BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

CHARISII
ARTIS GRAMMATICAE
LIBRI V

EDIDIT
C. BARWICK

1964

LIPSIAE IN AEDIBVS B.G.TEVBNERI

ACADEMIA SCIENTIARVM GERMANICA
BEROLINENSIS

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

EDITA CONSILIO ATQVE AVCTORITATE
INSTITVTI
GRAECOROMANAE ANTIQVITATIS
STVDIIS COLENDIS DESTINATI

LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMLXIV

FLAVII SOSIPATRI CHARISII

ARTIS GRAMMATICAE

LIBRI V

EDIDIT

CAROLVS BARWICK

EDITIO STEREOTYPA CORRECTIOR
EDITIONIS PRIORIS

ADDENDA ET CORRIGENDA
COLLEGIT ET ADIECIT
F. KÜHNERT

LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMLXIV

BIBLIOTHECAE TEVBNERIANAE
HVIVS TEMPORIS
REDACTOR: JOHANNES IRMSCHER

HOC VOLVMEN IMPRIMENDVM
CVRAVIT
VRSVLA FLIEGEL

VBICVMQVE INVENIES □ IN MARGINE
APPOSITVM, VIDE NE OMITTAS ADDENDA
ET CORRIGENDA (p. 539sq.)

ES 7 M
LIZENZ-NR. 294/375/10/63
PRINTED IN THE DEMOCRATIC GERMAN REPVBLIC
ZWICKOWAE: TYPIS F. VLLMANNI (III/29/2) · 2108

PRAEFATIO

Anno MCMXII cum ab honestissimo bibliopola rogatus Charisium post Henricum Keil iterum edendum susciperem, parum animo meo obversabatur, quantum mihi onus imposuissem. quod quidem quo temporis plus ac laboris operi impendi, in dies eo magis mihi apparuit. nam ut alia nunc praetermittam quae multa novo editori facienda erant, H. Keil Neapolitanum codicem putarat Charisii grammaticam exhibere satis integram atque incorruptam. quod quantum a veritate abhorreret, ipse certe vidisset, si lectiones cuiusdam deperditi codicis recuperare animum induxisset, id quod vel eo tempore cum ad editionem suam curandam aggrederetur saltem ex parte facere potuit. is enim codex recensionem textus exhibuit ab Neapolitano in quibusdam rebus longe abhorrentem atque illa multo praestantiorem. ante omnia igitur illius codicis lectiones, quoad eius fieri potuit, conquirendae fuerunt. porro Charisium constat de suo nihil fere dedisse, immo priorum grammaticorum opera ad verbum exscribere solitum esse. quod ipsi quoque cum a posterioris aetatis grammaticis obtigisset, fontium rationibus diligenter perquisitis Neapolitani fides iterum in dubium vocabatur. itaque inquisitiones difficiles sane atque late patentes instituendae erant omnium grammaticorum qui cum Charisio aliqua ratione cohaerere viderentur. praeterea erat inquirendum in ea Charisii exemplaria, quibus medii aevi homines utebantur quaeque saepius Neapolitano pleniorem textum exhibere apparuit. sed haec hactenus. etenim illa praemonenda putavi, non quo Henrico Keil obtrectarem (nemo enim forsitan me noverit melius, quam bene ille cum omnibus de grammaticis tum de Charisio meritus sit), immo statim et dedita opera ut ostenderem grammaticorum Henrici Keil praeclarum corpus iteratis curis admodum dignum esse. nam quod in Charisium, idem etiam in alios illius corporis grammaticos cadere certe scire mihi videor. sed nunc ad rem.

Charisii artem grammaticam (de titulo operis cf. libri mei qui inscribitur 'Remmius Palaemon und die Römische

ars grammatica' p. 249 sq.) eamque praeter lacunam p. 375 plenam unus servavit codex Neapolitanus IV A 8 (N), olim Bobiensis, saec. VII/VIII.[1]) descripsit codicem accurate eiusque fata enarravit H. Keil praef. p. VII sqq.; quo tamen rectius in quibusdam rebus iudicavit O. de Gebhardt (Zentralbl. f. Bibl. V 1888 p. 343 sqq.), qui cum alia egregie exposuit tum luculenter demonstravit Neapolitanum inter illos codices fuisse quos G. Merula vel potius eius amanuensis G. Galbiato a. 1493 ex Bobiensis coenobii tenebris in lucem protraxit. — post p. 375, 10 est lacuna in codice. neque vero non amplius dimidium quaternionem intercidisse olim exteriorem locum obtinentem recte iam praef. p. XII suspicatus est Keil; quibus addenda sunt quae ipse etiam Remm. Pal. p. 53 sq. docui. in priore autem deperditi quaternionis dimidiati parte exposita fuisse apparet quae indicis capitulis p. 3, 30—48 comprehenduntur: posteriorem partem scriptura vacuam fuisse l. s. p. 54 haud recte conieci. etenim in 'inventario librorum monasterii S. Columbani de Bobio, quod renovatum fuit in 1461' codicis 165 summa ita adumbratur: 'De subtilitatibus grammaticalium et metrorum compositione. Quedam de poetis. Cronica quedam brevis de imperatoribus romanorum. Gesta summorum pontificum incompleta. in littera longobarda obscura et difficili ad legendum. medioc. volum.' istum Bobiensem cod. 165 eundem esse atque qui nunc est Neap. IV A 8 monuit O. de Gebhardt l. s. p. 360 neque ullo modo potest dubitari. quamquam desunt hodie in N 'Quedam de poetis' et 'Cronica quedam brevis de imperatoribus romanorum'. quam quidem 'Cronicam' fuisse in posteriore deperditi quaternionis dimidiati parte vix est quod dicam; et 'Quedam de poetis' hodie leguntur apud Diom. 482, 14 = Beda 259, 14 = Dos. 428, 6: quae certe a Diomede et Beda (nam Dositheus eodem quo Charisius fonte usus est) ex Charisio sumpta esse l. s. p. 66 adn. 2 docui eaque fuisse olim apparet in priore deperditi quaternionis dimidiati parte. anno igitur 1461, cum inventarium illud conficiebatur, N erat integer. — Codicem ipse Neapoli a. 1913 iterumque

1) Scripturae specimina exhibent E. Chatelain, Paléogr.; C. Cipolla, codici Bobbiesi; E. Monaci, Archiv. pal. it. — De rescriptis foliis cf. D. Detlefsen, Philol. 26 (1887) 173 sqq., et L. Traube, Vorlesungen und Abhandlungen I 162 sq. 206. — De scripturae compendiis quae permulta occurrunt in codice adeas W. M. Lindsay, Zentralbl. f. Bibl. XXVI 1909 p. 293 sqq., St. Andrews Univ. Publ. V p. 6 sqq. VI p. 30 sqq., et L. Traube, Nomina sacra p. 217. 258.

a. 1922 inspexi et summis cum laboribus (est enim multis in partibus propter miseram condicionem difficillimus ad legendum) examinavi atque cum Henrici Keil lectionibus contuli: haud frustra; nam sescentis locis etiam in rebus gravioribus Keil erravit. velut p. 5, 1 non *preterea* est in N, sed *ꝓpterea*. p. 6, 5 post *itemque* satis clare etiam hodie legitur in N *c' aliis*. p. 8, 6 deprehendi in N *ut mezenti*, non *et mezentii*. p. 17, 4 clarissime exstant in N *discernens nō*, item p. 17, 12 *thoantis*, p. 17, 23 *diogenis*, p. 24, 5 *trabs trabis*, p. 31, 15 *senatus* (altero loco), p. 225, 19 *nulli post participia velut participiis*. p. 19, 18 *plura* est in N, non *plures* etc. ubicumque igitur in adnotandis Neapolitani lectionibus ab Henrico Keil me vides discrepantem, meam lectionem secutus sum.

Eiusdem Charisii grammaticam continent codices Neapolitani IV A 9 et IV A 10 (quos H. Keil praef. p. XVI per errorem IV B 9 et IV B 10 significari dicit) chartacei in fol. saec. XV exeunte vel ineunte XVI scripti. qui libri quamvis pendeant ab illo vetusto Neapolitano, tamen digni non sunt, qui prorsus neglegantur. interdum enim scripturam codicis N, cuius membranae multis locis corruptae maximeque in marginibus corrosae sunt, integriorem exhibent quam hodie in vetustissimo libro ipso deprehenditur. itaque de utroque codice (utrumque autem, cum obiter Neapoli inspexissem, diligentius examinavi Ienae quo mihi petenti liberalissime missus est), id quod adhuc neglectum esse video, paulo fusius me disputare non ab re esse iudico. exhibet autem codex IV A 10 (n) has Charisii partes:

fol. 1r—2r = p. 1—3 (desunt p. 4—8, 7).
fol. 2v—102r = p. 8, 9 *Syllaba est* — 375, 10 *De lectione*.
fol. 102v vacat.
fol. 103r—107v = p. 379 *Fl. Sosipatri Charisii de hidiomatibus liber V* — p. 386 *incipiunt nunc plura secundum differentiam verborum et nominum*.

fol. 108r—113v = p. 387 *Ultionem et vindictam* — p. 403 *hostia minor*. et haec quidem omnia ab una manu scripta sunt, quae nusquam alias in codice deprehenditur. sequitur subscriptio: *Antonii Seripandi ex Hadriani sancti chrisogoni cardinalis munere*.

fol. 114r—117v vacant.

fol. 118r sinistrorsus in superiore folii parte: *undecumque et summe nobili magnanimoque Carboni*. et paulo infra ab alia manu alioque atramento scripta sunt: *palilia vel a pale dea pastorali vel parilia a partu ilie* (cf. Char. 73, 6).

fol. 118^v *Adeo mihi te Carbo offers verendum et magnum ut quem verbis mediocriter multis amplecti pro amplitudine nequeam. eum paucis compellare erubescam. Sed charta inquies non erubescit. Igitur uno me expediam dicto. Rogo te atque obtestor optime amicorum, nunc quando potes, ut audio, Liceat mihi per te absoluta aut pace sequestra adesse rebus meis inclinatis ac iam dilabentibus.*

Vale

Alter reorum, et iam pridem cliens

Vopiscus.

manus qua ista epistula exarata est nulla alia in codicis parte occurrit.

fol. 119^r—131^r exhibent frustula quaedam excerpta ex Char. p. 1—3. 8, 9—24, 17 *neutri generis.* 122, 15—128. 165, 24—25. 166, 25—29. 167, 25—26. 203, 18—21. praeterea paucula quaedam aliunde, ut videtur, petita sunt. his in foliis quae habes satis neglegenter ab una nec tamen eadem manu qua reliquae codicis partes scripta sunt.

fol. 131^v vacat.

fol. 132^r—134^v = p. 379 *Incipit liber ·V· de Hidiomatibus* — 386 *puteo stercus et stercore.* haec tamen non ex priore apographo (fol. 103^r sqq.), sed ex ipso vetusto codice hausta esse argumento sunt cum alia tum quaedam lacunae vacuo relicto spatio significatae: ubi desiderantur vel singula vel plura vocabula quae hodieque in N quamvis aegre dispiciuntur nec tamen desunt in apographo fol. 103^r sqq. idem cadit in frustula fol. 119^r—131^r.

fol. 135^r—140^v vacant.

fol. 141 iterum ab alia manu idque accuratissime perscriptum = p. 375, 12—378.

fol. 142^r—146^v vacant. praeterea fol. 117—131 non eadem charta esse moneo qua reliqua codicis folia.

Neapolitanus IV A 9 (n^1) in fol. 1^r—138^r *transcripta repperio* corr. *repperiet* eadem exhibet quae in Neap. IV A 10 fol. 1^r—107^v exarata sunt. dextrorsus inferiore in fol. 138^r parte leguntur: *Antonii Seripandi ex Iani Parrhasii testamento.* fol. 138^v et fol. 139 vacant. sequitur folium numero I insignitum, quod et ipsum vacuum relictum est.

Codicem IV A 9 ex codice IV A 10 descriptum esse iam Keil praef. p. XVI monuit nulloque modo potest dubitari. utriusque enim scriptura ad verbum fere inter se concinit, sed ita ut in cod. IV A 9 lectiones codicis IV A 10 in peius interdum detortae sint. itaque Keil, ut ipse indicat, codicem IV A 9 prorsus neglexit. sed ne codicem IV A 10 quidem praeter initium libri I et IV libri capita duo quae desunt in ed. princ. in usum vocavit sola in lacunis Nea-

politani (N) explendis auctoritate nisus editionis principis a. 1532, quam ex ipso illo vetusto Neapolitano pendere putavit, recte ut omnibus adhuc visum est. etenim Io. Pierius Cyminius, qui editionem princ. curavit, in praef. fol. 1^r dicit A. Ianum Parrhasium sibi Flavii Sosipatri Charisii describendi copiam fecisse. idem Cyminius, cum apographon suum 'improbissimorum hominum perfidia' amisisset, fol. 1^v enarrat XIV annis post Pyrrhum Antonium et Nicolaum Marium Parrhasios defuncto illorum patruo Iano 'eundem Charisii codicem' transscribendum sibi exhibuisse. A. Iani Parrhasii autem cum Neap. IV A 8 fuisse constet, illo Cyminium usum esse suo iure Keil sumpsisse potest videri. sed eiusdem Parrhasii fuit etiam Neap. IV 9. itaque hunc quoque Cyminium adhibere potuisse consentaneum est. Cyminium quidem vetustum Neap. IV A 8 non inspexisse vel ex iis apparet quae initio libri V (fol. 104^r) scripsit: *et hic liber ἀκέφαλος est, desunt enim ea quae Charisius de lectione, scriptione, rhythmis atque metris scripta reliquerat. Sed et circa finem desyderantur capita quaedam, nempe de differentiis et glossemata nonnulla κατὰ στοιχεῖον postremo Ciceronis Synonyma, quae Charisius vice corollarii suo operi adiecerat.* quae mihi concedes Cyminium scripturum non fuisse, ipsum si tractasset vetustum Charisii codicem, ubi exstant adhuc illa 'capita quaedam' a Cyminio desiderata quorumque notitiam habuit ille nimirum ex capitulorum indice. at desiderantur illa capita in Neap. IV A 9, ut vel inde conicias istum fuisse eundem Parrhasii codicem quem Cyminium transscripsisse se dicit: id quod etiam pluribus argumentis satis firmis potest demonstrari. ac primum quidem editio princ. easdem Charisii grammaticae partes exhibet quas Neap. IV A 9 iisdem utrimque capitibus omissis; quod casu factum esse nemo credet. huc accedit summus in aliis rebus consensus. atque supra iam monui cod. IV A 9 ex cod. IV A 10 fluxisse. sed altera manus (quam Iani Parrhasii esse dicit A. Iannellius in Catalogo bibl. Lat. vet. et class. etc. p. 9) postea adiecit in cod. IV A 9 marginibus indicula rerum, praeterea emendationes quasdam partim item marginibus adscriptas, partim versibus insertas; interdum etiam in ipso contextu verba quaedam correxit et spatia vacua a prima manu ad exemplum cod. IV A 10 relicta explevit. qua in re Ianum Parrhasium (si recte eius manum agnovit Iannellius) plerumque meris quamquam haud raro felicibus coniecturis usum esse quivis facile videbit qui eius vel emendationes vel supplementa perlustraverit. velut p. 63,11 in N legitur *blanditur ore*: quod item exhibent cod. n et cod. n[1] prim. m.;

correxit *blandiore* Ianus Parrhasius recte, ut excerpta Bernensia et Cauchiana (de quibus infra dicetur) confirmant. p. 64, 20 exstat in N n n[1] prim. m. *pompeius*; correxit *Pomponius* Ianus Parrhasius, item recte, ut fragmentum Donatiani Priscianus excerpta Cauchiana testantur. p. 281, 18 deprehenditur in n n[1] prim. m. *accipitur* *par* vacuo spatio relicto. quod explevit Ianus Parrhasius *ἀντὶ τοῦ* addendo. *ἀντὶ τοῦ* recepit Pierius Cyminius in ed. pr. ab eaque Keil, qui in N legisse se adnotat *accipitur ...... par*. sed ego in N satis certe ante *par* dispexi *p* (= *pro*), praeterea spatium duarum litterarum, quibus lineola suprascripta item etiamnunc apparet. cum excerpta Bernensia et Cauchiana exhibeant *accipitur nunc pro*, consentaneum est eadem etiam in N fuisse, nimirum ita scripta *accipitur n̄c p*. verum Parrhasius, quamvis saepe meris coniecturis usus sit, tamen hic illic certe vetustum suum codicem inspexit. quod imprimis ex iis locis apparet, ubi nonnulla adiecit quae in n (itaque etiam in n[1] pr. m.), cum etiamnunc in N facile plerumque legantur, neglegenter omissa sunt. veluti desunt in n et n[1] pr. m., adduntur a Parrhasio p. 9, 14 *in longa duo;* p. 62, 21 *ab erudita quam;* p. 77, 30 *graeca sunt;* p. 127, 11 *item — nummum;* p. 215, 20 *est verbum* — 23 *tertii ordinis;* p. 257, 12 *doctus* — 13 *non item;* p. 267, 11—13; p. 335, 1 *sed* — 2 *conponitur;* p. 347, 4 *istas* — 6 *scio.*

Sed redeamus iam ad editionem principem. Cyminius igitur marginibus editionis suae, ut cod. IV A 9 Parrhasius, indicula adiecit. quae ita cum Parrhasii concinunt, ut Cyminium facile intellegas pleraque Parrhasii indicula recepisse, nonnulla omisisse, pauca de suo addidisse. etiam emendationes Parrhasii et supplementa Cyminius plerumque mutuatus est. cuius rei exempla cum sescenta afferre possim, unum hic proponere satis sit. p. 13, 14 recte legitur in N *sanari;* librarius cod. n perperam descripserat *serari* (= n[1] pr. m.), pro quo coniecit Parrhasius *sanari vel servari:* ex quibus *servari* recepit Cyminius. interdum, sed satis raro, Parrhasii emendationibus spretis lectiones cod. n[1] prim. m. Cyminius secutus est; aliis locis etiam Parrhasii emendationes cum cod. n[1] prim. m. lectionibus pessime contaminavit, cuius rei luculentum exemplum habes p. 3, 30: ubi N praebet: *partibus* ɘ (= *eius*); quod conpendium quid sibi vellet, cum librarius cod. n nesciret, perperam scripsit *contrariis* (= n[1] prim. m.). Parrhasius addidit *eius* et subter *contrariis* delendi causa lineolam pinxit. quod Cyminium fugisse videtur itaque apud eum legimus *partibus eius contrariis.*

Quae cum ita sint, dubitari nequit, quin ed. princ. ab uno pendeat codice n^1. nam ubicumque Cyminius ab n^1 recedit, meris nititur coniecturis hic illic sane palmaribus, plerumque tamen arbitrariis et ab re longe abhorrentibus. inprimis in lacunis explendis nulla nec fide nec diligentia adhibita versatus est. qui enim codicem n confecit (dico nunc fol. 1—113) diligentissime, ubi quid in N vel extritum esse vel iactura periisse videbat, lacunae significandae causa vacuum spatium reliquit. qua in re codicis n vestigia paucissimis locis exceptis accuratissime pressit qui exaravit codicem n^1. at Cyminius persaepe lacunarum signa quae invenit in n^1 neglexit hic illic quibusdam omissis perperam vel mutatis; velut p. 70, 11 legitur in n (= n^1) *amforum mod * si* [1]): at in ed. princ. (ω) *amforum. si.* interdum lacunae signum illud quidem ponitur in ω, sed quaedam vel neglegenter vel de industria in peius mutantur; velut p. 74, 9 *nisi * acrotale* n (= n^1): *nisi a * Crotale* ω; p. 70, 19 *nos cuma * quomodo* n (= n^1): *nos cum * quomodo* ω. saepius etiam lacunas explere Cyminius conatus est; velut p. 58, 17 *istam non * ut* n (= n^1): *istam non servant ut* ω: in N fuisse quae exhibent excerpta Cauchiana *istam non observabimus ut* documento est lacunae spatium.

Ex his quae exposui editionem principem nullius fere usus esse facile concedes. itaque erat neglegenda paucis quibusdam coniecturis ex ea receptis. in explendis Neapolitani (N) lacunis codice n pro fundamento usus sum codice n^1 hic illic ubi ex re videbatur adhibito.

Fragmentum Charisii (p. 289, 19 *Coniunctio est* — p. 349, 15 *imputandum est*) continet codex Parisinus 7560 olim Colbertinus (P), de quo adeas Henrici Keil praef. p. XVI sq. pendet autem, ut recte iam vidit Keil, non ex Neapolitano, sed ex communi uterque archetypo. codicem non ipse inspexi, sed Henrici Keil copiis usus sum; qui tamen propter summam librarii in describendo neglegentiam non omnem discrepantiam adnotavit, sed 'ea tantum quae aliquam utilitatem habere viderentur'.

Praeterea in codice Parisino 7530 Charisii quaedam excerpta (p) inesse vidit Keil (praef. p. XVIII sq.) atque ex iis 'quae aliquam vim habere videbantur ad scripturam emendandam' adscripsit. codicem ipse non tractavi Henrici Keil excerptis contentus.

---

1) In n et n^1 lacunae indicandae gratia ubique vacuum spatium relictum est: ego semper pro lacunae signo stellulam (*) posui. quot enim litterae perierint, hodie accuratius fere cognoscitur ex ipso N quam ex n.

Non magis ipse inspexi codicem Leidensem 37, 8 (L), qui fol. 38—41 commentarios de tropis et metaplasmis de Charisio (p. 358, 6—368, 11) excerptos continet; cf. H. Keil praef. p. XXIII. huius codicis 'discrepantiam scripturae, quae quidem digna memoria videbatur' adnotavit Keil, unde mea sumpsi.

Post Henricum Keil frustula quaedam Charisii Augiensia (p. 304, 3 *item* — 8 *valde doctus*. p. 305, 11—16 *quasi proiectus*. p. 318, 6—327, 17. p. 327, 17—333, 16) in lucem protraxit A. Holder (Die Handschriften der Großh. Bad. Hof- und Landesbibliothek in Karlsruhe VI p. 553 fr. 116), de quibus Herm. LIX 1924 p. 335 adn. 3 exposui.

Praeterea quaedam Charisii nomine insignita sunt in recentioribus codicibus Vaticanis 1492 et 1493 itemque in codice Reginensi 1818 (cf. H. Keil, Rhein. Mus. V 1847 p. 317 sq. et Analecta gramm. 15 sq. 25; Gr. Lat. V p. 526 adn.; B. Nogara, Bibliothecae apostolicae Vaticanae cod. man. III p. 22 sq.). quae unde factum sit, ut Charisii nomen prae se ferant, nescio; certe nihil eorum ad Charisium pertinet, ut ipse mihi, cum a. 1922 Romae versarer, persuasi. idem cadit in Curii Lancilotti testimonia quae ille satis multa ex 'Charisio' profert neque tamen in eo qui nobis praesto est Charisio leguntur; cf. Jo. A. Fabricius, Bibl. Lat. III p. 394 ed. Ern.

At summi momenti est ad constituendum Charisii contextum codex quidam deperditus, qui olim Cauchii fuerat cuiusque lectiones primum a me, quoad eius fieri poterat, in hac editione adnotatae sunt quae quo modo ex Putschii editione Charisii, ex Cauchii, L. Carrionis, P. Merulae, Fr. Dousae, A. Schotti, P. Bondami excerptis recuperari potuerint, item de fatis codicis atque rationibus Herm. LIX 1924 p. 323 sqq. fusius exposui. permultis autem locis illius codicis auxilio Neapolitani lacunae explentur; e. g. cf. ad p. 16, 1. 17, 20. 18, 4. 20, 17. 27, 12, 13, 16, 20, 21 etc. sed maior etiam codicis usus positus est in alia re. nam librarios documento est in describenda Charisii grammatica satis neglegenter versatos esse. etenim ut in illo codice quaedam deerant (cf. e. g. ad p. 30, 23. 126, 17, praeterea quae Herm. l. s. p. 334 adnotavi) quae leguntur in Neapolitano, ita haud raro desunt in Neapolitano quae etiamtum exstabant in deperdito codice; e. g cf. c. I 12. 13. 14. interdum ex ipsis Neapolitani verbis satis aperte quaedam omissa esse perspicuum est. velut p. 251, 21 exhibet Neapolitanus *et cetera quae Graece sequuntur* ipsis Graecis verbis praetermissis: at legebantur illa Graeca in codice deperdito (p. 251, 22—252, 2), ubi scilicet *et cetera quae Graece sequuntur* defue-

runt. p. 45, 19 est in Neapolitano: *Omnia nomina quae in es terminantur genetivum faciunt in i, si tamen pura fuerit syllaba, ut acies aciei, almities almitiei* εὐπρέπεια *et similiter per reliquas litteras:* pro verbis *et similiter per reliquas litteras* perscripta erant in deperdito codice reliquarum litterarum exempla (p. 45, 22—46, 5). similis res est p. 43, 18—44, 2 et p. 56, 9—22. saepius quae plura erant in deperdito codice redeunt apud eos grammaticos, quos aut ex iisdem quibus Charisius fontibus hausisse constat aut ex ipso Charisio. pauca quae huc spectant e. g. proferre satis habeo. graeca interpretamenta c. I 11 et 12 quae uno deperdito codice exhibebantur, longe plurima occurrunt apud Ps. Cyrillum, ex parte etiam in excerptis Bobiensibus. additamenta p. 49, 5—50, 12 omnia fere habes in glossis quae dicuntur Servii grammatici esse (CGL II 507); cf. Herm. l. s. p. 346. in c. I 19 plenior scriptura codicis deperditi (191, 22—24; 26—28. 192, 13—14) concinit cum Sergii qui dicitur explan. in Don. p. 544, 15. de Graecis p. 202, 29—30 cf. Diom. 333, 22. praeterea moneo deperditum codicem p. 16, 14—20 Charisii verba integriora exhibere quam Neapolitanum p. 16, 7—14, id quod ex comparatione p. 19, 2 sqq. et p. 23, 28 sqq. clare elucet. quaecumque igitur in Neapolitano praetermissa, in deperdito codice servata esse cognovi in ipsum contextum recepi atque, ut secernerem ab Neapolitani recensione, uncinis his (⌊ ⌋) seclusi; quamquam ubi mihi e re esse videbatur nonnulla, sed raro, in apparatum detrusi.

Verum enim vero non totam Charisii grammaticam continebat deperditus codex. erant enim scholarum usus respectu partes quaedam omissae (scil. I c. 1—9 et 16 IV V), praeterea capita libri primi aliter digesta atque in Neapolitano. quibus in rebus mirifice concinebat ille liber, unde fluxerunt codicis Parisini 7530 excerpta; cf. Herm. l. s. p. 330. 333 sqq. quorum quidem cum lectiones quoque sescentis locis faciant cum deperdito codice contra Neapolitanum, dubitari nequit, quin liber ille unde fluxerunt excerpta Parisina et deperditus codex ex eodem archetypo pendeant.[1]) eiusdem archetypi esse etiam fragmentum codicis Parisini 7560 admodum est verisimile, ut Herm. l. s. p. 335 monui. quae cum ita sint, additamenta non solum deperditi codicis,

---

1) Quamquam ex illo archetypo non fluxisse videntur quae Paris. 7530 fol. 41—48 continet idiomata (cf. Gram. Lat. IV p. LI sq.). etenim omissus erat in illo Charisii quintus liber, ubi de idiomatibus tractatum erat; praeterea idiomata moneo in Parisino ab reliquis Charisii excerptis longe remota esse.

sed etiam codicum Paris. 7530 et 7560, utpote ad eandem recensionem pertinentia, iisdem illis uncinis (⌊ ⌋) circumclusi.

Quae de Cauchii codicis et P rationibus modo exposui mirum quantum ex parte confirmantur Charisii quodam □ fragmento, quod vehementer doleo tum demum in manus meas venisse, cum textus huius editionis iam typis exscriptus erat. sunt autem duo folia membranea inter se cohaerentia quae olim Gundermanni fuerant quaeque cum schedis nonnullis Gundermanni manu scriptis amicissime liberalissimeque mecum communicavit G. Goetz. quod quidem foliorum par olim Paulum Wigand (de quo vide Allgemeine deutsche Biogr. 55 p. 89 sqq.) habuisse ex schedis [1]) modo commemoratis apparet. ubi etiam de patria fragmenti Gundermann probabilem coniecturam proponit hanc: „Da Wigand in Corvey tätig war, ist die Vermutung wenigstens nicht unberechtigt, daß dieses Blatt aus Corvey stammt." foliorum autem illud par tertium olim quaternionis locum obtinuisse elucet ex spatio lacunae inter primum et alterum folium hiante. forma foliorum est mm 210 × 180, primum ternis alterum binis columnis exaratum, unaquaeque pagina 32 versuum. margines satis exigui, propterea quod olim resecti sunt adeo, ut in inferiore utriusque folii margine ultimi quattuor, ut videtur, versus perierint. resectos autem veri simile est margines, quod folia illa novissime commentariis pro tegumento erant. qua de re Gundermann in scida quadam scribit haec: „Es (scil. fragmentum) hat zuletzt als Umschlag für ein Heft gedient, in umgekehrter Folge des Textes: fol. $2^r + 1^v$ bildeten die Außenseiten, fol. $2^v + 1^r$ die Innenseiten. An letzteren haften noch Reste von Leim und Papier (quae quidem hodie

1) Eisdem in schedis Gundermann relegat ad fragmentum Charisii epitomae codicis Gissensis 808 atque ad Friderici Otto librum (Commentarii crit. in codd. bibl. ac. Giss. 1842), ubi de illo fragmento p. 63 haec leguntur: 'Quum in codicibus mss. bibliothecae nostrae perlustrandis versarer, incidi in cod. Ms. Nr. DCCCVIII, in cuius involucro interiore a bibliopega compacto fragmentum epitomae Institutionum Grammat. Charisii de declinatione pronominum person. et possess. et de coniugatione verbi regularis inveni, quod quamvis maximam partem Charisii verbis constet, nihil tamen criticae utilitatis habet. Quare plura de eo dicere nolo. Notandum tamen rem propterea putavi, ut inde cognosceretur, Charisii quoque libros, sicut Donati, medio aevo in epitomam scholarum causa esse redactos.' hucusque Otto. illud autem fragmentum hodie non iam posse reperiri summopere est dolendum.

non iam perspicua sunt). Auf dem breiten Intercolumnium des fol. 2r der Vorderseite des Deckels ist im 17. Jahrhundert mit grauer Tinte 1628 geschrieben; ob das Jahreszahl oder Inventarnummer sein soll, ist nicht ersichtlich." sunt autem folia una manu exarata eo scripturae genere quod Hibernicum[1]) vocatur. litterae initiales maiores, plerumque punctis luteis circumscriptae et variis coloribus exornatae. scripturae forma simillima est codicis Lat. 67 bibl. publ. Lugd. Bat. Priscianum exhibentis et a. 838 exarati[2]), sed paulo ut videtur recentior. itaque codicem, unde foliorum illud par exceptum est, saec. IX—X scriptum esse iudico. lectiones fragmenti, cum mirum quantum ab Neapolitano discrepent, e re esse duco totum illud hic proponere cum omnibus et interpunctionibus et scripturae compendiis.

fio fis fit. inperfecto fiebam perfecto factus sū et 327,15
fui plusq̄ factus eram et fueram futuro fiam Imperativo instañ fii fiat Optatiua instañ et inpeř ut fierem perfecto ut factus sī plusqpeř ut factus essē futuro ut fiam et cetera fio. | Item aliud instans fero. is. it. inperfecto feriebā 328,24
perfecto ferii plusquam ferierā futuro feribo imperatiua 6
insta̅ feri quassi futurum ñ habet Optatiua instantis et inpeř ut ferirē perfecto ferierim plusquam ferissem futuro feriam Subiunctatiua instāñ cum feriam inp̑fec̄ cum ferierē perfec̄ cū feririm plusq̄ cum ferissē futuro cum feriero 10
. . . . | futuro feriturus Item pas|siuo modo instan- 329
tis ferior. ris. ritur, inpeř feriebar peř. feriebar. peř ictus sum plus. ictus eram futuro. feribor Inperatiua instañ. ferire futurum non habet. Optatiua instañ. et inperfecti. ut ferirer perfēc ut ictus sī plusquam ut ictus essem futuro 15
ut feriar Subiunctatiua instañ cum feriar inperfectum cum ferirer. perfectum cum ictus sim plusquam cum ictus essem. futuro cum ictus ero. Infinitiua instanti ferriri peř. ictus. esse. futuro ictū ire Participia hic ictus et cetera. futuro hic feriendus et cetera. Item aliud instans finitiuum 20
meto. tis. tit. mus. tis. tunt. Inperfecto metebam perfecto messem feci plusquam messem feceram futuro metam In-

1) Cf. glossam p. XV 2 *astuidim*, quam Hibernicam esse apparet. occasione data relego te ad Neapolitani glossas ad p. 464, 33. 465, 14. 466, 5. 11 adnotatas quas et ipsas Hibernicas esse benignissime per litteras me docuit R. Thurneysen.

2) Specimen scripturae exhibet E. M. Thompson, An Introduction to Greek and Latin palæogr. p. 381.

1r, 1 *a v. 1* 1r, 2 *a v. 11*

peratiua instañ. mete quasi futuro metito. Optatiua instantis et inperfec͞ ut meterem. per̃. ut messem fecerĩ plus ut messem fecissem. futuro ut metam . . . . | Infinitiua instantis. metire per̃ messem fecisse futũ messum ire
5 Participia instañ hic metiens et cetera futuro hic messurus et cetera. Item passiuo modo instantis metor. ris. titur. inper̃ metebar perfec̃ messus sum plus̃ messus eram. futuro metar. Imperatiua instantis metere. quasi futuro messus esto. Optatiua instã et inper̃ ut meterer per̃ ut mes-
10 sus sim. plusquam. ut messus essem futuro ut metar Subiunctaiua instantis cum metar inper̃ cum meterer. perfec̃ cum messus sim. plus̃ cum messus essem. futuro cum messus ero. Infinitiua instantis messi perfecto messum esse futuro messum iri participia hic messus et cetera. futuro
15 hic metendus. et cetera. de incohatiuis . . . . |
quaeq: rem modo inchoatam et furum significant. ueluti horresco id ÷ incipio horrere torpesco incipio torpere et regulariter dicendum inchogatiua. ea apellari quae sco. syllaba terminantur ut horreo horresco siue ab . his . quae
20 . r . litera terminantur ut misserior misseresco nec habent praeteritum p̃fectum quia quod incoatũ (h) est non ÷ perfec-
330 tum | unde quidam solent in declinatione inchoatiuorum cum ad perfectum uenerit quamuis inchoatiue declinent nihilhominus inchoatiua uerbi p̃fecto uti. ueluti horresco
25 horrui et palesco pallui ex eo quod ÷ palleo pallui. Horum inchoatiuorum uerba nunc in ussu sunt. ut pesco horresco quia dictum horreo allesco w albeo. nam primam possitionem eius figurauit uergilius cum ait . . . . | et senio (e) dicebatur unde et catulus sic retullit. nunc recon-
30 dita senent quete seque dedicat tibi gelmelle castoris. Ex quacumq: w coiugatione ortum fuerit uerbum inchoatiuum in tertiam declinabitur coiugationem. fiunt w inchoatiua aut a verbis aut declinationibus ueluti caleo calesco. deliteo delitisco consui consuesco et cetera. Declinationibus
35 apellatiuis haec ueluti aeger aegrescit ex flamma flam-
331 mescit ex domu domescit. ex herba herbescit. | haec verba inchoatiua quae appellatiuis deriuantur perfectum non habent omnino . ., De inpersonalib: uer̃. Sunt quaedam verba inp̃sonalia primi ordinis ueluti. iuuat me. te. illũ restat
40 distat. Secondi ordinis similiter decet. me. te illum libet

---

1r, 3 *a v. 3* 1v, 1 *a v. 16* 1v, 2 *a v. 28* 33 *ad* uerbis *in mar.* † *pictum* 38 De inpersonalib: uer̃ *paene evanida*

mihi tibi illi tedet. me te illum. licet mihi tibi. illi ·ΠΕΠΙϹΜΑΙ· (*supra scr.* ·/· astuidim) dictum aliquido ·ΠΑΡΑΤΟΚΑΘΑΡΟΝ·· (*supra scr.* ·/· d deliquefacturis) item licet. εξεϲτιν (*supra scr.* ·/· habundantia) declinantur w sic liqueo. es. et. ΚΑΙ-ΤΟΚΑΚΕΝ (*supra scr.* ·/· liquet.) w in eandem . . . . | 5

historia lepidem (u *supra* e) penitentem consilii. Terti ordinis accidit contigit. quarti ordinis expedit conuenit euenit inter ÷ refert. haec enim primam et secondam p̑sonam non habent ,, tertia uero persona addito pronomine id ÷ me tė. tres personae significantur ex his quedam perfectum fiunt. 10 etiam in hunc modum licitum ÷ puditum ÷ pertesum ÷ libitum ÷ pigitum ÷ placitum ÷ miseritum est . . ~ Est alterum genus inpersonalium quae in rem conferunt. quibus non qui facit | pugnatur comminus armis discumbitur 332 ostro. uiuitur hoc pacto itur in antiquam siluā sedetur in- 15 ambulatur. Et similia uerba neutralia ueluti bene et male et cetera. accomodantur w loco tempore p̑sona . . . . | Praeponuntur w inperatiuis alia multa ueluti rogo. uolo. 341,6 oro moneo quesso hortor id ÷ uolo facias rogo dicas et cetera. Inperatiua iterum praecedente ne syllaba quadri- 20 fariae exprimuntur ueluti ne nega ne neges ne negaueris noli negare. Item ne timeas ne timueris noli timere et cet Item eorum uerborum declinationes inseruimus quae uidentur et ipsa difectiua seu corrupta esse. ideoq: inter confussa relata et ambiguue declinari ut sunt haec ueluti fini- 25 tiuum instans. uolo uis uult. inperfec̄ uolebā p̑fecto uolui plusq̄ uoluerā futuro uolam uoles uolet Inperatiua instañ uelis uelit futurum ñ habet Optatiua instañ et inp̑fecti uti uelē p̑fecto ut uolueri͞ plusquam ut uoluissem futuro ut uelim Subiunctatiua . . . . Infinitiuo instañ uele 30 perfecto uoluisse Participia instantis tantum hic uolens et cetera simili͞ ueluti nolo ñ uis non uult malo mauis mauult quanquā etiā circa haec uerba similiter inperatiua obseruare debemus. secondum adnotationem . . . . | 34 tantum instantis et praeteriti ut malim malis | malit. et no- 342 lim nolis nolit. uidendum ÷ ne in similitudinem cadant uolo et uoluo quod ÷ ΚΥΛΙΩ Ubi enim. ui. duas uocales et semel declinari. fit uolui. uolueram uolui. uoluo w ÷ tertiae declinationis tot uoluere cassus. Nam uolo. as. prima ÷ uolat ille per aes. magnum et quae ex uolo uerbo 40 fiunt, nolo et malo futurum neq: participium habent. Item aliud uerbum ita declinatur. finitiuum instans. sum. es. est

---

1ᵛ, 3 *a v. 6*   2ʳ, 1 *a v. 18*   26 *post* instans *columna bifariam divisa (cf. v. 30)*   2ʳ, 2 *a v. 35*

inperfec̄ eram perfecto fui plusq fuerā futuro ero imperatiua instañ. es alis sis sit simus este sint. Optatiua instantis et inperfecti ut essē perfect ut fuerim plusq ut fuissem futuro ut sim. Subiunctatiua instañ cum sim inperfecto
5 cum essem perfecto cum fuerim plusq cum (*corr.* ut) fuissem futuro cum ero et fuero. Infinitiuo instantis .... |
praebet sed nec passiuum facit participia tamen haec recipit tantum singū et plurā futurum hic futurus et cet similiter declinantur etiam quae ex eo conpossita sunt veluti
343 prosū adsunt ꝓ|sum desum obsum intersum insum et siqua alia ex his deriuantur sed .... | Nam et p̄sens. et absens dicimus inter haec quae sum uerbo pronuntiantur ueluti possum non potest uederi facit enim perfectum potui. cuius declinationem inseruimus ueluti finita
15 instantis possum potes potest. inperfec̄ poteram perfecto potui plusq potuerā futuro potero Inperatiua instantis. potest. possit. futuro possimus potestote possint et posunto. Optatiua instantis inp̄fec̄ ut possem p̄fecto ut potuerī plusq ut potuissem futuro ut possim Subiunctatiua instañ cū
20 possim inp̄fec̄ cum possem perfecto cum potuerim plusq cū potuissē futuro cum potuero Infinitiuo instantis et praeteriti tantum posse potuisse futurum ñ habet Participium instans tantum hic potens sed quidam .... | cipium. ΟΔΥΝ\ΤΟϹ (*suprascr.* hic potens) Ο ΔΥΝ\ΜΕΝΟϹ· (*suprascr.*
25 huis potentis) Item aliud verbum finitiuum instans. eo. is. it. inperfec̄ ibam perfec̄ .ii. plusquam ieram futuro ibo (*corr. ex* ibam) inperatiua instañ .i. eat. eamus ite eant. quasi futurum ito eat. eamus itote eant. Optatiua instañ
29 et inperfecti ut irem perfecto ut issem. futuro ut eam. Sub-
344 iunctatiua. | instantis. cum eam inp̄fec̄ cū irem p̄fecto cum ierim plusq cū issem futuro cū iero. Infinitiuo instantis ire ...... | instantis hic iens et cetera. futuro hic iturus et cetera. et cetera similiter quae ab eo conpossita sunt ueluti abeo. ΑΠΕΡΧΟΜ\Ι. ineo ΙϹΕΡΧΟΜ\Ι. subeo ΥΠΙΕΡΧΟ-
35 Μ\Ι. adeo ΠΡΟϹΕΡΧΟΜ\Ι. prodeo. ΠΡΟΕΡΧΟΜΑΙ. circumeo. ΠΕΡΙΕΡΧΟΜ\Ι intereo. ΑΠΟΛΛΥΜ\Ι pereo. ΑΠΟΛΛΥΜ\Ι praetereo Π\ΡΕΡΧΟΜ\Ι. exeo. εξΕΡΧΟΜ\Ι praeeo ΠΡΟΗΓΟΥΜ\Ι. coeo. ϹΥΝΕΡΧΟΜ\Ι ϹΥΝΟΥϹΙΑΖω ueneo ΠωΛΟΥΜ\Ι. queo ΔΥΝΑΜ\Ι nequeo ΟΥ ΔΥΝΑΜ\Ι. redeo ΕΠ\ΝΕΡΧΟΜ\Ι transeo
40 ΠΑΡΗΡΧΟΜ\Ι anteeo ΠΡΟΛΑΜΒΑΝω prodeuntem abeuntem subeuntem dicemus et cetera. non prodicentem alioqui peccabimus. Item abientem subientem Item aliud uerbū

1 *ante* inperfec̄ *columna bifariam divisa (cf. v. 6)* 2ᵛ, 1 *a v. 11* 15 *post* potest *columna bifariam divisa (cf. v. 23)* 2ᵛ, 2 *a v. 32*

finitiuum instantis fero. ers. ferto inperfēc ferebam p̃fecto tuli plusq tulleram futuro ferebam .es. et. Inperatiua instantis fer fereat futuro ferto tu ferto ille . . . .|

Hucusque fragmentum. in quo non desunt lectiones, quas eodem vel simili modo corruptas esse perspicias atque codicum Neapolitani (et Parisini); cf. ad p. 330, 6 sqq.: XIV 26 sqq., 330, 16: XIV 30, 330, 21: XIV 34, 331, 16: XV 7, 331, 23: XV 13, 341, 10: XV 22, 342, 3: XV 38; imprimis autem verborum perturbationem ad p. 324, 4 adnotatam moneo etiam in fragmento deprehendi. idem tamen nusquam fere cum N facit contra deperditum codicem aut P, immo plerumque cum his conspirat; e. g. cf. ad p. 327, 17: XIII 3, 328, 25: XIII 6, 328, 29: XIII 11, 330, 2: XIV 23, 330, 4: XIV 25, 330, 5: XIV 25, 330, 24: XIV 36, 331, 7: XV 1, 331, 10: XV 4, 332, 6: XV 16, 341, 12: XV 23, 341, 15—24: XV 25–32, 342, 21: XVI 7; 329, 14: XIII 11, 330, 14: XIV 30, 330, 22: XIV 34, 331, 3: XIV 38, 341, 14: XV 24, 342, 8: XV 41, 342, 12: XVI 2; 329, 14: XIV 6, 331, 4: XIV 39. ante omnia autem memorandum videtur quae interpretamenta Graeca C(auchius) ex deperdito codice excerpserat eadem occurrere etiam in fragmenti p. XV 1 (331, 7), XV 3 (331, 9), XV 4 (331, 10), XVI 34—40 (344, 6—13). quamquam fragmentum hic illic integriorem contextus formam praebet quam NP (deperditus codex), cf. ad p. 328, 24 —329, 6: XIII 4—20, 331, 4: XIV 39, 342, 10—19: XV 41—XVI 6, 343, 7—13: XVI 14—21, 343, 17: XVI 23—24 (cf. Diom. 360, 27), 343, 19—344, 3: XVI 25—32, 344, 17—18: XVI 42—XVII 2; interdum deteriorem, cf. ad p. 327, 15: XIII 1, 328, 24: XIII 5, 329, 28: XIV 19, 330, 21: XIV 34, 331, 23: XV 14, 342, 13: XVI 2. his ex omnibus codicem, unde foliorum illud par decerptum est, ex eodem fluxisse quo P(p) deperditus codex archetypo luculenter apparet.

Verum enim vero archetypus iste et Neapolitanus rursus pendebant ex communi aliquo libro, qui et ipse iam satis corruptus erat: id quod cum multa alia docent menda communia, tum verborum illa molesta perturbatio (ad p. 324, 4 adnotata), quae in P deperdito codice Gundermanni fragmento eadem fere erat atque in N.

Iam vero medii aevi temporibus Charisium constat multum in usum vocatum esse. huc quae pertinent omnibus, quoad mihi innotuerunt, Herm. l. s. p. 420 sqq. in unum conlatis examen institui, quem ex illis fructum percipiamus ad Charisii textum constituendum. qui sane fructus non ita magnus est nec tamen prorsus spernendus. nam ubicumque medii aevi hominibus pleniora Charisii verba quam quae nos habemus praesto fuisse videbantur, summa cau-

tione ne deciperemur opus esse apparuit. summopere autem memoratu dignum est nusquam Charisium vero suo, sed falso vel Cominiani vel Flaviani (vel Flavii) nomine excitari. unde sequitur olim exstitisse duo grammatici exemplaria per errorem Cominiani et Flaviani nominibus insignita, quae iterum iterumque descripta multorum in manibus fuisse videntur. quae quidem exemplaria non ex eo archetypo manasse, unde Pp deperditus codex (Gundermanni fragmentum), Herm. l. s. p. 423 iam monui: immo illius libri, ex quo et N et archetypus modo commemoratus derivati sunt, recensiones ea exhibuisse nescioquas omnia suadent ut putemus.[1])

Multum igitur abest, ut quorum nos Charisii codicum notitiam habemus, integram eius et genuinam grammaticae formam exhibeant. cui rei documento sunt etiam grammatici qui in operibus suis consarcinandis Charisii copiis usi sunt, dico Diomedem Donatianum Priscianum Ps. Cyrillum Bedam. hi enim haud raro nituntur in Charisii contextu uel minus corrupto vel pleniore quam qui nobis praesto est. congessi quae huc spectant Herm. l. s. p. 335 sqq. laboriosa sane plenaque taedii disquisitione instituta et eorum librorum qui ex eodem fonte hauserunt atque Charisius et eorum qui ipsi Charisio sua debent. eo modo quae recuperavi Charisii frustula variis rationibus commotus cum nusquam fere in contextum huius editionis receperim, adeas quaeso commentationem meam, ubi quae ad singula capita adnotavi facile reperias; et quidem cf. ad c. I 3: p. 352, I 10: p. 337, I 11: p. 337 sq. 343 sqq., I 12: p. 345 sq., I 14: p. 346 sq., I 15: p. 340. 352, I 16: p. 352 sq., I 17: p. 340, II 5: p. 338, II 6: p. 338 sq., II 7: p. 339. 353, II 13: p. 339, II 14: p. 339, II 15: p. 339, III 1: p. 340 sq. 347. 353[2]), III 2: p. 340, III 3: p. 341, III 5: p. 340, III 7: p. 347, V: p. 340. 348 sq. 353 sqq.

De Charisii fontibus fusius egi Remm. Pal. p. 3 sqq. ibi quae exposui utile erit hic paucis comprehendere. fuit autem Charisii primarius fons grammatica quaedam ex multis libris consarcinata, quae hodie ipsa quidem non iam exstat, cuius tamen vestigia etiamnunc apud alios grammaticae auctores latissime patent, dico praeter Charisium excerpta Bobiensia (GL I 533 sqq.), quae ex Charisii arte derivata esse Keil olim falso putarat, Dositheum, Marium Victorinum, Sergii qui dicitur explan. in Donat., fragmen-

---

De codice L vide Herm. l. s. p. 429.

2) Ubi me fugit Bed. 279, 18 excerptum esse ex Char. 322, 11 sqq.

tum quoddam codicis 7530 idiomata casuum exhibens (GL IV 566 sqq.). praeter primarium illum fontem Charisius cum alios exscripsit, sed raro et paucos, tum Cominianum et Romanum, ex quibus quae sumpsit semper illorum nomine insignivit. itaque nihil fere de suo addidit, id quod ingenue in praefatione ad filium scripta ipse profitetur p. 1,5: *artem grammaticam sollertia doctissimorum virorum politam et a me digestam in libris quinque dono tibi misi.* postea Charisius ab aliis simili modo expilatus est, velut a Diomede, Ps. Cyrillo, Beda aliis; cf. Herm. l. s. p. 335 sqq.

Haec erant praemonenda, ut facilius iudices de iis quae nunc sum expositurus. H. Keil omnesque usque ad eum Charisii editores magnas neglexerunt quinti libri partes, scil. quas habes in hac editione inde a p. 387. commentationem *De differentiis* scriptam (p. 387—403) postea edidit Keil GL VII (p. 519 sqq.), ubi adeas quae exposuit ille cum de aliis rebus tum de editionibus ante ipsum in lucem emissis. — *De Latinitate* (p. 404—408, 24) commentatiunculam primus ex apographo G. Loewe accuratissimo (quamquam p. 408, 20 N exhibet non *regimen tuum rudimenta* sed *regimenta ū* [h. e. *vel*] *rudimenta*) edendam curavit G. Goetz (ind. schol. aest. Jenae 1888), postea repetivit GL V p. 660 sqq. — *Idiomata nominativa quae per genera efferuntur* (p. 450—463) edidit H. Keil GL IV 573 sqq. ex N adiectis ex **p** iis 'quae vel rectius quam in N scripta erant vel propter ipsam discrepantiam memorabilia esse videbantur'; qua in re Graeca interpretamenta nonnulla quae exstant in **p**, desunt in N, uncis ([ ]) adpositis significavit. Neapolitani lectiones debuit ille apographo a G. Thilo confecto: quem quidem multis in rebus errasse, cum G. Gundermann vidisset (cf. CGL I 14 adn. 2), ipse cognovi. postea *Idiomata nominativa* denuo exprimenda curavit G. Goetz CGL II 537 sqq., sed ita, ut solis H. Keil subsidiis nisus recensionem codicis N seorsum ederet, seorsum codicis **p** praeter H. Keil copias etiam suo ipsius apographo usus. quapropter equidem recensionem codicis N exhibere satis habui. — quae praeterea habes p. 408, 25—449 et p. 464—480 adhuc publici iuris facta non erant: ita haec editio prima totum continet Charisium.

Quamquam non satis erat causae, cur Keil et ante eum editores quinti libri omnes fere partes vel prorsus neglegerent vel ab ipso Charisii opere seiunctas in lucem emitterent. huc enim quae pertinent omnia fere Charisii esse Remm. Pal. p. 54 sqq. demonstravi, quare quae ibi exposui nonnullis additis sat erit paucis hic repetere. atque *De differentiis* commentationem Charisii esse vel Beda docet, qui

illam, cum librum *De orthographia* compilaret, non minus exhausit quam reliquas Charisii grammaticae partes; huc accedit, quod index operis, de quo infra dicturus sum, etiam caput *De differentiis* (p. 3, 56) continet. verum enim vero quae inde a p. 404 exprimenda curavi non in ipsis Neapolitani quaternionibus exarata sunt, sed in XI membranarum quodam fasciculo. qui ab eodem Neapolitani librario, sed priusquam totam Charisii grammaticam describere animum induxit, ex quinto eius libro conscriptus est. postea totum Charisium exceptis quae olim in XI membranarum fasciculum receperat in IV quaternionibus exaravit quibus illum fasciculum subiunxit. quo in fasciculo quae perscripta sunt ex quinto Charisii libro sumpta esse cum index operis demonstrat tum ii grammatici qui vel eosdem cum Charisio fontes adierunt vel ex ipso Charisio hauserunt. index enim quem Charisius grammaticae suae praemisit omnia fere indicat quae in fasciculo illo tractantur, sed ita, ut ordo indicis ab ordine rerum in fasciculo tractatarum discrepet. nimirum auctori fasciculi, si ipse indicem supplevisset nec tamen res suas ex Charisio hausisset, non erat, cur ordinem hoc modo turbaret. at multo veri similius, immo certum esse videtur indicem totum qualem nos hodie legimus ab ipso Charisio confectum esse, sed fasciculi auctorem in excerpendo nescio qua de causa ordinem non servasse; quo factum est, ut commentationis suae capitum ordo ab indicis abhorreat. quod quidem re vera eum fecisse apparet etiam ex iis quae ad p. 386, 28 adnotata sunt: unde elucet certe *Idiomata nominativa* (p. 450—463), quae olim in capite *De idiomatibus* enumerata erant, de suo loco remota esse.[1]) quare non habemus, cur de fide indicis dubitemus; indeque sequitur, ut fasciculi quae in indice redeunt capita Charisii esse dicamus. respondent autem indicis *synonyma Ciceronis indifferenter:* p. 412, 17—449; *glossemata per litteras Latinas ordine conposita:* p. 464—468, 29 + 470, 22—480, 31; *glossemata idem significantia:* p. 404—412, 16, huc enim etiam caput *De Latinitate* pertinere elucet ex iis quae G. Goetz ind. schol. aest. Jen. 1888 p. VI sq. exposuit. *Idiomata nominativa* (p. 450—463) iam supra monui olim in capite *De idiomatibus* (p. 379 sqq.) enumerata fuisse. ita restant quae

---

1) Ceterum in Charisii libro quem exscripsit fasciculi auctor hunc fuisse ordinem eumque indicis (: *glossemata per litteras Latinas ordine conposita* = p. 464—480, *glossemata idem significantia* = p. 404—412, 16) apparet ex iis quae adnotata sunt ad p. 480, 31.

sunt p. 468,30—470,21: quorum iure ad Charisium revocamus p. 469,21—470,4; fluxit enim hoc caput, cum redeat apud Dos. 434,4, ex illa grammatica quam primarium fontem Charisii fuisse supra diximus. neque minus Charisio vindicare licet quae sunt p. 468, 30—469, 20 + 470, 5—21 propter Ps. Cyrillum; is enim cum multa alia Charisii capita Graecis interpretamentis exornata expilavit (cf. Herm. l. s. p. 341 sqq.) tum haec de quibus nunc sermo est. itaque sumamus necesse est pertinere illud indicis 'per litteras Latinas ordine conposita' ad glossematum partem longe maximam atque fuisse nonnulla in quibus alphabeti quod dicitur ordo desiderabatur.

Praeterea in iis quoque quae indice nisi Charisio reddidimus saepe fontium rationes accedunt. nam primario Charisii auctori debentur p. 404—408,24 (cf. Dos. 426,12 et Goetz l. s. p. VI), p. 450—463 (cf. exc. Bob. GL I 551,39), p. 464—467 (cf. Dos. 430,1), p. 470, 22—478, 32 (cf. Dos. 435,11). apparent Ps. Cyrilli et Bedae qui Charisii copiis uti solent vestigia p. 450—463, p. 464—467; unius Ps. Cyrilli p. 470, 22—478,32. sane miretur quispiam similia capita exstare cum p. 464—467 et p. 479, 1—480, 9 tum p. 469, 21—470, 4 et 480,10—31. atque capita quae sunt p. 464—467 et p. 469,21—470, 4, cum etiam apud Dositheum redeant, Charisium supra iam monui primario suo auctori debere. ex quo eum etiam capita p. 479,1—480,9 et p. 480,10—31 petisse verisimillimum mihi videtur. nam solebat ille Charisii primarius auctor eiusdem rei diversos fontes adire atque duo vel plura capita eiusdem argumenti iuxta ponere. qua in re plerumque eum secutus est Charisius, at Dositheus unum quoddam caput exhibere satis habuit; cf. Remm. Pal. p. 61 sqq.

Quae cum ita sint, nullus dubito, quin non solum illam *De differentiis* commentationem, sed etiam quae continet membranarum XI fasciculus Charisii esse dicam. quamquam in his vix est quod moneam nonnulla post Charisium vel a librariis vel a fasciculi auctore partim immutata partim adiecta partim detracta esse. immutavit certe fasciculi auctor, ut supra monui, genuinum qualem habemus in indice capitum ordinem: quem in hac editione restituere nolui.

De Romanae artis grammaticae origine indole historia, cum exponerem in libro meo saepius commemorato, de Charisio dixi p. 246 sq. iis quae ibi enarravi ex parte repetitis hic nonnulla addam. Romanae artis forma antiquitus ea erat, ut in medio tractari solerent partes orationis, quibus nonnulla de voce de litteris de syllabis etc. prae-

mitterentur, sequerentur in fine vitia et virtutes orationis. haec quae diu viguit artis forma inde a tertia p. Chr. n. saeculo turbari coepta est partibus aliis aliunde receptis, imprimis ex libris *De Latinitate* scriptis. ita factum est, ut apud Charisium quoque legas quae frustra in artibus antiquioribus quaesiveris. huc spectant quae disseruntur de re metrica atque de differentiis quarum in libris De Latinitate ratio haberi solebat; huc spectant omnia inde a p. 404 perscripta excepto de idiomatibus capite p. 450—463, quod Palaemonis est atque olim coniunctum erat cum p. 379—380, 19 (cf. Remm. Pal. p. 115). item haud scio an olim cum idiomatibus coniuncta fuerint quae habes p. 468—469, 20 (cf. p. 379,6). at *Synonyma Ciceronis* (de quibus cf. G. Goetz, CGL I p. 75 sqq.) et *Glossulae multifariae idem significantes* itemque *De latinitate* caput (cf. p. XX) rhetoricis magis studiis servierunt quam grammaticis; quamquam grammaticis Romanis in usu fuisse etiam rhetoricam docere satis constat. ita restant (nam de frustulo p. 470, 5—21 vix est quod dicam) p. 464—467; 469, 21—470, 4; 470, 22—480, 31; in quibus ubique verborum quaedam series explicantur. tales quidem series declinationum et coniugationum regulis subnexas exhibuit iam Pansa grammaticus in libro de latinitate confecto (cf. Remm. Pal. p. 167 sqq.); inde atque similibus ex libris translatae sunt, ut videntur, in artes. velut certe eas recepit Probus posterior in grammaticam suam, cuius pars fuerunt Instituta artium GL IV 47 sqq., cf. Herm. LIV 1919 p. 409 sqq.; receperat multo ante, ni fallor, iam Remmius Palaemon, ex cuius arte haustas esse series p. 464—467 veri simillimum videtur. sunt enim digestae secundum quattuor verborum ordines, quos quidem Palaemonem statuisse post F. Boelte ego docui in libro meo saepius commemorato. praeterea (p. 464, 2) occurrere moneo locutionem *efferre* (= terminare) quam adamavit Remmius et *passiva voce efferri* quam et ipsam Palaemonis propriam fuisse apparet ex Pal. = Char. 323, 24 (*verba activa voce elata*). sed utcumque res est, Charisii verborum series una cum verborum regulis atque formulis olim perscriptas fuisse minime potest dubitari. etsi non ipse Charisius, sed primarius eius auctor illas a sede sua iam removerat atque in fine totius operis collocaverat. ibi enim etiam apud Dositheum (p. 430, 1—435, 3 + 11—436, 14) inveniuntur quae Charisii respondent p. 464—467. 469, 21—470, 4. 470, 22—478, 32.

Sub finem pauca de huius editionis rationibus addere me oportet. brevitatis studio adductus quae iam in Neapolitano vel situ evanuerunt vel membranis corrosis inter-

ciderunt his uncinis (⌊ ⌋) circumclusi: quibus quidem etiam ab Augusto Reifferscheid in Tertulliano (Corp. script. ecl. Lat. vol. XX) adhibitis propter Graecas litteras opportunius mihi videbatur uti quam e. g. litteris inclinatis. supplementa, quoad eius fieri potuit, aliunde petivi lacunarum spatiis diligenter observatis. ubicumque autem nihil in apparatu adnotatum invenis, supplementa me hausisse scias ex n; is enim codex illorum partem praebet longe maximam. — additamenta ex deperdito codice Pp recepta his uncinis (⌊⌊ ⌋⌋) inclusi, illis (⌊ ⌋) duplicatis. ubicumque autem in apparatu nihil de additamententorum origine adnotatur, Cauchii (C) excerptis debentur, quae quidem prae ceteris longe plurima sunt.

Lectiones Neapolitani semper afferuntur orthographicis discrepantiis plerumque neglectis. quarum quae maxime digna videntur memoratu, hic proponam ac primum quidem Latinas. occurrit saepius ae pro e (*ęburis* 93, 16), e pro ae (*clytemestre* 10, 23); e pro i (*genealia* 50, 27), i pro e (*diffinitione* 2, 7); i pro y (*cacosintheto* 2, 48), y pro i (*ilye* 73, 7); o pro u (*absordum* 14, 7), u pro o (*homoeusis* 2, 63); oe pro e (*foeminina* 66, 21); b pro v (*acerbos* 158, 7), v pro b (*favianus* 135, 19); c pro g (*gręce* 7, 13); c pro qu (*extorceri* 77, 14); f pro ph (*trifallo* 101, 10), ff pro pph (*saffo* 79, 14); m pro p (*synlemsis* 2, 73). geminatio consonarum male adhibetur (*diffinitione* 2, 7), male neglegitur (*disociat* 62, 22). h praeter usum additur (*athlas* 83, 29); praeter usum omittitur (*rodium* 39, 2). harum orthographiarum longe plurimas codicum proprias esse medio aevo a viris Hibernicis exaratorum satis constat; cf. H. Zimmer, Glossae Hibern. p. X sqq.; S. Hellmann, Quellen und Untersuchungen z. Lat. Philol. d. Mittelalt. I (1906) p. 118 sqq. — in Graecis vocabulis saepius ponuntur *ε* pro *αι* (*Ηφεστια* 37, 22), *ε* pro *ει* (*περιχεριον* 460, 50), *ε* pro *η* (*γες* 33, 19), *ει* pro *ι* (*ακλειτον* 246, 24); *ι* pro *ει* (*κυπιρον* 33, 23), *ι* pro *υ* (*ιγνια* 452, 17); *ο* pro *ω* (*Ιπποκοοντος* 81, 8), *ω* pro *ο* (*κηρωματως* 65, 25); *υ* pro *ου* (*τυ* 355, 1); *δ* pro *τ* (*αδρακτος* 457, 49), *ϑ* pro *τ* (*μεϑοπωρον* 455, 53), *τ* pro *ϑ* (*τριξ* 451, 1); *κ* pro *χ* (*κόκλιος* 453, 49); *νβ* pro *μβ* (*ενβλημάτων* 65, 21), *νγ* pro *γγ* (*γονγρος* 106, 25), *νκ* pro *γκ* (*ανκαλη* 451, 26), *νχ* pro *γχ* (*ελενχος* 457, 21); *π* pro *φ* (*ασπαλτος* 461, 9).

Scripturae compendiorum quibus abundat N (cf. p. IV adn. 1) in apparatu nusquam fere rationem habui. quamquam hic illic dubitari potest, quaenam sub illis lateant formae. velut pro eo quod nos dicimus ‘Infinitiv’ usurpare solet Charisius duas formas, ‘infinitivus’ et ‘infinitus’, sed plenas infinitivi formas habes tantummodo p. 216, 3. 217, 13. 218, 20.

219, 21. 221, 28. 222, 1. 225, 20. 230, 18. 323, 23. 336, 3, infiniti p. 216, 16. 217, 2. 25. 224, 12. 226, 17. 227, 7. 228, 7. 229, 5. ceteris autem locis eisque multo pluribus leguntur compendia haec: *infinit.* *infinit̄* *infinīt* *infinī* *infin.* *infin̄* *infīn* *infī.* utra forma sub his compendiis lateat, infinitivi an infiniti, difficillimum est ad diiudicandum. iam vero Remmium Palaemonem constat (cf. Remm. Pal. p. 113. 130) forma infiniti uti solitum esse. cuius rei ratione habita omnibus praeter *infinit.* et *infinit̄* compendiis subesse formam *infiniti* mihi sumpsi.

Indicum meorum Henrici Keil indices fundamentum esse volui rationibus nimirum meae editionis respectis, sed p. 404—408, 24 et p. 450—463, cum habeas in indicibus CGL, neglectis. qua in re benigne me studd. phill. H. Dempe et H. Srago adiuverunt.

Restat, ut gratias agam bibliothecarum praefectis Gissensis Heidelbergensis Jenensis Neapolitanae Vaticanae, qui vario modo de hac editione bene meriti sunt. in plagulis corrigendis paratissimo auxilio usus sum Georgii Goetz et Friderici Lammert, qua re summopere me obligaverunt. imprimis autem gratias debeo quam maximas Georgio Goetz, cuius opera atque consilium numquam mihi defuerunt.

Scripsi Jenae mense Martio MCMXXV.

INDEX SIGLORUM

N = codex Neapolitanus IV A 8, olim Bobiensis, saec. VII/VIII.
n = codex Neapolitanus IV A 10 saec. XV/XVI.
n¹ = codex Neapolitanus IV A 9 saec. XV/XVI.
P = fragmentum codicis Parisini 7560 saec. XI (p. 289, 19—349, 15).
p = excerpta codicis Parisini 7530 saec. VIII.
C = Cauchii ex deperdito codice excerpta
L = excerpta codicis Leidensis Voss. 37, 8 (p. 358, 6—368, 11).
Aug. = fragmentum Auglense, cf. praef. p. X.
Ambr. = excerpta codicis Ambrosiani L 22 sup., cf. R. Sabbadini, Stud. ital. XI 1903 p. 174 sqq. et Herm. l. s. p. 426 sq.
b = excerpta codicis Bernensis 123; cf. H. Keil praef. p. XIX, H. Hagen, Anecd. Helv. p. CLV sqq.
ω = editio princeps Neap. a. 1532.
ς = editio princeps commentationis *De differentiis* p. 387—403.

Significant [ ] delenda; ⟨ ⟩ quae coniectura adduntur; ⌊ ⌋ quae iam in N legi non possunt, cf. praef. p. XXIII; ⌊⌊ ⌋⌋ quae adduntur ex deperdito codice (cuius excerpta inveniuntur apud C. Pu. Sch. Dousa Bo. Merula Carrio; cf. praef. p. X), ex P et p, cf. praef. p. IX; * sive ** et . . . . lacunam; † corruptelam.

Alb. = Albinus GL VII 295 sqq.
anecd. Helv. = GL supplementum.
[Asp.] = [Asper] GL V 547 sqq.
Atil. Fort. = Atilius Fortunatianus GL VI 278 sqq.
Aud. = Audax GL VII 320 sqq.
August. = Augustinus GL V 494 sqq.
B = excerpta Bobiensia GL I 533 sqq.
Be. = Beda GL VII 227 sqq. et 261 sqq.
Bo. = Petri Bondam Variarum lectionum libri duo 1759.
Bon. = Bonifatii ars, class. auct. VII 475 sqq.
Cap. = Caper GL VII 92 sqq.
Carrio = eiusdem scholia in Sallustii historiarum libros scripta a. 1564, a Thysio a. 1659 curata.
Cassiod. = Cassiodorus GL VII 143 sqq.
Char. = Charisius GL I 1 sqq.
CGL = Corpus Glossariorum Latinorum ed. G. Goetz.
Cled. = Cledonius GL V 9 sqq.
Cons. = Consentius GL V 329 sqq.
de dub. nom. = de dubiis nominibus GL V 571 sqq.
Diff. B. = J. W. Beck, De differentiarum script. Lat. 1883.
Diff. H. = F. Hand, Incerti auctoris de differentiis vocum ex antiquo cod. suppletus et emendatus 1848.

Diom. = Diomedes GL I 297 sqq.
Dionys. Thr. = Dionysii ars grammatica ed. G. Uhlig.
Don. = Donatus GL IV 353 sqq.
Donat. = Donatianus GL VI 275 sqq.
Dos. = Dositheus GL VII 376 sqq.
Dousa = C. Lucili satyrarum quae supersunt reliquiae. Franciscus Iani filius Dousa collegit etc. 1597.
exc. de nom. = [Valerii Probi] de nomine excerpta GL IV 205 sqq.
expl. in Don. = [Sergii] explanationes in artem Donati GL IV 486 sqq.
Fab. = G. Fabricius (in ed. Charisii a. 1551).
Fest. = Festus ed. O. Müller.
GL = Grammatici Latini ed. H. Keil.
K. = H. Keil (in editione Charisii a. 1857).
Lind. = F. Lindemann (in editione Charisii 1840).
M = M. Tullii Ciceronis Synonyma secundum editiones Romanas denuo excudi curavit G. L. Mahne 1850.
M[1] = M. Tullii Ciceronis Synonyma secundum editionem Parisinam denuo excudi curavit G. L. Mahne 1851.
Mall. Theod. = Mallius Theodorus GL VI 585 sqq.
Mals. = ars Malsachani ed. M. Roger Paris 1905.
Mar. Vict. = Marius Victorinus GL VI 1 sqq.
Mart. Cap. = Martianus Capella ed. F. Eyssenhardt.
Max. Vict. = Maximus Victorinus GL VI 185 sqq.
[Max. Vict.] = [Maximus Victorinus] GL VI 229 sqq.
Merula = Q. Enni fragm. coniecta etc. ab P. Merula 1595.
Non. = Nonius ed. J. Mercier.
Paul. Fest. = Pauli Festus ed. O. Müller.
Phoc. = Phocas GL V 410 sqq.
Pomp. = Pompeius GL V 95 sqq.
Prisc. II. III = Priscianus GL II. III.
Prob. = Probus GL IV 45 sqq.
[Prob.] = [Probi] catholica GL IV 1 sqq.
[Prob.] = [Probi] de ultimis syllabis GL IV 219 sqq.
Ps. Cyr. = Pseudo-Cyrillus CGL II 215 sqq.
Pu. = Putschen (in editione Charisii 1605).
Quint. = Quintiliani institutio oratoria.
Remm. Pal. = K. Barwick, Remmius Palaemon und die Römische ars grammatica 1922.
Sac. = Marius Plotius Sacerdos GL VI 415 sqq.
Sch. = A. Schotti Observationum hum. lib. V 1615.
Serg. = Sergius GL IV 475 sqq.
Serv. = Servius GL IV 403 sqq.
Ter. Scaur. = Terentius Scaurus GL VII 11 sqq.
Vel. Long. = Velius Longus GL VII 46 sqq.

⌊FL. SOSIPATER CHARISIUS V. P.
MAGISTER
FILIO KARISSIMO SALUTEM DICIT⌋

Amore Latin⌊i sermonis obligare te cupiens, fili karissime⌋, artem grammaticam soll⌊ertia doctissimorum virorum politam⌋ et a me digestam in libris quinque do⌊no tibi misi. qua penitus inspecta· cog⌋nosces quatenus Latinae facund⌊iae licentia regatur aut natura⌋ aut analogia aut ratione ⌊curiosae observationis aut consuetudine⌋, quae multorum consensione convaluit, aut certe auctoritate, ⌊quae prudentis⌋simorum opinione recepta est. erit iam tuae diligentiae frequenti recitatione stud⌊ia mea⌋ ex variis artibus inrigata memoriae tuisque sensibus mandare, ut quod originalis patriae natura de|negavit virtute animi adfectasse videaris. ⌊va⌋leas floreas vigeas aevo quam longissimo, fili patri tuo karissime.

CONTINET LIBER I

N I 1ʳ, 1] 1 $\overline{\text{VP}}$. n 3 *suppl. K.* 7 cum nosces n *corr.* n[1] 12 rectione *corr.* recitatione N 13 studium meum n *corr. K.* 14 originali N *corr.* n 23 de commū syłła N 30 declinā N

N I 1[r], 1] 24 Expł lib̄ ·II· Incip̄. lib̄ ·III cap̄ I· N 26 De perfectis n ordinum quattuor *add.* n[1] 38 *in numeris rubricarum nolui cum K. fidem codicis relinquere, quamquam errasse librarium apparet, cum haec tamquam partes barbarismi disponeret*

N I 1r, 1] 13 mysterismon N 15 ethomologiam N 21 VIIII per commutationem negando X de transitu sive XI transmutatione XII personarum XIII per apoclysin XIIII per aporian XV per epitropen XVI per antimetabolen N 37 *sqq. librarium in numeris errantem corrigere nolui* 56 XVII n

7 ⌊LIBER PRIMUS

I DE GRAMMATICA⌋

. . . .

II ⌊DE VOCE

5 Vox est aer ictus sensibilis auditu, quantum in ipso est. omnis vox aut articulata est aut confusa; articulata est quae litteris comprehendi potest; confusa est quae scribi non potest⌋.

III DE ⌊LITTERIS

10 Littera est elementum vocis articulatae. elementum est uniuscuiusque rei initium, a quo sumitur incrementum et in quod re⌋solv⌊itur. accidunt uni cuique litterae nomen figura potestas⌋. nomen est quo appe⌊llatur, figura qua notatur, potestas qua valet⌋. litterarum 15 aliae sunt ⌊vocales, aliae consonantes. vocales sunt quae per se proferuntur⌋ et per se syllabam fac⌊ere possunt: sunt autem numero quinque, a e i o u. hae omnes apud nos et producuntur⌋ et corripiuntur, quod apud Graecos ⌊non ita est; septem enim litterarum vocalium⌋ 20 haec est divisio: η et ω longae, ⌊ε et ο breves sunt,

---

2 De grammatica] *Dos. 376, 3 (cf. Remm. Pal. 52)* 4 De voce] *Dos. 381, 1 (cf. Remm. Pal. 43) Don. 367, 4 Prob. 47, 2 Max. Vict. 189, 8 Aud. 323, 4 Diom. 420, 8 expl. in Don. 519, 14 Prisc. II 5, 1* 9 De litteris] *Dos. 381, 5 Mar. Vict. 5, 14 Serg. 475 Don. 367, 8 Prob. 48, 32 Max. Vict. 194, 9 Aud. 324, 19 Diom. 421, 14 [Asp.] 547, 11 Prisc. II 6, 6 Dionys. Thr. 9 Sext. Emp. adv. gram. § 99*

N I 1r, 2 *a v. 1*] 1 *octo fere versus, quantum quidem e scriptura prioris columnae conici licet, toti perierunt; reliquorum fere omnium extrema pars deleta est. in ω et apographis Borbonicis tria capita, ad quae illa iactura pertinuit, omissa sunt* 1—4 *suppl. ex rubricis* 4 *secundum caput quattuor fere versus explebat: supplevi ex Dos. = Don.* 9 De litteris] *ubi nihil adnotatur, supplementa huius capitis petita sunt ex Dos.: cf. Remm. Pal. 44. inter versus, quorum est* III De *et* solu *unus versus penitus evanuit* 17 hae omnes — p. 5, 4 exaequetur *suppl. ex Aud. 325, 19, cf. Serg. 476, 24 Mar. Vict. 31, 17*

α ι υ dichronae nominantur⌋. propterea autem Latina
lingua ⌊suas quinque et corripit et producit, ut, quia
numero vocalium exaeq⌋uari non potuit, temporibus
[non] exae⌊quetur⌋. | harum duae, i et u, transeunt i⌊n 8
consonantium potestatem, cum aut ipsae inter se gemi- 5
nantur aut cum aliis vocalibus⌋ iunguntur, ut ⌊Iuno vita
et Ianus iecor vates velox vox⌋. consonantium species
est duplex. sunt enim a⌊liae semivocales, aliae mutae⌋.
semivocales sunt quae per se quidem profer⌊untur, sed
per se syllabam facere non possunt: sunt autem nu- 10
mero septem, f l m n r s x⌋. ex his liquidae sunt quat-
tuor, l m n r, quae ⌊propterea liquidae dictae sunt⌋,
quod minus aridi habeant et in pronuntiatio⌊ne lique-
scant et syllabam⌋ positione longam facere non possint,
⌊si in eadem syllaba ponuntur cum muta⌋. nam in illo 15
pede qui est *(A. 6, 56)* ⌊'Phoebe⌋ gra⌊vis'⌋ r consona⌊ns
plena littera non⌋ habetur et *ὑγρά* nominatur, id est
liquida, et accipi debet qua⌊si sola g littera vel⌋ alia
consonans vocali ⌊correptae subiecta esset⌋. ex his una
duplex est x. ⌊constat enim aut ex g et s, ut rex regis, 20
aut ex c et s, ut pix picis, ideoque littera⌋ a quibusdam
negatur. mutae sunt quae neque proferr⌊i possunt per
se⌋ neque per se syllabam fac⌊ere: sunt autem numero
novem⌋, b c d g h k p q t. ex ⌊his supervacuae quibus-
dam⌋ videntur k et q, quod c littera horum locum pos- 25
sit inplere. praeponitur autem k quotiens a sequitur, ut
kalendae ⌊Karthago; q quotiens u con⌋iuncta cum alia
vocali subsequitur, ut quercus quaestio ⌊quia quoniam⌋.
h autem non littera existimatur. y et z propter Graeca
nomina ad⌊mittimus⌋.| 30

N I 1r, 2] 4 non (n̄) *delevi, cf. v. 3* 6. 7 *suppl. ex Diom. 422, 15, cf. Serg. 476, 1* iunouia et *videtur fuisse in* N 12—14 *suppl. ex Aud. 326, 9* 15—19 *suppl. K.* 16 Phoebe] ginē *dubitanter legit K. mihi non apparuit, cf. Max. Vict. 217, 11*

17 *ΥΓΡΑ* ·n· idē N 26—29 *suppl. ex Max. Vict. 195, 21 = Aud. 326, 21 et Serg. 477, 15* 27 alio N

9 A littera est vocalis, quae quidem per se facit syllabam ⌊et brevem et longam⌋, itemque conexa cum aliis tam praeposita quam media finiensque, ⌊ut Ahala⌋: nota etiam praenominis, cum Aulum sola significat. e littera
5 per se nominata itemque cum aliis ⌊iuncta⌋ facit syl⌊labas et breves et longas⌋. * o littera tam corripitur quam producitur ⌊et singularis et cum⌋ aliis ⌊copulata⌋. u littera corripitur et producitur ⌊et sola et cum aliis coniuncta⌋: notam facit, ⌊cum⌋ quinque significat. f littera
10 incipit in syllaba praeposita tam ⌊vocali⌋ quam ⌊semivocali, tamquam facit, item subiuncta vocali⌋, ut effi⌊cit officit⌋. l littera tam praeponitur vocalibus quam subiungitur: praeponitur, cum la⌊udem⌋ litter⌊am legem⌋ et his similia scribimus; subiungitur item, ⌊tamquam⌋ tel-
15 lus tolle. subiungitur item consonantibus, cum Claudium clemen⌊tem⌋ clientem, sed et Clodium nominamus. cum sola ponitur, Lu⌊cium⌋ significat; item numerum, cum quinquaginta significat. m littera tam praeponitur quam subiungitur ⌊vocalibus, tamquam mon⌋et com-
20 mo⌊net: su⌋biungitur consonantibus ⌊cum agmi⌋na et pigmenta ⌊dicimus: nota⌋ praenomi⌊nis, cum Marcum so⌋la s⌊cripta significat * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * * *
b littera tam praeponitur vocalibus quam subiungitur:

1—p. 8, 7 *Be. 261, 3 Dos. 382, 9 Diom. 424, 1 Mart. Cap. 58, 15*

N I 1ᵛ, 1 *a v. 24*] 1—p. 8, 7 *ubi nihil adnotatur, suppl. sunt ex Dos.* 2 et *om. Dos.; cf. v. 6* 6 *lac. statuit K., qua definitio lit. i exhausta est* 11 tamquam — officit *suppl. ex Diom.* 12 uocalibus *Dos. Diom.* uocab' N 13 laudem *legit dubitanter K. mihi nihil nisi* la . . . . *apparuit* legem *suppl. ex Diom.* 16 *suppl. ex Diom.* Clodium *Dos. Diom.* cludium *in* N *fuisse videtur* 17 Lucium *Dos. Diom.* lucius *dubitanter legit K. mihi* lu . . . *tantummodo apparuit* 22 *in huius fine columnae tres fere versus perierunt, in principio sequentis fere duodecim; ultimas litteras undecimi et duodecimi versus adgnovit K.* ta *et* tere: *mihi satis dubiae visae sunt. in iis quae exciderunt expositum fuit de litteris n r s x; suppleri possunt ex Dos.*

praepon⌟itur et semivocalibus, ut in Ble⌞samio; propinqua p litterae, qua saepe|mutatur, ut supp⌟onunt. ⌞c 10
littera tam praeponitur vocalibus quam sub⌟iungitur, ut capit accipit: nota praenominis, cum Gai⌞um significat; item numeri, cum centum significat. d littera tam prae- 5
ponitur vocalibus quam⌟ subiungitur, ut datus additus: ⌞propinqua⌟ litteris consonantibus ⟨his⟩ c g l ⌞p r m t; quae succedunt in lo⌟cum eius, ut accipe aggere ⌞alliga appara arripe ammitte a⌟ttende: nota praenominis, ⟨cum⟩ Decium significat; ⌞item numeri, cum quingentos signi- 10
ficat. g littera tam praeponitur vocalibus quam⌟ subiungitur, ut gere aggere: praeponitur et consonantibus, ut in agmine magno grege glire. ⌞h littera proprie continens adspiratio⌟nem recepta vulgo in numerum mutarum ⌞omnibus vocalibus praeponitur, nulli subiungitur⌟ 15
nisi consonantibus, ut in Thrasea Thra⌞cia Graecisque nominibus, ut Thebae. k littera notae tantum cau⌟sa ponitur, cum kalendas solas aut Kaesonem ⌞aut kaput⌟ aut kalumniam aut Karthaginem scribimus. ⌞p littera et praeponitur vocalibus⌟ et subiungitur, ut ponit deponit: 20
⌞praeponitur et consonantibus r et⌟ l, ut plaudit prandit: nota praenominis, ⌞cum sola Publium⌟ significat, et cum ⌞r prae⌟posita populum Romanum, et subiecta ⌞r rem publicam, et prae⌟posita c litterae patres conscripti. ⌞q littera ex c et u⌟ litteris ⌞co⌟mposita, ⌞nota⌟ praeno- 25
minis, ⌞cum⌟ Quintum sola | significat, item honoris, 11
⟨cum⟩ quaestor⌞em indicat⌟, nec minus ⟨populum⟩, cum ea sola notamus Quirites. u litterae praeponitur. ⌞t littera tam⌟ praeponitur vocalibus quam subiungitur, ut

---

17 k littera *Vel. Long.* 53, 5

N I 1ᵛ, 1] 4 capita accepit N Gaium — item *suppl. ex Be.* Gaium *Be. Diom.* claudi N 6 additur N, *cf. Dos.* 7. 9 *add. Be. Dos.* 10 Decium N *Be. Dos.* Decimum *Diom.* 18 kasonem N 23 subiecta *Be. Dos. Diom.* subiuncta N 27 *add. Be. Dos.* 28 notamus Quirites *hodie vix legitur; satis certe dispexisse mihi videor* n . . am qui . . . . ., *alia K.* 29 uocab': N

talis taliter: praeponitur et consonantibus, ⌊ut trabea⌋: nota praenominis, cum sola Titum significat. ⌊his, ut supra⌋ dictum est, accedunt propter ⌊peregrinas dictiones⌋ y et z, ut in Hyazintho Zenone. ⌊ex his⌋ z duplex
5 est, sic uti x, et apud Vergilium eodem modo posita invenitur, ut *(A. 11, 7)*

'Mezenti ducis exuvias'.

⌊IIII DE S⌋YLLABIS

Syllaba est littera vocalis aut litterarum coitus per
10 aliquam vocalem conprehensus. syllabae dicuntur a Graecis *παρὰ τὸ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα*, Latine conexiones vel conceptiones, quod litteras concipiunt atque conectunt; vel comprehensio, hoc est litterarum iuncta enuntiatio. syllabae aut breves sunt aut longae.
15 breves correpta vocalis efficit, aut cum antecedente consonante vocalis in fine syllabae corripitur; longas producta vocalis facit. in brevi syllaba tempus est unum, in longa duo. syllabae aut natura longae sunt aut positione. syllabae natura longae, cum singulae vocales
20 litterae producantur, ut a aut e, aut cum duae, ut ua, aut cum tres, ut uae; positione, cum correpta vocalis sequentes habeat duas consonantes. hae aut in eadem syllaba solent esse, ut ars, aut in proxima, ut amnis, aut in duas syllabas divisae, ut arma. sed et duplex
25 ⌊l⌋ittera x ⌊duarum con⌋sonantium ⌊loco fun⌋gitur. haec quoque aut in eadem syllaba solet ⌊esse, ut nox, aut in proxima⌋, ut axis. ⌊praestant idem⌋ et vocales litterae

---

8 De syllabis] *Max. Vict. 196, 18 Aud. 327, 14 Atil. Fort. 279, 21 Don. 368, 17 Serv. 423, 10 Serg. 478, 9 Diom. 427, 3 Mall. Theod. 586, 11 Mart. Cap. 68, 17 [Asp.] 548, 5 [Prob.] 256, 15 [Max. Vict.] 229, 16 Dionys. Thr. 16, 6 Sext. Emp. adv. gramm. § 121* 9 — p. 9, 1 inlustus *Dos. 386, 9* 10 syllabae — 13 conectunt *Diom. 427, 7* 17 in brevi — p. 9, 5 *Mar. Vict. 29, 16*

N I 1v, 1] 2 tytium N 4 ut in hy|acyntho zenone *sine dubio in* N: *alia legit K.* ex his *suppl. K.* 8 *suppl. K.* 17 syllaba //unum //tempus est N 22 habet *Dos. Mar. Vict.*

loco consonantium ⌞positae, i et u, ut servu⌟s iniu⌞stus:
item cum⌟|desinit in consonantem c qua pars ⌞orationis 12
finitur ⟨et⟩ excipitur a vo⌟cali, ut *(A. 2, 664)*
'⌞hoc erat alma pa⌟rens'.
haec in metris facilius deprehen⌞duntur. 5

Aliis ita de syllaba placuit definire. syllaba
est conceptio et congregatio aut vocalium litterarum
aut⌟ consonantium, coniuncta ⌞tamen cum ratione vo-
calibus, ut trans⌟ prae. ⌞dicitur autem per catachresin
s⌟yllaba et is sonus qui de singulis vocalibus ⌞redditur, 10
ut a e. syllabae aut longae sunt aut breves. lo⌟ngas
facit producta vocalis, breves correpta. ⌞omnes autem
vocales, ut⌟ ratio postulabit, aut produci aut corripi
possunt. ⌞in brevi syllaba tempus unum⌟ est, in longa
duo. na⌞tura longae syl⌟labae aut ex una producta vo- 15
cali sunt, ut e vel o, aut ex duabus iunctis, ut ae vel
oe, quas Graeci dipthongos vocant. syllabae positione
longae fiunt his modis. si correpta vocalis desinat in
unam consonantem et excipiatur ab altera consonante,
ut *(A. 1, 1)* 20
'arma virumque cano':
aut si desinat in duas consonantes, ut *(A. 1, 159)*
'est in secessu longo locus':
aut si excipiatur a duabus consonantibus, ut *(A. 7, 410)*
'Acrisioneis Danae': 25
aut si desinat in duplicem litteram x, ut *(A. 3, 147 8, 26)*
'nox erat': aut si excipiatur a duplici littera, ut si facias
'axe sub aetherio'. idem hoc et in z, ut *(A. 11, 7)* 'Me-
zenti ducis'; quae apud Graecos duplex est, ut supra,
cum de|litteris loqueremur, ostendimus. item si desinat 13
in consonantem et excipiatur a vocali vice ⟨posita⟩ 31
consonantis, ut *(A. 4, 478)*

---

17 syllabae — p. 10, 17 *Mar. Vict. 29, 27 27, 1*

N I 1[v], 2 *a v. 6*] 3 *add. K.* 9 *et* 12 autem *corr. Fab.* haec *et* hae n 25 sacrisioneis N *corr.* n[1] 31 *add. Mar. Vict. 30, 3 [Prob.] 257, 6*

'inveni germana viam':
aut si desinat in consonantem in qua pars orationis finitur, ut est *(ecl. 10, 69)*
'omnia vincit amor, et nos cedamus amori':
5 aut si correpta vocalis ipsa per se partem orationis impleverit, ut *(A. 2, 204)*
'horresco referens'
et *(A. 3, 91)*
'liminaque laurusque dei';
10 quae syllaba et inter communes haberi potest: aut si vocalem brevem sequatur i littera vice posita consonantis, ut *(A. 3, 212)*
'Harpyiaeque colunt aliae'.
item si post brevem vocalem subiuncta sit consonanti
15 ⟨i vel u⟩ vocalis et correptam vocalem habeat consequentem, ut *(A. 5, 589)*
'parietibus textum caecis iter'.

V DE COMMUNIBUS SYLLABIS

Communes syllabae fiunt modis quinque. primo, si
20 correpta vocalis excipiatur a duabus consonantibus, quarum prior sit muta, sequens liquida: brevis enim est in hoc,
'tune Clytemestrae foedasti viscera ferro';
longa autem in hoc,
25 'Cyclops, Aetnaeus cultor, Neptunia proles'.
at si duae consonantes in duas syllabas fuerint divisae, non fiet communis, sed longa, ut supra retulimus, *(A. 2, 664)*
'hoc erat, alma parens'
30 et *(A. 1, 1)*
'arma virumque cano':

---

18 De communibus syllabis] *Mar. Vict. 27, 11 36, 9 Diom. 428, 29 Don. 369, 3 Serv. 424, 10 Serg. 478, 22 [Max. Vict.] 230, 7 Mart. Cap. 69, 9 [Prob.] 258, 1 Mall. Theod. 587, 17 Dionys. Thr. 20, 3* 19—p. 11, 18 *Dos. 387, 10*

N I 1ᵛ, 2] 15 *addidi, cf. [Prob.] 257, 19*

nec si semivocalis in unitatem cum liquida veniat, ut sors fors; nam supra venit cum l littera c. altero modo fiunt communes, cum vocalis producta excipitur a vocali: est enim brevis sic *(A. 3, 211)*,

'insulae Ionio in magno quas dira Celaeno'; 5

longa vero sic *(ecl. 10, 12)*,

'ulla moram fecere neque Aoniae Aganippae'.

tertio modo, ubi brevis syllaba finiens partem orationis a vocali excipitur: est enim longa in hoc *(A. 4, 591)*,

'hic, ait, et nostris inluserit advena regnis'; 10

brevis in hoc *(A. 6, 179)*, |

'itur in antiquam silvam et stabula alta ferarum'. 14

quarto, si desinat in consonantem et excipiatur a littera h: est enim brevis sic *(A. 6, 791)*,

'hic vir [vir], hic est, tibi quem promitti saepius audis'; 15

longa vero sic *(A. 9, 610)*,

'terga fatigamus hasta, nec tarda senectus'.

quinto quo correpta vocalis desinit in consonantem et excipitur principali littera u: est enim in hoc longa 20 *(georg. 3, 128)*

'invalidique patrum referunt ieiunia ⌞nati';

et in illo brevis⌟ *.

Aliis ita placuit de syllabis communibus definire. communes syllabae sunt ex his quae natura 25 longae fuerint et ex his quae positione. natura, si producta vocalis excipiatur a vocali. est enim in hoc longa *(georg. 1, 437)*,

'Glauco et Panopeae et Inoo Melicertae'.

nam et pedis primi secunda syllaba longa perseverat 30 et tertii pedis secunda brevis efficitur. fit autem in hoc brevis *(ecl. 2, 65)*,

'te Corydon, o Alexi, trahit sua quemque voluptas':

24—p. 13, 12 *Mar. Vict. 30, 11*

N I 1v, 2] 23 *lacunam qua correptae syllabae exemplum exhaustum est statuit ω* 29 Melicertae *Mar. Vict.* melicertes N

in hoc enim versu secundi pedis secunda syllaba pro brevi accipitur. et in illo *(georg. 1. 16)*,
'ipse nemus linquens patrium saltusque Lycaei',
pe⌊dis⌋ ultimi prima syllaba longa perseverat. item na⌊tura⌋, cum geminae vocales, quas Graeci dipthongos vocant, a vocali excipiuntur. est enim lon⌊ga syllaba in⌋ hoc versu *(ecl. 10, 12)*,
'ulla moram fecere neque Aoniae Aganippae'.
fit autem ⌊in hoc versu brevis *(A. 3, 211)*,
'insu⌋lae Ionio in magno, quas dira Celaeno'.
⌊de iis vero quae positione long⌋ae fiunt communis est quae excipitur | a duabus consonantibus, ita ut prior sit muta quam liquida. ⌊est enim⌋ longa in hoc *(A. 3, 617)*, |
'inmemores socii vasto Cyclopis in antro';
at in hoc brevis *(A. 3, 647)*,
'lustra domosque traho vastosque ab rupe Cyclopas'.
ideo autem excipi ⌊syllabam⌋ dictum est, quod si in mutam desinat et excipiatur a liquida, cesset esse communium syllabarum. f quoque littera, si praeposita fuerit liquidae, quamvis semivocalis sit, mutae tamen obtinet locum. itaque, si excipit vocalem correptam, communem facit. potest praeterea communis videri ea syllaba quae apud Vergilium et pro longa et pro brevi posita est, hic vel hoc, si a vocali excipiatur. est enim pro longa *(A. 5, 308)*
'omnibus hic erit unus honos, tres praemia primi',
pro brevi autem *(A. 6, 791)*
'hic vir, hic est, tibi quem promitti saepius audis'.
sed pro brevi bis fere tantum. nam ut longa sit et ipsi et omnibus usitatum est. consideranda ergo est in his dumtaxat pronominibus natura c litterae, quod crassum quodam modo et quasi geminum sonum reddat, hic et hoc. si autem nec coniunctionem inspiciamus, licet

---

N I 2r, 1 *a v. 12*] 17 *supplevi* dictum est ꝗ si N 18 liquida coi *(incertum)* est ex communium *legit K.: ego satis certe quae supra dedi*

eadem littera finita sit, diversum tamen sonabit. quod ita facilius diiudicabitur, si, quoniam alterum habemus, etiam alterum notemus in versu. est enim *(A. 2, 664)* 'hoc erat alma parens' et *(A. 4, 590)* 'pro Iuppiter, ibit', 'hic, ait, et nostris'. si autem facies 'nec erit alma pa- 5 rens' aut 'nec ait et nostris', iam speciem suam versus amittet, cum aeque et hanc et illam syllabas constet esse correptas. ergo illae non ideo longae fiunt, quod pars orationis finitur, ut putant plurimi; nam idem et in hac effici posset; sed, ut dixi, in pronominibus c lit- 10 tera sonum efficit crassiorem et naturam i litterae inter vocales positae ac per hoc sonum geminantis imitatur.

Praeter has species rara sunt quae per synaliphen aut systolen aut etiam ectasin sanari necesse est. quae cum ratione fiant, aurium iudicio non probantur. ex 15 his quoque illa est, cum correpta vocalis desinit in consonantem qua pars orationis finitur, ut *(ecl. 10, 69)*

'omnia vincit amor, et nos cedamus amori'.

quis enim non videat iambum spondei in loco positum 'mor et'? plerumque etiam structuram prosae habet, ut 20 *(georg. 4, 453)* |

'non te nullius exercent numinis irae'. 16

item *(A. 1, 478)*

'et versa pulvis inscribitur hasta'.

quis enim non videat structuram 'nullius exercent' et 25 'pulvis inscribitur'? etiam illud magna cura videndum est quod veteres omnia vel verba vel nomina quae o littera finiuntur, item adverbia vel coniunctiones producta extrema syllaba proferebant, adeo ut Vergilius quoque idem servaverit, in aliis autem refugerit incul- 30 tae vetustatis horrorem et carmen contra morem veterum levigaverit. invenitur tamen apud Vergilium in verbo brevis posita, ut *(ecl. 8, 43)*

26—p. 14, 18 *Diom.* 435, 22

N I 2[r] 1] 11 naturam *Mar. Vict.* natura N 15 non *del. Bondamus: fortasse ante* fiant *ponendum*

'nunc scio quid sit amor',
⟨et⟩ *(A. 3, 602)*
'hoc sat erit, scio me Danais e classibus unum'.
quod quia in uno verbo videtur, episynaliphe contra-
5 hunt qui servandam vetustatis consuetudinem putant.
spondeum ergo pro dactylo faciunt, et cum sit 'nunc
scio', volunt fieri 'nunc sco', quod quam absurdum sit
perspicuum omnibus puto. illam autem opinor fuisse
rationem, quod veteres secuti Graecos, apud quos ω
10 littera ubique quidem natura longa est, plerumque ta-
men in ultima verbi syllaba ponitur, etiam in communi
sermone prosae similiter proferebant. ita dum id usur-
pavit prosa, et versus obtinuit. paulatim autem usus
invertit, ut in sermone nostro scribo dico et item tali-
15 bus, ubi ⟨o⟩ non solum correpta ponitur, sed etiam
ridiculus sit qui eam produxerit. mirum ergo non est,
⟨si⟩ consuetudinem ⌊se⌋quitur et versus, nisi sicubi
poeta maiorem sibi licentiam vindicavit. sane monosyl-
laba fere quaecumque sunt verba πρωτότυπα o littera
20 finita tam versu quam etiam prosa similiter productam
habent: necesse non corripi, ut stō dō. quibus si con-
feratur dico curro disco item producta o littera, diiudi-
cari poterit quam sit aliud absurdum, aliud per eupho-
niam gratum.

25 VI DE DICTIONE |

Dictio est ex syllabis finita cum significatione ⌊certa
locutio, ut est dico facio⌋. quaedam dictiones sunt sim-
17 plices [simplices], ut f⌊acio, quaedam compo|sitae, ut
conficio⌋. ex conpositis dictionibus quaedam fiunt ex

---

18 sane—21 habent *Diom. 433, 2* 18 sane—21 do *Cons. 370. 12* 25—p. 15, 6 *Diom. 436, 11 Dos. 388, 16*

N I 2^r, 2 *a v. 26*] 2 *add. Diom.* 4 episynaliphe *Diom.* in synaliphen N 6 cum //nunc sit scio N 9 ω] ō N *(Diom.)* 15. 17 *add. Diom.* 19 sunt] in N sint *Diom.* 26—p. 15, 23 *suppl. ex* n *et Nieb(uhrio), cui, ut adnotat Lin., praesto erat 'decerptum membranae frustulum'* 29 conficio *Diom. Dos.* confido n *Nieb. corr.* n[1]

duobus imperf⌊ectis, ut sinciput, cum intellegatur⌋ sematum caput, quaedam ex imperfecto et ⌊integro, ut est cismare, quo signi⌋ficatur citra mare; quaedam ex integro et ⌊imperfecto, ut est cornucen⌋, ⟨ut⟩ intellegatur cornu canens; quaedam ex duobus ⌊integris, ut est Sacravia⌋.

VII DE CASIBUS

Casus sunt sex, nominativus genetivus ⌊dativus incusativus, qui et accusativus, vocativus ablativus⌋.

VIII DE GENERIBUS NOMINUM

Genera nominum sunt tria vel, ut quibusda⌊m placet, quinque, masculinum, ut hic Cato, femininum, ut haec Musa, neutrum, ut hoc templum⌋. est et commune aut duobus generibus, ut ⌊hic et haec canis, aut tribus generibus, ut hic⌋ et haec et hoc felix. adicitur quintum genus quod G⌊raece ἐπίκοινον dicitur, Latine promiscuum⌋, ut haec mustela aquila. nam et⌊si mas sit mustela vel aquila, femini⌋no genere tantum dicitur. item hic passer quam⌊vis masculino genere proferatur, tamen etiam femininum genus significat⌋. |

VIIII DE NUMERIS ET PRONOMINIBUS

Numeri sunt duo, singularis et pluralis. du⌊alis enim apud Romanos non est⌋. pronomina masculini generis numeri singularis, hic huius huic et cetera usque ab his. pronomina feminini generis numeri singularis, haec huius et cetera usque ab his. pronomina neutri generis numeri singularis, hoc huius huic et reliqua, et pluraliter haec horum his haec o ab his.

---

1 sinciput — 2 caput *anecd. Helv. CLXVI* 10—20 *Char. 153, 8 Diom. 301, 3* 22—23 est *Char. 153, 26 Diom. 301, 20*

N 1 2r, 2] 2 quaedam — 3 mare *om.* n[1]ω 4 cornucen *Nieb.* cornucenicen n *add. Diom.* 8 incusatiuus qui et ablatiuus n 14 a tribus n 16 ἐπίκοινον *Fab.* Epicoenon n 17 masculini sit n *corr.* n[1] 18 uel aquila *Nieb.* ut aquila n

X DE OR⌊DINIBUS NOMINUM⌋

Or⌊dines omnium nominum, qui quidem⌋ ratione et
observatione ⌊inveniuntur⌋, numero sunt quattuor vel,
ut quibus⌊dam placet⌋, quinque. quorum declinationes
5 sunt hae.

⌊⌊ORDINIS PRIMI⌋⌋

[Primae declinationis nomi⌊nativi sunt⌋, as a es, quo-
rum genetivus ae, item dativus similiter ae, accusativus
in ⌊am vel an⌋ vel en, vocativus in a vel e. masculini ge-
10 neris, hic Aeneas huius Aeneae huic Aeneae, hic poeta
huius ⌊poetae⌋ huic poe⌊tae⌋, hic Achates huius Achatae
huic Achatae. feminini generis, haec Minerva huius Mi-
nervae huic Minervae, haec Diana huius Dianae huic
Dianae.] ⌊⌊primae declinationis nominativi sunt, quorum
15 genetivus facit ae. effertur autem prima declinatio mas-
culine et feminine per a, per as, per es, ut hic poeta
huius poetae huic poetae, hic Aeneas huius Aeneae,
hic Achates huius Achatae huic Achatae. feminini ge-
neris, haec Minerva huius Minervae, haec Diana huius
20 Dianae huic Dianae⌋⌋. neutrale prima declinatio non
hab⌊et⌋.

Dicunt quidam veteres in prima declinatione solitos
nomina genetivo casu per as proferr⌊e⌋, item dativo per
i, veluti haec aula huius aulas huic aulai; etiam inde
25 per⌊seve⌋rasse pater familias, item adhuc morem esse
19 poe|tis in dativo casu, ut 'aulai medio' Vergilius
(A. 3, 354), 'terrai frugiferai' Ennius in annalibus *(v. 489 V.²)*.

---

20 neutrale—habet *B 538, 28*   22—27 *B 538, 22*

N I 2^r, 2] 1 De ordinibus] *pauca descripta exstant in Paris. cod. 7530 (p) f. 105 suppl. ex* C De ordine n   2. 3 ordo * ratione et obseruatione * numero n *suppl. K.*   4 quibus * quinque n *suppl.* ω   7 nominatiui sunt as *Lin.* '*ex codice*' nominatiuus * as n   9 am * aut en n *suppl. K.*   14—20 *addidi ex Pu., qui haec Charisii verba integriora praebet quam quae sunt in* N *v.* 7—14 Dianae   20 Neutrale I. declinationem non habet *Pu., om.* n   23 d. per ai C *Pu.*   26 aulai in medio C

Multa sunt sane nomina similia primae et tertiae
declinationis, ut Aeneas et Maecenas. de quibus quid
dici potest, nisi quod genetivus sit arbiter utriusque
declinationis discernens nomina? quare ergo Aeneas
Aeneae, Maecenas vero Maecenatis faciat? quia nomina 5
Graeca in *ας* productam terminata vel dissyllaba flexa,
cum apud eos per genetivum *ου* habent syllabam in
extremitate, apud nos primae sunt declinationis, velut
Λυσίας Λυσίου, *Ἀμύντας Ἀμύντου*, ⟨Lysias Lysiae,
Amyntas Amyntae⟩; et dissyllaba flexa, Antas Antae, 10
Menas Menae, quia et apud Graecos *Ἀντᾶς Ἀντᾶ*, *Με-
νᾶς Μενᾶ*. nam Dryas Dryantis et Thoas Thoantis,
quia nec flectuntur et omnia vel in *τος* vel in *δος* apud
Graecos genetivo exeuntia eodem ca⌞su apud⌟ nos *o*
Graeco in i mutato efferuntur, vel⟨ut⟩ *Δρύας Δρύα⌞ντος*⌟, 15
Εὔπολις Εὐπόλιδος; nos Dryas Dryantis, ⌞Eupolis Eu-
polidis dicimus⌟. similiter et in femininis. item Orontes
Oron⌞tae, Achates Achatae facit⌟, quoniam et apud
Graecos per *ου* efferuntur. quae autem conposita sunt
et genetivo apud Graecos per *ους* ex⌞tremam syllabam 20
habent tertiae sunt⌟ apud nos d⌞eclinationis, ut *Διο-
γένης* | *Διογένους*, *Ἀριστοτέλης Ἀριστ*⌟*οτέλους*, apud
nos Diogenes Diogenis, | Aristoteles Aristotelis. ⌞incusa- 20
tivus autem primae declinationis⌟ aut per am exit aut
per an. per an erit ex nominibus Graecis, velut ⌞hic 25
Callias hunc Callian, per am⌟ ex Latinis, quae aut in a
aut in es exeunt, ut hic ⌞Seneca hunc Senecam. hic
Oront⌟a, cum Latine reformatur, et hunc Orontam di-
cimus. ⌞nam si non reformetur, Oronten⌟ poterimus di-
cere, ut Vergilius *(A. 1, 113)*, 30

'fidumque vehebat Oronten'.

1—p. 18, 28 *B 537, 19* 1—13 flectuntur *expl. in Don. 541, 1*
5 quia—12 *Μενᾶ Phoc. 422, 18*

N I 2ᵛ, 1 *a v. 22*] 6 in·as· producta N *corr. ω* 9 *add. K. ex*
B 11 grecos antas antę N 15 uelut B ū (*h. e.* vel) N 20 *ους**
tertiae sunt n *suppl. ex* C *Pu.* 23 incusatiuus n accusatiuus C
24 autem *Pu.* huius n per am aut per en aut per an. Et per an C

⌊Exempla primae declinationis masculini ge⌋neris. in
as singulariter, ⌊hic Aeneas ae ae am a a. pluraliter ae
arum is as ae is. similiter in a sunt, hic poeta tae tae
tam ta ta. pluraliter tae tarum tis tas tae tis. hoc no-
5 men pariter declinatur cum supra declinato nomine
praeter nominativum. hic vero Anchises et Orontes
duplicem dicuntur⌋ habere nominativum, velut hic An-
chisa et hic Anchises. et si quidem ⌊erit⌋ nominativus
⌊hic Anchisa, declinatur ut hic poeta. si vero hic An-
10 chises habuerit nominativum, aliter declinatur quam duo
nomina supra scripta. illa enim aut in as aut in⌋ a effe-
runtur, hoc autem in es. ⟨ad⟩ hoc ⟨si⟩ sic declinatur,
hic Anchises, inmutat ⌊quattuor casus singulares, da⌋ti-
vum incusativum vocativum ablativum, veluti huic
15 ⌊Anchise hunc Anchisen o⌋ Anchise ab hoc Anchise, ut
tantum modo ⌊genetivum singularem supra scrip⌋tis no-
21 minibus similem | habeat. ⌊femininorum nominum nomi-
na⌋tivus, ut supra diximus, in a effertur et declinatur
⌊eodem modo sicut poeta, velut⌋ haec fortuna [et cetera
20 usque ab his fortunis] ⌊⌊hae fortunae huius fortunae ha-
rum fortunarum huic fortunae his fortunis hanc fortu-
nam has fortunas o fortuna o fortunae ab hac fortuna
ab his fortunis⌋⌋. ⌊sunt quaedam nomina feminina primi⌋
ordinis quae in dativo plurali in bus syllabam effe⌊run-
25 tur, velut haec dea, pluraliter his deabus⌋, et haec liberta,
pluraliter his libertabus. similiter ⌊haec filia, pluraliter
his filiabus; ⌊⌊quod concessum est propter generis discre-
tionem⌋⌋.

---

8 et si — 17 habeat *Diom. 304, 4*

N I 2ʳ, 1] 2 hic Aeneas — 11 supra scripta *librarius omiserat et postea in margine addidit; quae hodie in* N *maxima ex parte deleta nec a cod.* n *librario omnia lecta sunt* 4 hoc — 7 dicuntur *suppl. ex* C *(Pu.), reliqua ex* n 9 si uero *Diom.* B siue n 12 ad hoc si sic *Diom.* B h. sic N 14 huic Anchise *Diom.* huic Anchisae nB *cf. Prisc. II 290, 21* 19 uelut *K.* ut n et cetera usque ab his fortunis N; *pro quibus in* C: hae fortunae — ab his fortunis 23 foeminini n 25 ut n 26 haec *om.* n 27 *add.* C *Bo. p. 231*

ORDINIS⌋ SECUNDI

⌊Secund⌋ae declinationis nominativi sunt hi quorum genetivus i facit. efferuntur autem secundae declinationis masculina per us er ir eus, ⌊feminin⌋a in us, neutralia in um et us. ⌊et in us⌋ masculina quidem, velut hic Augustus huius Augusti; ⌊item⌋ ⌊⌊in⌋⌋ er, hic puer huius pueri; item ir, hic vir huius viri; ⌊ite⌋m eus, velut hic Peleus huius Pelei. ⌊fem⌋inina ⌊⌊in⌋⌋ us, velut haec cypressus huius cypressi, haec laurus huius lauri. ⌊n⌋eutralia in um et us, velut hoc donum huius doni, hoc vulgus huius vulgi, ⌊hoc p⌋elagus huius pelagi, hoc virus huius viri: ⌊⌊quod quidam indeclinabile arbitrantur⌋⌋. sed haec duo nomina, vulgus et pe⌊la⌋gus, pluraliter non declinantur, quamquam multi vulgus masculine extulerint, ⌊ut⌋ Vergilius, *(A. 2, 99)* 'in vulgum ambiguas'.

Longe solent errare qui secundae declinationis feminina negant esse, cum plura inveniantur, velut haec colus coli, haec alvus alvi, haec humus | humi. item similiter errant qui omnia genera arborum quartae declinationi solent adsignare inventis ipsis ⌊⌊praesertim⌋⌋ apud Vergilium *(ecl. 2, 54)*,

'et vos, o lauri, carpam et te, proxima myrte'.

item fagus pirus ulmus cypressus taxus buxus cerasus platanus. contendunt tamen non nulli dicentes laurum et myrtum esse quartae declinationis et tantum auctoritate mutari in vocativo casu. item Vergilius dixit *(A. 3, 360)*

'qui tripodas Clari laurus, qui sidera sentis'.

1—p. 23, 26 *B 538, 29* 10 hoc vulgus — 16 *Char. 74, 18*
17—p. 20, 24 suis *Phoc. 419, 10*

N I 2ᵛ, 1] 3 effertur autem secunda declinatio per us er ir eus masculina. item feminina in us, et neutralia in um et us. et us quidem masculina C *Pu.* 4 feminina C *Pu.* aliqua n 5 et eus masculina n *corr.* ω 6. 8 *add. Pu.* 8 haec cypressus huius cypressi *om.* C 9 *post* lauri *add.* C *Pu.* haec colus huius coli 12 *add. Pu.* 15 *suppl. ex* B 21 istis (ipsis *Pu.*) praesertim apud C *Pu.*

sane, ut breviter dicam, in us exeuntia nomina ea de-
mum secundae declinationis sunt quae propria viden-
tur, ut Marcus Antonius; item illa appellativa quae
feminina in a faciunt, velut superbus superba, celsus
5 celsa. nam si non faciunt feminina, sine dubio quartae
sunt declinationis, velut senatus ascensus. item illa
quae ex participiis veniunt, hic tractus huius tracti, hic
pressus huius pressi; item et quae nominativo corripi-
untur, velut locus ⌊⌊τόπος⌋⌋, mundus κόσμος; somnus
10 ⌊⌊ὕπνος⌋⌋; item pleraque civitatium nomina, ut Damascus
Berytus Byblus Tyrus. siqua autem masculina nomina-
tivo producuntur nec feminina faciunt, ⌊haec om⌋nia
quartae sunt declinationis, ut hic senatus huius senatus.
quamquam veteres ⌊omnia quar⌋tae declinationis ut se-
15 cundae extulerunt, sicut Sallus⌊tius, *(Catil. 36)* 'nam
duo⌋bus senati decretis', et Terentius *(Hecyr. 836)* 'quae-
sti gratia' et *(Andr. 365)* '⌊nihil tumulti⌋'. excipiuntur haec
sola quae sunt declinationis tertiae, ⌊quoniam et cre-
scun⌋t genetivo, masculina quidem, hic Ligus Liguris,
20 ⌊lepus leporis, mus mu⌋ris, vetus veteris, quod est com-
mune trium generum; | feminina ⌊autem, haec⌋ iuventus
iuventutis, haec servitus servitutis, senectus senectutis,
salus salutis, virtus virtutis, Venus Veneris, tellus tel-
23 luris, palus paludis, fraus fraudis, | laus laudis, sus suis.
25 item secundi sunt ordinis quae in ευς apud Graecos
proferuntur, velut Tydeus. hic enim Tydeus huius Ty-
dei. item ea nomina secundo ordini attribuuntur quae

3—6 *cod. Nanc. 356 f. 2r (Rev. de phil. VII 17)* 5 nam — 8 pressi *B 547, 5 Char. 44, 23* 14 quamquam — 17 tumulti *Char. 54, 31 143, 13 Non. 483 sq.* 17 excipiuntur — 24 suis *Char. 74, 14 44, 32* 25 item — 26 Tydeus *Char. 23, 27 41, 16* 27 item — p. 21, 6 *Char. 68, 19*

N I 2v, 2 *a v. 21*] 1 dicam secundum superiorum (superiorem C) opinionem in C *Pu.* 9. 10 *add.* C *Pu.* 14 quamquam et ueteres secundae declinationis extulerunt *Pu.* 17 uel tumulti excipiuntur n *suppl. ex* C 20 *suppl. ex* B hic lepus leporis uetus n 21 Foeminina haec. haec iuuentus n 25 in eus N

apud Graecos genetivo casu *πλεονοσύλλαβα* ⸤sunt⸥, velut *Ἀχιλλεύς Ἀχιλλέως*, *Ὀδυσσεύς Ὀδυσσέως*, [velut] Achilles Achilli, Vlixes Vlixi. sed quidam dicunt hic Achilleus huius Achillei, hic Vlixeus huius Vlixei. alii vero tertii ordinis dicunt esse, velut hic Achilles huius 5 Achillis, hic Vlixes huius Vlixis.

Nomen masculinum proprium singulare simplex declinationis secundae ita utroque numero declinatur, singulari hic Marcus huius Marci huic ⟨Marco⟩ hunc Marcum o Marce ab hoc Marco et cetera usque ab his 10 Marcis. item quae ante us syllabam i habent sic declinantur geminata i in genetivo, ut hic Concordius huius Concordii. item feminina, haec laurus huius lauri. neutrum nomen in us correptum, quod singulariter tantum declinatur, ⸤hoc pelagus et⸥ hoc virus ⟨huius viri huic 15 viro hoc virus⟩ o virus ab hoc viro. neutrum in um, hoc bellum huius belli et reliqua. item quae ante um habent i similiter declinantur geminata i in genetivo, hoc studium huius studii et reliqua. illud memineris, quod omnia nomina masculina quae ante us syllabam 20 i habent, haec genetivo singulari eandem i litteram geminatam recipiunt. in vocativo vero, ne similis sit genetivo singulari, unam i recipiunt, velut hic Concordius huius Concordii o Concordi. item dativi et ablativi plurales eandem litteram geminatam recipiunt, velut 25 his et ab his Concordiis. nam de vocativo plurali nihil dicendum est, cum sciamus omnium nominum vocativum pluralem similem esse nominativo plurali, velut hi Concordii o Concordii. item neutra quae ante um

---

22 in — 24 Concordi *Char. 24, 30*

N I 2ʳ, 2] 1 ΠΛЄΟΝΟϹΥΛΛΑΒЄΙ N *add.* C *Pu.* 2 *om.* B 3 Achilles C Anchilles p achilleus N hic Achilleus (acchilleus p) Cp hic achilles NB 4 ulixeus p Ulysseus C ulixes NB 7 simplex C *Pu.* sim̄ N 9 huius marci c' ce co N, *corr. K.: pronomen in reliquis etiam nominibus interdum omissum non adnotatur* 15 *add.* C *Pu.* huius — uirus *add. K. ex* B 19 hoc studium ·d· et N

syllabam i habent genetivo singulari et dativo et ablativo plurali eandem i geminatam recipiunt, velut hoc studium huius studii his et ab his studiis. nomen quod apud Graecos in *ευς* profertur sic declinatur, singulari-
5 ter hic Tydeus huius Tydei huic Tydeo hunc Tydeum o Tydeu ab hoc Tydeo, pluraliter hi Tydei Tydeorum Tydeis Tydeos et Tydeas Tydei ⟨a⟩ Tydeis. item Graeca nomina in us terminata quae apud Graecos aut crescunt aut per *ος* efferuntur, haec o litteram in i mu-
10 tant et declinabuntur ut tertiae declinationis, velut Melampus Melampodis, item Eunus Eunois, Euplus Euplois.
In er vero tantum masculina inveniuntur ⸤in⸥ hac declinatione. namque feminina aut neutralia sine dubio
24 tertiae declinationis sunt, velut feminina | quidem, haec
15 mater huius matris, neutralia vero, hoc papaver huius papaveris, cadaver cadaveris. masculina autem haec quae a Graecis proficiscuntur. omnia enim quae apud Graecos aut per *γρος* aut per *τρος* aut per *δρος* aut per *κρος* efferuntur, haec omnia amissa Graeca extremitate
20 et per er elata ut secundae declinationis declinantur, velut *ἀγρός* ager agri, *Ἀντίπατρος* Antipater Antipatri, *Μένανδρος* Menander Menandri, *Τεῦκρος* Teucer Teucri: quamquam Vergilius extulit Teucrus et Euandrus. duo haec nomina suo statu permanent, Codrus et gongrus:
25 non enim dicitur Coder nec gonger. | item ea nomina quae per fer aut per ger conponuntur genetivum faciunt per i litteram, ut lucifer armiger luciferi armigeri. item ea nomina quae, ut supra dictum est, femininum in a faciunt sine dubio secundae sunt declinationis, velut
30 piger pigra et niger nigra. reliqua vero masculina quae neque a Graecis proficiscuntur neque ex conpositione

---

7 item — 11 *Char. 24, 23* 12—p. 23, 5 faciunt *Char. 84. 12 Phoc. 415, 14 423, 14*

N I 3r, 1 *a v. 25*] 1 singulari non solum uerum et *Pu.* singulari uerum et C 4 in eus N 11 eunis, euplus euplis C 12 *add.* C *Pu.* B 14 uelut *om.* C 18 *γρος* CB POC N 22 *post* Teucri *add. Pu.* *κάπρος* aper apri

veniunt neque femininum faciunt in a, haec omnia tertiae sunt declinationis, ut pater patris, ⟨frater⟩ fratris; exceptis his solis, cancer liber gener socer auster aper puer ager caper oleaster, quae utique genetivum in i litteram faciunt. exempla secundae declinationis in er, 5 hic piger huius pigri huic pigro et reliqua.

In ir vero quae finiuntur haec tantum modo inveniuntur et ipsa masculina. vir levir ⌊hir⌋. et hir quidem indeclinabile, levir autem leviri facit et vir viri, et quae ab eo conponuntur, velut duumvir duumviri, triumvir 10 triumviri et similia.

Graeca vero quae, ⌊ut supra diximus⌋, genetivo Graeco aut crescunt aut per ος efferuntur, haec o litteram in i commutant et declinantur ut tertiae declinationis, ut Mel⌊ampus Melam⌋podis. 15

Scito autem in hac declinatione vocativum singularem quadrifariam efferri, per e, per er, per ir, per i. et quidem per e eorum quae in us terminantur, velut Marcus o Marce; per er eorum quorum nominativus per easdem litteras profertur, velut hic niger o niger. 20 similiter et per ir, velut hic vir o vir. item per i eorum quorum similiter in nominativo ante us syllabam i littera interposita est, velut hic Caelius o Caeli, hic Concordius o Concordi.

Exempla secundae declinationis in ir, hic vir huius 25 viri huic viro et cetera.

ORDINIS TERTII

Tertiae declinationis nominativi sunt hi quorum genetivus is facit. | efferuntur autem ordine ⟨litterarum⟩ 25

7—11 *Phoc. 416, 1* 28—p. 24, 9 *B 540, 27* 29—p. 24, 8 *anecd. Helv. 107, 28*

N I 3r, 1] 2 *add.* ω 12 *add.* C *Pu.* 13 per oc B per us N 15 Melampos melampodis n 16 scito C *Pu.* B scio N 25—26 *post* 15 Melampodis *vel post* 11 similia *transponenda censuit Bondamus in notis mss.* 29 efferuntur C *Pu.* effertur N *add. K.*

sic, per a al an ans ar ⌊ars⌋ as ax, per e el en ens er
es correptam, es productam, item ex, per il in is ix,
per o ol on or os ox, per ul ur us uis ut ux. item no-
minativi qui in duas consonantes terminantur, ⌊rs⌋ velut
5 Mars Martis, ⌊bs⌋ trabs trabis, ⌊nx⌋ lanx lancis, ⌊ps⌋ mu-
niceps municipis, ⌊ns⌋ neglegens neglegentis, ⌊ms⌋ hiems
hiemis. et siqui alii nominativi sunt qui in ceteris de-
clinationibus locum non habent, tertii ordinis erunt.
agamus igitur per supra ascriptos nominativos sic.

10 A littera terminata singularia neutra nulla inveniun-
tur nisi peregrina, ut poema toreuma emblema. de
quibus dubitatur, quem casum genetivum et ablativum
habeant pluraliter. legimus enim toreumatum et toreu-
matorum, item toreumatis et toreumatibus, et sic simi-
15 lia, de quibus plenius sub titulo De extremitatibus no-
minum *(c. 1, 15)* explanatum est. exemplum tertiae de-
clinationis ⌊in⌋ a neutri generis, hoc poema huius
poematis huic poemati et cetera.

Al neutralia tantum inveniuntur, velut hoc animal
20 huius animalis, hoc tribunal tribunalis, hoc bidental bi-
dentalis. horum ablativus per i effertur, velut ab hoc
animali tribunali bidentali. multi autem voluerunt no-
minativum per e efferri, ut hoc animale tribunale bi-
dentale. siqua autem masculina inveniuntur, haec bar-
25 bara sunt, ut Hannibal Adherbal Mastanabal, et siqua
alia Romana parum sunt. ⌊exempla tertiae declinationis
neutri generis in al, hoc animal huius animalis huic
animali et pluraliter haec animalia horum animalium
his animalibus et cetera. item barbara masculina, hic

10—14 similia *Char. 52, 21 42, 29 Phoc. 425, 15* 19—p. 25, 2 Hannibalibus et cetera *B 540, 30 Char. 38, 12* 19—p. 25, 10 *Phoc. 414, 16 429, 31*

N I 3^{r}, 1] 4—6 *add.* C *Pu.* 9 ā scripto^{s} N 13 pluralem C *Pu.* 17 *add. Pu.* 19 neutra C 25 Mastanibal C 26 alla *om.* C *Pu.* sunt *Pu. Char. l. s.* sint N 26—p. 25, 2 *add.* C, *eadem fere Pu.; cf.* B: *in* N *ad marg. adscriptum* hic declī animal ... annibal

Hannibal huius Hannibalis huic Hannibali et cetera, et pluraliter Hannibales Hannibalium Hannibalibus et cetera⌋. unum autem nomen Latinum [nomen] invenitur quod in al terminatur, quod quaeritur quo modo debeat declinari. alii enim dixerunt nominativum hic sal huius salis et hi sales (sales autem iocum significat). sal autem non est dicendum, quia nullum ⌊nomen⌋ Latinum in hac finitur extremitate. sale igitur ut mare et lacte; ut maris et lactis ita et salis dici debet, et erit semper singulare.

An nulla Latina, sed omnia Graeca et masculina inveniuntur, velut singulariter hic Titan huius Titanis Titani Titanem et Titana Titan Titane, et pluraliter hi Titanes Titanum Titanibus Titanes et Titanas Titanes Titanibus. in an quae veniunt, ut supra dictum est, fere sunt Graeca, ut paean Alcman. haec nomina in uno casu habent quaestionem, id est in accusativo plurali. paeanas enim et Titanas et Alcmanas dixerunt plerique, qui errant. nullum enim nomen in as extremitatem venire potest accusativo plurali, nisi prius nominativus singularis in a venerit, ut hic Pansa | hos Pansas, hic Catilina hos Catilinas. et quaecumque nomina genetivis singularibus is litteras acceperint, ea numquam accusativo plurali as litteras accipiunt. | et quaecumque ablativo casu in e venerint necesse est m adquisita accusativum faciant ⌊singularem⌋, ut ab lege legem, ab rege regem. ergo paeanem et Titanem ⌊si⌋

11—15 Titanibus *B 540, 36 Phoc. 425, 4* 15 in an — p. 26, 5 *Char. 145, 5*

N I 3^r, 2 *a v. 24*] 6 *post* hi sales *lacunam statuit K.* 12 ueluti singularis et pluralis hic Titan hi Titanes huius Titanis horum Titanum huic Titani his Titanibus hunc Titanem et Titana hos Titanes o Titan o Titanes ab hoc Titane ab his Titanibus. In an C 19 extremitate N, *corr. K.* nullum enim in as nomen extremitate *Pu.* 26 *add.* C *Pu.* 27 Nam si (si *post* Titanem *add.* C) paeanem et Titanem dicemus (dicimus C), non poterit C *Pu.* ergo paeanem et titanem dicemus cum non possint N

dicemus, [cum] non poterit paeanas et Titanas proferri. nam quae ablativo a accipiunt, ea per as accusativum faciunt, ut a Caecilia has Caecilias, a Sempronia has Sempronias. ergo hos paeanes et hos Titanes, ut hos 5 reges et has leges.

Ans commune trium generum invenitur, velut hic et haec et hoc stans stantis.

Ar masculina tantum et neutralia inveniuntur; masculina, ut hic Caesar Caesaris, lar laris; neutralia, ut hoc 10 lucar [τὸ λύκαφος]. inveniuntur et communia trium generum, ut par inpar. faciunt enim hic et haec et hoc par. horum autem duorum, paris et imparis, ablativus dupliciter effertur, velut ab hoc pare et pari. praecipue autem quaeritur in neutralibus cur torcular torcularis 15 pulvinar pulvinaris producta a littera, at lucar ⟨lucaris⟩ a littera correpta efferatur. scilicet torcular ideo producitur, quia quibusdam placuit hoc torculare dici, non torcular, et hoc pulvinare, non pulvinar. exempla masculini generis in ar, hic Caesar Caesaris et cetera, et plu- 20 raliter hi Caesares Caesarum Caesaribus. communia trium generum in ar sic declinantur, hic et haec et hoc par huius paris et reliqua usque ab hoc et ab hac ⟨et ab hoc⟩ pare et pari, pluraliter hi et hae pares et haec paria horum et harum ⟨et horum⟩ parum et parium et 25 cetera. item neutri generis singulare, hoc torcular et reliqua usque ab his torcularibus.

Ars feminini generis invenitur, ut haec ⌊ars huius artis⌋ et cetera.

As masculina tantum et feminina invenies, velut h⌊ic 30 Maecenas Maecenatis⌋, haec dignitas dignitatis et ce- 27 tera. item Graeca quae genetivum per | τος, Lat⌊ine per

8 Ar *B 540, 40 Char 85, 17 Phoc. 415, 8* 16 scilicet — 18 pulvinar *Be. 237, 11* 29 As *B 541, 8 Char. 66, 22 46, 11 Phoc. 416, 28 423, 24 Prisc. II 238, 20*

N I 3ʳ, 2] 10 τὸ λύκαφος. *in* N *super* lucar *scriptum om.* CB 15 *add. K. ex Char. 85, 19* 21 declinatur N 31 latinum n

tis faciunt, velut T⸥hoas Thoantis, gigas gigantis. cum ergo omnia genetiv⸤um faciant per tis, haec so⸥la mono⸤syllaba⸥ diverse efferuntur, vas vadis, mas maris, ⸤a⸥s ass⸤is. inveniuntur alia tria⸥, neutralia quidem duo, sed indeclinabilia, velut hoc fas huius ⸤fas et hoc nefas huius⸥ nefas. nugas autem, licet indeclinabile sit, tamen commune trium g⸤enerum est. dicimus enim⸥ hic et haec et hoc nugas. exempla declinationis masculini gen⸤eris in as, hic Maecenas⸥ huius Maecenatis et reliqua, pluraliter hi Maecenates Maecenatum ⸤et cetera⸥. item feminini generis singulariter, haec dignitas et reliqua. neutralia quae inv⸤eniuntur, sicut supra diximus, fas et nefas⸥ indeclinabilia sunt, et nugas, quod est commune trium ⸤ge⸥ne⸤rum⸥.

Ax masculina tantum et feminina inveniuntur, neutralia pro⸤pria nulla, nisi ea quae ex communione veniunt⸥, velut masculina, hic Aiax huius Aiacis; feminina, haec fax ⸤huius facis, haec pax huius pacis⸥; communia vero, hic et haec et hoc audax. sed horum communium abl⸤ativus dupliciter effertur⸥, per e et per i, velut ab hoc audace et audaci. exempla declinati⸤onis masculini generis in ax⸥, hic Aiax Aiacis et cetera. item feminini generis, haec fax facis et ⸤reliqua usque ab hac face⸥. | item communia trium generum, hic et haec et hoc audax et reliqua usque ab hoc et ⸤ab hac et ab hoc audace vel audaci⸥.

---

15 Ax *B 541, 18 Char. 92, 22 Phoc. 420, 23*

N I 3r, 2] 1 ueiut B ut n 2 genetiuo * diuerse n *suppl. ex* C *Pu.* 4 as assis * Neutralia n *suppl. ex* B as assis. inueniuntur alia (alia *om.* C) neutralia C *Pu.* 5 huius fas. nefas n *suppl. K.* huius fas nefas huius nefas C 7 generum * hic n generum est hic C *suppl. K.* B *secutus* 9 generis hic maecenas n *suppl. ex* B 12. 13 *suppl. ex* C *Pu.* 16 propria * aut masculina n *suppl. ex* C *Pu.* communione B communi C *Pu.* 18 fax, huius facis. Communia n *suppl. K.* 20 ablatiuus per e n *suppl. ex Pu.* 21 declinationis masculini hic n *suppl. ex Pu.* 23 et reliqua. Item n *suppl. K.*

In e neutralia tantum inveniuntur, hoc sedile sedilis, hoc praesepe ⌊praesepis⌋.

El neutralia tantum inveniuntur pauca admodum et sine ulla varietate, hoc fel fellis, hoc mel mellis, quae
5 simili modo declinantur ut cetera neutra tertii ordinis. est autem quaestio in illis an possint transire in pluralem numerum, quod plerisque disciplicuit eo quod quaedam nomina monomere sint in numeris. Nisus autem eleganter nominativum pluralem tantum in ⟨his⟩,
10 mella et vina, secundum consuetudinem dici posse ⟨ait⟩ ita, cum in genera recipiuntur, ut Attica mella, Italica vina.

En masculina tantum et neutralia inveniuntur. et masculina quidem haec sola, hic rien rienis, lien lienis,
15 flamen flaminis, pecten pectinis, fidicen fidicinis, tibicen tibicinis, tubicen tubicinis ex tuba longa, cornicen cornicinis, liticen liticinis ex lituo, quod est genus tubae minoris. cetera vero neutralia sunt, velut hoc certamen certaminis. declinantur autem supra scripta nomina ut
20 tertii ordinis.

Ens communia trium generum invenies, ut hic et haec et hoc vehemens, hic et haec et hoc patiens, hic et haec et hoc cliens. et declinantur eodem modo ut supra scripta, vehemens vehementis, patiens patientis,
25 cliens clientis. |

Er omnium generum nomina inveniuntur; masculini, ut hic pater, feminini, ut haec mater, neutri, ut hoc papaver. unum autem invenitur quod genetivo crescit duabus syllabis, velut iter itineris. apud veteres autem
30 invenimus hoc itiner. exempla declinationis in er, hic

---

1 In e *Phoc. 413, 1* 3 El *B 541, 22* 13 En *B 541, 22 Char. 87, 13 38, 2 Phoc. 414, 30* 21 Ens *Char. 48, 1* 26 Er *B 541, 27 Char. 46, 4* 29 apud — 30 itiner *Char. 83, 3*

N I 3ᵛ, 1 *a v. 26*] 9 *add. K* 11 *add. K. Fab. secutus* 16 tubicen tubicinis *in* N *post* 18 minoris *collocatum transp. K., cf.* B *Char. l. s. om.* p 18 maioris Cp 20 *post* ordinis *add.* C cętera

pater patris, haec mater matris, hoc papaver papaveris et cetera.

In es correptam masculina et feminina, neutralia nulla, nisi quae per communionem veniunt, velut hic et haec et hoc teres. et | sunt masculina, hic miles co- 29 mes, feminina, haec seges. quattuor inveniuntur quae 6 genetivum diversum faciunt. nam cum omnia efferantur per tis, velut miles militis, comes comitis, haec sola genetivum per dis faciunt, et sunt haec, praeses praesidis, reses ἀργός residis, deses desidis, obses obsidis; 10 ideo per dis, quod ex verbis trahuntur. exempla declinationis in es correptam, hic miles militis, haec seges segetis. neutrum non invenitur nisi trium generum, hic et haec et hoc teres.

Es producta masculina tantum et feminina inveniun- 15 tur; masculina, hic Hercules, feminina, haec labes. exempla declinationis in es productam, hic Hercules huius Herculis, haec labes labis.

Ex masculina et feminina inveniuntur, ⌊⌊neutrum nullum nisi ex communione, veluti⌋⌋ hic senex senis seni, 20 haec lex legis.

Il masculina inveniuntur, hic vigil vigilis, mugil mugilis, pugil pugilis pugili et cetera; femininum unum, Tanaquil Tanaquilis; neutrum nul⌊lum invenitur⌋.

In Latinum nullum, G⌊r⌋aeca ⌊tantum inveniuntur, 25 vel⌋ut delphin Telchin delphinis Telchinis. ⌊ho⌋rum incusativi secundum Graecam declinationem terminantur, ut apud Vergilium *(ecl. 8, 56)*,

'Orphe⌊us in silvis, inter d⌋elphinas Arion'.

---

3 In es correptam *B 541, 30 Char. 70, 9 132, 1 Phoc. 417, 1* 15 Es producta *B 541, 35 Phoc. 417, 1* 19 Ex *B 542, 14 Char. 88, 5* 22 Il *B 542, 22 Phoc. 414, 19* 25 In *B 542, 23 Phoc. 425, 10*

N I 3ᵛ, 1] 10 ΑΡΓΟϹ *in* N *super* reses *scriptum* C *post* deses *collocatum habet* 19. 20 *add.* C *Pu.* (neutrum nullum *om.* C) 20 communione B communi C *Pu.* 22 Il mas̄ (masculina C *Pu.*) inuenitur (inueniuntur C *Pu.*) mugil ulgil mugll (*corr.* ω) N 24 nullum ∗ In latinum n *suppl. K.* 25 g. ecū............ū N graecum inuenitur ut n *suppl. et corr. K.*

⌊Is⌋ masc⌊ulina tantum et feminina inveniuntur⌋, hic ignis ignis, haec puppis puppis, communia utriusque generis, ⌊hic⌋ et haec s⌊uavis⌋.

⌊Ix masculina, et feminina et co⌋mmunia invenies, hic
5 calix calicis, haec pix picis, hic et haec et hoc felix et pernix.

O masculina et feminina et neutra inveniuntur, ⌊hic Cicero Ciceronis Ciceroni, haec e⌋mptio ⌊⌊emptionis emptioni⌋⌋, hoc tabo pondo, quae inter monoptota sunt.|
30 ⌊Ol masculinum inveni⌋es tantum, hic sol.
11 On masculina inveniuntur et ipsa Graeca, ⌊⌊ut⌋⌋ hic Lau⌊coon Laucoontis ⌊⌊Laucoonti⌋⌋, Hippocoon Hippo⌋-coontis ⌊⌊Hippocoonti⌋⌋.

⌊Or masculina et feminina⌋ et neutra inveniuntur, hic
15 praetor, haec uxor, hoc marmor robor aequor.

Os masculina et feminina et communia ⌊inveniuntur, hic flos floris⌋ ⌊⌊flori etc.⌋⌋, haec arbos arboris, hic et haec et hoc custos. est neutrum, hoc os haec ora.

⌊Ox feminina tantum⌋ et com⌊munia trium generum
20 inveniuntur, hic et hoc ferox⌋, haec vox.

⌊Ul masculina inven⌋ies, hic exul, hic consul, hic praesul; unum barbarum, Suthul.

⌊Ur masculina inv⌋enies et neutra, communia quin etiam, ut hic fur ⌊⌊furis furi⌋⌋, haec turtur ⌊⌊turturis tur-

---

1 Is *B 542, 26 Char. 88, 29 41, 24 Phoc. 418, 4* 4 Ix *B 542, 38 Char. 91, 22 Phoc. 421, 5* 7 O *B 543, 4* 10 Ol *B 543, 24 Phoc. 414, 22* 11 On *B 543, 26 Char. 64, 20 Phoc 424, 25* 14 Or *B 543, 28 Char. 85, 23 43, 24 Phoc. 416, 6* 16 Os *B 543, 37 Char. 91, 31 Phoc. 419, 3* 19 Ox *B 544, 1 Char. 92, 17 Phoc. 421, 18* 21 Ul *B 544, 5 Phoc. 414, 23* 23 Ur *B 544, 6 Char. 86, 15 Phoc. 416, 20*

N I 3ᵛ, 1] 3 *suppl. ex* C 4 et *ante* feminina *om.* n *add.* C 6 perix N 7 inueniuntur. hic ordo, haec descriptio, hoc tabo n *suppl. ex* C *Pu.* (Ciceroni *om. Pu.*); Ciceronis Ciceroni in N *fuisse non videtur* 8. 9 *add.* C *Pu.* 16 inueniuntur, hic os ossis, haec n *suppl. ex* C *Pu.* 18 est n. neutrum C 19. 20 *om.* n *suppl. K.* B *secutus* 23 communia quin etiam *om.* C *Pu.* 24 turtur * et feminis n *suppl. ex* C

turi⌋; ⌊femur femo⌋ris et feminis ⌊femori et femini⌋, iecur, quod genetivum duplicem facit. nam et iecoris et iocineris facit.

Us masculina feminina et⌋ neutra inveniuntur, hic stercus stercoris, haec Venus Veneris, hoc nemus nemoris. 5

⌊Vis⌋ masculina ⌊et⌋ feminina invenies, hic sanguis sanguinis, haec navis navis.

⌊Ut n⌋eutra sunt et pauca, ut hoc caput capitis, hoc sinciput sincipitis.

Ux masculina et feminina invenies et communia, hic 10 Pollux Pollucis, haec nux ⟨nucis⟩, lux lucis, crux ⌊crucis⌋; commune, trux ⌊trucis truci⌋.|

ORDINIS QUARTI 31

Quarta declinatio nominativum et genetivum in us facit, velut masculine, hic senatus huius senatus, femi- 15 nine, haec porticus huius porticus, haec anus huius anus, haec domus ⟨huius⟩ domus. habet et neutrale, quod in singulari quidem numero monoptoton est per u, in plurali vero recipit casus suos, velut hoc cornu huius cornu, pluraliter haec cornua et cetera. item hoc 20 genu huius genu. similiter veru gelu tonitru seru.

⌊ORDINIS QUINTI⌋

Est et alius ordo declinationis, quem alii ad secundum ordinem pertinere dicunt, quoniam genetivum in i litteram facit, alii tertii putaverunt, quoniam accusa- 25 tivum in em, item dativum et ablativum pluralem in bus facit; quem ideo nulli parti tribuentes quintae declinationis dicendum esse putavere. profertur autem per es, velut hic et haec dies huius diei; dum tamen

---

4 Us *B 544, 8 Char. 74, 14* 8 Ut *Phoc. 421, 28* 10 Ux *B 544, 10 Char. 87, 8 Phoc. 421, 23* 14—21 *B 547, 1* 17 habet—21 *Char. 66, 6* 29 dum — p. 32, 11 huius pernicies *Diom. 304, 34*

N I 3ᵛ, 1] 2 iocineris * Vis, masculina n *suppl. K.* 4 *in* n *v.* 4. 5 *sequuntur post v.* 6. 7 11 *add.* n bux bucis N lux B

sciamus pluraliter feminine hae dies et has dies non oportere nos dicere, quamvis singulariter feminine dicamus. cetera tamen similia feminino modo proferentur tantum, velut haec species speciei, haec materies ma-
5 teriei, haec luxuries luxuriei. quarum specierum pluralem genetivum | non similiter observabis sicut in die et meridie per rum, sed per um syllabam, ut specieum materieum luxurieum. sed veteres in hac specie declinationis genetivum singularem similem nominativo di-
10 cebant. inde invenimus in quibusdam pernicies pro perniciei, ut sit haec pernicies huius pernicies, haec luxuries huius luxuries. et cetera eius modi similiter declinabantur.

Conpletis quinque ordinum declinationibus veniamus
15 ad ipsas nominum observationes per quas et genera et numeri discernuntur.

XI DE OBSERVATIONIBUS NOMINUM QUIBUS GENERA ET NUMERI DISCERNUNTUR

Sunt quaedam nomina quae singulariter tantum pro-
20 feruntur, sunt et quae pluraliter tantum. haec paene maiore ex parte collecta suo quaeque ordine subiciemus.

Masculina semper singularia, hic clavus, id est in-
32 purpurata vestis *ἐν|πόρφυρος ἐσθὴς καὶ ὁ ἧλος*, hic cruor *ὁ* ⌊*λύθρος*⌋, hic⌋ fumus ⌊⌊*ὁ καπνος*, hic⌋⌋ fimus [hoc ster-
25 cus] ⌊⌊*ὁ ὄνθος ἡ κόπρος*⌋⌋, hic genius *ἡ τύχη ἑκάστου*, hic l⌊imus⌋ ⌊⌊*ἡ ἰλύς*⌋⌋, hic muscus herba quae in parieti-

---

3 cetera — 11 huius pernicies *Char. 68, 34* 8 sed — 11 huius pernicies *anecd. Helv. 133, 5* 17 c. XI] *Diom. 327, 16 Be. 261 sqq. passim Ps. Cyr. passim Bon. 488 B 548, 1 Phoc. 427, 9* 26 muscus *schol. Bern. ecl. 6, 62*

N I 3ᵛ, 2 *a v. 6*] 8 sed et ueteres C 13 declinabant C 14 completis autem quinque *Pu.* 17 c. XI] *exc. Paris. f. 105* (p). — *huius et sequentis capitis excerpta Cauchiana omnia fere redeunt apud Sch(ottum), pauca apud Putschium* 21 suo quaeque C *Pu.* B suo quoque *Diom.* sub qq N 22 id est — 23 uestis *om.* C *Sch.* 24 *ὀλύθρον* n *λύθρος Ps. Cyr. 363, 5 om.* C *Sch.* B

bus vel corticibus arborum nascitur vel haeret, hic pulvis ⸤ὁ κονιορτός⸥.

Item feminina semper singularia, haec barba ὁ πώγων, haec culpa ⸤αἰτία ψόγος⸥, haec eloquentia ⸤ἡ λογιότης⸥, elegantia ⸤ἡ ἀστειότης⸥, fames ⸤ὁ λιμός⸥, haec Graecia ἡ Ἑλλάς, haec galla ἡ κηκίς, haec hara ⸤ὁ συφεός⸥, haec labes ⸤ὁ ὄλισθος⸥, haec lux ⸤τὸ φῶς⸥, memoria ⸤ἡ μνήμη⸥, malitia ⸤ἡ κακότης⸥, pax ⸤ἡ εἰρήνη⸥, prosapia ⸤ἡ προγονία⸥, rabies ⸤ἡ λύσσα⸥, supellex ⸤ἡ ἐνδομενεία⸥, sanies ⸤ὁ λύθρος⸥, socordia ⸤ἡ ἀδράνεια⸥, sitis ⸤ἡ δίψα⸥, tabes ⸤ἡ τηκεδών⸥, vecordia ⸤ἡ ἄνοια⸥, vis ⸤ἡ βία⸥.

Item neutralia semper singularia, alicum et alice ἄλιξ, hoc allex ὁ ἄλληξ ἰχθὺς ταριχευόμενος, hoc baratrum ⸤τὸ βάραθρον⸥, hoc callum ⸤ὁ τύλος⸥, caenum ὁ βόρβορος, crocum, ⸤hoc⸥ faenum, ⸤hoc⸥ fel, hoc genium ⸤ἡ τύχη⸥, iustitium quando ius stat, hoc ius ὁ ζωμός τὸ δίκαιον, iuscellum ζωμός; et iura et iuribus legimus: letum mors ⸤ὁ θάνατος⸥, hoc murmur ⸤ὁ γογγυσμός⸥, hoc pelagus ⸤τὸ πέλαγος⸥, rudus ruderis γῆς σωρός ⸤τὸ ἐρείπιον⸥, robor ⸤τὸ σθένος⸥, rus ⸤ὁ ἀγρός⸥; sed Vergilius et pluraliter dixit 'per florea rura' *(A. 1, 430)*: sulphur ⸤τὸ θεάφιον⸥, scrupulum ⸤ὁ σκινδαλμός⸥, sinapi ⸤τὸ σίνηπι⸥, hoc siler κύπειρον ⸤εἶδος δένδρου⸥, siser ἀγριοσέλινον, vulgus ⸤ὁ ὄχλος⸥, virus ⸤ἰὸς ἢ ἐχίδνης δηγμός⸥,

---

N I 3ᵛ, 2] 1 hic puluis *post* p. 32, 26 hic limus *habet* N *transp. K.* B *secutus* 11 uecordia *post* socordia *habet* NC *transp. K.* B *secutus; praeterea alibi quoque in* C *(et apud Sch.) saepius ordo turbatus est: quae adnotare supersedi* 12 neutralia C *Sch.* B neutrā N singularia hoc callum baratrum cęnum O BORBOROC crocum faenum fel alicum et allce (*in marg. add.* ΑΛΙΞ) ·h. genium h. allex *(sic etiam Ps. Cyr. 225, 7)* O ΑΛΛΗΞ ΙΧΘΥCΤΑRΙΧЄΙΟΜЄΝ. iustitium quando ius stat hoc ius OZΩMOC/· iuscellū ZΩMOC /·TO ΔΙΚΟΝ (*τὸ δίκαιον* C *Sch.*) et iura N *ordinem nominum restituit K. ex* B; *quamquam Diom. 327, 23 eundem praebet ordinem* 15 *add. Pu.* B 18 letum [mors] h. mormur (murmur C *Sch.*) N mors *om.* C *Sch.* B, *sed exstat ap. Ps. Cyr. 326, 28* 23 *κύπειρον om.* C *εἶδος ἀνθηροῦ* C *Sch. correxi ex Ps. Cyr. 330, 54*

viscum ⌞ὁ ἰξός⌟; sed Plautus *(Poen. 481 Bacch. 50 G.-Sch.)* viscus dixit.

Item masculina semper pluralia, hi antes ⌞οἱ στίχοι τοῦ ἀμπελῶνος ἢ διάταξις ἀμπέλων⌟, hi carceres a coer-
5 cendo ⌞τὰ εἱρκτήρια⌟; et carcer, ⌞'ruuntque effusi carcere currus'⌟ Vergilius *(A. 5, 145)*: hi caelites οὐρανίωνες, ⌞hi⌟ cani ⌞αἱ πολιαί⌟, Vergilius *(A. 1, 292)* 'cana Fides'; sed ibi deam dixit: hi casses ⌞τὰ δίκτυα ἢ ὑφάσματα τῶν ἀραχνίων⌟, hi cancelli ⌞οἱ κάγκελλοι⌟, foci ⌞ἑστία⌟, fur-
10 fures, fori loca spectaculorum; item fori sunt in navibus quo nautae sedentes remigant: freni ⌞οἱ χαλινοί σειρὰ φύσεως⌟; sed et frena et frenum invenimus: inferi ⌞καταχθόνιοι⌟, hi grumi οἱ τῶν ὅρων λίθοι, lendes κόνιδες, liberi ⌞τὰ τέκνα⌟, lares ⌞θεοὶ κατοικίδιοι⌟; sed
15 legimus et lar laris, sic uti mas maris: hi ludi ⌞αἱ θεωρίαι, hi loci muliebres ἡ μήτρα⌟, loculi; legimus et loculus ⌞γλωσσόκομον⌟: hi lemores νυκτερινοὶ δαίμονες, mores ⌞ἔθος τρόποι⌟; sed et mos legimus: maiores ⌞οἱ πρόγονοι⌟, inferni et inferi ⌞ὑπόγειοι, hi minores
20 μεταγενέστεροι⌟, manes δαίμονες, hi natales ⌞ἡ εὐγένεια⌟, id est nobilitates, nostrates ⌞ἡμέτεροι⌟; sed huic singulare quidam dant, velut nostras nostratis, ut potestas potestatis, magistratus ⌞οἱ ἄρχοντες⌟; et ⌞magi-
24 stras⌟ magistratis invenimus: optimates ⌞οἱ κράτιστοι
33 πρωτάρχοντες⌟; sed inve|nimus optimas, et infimates legimus: pugillares πινακίδες, primores ⌞πρωτεύοντες⌟, proceres ἔξαρχοι πρωτάρχοντες, posteri ⌞μεταγενέστεροι⌟,

---

1 viscum *de dub. nom. 593, 7* 4 carceres *de dub. nom. 575, 14* 11 freni *Char. 98, 17 37, 4 Cap. 110, 1 exc. de nom. 211, 24*

N I 3v, 2] 1 platus N 3—5 *add. Sch.* 5 ruuntque — currus (cursus C) C *Pu. Sch.* B pronique carcere pendent N 7 πολιαί B πόλαι C *Sch.* 9 οἱ κ. *add. Sch.* 12 inferi *ante* lendes *posuit K. sed cf. B 548, 27* 16 luculi N, *om.* C *Sch.* loculi *Diom. 327, 28 Char. 34, 13* 17 luculus N loculos C *Sch.* 19 inferni et inferi *del. K.; sed cf. B 548, 27.* 28 inferni et *om.* C *Sch.* 21 Id est nobilitates N *Be. 281, 9 om.* C *Sch.* generis nobilitas *Diom. 327, 29* 22 quidam singulare C *Sch.* 23 magistras magistratis B magistratum magistrates *Sch.* magistrates N

plures ⌞πλείονες⌟, plerique ⌞οἱ πλεῖστοι⌟, penates ⌞πά-
τριοι θεοί⌟, Quirites ⌞πολῖται Ῥωμαῖοι⌟, Quinquatrus
Παναθήναια, sentes ⌞ἄκανθαι βάτος⌟, singuli ⌞ἕκαστοι⌟,
sales οἱ ἅλες ⌞οἱ σίλλοι⌟, superi, vepres ⌞αἱ ἄκανθαι ἢ
εἶδος βοτάνης⌟. 5

Item feminina semper pluralia, hae argutiae ⌞φλυα-
ρίαι⌟; et facit verbum arguto argutas: hae angustiae
⌞στενοχωρίαι⌟, arae pro penatibus; dicimus namque ara
singulariter: hae Alpes τὰ ὄρη Γαλλίας, aedes domus
⌞οἰκία⌟; nam si aedis dixeris, templum significas: an- 10
tennae ⌞κέρας πλοίου⌟, antiae ⌞κόμαι διάτονοι τῶν κρο-
τάφων⌟, blanditiae ⌞κολακεῖαι⌟, bigae ⌞δίφρος συνωρίς⌟,
trigae ⌞τρίππος, hae quadrigae τέτριππος⌟, caulae ⌞μάν-
δραι⌟, caerimoniae ⌞θυσίαι θρησκεία⌟, compedes ⌞πέδαι
βασανιστήριον⌟, cunae ⌞τὸ λίκνον⌟, crates ⌞πλέγμα ἐκ 15
ῥάβδων⌟; et cratem dixerunt: copiae, divitiae ⌞πλοῦτος⌟,
deliciae ⌞σπατάλη⌟, dapes ⌞θοῖναι⌟; et haec dapis dixe-
runt: hae dirae ⌞αἱ κατάραι⌟, exuviae ⌞λάφυρα σκῦλα⌟,
exsequiae ⌞αἱ χοαί ἐκκομιδή⌟, Esquiliae τόπος ἐν Ῥώμῃ, |
excubiae ⌞νυκτοφυλακίαι παραφυλακή⌟, fauces ⌞φάρυγ- 20
γες⌟, fruges ⌞καρποί⌟, fores ⌞θύραι⌟, fasces ⌞ῥάβδοι τῶν
ὑπάτων⌟; sed Cicero *(inc. fr. 2 M.)* dixit 'fascem unum
si nanctus esses', per quod intellegimus masculino ge-
nere dici et non esse tantum plurale: facetiae εὐομιλία
εὐστομία, fortunae bona ὑπάρχοντα οὐσία, feriae ⌞ἀρ- 25
γεῖαι⌟, falerae ⌞ἱπποκόσμια⌟, genae ⌞παρειαί⌟, grates et
gratiae ⌞χάριτες⌟, gingivae ⌞τὰ οὖλα τῶν ὀδόντων⌟, ger-
rae πλεκτά τινα τὰ προσφερόμενα τείχεσιν, indutiae

---

9 aedes *de dub. nom. 572, 7*

N I 4r, 1 *a v. 20*] 2 Quinquatrus C *Sch.* B quinquatres N quinquatries *Ps. Cyr. 393, 15* 4 οἱ ἅλες *om.* C *Sch.* 10 significas N *Diom.* B significat C σημαίνει *Ps. Cyr. 380, 17* 13 quadrigae *est etiam apud Be. 265, 21 Bon. 489 B* 14 θρησκεία *add. Sch.* 17 dapis B dapes C daps N *Ps. Cyr. 328, 53* 19 ἐκκομιδή *add. Sch.* 20 *νυκτοφυλακίαι addidi ex Ps. Cyr. 377, 31 νυκτοφυλάκια Be. 271, 28, ante παραφυλακή* C *unius fere vocis spatium reliquit* 25 bona *Ps. Cyr. 463, 29* bonę N *om.* C *Sch.* B

⸤ἀνακωχή⸥, inferiae ⸤χοαί⸥, insidiae ⸤ἐνέδραι, inimicitiae ⸤ἔχθραι⸥, ineptiae ⸤μωρίαι⸥, hae idus εἰδοί, inlecebrae ⸤δελεασμοί⸥, Kalendae ⸤καλάνδαι⸥, litterae ⸤τὰ γράμματα⸥, latebrae ⸤μυχοί⸥, lutinae πήλωμα, minae ἀπειλαί,
5 manubiae ⸤τὰ ἐκ ζώντων σκῦλα⸥, nuptiae ⸤γάμος⸥, nares ⸤ῥίν⸥; nundinae ⸤ἡ κατ' ἐνάτην ἡμέραν πανήγυρις⸥, Nonae ⸤αἱ νόνναι⸥, neniae ἐπιτάφια, nugae ⸤ἀρεταλογία⸥, opes ⸤περιουσίαι⸥; sed Vergilius libro primo *(A. 601)* 'non opis est nostrae Dido': plagae ⸤ζῶναι δικτύων⸥,
10 preces ⸤ἱκεσίαι⸥, primitiae ⸤ἀπαρχαί⸥, praestigiae ⸤ψηφοπαιξία⸥, quisquiliae φρυγάνων χαίτη σκύβαλα, reliquiae ⸤λείψανα⸥, retes δίκτυα; nam et in consuetudine dicimus 'in retes meas incidisti'; retia enim si dixeris, pluralem facis a nomin⌞ativo rete quod est n⌟eutri ge-
15 neris: sarcinae ⸤ἀποσκευή⸥, sortes⸤ χρησμοί⸥, suppetiae βοήθεια, ⌞sordes⌟ ⸤ῥυπαρά⸥, scopae σάρος; dicimus tamen et scopa: scalae κλῖμαξ, salinae ἁλικαί, tenebrae μυχός σκοτία, vires ⸤δύναμις⸥, vindiciae καρπιστεία ἐκδικία ἐλευθερίας.
20 Item neutralia semper pluralia, haec arma ⸤ὅπλα⸥, avia ⸤ἄνοδα⸥, arbitria ⸤μεσεγγυῶσις⸥, battualia ⸤γυμνασία μονομάχων⸥, bona ὑπάρχοντα, brevia ⸤βράχη⸥, besalia, [iusta] Bacchanalia ⸤Διονύσια⸥, castra ⸤παρεμβολή⸥, crepundia ⸤ἀναγνωρισμός⸥, haec cete κήτη, haec Con-
25 pitalia, Carmentalia matri Euandri sacrificia instituta, Carmentalia appellata a nomine ipsius: Cerealia Δημήτρια, cunabula ⸤σπάργανα⸥, cibaria ⸤σιτομέτριον⸥,

---

N I 4ʳ, 1] 10 p̄strigię N ψηφοπαιγνία C *Sch. cf. Ps. Cyr. 480, 48* 11 χαίτη N *B 549, 28* χαῖται C *Sch. Ps. Cyr. 473, 30* 12 δίκτυα C *Sch. B 549, 29* δίκτυον N 14 *corr. K. B 549, 29 secutus* nominatiuo qui est rete neutri n 15 sordes C *Sch.* sortes n 17 ΑΔΙΚΑΙ N μυχός] κνέφας C 19 ἐλευθερίας C *Ps. Cyr. 294, 54* ἐλευθερία N B 20 neutralia *B 549, 33 Diom. 328, 7* neūa N 22 besalia iusta *om.* C *Sch.* iusta *del. K.* 24 *add. Sch.* conpitalia id est ubi eos qui peregre moriuntur colunt parentarium dicitur carmentalia N; *cf. ad p. 37, 12* Compitalia ubi (f. dies quibus C duos quibus *Sch.*) iis qui peregre moriuntur solet parentari C *Sch.*

comitia *ἀρχαιρέσια*, donaria ⸤*ἀναθήματα*⸥, diaria ⸤*διάρια*⸥,
exta ⸤*σπλάγχνα τὰ κατεπιτιθέμενα βωμοῖς*⸥, gaesa *εἶδος
ἀκοντίου* [caesa], Genialia ⸤*τύχαια*⸥, iuga *ἀκρώρεια*;
iugum enim *ἵππου ζυγόν*: iusta *ἔθιμα*, intestina | ⸤*ἔντερα*⸥, 34
iugera ⸤*πλέθρα*⸥; sed et iugerum dicimus: lautia ⸤*ἐνδο- 5
μενεία*⸥ supellex, Liberalia ⸤*Ἐλευθέρια ἑορτὴ Διονυσία*⸥,
lumina ⸤*ὀφθαλμοί*⸥; apud Vergilium *(A. 3, 658, 3, 663)*
lumen legimus: moenia ⸤*τείχη περίβολος*⸥, magalia *κα-
λύβαι Ἀφρῶν*, mapalia *καλύβαι Ἀφρῶν*, haec Neptu-
nalia *Ποσειδώνια*, haec orgia *Διονύσου μυστήρια*, haec 10
palaria, cum milites ad palos exercentur: haec Paren-
talia *νεκύσια*; ubi eos qui peregre moriuntur colunt pa-
rentarium dicitur: haec praecordia *ὑποχόνδρια*; haec
rostra locus in urbe ubi contionantur, haec spectacula
θεωρίαι, spolia ⸤*λάφυρα*⸥, sponsalia *μνῆστρα*, haec Sa- 15
turnalia *Κρόνια*, haec serta *στέφανοι στεφανώματα*, Ter-
minalia ⸤*ὅρων διάκρισις καὶ ὁροθέσια* ⟨*οἷς*⟩ *Ῥωμαῖοι
ἑορτάζοντες θύουσι*⸥, tempora *κρόταφοι*; sed Vergilius *(A.
9, 418)* ⸤it hasta Tago per⸥ tempus ⸤utrumque⸥ dixit: haec
verbera *μάστιγες*, viscera ⸤*σπλάγχνα*⸥, vada *βράχη*; sed 20
et vadum dixerunt, ⸤ut Sallustius *(hist. 1, 108 M.)* 'unum
haud facilem pugnantibus vadum'⸥: Vulcanalia *Ἡφαίστια*.

Quae semper pluralia sunt, si plus quam unum signi-
ficare velimus, si quidem masculina sint semper plu-
ralia, ut puta hi loculi, ita dicemus, binos ternosque 25
loculos; si vero feminina, ut puta hae scalae, ita dice-
mus, binas ternasque scalas: et neutralia similiter, ut

N I 4r, 1]   3 caesa N caeba f. *γαῖσα* C *del. K.*   genialia C *Sch.* p genealia (ita) N   4 iugum quamuis *ὑποζεῦσιν* et singulariter locutus sit iusta C *(Sch.)*   6 supellex *om.* C *Sch.*   6 *Διονυσία* (ι) C *Sch.* *Διονύσου* B   9 mapalia *καλύβαι ἀφρῶν* (ΑΓΡΟΝ N) C *Sch.* mapalia quae sunt casae Afrorum *Be. 279, 8*   12 ubi — 13 dicitur *hoc loco omissa post* p. 36, 23 Conpitalia *habet* N; *transp. K.* parentalia ubi is qui peregrem moratur solet parentari et colere terram p   17 *ὅρῳ* C *relegans ad 'scriptum' suum* *ὥρῳ διακρισίῳ θύουσι ῥωμαῖοι ἑορτάζοντες καὶ ὁροθέσια Sch.* *correxi Ps. Cyr. 387, 45 et B 550, 15 secutus*   19 *add. Sch.*
20 ΒΡΧΗ N

puta haec spectacula, ⌊ita dicemus, bina ternaque spectacula⌋.

Elementa semper singularia sunt, velut caelum *οὐρανός*, aether *αἰθήρ*, aer *ἀήρ*, sol *ἥλιος*, iubar ⌊*τὸ σέλας*
5 *τοῦ ἡλίου*⌋, terra *γῆ*, mare *θάλασσα*, autumnus et autumnum ⌊*φθινόπωρον μετόπωρον*⌋. maria tamen quamvis dicantur pluraliter, attamen nec marium nec maribus dicemus. et terras pro terrae regionibus accipimus.

Item metallica semper singularia sunt, ut puta aurum
10 stagnum argentum cassiterum ⌊*κασσίτερος*⌋ ferrum orichalcum aes aurichalcum plumbum. aera quamvis dicantur, tamen ceteris casibus non utimur.

Item quae mensura constant, arida dumtaxat, quae numerari non possunt, semper singularia sunt, velut
15 triticum, ⟨frumentum⟩; quamvis et frumenta dicamus: hoc far ⌊*ἡ ζειά*⌋, hoc ador adoris frumenti species, haec oryza *ὄρυζα*, haec faba; Vergilius *(georg. 1, 215)* 'vere fabis satio', inusitata declinatio: haec lens ⌊*ἡ φακῆ*⌋, hoc cicer ⌊*ἐρέβινθος*⌋, hoc milium ⌊*κέγχρος*⌋, hoc minium
20 *κιννάβαρις*, hoc paniceum ⌊*ἔλυμος κέγχρος*⌋, hoc git monoptotum *μελάνθιον*, hoc ordeum ⌊*κριθή*⌋.

Item haec semper singularia sunt, mel *μέλι*; quamvis Vergilius mella dixerit: oleum *ἔλαιον*, vinum *οἶνος*; quamvis Vergilius vina dixerit: mulsum *οἰνόμελι*, de-
25 frutum *ἕψημα*, acetum *ὄξος*, lac *γάλα* lactis, garum muria |
35 liquamen. et siqua horum nominativo pluraliter efferuntur, ceteris tamen casibus cessabunt. | [fel sic declinatur quo modo mel]. et si pluraliter declinata fuerint, non ad quantitatem sed ad genus referuntur, velut mella,

---

17 faba *schol. Bern. georg. 1. 215*

N I 4ʳ, 2 *a v. 27*] 9 aurum ferrum argentum aes plumbum stannum *κασσίτερος (cf. Ps. Cyr. 339, 28)* orichalcum aera C 15 *add. Diom. 328, 19 Be. 273, 18 Bon. 489 B 550, 27* 20 paniceum NB panicium *Diom. 328, 21 Isid. XVII 3, 13* panicum C *Sch. Ps. Cyr. 295, 42* *ἔλυμος Ps. Cyr. 295, 42* *ἔλυμον νόμος* C *Sch.* 22 mel (mel *μέλι* C *Sch.*) quamuis uerḡ ΜΕΛΙ mella dixerit N 24 *οἰνόμελι*] *ὑδρόμελι* C 27. 28 *del. K.*

ut sint multae species, quasi locale, velut Atticum Rhodium. similiter et lanae, ut sint variae species lanae, quasi Milesia Hispana.

Item nomina fluminum et montium et civitatium semper singularia sunt, nisi quae natura pluraliter enuntiantur, ut Athenae Thebae Baiae Cumae Puteoli Ostia Brixae Abellae, hi Argi.

tem singularia semper sunt quae nec videri nec tangi possunt, verum ab his in alterutram partem doloris aut gaudii adficimur, ut gaudium ⌞χαρά⌟; quamvis Vergilius *(A. 1, 502)* et gaudia dixerit,

'Latonae tacitum pertemptant gaudia pectus':

vigor ⌞σθένος⌟, metus ⌞δέος⌟, letum ⌞θάνατος⌟, ⌞fuga φυγή, pallor ὠχρίασις, luxuria ἀσωτία⌟, timor ⌞φόβος⌟, terror ⌞πτόησις⌟, insania ⌞μανία⌟, sopor ⌞κάρωσις⌟, ius ⌞δίκαιον⌟ et pluraliter iura tantum, iustitia ⌞δικαιοσύνη⌟, maestitia ⌞λύπη⌟, stultitia ⌞μωρία⌟, senium ⌞μέριμνα φύσεως⌟ senilis morbus, scrupulum ⌞σκάνδαλον⌟, sapientia ⌞φρόνησις⌟, salus ⌞σωτηρία ὑγίεια⌟, fides πίστις, perfidia ἀπιστία, macies ⌞λεπτότης⌟ maciei, maeror ⟨λύπη⟩ maeroris, misericordia ⌞ἔλεος⌟, inertia ⌞ἀδράνεια⌟, segnitia ⌞νωθεια⌟, pigritia ⌞ὄκνος⌟, velocitas ⌞ταχυτής⌟. sed auctores non usque quaque haec observaverunt.

⟨XII⟩ DE MONOPTOTIS

Sunt quaedam nomina tota in declinatione et singulari et plurali monoptota. in quibus et communia trium generum sunt, velut masculini feminini neutri, nequam ⌞ἀχρεῖος⌟, frugi ⌞χρήσιμος⌟, nihili ⌞οὐδαμινός⌟,

---

24—p. 42, 4 *B 551, 8 Ps. Cyr. passim Prisc. II 184, 15*

N I 4^r, 2] 1 sint n sit N 2 sint n sit N 7 Brixae—Argi *om.* C 17 senium Bn[1] sonium N μέριμνα B μήρυμα C *Sch.* 18 *ante* senilis *add.* C *Sch.* et σκάνδαλον *Sch.* σκάνδαλος C 20 maciei macer macri N *om.* C *Sch. correxi K. secutus ex* B 23 usquaque N 24 *add. K.* De monoptotis] *exc. Paris. fol. 105*^v (p) 27 uelut—neutri *om.* C *Sch.*

nugas ⸤εἰκαῖος⸥, pondo ⸤σταθμός⸥ m. f. n. quamquam unum pondo non dici sciamus, sed in libram referamus, ut puta unam libram, duas libras: duo enim pondo et deinceps observamus. id quoque observabi-
5 mus ut, quotiens de neutro loquamur, correpta ŏ littera dicamus duŏ milia; in accentu ⸤autem⸥ longo duō homines, ambō homines, ambae mulieres dicimus.

Sunt quaedam nomina singulariter tantum monoptota quae pluralia non habent, et sunt neutralia, velut fas
10 ⸤θέμις⸥, hir ⸤θέναρ⸥, tabo ⸤τηκεδών⸥, git ⸤μελάνθιον⸥, nefas ⸤ἀθέμιτον⸥, instar ⸤ὅμοιον ἀντίτυπον⸥, pus ⸤πῦος⸥, sinapi ⸤σίνηπι⸥, vi⸤rus ⸤ἰὸς ἢ ἐχίδνης δηγμός⸥, unde⸥ vir appellatur: caepe ⸤κρόμμυον⸥, et haec caepa huius caepae.

15 Sunt quaedam ⸤nomina singulariter⸥ tantum monoptota quae pluralibus casibus naturalem declinationem admittunt et appellantur heteroclita, velut gelu ⸤πάχνη⸥, genu ⸤γόνυ⸥, testu ὄστρακον; sed Vergilius haec testa
36 in georgicis *(1, 391 2, 351)*: et | veru ὀβελίσκος, seru
20 ὀρός ⸤ὑποστάθμη τοῦ γάλακτος⸥, tonitru ⸤ἡ βροντή⸥, cornu ⸤κέρας⸥, ossu ὀστέον, et os ossis, ut infra *(p. 49, 5)* apparebit inter monosyllaba: pecu ⸤θρέμμα⸥, et pecus pecoris, sicut apud Sallust⸤ium *(Iug. 75)* 'domiti pecoris', et apud Vergilium⸥ *(ecl. 3, 6)*
25 'et sucus pecori et lac subducitur agnis',
et alibi *(ecl. 3, 101)* 'pecorisque ⸤magistro': hoc algu ⸤τὸ κρύος⸥, et algor algoris⸥, ut Cicero.

---

1 quamquam—7 *Phoc. 414, 1* 10 git *Be. 274, 7* 12 virus *anecd. Helv. 117, 20* 15—27 *Phoc. 414, 11* *Char. 65, 29*

N I 4ʳ, 2] 1 nugas B nuga N εἰκαῖος *Ps. Cyr. 285, 33* ΜΑΤΙΟϹ f. φλήναφος C *om. Sch.* 2 non dicimus sed *Pu.* in libra referamus N in libram referri B *Phoc.* 7 homines et ambae C *Sch.* 12 sinapi ∗ unde n *suppl. ex* C *Sch.* δυγμός C *Sch.* 15 quedam ∗ tantum n *suppl. ex* C *Sch.; Nieb. in cod.* . . . . la . a *legisse adnotat Lin.* singulariter B singularia C *Sch.* 20 *ὑ. τ. γ. add. Sch.* 23 Sallustium de ∗ et apud Uergilium n *suppl. ex* C *Sch. Pu.* 26 pecoris quam lactis abundans ∗ ut Cicero n *corr. et suppl. ex* C *Sch. (Pu.)*

Sunt quaedam ⌞⌞nomina⌟⌟ pluraliter tantum monoptota communia in numeris ⌞posita, velut quot⌟ aliquot quotquot. haec alii posuere inter adverbia.

Sunt quaedam quae singulariter non in omnibus casibus cadunt, verum pluralem ⌞declinationem sollem- 5 nem ad⌟mittunt, velut ⌞frondem ⌞⌞φυλλίδα⌟⌟ et fronde⌟, ⟨ut⟩ apud Vergilium *(ecl. 1, 80)* 'fronde super viridi': frugem, et fruge potest: vicis, et ⌞vicem et vice⌟ ⌞⌞ἐπὶ τῇ ἀμοιβῇ⌟⌟.

Sunt quaedam quae declinationem non admittunt, 10 in quibusdam casibus ⌞tamen inveniuntur et dicuntur ἄπτωτα, ut dicis causa; hic tantum genitivus est⌟. septimus casus est sponte, et huic declinat⌞io nulla praeter ablativum. item accusativus⌟ [et cetera], velut opem, ut sit auxilium, et vicem; ⌞nam haec nominativos non 15 habent⌟.|

Sunt quaedam quae singulariter cum declinantur in 37 plu⌞rali mutant genera, veluti anomala hic locus⌟, pluraliter haec loca et hi loci, hic pomarius, p⌞luraliter haec pomaria, hoc frenum, pluraliter haec frena et hi 20 freni⌟, hic iocus ⌞⌞et pluraliter⌟⌟ haec ioca et hi ioci, hoc porrum ⌞⌞et pluraliter⌟⌟ h⌞i porri⌟.

1—3 *Char. 189, 6* 14 opem *Serv. Verg. A. 11, 532* 17—22 *Don. 375, 29 Cons. 345, 10 Diom. 327, 1 Phoc. 426, 14* 18 hic locus *Be. 278, 17 de dub. nom. 582, 3* 20 hoc frenum *Char. 32, 20* 21 hic iocus *Be. 276, 9* hoc porrum *Be. 283, 22*

N I 4ʳ, 2] 2 communia * aliquot n *suppl. ex* C *Sch. Pu.* 5. 6 pluralem * mittunt * apud Uergilium n *suppl. ex* C *Sch. Pu.* 6—16 frondem et frugem et uicem absque nominatiuis dicimus. Causa tantum ablatiui casus est cum dicimus uerbi causa. Opem cum significat auxilium et uicem cum dicimus nominatiuos non habent p 8 fruge potestates * sunt n *corr. et suppl. ex* C *Sch. Pu.* 11. 12 *suppl. ex* C *Sch. Pu.* tamen C *Sch.* tantum *Pu.* ἄπτωτα *Pu.* μονόπτωτα *Sch.* α. *corr.* μ. C 12 septimi C *Sch.* 13 declinatio nulla praeter ablatiuum * et caetera n *suppl. ex* C *Pu.* 14 item accusatiuum C *Pu.* *om.* C; *in* N *super* et cetera *scriptum est, ut videtur,* genitiuus 17 in pluralibus mutant genera * plura iter n *suppl. ex* C *Pu.* 19 Pluraliter haec pomaria. hoc fraenum. hic iocus n *suppl. ex* C

Numeri non declinantur praeter unum et ⌊duo et tres; ex quattuor usque ad centum indeclinabiles sunt, a centesimo item declinantur⌋.

Elementa litterarum indeclina⌊bilia sunt.

5 ## ⟨XIII⟩ QUAE NOMINA ΥΠΟΚΟΡΙϹΜΑΤΑ ⟨NON⟩ RECIPIANT⌋.

In primis monoptota hypocorismata ⌊non recipiunt nec quae natura singularia sunt. item⌋ elementa, item fluminum montiumque ⌊nomina et urbium, item propria 10 deorum nomina⌋ hominumque, item dies festi et litterarum e⌊lementa, item numeri⌋.

Hypocorismata semper generibus suis und⌊e oriuntur consonant, pauca dissonant, veluti haec rana⌋ hic ranunculus, hic unguis haec ungula, hoc ⌊glandium haec 15 glandula, hic panis hic pastillus et⌋ hoc pastillum, ut Varro *(fr. 11 G.-Sch.)* dixit: haec beta hic betace⌊us, haec malva hic malvaceus⌋, hoc pistrinum haec pistrilla, ut Terentius in Ad⌊elphis *(584)*: hic ensis ensiculus et ensicula⌋; sic in Rudente *(1156)* Plautus. |

1—3 *Phoc. 427, 28* 7—19 *B 551, 32 Char. 155, 13 B 535, 21 Dos. 395, 11* 12—19 *Don. 376, 7 Cons. 346, 26 Diom. 326, 26* 15 hic panis *Char. 90, 10 94, 4* 17 hoc pistrinum *Char. 72, 30*

N I 4r, 2] 1 et duo et tres ex quattuor usque ad centum * a centesimo * Elementa n *add.* C *Pu.* 3 item C iterum *Pu.* 4 indeclinabilia sunt. Nomina Hypocorysmata. In n *suppl. ex* C 5—19 *exc. Paris f. 105v* 5 XIII *add. K.* non *add.* B 7 non recipiunt neque * elementa n *corr. et suppl. ex* C *Pu.* natura singularia B neutra singulariter C *Pu.* 9 *suppl. ex* n *praeter* propria deorum nomina *quae suppl.* C *Pu.* 12 unde oriuntur consonant (constant C) * hic n. *suppl. ex* C *Pu.* 14 unguis haec ungula CB ungls (a supra scr.) n̄ ungula (anguilla supra scr.) N hoc glandium haec glandula * hoc n *panis add.* C *reliqua suppl. K. coll. Char. ll. ss.* 18 adelphis hic ensis ensiculus * sic n *suppl. ex* C

⟨XIV⟩ DE NOMINATIVIS AD ⌊REGULAM REDACTIS⌋ 38

Omnia nomina quae in en terminantur in nominativo ca⌊su, ea in genetivo efferuntur per nis⌋ mutata praecedente syllaba in i, et sunt paene om⌊nia neutralia exceptis⌋ his tantum novem, quae masculina vi- 5 dentur; et sunt haec masculina in en hic ⌊tubicen ⟨ex⟩ tuba longa⌋ tubicinis, liticen ex lituo, ⟨quod est⟩ tubae genus ⌊minoris⌋, liticinis, cornicen ex ⌊cornu⌋ cornicinis, tibicen ex tibia tibicinis, fidicen ex fidibus fidi⌊cinis, lien σπλήν⌋ lienis, rien νεφρός rienis et ren, fla- 10 men ἱερεὺς Καίσ⌊αρος⌋ flaminis, pecten ⌊⌊κτείς⌋⌋ pectinis. neutralia in en, ab a, ⌊⌊hoc⌋⌋ abdumen λαπάρ⌊α⌋ abduminis, acumen ⌊⌊ὀξύτης⌋⌋ acuminis, agmen ⌊⌊τάγμα⌋⌋ agminis, alumen στυπτηρία; ⟨b,⟩ bitumen ἄσφαλτον; ⟨c,⟩ ⌊⌊carmen ποίημα carminis, cacumen κορυφή cacuminis⌋⌋, 15 columen στερέωμα, ⌊⌊cognomen ἐπώνυμον cognominis, crimen διαβολή ἔγκλημα criminis, culmen ὀροφή culminis⌋⌋; d, discrimen ⌊⌊διαφορά κίνδυνος⌋⌋ discriminis; [et ⌊similiter per reliqu⌋as litteras.] ⌊⌊fulmen κεραυνός fulminis, foramen τρώγλη foraminis, gramen ἀγρόστης 20 graminis, liquamen γάρον liquaminis, limen οὖδος liminis, numen θεῖον numinis, nomen ὄνομα nominis, omen οἰωνός ominis, putamen λέπισμα putaminis, regimen διοίκησις regiminis, semen σπέρμα seminis, spectamen θεωρία spectaminis, stamen στήμων staminis, subteg- 25 men κρόκη subtegminis, sumen οὖθαρ suminis, superlimen ὑπέρθυρον superliminis, tegmen σκέπαρνον teg-

---

1 c. XIV] *Ps. Cyr. passim* 2—p. 44, 2 *Char. 28, 12 87, 13*

N I 4r, 2] 3 nis] is n inis C *Pu.* 6 ut hic *Pu.* 7 ex *add. Fab.* quod est *add. K. cf. Char. l. s.* 8 cornu minore n *corr. et* minoris *post* genus *posuit K., cf. Char. l. s.* 10 et rena N 12 *add. Pu.* 14 *add. K.,* c *in* N *extremo versu fortasse evanuit* bitumen ΑCΦΑΛΤΟΝ. alumen N *rectus ordo in* C *Pu.* 15 cacumen κορυφή. cognomen ἐπώνυμον. crimen διαβολή. culmen ὀροφή (ὄροφον C). fulmen κεραυνός. columen στερέωμα. carmen ποίημα *Pu.* 18. 19 *om.* C *ubi pro iis v. 19—p. 44, 2* 19 *suppl. K.*

minis, tramen ῥοδάνη traminis, velamen περιβόλαιον
velaminis, vimen οἰσύη viminis⌋.
Omnia nomina quae l littera terminantur neutralia
sunt, velut tribunal, animal, bidental, exceptis his, con-
5 sul, proconsul, exul, vigil, pugil πύκτης, praesul ⌊ὁ τῶν
ἱερέων τῶν Ἄρεως ἡγούμενος⌋, sol solis; similiter et
barbaris, Annibal Sutul Mastanabal, et siqua alia no-
mina sunt parum Romana. | eadem nomina neutralia
quae per al terminantur etiam per e litteram terminari
10 invenimus, ut tribunale animale bidentale.
Omnia nomina quae ar syllaba terminantur neutralia
sunt, ut exemplar, iubar ⌊σέλας ἡλίου⌋, instar, exstar,
bustar locus ubi cremantur mortuorum corpora, ⌊lucar⌋
θεατρικὸν ἀργύριον, lucunar et similia; exceptis his,
15 Caesar lar par; commune est enim, et quae ex eo con-
ponuntur, ut dispar conpar.
Omnia nomina quae o terminantur aut masculina
39 aut feminina sunt. | haec neutralia invenimus, ut hoc
pondo, hoc tabo, quae inter monoptota adnotavimus
20 *(p. 30, 9 40, 1).* quae autem masculina seu feminina
sunt, haec genetivum per nis habent praecedente o, quam
non nunquam servant ⌊interdum mutant, veluti⌋ Cicero
Ciceronis, Apollo Apollinis, emptio emptionis, fortitudo
fortitudinis, turpitudo turpitudinis. sed quia rationem
25 minus habent masculina, quando mutent, femininorum
rationem exponemus. tunc enim feminina servant o
litteram, siquando sit ⌊in nominativo⌋ ti ante novissi-
mam o syllabam, velut deminutio deminutionis, sub-
scriptio subscriptionis. sin autem fuerit alia littera con-
30 iuncta, tunc utique o in i mutant, velut valetudo vale-

3—10 *Char. 25, 15* 11—16 *Char. 26, 11 85, 17* 17—p. 45, 4 *Char. 29, 25 63, 31*

N I 4^{v}, 1 *a v. 8*] 4 ueluti C ut N 5. 6 *add.* C *Pu.* (ἱερέων Ἄρεος *Pu.*) 6 et a b. C *Pu.* 9 al C l N 13 bustar — corpora, *quae sunt in* N *post 16* conpar, *huc revocavit K.* bustar bustaris locus ubi concremantur mortuorum corpora p *f.* 105^{v} *add.* C *Pu.* 21 nis C is N

tudinis, cupido cupidinis. ne autem quis reprehendere
possit, necesse habemus hoc observare, quod unum
proprium solum nomen, quamquam habeat cum o aliam
litteram, tamen o non mutat, Iuno Iunonis. praeterea
quae in o terminantur masculini generis, si tamen reci- 5
piant et femininam naturam, erunt communia, velut
hic et haec latro, nebulo εἰκαῖος, homo et similia, ex-
ceptis his, leno lena, leo lea, et siqua alia ⟨sunt⟩.

Omnia nomina tertiae declinationis accu⌊sativum⌋ per
em faciunt exceptis his, puppis; puppim enim facit: 10
sitis sitim facit, securis securim, pelvis ⌊⌊λεκάνη⌋⌋ pelvim
⌊⌊facit⌋⌋, turris turrim, et turrem tamen habes apud Ver-
gilium libro secundo *(A. 460)*,

'turrem in praecipiti stantem'.

⌊it⌋em ⌊civitatium⌋ nomina ⌊eius⌋ modi, ut Heliopolis 15
Heliopolim, Neapolis Neapolim, Scythopolis Scytho-
polim, Chrysopolis Chrysopolim. ⌊ablativus etiam ho-
rum per i f⌋acit.

⌊Omnia nomina quae in es termin⌋antur genetivum
faciunt in i, si tamen pura fuerit syllaba, ut acies 20
⌊⌊παράταξις⌋⌋ aciei, almities almitiei εὐπρέπεια [⌊et simi-
liter per reliquas litteras⌋], ⌊⌊caesaries χαῖτα caesariei,
canities πολιά canitiei, dies ἡμέρα diei, effigies ἐκτύπω-
σις effigiei, eluvies ⌊⌊*⌋⌋ eluviei, facies ὄψις faciei, glacies
κρύσταλλος glaciei, ingluvies ⌊⌊*⌋⌋ ingluviei, illuvies ῥύπος 25
ἀκοσμία illuviei, incies κίσσα γυναικός inciei, macies
λεπτότης maciei, meridies μεσημβρία meridiei, proge-
nies γέννα progeniei, pauperies πενία pauperiei, perni-

---

4 praeterea — 8 *B 545, 3 Prisc. II 209, 6* 9—18 *B 544, 12 Phoc. 430, 7 Prisc. II 329, 3 336, 6* 19—p. 47, 19 *Char. 68, 34 B 547, 26 Phoc. 417, 1*

N I 4ᵛ, 1] 8 *add. K. ex* B 11 peluis peluim *in* N *sunt post* turrim *in* C *ante* turris 15 Item composita nomina eiusmodi n *corr. ex* B Heliopolis heliopolim C heliupolis heliupolim N 17. 18 *suppl. ex* C *cf.* B 21. 22 *supplevi (cf. p. 43, 18) et seclusi; pro quibus in* C caesaries — p. 46, 5 segniltiel 24 *post* eluuies *et* 25 *post* ingluuies *in* C *unius fere vocis spatium relictum*

cies ὄλεθρος perniciei, proluvies προγαστρότης proluviei, rabies λύσσα rabiei, sanies λύθρον saniei, scabies ψώρα scabiei, superficies ὑπερῷον superficiei, species εἶδος speciei, series τάξις εἱρμός seriei, segnities βρα-
5 δυτής segnitiei⌋; si vero adiecta ⟨non⟩ fuerit ⟨i⟩ littera,
40 confundit declinationem ⌊et | in is genetivum facit⌋, ut ambages περίοδος ⌊ambagis⌋, clades ⌊συμφορά cladis⌋, cautes ⌊τραχών cautis⌋, compages ⌊ἁρμογή compagis⌋, conta⌊ges ⌊μόλυσμα contagis⌋, casses⌋ ⌊ὕφασμα ἀράχνης
10 cassis⌋, corbes ⌊κόφινος corbis⌋, dapes ⌊εὐωχίαι dapis⌋, faeles αἴλουρος faelis, fruges καρπός ⌊frugis, indoles ⌊ἀρετή⌋ in⌋dolis, labes ⌊ὄλισθος labis⌋, moles ⌊μέγεθος molis⌋, nubes νέφος ⌊nubis⌋, suboles ⌊γέννημα ⌊subolis⌋, Pales ⌊Εὐνομία Palis⌋, sedes ἕδρα⌋ ⌊sedis⌋, strages
15 ⌊σύμπτωσις σωμάτων stragis⌋, saepes ⌊φραγμός saepis⌋, valles ⌊φάραγξ vallis⌋, verres ⌊κάπρος βιβαστής verris⌋, rupes ⌊ἀποῤῥωγάς rupis⌋, ⌊scrobes ⌊βόθυνος φυτείας scrobis⌋, torques ⌊μηνίσκος δέριον torquis⌋. corrumpuntu⌋r haec tria, spes ἐλπίς spei, res πρᾶγμα rei, ⌊fides
20 ⌊πίστις fidei⌋. Item corrumpuntur haec⌋ duo, lues ⌊φθορά⌋ luis, strues ⌊στρῶσις οἰκοδομή struis, et⌋ structionis; sed ⌊magis est structio. et plebes, quod⌋ facit plebis, sed non numquam genetivum ⌊plebi legimus: duplex huius genetivus⌋ et nominativus. dicitur enim
25 etiam plebis * ⌊plebs non plebes nec pl⌋ebis postulare

N I 4v, 1] 5 *addidi cf. B 547, 36* 6 declinationem * facit ut n et in is *supplevi cum* ω, genetiuum *cum* C 8—p. 47, 15 *supplementa sunt ex* C 9 contages * corbes n 11 καρπός indoles * indolis n 13 suboles * sedes ἕδρα strages n 17 rupes * corrumpuntur n 18 corripiuntur C 19 spes[ei] ЄΛΠΙC N *transp.* C res[ei] πραγμα N *transposui* πρᾶγμα * item corrumpuntur haec duo n 22 sed * structio. est (est *om.* C) et plebes quae facit n 23 sed C et N genitiuum * duplex hic genitiuus et n 25 plebis * plebs, non plebes nec plebis n; *in lacuna* quod nominatiuum *fuisse con. K.* plebs — p. 47, 1 perspicitur *in* N *posterius (sed eadem manu) adscripta esse videntur. nam et minoribus litteris exarata nec ad finem membranarum perscripta sunt; in* C *deerant*

perspicitur. ⌊de fame ambigitur. quidam enim fami⌋s,
quidam famei dixerunt genetivo. ⌊sunt etiam quae
adaugentur syllaba⌋, licet praecedens pura sit necne,
⌊i pura, ut abies ⌊⌊*ἐλάτη*⌋⌋ abietis, aries ⌊⌊*κριός*⌋⌋ arietis,
non pura, ut ales⌋ ⌊⌊*πτηνός*⌋⌋ alitis [alis], antistes ⌊⌊*ζάκο-* 5
ρος⌋⌋ antistitis, ⌊caespes ⌊⌊* *πλίνθος*⌋⌋ caespitis, cocles *μο-
νόφθ*⌋*αλμος* coclitis, Ceres ⌊⌊*Δήμητρα*⌋⌋ Cereris, dives
⌊⌊*πλούσιος*⌋⌋ divitis, ⌊gurges ⌊⌊*κληδών* gurgitis⌋⌋, hospes
⌊⌊*ξένος* hospitis⌋⌋, heres ⌊⌊*κληρονόμος* heredis⌋⌋, interpres
⌊⌊*ἑρμηνεύς* interpretis⌋⌋, lim⌋es ⌊⌊*στράτιος ὅρος* limitis⌋⌋, 10
locuples ⌊⌊*πλούσιος* locupletis⌋⌋, miles ⌊⌊*στρατιώτης* mili-
tis⌋⌋, obses *ὅμηρος* ⌊⌊obsidis⌋⌋, paries ⌊⌊*τοῖχος* parietis⌋⌋, pes
⌊⌊*πούς* pedis⌋⌋, ⌊poples ⌊⌊*ἰγνύα ἀγκύλη* poplitis⌋⌋, praeses
⌊⌊*ἡγεμών* praesidis⌋⌋, pedes ⌊⌊*πεζός* peditis⌋⌋, quies ⌊⌊*ἠρε-
μία* quietis⌋⌋, re⌋ses ⌊⌊*ἀργός* residis⌋⌋, satelles ⌊⌊*δορυφόρος* 15
satellitis⌋⌋, superstes ⌊⌊*παραλειπόμενος* superstitis⌋⌋, sospes
⌊⌊*νήφων ὑγιής* sospitis⌋⌋, seges ⌊⌊*λήϊον ἄρουρα* segetis⌋⌋, ⌊te-
ges ⌊⌊*ψίαθος* tegetis⌋⌋ teres ⌊⌊*στρογγύλος* teretis⌋⌋, trames
⌊⌊*πλατεῖα ὁδός* tramitis⌋⌋. sunt praetera nomina quae in es
qu⌋idem litteras exeunt nominativo casu, genetivo ⌊au- 20
tem⌋ | per ae litteras efferuntur, et sunt primae declina- 41
tionis, ⌊ut Anchises Anchisae, Acha⌋tes Achatae, Acestes
Acestae. ut autem facilius intellegatur ⌊ista distinctio,
Graeca nomina⌋ quae in es terminantur genetivum faciunt
in is, ⌊si genetivum apud Graecos⌋ *ους* habuerint, velut 25
Δημοσθένης Δημοσθένους Demosthenes ⌊Dem⌋osthenis.
sin autem in Graeco genetivum *ου* habuerint, ut *Πη-*
⌊*λείδης*⌋ *Πηλείδου*, *Αἰσχίνης Αἰσχίνου*, *Ἀκέστης* ⌊*Ἀ*⌋*κέστου*,

---

19—p. 48, 10 *B 544, 18 Char. 19, 15*

N I 4^v, 1] 1 perspicitur * igitur quidam enim famis n
2 famei BC famę N genitiuo (genetiuo *in* N *correctum ex*
genetiuum) * adaugent syllabam *(corr. K.)* licet n 3 nec ne *
abies abietis aries arietis ales alietis (alitis *corr. ω*) n 5 *ζάκο-
νος* C *in marg.* f. *ζάκορος* 6 antistitis * cocles *μονοφθαλμος* n
ante πλίνθος in C *spatium unius vocis relictum est*
8 diuitis, hospes, heres interpres, limes n 12 pes * praeses
pedes, quies, reses n 20 autem C huius n

faciunt Latine genetivum per ae, ut Pelides Pelidae, Aeschines Aeschinae, Acestes Acestae. possunt tamen etiam Latinum habere nominativum, velut Atrida Atridae, Pelida Pelidae, Acesta Acestae, Achata Achatae,
5 Pylada Pyladae, Oresta Orestae, Anchisa Anchisae. haec non ⌊numquam⌋ apud veteres auctores sine observatione ⌊efferuntur⌋. nam et Aristidis et Aristidae et Aristidi etiam dixerunt, Achillis et Achillae et Achilli; et per hoc pluralem dativum et ablativum tam ex tertio
10 quam ex secundo ordine faciunt. | nominativo singulari in es exeuntia eundem faciunt nominativum et vocativum, velut hic Hercules o Hercules.

Omnia nomina quae per eus efferuntur genetivum per ei syllabam faciunt, velut Pentheus Penthei, Nereus
15 Nerei, Mnestheus Mnesthei, Tydeus Tydei, Peleus Pelei. et quamvis regula dicat Peleum, tamen Pelea dicimus in accusativo; similiter et in vocativo o Tydeu. nam Graeca declinatio magis in istis casibus praeponitur. sed in ablativo Romanam sequimur regulam, quoniam
20 apud Graecos ablativus non est. dicimus enim ab hoc Tydeo Peleo secundum Romanos, ut sine dubio Pentheus Nereus Mnestheus Peleus Tydeus sint secundae declinationis.

Omnia nomina quae per is terminantur genetivum
25 quoque similem nominativo faciunt, velut hic suavis
42 huius suavis; exceptis his quae in gene|tivo crescunt, licet per is efferantur, velut cuspis ⌊⌊ἐπιδορατίς cuspidis⌋⌋, cinis ⌊⌊τέφρα cineris⌋⌋, cucumis ⌊⌊κολόκυνθα cucu-

---

13—23 *Phoc. 423, 8 Char. 23, 1, 27* 24—p. 49, 4 *Char. 88, 29 B 542, 26 Char. 29, 20 Phoc. 418, 4 Prisc. II 250, 5*

N I 4[v], **2** *a v. 10*] **6. 7** *suppl. ex* **CB** **8** Achilli **C** Achillei **n**[1] alt.m.*K. ego scripturam in* **N** *vix potui dispicere* **10** ex primo **B** **14** Penthei **N** Pentheis **C** *et rubra scriptura additis* et sic item reliqua **16** dicat **C** dicet **N** Peleum **N** Peleem **C** **17** o tydeus **N** *corr.* **n**[1] **21** secundum Romanos **N** sed (*postea corr.* Et) Romani **C** **22** Tydeus ut sint secundae declinationis extulerunt **C**

meris⸥⸥, lapis ⸤⸤λίθος lapidis⸥⸥, lis ⸤⸤δίκη litis⸥⸥, pulvis ⸤⸤κο-
νιορτός pulveris⸥⸥, pollis γῦρις pollinis, semis ⸤⸤ἡμιασ-
σάριον⸥⸥ semissis, sanguis ⸤⸤αἷμα sanguinis⸥⸥, vomis ⸤⸤ὕννις
vomeris⸥⸥, glis ⸤⸤μυοξός⸥⸥ gliris; et gliris nominativo dicitur.
Monosyllaba quoque per ⸤is syllabam⸥ genetivos 5
habent paene omnia, velut m⸤asculini generi⸥s, ⸤⸤ut⸥⸥ hic
as ⸤⸤ἀσσάριον⸥⸥ assis, bos ⸤⸤βοῦς⸥⸥ bovis, dux ⸤⸤ἡγεμών⸥⸥
ducis, dens ⸤⸤ὀδούς dentis⸥⸥, flos ⸤⸤ἄνθος floris⸥⸥, fons
⸤⸤πηγή fontis⸥⸥, fur κλέπτης ⸤⸤furis⸥⸥, grex ⸤⸤ἀγέλη gregis⸥⸥,
glis ⸤⸤μυοξός gliris⸥⸥, lar ⸤⸤θεὸς κατοικίδιος laris⸥⸥, mons 10
⸤⸤ὄρος montis⸥⸥, Mars ⸤⸤Ἄρης Martis⸥⸥, mus ⸤⸤μῦς muris⸥⸥,
mos ⸤⸤ἔθος moris⸥⸥, mas ⸤⸤ἄρρην maris⸥⸥, pes ⸤⸤πούς pedis⸥⸥,
praes ⸤⸤ἔγγυος⸥⸥ praedis, pons ⸤⸤γέφυρα pontis⸥⸥, par ἴσος
⸤⸤paris⸥⸥, rex ⸤⸤βασιλεύς regis⸥⸥, ros ⸤⸤δρόσος roris⸥⸥, sal ⸤⸤ἅλς⸥⸥
salis; cum autem iuramus, ‘per hos sales’ dicimus: sol 15
⸤⸤ἥλιος solis⸥⸥, sons ⸤⸤αἴτιος sontis⸥⸥, vas ⸤⸤ἔγγυος⸥⸥ vadis.
feminini generis, ⸤⸤ut⸥⸥ haec arx ἀκρόπολις ⸤⸤arcis⸥⸥, ars
τέχνη ⸤⸤artis⸥⸥, calx ⸤⸤κονία πτέρνα λάκτισμα calcis⸥⸥, cos
cotis, crux ⸤⸤σταυρός crucis⸥⸥, dos ⸤⸤προίξ dotis⸥⸥, fax λαμ-
πάς ⸤⸤facis⸥⸥, faex ⸤⸤τρύξ ἐλαίου faecis⸥⸥, falx ⸤⸤δρέπανον 20
falcis⸥⸥, frons ⸤⸤μέτωπον⸥⸥ frontis, fraus ⸤⸤στέρησις ζημία
ῥᾳδιουργία fraudis⸥⸥, glans ⸤⸤βάλανος glandis⸥⸥, gens
⸤⸤ἔθνος gentis⸥⸥, glos ἀνδρὸς ἀδελφή gloris, glus ⸤⸤glutis
κόλλα⸥⸥ glutinis; alii hoc gluten dixerunt: lanx ⸤⸤λάγκιον
lancis⸥⸥, lex ⸤⸤νόμος legis⸥⸥, lens ⸤⸤φακῆ lentis⸥⸥, laus ⸤⸤ἔπαι- 25
νος laudis⸥⸥, lis ⸤⸤δίκη litis⸥⸥, lux ⸤⸤φῶς lucis⸥⸥, mens ⸤⸤διάνοια
νοῦς mentis⸥⸥, merx ⸤⸤φορτίον mercis⸥⸥; Sallustius *(Catil. 21)*
merces dixit: mors ⸤⸤θάνατος mortis⸥⸥, nix ⸤⸤χιών nivis⸥⸥, nox
⸤⸤νύξ noctis⸥⸥, nux ⸤⸤κάρυον nucis⸥⸥, nex ⸤⸤πνιγμός σφαγή
necis⸥⸥, nar ῥώθων ⸤⸤ῥεῖθρον ῥίν⸥⸥ naris, ops ⸤⸤Ῥέα βοήθεια 30
opis⸥⸥, pax ⸤⸤εἰρήνη pacis⸥⸥, pars ⸤⸤μέρος partis⸥⸥, prex ⸤⸤ἱκεσία

5—p. 50, 15 *B 546, 17 Phoc. 411, 30 CGL II 507*

N I 4ᵛ, 2] 2 ἀσσάριον C *in marg.* f. ἡμιασσάριον *cf. CGL II 181, 54* 4 et gliris nominatiuo dicitur *om.* C 5 quoque C q̄q̄ N 15 iuramus, ιοτος *(sequitur lacuna unius fere vocis)* sales C 16 ἐγγεῖος C *cf. CGL II 508, 46* 18. 19 cos cotis *om.* C 24 lanx λαγκλίον *CGL II 545, 53* 30 ῥώθων *om.* C

precis⌟, plebs ⌞δῆμος plebis⌟, pix ⌞πίσσα picis⌟, stips ἔρανος stipis, stirps ⌞ῥίζα stirpis⌟, sors ⌞κλῆρος χρησμός κεφάλαιον sortis⌟, sus ⌞σῦς suis⌟, trabs ⌞δοκός trabis⌟, vis βία vis, vox ⌞φωνή vocis⌟, urbs ⌞πόλις urbis⌟, vix ⌞ἀμοιβή⌟ vicis. neutri generis, ⌞ut⌟ hoc aes ⌞χαλκός aeris⌟, cor ⌞καρδία cordis⌟, crus ⌞σκέλος cruris⌟, far ⌞ζειά farris⌟, fel ⌞χολὴ ἐν ἥπατι fellis⌟, hir θέναρ hirris ⌞quod indeclinabile quibusdam videtur⌟, ius ⌞ζωμός δίκαιον⌟ iuris, lac ⌞γάλα lactis⌟, mel ⌞μέλι mellis⌟, ōs στόμα πρόσωπον oris, ŏs ὀστέον ossis, par ζεῦγος ⌞paris⌟, pus ⌞ἔμπυον puris⌟, rus ⌞ἀγρός ruris⌟, tus ⌞λίβανος turis⌟, vas ⌞ἄγγος vasis⌟, ver ⌞ἔαρ veris⌟. ex omnibus autem monosyllabis, quae contracta ordine diximus, corrumpuntur haec tria et per i genetivum faciunt, spes spei, res rei, vir viri. observabimus autem in monosyllabis quod ea quae singulari ablativo per e exeunt necesse est genetivo plurali per ium cadant, ut a monte montium, a ponte pontium; et alia plura sunt, exceptis his quae repugnant regulae.

Dierum sacrorum et sollemnium appellationes, quas iam suo loco *(p. 36, 19)* inter neutralia semper pluralia inseruimus, genetivum pluralem duplicem habent, tam ex secundo quam ex tertio ordine, velut Saturnalia Saturnalium et Saturnaliorum, Neptunalia Neptunalium et Neptunaliorum; et cetera sic observabimus, Vulcanalia, Terminalia, Compitalia, Carmentalia, Bacchanalia, Liberalia, Genialia, Parentalia. dicimus autem et Saturnale et Neptunale donum et templum et res Saturnalis.

Item illae appellationes quae etiam cum Latine dicuntur natura sunt Graecae duplicem genetivum pluralem habent, tam ex secundo quam ex tertio ordine, velut poema diadema toreuma duploma ceroma. dicimus enim poematum et poematorum, diadematum dia-

---

7 hir *cf. Prisc. II 234, 15* 20—p. 51, 17 *B 544, 26 Char. 52, 14*

N I 4ᵛ, 2] 2 sors] *cf. CGL II 348, 30* 7 hirris ius (indeclinā) N 13 praediximus C

dematorum, toreumatum toreumatorum, duplomatum
duplomatorum, ceromatum ceromatorum. sed sunt qui
distingunt haec et errorem quendam esse ostendunt
differentiam ignorantibus et non esse unam appella-
tionem ex qua elationem genetivus pluralis duplicem 5
habeat, sed duas appellationes idem significantes, al-
teram secundi, alteram tertii ordinis. et secundi haec
est quae antiquitati datur. | nam antiqui hoc poematum 43
huius poemati, ut merito pluraliter haec poemata ho-
rum poematorum dicerent et ⌊his⌋ poematis, et hoc 10
diadematum huius diademati, ⌊hoc toreumatum huius
toreumati⌋, et cetera similiter. tertii autem ordinis haec
est quam in consuetudine observamus, hoc poema
huius poematis, pluraliter haec poemata horum poe-
matum ⌊his poematibus, hoc toreuma huius toreumatis 15
et pluraliter haec toreumata horum toreumatum his
toreumatibus⌋, et cetera similiter.

Omnia nomina in is litteris terminata, quae da⟨tivo
et abla⟩tivo i exierint, necesse est genetivo et accu-
sativo ante ultimam i recipiant, ut agrestis agrestium 20
hos agrestis, caelestis caelestium hos caelestis. item
eadem vocabula quae in is terminantur nominativo
ablativo casu in i exeunt et accusativum pluralem ca-
sum similem nominativo singulari faciunt. item in vo-
cabulis nominativo is terminatis quando genetivus plu- 25
ralis ium quando um habere debeat, definitio brevis
est, quod, quotiens accusativum pluralem | in is ha-
buerint, genetivum in ium habebunt. sed triplex per
ium declinandi causa est; prima, cum dativus et abla-
tivus singularis i littera terminantur, ut pellis puppis 30

N I 5r, 1 *a v. 27*] 4 ignorantibus B ignorantes N 18 in *del.* C 18. 19 *addidi cf. v. 29* 27 quia C accusatiu: plū:· in is habuerit (habuerint C) genetiuum (*corr.* -tiuos, genetiuos C) N 28 sed triplex — p. 52, 12 Paridum *exc. Paris f. 105v*
29 cum datiuus et accusatiuus singularis ·i· littera terminantur p cum datiuos (datiuus C) et ablatiuos (ablatiuus C) singulares i littera terminant N, *nisi quod non satis adparuit utrum* terminant' *an* terminant *scriptum esset* terminantur n 30 peluis C

messis; altera, cum, quamvis ablativus e littera finiatur, tamen, quia accusativus pluralis per is effertur, etiam genetivus i ante um habebit, ut crinis crinium, acris acrium, hostis hostium; tertia, cum per is pro-
5 ductam nominativus inclusus est, ut masculine glis, feminine lis. communes etiam genetivum pluralem per ium agunt. Graeca vocabula a patria deducta, ut Thessalis, Dardanis, Ilias, aut a genere, ut Tantalis, Aeolis, genetivum pluralem per dum agunt et omnia feminina
10 sunt. interdum et masculina in eandem declinationem cadunt, ut Damis et Paris, ut dicatur genetivo Damidum et Paridum, ⌊quamvis neque a patria neque a genere deducantur⌋.

Omnia nomina quae in or syllabam terminantur no-
15 minativo, masculina seu feminina, si quidem Latina fuerint, genetivo circumducuntur et per o litteram productam proferuntur, veluti venator venatoris, gladiator, tutor, sudor, splendor, honor, color; exceptis his quae non producuntur, sed corripiuntur, velut memor me-
20 moris, arbor arboris. sed si natura Graeca fuerint, corripiuntur, ut Hector Hectoris, Theomnestor Theomnestoris et similia. nam neutralia utique genetivo corripiunt o litteram, ut marmor marmoris, robor roboris.

Omnia nomina quae ante um nominativo habent i
25 neutralia dativo plurali et ablativo i litteram geminatam habent, ut armarium compendium supplicium; ut puta hoc armarium haec armaria his armariis et ab his
44 ar|mariis, et cetera similiter. sed de insomnio quaesitum est, quoniam apud Vergilium *(cf. Serv. in Aen.*
30 *1, 353 3, 151 4, 353 466)* non geminatur.

14—23 *Char. 85, 23 119, 1 B 543, 28 Char. 30, 14 Phoc. 416, 6 423, 21*

N I 5r, 1] 4 productam p C productas N 6 feminę lis n *corr.* n[1] *in* N *non satis adparuerunt litterae* foeminine lis C 9 genē plū per dum agunt p genetiuum plū per dum exeunt N *post* omnia *in* C *est* pene, *sed deletum* 11 Daphnis *et* Daphnidum C ut daphnis daphnidum paris paridum p 19 sed corripiuntur *del.* C 20 arbor arboris N robor roboris C, *sed deleta*

Omne nomen masculinum quod per tor syllabam nominativo casu terminatur feminine per trix finietur nihilque ex numero syllabarum translatum amittet, velut orator oratrix, venator venatrix, bellator bellatrix, actor actrix, accusator accusatrix, receptor receptrix, domitor domitrix, creator creatrix, tractator tractatrix et similia; ac per hoc nutritor nutritrix, quam⟨quam⟩ in usu nutrix dicatur; excepto auctore, cum etiam haec auctor dici debeat. verum observandum est, quod or litteris in ultimo terminata masculina, si per verba nascuntur, una littera in femininum adcrescunt, ut venator venatrix, victor victrix, tonsor tonsrix, non tonstrix; duabus enim litteris plus efficiet: fossor fossrix, cursor cursrix. si vero sua proprietate censebuntur, non ut superiora, quae proficiscuntur a verbis, necessario communia erunt, quando nihil pro indiviso per administrationem acceperint verborum. nam legere respondere spectare tam feminis quam masculis vindicatur, ut ille agitator illa agitatrix, faenerator faeneratrix. viator vero et institor et tutor ac similia pro communibus accipienda. nihil enim quasi precarium per verba habent. auctor si quidem propterea dicitur quod augeri facit, auctricem dicemus, quia pariter augere possit; cum vero ad auctoritatem referatur, pro communi recipiendum.

Omnia nomina quae per us syllabam nominativo casu terminantur, haec genetivo aut per i exeunt et sunt secundi ordinis, aut per is et sunt tertii ordinis, aut per us similem nominativo et sunt quarti ordinis. omnis appellatio quae ex verbo proficiscitur et in us syllabam terminatur masculini generis est, velut descendo

---

1—9 *B 543, 34* 1—24 *Serv. in Verg. Aen. 12, 159* 25—28 *Char. 74. 5* 29—p. 54, 10 *B 547, 5 Char. 22, 19*

N 1 5^r, 1] 2 feminine C feminina N 7 *add. Lin.* 11 adcrescunt (*corr.* -ent) N 12 tonstrix, non tontrix C 13 fossor fosstrix C fessor fessrix N 14 cursstrix C 18 quam *corr.* n^1 tam N 21 precarium C praecipuum N 22 augeri facit C augere generauit N

descendis hic descensus, coeo cois coitus, ambio ambis ambitus, adficio adficis adfectus. sunt autem quarti ordinis et genetivo per us efferuntur. sed si nomen erit, secundi erit ordinis et per i genetivo proferetur, velut
5 hic magnus huius magni, hic Iulianus huius Iuliani, hic Augustus huius Augusti. sed, si non fallor, omnium verborum appellationes etiam in o terminantur. quae cum in o terminatae fuerint, genere feminino declinantur, haec coitio, haec ambitio, haec scriptio, adfectio,
10 ultio, descensio, accersio, decessio, evictio et cetera. sunt etiam tertii ordinis et per is genetivo proferuntur, [velut coitio coitionis et cetera] masculina, hic Ligus Liguris, hic lepus leporis, hic mus muris, vetus veteris;
14 facit et haec et hoc vetus *τριγενές*: feminina, haec
45 Venus Veneris, haec tellus telluris, haec iuventus iuventutis, haec palus paludis, ⟨haec⟩ servitus servitutis, haec senectus senectutis, haec fraus fraudis, | haec laus laudis, haec virtus virtutis, haec salus salutis: neutralia, hoc nemus nemoris. quae autem per us exeunt et gene-
20 tivum similem nominativo habent et sunt quarti ordinis, haec infra ostenduntur, quibus exceptis reliqua per i proferentur, velut hic acus ⸤⸤*ῥαφίς*⸥⸥ acus, hic artus ⸤⸤*τὰ μέλη*⸥⸥ artus; sed singulari numero artus ⸤⸤*τὸ μέλος*⸥⸥ non dicimus: adventus ⸤⸤*παρουσία*⸥⸥ adventus, accentus ⸤⸤*προσῳδία*⸥⸥ ac-
25 centus, arcus ⸤⸤*τόξον ψαλίς*⸥⸥ arcus, aestus ⸤⸤*καῦμα*⸥⸥ aestus, caestus ⸤⸤*μύρμηξ πύκτου*⸥⸥ caestus, casus ⸤⸤*πτῶσις*⸥⸥ casus, ⸤contex⸥tus ⸤⸤*συνάφεια*⸥⸥ contextus, colus *ἠλακάτη* colus, commeatus ⸤⸤*⸥⸥ commeatus, currus ⸤⸤*ὄχημα*⸥⸥ currus, cultus ⸤⸤*τιμή*⸥⸥ cultus, domus ⸤⸤*οἰκία*⸥⸥ domus, ductus ⸤⸤*ἀγωγός*

11—19 *Char. 74, 9 22, 19* 22 artus *de dub. nom. 571, 13*

N I 5r, 2 *a v. 17*] 1 hic B hi N 10 discessio C 11 proferuntur C proferentur N 12 *om.* C 14 *τριγενές* C trigenes N 22 hic *(bis) et* artus *post μ. om.* C 27 colus *ἠλακάτη* colus C colus colus ΗΛЄΚΑΤΗ N 28 *lacunam unius fere vocis sign.* C 28 *sqq.* cultus fructus fetus habitus ictus iactus impetus manus magistratus domus ductus gradus nutus lacus occasus (ΔΥCIC *supra*) N; *idem ordo in* C, *nisi quod* lacus *suo loco scriptum est: transp. K.*

ductus⸥, fructus ⸤καρπὸς κρεμάμενος fructus⸥, fetus ⸤γέν-
νημα fetus⸥, gradus ⸤βαθμός gradus⸥, habitus ⸤σχῆμα
habitus⸥, ictus ⸤πληγή ictus⸥, iactus ⸤βολή iactus⸥, im-
petus ⸤ὁρμή impetus⸥, lacus ⸤λίμνη κρήνη lacus⸥, manus
⸤χείρ manus⸥, magistratus ⸤ἀρχή magistratus⸥, nutus 5
⸤νεῦμα nutus⸥, occasus δύσις ⸤occasus⸥, obtutus ⸤* ὀφθαλ-
μῶν obtutus⸥, partus ⸤τοκετός partus⸥, passus ⸤βῆμα ἀν-
δρός passus⸥, portus ⸤λιμήν portus⸥, porticus ⸤στοά por-
ticus⸥, principatus ⸤πρωτία principatus⸥, prospectus
⸤ἄποψις prospectus⸥, quaestus, quercus ⸤δρῦς quercus⸥, 10
risus ⸤μειδίαμα risus⸥, ritus ⸤ἔθος ritus⸥, saltus ⸤νάπη
saltus⸥, senatus ⸤σύγκλητος senatus⸥, sexus ⸤* sexus⸥,
sinus ⸤κόλπος sinus⸥, situs ⸤θέσις χωρογραφία situs⸥,
status ⸤κατάστασις status⸥, sumptus ⸤δαπάνη sumptus⸥,
tractus ⸤ἕλκυσμα tractus⸥, tribus ⸤φυλή tribus⸥, versus 15
⸤στίχος versus⸥, victus ⸤τροφή victus⸥, vultus ⸤εἶδος
χαρακτήρ πρόσωπον vultus⸥. item omnia nomina quae
ante us litteras habent i, haec terminantur per vocati-
vum casum in i, velut hic pius o pii, et cetera similiter
declinantur. nullum autem ⸤nomen⸥ neutrale dissylla- 20
bum us litteris terminatum genetivo in i ultima exit
syllaba. unde vulgus masculini generis potius quam
neutralis dicendum est. item quorum genetivus singu-
laris in us litteras exierit, dativus ultimam u habebit.
quaecumque autem nominativo in us exeuntia genetivo 25
plurali u geminatum ante m habuerint, ea accusativo
plurali in us terminabuntur, ut manus manuum has
manus, anus anuum has anus, fluctus, luctus et cetera.
ergo melius has domus quam domos, ⸤si harum do-
muum declinaveris⸥. item quae in us cadentia plurali 30
genetivo rum ultimam habuerint, ⸤ea⸥ accusativo plu-
rali os litteras ultimas habebunt, ut pinorum pinos, fico-
rum ficos, et cetera similiter; ac per ⸤hoc ⸤si⸥ domo⸥rum

N I 5r, 2] 6 *lacunam unius fere vocis sign.* C, *item v. 12*
10 quaestus *om.* C quercus *post* 16 uultus *habet* N, *suo loco* C
24 datiuus et ablatiuus ultimam in bus habebit (*corr.* -bunt) C
26 geminante ·m· N *corr. K.* 32 in os litteras ultimas termina-
buntur C

domos. item us terminata, si dativo et ablativo singulari u ultimam ⌊habuerint⌋, genetivo plurali geminatum u ante m habeant necesse est, ut anus ab anu anuum, ⌊manus a manu manuum et cetera; ac per hoc⌋ domus
5 a domu domuum, non, ut quidam putant, dom⌊orum⌋.|
46 Omnia nomina quae per er litteras casu nominativo exeunt, ⌊haec necesse est ut habeant genetivum aut per i aut per is litteras⌋. et ⌊⌊haec⌋⌋ sunt quae per i exeunt: ager ⌊⌊ἀγρός⌋⌋ agri [sic et cetera per ⌊ordinem
10 litterarum⌋], ⌊⌊aeger ἀσθενής aegri, aper σύαγρος apri, asper τραχύς asperi, ater μέλας atri, auster νότος austri, arbiter μεσίτης arbitri, caper αἴαγρος capri, creber πυκνός crebri, culter μάχαιρα cultri, dexter δεξιός dextri, faber τέκτων fabri, gener γαμβρός generi, impiger ἄοκνος
15 impigri, integer ὁλόκληρος integri, imber ὄμβρος imbri, liber ἐλεύθερος liberi, liber βιβλίον libri, minister διάκονος ministri, magister ἐπιστάτης magistri, macer λεπτός macri, miser ἐλεεινός miseri, niger μέλας nigri, piger ὀκνηρός pigri, puer παῖς pueri, pulcher εὐειδής
20 pulchri, ruber ἐρυθρός rubri, sinister λαιός sinistri, socer πενθερός soceri, scaber ψωρός scabri, tener τρυφερός teneri, teter αἰσχυντός tetri, vafer κακεντρεχής vafri⌋⌋. quae autem per is exeunt haec ⌊⌊sunt⌋⌋: pater ⌊⌊πατήρ⌋⌋ patris, ⌊⌊frater ἀδελφός fratris, mater μήτηρ matris⌋⌋,
25 ven⌊ter γαστήρ ventris. et ut breviter referam, omnia quae in er terminantur⌋, aut masculina aut feminina sunt excepti⌊s his: iter cadaver cicer tuber papaver siler⌋. haec enim utique neutralia sunt. item omnia nomina quae efferuntur graece ⟨per⟩ ρος et ante ⌊ρος

6—57, 3 *Char. 82, 13 84, 12 23, 33*

N I 5ʳ, 2] 3 ante um C 4 *suppl. K.* 7. 8 *suppl. ex* C et *om.* C 9. 10 *om.* C 12 αἴαγρος] κάπρος C 22 αἰσχυντός] σικχαντός *CGL II 195, 45 et saepius* 25—p. 57, 14 *supplementa sunt ex* C uenter γαστηρ * aut n 27 his . iter cicer passer * haec n 29 *add. ex Char. l. s.* ante os syllaba * haec latine in er * Κλέανδρος Cleander ὄναγρος Onager * Omnia n *post* ante *K. etiam* os s *legit*

syllabam consonantem litteram habent, haec Latine in er terminantur, veluti Ἀλέξανδρος Alexander⌋, Κλέανδρος Cleander, ὄναγρος ⌊onager, ἀγρός ager et similia⌋.

Omnia nomina quae per as litteras terminantur, si quidem fuer⌊int Latina tertii ordi⌋nis sunt, velut mas maris, sin autem Graeca, ⌊aliquando primi, aliquando tertii ordinis sunt⌋. aestimantur autem genetivo casu G⌊raeco; et si quidem terminantur in ος, tertii ordinis sunt⌋, velut Graece Θόας Θόαντος, Latine Thoas Thoantis. quod si Graece in ου ⌊⌊fuerint terminata, Latine⌋⌋ primi ordinis sunt, velut Graece Αἰνε⌊ίας Αἰνείου, Latine Aeneas Aeneae⌋.

Omnia nomina quae singulari ablativo in i litteram cadunt, haec addita um syl⌊laba faciunt genetivum⌋ pluralem, ⌊⌊ut omni⌋⌋ omnium. ablativo autem singulari ea demum in i ⌊cadunt, quae | communia sunt⌋ trium generum, ut felix a felici felicium, vehemens ⌊vehementi vehementium⌋ et similia, ut constans atrox rapax prudens.

Sunt autem alia trium generum nomina, quae quamvis in masculino et feminino in is syllabam nominativo terminentur, tamen neutraliter nominativum in e faciunt, ut hic et haec salutaris hoc salutare, item hic et haec agilis hoc agile et similia. in his tamen omnibus observabimus, ⟨dumtaxat⟩ si appellationes fuerint, quod tunc ablativum in i litteram faciunt. nam si propria nomina fuerint, tunc ablativum in e litteram habere debebunt, ut a Felice Vehemente Salutare. nihilo minus tamen pluralem genetivum eundem servant; tantum ablativum singularem variant in differentia proprii

---

4—12 *Char. 66, 22 cf. ibi* 13—p. 60, 5 *B 545, 7* 24—p. 58, 1 *Diom. 306, 35*

N I 5r, 2] 6 graeca aliquando * aestimantur n 7 casu graeco et siquidem terminantur in ος * ut graece n 9 graece δρύας δρύαντος Dryantis C 10 quod si C si autem N 11 αινιας αινιου * Omnia n 13 litteram C lit *versui superscr.* N 14 um C ium N syllaba * plurali n 22 neutra N neutrale C 25 *addidi ex Diom.* B 28 a facile C

nominis et appellativi. aeque illa quoque ablativum per i litteram habent quae nominativo in e correptam terminantur, quae sunt utique neutralia tertii ordinis, ut mare sedile monile rete et similia.

5 Item illa per i litteram dativum et ablativum habent quae sunt hoc eodem libro supra *(p. 45, 9)* excepta, quae incusativum per im faciunt, id est i ante m, et sunt tertii ordinis, puppis sitis securis turris felis pelvis Heliupolis Scythopolis et cetera similia. | illa quoque 10 quae similem genetivum nominativo habent per i litteram ablativum habebunt et per e, ut haec navis huius navis ab hac navi et nave; duplicem enim haec regula habet ablativum: item ignis turris ratis. item illa per i litteram ablativum habent quae in l litteram 15 nominativum habent et sunt neutralia, ut tribunal ab hoc tribunali, vectigal vectigali. sed in monosyllabis, ut supra *(p. 50, 15)* adnotavimus, regulam istam non ⌊observabimus⌋, ut ars pars. faciunt enim genetivum pluralem artium partium, ablativum vero ⌊ab hac⌋ arte ab 20 hac parte. item quae genetivo plus quam una syllaba crescunt ablativum per i litteram necesse ⟨est⟩ habeant, ut haec supellex huius supellectilis ab hac supellectili, hic praeceps praecipitis praecipiti, hic anceps ancipitis ancipiti, hebes hebetis hebeti; plurali genetivo ha- 25 bent ium.

Omnia masculini et feminini generis vocabula singulari numero in declinatione non plus quam una syllaba increscunt, unde mihi videtur non supellex, sed supellectilis esse dicendum, et ⟨ancipes⟩ ancipitis ⟨potius⟩ 30 quam anceps. |

26—30 *Char. 88, 10 120, 14*

N l 5^v, 1 *a v. 9*] 5 Item illa B ·l· illa N 11 et NB nec non C 13 regulam habent in ablatiuo C 17 non * ut n *suppl. ex* C 18 faciunt C facit N 21 *add. Fab.* 22 ut hic N *corr.* n[1] 24 hebes hebetis hebeti *om.* C 26 slngulari N uno C 28 non suppelex sed superlectills N 29 *add. K. et Fab., cf. Char. ll. ss.*

Omnia nomina quae ens terminantur, si modo non sint participia, possunt et pluraliter neutraliter intellegi et singulariter feminine derivari ad appellationem, velut vehemens, neutraliter pluraliter haec vehementia ⌊⌊*τὰ σφοδρά*⌋⌋, feminine singulariter haec vehementia ⌊⌊*ἡ σφοδρότης*⌋⌋. item prudens prudentia, ⟨sapiens⟩ sapientia et similia. unde igitur dinoscitur et discernitur nomen a participio? quod nomen recipit comparationem et superlationem, unde etiam appellatio derivatur, participium autem non recipit. sed e⌊venit saepen⌋umero ut ex ipsis participiis nomen sive appellatio similis part⌊icipio derivetu⌋r; velut ex eo quod est patior participium facimus patiens ⌊⌊*ὁ ὑπομένων*⌋⌋, fit et nomen pati⌊ens ⌊⌊*ὁ ἀνεξίκακος*⌋⌋; item⌋ ex eo quod est sapio sapiens ⌊⌊*ὁ φρονῶν*⌋⌋, fit et nomen sapiens ⌊⌊*ὁ φρόνιμος*⌋⌋; hinc fit ex no⌊mine dumtaxat pluraliter⌋ sapientia ⌊⌊*τὰ φρόνιμα*⌋⌋ et singulariter sapientia ⌊⌊*ἡ φρόνησις*⌋⌋; item pluraliter patientia ⌊⌊*τὰ ὑπομένοντα*⌋⌋ et singulariter patientia ⌊⌊*ἡ ἀνεξικακία*⌋⌋. ⌊sed non numquam ex participiis⌋, unde comparatio esse non potest, invenimus derivari ⌊et neutras et femininas appellationes, ut⌋ audiens ⌊⌊genere neutro⌋⌋, pluraliter audientia, feminine audientia; ⌊silens, pluraliter silentia, feminine silentia⌋.

⌊In omnibus quae genetivo crescunt non invenimus⌋ plus quam una syllaba crescere praeter pauca, ex quibus quae suggesta memoria sunt inseruimus, ⌊veluti iecor iecinoris, iter itineris, su⌋pellex supellectilis, praeceps praecipitis, ⌊anceps ancipitis, biceps bicipitis⌋ ⌊⌊*δικάρηνος*⌋⌋; quamquam ⌊de nominativo contend⌋unt: ⌊iecur

---

24—p. 60, 5 *Phoc. 429, 3*

N I, 5ᵛ, 1] 6 sapiens *add. Fab.* 8 quia C 10 euenit saepenumero *K. integra legit* 11 partis deriuetur n: *corr. ex* B 13—p. 60, 14 *supplementa sunt ex* C 13 patiens * ex eo n 15 fit ut ex C ex nomine * sapientia n 20 deriuari * ut audiens n 22—25 audientia * foemine silentia * non inuenimus pius n 23 siientia neutre siientium C 25—27 pauca. Iter iteneris supeliex n 28 praecipitis anceps ancipitis iecur iecuris. quidam n 29 quamquam * contendunt n quam-

⌊⌊ἧπαρ⌋⌋ iecoris (quid⌋am dicunt hoc iocinus ⌊⌊vel iociner⌋⌋ iocinoris), haec supellectilis huius supellectilis et hoc
49 itiner ⌊huius itineris. ex his | quaedam⌋ ablativum per i litteram observabimus, quae etiam cum de ablativo
5 ⌊adnotaremus *(p. 58, 20)* qui i lit⌋tera fit, excepimus.

⌊Sunt et alia nomina quae⌋ figurata appellaverunt, velut lacrimabundus anhelabundus ⌊laudabundus furibundus, it⌋em hiulcus, id est qui hiat, petulcus qui petit; ⌊et si qua sunt eiusmodi.

10 Sunt quaedam nomina tria tantum simili pronuntiation⌋e, intellectu dissonantia, ⌊veluti decorus son⌋orus canorus.

⌊Sunt quaedam quae⌋ nominativo duplicia sunt, quae non ex utroque nominativo de⌊clinationem⌋ accipiunt,
15 sed ex altero, velut satias et satietas. verum ⌊tamen ex eo quod est sa⌋tietas satietatis facit. item iter et itiner non ex eo quod est ⌊⌊iter iteris, sed ex eo quod est itiner⌋⌋, itineris facit. ⌊Sunt et alia, verum haec ex⌋empli causa sufficiunt.

20 ⌊⌊Sunt et alia quae⌋⌋ ⌊in decli⌋nationibus binis litteris increscunt: licet suo quaeque loco satis dicta sint, tamen et in summa referenda videntur. et sunt ea quae praelata a littera in l exeunt, velut tribunal tribunalis; item quae in ar, lucunar pulvinar; item quae in ns, spons

---

6—9 *Char. 155, 30 Diom. 322, 20 B 535, 36 Dos. 397, 1* 13—19 *B 546, 12* 15 satias *Phoc. 428, 15*

---

quam — contendunt, *in* NC *post* iocinoris *60, 2 collocata, transposui*

N I 5ᵛ, 1] 2 hic supellectilis N 3 itiner huius iteneris * quaedam ablatiuum n 4 obseruabimus NB faciunt C ablatiuo * quod i littera n 5 fiant C excepimus. * quae figurata n 7 anehelabundus (*sic et* N) * item n laudabundus *suppl. K.* (*cf.* B) 9 petit * tria tantum simili pronuntiatione n 11 dissonantia ut decorus sonorus canorus. * nominatiuo n ueluti decorus C 15 uerum * satietas n *suppl. ex* B 18 iteneris (*sic et* N) * haec exempli causa sufficiant * declinationibus n *suppl. ex* C 20 litteris quae N syllabis C 21 quaeque] q̄q N dictum sit N dicta sint *con.* C 22 summam C 24 in ns spons pons N in ns. rs. rx. x. C

pons; item quae in er, puer socer, sed non omnia. creber enim et pater non crescunt nisi una. item crescit in eo vocabulo quod unicum est, vir.

Rex communi genere dicitur, primum ab etymologia, 4 rex ut regens; | deinde quod sunt quaedam verba quae 50 ex se trium generum communia nomina creant, tam quam ab eo quod est ⌊interpretor⌋ hic interpretator huius interpretatoris ex diverso genere interpretatrix et ex communicato interpres. et ab eo quod est vindico vindicator et vindicatrix et vindex; sic et carnifi- 10 cator et carnificatrix et carnifex; sic et regnator regnatrix rex. nam regina nullo modo recipiendum, nisi receperimus et reginum.

⟨XV⟩ DE EXTREMITATIBUS NOMINUM ET DIVERSIS QUAESTIONIBUS 15

Ne ipsa quidem rerum natura tam finita est ut nobis .... novissimum sui adsignet, ne dum artes, quarum consummationibus ⌊inbecillitas⌋ humana non suf⌊fi⌋cit, | vel propter extremum difficultatis laborem vel sola earum inventione satiata. et sane quid potest ab- 20 solutum esse, quod adsidue pro subtilitate cuiusque ingenii adstruitur? non ideo tamen nullae sunt quia illas subinde adiectionibus tutas esse non patimur. quare contenti simus eo quod repertum est, cum in omni rerum ratione artes quoque mensuram sui ha- 25

N I 5ᵛ, 2 *a v. 19*] 1 non omnia C haec nomina N 6 generum communia nomina C generum co (rum co *vix dispicitur*) nomina N generum * nomina n 8 huius interpretatoris] *K. in* N h̄ interp̄tator *esse adnotat: mihi* interp̄tator *non satis apparuit* 16 nobis * nouissimum n, *K. post* nobis *esse in* N quoque dxm̄s (*vel* doms) *suprascripto* ut *adnotat:* quorum nihil mihi apparuit, lacuna est octo fere litterarum 18. 19 *suppl. ex* C *Pu.* 21 pro subtilitate C *Pu.* propter subtilitatem N 22 quia illas C *Pu.* quae aliis N 23 tutas C *Pu.* tuta N esse *om. Pu.* 24 simus *Pu.* sumus N 25 artes *K.* partes N habeant nec aliter profectum esse videatur C *Bo. p. 232 sed om.* f. per: habeant et naturali .... esse uideamur N (f. per *suprascr.*)

beant nec aliter ⌊perfectum⌋ esse videatur quod interim
□ est. Latinus vero sermo cum ipso homine civitatis suae
⌊natus⌋ significandis intellegundisque quae diceret prae-
stitit. ⟨sed⟩ postquam plane supervenientibus saeculis
5 accepit artifices et solertiae nostrae observationibus
captus est, paucis admodum partibus orationis normae
suae dissentientibus, regendum se regulae tradidit et
illam loquendi licentiam servituti rationis addixit. quae
ratio adeo cum ipsa loquella generata est ut hodie
10 nihil de suo analogia inferat. ea enim quae ad expli-
candam elocutionem iam apud sensus nostros educta
sunt a confusione universitatis disseminavit et a dis-
paribus paria coaluit. adprobatur autem defectionis
regula argumento similium. constat ergo Latinus sermo
15 natura analogia consuetudine auctoritate. natura ver-
51 borum nominumque inmutabilis est nec quic|quam aut
plus aut minus tradidit nobis quam quod accepit. nam
siquis dicat scrimbo pro eo quod est scribo, non ana-
logiae virtute sed naturae ipsius constitutione convin-
20 citur. analogia sermonis a natura proditi ordinatio est
neque aliter barbaram linguam ab erudita quam argen-
tum a plumbo dissociat. plenius autem de analogia in
sequentibus *(cap. 17)* Romanum disseruisse invenies.
consuetudo non arte analogiae sed viribus par est, ideo

---

14 constat — p. 63, 8 confiterentur *Diom. 439, 16*

---

habeant et naturam ∗ certum esse uidemus n habeant et naturam nec aliter profectam esse uideatur *Pu.*
N I 5,ᵛ 2] 4 *add. K.* 5 accipit N 10 analogię N *corr. K.* 11 educta st: ū confusione N educata sunt a confusione C *Pu.* 12 et ū disparibus paria coaluit N et a disparibus paria copulant C et disparibus paria copulauit *Pu.* 13 coaluit] *cf. CGL IV 319, 32* adprobatur ā (*h. e.* aut) difectionis regula N approbatur ad effectionis regulam C ad affectionis regulam *Pu.* 14 ut Comminianus dicit constat ergo — p. 63, 11 depellat b *fol. 2ʳ, cf. Hagen anecd. Helv. CLVI* 15 uerborum nominumque: *in marg.* ∸ alias uerborum omnium N uerborum nominumque C *Pu.* 20 a natura b ā natura N 22 ā plumbo disociat N amplummo dissociat b 24 arte N ratione *Pu. Diom.* par est C *Pu. Diom.* paret N

solum recepta, quod multorum consensione convaluit, ita tamen ut illi ratio n accedat sed indulgeat. auctoritas in regula loq di novissima est. namque ubi omnia defecerint, sic ad illam quem ad modum ad aram sacram decurritur. non enim quicquam aut rationis aut naturae aut consuetudinis habet; tantum opinione oratorum recepta est, qui et ipsi cur id secuti essent si fuissent interrogati, nescire ⌊se⌋ confiterentur. ex his ergo omnibus consuetudo non haec volgaris nec sordida recipienda est, sed quae horridiorem rationem sono blandiore depellat. interdum enim utilibus iucunda gratiora sunt. adsiduitas et consuetudo verba quaedam vel nomina usque ad persuasionem proprietatis sufficient, si tamen eadem [non] aspere per analogiam enuntientur; alioquin rationem mallem quam adsiduitatem. tractabimus ergo primum nomina polusyllaba polusyllaborumque quaestiones, deinde verba verborumque quaestiones, novissime catholica vaga, quae multarum controversiarum veterem caliginem dissipent.

Omnia igitur nomina quibus universa dictionis silva copiosa est non plus quam per duodecim ultimas litteras finiuntur, quinque vocales, a e i o u, sex semivocales, l m n r s x, unam mutam, t. sequemur ergo has extremitates aut per omnia genera nominum aut per ea quae in quibusdam nominibus sunt, singulisque extremitatibus quaestiones suas et subiciemus et solvemus.

A. masculina quae in a litteram veniunt sedecim plus

21—24 mutam t *Diom. 492, 24 Cons. 347, 8 Don. 379, 17 exc. de nom. 207, 2*

N I 5v, 2] 1 multorum consuetudine uel consensione conualuit b 5 ad aram sacram NbC *Pu.* ad ancoram *Diom.* 7 opinione authorum *Pu.* 10 neque b *Pu.* 11 blandiore bC *Pu.* blanditur ore N 12 utilibus iungenda gratiosa C *Pu.* 13 uel omnia C 14 suffecissent (-et *Pu.*) C *Pu.* *delevi* 17 *ante* deinde verba *add. Pu.* deinde monosyllaba monosyllaborumque quaestiones 24 una muta N *corr. Fab.* sequemur *Pu.* sequimur N 27 subieciemus N

minus sunt, ex quibus exempli causa tria interim ponemus, Sisenna Perperna Catilina. horum inperturbata declinatio est. nam plurali genetivo arum, dativo et ablativo is, accusativo as litteras accipiunt, tam quam
5 Perpernarum Perpernis Perpernas, Sisennarum Sisennis Sisennas, Catilinarum Catilinis Catilinas. feminina quae in a veniunt plura quam quinquaginta sunt, Diana |
52 Minerva aurora et cetera. haec omnia et huius modi ad declinationem superiorum diriguntur. neutralia quae in
10 a veniunt plura quam quinquaginta sunt, sed omnia Graeca, velut diadema emblema schema. haec a superiorum declinatione dissonant: faciunt enim genetivo plurali schematum, item dativo et ablativo schematibus.

Et ut brevius dicamus, a littera finiuntur Romana
15 nomina ⟨et⟩ masculina et feminina. sunt et neutralia, sed in multitudine, hoc est plurali numero; singularia ⸤etenim⸥ peregrina sunt. ⟨masculina, ut Catilina Pansa, feminina, ut amicitia avaritia⟩; item communia ex masculino et feminino, ut adsecula conviva ⸤ebria⸥.
20 ⟨conviva⟩ ⸤feminino⸥ Pomponius in Auctorato *(v. 16 R.^{3})*

'postquam conveni omnes convivas meas',

ebria masculino in eodem Pomponius *(v. 14/15 R.^{3})*,

'neque enim ego sum Memmi neque Cassi neque Munati Ebriae.'

25 neutralia pluraliter, ut Saturnalia Conpitalia; quorum

---

14 — p. 65, 28 similia *Donat. 276, 10* 18 item — 21 *Prisc. II 144, 5* 25 — p. 65, 9 dicemus *exc. de nom. 208, 23 expl. in Don. 538, 29 Char. 143, 19*

N I 5^{v}, 2] 6 catinas N 7 exeunt plus quam N (ueniunt *supra*) ueniunt plura C Diana C *Pu.* dina N 10 plus quam N plura C 15 *addidi ex Donat.* 17 etenim C enim *Donat.* *addidi ex Donat.* 19 ebria *add. Donat. post* conu. *ante* conu. *Pu.* 20 *addidi* feminino *Donat.* (*Pu., qui tamen* feminine *post* meas *(21) inseruit*) Pomponius C *Donat. Fab. (item 22)* pompeius N 21 conueni *Pu. Donat. Prisc.* conuenio N 23 sum ŏ Memmi C sum menni N sumenni *Donat. cod. Neap., cf. GL VII 671* 24 Monati C ebria C ebrea *corr.* ebria N

genetivus quamvis varie elatus sit apud auctores | (Saturnalium enim et Saturnaliorum, Conpitalium et Conpitaliorum dixerunt), dativi tamen mansit regula ut bus syllaba finiretur. nam neutra quae semper pluralia sunt, si ante novissimam syllabam i litteram habeant, genetivo ⌊per um⌋, dativo per bus syllabam finientur, veluti Saturnalia Saturnalium Saturnalibus. nam arma castra exta, quia non habent i ante a syllabam, dativo casu is finientur: armis enim et castris et extis dicemus. singularia autem neutra a littera terminata nulla inveniuntur nisi peregrina, ut toreuma emblema poema; de quibus dubitatur quem casum genetivum et ablativum habeant. legimus ⌊enim⌋ toreumatum et toreumatorum, toreumatibus et toreumatis, et sic similia. commodius tamen senserunt qui toreumatum et poematum dicendum putaverunt, primum quia haec magis ad Romanum colorem videntur accedere; dein quod quaecumque nomina genetivo plurali apud Graecos per *ων* litteras terminantur, translata in Latinum ω ⌊et *ν* in u et m⌋ mutant, ut *Ἑκτόρων Νε|στόρων*, Hectorum Nestorum. sic ergo, cum illi dicant *ἐμβλημάτων τορευμάτων ποιημάτων*, nos recte emblematum toreumatum poematum dicimus. similiter in genetivo quoque singulari *ος* Graecum in is Latinum mutamus, ut *ἐμβλήματος* emblematis, *κηρώματος* ceromatis, *ποιήματος* poematis, *πήγματος* pegmatis. nam nominativum pluralem Graece proferemus, poemata ceromata pegmata emblemata et similia. item poematibus schematibus emblematibus dicendum est, quoniam quaecumque nomina cuiuscum-

10 singularia — 14 similia *Char. 25, 8* 17 quaecumque — 26 pegmatis *exc. de nom. 215, 5*

N I 6ʳ, 1 *a v. 1*] 1 uarie sit elatus C sit uarie elatus *Bo. p. 233* 5 habeant *Pu. Donat.* habent N 6 *add. Pu.* 13 *add.* C *Donat.*

17 uideantur C Dein q̄ cumque *in marg.* q̄ (*h. e.* quia) N deinde quod quaecumque *Donat.* 19 latina ω . . . . motant N latina *ων* in um mutant n latinum ω et *ν* in u et m mutant (mutent C) C *Pu. Donat. cod. Neap., cf. GL VII 671*

que generis singulari numero casu ablativo per e litteram exeunt, ea in genetivo plurali um et dativo et ablativo bus litteras habent, ⌞ut a⌟ pariete parietum parietibus, a muliere mulierum mulieribus, ab homine
5 hominum hominibus, a litore litorum litoribus: sic a ⌞poemate⌟ poematum poematibus, et cetera similia. Cicero *(cf. Prisc. II 201, 5 357, 3)* in Verrem IIII tantum emblematum. Romanus 'poematis' refert, quamvis ratio poematibus faciat. nam et Varro sic inscribit libro
10 suo, de poematis *(p. 213 F.)*, et Annius Florus ad divum Hadrianum 'poematis dilector'. ⌞genere feminino⌟ Plautus schema pro schemate dixit in Amphitruone *(117)*,

'huc ergo processi cum servili schema'.

15 Plinius sermonis dubii VI de Varrone *(fr. 121 G.-Sch.)* 'quam maxime vicina Graeco Graece dicit, uti ne schematis quidem dicat sed schemasin'.

Communia duorum generum quae in a veniunt plura quam triginta duo sunt, veluti verna collega nauta. sed
20 haec ex eadem observatione declinationum qua superiora feminina et masculina declinantur. neutralia enim sola, ⌞ut supra diximus⌟, ab horum declinatione deflectunt, quia genetivo plurali schematum, dativo et ablativo schematibus faciunt. commune trium generum
25 in a unum venit nequa; ⌞facit enim hic et haec et hoc nequa⌟. idem istud et singulari et plurali numero mo-

---

8 poematis — 11 dilector *Char. 140, 5* 12 Plautus — 14 *Char. 144, 17 Prisc. II 199, 16 357, 8 Non. 224 Pomp. 197, 12 Sac. 471, 10 = [Prob.] 6, 32*

N I 6r, 1] 5 ā poematum poematibus N a poemate poematibus ω a poemate poematum poematibus *Pu.* 7 quarta Populi Romani emblematis refert quamuis ratio humana bus faciat *Pu.* 8 romani poematis referunt N *corr. K.* 9 inscripsit libro suo C inscribit in libro suo N inscribit librum suum *Pu.* 10 de poemati: N 11 delectator C *add. Pu.* 15 libro VII· C 16 ne C nec N 17 schemasin N schematos C 25 ut hic et haec et hoc nequa *ars anon. cod. Bern. 123, cf. anecd. Helv. p. 96*

noptoton est; propter quod multum errant qui dicunt adiecta e littera 'nequae hominis propositum habent'.

Masculina in e litteram nulla veniunt neque feminina nisi peregrina talia, Crotale Eriphyle Calpe. haec cum sint Graeca, Graeca analogia declinantur, veluti Cro- 5 tale Crotales Crotalen, ⌊Eriphyle Eriphyles Eriphylen⌋, Calpe Calpes Calpen.

Romana sane nomina nominativo casu in a exeuntia accipiunt e litteram et faciunt genetivum et dativum 9 singularem, ut haec amicitia huius | amicitiae ⌊huic ami- 54 citiae⌋; accipiunt m et faciunt accusativum, ut hanc amicitiam. quorum ablativus tantum producitur, quoniam omnia quae a littera terminantur, seu singulari seu plurali numero, necesse est ut corripiantur nisi ablativo casu, qui numquam corripitur, nisi cum e littera 15 terminatur, nec tamen in omnibus: nam in multis et producitur, veluti ab hac re fide specie acie. necesse est autem ablativus vocalibus litteris semper terminetur. itaque cum a vel o littera terminetur, rum accipit et facit genetivum pluralem. dativus et ablativus per is 20 exeunt, ut ab hoc docto doctorum doctis, ⌊ab hac tabula tabularum tabulis⌋; nisi quod non numquam ratio ista auctoritate vel necessitate corrumpitur; veluti cum dicimus his deabus et libertabus filiabusque, quod iuris periti instituerunt, ambiguitatis secernendae scilicet gra- 25 tia, ob quod multa sordide ab auctoribus dicta videntur habere rationem. nam Gellius in II *(fr. 12 P.²)* 'deabus' inquit 'supplicans', et in eodem *(fr. 13 P.²)* 'multitudo puerorum iam erat ex raptabus'. et in tertio *(fr. 14 P.²)*

3—7 *Char. 59, 15 62, 20* 8—16 terminatur *Donat. 277, 9* 23 veluti—27 rationem *Char. 129, 13 Phoc. 427, 5 Diom. 304, 24*

N I 6ʳ, 1] 2 adiecta e littera nequae hominis propositum habere cum C adiecta e littera nequae habere cum *Pu.* adiecta m littera neq: hominis propositum habent N 3 ueniant C *Pu.* 5 greca ea analogia N *corr. Fab.* 10 *add. Pu.* 14 ut *om. Pu.* 16 et *om. Pu.* 18 litteris *om.* C *Pu.* 21 *add. Pu.* 26 ob quam C *Pu.* 27 namque *Pu.* in XI C

'capite cum aliis paucabus consilium', et in VI *(fr. 22 P.[2])* 'puellabus', et in VII *(fr. 23 P.[2])* 'pro duabus pudicabus'. quae, ut dixi, sexus ostendendi causa defendi possunt. at cum nulla causa cogente quid tale
5 dicitur, tunc ni mirum confitendum est de errore, ut idem Gellius in XXVII *(fr. 29 P.[2])* 'portabus', et mox 'oleabus', et Plautus in Curculione *(506)* 'hibus', et Ennius in Protreptico *(Var. 30 V.[2])* 'pannibus'; quae notanda videntur. |

10 Cum vero e vel i vel u terminetur ablativus singularis, um accipit et facit genetivum pluralem. dativus et ablativus bus syllaba terminantur, veluti ab hoc rege regum regibus, ab hac navi navium navibus, et ab hoc portu portuum portibus. invenimus tamen apud
15 auctores etiam his contraria. 'nucerum' enim Coelius *(fr. 27 P.[2])* dixit, Lucilius *(v. 1363 M.)* 'naterum', Gellius vero *(fr. 31 P.[2])* 'regerum' et 'lapiderum', cum rum syllabam numquam accipiat ablativus e littera terminatus, nisi cum producitur, ut ab hac re rerum, die
20 dierum, specie specierum, facie facierum. sed genetivus singularis de hoc ablativo observatur. nam sive i sive u habuerit, in fine s accipiet et faciet genetivum, ut ab hac navi huius navis, ab hoc portu huius portus. quam-
24 vis nec hoc auctores observaverint. nam et Terentius
55 *(Heaut. 287)* huius 'anuis' dixit et Sallustius *(Catil. 30)* huius 'senati', cum ratio exigat huius anus, huius senatus dicere. si vero correpta finiatur e, in i mutat et adiuncta s facit genetivum, ut ab hoc rege huius regis, ab

---

28 ab hoc osse — p. 69, 7 *Char. 138, 18 Prisc. II 318, 3 Cap. 100, 1*

N I 6[r], 2 *a v. 10*] 1 in VI N in V *edd.* 6 in XXVII C in XCUII. N 7 ibus *Merula p. 187* rebus neibus C 8 protreptrico N 10 Cum vero C *Pu. Dousa p. 19* Cum ergo N ablatiuo singulari *Pu. Dousa* 11 datiuus et ablatiuus bus *(om. Pu.)* syllaba finiuntur C *Pu. Dousa* datiuo et ablatiuo bus syllaba terminatur (*in marg.* finitur) N 14 inueniuntur C *Dousa* 16 Lucilius N Caecilius C *Dousa* naterum C *Dousa, quod potest etiam in* N *fuisse: hodie vix dispicitur:* nicerum n iugerum *corr.* n[1]

hoc osse huius ossis. sic enim debet declinari, non ab hoc osso, sicut ⌊et⌋ Varro *(p. 339 Bip.)* dicit 'osse scribebant', Titinius *(v. 160 R.[3])*

'velim ego osse arare campum cereum'.

huius nominativus est hoc os, quamvis ⟨Gellius⟩ libro XXXIII dixerit 'calvariaeque eius ipsum ossum expurgarunt inauraveruntque' *(fr. 26 P.[2])*.

Si producta e littera finiatur ablativus, i accepta faciet genetivum, ut ab hac die huius diei, ab hac acie huius aciei, ab hac specie huius speciei, scilicet e manente in productione, quod i ante se habet. nam si non habeat, corripietur in genetivo, ut ab hac spe spei, re rei, fide fidei; quamquam in Aulularia *(667)* Plautus 'fide' dixerit. fame tamen producitur, quamvis non habeat i, et ideo auctores etiam huius fami dixerunt, ut idem Plautus in Sticho *(158)* 'fa⌊mi⌋' dativo casu, et Varro genetivo huius 'fami', cum famis sit rationis. adnotandum est autem feminina tantum inveniri quae e producta finiu⌊ntur⌋, masculinum nullum. nam de diei controversia suo loco dicetur *(p. 110, 8 K.)*. omnis autem ablativus singularis semper s accipit e⌊t facit accusativum pluralem, producta⌋ et⌊iam e littera⌋, quae non numquam in ablativo casu corripitur, ut ab hoc rege; hos ⌊reges producte dicemus⌋.

Anforum an anforarum dicendum sit quaeri⌊tur. anforum consuetudinis est⌋. sed cum eadem suavitas in utraque enuntiati⌊one sit, non video quare quis bar⌋ba-

---

8—13 fidei *Char. 128, 12*

N I 6[r], 2] 2 uarrus N 3 Titinius *Char. l. s.* et ennius N 4 uellem C 5 hoc os *Neukirch* hoc osse N *add. Fab.* libro XXXVI C 8 Quod si *Pu.* 13 quanquam n ɔquam (*h. e.* conquam) N 15 huius famis C *Pu.* 16 plaustus N 18 e *Pu.* es N 21—23 accipit et * in ablatiuo n *suppl. ex* C *Pu.* 22 productum etiamsi C 23 corripiatur C 24 *suppl. ex* C *Pu.* dicimus C 25 quaeritur * sed n *suppl. ex* C *Pu.* 27 enuntiatione * barum n *suppl. ex* C *Pu.*

rum malit, cum aures simili pretio recta dilect⌊ent. dice-
mus enim anforarum, quoniam⌋ quaecumque nomina,
56 exceptis neutrali|bus, singulari numero ca⌊su nomina-
tivo a littera finiuntur⌋, non possunt genetivo plurali
5 per alias litteras quam ⌊per arum exire, tam quam Si-
senna Si⌋sennarum, Minerva Minervarum, collega c⌊ol-
legarum. sic ⌊⌊ergo⌋⌋ anfora anforarum⌋, non anforum.
Romanus autem in libro de an⌊alogia VII refert sic:
'anforum ut Plinius eodem libro VI et Livius. sed et
10 ceteri⌋ adsidue anforum ⌊⌊dicunt⌋⌋, si coniunctim, ut X
milia a⌊nforum modium sestertium nummum⌋: si per
se, anforarum'.

Haec cyma feminino an neutro genere h⌊oc cyma
dicendum sit quaeritur.⌋ plerique putant ne⌊utri generis
15 esse et illo etymo⌋ persuadere temptant, quod cyma
coliculi su⌊mmi esse videatur ⟨velut *κῦμα*⟩. sed ego
rem⌋ omnium ineptissimam duco Latino nomini ⌊Grae-
cum etymum accommo⌋dare. nam cum Graeci *πρέμνον*
et *ὅρμενον* dicant quod nos ⌊cyma appellemus⌋, quo
20 modo potest Romano nomini peregrina cognatio in-
mi⌊tti? mihi simplicius⌋ videtur nescire quod nescio
quam fingere aliquid iacta⌊tione sciendi. hoc enim no-
men⌋ cum sit naturae inconstantis, non potest ab analogia
ad⌊seri. et cum humilita⌋te sua numquam aut in oratio-

---

9 sed—12 *Char. 100, 14* 13 cyma *de dub. nom. 574, 1*

N I 6r, 2] 1 malit C *Pu.* mallet N dilectenti * quaecumque n *suppl. ex* C *Pu.* delectentur C 2 quia *Pu.* 3 *suppl. ex* C *Pu.* casu nominatiuo *om. Pu.* 5 quam per arum exire * Sennarum n *suppl. ex* C *Pu.* 7 *add.* C *Pu.* 8 analogia * assidue n *suppl. ex* C *Pu.* autem in VII. *Pu.* 9 sed ut *Pu.* 10 *add.* C *Pu.* 11 amforum mod * si n *suppl. ex* C *Pu.* sic si *Pu.* 13 hoc cyma (u *superscr.*) dicatur plerique n *suppl. corr.* C *Pu.* 14 neutri generis * persuadere n *suppl. ex* C 16—p. 71, 4 *suppl. ex* C *Pu.* 16 coliculi *om.* C sui esse vi * omnium n summi *Pu.* sui C *add. K.* sed *om.* C 17 nomini graecum et (etymum *suppl.* n[1]) * dare n 18 OPMЄNON *superscr.* ΠΙΡЄMNON et N *corr. K.* *πρεμνον* et *om.* C 19 nos cuma * quomodo n 21 nesciam C 22 iecta * N iactatione (-is *Pu.*) C 24 ad s * te n

num aut historiarum ⌊dignitatem inciderit⌋, ne auctorem saltem ali|quem quo constituatur invenit. quare ⌊cum 57 utroque genere⌋ nominis huius sine formidine barbarismi loqui liceat, ⌊u⌋trumcum⌊que⌋ dixeris, inobiurgatum est. 5

Canitia an canities dicenda sit quaeritur. canitia nec inrationabiliter nec abhorride dicitur, et ideo non est ⟨ab⟩ analogia recedendum. canities autem poetico decore in levitatem soni corrupta est. porro prosae orationi, πεζῷ λόγῳ, cum poetica mollitia parum convenit. 10

Senecta an senectus dicenda sit quaeritur. quotiens igitur plura in eundem significatum divertunt, omnia sua regula tuta sunt. utrumque ergo de quo quaeritur inreprehenso sermone dicetur. et suis declinationibus curret senecta sic quem ad modum docta magna ampla, 15 ut faciat senectae senectam, quem ad modum doctae doctam, magnae magnam, amplae amplam; senectus quem ad modum virtus salus palus, ut faciat senectutis, senectuti senectutem, quem ad modum virtus virtutis virtuti virtutem et salus salutis saluti salutem et palus 20 paludis paludi paludem.

Merula an merulus κόσσυφος dicendum sit quaeritur. merula dicenda est. avium enim nomina quaedam tantum masculina, quaedam feminina ⌊⌊soni⌋⌋ extremitate ita olim consuetudo possedit ut signata potius quam 25 usurpata videatur; masculina, tam quam corvus ⌊⌊κόραξ⌋⌋, gragulus κολοιός, psittacus; feminina, tam quam aquila ⌊⌊ἀετός⌋⌋, ciconia πελαργός, fulica λάρος. hoc quoque de

6 canitia *Be. 266, 11* 22 merula *Be. 280, 5*

N I 6ʳ, 2] 1 d * ne n 2 quo N a quo C qua *Pu.* inueniet *Pu.* 3 genere se C 4 utcunque *Pu.* 8 *add.* n¹ 9 lenitatem *Pu.* corrupta C *Pu.* correpta N 10 πεζῷ λόγῳ *om.* C 12 diuertunt omnia C *Pu.* deuertuntur sed omnia N 22 κόσσυφος *in marg. add.* N 24 *add.* C *Pu.* 25 possedit N nosse dedit C 26 coruus graculus (ΚΟΛΟΥΟΧϹ *supra*) N 28 λάρος muribium (v *supra*) hoc C

quo quaeritur inpensius in [potius in] merula quam in merulo est; et ideo maiore licentia et testimonio per a merula potius quam per us merulus enuntiabitur.

Haec ostrea feminino genere singulari numero an
5 hoc ostreum neutrali dicendum sit quaeritur. et dicenda haec ostrea feminine singulari numero, | quia ita ab eruditis non vane adnotatum est, nullius animalis speciale nomen inveniri quod neutrale sit.

9 Margarita an margaritum dicendum sit quaeritur. et
58 ferunt peritiores huius conchae ipsum corpus quo plena est animale esse, et ideo secundum superioris catholici canonem feminino genere margaritam proferendum, quem ad modum ostream. ego de margarito contra sentio. non enim ipsa caro qua concha praegnans est
15 margaritum est, sed dicitur illi inesse calculus hic quem nos margaritum vocamus; sicut in cerebris piscium lapilli quidam sunt, nec ideo animales sunt. quare, cum materia in qua margaritum nascitur animalis, ipse autem calculus qui nascitur inanimalis sit, longe suavius
20 salva observatione superioris catholici margaritum neutrali genere dicitur.

Pervigilia neutrali genere plurali numero an pervigiliae feminino genere plurali numero dici debeant quaeritur. et dicendae sunt pervigiliae; nec hoc labo-
25 riosa ratione adprobatur. nam cum per se vigiliae dicantur, praepositione adiecta non naturam mutant, sed accipiunt temporis diuturnitatem, ut qui vigilant pervigilare dicuntur.

Calumnia prima syllaba correpta effertur. venit enim
30 a verbo calvor, hoc est frustror.

---

4 ostrea *Be. 282, 17 Cap. 110, 17 Cled. 41, 24*

N I 6ᵛ, 1 *a v. 6*] 1—3 *add.* C *Pu. pro* inpensius in 6 ostrea a feminino singulari C 7 non uane (*om.* C) adnotatum est C *Pu.* non uano adnotandum est N 11 superioris catholici C *Pu.* superius catholicum N 14 caro C *Pu.* carnis N praegnans margaritum *Pu.* 18 animalis sit ipse C *Pu.* 27 ut C *Pu.* et N 28 dicantur C *Pu.* 30 caluor C *Pu.* calumnior N calumnia a uerbo caluor hoc frusto descendit p

Mensam sine n littera dictam Varro *(de l. l. 5, 118)*
ait, quod media poneretur; sed auctores cum n littera
protulerunt, Vergilius saepe. sed et mensam cum n
posse dici idem Varro ait, quod et mensa edulia *βρωτά*
in escolenta ponerentur. 5

Palilia dicuntur. Pales enim dea pastoralis est, cuius
dies festus; nisi quod quidam a partu Iliae Parilia
dicere maluerunt.

Camara dicitur, ut Verrius Flaccus *(fr. 6 F.)* adfirmat,
non camera per e. sed Lucretius *(Lucilius v. 1351 M.)* 10
'cameraeque caminis exterritibus' dicendo etiam came-
ram dici posse ostendit.

E. neutralia propria in e quae veniunt plura undecim
sunt, Reate So|racte Caere [*κρόμυον*]; appellativa talia, 59
monile praesepe mare; fact⌞ici⌟a plura talia, vitale hostile 15
flebile. facticia dicuntur, quod non ex se ⌞sed⌟ ex aliis
nascuntur. vitale enim a vita, hostile ab hoste, flebile
a fl⌞etu de⌟rivatum est. sed propriorum et appellativo-
rum a fac⌞ticiis diversae declina⌟tiones sunt. illa enim
ita declinabuntur, hoc Reate ⌞Reatis Reati ab hoc Reate⌟, 20
hoc Soracte Soractis Soracti ab hoc Soracte, hoc Caere
⌞Caeris Caeri ab hoc Caere, hoc mo⌟nile monilis monili
ab hoc monile, hoc praesepe praesepis praesepi ab hoc
praesepe. ⌞facticia vero ab his una decli⌟natione abla-
tivo singulari differunt. faciunt enim ⌞ab hoc vitali 25

---

9 camara *Be. 266, 12*

N I 6ᵛ, 1] 2 quod medio ponatur p in medio *con. K.*
4 mens ABPωTA escolenta N 5 escolenta] *scil. mensa* pone-
retur N 6 Pales *corr.* n palus N 9 camara dicitur *Be.* ca-
mara (camura C) dicuntur N Camaram flaccus lucretius came-
ram dixerunt p 10 non camera *Be.* non camar$\overset{e}{\underset{.}{a}}$ N Lucre-
tius *cf. Lachmann in Lucret. p. 399* 11 camar$\overset{e}{a}$q, caminis
ex̄tritibus N exteritibus C etiam cam$\overset{e}{\underset{.}{a}}$rā N 14 Reate C
rete N Cere C caepe *κρόμυον* N 19 *suppl. ex* C *Pu.*
20 declinantur C Reate C rete N 21 Cere C caepe N caepe
hoc monile n *suppl. ex* C 24 praesepe declinatione n *suppl.
ex* C *Pu.* 25 *suppl. ex* C *Pu.*

hostili flebi⌋li; cuius diversitatis quae ratio sit plenius etiam ⌊alio loco explicabitur in⌋ his nominibus quae per is exeunt *(p. 88, 29 K.)*. hoc praesepe neutraliter ⌊dicendum est, pluraliter prae⌋sepia. sed Plautus in Cur-
5 culione *(228)* feminine

. . . . ⌊esum⌋ ad praesepem suam'.

et Varro in Nepote *(p. 255 R.)* haec praesepes. ⌊Constat ergo in e litteram ne⌋que masculina neque feminina ve-
9 nire nisi ⌊peregrina talia. Crotale⌋ Calpe Eriphyle. quae,
60 ut supra dictum est, cum ⌊sint Graeca, | Graeca analogia declin⌋anda sunt. neutra igitur tantum in e ⌊finiuntur; quorum genetivus si⌋ngularis in is exit, velut huius toralis huius fa⌊cilis; ablativus in i, ut ab⌋ hoc torali ab hoc facili. nam si dicemus ⌊ab hoc torale, regulam
15 neu⌋trorum corrumpemus, salva manente ⌊ratione supra scripta⌋. erunt enim casus quattuor similes, cum traditum ⌊sit ab eruditis omnia⌋ neutra triptota esse, non tetraptota. ⌊ablativus igitur in neutro⌋ nomine i littera terminatus a accipit et ⌊facit nominativum pluralem⌋,
20 velut ab hoc torali haec toralia et ab hoc facili ⟨haec⟩

---

3 praesepe *de dub. nom. 587, 16 Non. 218* 7 constat — 11 sunt *Char. 53, 27 62, 20*

N I 6ᵛ, 1] 2 etiam * in his n *suppl. ex* C *Pu.* 3 neutraliter Pluraliter praesepia n *suppl. ex* C praesepe et praesepium neutro genere dicimus licet plautus praesepem sua dixerit p 5 foeminine * est cum ad n 7 praesepes * litteram neque n *suppl. ex* C *Pu.* 9 nisi * a Crotale, Calpe n *suppl. ex* C *Pu.* Eriphyle C *Pu.* Ephyre N 10 cum * analogia declinanda n *suppl. ex* C 11 Torale facile neutraliter et faciunt genitiuo toralis. facialis. plū facialia p in e * Genitiuus singularis n *suppl. ex* C *Pu.* 12 exiit N 13 huius facialis (facialis C) * ut ab hoc torali n *suppl. ex* C 14 faciali nam N faciale nam C dicemus * regulam neutrorum n *suppl. ex* C 15 manente * scripta. erant n *suppl. ex* C 16 traditum * omnia neutra n sit *suppl.* C *Pu.*, ab eruditis *K.* 18 tetraptota * neutro nomine n *suppl. ex* C *Pu.* a neutro *Pu.* 19 et * trium pluralem n et facit nominatiuum pluralem C 20 faciali facialia (*sic et* C). unde manifestum n *add. Fab.*

⌊facilia. unde m⌋anifestum fit vetera ⌊⌊a vetus⌋⌋ dici, non veteria, et ⌊maiora a maior, non maio⌋ria, et plura ⌊⌊a plus⌋⌋, non pluria; quamvis Terentius in Adel⌊phis *(Phorm. 611)* complu⌋ria dixerit. quorum ablativus non in i terminatur sed e, ⌊ut ab hoc vetere⌋ maiore plure, non ab hoc veteri maiori pluri. ⌊quare autem horum⌋ ablativus in e terminetur, non in i, conprehendi ⌊⌊non⌋⌋ potest: ⌊intellegi san⌋e potest de genetivo plurali, qui ante um non habet i. ⌊veterum enim et⌋ maiorum et plurum dicimus. de maiore tamen vel minore possumus dicere e terminari oportere, quod quae conparativi gradus sunt i finiri non possunt. semper enim e littera ablativo casu finiuntur. |

Ab hoc mare an ab hoc mari dici debeat quaeritur. 61 quoniam quaecumque neutralia non facticia nominativo casu e littera finiuntur ablativo quoque eandem litteram servabunt, ut hoc Reate ab hoc Reate, ⌊⌊hoc Caere ab hoc Caere⌋⌋, hoc Soracte ab hoc Soracte, hoc praesepe ab hoc praesepe, hoc ancile ab hoc ancile, ita hoc mare ab hoc mare, non ab hoc mari dici oportet. Romanus ita refert: Mare. Varro de gente populi Romani III *(fr. 16 P.)* 'a mare operta oppida', pro a mari, ut refert Plinius *(p. 13, 21 B.).* idem, inquit, antiquitatium humanarum XII *(fr. II Mi.)* 'ab Erythro mare orti' et in Fundanio *(p. 254 R.)* 'in mare aquam frigidam oriri'; Atacinus quoque *(fr. 18 B.)*

---

1 unde — 2 veteria *exc. de nom. 207, 27 Prob. 71, 38* 2 et plura — 4 dixerit *Char. 125, 3 73, 12* 14 mare *Prisc. II 331, 12* 21 Romanus — p. 76, 6 *Char. 137, 12*

N I 6ᵛ, 1] 1 *add. Pu.* 2 *suppl. ex* C *Pu. add. Pu.* 3 Adelphis * ia n *suppl. ex* C 5 *suppl. ex* C 6 *suppl. ex* C *Pu.* 7 *add.* C *Pu.* 8 *suppl. ex* C *Pu.* sane potest. potest *Pu.* 9 i ueterum enim C *Pu.* i ut veterum n et maiorum C maiorem *Pu.* 15 non N nomina nisi *Pu.* 17 Reate ab hoc Reate C rete ab hoc rete N 17. 18 *add. Pu.* 19 ancile] *fortasse* monile *cf. Char. 59, 7 Prisc. l. s.* 21 mare Varro n marei Varro N M. Varro C de gente p. r̄ N 22 operta C *Pu.* operata N

'cingitur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo'.
consuetudo vero per i locuta est contra definitionem
quam [sub] sub titulo ruris dixit *(p. 142, 28 K.)*. Plautus in Cistellaria *(14)*,

5 'secundo vento vectus est
tranquillo mare'.

Rete neutrali genere an retis masculino dicendum sit
quaeritur, ut in neutrali quidem plurali numero faciat
haec retia, ⌊in⌋ masculino hi retes. feminine enim nul-
10 lam capit adfirmationem, cum per deminutionem aut
masculinum sit, ut hic reticulus, aut neutrum, ut hoc
reticulum. nemo tam obstinatae inpudentiae est ut dicat
feminino genere haec reticula huius reticulae, quem
ad modum | haec navicula huius naviculae. dicendum
15 est ergo singulari numero hoc rete, plurali haec retia,
tam quam hoc altare haec altaria, mare maria, monile
monilia. quamquam enim neutralibus ⟨masculina⟩ suavitate enuntiandi similia sint, aliquid tamen auctoritati
Vergilii nostri tribuendum est dicentis *(A. 4, 131)*

20 'retia rara plagae et lato venabula ferro',
et alio loco *(ecl. 3, 75)*

'ego retia servo';

quippe cum in conparatione certaminis non potest nihil
esse quod plus est.

25 Hoc tapete dicimus, ut hoc facile, et sic similiter per
omnes casus huius tapetis huic et ab hoc tapeti, pluraliter haec tapetia tapetium tapetibus; quam declinationem Vergilius sequitur, cum dicit *(A. 9, 325)*

'qui forte tapetibus altis'. |

---

25 tapete *Be. 293, 8 expl. in Don. 541, 26 exc. de nom. 209, 27 Prob. 130, 6 Non. 229 Serv. A. 7, 277*

N I 6ʳ, 2 *a v. 14*] 1 oceano Libyco *Char. Prisc. l. s.* ocrano limbeico N 5 uectus est et C 8 ut *om.* C 9 *add. Pu.*
12 Nem * (nam *corr.* n[1]) impudentiae n nemo tam obstinatae impudentiae C *Pu.* nemo t. o. *vix dispiciuntur in* N
17 neutrali suauitate N *corr. K.* 23 cum *om. Pu.* 25 *post* facile *add.* C faciale *Pu.* feciale 26 plurali numero *Pu.*
27 tapetia C *Pu.* p *Be.* tapeta N

sed et hoc tapetum, ut stragulum, similiterque decli- 62
natur, hoc tapetum huius tapeti huic tapeto, pluraliter
haec tapeta horum tapetorum his tapetis. nam et sic
quoque Vergilius declinat dicens *(A. 7, 277)*
'instratos ostro alipedes pictisque tapetis'. 5
sed et masculino genere dicit *(A. 9, 358)*
'pictosque tapetas'.
cuius nominativum faciunt quidam hic tapes, qui facit
hos tapetas; quod ego, quia nusquam scriptum puto,
nequaquam probo. 10

Vectigale ratio poscit, non vectigal. nominativus
enim pluralis a singulari plus una syllaba crescere non
debet. qui si incipiat duabus syllabis crescere, vectigal
dicemus; quod tamen consuetudini extorqueri non po-
tuit, quin vectigal et cervical et capital <et> tribunal 15
animalque contempta ⌊ra⌋tione dicamus. Lucretius tamen
ait *(1, 227)*
'unde animale genus'.
genetivus quoque pluralis cum ratione vectigalium fa-
ciat, auctores tamen vectigaliorum dixerunt, ut Asinius 20
(ORF² p. 500) 'vectigaliorum rei publicae curam esse
habendam', et Horatius *(carm. 3, 5, 10)*
'anciliorum et nominis et togae';
ut 'Bacchanaliorum' *(Hist. 3, 31 M.)* Sallustius et 'Vol-
canaliorum' *(Hist. 3, 50 M.)*; ⌊et alii Saturnaliorum et 25
Sigillariorum⌋.

Feminina quoque e littera finiuntur, sed, ut supra
dictum est, Graeca tantum modo, et quidem e pro-
ducta, veluti Andromache Helene Agave Circe Danae
Crotale Calpe Eriphyle; quae quoniam Graeca sunt, 30

11—26 *Char. 117, 18 146, 31* 22 et — 26 *Pomp. 168, 17 196, 14 Non. 489 Serv. A. 7, 188* 27—p. 78, 2 Eriphyles *Char. 53, 27 59, 15*

N I 6ᵛ, 2] 1 similiterque *om.* C *Pu.* 5 instratos *Be.* intratos N 15 *add. Fab.* 19 facit N *corr. K.* 21 reip. coram N 25 *add.* C *Pu.* 29 dane N 30 Eriphyle C Ephyre N

Graece declinari debent, huius Andromaches Helenes Agaves Circes Danaes Crotales Calpes Eriphyles. sed si Latine quis volet, Graecum e in a nostrum mutare debet dicetque haec Andromacha Helena Agava Circa
5 Danaa Crotala Calpa Eriphyla, ut grammatice et rhetorice facit grammatica rhetorica; quae declinantur Latine ex forma a littera terminatorum nominum.

I. masculina in i litteram nulla veniunt Latina; neutrale unum venit, nihili; et commune trium generum
10 unum invenies, hic et haec et hoc frugi, quod omnibus et generibus et numeris monoptoton est, hoc est nulla littera mutata per omnes casus eadem scriptura decurrit, tam quam hic et haec et hoc frugi huius frugi huic frugi ⟦hunc frugi o frugi⟧ et cetera. verum quod ad
15 nihili pertinet, ego in alia opinione sum. non enim illud nomen, sed adverbium quantitatis existimo, quia nec genus ullum nec casum recipit et adverbium potius ex nomine factum est ⟦nihilum⟧, sicut domus domi, Antium Anti, Karthago Karthagini, nihilum nihili. con-
20 tra vero hoc nihilum nomen esse arbitror, cum casus quoque admittat, tam quam hoc nihilum huius nihili
63 huic nihilo, sicut hoc mo|mentum huius momenti huic momento. nam dicimus 'existimationem tuam nihili duco'. item dicimus 'nihilo minus te habeo tam quam
25 ineptum', atque sic 'nihilum in ea re dicimus'. quibusdam placet frugi et nihili figura proferri nec in declinationem flecti.

Gummi et sinapi Graeca sunt; et Plautus *(Pseud. 817)* dixit 'teritur sinapis'. cuius genetivus cum s profertur,
30 huius sinapis; ceteri casus similes sunt nominativo.

---

25 quibusdam—30 *Prisc. II 204, 18* 28—30 *Be. 291, 3 Char. 143, 30 144, 10 107, 31 Sac. 473, 14 = [Prob.] 26, 28*

N I 6ᵛ, 2] 2 Eriphyles C Ephyres N 5 Eriphyla C Ephyra N 13 hic (*in marg.* ∸ et h̄ et h.) N 14 *add. Pu.* 18 *add.* C *Pu.* 24 nihili minus N *corr.* ω 25 ad quae sic C in ea rē C 28 gummi et sinapi C Cymmini et sinapi N Sinapi et gummi p Sinapi sicut et gummi *Be.*

O littera terminantur tam masculina quam feminina, sed o correpta nominativo, circumducta vero genetivo, veluti Catŏ Catōnis, Cicerŏ Cicerōnis, Nerŏ Nerōnis, Iunŏ Iunōnis, regiŏ regiōnis: communia, cupŏ cupōnis fullŏ fullōnis; quamvis Vergilius librum suum Cupam inscripserit. item correpta o ⟨nominativo, mutata in i⟩ genetivo, ordo ordinis, cardo cardinis, turbo turbinis, Apollo Apollinis, margo marginis, virgo virginis, harundo harundinis, cupido cupidinis. haec varie declinantur nomina. nam, ut supra memoratum est, aut producunt o in genetivo aut o in i mutant. huic autem formae quod non pareant caro carnis et Anio Anienis, quasi debilia adnotantur. nullum autem nomen o producta finitur nisi peregrinum, veluti Io Sappho Dido. quae ideo quidam Graece declinare maluerunt, huius Didus Sapphus Ius. sed melius esset secundum Latinam consuetudinem huius Sapphonis Didonis dicere. nam et Pacuvius sic declinat *(v. 402 R.*^{3}*)*,

> 'filios sibi procreasse eundem per Calypsonem autumant',

et Accius *(v. 386 R.*^{3}*)*,

> 'custodem adsiduum Ioni adposuit virgini'.

Vergilius autem hanc Dido et Allecto dicere maluit, ut *(A. 4, 383)*

> 'et nomine Dido
> saepe vocaturum',

et *(A. 7, 324)*

> 'luctificam Allecto dirarum ab sede dearum'.

Quare ergo Cicero Ciceronis, turbo turbinis? omnia

---

11 huic—13 adnotantur *Char. 132, 8* 13 nullum—22 *Prisc. II 209, 14* 13 nullum—16 Ius *Char. 64, 14 Phoc. 424, 19* 23—28 *Char. 117, 24* 29—p. 80, 15 caliginis *B 543, 11 Char. 118, 9 38, 22*

N I 6^v, 2] 2 o correpta et circumducta genetiuo C nominatiuo *K.* nm̄a *(h. e.* nomina) N 4 caupo cauponis C 6 *add. K.* 10 nomina C *Pu.* omnia N 14 Io C Ino N 15 quidam C quidem N 16 Ius C Inus N 22 Ioni C *Prisc.* minoi N

nomina o littera elata, si quidem propria sint, per onis
64 genetivo efferuntur, velut Zeno Zeno|nis, Plato Platonis
et cetera: exceptis his duobus, Apollo Karthago. nam
Apollo, cum sit proprium, non Apollonis facit, sed
5 Apollinis: item Karthago non Karthagonis, ut Iuno
Iunonis, sed Karthaginis. si autem appellativa fuerint,
duplici genetivo efferuntur. aut enim per o, ut praeco
praeconis, latro latronis, mucro mucronis, aut per i, ut
ordo ordinis, cardo cardinis, margo marginis. ergo in
10 femininis, si quando o litteram i littera praecedit, tunc
genetivus servat o litteram, velut regio regionis, seditio
seditionis, superstitio superstitionis, emptio emptionis;|
exceptis debilibus supra *(p. 63, 16)* scriptis Anio et
caro. si autem ⌊sine i effertur, tum⌋ vertit per i, velut
15 consuetudo consuetudinis, caligo caliginis. excipiuntur
autem haec quattuor, quae [et pluraliter ⌊tantum⌋ efferuntur et] rationem confundunt, octo pondo, quae indeclinabilia sunt et tantum pluraliter efferuntur; item
duo et ambo, de quibus infra *(p. 65, 16 K.)* dicetur, quae
20 declinantur hoc modo, duo duorum duobus, ambo amborum ambobus et deinceps; ⌊dubitatur⌋ item, quod
caro carnis facit. item excipiuntur et Graeca quae nominativo o efferuntur, ut praedictum est, flexo accentu,
non gravi, ut apud Romanos, velut Sappho Erato Dido
25 Manto. nam suo statu permanentia declinantur secundum Graecam definitionem, velut Sappho Sapphus,
Dido Didus, Manto Mantus, Erato Eratus, ut apud Vergilium *(A. 10, 199)*

'fatidicae Mantus'.

---

15 excipiuntur — 21 deinceps *B 543, 5* 18 item — 21 deinceps *exc. de nom. 213, 27 expl. in Don. 543, 3* 21 dubitatur — 29 *B 543, 16* 22 item — 29 *Sac. 475, 4 Prisc. II 209, 15 Char. 137, 30*

N I 7r, 1 *a v. 13*] 14 si autem sine i fuerit tunc in i conuertit p *add.* C *Pu.* uertit o per *Pu.* 16 *delevi* et pluraliter N pluraliter tantum C 20 duobus C dubitatur N
25 permanentia C *Pu.* permanentes N

Item quaeritur quare Sino Sinonis, Memno Memnonis. omnia nomina Graeca Graecam rationem et apud Latinos secuntur et tunc producunt o litteram genetivo, cum etiam apud Graecos producunt, velut *Κόνων Κόνωνος* et apud nos Cono Cononis. si autem apud Graecos corripiunt, eadem similiter et apud nos, *Μέμνων Μέμνονος*, nos Memno Memnonis. ubi autem per *τος* efferuntur, et apud nos per tis, velut *Ἱπποκόων Ἱπποκόωντος*, Hippocoon Hippocoontis. Turbo, si sit proprium nomen, Turbonis facit, si appellativum, turbinis. nam sive ventus sive quo ludunt pueri, hic turbo dicitur, non ut quidam stulte hic turben dixerunt puerorum. nam Vergilius dixit *(A. 7, 378)*

'torto sub verbere turbo'.

Antipho quoque et Demipho similiter declinantur, huius Antiphonis Demiphonis, non, ut quidam putant, Antiphontis et Demiphontis Graeca de|clinatione. omnia enim Graeca quae in *ων* exeunt, ut *Ἀντιφῶν Δημοφῶν δράκων λέων*, faciunt *Ἀντιφῶντος Δημοφῶντος δράκοντος λέοντος* et amissa n littera Latina redduntur et ut oportet declinantur Latine, ut Antipho Demipho draco leo, et faciunt Antiphonis Demiphonis draconis leonis.

Margo feminino genere, ut virgo imago Karthago et cetera ⌊similia⌋ quae ante o habent g; ideoque et Aemilius Macer ait *(fr. 15 B.)*

1—9 Hippocoontis *Char. 131, 33 B 543, 26 Char. 30, 2 Phoc. 424, 25 Prisc. II 220, 10* 9 Turbo *Be. 293, 14* 9 Turbo — 10 turbinis *exc. de nom. 210, 35 Prisc. II 207, 17 Serv. A. 1, 83* 15—22 *Char. 118, 3 Prisc. II 220, 13*

N I 7r, 1] 4 *Κόνων Κόνωνος* C *Pu.* KANωC KANωNOC N 5 Cono (Conon *Pu.*) Cononis C *Pu.* cano. canonis N 7 *Μέμνονος, Σίνων Σίνωνος*, ita nos Memno Memnonis, Sino Sinonis. ubi *Pu.* 7 per tos N 11 quo ludunt *Be.* quod ludunt N equus uel taurus uenti quo ludunt C 18 ωN terminata greca nomina ut leon genitiuum faciunt leontos et amissa N littera latina redduntur leo leonis p *ἀντιφῶν δημοφῶν δράκων λέων* C antiphon demiphon dracon leon N 19 ANTIΦωNTON. ANNIΦωNTOC APAKONTOC N 23 ut uirgo *Fab.* et ulrgo N 24 *add.* C *Pu.*

'fumant minu margine summa',
et Rabirius *(fr. 1 B.)*
'extulit Idaeos summa cum margine colles'.
inveniuntur tamen ex eadem forma masculina, uligo et
5 farrago. quare apud auctores margo masculino quoque
dicitur genere, ut apud Ovidium *(metam. 1, 13)*
'brachia longo
margine';
et frequenter Varro rerum rusticarum sic.
10 Ambo et duo an ambos et duos? ratione cum s dicimus, quia omnes partes orationis quae casus habent exceptis neutris et monoptotis in s littera accusativo plurali deficiunt. praeterea quaecumque feminina accusativo plurali as litteris terminantur et possunt ad
15 masculina transferri a in o mutant faciuntque masculina, ut has magnas hos magnos et has doctas hos doctos. ita cum dicamus ambas et duas, ni mirum a in o translata ambos duosque dicimus. non nulli tamen Graecos secuti, quia illi τοὺς δύο et τοὺς ἄμφω dicunt,
20 hos duo et hos ambo dixerunt; in quibus Vergilius *(g. 4, 88)*,
'verum ubi ductores acie revocaveris ambo'.
ambo autem non est dicendum nisi de his qui uno tempore quid faciunt, ut puta Eteocles et Polynices
25 ambo perierunt, quasi una. Romulus autem et Africanus non ambo triumphaverunt, sed uterque, quia diverso tempore.
V littera neutra tantum terminantur, et fere haec, veru genu gelu cornu tonitru et, ⟨ut⟩ quidam volunt,
30 testu; quod e numero horum separandum est, quia

---

4 ex eadem — 5 farrago *schol. Bern. georg. 2, 184* 10—22 *Char. 119, 9* 18 non nulli — 22 *Be. 264, 1* 28—p. 83, 16 *Char. 146, 10 145, 23 Non. 229*

N I 7r, 1] 1 fiumant N 3 collos N *corr.* n[1] 5 larrago N *corr.* n[1] 13 deficiunt N desinunt C 15 fiuntque *Pu.* 19 τὼ δύο et τὼ ἄμφω C 24 ut puta N ut pote C ut pote reges *Pu.* 29 *add. K.* 30 quod de C *Pu.*

auctores testam potius dixerunt, ut Vergilius *(g. 1, 391)*

'testa cum ardente viderent
scintillare oleum', |

et Horatius *(carm. 3, 14, 19)* 66

'Spartacum siqua potuit vagacem 6
fallere testa'.

alii autem separantes amphorae quidem testam dicunt, testudinis vero testu, sed frustra. nam et Graeci ὄστρακον sine distinctione dicunt tam amphorae quam testudinis. 10 nomina autem nominativo u littera terminata in singularitate per omnes casus eandem u litteram servant novissimam, in pluralitate tantum declinantur, velut genua genuum genibus, cornua cornuum cornibus. nec tamen dicimus verua, cum sit simile, sed vera et verum 15 veribus. |

As terminata nomina casu nominativo in genetivo crescente is syllaba finiuntur, ut Maecenas Maecenatis, Asprenas Asprenatis; nominativo vocativum similem habent, ⸤ut⸥ o Maecenas, o Asprenas. sed si sint pere- 20 grina, genetivo casu in ae deficient, ut Aeneas Aeneae, Gyas Gyae, vocativo amissa s producent a, ut *(A. 10,649)*

'quo fugis Aenea'?

quamvis veteres hic 'Aenea' dixerint sine s, ut Varro *(fr. 16 B.[5])* in Age modo. in hac specie sunt et Amyntas 25 Archytas Menalcas Lycidas, quorum aeque vocativo s amissa a producitur. inveniuntur tamen quaedam peregrina quae cum incremento syllabae declinantur, ut Calchas Pallas Atlas gigas. faciunt enim Calchantis Pal-

---

11 nomina — 16 *expl. in Don. 541, 23 Phoc. 414, 11 Char. 31, 4 35, 30 B 547, 3* 17 as *Char. 121, 8 exc. de nom. 211, 7 Sac. 476, 1* 27 inveniuntur — p. 84, 3 Calchantis *Prisc. II 239, 8*

N I 7[r], 2 *a v. 17*] 6 uagantem C 15 sed uera uerum ueribus p uerum C ueruum N 19 aspernas aspernatis N *corr.* n[1] 20 *add. Pu.* o aspernas N *corr.* n[1] 26 uocatiuo C uocatiuus N 28 declinentur N *corr.* ω 29 calchanti N *corr.* n

lantis ⸤⸤Atlantis⸥⸥ gigantis; quamvis antiqui, ut Pacuvius *(fr. LV R.*[3]*)* et Plautus *(Menaech. 748)*, Calcham dicant, non Calchantem; ⸤⸤et Gellius huius Calchae non Calchantis⸥⸥. solet venire in quaestionem, quare Aeneas Aeneae,
5 Maecenas Maecenatis, Thoas Thoantis. omnia nomina quae as terminantur syllaba, si quidem Latina sunt masculina, tertii ordinis erunt, velut hic Suffenas Suffenatis, hic Maecenas Maecenatis. item feminina, haec civitas civitatis, exceptis his monosyllabis tribus, quae
10 quidem tertii ordinis ⸤⸤sunt⸥⸥, sed genetivum diversum faciunt. nam cum omnia Latina per tis efferantur, haec sola diversis genetivis efferuntur. nam mas maris, as assis, vas vadis faciunt. si autem fuerint Graeca, modo ut primi ordinis declinabuntur, modo ut tertii. sed tum
15 primi ordinis, cum genetivum Graecum habuerint per ου aut per α, velut *ὁ Αἰνείας τοῦ Αἰνείου* huius Aeneae,
67 ὁ *Ἀγρίππας τοῦ Ἀγρίππου* huius Agrippae, | licet Attici *τοῦ Ἀγρίππα* dicant, ⸤⸤*ὁ Ἀντᾶς τοῦ Ἀντᾶ* 〈huius Antae〉⸥⸥; si autem genetivum per *τος*, velut *ὁ Θόας τοῦ Θόαντος*,
20 Latine ⸤per tis facient⸥, velut hic Thoas huius Thoantis et similia.

Es terminantur masculina et feminina ⸤tantum. nam⸥ neutra ⸤non inveniuntur⸥, sicut in superioribus ⸤quoque de tertio⸥ ordine adnotavimus *(p. 29, 3)*, discernentes
25 quae per es correptam ⸤et quae per es⸥ productam efferantur, quae etiam in communionem veniant, sed ⸤et

---

4 solet—21 *Char. 26, 26 B 541, 8 Phoc. 422, 18 Prisc. II 238, 20*

N I 7[r], 2] 1 *add. Pu.* 2 calchan N *corr. Ritschl* 3 *add.* C *Pu.* non Calchantis *om. Pu.* 4 solent N *corr.* n[1] 10 *add. Pu.* 12 mars martis N mas maris non matis, pondus in quo unum scriptulum fit. as *Pu.* 16 ut aeneas aeneae similiter agripas antas p 17 huius Agrippae *ὁ ἄντας τοῦ ἄντου*, licet *Pu.: additamentum Putschii correxi supplevi et post* dicant *posui cf. Char. 19, 10* 20 latine tis facient n: latine per tis declinabitur *Pu.:* facient *legit etiam K., mihi non apparuit* 22 *suppl. K.* 23 *suppl. K.* in superioribus N inferius C 25 per es correptam et * productam n *supplevi* 26 sed et * dis n *suppl. K.*

pauca quae per⌋ dis syllabam genetivum faciant, cum omnia per tis efferantur. s⌊unt quaedam quae nomina⌋tivo [quaedam quae nominativo] et singulari et plurali casu simili⌊ter efferuntur per es productam⌋, et sunt feminina, ut diminutio quoque manifestat. dicimus enim 5
nubes ⌊nubecula, item⌋ spes specula, res recula. nam masculina modo es modo ⌊a nominativo casu veteres⌋ terminaverunt, velut Anchises Anchisa, Chryses Chrysa, Attes ⌊Atta; similiter⌋ Atrides Atrida, ut Propertius *(3, 14, 1)*

'non ita Dardanio gavisus Atrida trium⌊pho⌋. 10

Vergilius quoque cum dixisset *(A. 4, 351)* 'patris Anchisae', item *(A. 6, 331)* 'satus Anchisa', e contrario intulit *(A. 6, 670)* 'quae regio Anchisen': item cum dixisset *(A. 5, 106)*

'duri nomen Acestae', 15

intulit *(A. 5, 531)*

'sed laetum amplexus Acesten';

ut mihi videatur hunc Anchisam et hunc Acestam velut duram declinationem repudiasse. Miltiades autem et 19
Alcibiades, item Diomedes indubitan|ter nominativo es 68
finiuntur, genetivo is, non ut priora modo Thyestes modo Thyesta et Orontes Oronta. Chremes et Laches apud comicos similiter varie declinantur, modo huius Chremis modo huius Chremetis, Lachis Lachetis; Hermes autem Hermetis tantum, ut Socrates Socratis tan- 25
tum. nam et Pericles ⌊⌊et⌋⌋ Stratocles Graecae tantum sunt consuetudinis. nullum enim nomen in Latina lingua desinit in flexum e.

Quare Dioscurides Dioscuridae, Demosthenes Demosthenis, Menes Menetis, solet quaeri. omnia igitur 30
nomina in es nominativo casu elata, si quidem Latina

N I 7[r], 2] 2 efferantur. Sunt quaedam quae * tiuo (nominatiuo *suppl.* n[1]) n efferantur s .... tiuo N *in quo a librario* tiuo *deletum esse K. falso adnotat* 4 similiter efferantur * et n *suppl. K.* 6 nubes nubecula * spes n *supplevi* 7 modo a * terminarunt n *suppl. K.* 8 Attes Atta * Atrides n *suppl. K.* 13 anchisem N

sint, genetivum facient per is, velut Hercules Herculis, Verres Verris; sin autem Graeca, tribus modis declinabuntur. aut enim per ae genetivum facient aut per is aut per tis; et haec ita declinabuntur. quae apud Grae-
5 cos faciunt genetivum per *ου*, haec apud nos per ae, velut *Διοσκουρίδης Διοσκουρίδου* Dioscuridae; quae vero per *ους*, haec per is, velut *Δημοσθένης Δημοσθένους* Demosthenis. | quae autem crescunt et per *τος* enuntiantur, similiter apud nos per tis, velut *Μένης Μένητος*
10 Menetis; ut apud Vergilium *(A. 2, 82)*

'Belidae nomen Palamedis',

quia *Βηλίδης Βηλίδου* Belidae, *Παλαμήδης Παλαμήδους* Palamedis.

Inveniuntur autem apud veteres quae sine ratione
15 genetivum fa⌊ciunt⌋ per i, ut apud Sallustium in prima historia *(fr. 8 M.)* 'bellum Persi Macedonicum'; item apud Vergilium *(A. 1, 30 3, 87)*

'atque inmitis Achilli',

et alio loco *(A. 2, 90)* 'pellacis Vlixi'. nam si esset no-
20 minativus Latinus Achilleus, merito faceret Achillei, ut Eurystheus et Mnestheus. sed quia non est Achilleus sed Achilles, Achillis facit, ut Hercules Herculis, non Achillei ut Mnesthei.

Quae vero Graeca flexo accentu proferuntur, haec
25 inconfuso statu permanente secundum Graecam declinationem ordinantur, es syllaba terminata, ut Eumenes Eumenus, Aithales Aithalus, Euprepes Euprepus; quamquam quidam sic declinari maluerint, Eumenetis Euprepetis. excipiuntur autem haec quae genetivo crescunt,
30 velut locuples locupletis, merces mercedis, heres heredis, Ceres Cereris, pubes puberis, pes pedis.

---

4 quae — 8 Demosthenis *Phoc. 424, 1* 14—18 *Serv. A. 8, 383* 24—31 *B 542, 3 Phoc. 424, 5* 29 excipiuntur — 31 *Char. 69, 15*

N I 7ᵛ, 1 *a v. 8*] 8 *τος* C oc N 19 pellacis Ulyssi C fallacis Ulixi N 24 haec inconfuso N nec confuso C *Pu.* 26 terminata tertii ordinis sunt ut C *Pu.* 28 eumenis, Aithales aithalis Euprepes euprepis C

Item ex tertio ordine haec in quaestionem veniunt, velut quare nubes nubis et fides fidei. es litteris productis elata, si quidem i habuerint ante es syllabam, genetivum faciunt per i, velut acies aciei, dies diei, 4 luxuries|luxuriei; excepto hoc uno nomine quies, quod 69 facit quietis. quamquam requies ab eo conposi⌊tum requiei⌋ faciat secundum rationem a nobis demonstratam, ut apud ⌊Vergilium in⌋ IIII *(A. 4, 433)*

'requiem spatiumque furori'.

quod si esset genetivus requietis, re⌊quietem⌋ faceret, 10 non requiem. Cicero autem aliter declinavit secutus numerum ⌊syllaba⌋rum, huius pernicies, ratione illa, quod, cum nominativus pluralis a genetivo ⌊singulari pro⌋ficiscatur sitque aut idem aut earundem syllabarum, velut huius scholae ⌊hae schol⌋ae, et huius Marci hi 15 Marci, item huius felicis hi felices, et huius ⌊domus h⌋ae domus, aeque genetivus sequi debet nominativum pluralem; ⟨et⟩ ⌊ideo Cicer⌋o *(pro Rosc. Am. 45, 131)* 'pernicies causa' genetivum extulit. ⌊quae autem i a⌋nte es productam non habent, haec genetivum faciunt per 20 is, velut nubes nubis, aedes aedis, sedes sedis, ⌊exce⌋ptis his quae, cum nominativum habeant per es productam, non tamen ⌊a⌋nte es syllabam i litteram habeant, nihilo minus genetivum faciunt per ei, velut res rei, spes spei, fides fidei. item excipiuntur haec quae genetivo casu 25 crescunt sine ratione, Ceres merces pubes. nam Cereris mercedis puberis faciunt.

Ergo scire debemus quod fides et pubes duplicem

---

2 es — 25 fidei *Char. 128, 12 142, 3* 2 es — 9 *B 547, 31 Phoc. 417, 27 Prisc. II 242, 7* 10—19 extulit *B 547, 26* 19 quae — 27 *Phoc. 417, 4 Prisc. II 243, 5* 19 quae — 25 fidei *B 547, 36* 25 item — 27 *Char. 68. 30* 28 — p. 88, 14 *B 542, 8 Char. 70, 16*

N I 7ᵛ, 1] 7 a nobis infra in quinta (quarta *Pu.*) declinatione demonstratam C *Pu* 8 apud * IIII n: *suppl.* ω 12 numerum * arum n *suppl. ex* C *Pu.* 18 *add. K. ex* B 19 genetiuo extulit C *Pu.* extulit * ante n *suppl. ex* C *Pu.* 23 habent N *corr. K.*

genetivum habeant. fides, cum significat lyram, fidis facit, ut

'fidis [se] intendisse Latinae' |

70 Persius *(6, 4)* secundum rationem a nobis demonstra-
5 tam; ⌊⌊et⌋⌋ apud Vergilium *(A. 6, 120)* inveni 'fidibusque canoris'. sin autem fides ⌊⌊τὴν⌋⌋ *πίστιν* significat, fidei facit genetivo, non ratione sed distantiae causa. similis est ratio et ⟨in⟩ pube. nam pubes est *καὶ ἥβη καὶ νεολαία*, ergo cum pubem *ἥβην* significamus, sic decli-
10 namus, haec pubes huius pubis, ut apud Vergilium ⟨in⟩ III 'pube tenus' *(A. 3, 427)*. sin autem iuventutem aut aetatem significamus, puberis facit, ut est apud eundem Vergilium in primo *(A. 1, 399)*

'haut aliter puppesque tuae pubesque tuorum'.

15 Miles militis quare et reses residis? omnia nomina Latina es syllaba correpta elata genetivum faciunt per tis, velut miles militis, comes comitis, seges segetis, teres teretis. excipiuntur haec quae genetivum faciunt per dis, velut reses residis, praeses praesidis, ⌊ops⌋es
20 opsidis; et ideo genetivum per dis faciunt, quia ex verbis trahuntur. nam reses a re⌊si⌋dendo, opses ab opsidendo, praeses a praesidendo. cetera vero exceptis his per tis efferuntur, ut supra dictum est.

Fides cum chordam significat, huius fidis facit, cum
25 deam, huius Fidei, quamvis Plautus dixerit *(Aulul. 667)*

'Fide censebam maximam multo fidem'.

Pubes cum in [iuventutis] significatione ⌊⌊et⌋⌋ lanuginis et eius partis in qua puber⌊tas est ponitur, huius⌋ pubis

---

15—23 *Char. 28, 27 B 541, 30 Char. 132, 1 Phoc. 417, 17*
24—p. 89, 6 *Char. 69, 18* 27—p. 89, 6 *Be. 285, 8 Char. 140, 19*

N I 7[v], 1] 1 fides facit cum significat lyram fidis ut N fides fidis facit cum significat lyram (lyra p) ut C *Pu.* p 5 *add. Pu.* 6 *add.* C *Pu.* 8 et pubes N *corr. K.* *κ. ἡβικὴ νεολαία* C *νεολαία*, id est iuuentus, quia cum Graecis sicut diuersus intellectus sic diuersa litteratura, non sic cum Latinis *Pu.* 26 Fide *Fab. cf. Char. 55, 13* fidi C fidei N 27 Pubes quoque cum lanuginem barbae significat pubis facit si autem iuuentutem puberis p *del. K.* *add.* C *Pu. Be.* 28 *suppl. ex* C *Pu. Be.*

facit; at cum aetatem significat, huius puberis. [sed] nec tamen ⌊adiecta praepositione⌋ dicimus inpuberis, sed inpubis:

'comitemque inpubis Iuli'

Vergilius dixit *(A. 5, 546)*. ⌊⌊Sed Cicero ait 'filiumque eius impuberem'⌋⌋ *(in Catil. 4, 6, 13)*. | 5

M littera neutra tantum finiuntur, et quidem praeposita u, stagnum telum. aliquando etiam i novissimae syllabae praefertur, ut pallium scrinium dolium alium solium. sic enim dici debent, non, ut alii ⌊⌊qui videri 10 volunt⌋⌋ diserti di|cunt, aleum per e et doleum et pal- 71 leum. nam et Vergilius *(ecl. 2, 11)* 'alia serpyllumque' per i dixit, quod utique in genetivo debet geminari, ut huius pallii scrinii dolii alii solii, quia genetivus numero syllabarum minor esse nominativo non debet. 15 quare magis denotati sunt qui maluerunt per unum i imperi et ingeni dicere quam secundum regulam imperii ingenii, geminata i littera. invenimus tamen et per unum i a Vergilio *(A. 1, 247)* dictum 'ille urbem Patavi' pro Patavii. plus in hac observatione geminam 20 i in masculinis animadvertimus, ut hic Aemilius huius Aemilii, hic Iulius ⟨huius Iulii⟩. in vocativo tamen i litteram subtrahimus. nam si o Aemilie et Iulie dixeris, Graece declinaveris, ut Lucilius *(v. 1310 M.)*

†'tierei leontado et et pumpani ethermo pulas'. 25

8 aliquando — 13 dixit *Be. 263, 31* 14 quia — 20 Patavii *Char. 141, 6* *Prisc. II 296, 8 590, 11*

N I 7ʳ, 2 *a v.* 7] 1 sed nec N nec tamen p *Pu. Be.* 2 *suppl. ex* p *Pu. Be.* *etiam in* N adiecta praepositione *fuisse adnot. Lin.* 5 *add.* C *Pu. Be.* 8 stagnum N ut scamnum *Pu.* 9 dolium C olium N 10 non ut alii qui uideri uolunt diserti et dicunt C non ut aliqui uideri uolunt et diserti dicunt *Bo. p. 120* 18 littera declinare C 19 per i unum N 20 geminam i in C *Pu. Dousa p. 11* geminandis in N 21 ut hic — Iulius in N nam cum hic Aemilius huius Aemilii declinemus in *Pu. Dousa p. 11* 23 Aemilie et Iulie C *Pu. Dousa p. 11* Aemilii et Iulii N 24 ut Lucius . cie . ren Leodii tadon et pamimas termopylas VII C 25 pumani *vel* pamani N (nu *suprascr.*)

Contagium veteres magis usurpaverunt; sed Sallustius *(Catil. 10)* contagionem maluit dicere, 'post ubi contagio quasi pestilentia invasit, civitas inmutata'. Vergilius autem *(ecl. 1, 50)*

5 'nec mala vicini pecoris contagia laedent'.

Servitium multitudo est servorum, servitus condicio serviendi; sed veteres indifferenter servitium et pro servitute posuerunt:

'servitio enixae tulimus'

10 Vergilius in III *(A. 3, 327)*.

Tergum dorsum est et declinatur sic, hoc tergum tergi tergo, pluraliter haec terga tergōrum producte; tergus autem pellis ⸢ut pecus pecoris⸣ huius tergoris facit, pluraliter tergora et genetivo tergŏrum correpte. 15 sed contrario Vergilius *(A. 5, 405)* 'terga bovum' dicit et in IX *(A. 9, 763)*

'hinc raptas fugientibus ingerit hastas
in tergus'.

⸢quo exemplo etiam illis resistitur⸣ qui volunt tergum 20 hominis esse, tergus vero pecoris.

Forum neutro genere dicimus locum rebus agendis destinatum, vel cum commercium significamus; et Lucilius *(v. 1148 M.)* 'cum illi fora irant'. masculine autem ⸢fori⸣ tabulata navium, et semper pluraliter, quamvis 25 Gellius *(fr. 32 P.²)* fora navium neutraliter dixerit et Lucilius negotiorum forum masculine extulerit libro III *(v. 146 M.)*

'forus olim ornatus lucernis'.|

---

1 contagium *Be. 268, 9 Non. 199* 6 servitium *Be. 291, 1 CGL V 389, 53 611, 1 anecd. Helv. 276, 19* 11 tergum *Char. 146, 3 Micon 143, 12 M.* 21 forum *Be. 272, 29 Non. 206 447 Char. 32, 19 Cled. 39, 28*

N I 7ᵛ, 2] 13 *add. Pu.* 16 IX N XI C 19 *add. Pu. cf. Char. l. s.* qui *Pu.* quidam N 23 irant N erat C *Dousa p. 16* 24 fori *add. Pu. Dousa p. 30* foros masculine tabulata *Be.* 26 negotiorum N negotiosieni C* 28 lacernis *Pu. Dousa p. 30*

Callum neutro genere dicitur: Cicero Tusculanarum ⟨II⟩ *(15, 36)* 'ipse labor quoddam callum obducit', et Plautus in Milite *(Pers. 305)*

'magis tabello, quam prunum callum callet'.

sed Marsus *(fr. 5 B.)* fabellarum VIIII masculino sic,

'callum sibi pectore quendam'.

Lignum singulariter dici semper debet in multitudine. Cato Originum I *(fr. 27 P.^{2})* 'vehes' ait 'ligni', sicut et fasces dicuntur asparagi, quamvis asparagos pluraliter dicamus, ut Lucilius III *(v. 133 M.)*

'asparagi nulli'.

idem in eodem *(v. 131 M.)* ligna pluraliter dicit,

'si dent hi ligna videte'.

Caelum hoc, cum sit neutrum, etiam masculine veteres dixerunt; et Ennius *(a. 26 V.^{2})*

'quem Caelus genuit',

item *(a. 546 V.^{2})*

'quamquam caelus profundus'.

Ocimum consuetudo neutraliter dicit. sed Aemilius Macer ait *(fr. 11 B.)*

'inter praeteritas numerabitur ocimus herbas'.

Russeum grammatici non magis dicendum putant quam albeum aut prasineum, sed russum, ut album prasinum.

Septem decem antiqui dixerunt, quoniam observabant ut minores numeros prius ponerent; sed iam ⌊aut consuetudine⌋ exoluit ⌊aut natura⌋. |

Mendum neutraliter Varro in Admirandis dixit *(fr. IX R.)*, 'magnum mendum'; sed Ovidius *(a. a. 1, 249)* feminine

'nocte latent mendae',

---

1 callum *de dub. nom. 575, 3* 14 caelum *de dub. nom. 573, 9 Non. 197 Serv. 431, 31* 19 ocimum *Be. 282, 18* 28 mendum *Be. 280, 9 Cap. 110, 12 Non. 214 CGL V 621, 27*

N I 8ʳ, 1 *a v. 28*] 2 *add. K.* quodam callo N 13 si dent *Buecheler* student N 25 septem et decem p 26. 27 *add.* C sed haec iam consuetudo exoleuit *Pu.*

item *(a. a. 2, 653)*

'eximet ipsa dies omnis e corpore mendas'.

ergo mendum in mendacii significatione dicetur, menda in culpa operis vel corporis.

5 Pistrinum neutraliter dicitur; sed Lucilius XVI *(v.* 73 *521 M.)* feminine extulit 'me|dia est pistrina', ad tabernam referens, ut caupona dicitur. nam et Terentius *(Ad. 584)* deminutive pistrillam dixit, 'pistrilla erat quaedam'.

10 Quintum tricensimum annum dici sine ⌊et coniunctione vult⌋ Varro Epistolicarum *(fr. 227 F.)* VII et similia, nec interponendam con⌊iunctionem ut ipsa re⌋ cohaerente: velut si dixero 'ad quintum et tricensimum praedium ⌊habeo', iam du⌋o significabuntur, alterum ad quintum, 15 alterum ad ⌊tricensimum⌋.

Pulmentum et pulmentarium dicitur. nam Cato Originum III *(fr. 74 P.²)* 'laserpitium pro pulmenta⌊rio ⌊⌊suo⌋⌋ habet', idem *(fr. 75 P.²)* 'multo⌋ pulmento usi'. sed quidam putant pulmentum quasi pulumentum melius 20 dici. Varro autem ad Ciceronem V *(de l. l. 5, 108)* pulmentum ait, quia id cum pulte essent, et inde pulmentarium dictum.

Plurum Modestus putat esse dicendum, non plurium cum i. ea enim nomina quae comparandi sunt, gene- 25 tivo i habere non debent, ut fortiores fortiorum, meliores meliorum; sic plures horum plurum. sed con-

---

5 pistrinum *de dub. nom. 588, 4 Char. 37, 16 155, 16 Varro de l. l. 5, 138 Prisc. II 115, 12* 16 pulmentum *Be. 285, 13 CGL V 477, 32* 23 plurum *Char. 125, 3 60, 10 Prisc. II 89, 5 315, 15 350, 11*

N I 8ʳ, 1] 2 ipsa die N ipse dies *Be.* 5 Lucilius in X *Dousa p. 57* 6 media est C *Dousa p. 57* media e N 10 Centesimum tricesimum *(sic et* C *Pu.)* annum dici sine conjunctione uarroni placuit p et] etiam n 12 ut ipsa C in ipsa n cohaerente C *Pu.* cohaerentem N 13 quintum N centesimum (C. C) *Pu.* 17 *add.* C *Pu.* 18 idem *Be.* in eodem n *quod minus spatio lacunae convenit* 21 quia id cum plute ēēt N quia cum pulte esset p

suetudo plurium cum i dicit. unde et Terentius in Phormione *(611)* 'nova hic conpluria' dixit.

Pulchrum Varro *(fr. 81 G.-Sch.)* adspirari debere negat, ne duabus consonantibus media intercedat adspiratio; quod minime rectum antiquis videbatur. unde et sepulchrum hodieque manet, quod sit seorsum a pulchro propter recordationem doloris. ⌊aliis placet sepulchrum conpositum a semis et pulchro, quia pulchrum superficie, intus ossibus plenum⌋.

Eboreum ratione dicimus, ut a marmore marmoreum, et pumice pumiceum; sed consuetudo etiam eboratum admisit et eburnum. Vergilius *(g. 3, 7)* |

'umeroque Pelops insignis eburno'.

quae ita placuit distingui ut eboreum sit ex solido ebore confectum, eboratum extrinsecus ebore ornatum, eburnum ad similitudinem eboris aptatum, ut ⌊et⌋ Vergilius sensit.

Vs. omina nomina quae per us syllabam nominativo casu terminantur, haec genetivo aut per i exeunt et sunt secundi ordinis, aut per is et sunt tertii ordinis, aut per us similem nominativo et sunt quarti ordinis. de quibus plenius definitum est in superioribus sub titulo De nominativis ad regulam redactis *(c. 1, 14)*. ⌊quaeritur⌋ quare ergo lupus lupi, lepus autem leporis? omnia nomina quae us nominativo proferuntur, quae quidem masculina aut feminina sunt, genetivum faciunt ⌊aut⌋ per i aut per us, velut per i hic Marcus ⌊huius⌋ Marci, haec laurus ⌊huius⌋ lauri; per us autem hic senatus

---

3 pulchrum *CGL V 481, 51* 15 eburnum *CGL V 497, 45* 18—21 ordinis *Char. 44, 21* 23 quaeritur — p. 94, 5 veteris *Char. 135, 10*

N I 8r, 1] 2 hic *om.* C 3 Pulcrum C 7—9 *addidi ex* p *similia CGL l. s.* Sepulchrum ab aduerbio seorsum et pulchrum alius tractum dicit quod in hoc nomine componitur semis et pulchrum, quia pulchrum superficie, et intus plenum ossibus *add. Pu.*; *cf. Bo. p. 13* 16 ad similitudinem C *Pu.* p a similitudine N *add. Pu.* 22 plenius definietur in posterioribus C 23 *add. Pu.* 26 *add. Pu.* 27 huius *hic et in sequentibus add. Pu.*

⸤huius⸥ senatus, haec domus ⸤huius⸥ domus: si autem fuerint neutralia, per is, velut hoc tempus ⸤huius⸥ temporis, hoc munus ⸤huius⸥ muneris. excipiuntur autem haec in masculinis, Ligus lepus vetus; faciunt enim
5 genetivo Liguris leporis veteris: in femininis haec, quae item faciunt genetivum per is, salus salutis, iuventus iuventutis, palus paludis, senectus senectutis, virtus virtutis, servitus servitutis, tellus telluris, Venus Veneris, fraus fraudis, laus laudis: in neutralibus ⸤etiam⸥
10 haec, pelagus vulgus virus. nam cum omnia neutralia faciant genetivum per ris, sola haec tria genetivum faciunt per i, quamquam de vulgo ambigitur. invenitur enim et masculine elatum. ut apud Vergilium in II *(A. 2, 98)*

15 'hinc spargere voces
in vulgum ambiguas'.

sed idem et neutraliter in I *(A. 1, 149)*

'saevitque animis ignobile vulgus'.

meminerimus autem tantum modo pelagus et vulgus
20 singulariter declinari itemque virus.

Penus quo modo debeat declinari incertum est. nam Plautus in Pseudulo *(178 228)* eodem fere loco et masculino genere dicit hic penus et neutro hoc penus. Vergilius autem etiam feminino *(A. 1, 704)* 'longam
25 penum'. igitur cum possimus secundum neutrorum formam huius penoris dicere, [vel] secundum masculinorum et femininorum huius peni, neutrum dico, quia apud auctores nondum exemplum quod sequar inveni. |

Carduus trium syllabarum est, ut arduus fatuus mor-

---

3 excipiuntur — 10 virus *Char. 22, 19 44, 32* 9 in — 16 *Char. 146, 12 exc. de nom. 208, 3* in — 20 *Char. 21, 14 B 538, 31* 12 quamquam — 20 *Be. 293, 28 de dub. nom. 593, 13 Non. 230 Cled. 40, 22* 21 penus *Non. 219 Prisc. II 163, 11 260, 17 Cled. 40, 14 Serv. A. 1, 703 CGL V 131, 3 232, 17* 29 carduus *Be. 266, 1 CGL V 520, 27*

N I 8r, 2 *a. v. 29*] 1 si autem neutrale fuerit *Pu.* 4 Ligus quod et commune est et Epicaenum, lepus *Pu.* 9 *add. Pu.* 24 plenam poenum p 26 *om. Pu.*

tuus, ideoque si|militer declinandum est, huius cardui 75
[et] huic carduo ⌊⌊et hunc carduum⌋⌋, pluraliter hi cardui carduorum carduis. quod siquis huius carduus dicere voluerit, cogit non numquam genetivum singularem u duplici posse finiri. 5

Servus cervus vulgus a quibusdam per u et o, videlicet quia duae vocales geminari, ut unam syllabam faciant, non possunt. sed per duo u scribi debent, quia et sic sonant et ambiguitas casuum tollitur et unum u loco consonantis accipitur. 10

Adsiduus quidam ⌊per d⌋ scribunt, quasi sit a sedendo figuratum, sed errant. nam cum a Servio Tullio populus in quinque classes esset divisus, ut tributum prout quisque possideret inferret, ditiores, qui asses dabant, assidui dicti sunt. et quoniam soli in negotiis publicis 15 frequentes aderant, eos qui frequentes adsunt assiduos ab assibus dixerunt.

Tus a tundendo sine adspiratione dicitur, quamvis Iulius Modestus *ἀπὸ τοῦ θύειν* tractum dicat.

Bovus non nisi singularem numerum capit. nam 20 pluralem nemo ⌊dixit⌋.

Podagrosus a podagra bene dicitur, ⌊sed et pod⌋agricus ⌊a pe⌋dum ⌊aegri⌋tudine, cuius exemplum apud ⌊Laberium⌋ *(v. 6 R.³)* est ⌊in aquis⌋ ⌊⌊calidis 'podagricus non recessit'⌋⌋. 25

Aeditumus dicitur qui aedem servat, qua⌊si aedis intimus, ⌊⌊sed⌋⌋ aedi⌋tuus ab aede tuenda ⌊⌊dictus est⌋⌋.

---

11 adsiduus *CGL V 561, 53 Isid. 10, 17* 22 podagrosus *Be. 285, 15 exc. de nom. 212, 14* 26 aeditumus *CGL V 497, 52*

N I 8ʳ, 2] 2 *om. Pu. Be. CGL l. s. add. Pu. Be. CGL l. s.* 3 huius cardus N *corr. Fab.* facit cardui ut ardui licet cardus legatur p 4 cogit N cogitur probare *con. K.* 15 quoniam soli in negotiis frequenter aderant eos qui frequenter adsunt assiduos ab assibus dixerunt p 16 aderunt N 20 Bouus N bobus C clauus *con. K. cf. Char. 31, 30* 24 in aqui ∗ aeditumus n *suppl.* aquis n¹ *praeterea in* N *nihil videtur fuisse add.* C *Pu.* 26. 27 quasi aedis intimus ∗ tuus n *suppl.* aedituus n¹ 27 *add.* C *Pu.*

Lanius dicitur, ut Terentius *(Eun. 257)* 'lani coci',
76 et Sallustius *(hist. 1, 63 M.)* 'quin vina|ri⌊i laniique⌋';
ubi illud quoque notabimus vina⌊rium dici⌋. lanio autem quasi deminutio est lanii.

5 Assarius ab antiquis dicebatur, nunc as dicitur, non as⌊sis. sane assis⌋ genetivus est, [ut] si⌊cut⌋ octussis. huius ablativus est ab hoc octusse: ideoque 'octus⌊se emi⌋' bene dicimus; sed 'da illi octussem' soloecismus est. nam ⌊oc⌋tus ne dixeris, sed octonarius; subauditur
10 enim num⌊mus, ut⌋ sestertius nummus et denarius nummus. nam i⌊d num⌋mum appellamus quod Graeci ⟨νόμον⟩. sestertius autem unde ⌊ap⌋pelletur solet quaeri. quod manifestum erit, si sciamus apud ⌊veteres⌋ denarium decem asses habuisse: ideoque in rationibus fa-
15 ciendis denarium, id est decussem, X inductum notamus; cuius quarta pars, dupondius semis, sestertius dicitur, quod de tribus assibus semis deficiat. denique et nota eius nihil aliud quam dupondium et semis [et semis] ostendit.

20 Hic locus et hi loci masculino genere ratione dicuntur. sed et haec loca consuetudo quasi localius usurpavit, non tamen et singulariter neutrum genus admisit, quamvis quidam velint neutro genere Sallustium *(Ca-*

---

5 assarius *Be. 263, 29* 20 hic locus *de dub. nom. 582, 3 Char. 37, 2*

N I 8r, 2] 1 et coqui C 2 uinaril * ubl n *suppl. ex* C *Pu.* 3 notauimus N notamus *Pu. suppl. ex* C *Pu.* 4 est *om. Pu.* 6 assis * genltiuus est ut sicut occussis n *suppl. ex* C *Pu. Be. om.* C *Pu.* octussis C *Pu.* occusis N nam assis genetiuus est p 7 occusse bene n *suppl. ex* C *Pu.* (emi aliquid C) octusse C *Pu.* occuse N 8 ilii octussem C iili occuse N 9 nam * cus ne N nam octus ne *Pu.* nam quodcus f. octus C octonarius *Th. Mommsen* quaternarius N 10 nummus. sestertius n *suppl. ex* C *Pu.* 11 nam summum n *suppl. ex* C 12 *add. Mommsen* appelletur C appellatur N 13 ap * denarlum n *suppl. ex* C Denarlus apud antiquos decem asses habebat p *sed* uetes *spatio lacunae magis convenit* 15 id est decussem *K.* de decus NC 16 dupondius C *Pu.* dlpondius N 17 defiat C 18 dupondium C *Pu.* dipondium N 21 localius N uocali C

til. 55) dixisse 'est in carcere locus, quod Tullianum appellatur'. sed frustra; 'quod' enim a Sallustio absolute Tulliano coniunctum est.

Delirus a lira, aratri ductu, appellatur. potest tamen delerus per e ἀπὸ τοῦ λήρου conpositum videri. 5

Cubicularius est custos cubiculi, cubicularis vero lectus cubiculo aptus, | ⌊ut⌋ caligarius artifex, caligaris 77 clavus, similiter ars fabrica et †iulius fabrilis et cellarius servus ⌊et⌋ turdus cellaris; et balnearius fur, | balnearis autem urceus et solea balnearis. unde perspi- 10 cuum est Calvum *(fr. 19 B.)* ad amicos non recte dixisse 'ne triclinarius', cum triclinaris dicere debuisset.

Balteus masculino genere semper ⌊per e⌋ dicitur, ut □ clipeus:

'infelix umero cum apparuit alto [ingens] 15
balteus'

Vergilius *(A. 12, 941)* dixit. Plinius *(p. 59 B.)* tamen vult masculino genere vinculum significare, neutro autem lora ad ligandum apta. sed Varro in Scauro *(fr. II R.)* baltea dixit et Tuscum vocabulum ait esse. item 20 humanarum XVIII *(fr. I Mi.)*.

Curriculus masculine deminutio est currus, neutraliter autem curriculum spatium ad currendum aptum vel ipsum currendi officium, ut Cicero *(Tim. 9)* et Varro *(cf. Non. 263)* locuntur. 25

---

4 delirus *Cap. 109, 6* 6 cubicularius *Be. 266, 4 CGL V 566, 26* 8 ars f. *Cap. 109, 14* 13 balteus *Non. 194* 22 curriculus *Be. 266, 15 de dub. nom 576, 3 Non. 198 263 Cap. 109, 4*

N I 8ᵛ, 1 *a v. 9*] 4 delirus a lira aratri deuians dicitur p ductum C 5 λήρου *Cap.* ΛΗΡΟΝ N 7 *add.* pC *Pu. Be. CGL* 8 iulius *om.* C *Pu.* fabrilis C *Pu.* fabrius N 9 *add.* C *Pu.* turdus C *Pu.* durdus N 10 urceus C *Pu.* murteus N solea balnearis N solium balneare C *Pu.* 12 ne N non est C *Pu.* triclinéarius N debuisset *con.* C maluisset N 13 *add. Pu.* 15 *del. K. qui suspicatur de clipeo neutraliter dicto etiam hoc loco olim expositum fuisse, ut de versu Verg. A. 9, 709, quem ea de re in exemplo ponit Cled. 40, 21, huc inlatum sit* ingens 19 lora *corr.* n[1] locari N in scauro *non indicato loco ad quem pertineat in marg. habet* N *post* Varro *add.* C *Pu.*

Clipeus masculino genere in significatione scuti ponitur, ut Labienus ait, neutro autem genere imaginem significat. sed Asinius *(ORF² p. 496)* pro Vrbiniae heredibus imaginis clipeum masculine dixit, 'clipeus prae-
5 textae imaginis positus'. et Livius *(cf. Weissenb. in Liv. 1, 43, 2)* in significatione scuti neutraliter saepius et Pomponius in Capella *(v. 29 R.³)*, cum ait

'clipeum in medium fixum est'.

quare ⟨Plinius⟩ dubii sermonis II *(p. 62 B.)* indistincto
10 genere dici ait, sed littera differre, ut pugnatorium per i clipeum dicamus, quia est clipe⌊us ⟨ἀπὸ τοῦ κλέπτειν⟩, id⌋ est celare, ⌊d⌋ic⌊tus⌋, imaginem vero per u a cluendo.
78 sed haec | differentia mihi displ⌊icet propter com⌋munionem i et u litterarum. nam et ⌊maximus et maxumus
15 dicimus⌋ et optimus et optumus, nec tamen illa dif⌊ferentia secernimus.

Lucilius Aemilius et cetera⌋ nomina quae ante u habent i duplici i genetivo ⌊singulari⌋ finiri debent, ut necesse sit adversus observa⌊tionem nominum n⌋omi-
20 nativo ⌊⌊non⌋⌋ mi⌊nore⌋m fieri genetivum; idque Varro *(fr. 120 G.-Sch.)* tradens adiecit ⌊vocativum quoque⌋ singularem talium nominum per duplex i scribi debere, ⌊sed propter differentiam⌋ casuum corrumpi. ⌊Lucilius

---

1 clipeus *Be. 266, 17 de dub. nom. 574, 24 Serv. A. 9, 706 Vel. Long. 68, 11 Isid. 18, 12, 1 CGL V 565, 43 Cap. 97, 14* 17*sqq. Be. 251, 18 Ter. Scaur. 22, 4 Cassiod. 206, 21 Vel. Long. 56, 2*

N I 8ᵛ, 1] 3 pro Urbiniae *Faber* prouinię N 4 imaginis *ω* magni N 9 *add. Fab.* 11 ꝗ (*h. e.* quia) N quia C quod *edd.* 11. 12 clipe * id est celerea (celare *corr.* n¹) dictam imaginem n *suppl. corr. K.* *add. K. cf. Isidor. l. s. Serv. A. 2, 389 7, 686 8, 447* 12 celere N per u clupeum a *Pu.* 13—17 diff * mus * nomina n *suppl. ex* C *Pu. Dousa p. 45* 17 Lucilius C *Be.* Lucius *Pu. Dousa* 18 duplici ii N *corr. ω* debent ut C *Pu. Dousa* debent' (*h. e.* -ur) N 19 obseruati (obseruationem *ω*) * nominatiuo minorem n *suppl. K.* 20 *add.* C *Pu. Dousa* 21 adiecit C *Pu. Dousa* adicit N adiicit quae singularem n *suppl. ex* C *Pu. Dousa* 23 *suppl. ex* C *Pu. Dousa* corrupi * tamen per i genitiuum n *suppl. ex* C *Pu. Dousa* corrumpi i N corripi C *Pu. Dousa*

tamen et per unum i⌋ genetivum scribi posse existimat. ait enim *(v. 1294 M.)*

'servandi numeri ⌊⌊et versus faciendi,
nos Caeli Numeri⌋⌋ numerum ut servemus ⌊modumque⌋'.

numquam enim hoc intulisset, nisi ⌊⌊et Caelium⌋⌋ et Numerium per ii, ⟨huius Caelii⟩ huius ⌊Numerii, fa⌋ciendum crederet. denique et in libro VIIII sic ait *(v. 362 M.)*,

'porro hoc ⌊si filius Luci⌋
fecerit, i solum, ut Corneli Cornificique', 10

et paulo post *(v. 366 M.)* |

'⌊pupilli⌋ pueri Lucili, hoc unius fiet'. 79

et Plinius quoque dubii sermonis V *(p. 3, 28 B.)* adicit ⌊esse quid⌋em rationem per duo i scribendi, sed multa iam consuetudine superari. ⌊Varro enim⌋ opinionem de 15 vocativo casu traditam infirmat, quod hic pius ⌊huius pii in⌋ vocativo pii faciat. adeo enim [non] semper vocativus casus eandem ⌊scrip⌋turam patitur quam genetivus.

Praefectus fabrum ut dici possit ex antiquitate dura- 20 vit, sicut tribunus ⟨militum⟩ et praefectus urbis. dicimus quidem et [tribunus et praefectus urbis et] praefectus fabris participialiter, sed elegantius est ab antiquis usurpatum.

N I 8v, 1] 3. 4 *add.* C *Pu. Dousa* 4 seruemus * que numquam n *suppl. ex* C *Pu. Dousa* 5 et Caelii *add. Pu. Dousa correxi et* huius Caelii *addidi* Numerium C Numerii *Pu. Dousa* numerum N 6 per ii C *Pu. Dousa* per i N huius * faciendi n *suppl. ex* C *Pu. Dousa* 7 in libro IIII N *corr. Dousa* ait C *Pu. Dousa* ad N 9 hoc * lum fecerit n *suppl. ex* C *Pu. Dousa* 10 fecerit N ferit C *Pu. Dousa* i solum *F. L. Schmidt* colum N collum C *Pu. Dousa* Corneli Cornificique *Pu. Dousa* cornelii cornificiique N 12 *suppl. ex* C (Poplli) *Pu.* Lucili *Pu.* lucii N fiet *Pu.* fieri N 13 Plinius *corr.* n[1] unlus N V] VI *Schottmüller cf. Char. 122, 6* adiicit * eandem n *suppl. ex* C *Pu.* 15 eam C *suppl. ex* C *Pu.* 16 plus in uocatiuo n *suppl. ex* C *Pu.* 17 pii et uocatiuo *Pu.* ideo C *Pu.* *del.* C *Pu.* 18 *suppl. ex* C *Pu.* 21 *add. K.* urbis C *Pu.* ubi N 22 *del. K.* 23 ab *del.* C

Largus nomen facit ex se adverbium large, quia omnia nomina quae in qualitate sunt aut in quantitate, si dativo casu in ⌊o⌋ exeant, o in e mutant et adverbium faciunt, ut doctus docti docto facit docte. sed
5 veteres hoc non observaverunt. nam et 'duriter' Terentius *(Ad. 45 Andr. 74)* dixit et Plautus *(Bacch. 677)* 'ampliter'.

Caseus masculini generis est, ut Vergilius *(ecl. 1, 34)*
'pinguis et ingratae premeretur caseus urbi',
10 et Lucilius XIIII *(v. 454 M.)*
'caseus aula
mollis'.
sed Pomponius neutraliter dixit in Lenone 'caseum molle' *(v. 62 R.³)*.

15 Loculos et locellos pluraliter dici multi putant, cum sit hic loculus, cuius ⌊hy⌋pocorisma est hic locellus. nam Varro rerum rusticarum III *(5, 18)* 'loculum' dixit et Caesar ad Pisonem *(p. 221 K.)* 'locellum tibi signatum remisi'.

20 Ca⌊tinus masculino⌋ genere dicitur, ut Maecenas in X *(fr. 7 L.)* |
80 'ingeritur', ait, 'fumans calido cum farre catinus'.
et hinc deminutive catillus fit, ut Asinius contra maledicta Antonii *(ORF² p. 499)* 'volitantque urbe tota ca-
25 tilli'. sed Varro ad Ciceronem XI *(fr. 13 G.-Sch.)* 'catinuli' dixit, non catilli. |

1—7 *Char. 195, 12 Diom. 406, 33 Prisc. III 70, 4 exc. de nom. 211, 1* 8 caseus *Be. 266, 19 de dub. nom. 576, 10 Non. 200* 15 loculos *CGL IV 361, 42 V 629, 49* 20 catinus *de dub. nom. 575, 1 Cap. 108, 12*

N I 8ᵛ, 1] 1 ꝗ *(h. e.* quia) N quia C quod *edd.* 9 ingratis C 11 alamol lis N *(sic certe me distinxisse puto)* ala molls C *Dousa p. 54. 128 corr. Marx* 13 Lenone C lenonem N 18 de pisone N *corr. ω* 20 catinus gen. masc. ut micenas ingere et fumantes celidum cum ferre catinos *cod. Laudunensis de gener. (catalogue général des manuscrits des bibliothèques des départements I p. 664)* 22 ingeritur *K.* ingeribus N *Pu.* 24 Antonii N Laberii C *Bo. p. 21* 25 XI N II C

Galeros Vergilius masculino genere dixit *(A. 7, 688)*,
'fulvosque lupi de pelle galeros',
et Cornelius Severus *(fr. 7 B.)*
'flavo protexerat ora galero'.
sed C. Gracchus apud censores *(ORF² p. 231)* 'cum 5
galeare ursici' dixit; Varro de actione scenica II *(fr. 82 F.)* 'haec galearia'. unde et galericula dicuntur.

Calamistros Cicero in Oratore *(23, 78)* masculine dixit, et Varro de scenicis originibus ⌊⌊I⌋⌋ *(fr. 76 F.)* hunc 'calamistrum'; sed idem in Triphallo *(fr. 563 B.⁵)* 'cala- 10
mistra'; et Plautus in Curculione *(577)*
'pecten, speculum, ⌊calamistrum meum⌋'.

Secus neutri generis est nomen, ⌊unde et Sallustius *(hist. 2, 70 M.)* 'vi⌋rile secus' dixit, hoc est virilis sexus, quod per omnes casus integra forma declinatur. fit 15
secus et adverbium, ⌊quod significat⌋ aliter, unde nascitur sequius ἀλλοιοτέ⌊ρως⌋. ceterum id quod vulgus usurp⌊at, 'secus⌋ illum sedi', hoc est secundum illum, et novum et sordidum est.

Alvum Vergilius feminino genere saepe dixit, sed 20
masculine Calvus *(fr. 14 B.)*
'partus gravido portabat ⌊in⌋ alvo',
et Helvius Cinna *(fr. 9 B.)* |
'at scelus incestum turpi crescebat in alvo', 81
et Laberius *(inc. v. 157 R.³)* et Accius *(inc. fr. XXXIX R.³)* 25
frequenter; quod magis usus celebravit.

Munificus est tam quam beneficus et maleficus, munifex autem tam quam opifex et artifex. itaque munificus munera largitur, munifex autem munere fungitur.

---

13 secus *Non. 222 [Prob.] 21, 3* 20 alvum *Non. 193 Prisc. II 268. 16 Cap. 107. 12* 27—29 *Be. 280, 15*

N I 8ᵛ, 2 *a v. 1*] 5 cum galere N *corr. K. cf. Mail class. auct. VIII 260* 6 ursici N versicolori *con. K.* 7 galeria C 8 oratore *Fab.* oratione N 10 trifallo N 17 ἀλλοιοτερο n *suppl. ex* C 21 Caluus C *Pu.* p aluus N 23 aelius Cinna N Eiuis Cinna C 24 incertum C 25 at Laberius C 26 usus est C

Sincerus dicitur, non sinceris, ut Vergilius ait *(g. 4, 285)*
'insincerus apes tulerit cruor';
sed neutraliter hoc sincere dicitur, ut Terentius *(Eun. 176)*
'si istud crederem
5 sincere ⌊dici'⌋.
Sibilus dici oportet, ut Vergilius *(ecl. 5, 82)*
'nam neque me tantum venientis sibilus austri';
Cicero de gloria [in] II *(fr. 11 M.)* 'in Tusculanum mihi nuntiabantur gladiatorii sibili'. sed et neutro genere
10 quidam dixerunt, ut Ovidius *(metam. 4, 494)*
'sibila dant saniemque vomunt'
⌊⌊et⌋⌋ Cornelius Severus *(fr. 6 B.)*
'et sua concordes dant sibila clara dracones',
et Macer ⌊⌊V⌋⌋ theriacon *(fr. 7 B.)*
15 'longo resonantia sibila collo'.
Quinquatrus, sed non quinquatria. non enim dictae sunt quinque dies sacrae, sed quod quintus dies Iduum, quas atrus antiqui dicebant; sive a quinquando, id est lustrando, quod eo die arma ancilia lustrari sint solita.
20 Stomachus etiam in pluribus singulariter dicitur, ut ait Calvus 'quorum praedulcem cibum stomachus ferre non potest'.
Divinitus cum dicimus, ex dei mente factum significamus; divine vero, cum laudamus.
25 Nudius tertius hoc significat, nunc est dies tertius; item nudius quartus. sed quaeritur de futuro utrum [dius sit] dicendum sit die quarto et die quinto ⟨an diequarte et diequinte⟩, sic uti perendie cum dicitur.
82 sed quibusdam | displicet, propterea quod cum dicimus

3—5 *Char. 218, 11* 6 sibilus *Be. 291, 6 Non. 223 Serv. A. 2, 211*

N I 8ᵛ, 2] 5 sincere dici n C *mihi in* N dici *vix apparuit* 8 *om.* C *Pu.* 9 gladiatoris C *Pu.* 13 cara C 14 *add.* C *Pu.* 15 longo C *Pu. Be.* tundo N collo C *Pu. Be.* colla N 16 s̄ *(h. e.* sed) N sunt C pluraliter *Pu.* 17 sacrae *K.* atries N atrus *Pu.* quintus N quinque C *Pu.* 18 atrus N atrum C *Pu.* 21 praedulces cibos p 22 potest *Fab.* possunt Np 26 utrum dïuus̈ s. dicendum sit N utrum dius sit dicendum C utrum dies dicendum sit an *Pu.* 27. 28 *add. K. cf. Gell. 10, 24 Macr. sat. 1, 4, 22*

perendie, postponimus die; cum vero diequarte, praeponimus. sed veteres non aliter locuti sunt. sunt enim coniuncta et nominatur per ea tempus, non numeratur, ut in illis, nudius tertius et nudius quartus.

Iuris consultus dici debet, non iure consultus; licet 5 Cicero pro Murena *(11, 25 12, 26 13, 28)* ita dixerit, et Lucilius II *(v. 81 M.)*, ut iure peritus.

Graccus et ortus sine adspiratione dici debere Varro *(fr. 80 G.-Sch.)* ait; et ortum quidem, quod in eo omnia oriantur, Graccum autem a gerendo, quod mater eius 10 duodecim mensibus utero eum gestaverit, vel a gracilitate corporis, ut quidam volunt. sed consuetudo et Gracchos et hortos cum adspiratione usurpavit.

Conlactaneus dici debet. nam collactius nemo dicit.

Er. omnia nomina quae nominativo casu in er ter- 15 minantur aut masculina aut feminina sunt, quae [que] necesse est ut genetivo casu aut per i aut per is litteras exeant, exceptis his, quae utique neutralia sunt, iter cicer papaver cadaver tuber cancer. item omnia quae Graece efferuntur per *ϱος* et ante *ϱος* syllabam 20 consonantem litteram habent, haec Latine in er terminantur, velut *Ἀλέξανδϱος* Alexander, *Κλέανδϱος* Cleander, *ὄναγϱος* onager, *ἀγϱός* ager, et cetera similia. item er syllaba terminata, si in qualitate fuerint, per omnia genera mutari debent, ut piger pigra pigrum, niger 25 nigra nigrum,

Ideo quaeri solet utrum hic acer an acris dici debeat. sed cum qualitate si dicimus hic acer, necesse est et haec acra et hoc acrum dicere cogamur. | quod quon-

5—7 *exc. de nom. 215, 26* 8 Graccus *Ter. Scaur. 20, 2* 15—26 *Char. 23, 33* 15—23 similia *Char. 46, 1* 27—p. 104, 16 *Prisc. II 152, 18*

N II 1r, 1 *a v. 29*] 1 die quarto N *corr. K.* 3 nominantur et n per ea (*deleto* et n) N nominatum tempus numeratur ut et in C *Pu.* 12 consuetudo graccus et ortus p 14 dicit N dicere debet C 15 q̄q. (*h. e.* quaeque) N quaeque f. quae C 19 cancer *om.* C 20 per *ϱος* et ante *ϱος* C per os et ante *ϱος Pu.* per ·o̅c̅· et ante ·o̅c̅· N

iam offendit aures, melius communiter hic et haec acris dicemus, ut Horatius *(carm. 1, 4, 1)*

'solvitur acris hiems',

et Vergilius *(A. 3, 14)*

5 'acri quondam regnata Lycurgo'.

ex hac enim forma descendit neutrum, quod est acre, ut hic et haec agilis et hoc agile, hic et haec facilis et hoc facile. simili ratione utimur, cum quaeritur utrum hic paluster ager an palustris et alacer an alacris 10 dici debeat. nam et Vergilius *(A. 6, 685)*

'alacris palmas utrasque tetendit'

dixit. tamen et hic acer idem Vergilius ['acer equis' *(g. 3, 8)*] frequenter, quamvis declinationem formae 83 istius repudiaverit. nam neque huius acri dixit neque 15 huic acro vel hunc acrum, sed secundum rationem supra dictam huius acris et huic acri et hunc acrem.

Iter iteris debet facere, non itineris, ne adversus rationem genetivus nominativo maior duabus syllabis inveniatur, praesertim cum itiner quoque dixerint vete- 20 res, cuius genetivus itineris erit. plurali tamen numero itinera semper dicemus. non enim, sicut huius 'iteris' Pacuvius *(inc. fr. LVII R.[3])* dixit, et haec itera potuit dicere.

Pater patris cum faciat et mater matris, cur dissimiliter aper apri et caper capri, solet quaeri. sed Graeca 25 declinatio advertenda est ubi deprehendetur. tunc enim nos s litteram genetivo adicere debemus, cum illi *σίγμα* eidem genetivo adiciunt, et cum illis similiter detrahere, velut *τοῦ πατρός* patris, *τῆς μητρός* matris; porro *τοῦ κάπρου* capri, *τοῦ ἀγροῦ* agri. item caprina et apruna 30 cur dissimiliter derivetur quaeri solet. quibus respondebimus utrumque per i proferri debere, sed in alio

---

17—22 *Char. 134, 12 28, 23 Prisc. II 229, 1 Non. 482 485 490*
23—29 agri *Char. 140, 17*

N II 1r, 1] 8 simili ratione—11 *post v. 22* dicere *posuit* C
8 utimur cum *om. Pu.* 12 *del. K.* 20 numero *Pu.* numeri N 31 in alio usu *Pu.* in altero usu *Dousa p. 18, cf. p. 107*

usum u litteram celebrasse, quamvis Lucilius *(v. 1341 M.)* 'viscus ⌊aprinum', non⌋ aprugnum dixerit.

Eber et ebriacus ne dixeris. bria enim est vas vinarium, unde ebrius et ebria dicitur [ebrius] ebriosusque et ebriosa, sicut a negotio negotiosus et negotiosa. cui 5 contrarium est sobrius, quod nomen conparari non debet. neque enim sobrior neque sobrissimus dici potest, quamvis Laberius *(inc. fr. XXIII R.[3])* sobrior dixerit.

Celer celerior celerrimus facit, ut asper asperior asperrimus, acer acrior acerrimus, et pulcher pulchrior pul- 10 cherrimus. nam quod Ennius *(a. 591 V.[2])* ait

'equitatus
ut celerissimus',

barbarismus est.

Papaver neutri generis est; sed masculino genere 15 Plautus dixit *(Trinum. 410)*

'quam si tu obicias formicis papaverem',

et Cato Originum secundo *(fr. 35 P.[2])* 'papaver Gallicanus', et Varro in Admirandis *(fr. X R.)* 'infriasse papaverem'. 20

Alexander et Teucer dici debet; sed et Alexandrus et Teucrus dici | possunt, ut Vergilius Teucrus et Euan- 84 drus, secundum illam scilicet rationem, qua nomina Graeca in ος exeuntia Latine in us exire Aurelio *(fr. 25 F.)* placet. contra quam tamen regulam qui a Graecis 25 *ἀγρός* idem a nobis ager dicitur; ideoque et in his et ceteris ante omnia consuetudo sequenda est.

9—14 *Prisc. II 334, 19* 15—20 *de dub. nom. 586, 23 Non. 220 Prisc. II 170, 13* 21—27 *Char. 122, 3 128, 1*

N II 1r, 1] 1 celebrari C *Dousa* 2 uiscus aprinum non aprugnum C *Pu. Dousa* discus aprugnum N dixit C 3 eber et ebriacus C *Pu. cf. Non. 108* Heber et heberiacus N ebrius et ebria et ebriosus non ebriacus dicendum. bria enim est uas uinarium unde ista deducuntur p bria C *cf. CGL II 31, 19* hebria N 4 ebrius *et sic in sequentibus sine aspiratione* C *Pu. cum aspiratione* N *del. Fab.* 9 celerissimus (r *superscr.*, ss *del.*) N 13 celerrimus (ss *superscr.*, rr *del.*) N celessimus C 17 quem C 19 infricasse C 26 et in *corr. K.* ut in N

Puer et in feminino sexu antiqui dicebant, ut Graeci ὁ παῖς καὶ ἡ παῖς, ut in Odyssia vetere, quod est antiquissimum carmen *(Liv. fr. 3 B.)*,

'mea puer, quid verbi ex tuo ore audio'?

5 et in Nelei *(trag. inc. fr. V R.[3])* carmine aeque prisco

'saucia puer filia sumam';

ubi tamen Varro *(fr. 38 G.-Sch.)* cum a 'puera' putat dictum, sed Aelius Stilo *(fr. 47 F.)*, magister eius, et Asinius *(fr. 6 F.)* contra.

10 Quare ager agri, agger autem aggeris? quia omnia nomina quae er nominativo proferuntur, si quidem feminina aut neutralia sunt, genetivum faciunt per is, velut haec mulier mulieris et hoc papaver papaveris. sin autem masculina, dupliciter declinantur. faciunt 15 enim genetivum modo per i, ut niger nigri, modo per is, ut pauper pauperis, et tunc per i, cum ex Graecis deducuntur. omnia enim quae apud Graecos aut per γρος aut per τρος aut per δρος aut per κρος efferuntur, haec omnia amissa Graeca extremitate et per er elata 20 ut secundi ordinis declinantur, velut ἀγρός ager agri, Ἀντίπατρος Antipater Antipatri, Μένανδρος Menander Menandri, Τεῦκρος Teucer Teucri. inveniuntur autem duo nomina quae, cum habeant duas consonantes ⟨ante⟩ us, tamen eundem nominativum Graecum ser- 25 vant. sunt autem haec, Κόδρος et γόγγρος, Latine Codrus gongrus dicuntur, non Coder et gonger. Vergilius tamen promiscue extulit in III *(A. 3, 108)*. dixit enim

'Teucrus Rhoeteas primum advectus in oras'. |

item et illa genetivum faciunt per i quae ex conposi- 30 tione veniunt, velut lucifer signifer armiger; item illa

---

1 puer *Prisc. II 231, 1 110, 17* 10—p. 107, 13 *Char. 23, 33 128, 7* 17 omnia—28 *Prisc. II 224, 8 Phoc. 423, 14*

N II 1[r], 2 *a v. 29*] 5 nelẹi N Menelai *Merula p. 53* Menelai al. et ina laei C eaque prisco N eoque prisco *Pu. Merula* f. aeque prisco C 6 sumam NC summam n 8 Aelius Stilo *corr.* n[1] aedilius cilo N 10 ꝗ (*h. e.* quia) N quia C quod *edd.* 17 per γρος C per POC N 24 *add.* ω

quae feminina per a faciunt, velut niger nigra, alter altera, adulter adultera, ater atra. quae vero neque a Graecis trahuntur, ut Menander, neque ex conpositione veniunt, ut lucifer, neque femininum in a faciunt, ut prosper prospera, haec omnia erunt tertii ordinís, velut 5 agger aggeris, sequester sequestris. sic ergo et ager agri, | quoniam a Graecis venit; item agger aggeris, 85 quoniam Latinum est nec femininum patitur. excipiuntur autem haec quae, cum femininum non faciant per a, nihilo minus genetivo exeunt per i, velut culter cultri, 10 oleaster oleastri, liber libri, puer pueri, catlaster catlastri, socer soceri, gener generi, liber liberi, cancer cancri, auster austri, aper apri, caper capri.

Gibber, ut Verrius ait *(fr. 25 F.)*, ipsum vitium dicitur, ut tuber, gibberosus habens gibberem, ut tuberosus. et 15 sane Lucilius ita loquitur *(v. 1179 M.)*

'gibbere magno'.

sed Plinius *(p. 54 B.)* gibbus vitium ipsum, ut ulcus, maluisse consuetudinem tradit; quod mihi displicet.

Aer ⸢et⸣ aether, hunc aera et aethera masculino ge- 20 nere dicimus. Graeca enim sunt. sed et hunc aerem veteres Latina declinatione dixerunt.

Quotiens sane ex nominibus er terminatis masculinis neutrum in e nominativo terminatur, tunc genetivus tam masculini quam feminini per is terminatur, 25 ut hic silvester silvestris, haec silvestris huius silvestris, hoc silvestre silvestris, hic campester ⟨haec⟩ campestris hoc campestre.

Ar. nomina in ar terminata masculina tantum et neutralia inveniuntur, de quibus plenissime definitum est 30 sub titulo tertii ordinis *(c. 1, 10)*. quare ergo lucar lucăris

---

14 Gibber *Cap. 110, 3 CGL V 569, 40* 20—22 *Char. 121, 12* 29—p. 108, 5 *Char. 26, 11*

N II 1r, 2] 4 ut prospera (*h. e.* ut prosper a) N 11 liber. ri. N 14 Verrius C *Pu. Dousa p. 16* uerḡ N 18 gibbus *Fab.* gibber N 20 *add. Pu.* 21 hunc aerum *Pu.* 27 *add. K.* 30 definietur C

torcular torculāris? quia omnia ar elata genetivo corripiunt a litteram, velut Caesar Caesaris, par paris, sic et lucar lucaris. ergo qui putaverunt dici oportere hoc torculare et hoc pulvina⌊re, recte putave⌋runt, idcirco
5 quod genetivo producunt a litteram.

Or. omnia nomina quae or syllaba terminantur genetivum faciunt per is. et si quidem mas⌊culina⌋ seu feminina Lat⌊ina fuerint⌋, genetivo circumducuntur et per o litteram productam proferunt⌊ur, velut⌋ praetor
10 praetoris, ⌊⌊venator venatoris, sudor sudoris, color coloris, tutor tutoris, gladiator gladiatoris⌋⌋, honor honoris, splendor splendoris et cetera, exceptis ⟨his⟩ quae ⌊non pro⌋ducuntur sed corripiuntur, velut memor memoris,
86 arbor arboris, inde⌊cor⌋|indecoris. sed si natura Graeca
15 fuerint, utique corripiuntur, ⌊ut Hector⌋ Hectoris, Nestor Nestoris, Theomnestor Theomnestoris, Polymestor ⌊Polymestoris, et si⌋qua sunt similia, quae etiam apud Graecos corripiuntur, Ἕκτορος καὶ ⌊Νέστορος⌋. praeterea et neutralia siqua sunt, et haec corripiuntur, velut aequor
20 aequoris, marmor marmoris, robor roboris, ador adoris.

Successor cum masculino genere proferatur, Cornelius Severus etiam feminine ⌊dixit⌋ *(fr. 5 B.)*

> 'ignea iam caelo ducebat sidera Phoebe, [pater]
> fraternis successor equis'.

25 Torpor et animi et corporis dicitur debilitatio, scilicet a torpedine ⌊⌊pisce⌋⌋, cuius contactu corpus hebetatur;

6—20 *Char. 43, 24 30, 4 119, 1 Prisc. II 234, 18 Phoc. 416, 6* 14 sed—20 *Phoc. 423, 21* 25 torpor *Non. 229 CGL IV 424, 50 293, 12 V 486, 43 517, 8*

N II 1ʳ, 2] 5 genetiuū N *corr. ω* 7 per ris *Pu.* siquidem * genetiuo n seu *(om. Pu.)* masculina seu feminina fuerint C *Pu.* 9 uelut *K.* ut n 10. 11 *add. Pu.* 12 exceptis * ducuntur n *suppl. ω add. K. ex Char. 43, 27* 16 Polymestor ris. * si qua n *suppl. ex* C 18 *suppl. ex Pu.* 22 *suppl. ex* C *Pu.* extulit n 23 igneanaco cęlo N phoebei N *corr.* n[1] *del.* n[1] 24 paternis N *corr.* n[1] 26 a torpendine scilicet pisce cuius contactui corpus ebescit p pisce cuius contactu C cuius piscis contactu *Bo. p.233* cuius corporis contactu N *corr.* n[1]

unde Sallustius *(hist. 1, 77, 19 M.)* hoc idem vitium ⌊⌊etiam⌋⌋ torpedinem dixit.

Favitor antiqui dixerunt; at fautor nec auctoritate nec ratione ⌊deficitur⌋.

Vr masculinum invenies et neutrum, hic turtur tur- 5 turis turturi, hic fur furis, et hoc femur et iecur. dicitur autem fur et commune esse. et quidam ferunt in quaestionem, quare fur furis et iecur iecineris, non cum ratione. at ⌊qui ra⌋tionem servare volunt iecoris declinaverunt, ut Persius Flaccus ⌊in sat. I⌋ *(v. 25)* | 10

'rupto iecore exierit caprificus'. 87

Hoc femur huius femoris. sed frequenter huius feminis huic femini dictum ⌊est, et⌋ pluraliter tam femina quam femora: ideoque ⌊et Tib⌋ullus hoc ipsum erudite custodit, cum dicit *(cf. 1, 8, 26)* 15

'inplicuitque femur femini'.

⌊et Vergilius⌋ *(A. 10, 788)*

'eripit a femin⌊e⌋'.

Vx masculina et feminina invenies, hic Pollux, haec nux et cetera. quaeritur quare nux nucis faciat et coniunx 20 coniugis, ⌊cum omnia nomina⌋ ux terminata genetivum per cis faciant, velut hic Pollux Pollucis, crux crucis. excipitur hoc solum, quod genetivum per gis facit, coniunx coniugis, et idcirco facit, quia ex verbo deducitur, id est a iungendo. 25

En terminata nomina ⌊⌊non⌋⌋ masculina tantum invenies sed et neutralia, et omnia tertii ordinis, ⌊sicut

---

5 ur *Char. 30, 13* 7 et quidam — 11 *Prisc. II 238, 16* 12—18 *Char. 130, 36 Prisc. II 238, 9 Mar. Vict. 18, 11 Serv. A. 10, 344 788 CGL IV 238, 32 342, 6* 19—25 *Char. 30, 21* 26 — p. 110, 10 *Char. 28, 12 38, 2*

N II 1^r, 2] 2 *add. Pu.* 3 Fautor antiqui N *corr. K. coll. Non. 110* 4 deficitur *corr. K.* dicitur n 5 In ur *Pu.* 6 ut hic *Pu.* 8 iecur iecuris et iecineris p 9 at C *Pu.* et N *suppl. ex* C *Pu., qui tamen exhibent* qui seruare rationem 10 *suppl. ex Pu.* 13 *suppl. ex* C *Pu.* (est *om.* C) 14 et *suppl. ex Pu.* ideo Tibullus n 18 a femi * Ux n femine *suppl.* n[1] 21 *suppl. ex* C *Pu.* 26 *add. Pu.* 27 *suppl.* ω sicut *Fab.* licet ω ueluti C *Pu.*

in eodem⌋ tertio ordine definitum est, velut masculina hic rien rienis, lien lienis, flamen flaminis, pecten pectinis, fidicen fidicinis, tibicen tibicinis, ⌊⌊tubicen tubicinis ex tuba longa, cornicen cornicinis⌋⌋, liticen liticinis ex
5 lit⌊uo, quod est gen⌋us tubae m⌊in⌋or⌊is⌋. | quorum accusativus singularis facit hunc pectinem lienem rienem, et nominativus pluralis hi pectines lienes rienes facit. sunt quaedam et communia, ut cornicen liticen: nam tibicen masculinum est; facit enim feminino genere
10 tibicinam. cetera neutralia sunt, ut hoc certamen.

Gluten Vergilius dixit *(g. 4, 40)*,

'collectumque haec ipsa ad munera gluten'.

qua declinatione usus est et Varro de bibliothecis di-
88 cens *(fr. 54 F.)* 'glutine et ci|trò reficit'. est enim gluten
15 ut stamen subtemen et facit ab hoc glutine ⟨ut⟩ stamine subtemine. sed et glutinum in Scauro *(fr. 80 F.)*, 'glutinum Daedalum invenisse'. quam declinationem Sallustius sequitur, cum dicit 'quasi glutino adolescebant' *(hist. 3, 103 M.)*.

20 Ex nomina terminata masculina et feminina inveniuntur, sed diversos genetivos habent. quaedam enim per cis efferuntur, velut vertex verticis, simplex simplicis, supplex supplicis, silex silicis, pelex pelicis; alia per is; velut senex senis, supellex supellectilis; alia per
25 gis, ut ⌊⌊lex legis⌋⌋, grex gregis, rex regis, remex remigis.

Supellex magis auctoritate dicitur quam ratione. nam non debet duabus syllabis plus crescere a nominativo genetivus. quam rationem ut custodirent veteres, multa dure protulerunt, ut ancipes pro anceps et praecipes

---

11—19 *Char. 131, 19* *Cap. 110, 3* 20 Ex—inveniuntur + p. 111, 11—19 regis *B 542, 14* 21 sed—p. 111, 4 *Prisc. II 278, 2*

N II 1ᵛ, 1 *a v. 5*] 1 definietur C 3 *add.* C *Pu.* 4 ex tuba longa *om.* C, *ante* tubicen *habet Pu.* ex lituo * Quorum n *suppl. ex Char. l. s.* ex lituo genere tubae quorum *Pu.*

7 faciunt quaedam N *corr. K.* 14 et citᵒore facit C 15 *add. K.* 18 adulescebant C 25 *add.* C *Pu.*

pro praeceps ⸤et supellectilis pro supellex⸥. nec tamen quis⸤quam⸥ haec supellectilis dicere ausus est, et ideo rectius est cum pluribus stare et quod speciosius est in loquendo proferre.

Vertex a vertendo dicitur, vortex a vorando, et vult 5 Plinius *(p. 51 B.)* verticem inmanem vim impetus habere, ut *(A. 1, 114)*

'ingens a vertice pontus';

vorticem vero circumactionem undae esse, ut *(A. 1, 117)*

'et rapidus vorat aequore vortex'. 10

Neutrum nullum invenies nisi ex communione, hic et haec et hoc simplex. horum nominum ablativus diversus. namque et per e effertur, ut a vertice, et per i, ut a simplici; praecipue autem communium per i. excipiuntur senex, supellex, quod crescit duabus syl- 15 labis; facit ⟨enim⟩ supellectilis, senex autem senis. item excipiuntur haec quae genetivum per gis, non per cis faciunt, velut remex remigis, grex gregis, rex regis. quamquam quibusdam visum est recte efferri regis, idcirco quia ex verbo deducatur, hoc est a regen- 20 do, et remex similiter a remo agendo.

⸤Is t⸥erminata nomina masculina et feminina inveniuntur. quae omnia nominativo genetivum similem habent, velut hic suavis huius suavis, facilis facilis, agilis agilis et cetera similia. excipiuntur autem quaedam quae 25 in genetivo crescunt, licet per is efferantur, velut cuspis cuspidis, cinis cineris, lapis lapidis, pulvis pulveris et

---

22 Is — inveniuntur + p. 112, 2 et quidem — 25 *B 542,26 Char. 29, 20* 23 quae — p. 112, 2 nominativis *Char. 41, 24 Prisc. II 250, 5*

N II 1ᵛ, 1] 1 *add. Pu.* nec tamen] *in initio novi versus* pulchre *in margine adscriptum habet* N 2 *add.* C *Pu.* supellectilis *om. Pu.* ausus est dicere *Pu.* 9 a circumactione C 14 per e N *corr. K.* 16 *ex B add. K.* 19 quamquam — 21 agendo, *quae hoc loco omissa et post p. 110, 25* remigis *conlocata sunt in* N, *huc transposuit K.:* Ex terminata nomina genetiuum in cis mittunt exceptis his tribus remex grex rex et uno monosyllabo lex quae in gis faciunt p

cetera similia, de quibus plenius dictum est in superioribus *(c. 1,14)* sub titulo De nominativis. et quidem
89 masculina, | hic funis huius funis; feminina, haec puppis huius puppis; communia utriusque generis, hic et
5 haec suavis. horum ablativus dupliciter effertur et per e et per i, ut ab hac puppe et puppi; sed communium tantum per i, ut ab hoc et ab hac suavi. item accusativus duplex, ut hanc puppem et puppim, turrem et turrim. utique eius modi nominum etiam pluralis gene-
10 tivus ante um syllabam i habebit, harum turrium puppium. excipiuntur haec tria, quae omnino i litteram neque in genetivo plurali admittunt neque ablativo neque accusativo ⟨singulari⟩; sunt autem haec, panis canis iuvenis. excipiuntur et haec quae genetivo cres-
15 cunt, cinis lapis pulvis semis sanguis vomis cuspis cucumis pollis lis. faciunt enim genetivo cineris lapidis pulveris semissis sanguinis vomeris cuspidis cucumeris pollinis litis. Graeca vero dupliciter declinantur. aut enim crescunt genetivo, velut Thetis Thetidis, Paris
20 Paridis, aut eundem servant genetivum quem et nominativum, ⌊ut⌋ Zeuxis huius Zeuxis, Alexis huius Alexis. vis vero tantum singulariter declinatur, velut haec vis huius vis huic vi hanc vim o vis ab hac vi; item pluraliter tantum hae vires virium viribus vires o vires a
25 viribus.

Quaecumque nomina is litteris terminata communia masculini et feminini generis sunt faciuntque ex se neutra in e terminata, ut hic et haec nobilis et hoc

---

5 horum — 9 turrim *Be. 286, 20* 16 pollis *Prisc. II 250, 17*

N II 1ᵛ, 1] 1 dicetur in posterioribus C 11 exceptis his quattuor panis canis iuuenis mensis p, *sed cf. B l. s.* 12 neque in accusā plurali ammittunt neque ablatī nec (neque *Pu.*) genē sunt N neque genetiuo plurali neque incusatiuo neque ablatiuo singulari admittunt sunt B 16 genetiuos N 17 semissis *Prisc. II 250 ω* semitis N 18 pollinis *Prisc. l. s.* pollitis N 19 ueluti *Pu.* ut N 21 *add.* B *Pu.* 23 huic ui *om. Pu.*

nobile, ablativum habebunt in i, genetivo ⌊plurali i ante um, accusativo⌋ i ante s, ut ab hoc et ab hac nobili | simili, horum et harum nobilium similium, hos et has nobilis similis.

Pulvis masculini generis est, quamvis Propertius *(2, 13, 35)* dixerit

'qui nunc iacet horrida pulvis'.

Sarapis Sarapidis volunt grammatici genetivo casu dici, non Sarapis, quia omnia nomina Graecae figurae is terminata in genetivo syllaba crescere debent, ut Iris Iridis, Isis Isidis, Hymnis Hymnidis, Paris Paridis. sed cum et Latine declinari possint, non est necesse consuetudinem ratione reformare, praesertim cum adsit auctoritas. nam et Varro de vita sua *(fr. 1 P.)* non tantum huius 'Sarapis' declinavit sed et 'Isis', quod paulo est durius. sed ⌊et⌋ Vergilius *(cf. A. 9, 2 10, 705 ecl. 1, 62)* 'Irim' dicit et 'Parim' et 'Tigrim'. |

Brevis dies dicitur, non pusillus. brevis enim in natura, pusillus in corpore.

Gliris nominativus est hic glis, non glir, ut quidam volunt. nam Varro in Admirandis *(fr. VIII R.)* ait 'in silva mea glis nullus', et Cato in Originibus *(fr. 120 P.²)*.

Panis masculino genere dicitur. nam etsi neutro genere Plautus *(Curcul. 367)* dixit

---

5—7 *de dub. nom. 588, 5* 8—17 *Char. 132, 27* 20—22 *Char. 131, 16* 23—p. 114, 9 *de dub. nom. 586, 18 Non. 218 Char. 141, 20*

·//· ·/·

N II 1ᵛ, 2 *a v. 3*] 1 nobile habebunt | ablatiuo in ·i· genetiuo i ante s N nubile, ablatiuum ln i habebunt, genetiuo plurali i ante um, accusatiuo i ante s *Pu.* genetiuo i ante um. Item accusatiuo i ante s C 7 Qui nunc iacet arida *Pu.* cui nuntla et horrida N 9 graecanicae *Pu.* 11 sed et cum *Pu.* 13 reformare C *Pu.* deformare N 14 et Varro *Fab.* ut uarro N 15 Serapis C *Pu.* sarapidis N 16 sed uerg N et Virgillus *Pu.* sed uergī tā irlm parim tigrin dixit p 17 parin et tigrin N 19 *post* corpore *add.* C *Pu.* id *(om. Pu.)* rerum animalium ut (id C) ramus in silua, aluus in corpore 22 mea] Mesia *con. Cichorius, Roem. Stud. 240*

'pane et assa bubula',

tamen vitiose. panis autem genetivum pluralem Caesar de analogia II *(fr. 8 F.)* 'panium' dixit, sed Verrius *(fr. 19 F.)* 'panum' sine i. ego autem neutrum probo nec
5 puto panem plurali numero dici posse, quoniam unica res est et ad pondus redigitur, nec quisquam veterum nisi singulariter dixit. deminutione autem panis pastillus dicitur, ut hodieque in Italia rusticos dicere animadvertimus.

10 Anguis cum sit masculini generis, dixerunt tamen et feminini, ut Tibullus *(1, 8, 20)*

'iratae detinet anguis',

et Ovidius *(med. fac. 39)*

'mediae Marsis finduntur cantibus angues',

15 et Varro Atacinus *(fr. 8 B.)*

'cuius ut aspexit torta caput angue revinctum'.

Sanguis masculino genere, et facit hunc sanguinem. sed Cato de habitu ait *(ORF² p. 144)* 'sanguen demittatur', et Lucretius *(1, 837)*

20 'visceribus viscus gigni sanguenque creari';

ubi etiam nominativus singularis viscerum adnotandus est, hoc viscus.

Neptis grammatici nolunt dici, quod nomina in os exeuntia genetivo singulari is finiuntur et non possunt
25 transire in feminina, ut custos custodis, sacerdos sacerdotis, nepos nepotis, et advocant Ennium, quod dixerit ita *(a. 55 V.²)*,

---

10—16 *Be. 264, 5 Non. 191* 17—22 *Non. 224* 23—p. 115, 3 *Non. 215*

N II 1ᵛ, 2] 2 autem N enim *Pu.* 5 unita *Pu.* 8 ut hodieque C ut odieque p et hodieque N 10 tamen et *Be.* tamen ut N 12 iratae *corr.* n¹ rate N anguis. Iter *Pu.* 17 Sanguis sanguis non sanguis sanguinis ueteres p hunc sang̃ N 18 sed Cato de habitu, ut declinaretur ait, Sanguen, sanguinis. sanguis, sanguis, sangui. id imitatur Lucretius *Pu. Merula p. 258* de Habito C sanguen n sanguē N 20 sanguemque N *corr.* n¹ *cf. Non. l. s. Serv. ad Verg. Aen. 1, 211 Sac. 474 = [Prob.] 9* 21 Ubi etiam genitiuus singularis uisceris adnotandum est *Pu.*

'Ilia dia nepos, quas erumnas tetulisti'.
sed consuetudo nepotem masculino et neptem feminino genere usurpavit.

Quis cum s littera dici volunt grammatici in quaerendo, ut *(A. 1, 615)* 5
'quis te, nate dea, per tanta pericula casus
insequitur?'
et *(A. 6, 808)* |
'quis procul ille autem ramis insignis olivae?' 91
in inferendo autem qui sine s, ut *(A. 6, 760)* 10
'ille, vides, pura iuvenis qui nititur hasta',
et *(A. 1, 1)*
'Troiae qui primus ab oris'.
est enim praepositivum quis, subiunctivum qui; quod tamen auctores non observaverunt, ut Accius dicens 15 *(v. 657 R.^{3})*
'quinam Tantalidarum internecioni modus sit?'
et Vergilius *(A. 9, 723)*
'qui casus agat res'.
sed et plurali nominativo variaverunt qui proferentes 20 vel ques. unde et dativus duplex in usu nobis est; quis enim et quibus dicimus, in alio qui, in alio ques declinantes. nam nominativus pluralis i littera terminatus accipit semper s et facit dativum, ut di dis, coloni colonis, ita et qui quis. si vero es terminetur nominati- 25 vus, bus syllaba terminari debet dativus, ut duces ducibus, mores moribus, et ques quibus. ques autem dixisse veteres testimonio est Cato, qui ait Originum II *(fr. 64 P.^{2})* 'quescumque Romae regnavissent', et Pacuvius *(v. 221 R.^{3})* 30
'ques sunt ⟨is?⟩ Ignoti, nescio ques ignobiles'.

---

27 ques—31 *Char. 133, 3 Prisc. III 9, 13*

N II 1^v, 2] 1 tetuli^{sti} N 11 iuuenis C *Pu.* iuuenem N 13 troie p troia N 14 est enim p etenim N 20 plurali numero nominatiuo *Pu.* 21 nobis est N noui sermonis est *Pu.* 24 di dis *om.* C *Pu.* 29 patulus q̄ ̄st N Catullus ques sunt C Pacuuius in Medo ques sunt is *Char. l. s.*

quam vocem tametsi novitas abdicavit, declinatio eius tamen manet: ⌊nam⌋ quibus crebro dicimus.

Ix terminata masculina et feminina et communia invenies, quorum genetivus ⌊in⌋ cis exit, velut hic calix
5 calicis, haec pix picis, hic et haec et hoc felix felicis. excipitur autem hoc solum, nix, quod contra rationem nivis facit, licet veteres ninguis declinaverint, e quibus est Lucretius *(6, 736)*.

Pix singulariter dicitur, ut ait Varro de similitudine
10 verborum II *(fr. 51 G.-Sch.)*, quamvis Vergilius dixerit *(g. 3, 450)*

'Idaeasque pices et pingues unguine ceras'.

Huius modi nominum genetivus singularis i litteram et corripit et producit, id est in communibus producit,
15 in ceteris fere corripit.

Os terminata masculina et feminina et communia invenies, velut hic flos, haec arbos, hic et haec et hoc custos et cetera similia; quorum genetivi diverse efferuntur. unde quaeri solet quare nepos nepotis, sacerdos
20 sacerdotis, custos autem custodis faciat. omnia os syl-
92 laba terminata gene|tivum faciunt per tis, velut nepos nepotis, sacerdos sacerdotis, dos dotis, cos cotis et cetera similia. | excipiuntur autem haec quae genetivum faciunt per ris, velut ros roris, os oris, lepos leporis,
25 flos floris, arbos arboris, item per sis, velut os, quod ossis facit, item per dis, velut custos custodis, quod cum ratione profertur, quoniam ex verbo deducitur, quod est custodio, et ideo custodis facit. quaeritur et

---

3—8 + 13—15 *Char. 29, 23 B 542, 38* 7 licet—8 *Prisc. II 279, 13* 9—12 *de dub. nom. 587, 14* 16—28 facit + p. 117, 12 *Char. 30, 6 B 543, 37*

N II 2[r], 1 *a v. 23*] 1 eius N eiusdem *Fab.* 2 *add.* C *Pu.* 3 "feminī et 'maš N 4 *add.* p 6 excipitur autem nix quod contra rationem niuis facit licet lucretius nix niguis declinauerit p 7 licet *corr.* n[1] linquet N decilnauerunt N 8 lucretius p lucilius N *cf. Serv. ad Aen. 4, 250* 12 ideasq. N 17 et hoc *om.* C 25 per sis ut os p per ·is· os N *corr. K.* 28 custodio *Prisc. II 254, 15* custodior N

de Graecis, quorum genetivi diversi sunt. itaque si fuerit nominativus Androgeos, genetivus erit Androgeo, ut apud Vergilium *(A. 6, 20)*

'in foribus letum Androgeo'.

sed apud eundem invenimus *(A. 2, 392)* 5

'Androgei galeam',

sed non ex eodem nominativo. nam si fuerit hic Androgeus, Androgei facit genetivo, ut idem Vergilius in II *(425)*

'Penelei dextra divae armipotentis ad aram 10
procubuit'.

est et neutrum in os, hoc os, haec ora.

Ox terminata masculina et feminina et communia invenies, velut hic ferox ferocis, haec vox vocis, hic et haec et hoc velox velocis. quorum genetivus, ut prae- 15 dictum est, per cis effertur, ablativus per i in communibus seu neutralibus. excipitur hoc solum, nox, quod genetivum per ctis facit, noctis, idcirco quia Graece *νύξ νυκτός* declinatur.

Ax terminata nomina invenies * 20

Fornax feminino genere dici debet, quia per deminutionem fornacula, non fornaculus facit, et quia omnia nomina inanimalia x littera terminata, genetivum si productum habeant, generis sunt feminini, ut lodix lodicis, radix radicis. Vergilius quoque consentit, cum 25 ait *(A. 8, 446)*

'vulnificusque chalyps vasta fornace liquescit'.

thorax autem, cum sit Graecum, his admisceri non debet.

Ceterum feminina omnia monosyllaba sunt excepto

13—19 *Char. 30, 9 B 544, 1* 21—22 facit *Be. 273, 1* 29—p. 118, 8 *de dub. nom. 579, 29 574, 7 Non. 208 199*

N II 2r, 1] 1 Graeca uero si nominatiuo ·ys· terminantur ut androgeys genitiuus erit androgeos apud uergilium in foribus letum androgeos p 20 *lacunam statuit K., cf. Char. 27, 12* ax terminata aut masculina sunt ut trax aut feminina ut fornax aut omnis generis ut audax p 29 cetera omnia monosyllaba feminina sunt C ex terminata nomina monosyllaba femi-

grege et rege; quorum alterum ex diverso genere constat. quamquam Lucretius in II *(662)* 'bucerias greges' feminino genere dixit. calx igitur, sive qua calcamus sive qua aedificamus, feminini generis est, ut et Vergi-
5 lius ait *(A. 11, 714)* |
93 'ferrata calce fatigat'.
sed et Lucilius in XIIII *(v. 477 M.)* masculino genere dixit.

Multa sane inveniuntur quae varia ratione deficiant,
10 quae suo quoque titulo *(c. 1, 11 sq.)* praedicta sunt. alia enim singularitate carent, ut exta arma castra moenia ilia scalae scopae cancelli furfures nuptiae freni, quamvis Vergilius dixerit *(A. 12, 568)*
'ni frenum [frenum] accipere';
15 alia pluralitate, ut garum oleum vinum ferrum panis frumentum et cetera quae ad pondus numerum mensuramque rediguntur. nam quod auctores dixerint frumenta hordea mella, non nos moveat. abusi sunt enim licentia vetustatis, et tamen alios casus eorum non
20 protulerunt. sane Vergilius dicit *(g. 1, 215)*
'vere fabis satio';
sed nec ipsum admittitur, quia nec ferrum nec aurum nec oleum, quamvis diversi generis, pluraliter quisquam ausus est pronuntiare. alia sunt quae, quamvis plurali
25 numero per omnes casus declinentur, nominativum tamen singularem vocativumque non habeant, ut dapes preces proceres pecudes fruges fauces vices ceteri pleri-

---

9—14 *Char. 32, 16* 15—24 pronuntiare *Char. 31, 30 34, 22*
15—21 *Prisc. II 176, 1 Pomp. 177, 28 de dub. nom. 579, 7*

---

nina mas. exceptis grex et rex gregem quoque lucius feminino genere dixit p

N II 2r, 1] 2 quamquam C *Pu.* nam N Lucretius in II bucerias greges *Lachmann in Lucr. l. s.* lucilius in II ducere has greges NC 7 lucil in XIIII N Lucilius XLIII *ω unde Dousa p. 99 et 132 con.* Lucilius XXIII 10 quaeque C 17 dixerunt C 21 fauis N 26 non habent p 27 uices et cetera pleraque nomina C

que verbera. alia autem singulariter quidem per omnes casus declinantur, sed pluraliter nominativo tantum et accusativo et vocativo, ut maria rura aera iura; quamvis Cato Originum VII *(fr. 116 P.²)* genetivo casu dixerit 'iurum legumque cultores', et Lucretius secundo *(637)* 5
'pulsabant aeribus aera'.
alia nominativum et ablativum habent, ut tabes pluris sireps. faciunt ⟨enim⟩ ab hac tabe plure siremse. Cinna autem in Zmyrna *(fr. 10 B.)* huius 'tabis' dixit nullo auctore. alia unius tantum casus sunt, ut haud secus, 10 adfatim, ad incitas, infitias, suppetias, pessum, sponte, dicis ⌊causa⌋, ergo, nequam, nihili, frugi. derivationis vero tanta est inaequalitas ut conprehendi non possit. nam cum sit Agrippa, mulierem Agrippinam dicimus, thermas vero Agrippinianas. item cum sit Nero ut leo, 15 pelles leoninas, thermas Neronianas ⌊appellamus. item cum sit Titus ut lupus, thermas⌋ Titinas ut pel|les lupi- 94 nas non dicimus, sed Titianas. de qua quaestione a Velio Longo libellus scriptus est. item deminutionis inaequalitas dura est, ut iuvenis iuvenculus, canis ca- 20 tulus, pulvis pulviculus, vinum vinulum, talus taxillus, panis pastillus, homo homunculus ⌊et⌋ homuncio, piscis

---

1 alia—6 *Char. 120, 33 135, 7 Phoc. 428, 29* 7—10 auctore *Char. 143, 32 145, 31*

N II 2ʳ, 1] 4 VII N IIIᵒ. C 6 acribus N acrius C 7 pluris—plure] pluuies—pluuie *con. Ritschl mus. Rhen. VIII p. 302* 8 slremps C faciunt C facit N *add. K.* sirempse *Fab.* 10 ut haut (d) secus atfatim (d) N ut hoc secus adfatim C *Carrio p. 436* 11 pessum *con. K.* pedum Np 12 dicis causa ergo C dicis causa *Pu.* nihili *corr.* n¹ nihil N 14 cum sit N ab C *Pu.* 15 Termas uero agrippininas item cum sit nero ut pina. pelles leoninas termas uero neroninas appellamus. Item cum sint titulus et lupus similia termas dicimus titinianas pellis lupinas p 16 neronianas titianas (puncta subscripta) ut pelles N Neronianas ut pelles n (Titinas *add.* n¹) Neronianas appellamus. Titus ut lupus. Thermas Titinas ut pelles *Pu.* Neronianas Item cum sit Titus ut lupus, thermas Titinas ut pelles C 18 a *del.* C 21 puluisculus N

pisciculus et pisculus. item in coniungendo propria ⸤est⸥ quibusdam potestas, quae ratione excluditur, ut cum dicimus quinquaginta milia nummum, nec statim centiens nummum dicere possumus; et centiens sester-
5 tium, nec tamen quinquaginta sestertium, sed quinquaginta sestertia dicimus.

Praetextum quidam dici volunt, quia intellegitur vestimentum; sed consuetudo vicit, quae praetextam dicit, referens scilicet ad togam. nam quaecumque derivantur
10 vel mediae sunt potestatis quovis genere dici possunt. sumunt enim genus ab his quibus coniuncta sunt; ut puta Lucanicum, intellegitur pulmentum vel intestinum, et hic Lucanicus, subauditur botulus vel apparatus, et haec Lucanica feminino genere, intellegitur hira, hoc
15 est intestinum, aut aliud quod unus quisque intellegere voluerit. sumptum est enim nomen ab inventoribus Lucanicis. similiter et opus pistorium quod adipe conficitur omni genere dici potest, et hic adipatus, quo intellegitur panis aut aliud quid, et haec adipata, hoc
20 est pars, et hoc adipatum, opus scilicet. nam et Lucilius V *(v. 196 M.)* 'adipatam' dicit feminino genere; sed subiungit pultem. |

Forfices et forcipes ⟨et forpices⟩ quidam distingunt, ut forfices sint sarcinatorum a faciendo, ⸤forcipes fabro-

---

7—9 togam *de dub. nom. 587, 5* 23—p. 121, 11 *Vel. Long. 71, 14 Cassiod. 160, 19 Serv. A. 8, 453 Cap. 109, 16*

N II 2r, 2 *a v. 23*] 2 *add.* C *Pu.* p 4 sed centies *Fab.* 5 nec tamen ·L· sestertium s. L. sestertia dicimus N nec tamen quinquaginta sestertia dicimus C 13 subauditur C auditur N 15 unus *del.* C 17 Lucanis C quod adipe conficitur ω $\overset{o}{q}$ adiis conficitur N similiter et hic adipatus panis quia dipe conficitur p 19 aliud aliquid *Pu. Dousa p. 38* 20 pars] puls *Lachmann* 22 sed subiungit C sed ubi iungit N sed illi iungit *Fab.* sed illi subiungit *Pu. Dousa p. 38* pultem *corr.* n[1] pluten N 23 *add. K.* Forfices filorum forpices pilorum forcipes fabrorum dicuntur p distinguunt C *Pu.* discidunt N 24 *add.* C *Pu.*

rum a fervendo⌋, quod ferrum calidum capiant, forpices tonsorum, quod pilum secent. sed inepta haec esse Lucilius docet, qui etiam medicorum forcipes dicit libro XI *(v. 401 M.)*

'scalprorum forcipiumque 5
milia viginti',

item paulo post *(v. 403 M.)*

'et uncis forcipibus dentes
evelleret'; | 9

sed et Vergilis in VIII *(A. 8, 453)* 95

'versatque tenaci forcipe ferrum'.

Ad equas an ad aquas vocare dici debeat quaesitum est. qui ⌊ad⌋ aquas dicunt enarrant quod ex luco Camenarum aqua religiosa adferri soleret purificandi causa. sed melius ad equas, quod olim greges equorum in circum inducebantur ibique per populum cursu aequabantur. 15

Vineas uvarum et machinarum distinguendas quidam existimant, ut aliud per ĕ, aliud per e proferatur. sed cum auctores id non observaverint, supervacaneum est nos observare, praesertim cum in aliis non distinguamus. nam scorpium tam animal appellamus quam militare tormentum; item musclum et arietem. 20

N II 2ʳ, 2] 1 ferendo *Pu.* quod ferrum *Pu.* q̄ ferrum N forpices tonsorum *Lin.* forcipes tonsorum N 3 dicit *corr.* n[1] dixit *Pu.* dici N lib̄ XIX N lib. XI *Dousa p. 60* 5 Scaiprorum *corr.* n[1] scaiptor̄ N 8 et uncis C *Pu. Dousa p. 60 131* eunis N 9 euelieret C *Pu. Dousa p. 60 131* uellere N 12 ad aequas an ad aquas N ad equas an ad aquas C *Pu.* Ataeques an adaques C *add. nota* ai. 13 *add. Pu.* adaques C 14 soieat *Pu.* 15 ad aequas N ad equas *Pu.* adaeques C 16 ubique *Pu.* 18 Vineas uuarum et machinarum distinguendas C *Pu.* Uinea uuar̄ et machina distinguenda N uinea uuarum et uinea machina uelli dicitur p 19 existimabant *Pu.* per e breue. aliud per e iongum *ω utroque loco posuit* i *pro* e C, *priore tantum Pu.* 20 superuacuaneum N 22 nam tam scorpium animai N *transp. K.* Scorpius animal et scorpius miiitare tormentum p 23 musculum *Fab.*

Barbam singulariter in uno homine recte, pluraliter in pluribus dicas. nam et Vergilius de pluribus ait *(g. 3, 366)*

'stiriaque inpexis induruit horrida barbis'.

5 errant enim qui in hominibus barbam, in hircis barbas dici putaverunt. nam hic de hominibus Vergilius loquitur, quamvis et hircorum dixerit barbas, sed, ut dixi, multorum.

Inberbi autem dicuntur, non inberbes. sic enim et 10 Varro de actionibus scenicis V *(fr. 83 F.)*, 'inberbi iuvenes'; sed et Cicero *(de dom. 14, 37)* 'inberbum per ⟨u⟩ dixit', non inberbem, et Kalendis Ianuariis de lege agraria *(II p. 601 Or.²)* 'inberba iuventute'. Titus Livius autem XVIII *(fr. 9 W.)* 'inberbis' singulariter.

15 Haec ficus et hae fici et has ficos facit. genetivus enim singularis huius fici, non huius ficus est; et Lucilius *(v. 1173 M.)*

'fici' inquit 'comeduntur et uvae',

et *(v. 1101 M.)*

20 'adsiduas ficos'.

sed Varro * 'de ficu se suspendit' *(Cic. de or. 2, 69, 278)* dicendo dedit multis licentiam ut hae et has ficus dicerent, quod usurpare maluimus propter cacemphaton; de qua re Martialis elegantissime loquitur. ait enim *(1, 65)*

25 'cum dixi ficus, rides quasi barbara verba, |
96 et dici ficos, Laetiliane, putas.
dicemus ficus quas scimus in arbore nasci;
dicamus fic⌊os, Laetili⌋ane, tuos'.

1—8 *schol. Bern. g. 3, 311* 5—6 putaverunt *Cap. 99, 24* 9—14 *Be. 276, 26* 15—28 *Char. 128, 20* 21—28 *Prisc. II 267, 4 261, 9 exc. de nom. 214, 33* Micon *149, 25 M.*

N II 2ʳ, 2] 10 decationibus C 11 inberbum perduxit N *corr. A. Klotz* 12 ianuaris N 14 inberbis singulariter *Be. l. s.* inberbes uulgariter N imberbis (imberbi *Pu.*) uulgariter C *Pu.* licet libius inberbis uulgariter dixerit p 21 *lacunam qua Varronis exemplum a Charisio l. s. servatum cum nomine Ciceronis haustum est indicavit K.* de ficubus suspendit *Pu.* 22 h̄ (*i. e.* haec) N *corr. K., om.* C *Pu.* 26 putas] iubes *Pu.* 27 dicimus ficos (v suprascr.) N 28 *alia legit K., sed parum recte*

quae ⌊ficus⌋ ante maturitatem hae grossi dicuntur feminino genere. et Horatius *(serm. 1, 9, 13)* 'urbem et ficos laudabat' et *(serm. 2, 2, 122)*

'cum duplice ficu'.

Inimicitiae et insidiae pluraliter dici debent; sed Sal- 5 lustius *(hist. 2, 29 M.)* de insidiis 'prima' inq⌊uit⌋, et Accius *(inc. fr. XXXVIII R.³)* 'inimicitiam' dicit.

Alicam sine adspiratione dictam Verrius *(fr. 5 F.)* tradit, et sic multi dixerunt; ⌊nisi quod⌋ Lucilius XV *(v. 496 M.)* 10

'nemo est halicarius posterior te'

cum adspiratio⌊ne dixit⌋.

Polenta dici debet per o; cuius rei Verrius Flaccus *(fr. 10 F.)* rationem ⌊hanc reddit, quod⌋ usui hominum □ poliatur. 15

Nemo in homine proprium est, quia significat ne homo. antiqui et pro | nul⌊lo posue⌋runt, ideoque nemo 97 dicentes, quasi minus sig⌊nificarent⌋, et homo addebant ut Terentius *(Eun. 549)*

'numquis hic me sequitur? nemo homo est'; 20

et Lucilius XXIX [nemo est] ideo dixit *(v. 836 M.)*

'quis tu homo es?
Nemo sum homo, ar⌊quitenens deus sum⌋'.

at Vergilius IX *(A. 9, 6)*

5—7 *Serv. g. 2, 93 A. 11, 896* 8 *Paul. Fest. 7, 17 Cap. 107, 12 Vel. Long. 68, 18* 13—15 *Be. 284, 21 Cap. 106, 4* 16—p. 124, 3 *Mar. Vict. 9, 11 Fest. 162, 1 Prisc. II 207, 2*

N II 2ʳ, 2] 1 quae ficus C ficus *Pu.* h̄ *(i. e.* haec) N *corr. K., del.* C 2 Horatius ∗ urbem n *nomen Horatii hodie in* N *non satis apparet, sed ante* urbem *nihil defuisse videtur* urbem] uerbem N ueruecem C *Pu* 6 *suppl. ex* C *Pu.* 9 *suppl. ex* C *Pu. Dousa p. 56* XV, *quod K. non satis apparuit, certe dispicitur in* N 11 halicaribus N *corr.* n¹ halicarum C 14 *suppl. ex* C *Pu.* hanc *in* N *scriptum fuisse testatur Lin.* 14 usui C *Pu.* usus N *Be. l. s.* hominum *codd. Bedae praeter Montepessulanum* omnium N *Bedae Montep.* 16 hominē N hominē C 17 nullo posuerunt C *Pu. Dousa p. 82. sic et in* N *fuisse testatur Lin.* 18 *suppl. ex* C *Pu. Dousa p. 82* 21 *del. K.* 23 *suppl. ex* C Aro . , tem deis *in* N *fuisse adnotat. Lin.* 24 at *vel* ut N VIII N 9. *Pu.*

'Turne, quod optanti divom promittere nemo auderet';
pro ⌊nullus divum⌋.
Hos pugillares et masculino genere et semper pluraliter dicas, sicut Asinius in Valer⌊ium lib. I⌋ *(ORF[2] p.499)*, quia pugillus est qui plures tabellas continet in seriem sutas. at tamen haec pugillaria saepius neutraliter dicit idem Catullus in hendecasyllabis *(42, 5)*. item Laber⌊ius⌋ ⌊in Piscatore⌋ *(v. 71[1] R.[3])* singulariter hoc 'pugillar' dicit.
Manibias per duo i dicendum, quia sunt a manibus, ut putat Verrius *(fr. 8 F.)* | ⌊dictae⌋. sed et manubiae per u dici possunt a m⌊anu⌋, id est virtute contractae.
'Vultur' dixit Vergilius in VI *(A. 6, 597)*; sed et 'vulturius' Lucilius in I *(v. 46 M.)*. et pavos et pa⌊vo⌋. Ennius *(a. 15 V.[2])*,
'memini me fieri pavum';
at Per⌊sius⌋ ait [me] *(6, 10)*
'postquam destertuit esse
Maeonides quinto pavone ex P⌊ythagoreo⌋'.
acceptor quoque et accipiter. Vergilius *(A. 11, 721)*

4—10 *Be. 285, 16* 14—vulturius *Prisc. II 207, 2 Char. 147, 10 Serv. A. 6, 595* 14—20 *Be. 285, 19* 21—p. 125, 2 *Be. 264, 33 Cap. 107, 8 Non. 192*

N II 2r, 2] 1 diuom (v *supra* o) N 3 pro nullus diuum C pro * dicimus n 5 *suppl. ex* C *Pu.* lib. I *et in* N *posse scriptum fuisse propter K. moneo* Valeriam C 7 neutraliter dicit] *locus sine dubio corruptus. fortasse Catulli exemplum intercidit* 9 *suppl. ex* C *Pu.* *add.* C *Pu. Be. l. s.* 12 *suppl. ex Pu.* Flaccus *quod ante* dictae *inseruit K. non erat in* N 13 a m ... id est uirtute N a manus uirtute C *Pu.* 14 uultor *et* uultorius *Merula p. 284* 15 pauus paui dicitur et pauo pauonis p et (ut N) pauus et pauo C pauus *quod K. ante* Ennius *suppl. non erat in* N 17 memlnit me N 18 *suppl. ex* C *Pu.* pauo *quod K. post* Persius *addidit non erat in* N me] enim *K. delevi* 19 Pauus cum destitlt esse *Pu. Merula p. 76* destertuit *corr.* N *ex* deseruit 20 ex P* (Pythagoreo *suppl.* n[1]) Acceptor n

enim 'accipiter' dicit, Lucilius autem *(v. 1170 M.)*

'exta acceptoris et unguis'.

Erumnam Ennius *(fr. 2 F.)* ait per e solum scribi posse, quod mentem eruat, et per a ⌊et e⌋, quod maerorem nutriat. 5

Ostia exitus fluminum in mare neutro genere semper pluraliter dicuntur. sed ⌊si ur⌋bem significare v⌊oles⌋, singularem potius numerum observabis; quamvis Sallustius *(hist. 5, 18 M.)* frequenter etia⌊m plurali nu⌋mero urbem significet. 10

Frena neutraliter frequenter. Vergilius frenos quoque, ut in georgicon III *(184)*

'⌊et [in]sta⌋bulo frenos audire sonantis'.

sed et singulariter dixit in XII *(A. 12, 568)* | 14

'ni frenum accipere et dicto parere fatentur'; 99

quod tamen consuetudo repudiavit.

Balneum veteres dixerunt sive balineum: nihil enim differt, ⌊sed in⌋ privatis; in publicis autem feminini generis, et quidem numero semper plurali frequenter balneas et balineas, nec inmerito. nam parsimoniae 20 causà uno igni duplex balneum calfaciebant pariete interiecto, ut pudor viris mulieribusque constaret. |

Olivam grammatici arborem significare volunt, oleam fructum; sed veteres hoc non observaverunt. e contrario enim Vergilius fructum olivam *(g. 2, 85)*, 25

---

6 — mare *Fest. 382, 16* 11—16 *Char. 32, 20 37, 4 93, 5 exc. de nom. 211, 24 Non. 206 Cap. 110, 1* 17—20 balneas *Be. 265, 15 de dub. nom. 572, 16 Cap. 108, 7* 23 — p. 126, 5 *Cap. 99, 8*

N II 2v, 1 *a v. 23*] 1 lucius N lucillus *codd. Be. l. s.* 2 *sic et* C *Pu. Dousa p. 11* 4 *add.* p 7 *suppl. ex* p. *ubi est* si orbem significare uoles singū dicitur: sed si urbem significare uelis C *Pu.* 9 etiam * mero n *suppl.* n[1] 11 Fraena dicimus *Pu.* 13 *suppl. ex* C *Pu* 14 sed et singulariter dixit in XII. NC sed et in 12. singulariter dixit *Pu.* hoc frenum *quod K. ante* dixit *supplevit non erat in* N 15 ni frenum N frenum se C 18 refert C *suppl. ex* Cp *Be. l. s.* foeminino genere C 20 balneas licet et balnea legantur p 21 duplex balineum *Pu.*

'nec pingues unam in faciem nascuntur olivae',
⌊et *(g. 2, 63)*
'sed truncis oleae⌋ melius propagine vites',
et iterum *(g. 2, 3)*
5 'prolem tarde crescentis olivae'.

Olympia feminino genere locus ipse dicitur, certamina vero neutraliter. nam Varro ait 'Olympia in ludos invitat' *(p. 340 Bip.)*, item de poematis 'Olympiam non accessit' *(fr. 67 F.)*. sed idem de gente populi Romani 10 III 'ludos Olympia fecerat' *(fr. 15 P.)*.

Rediviva dicimus quae post interitum redeunt, recidiva quae ex suo casu restituuntur. unde Vergilius *(A. 4, 344)*
'recidiva manu posuissem Pergama victis'.

15 Necessitas imperii est, necessitudo sanguinis coniunctio. Sallustius tamen necessitudinem saepe pro necessitate ponit, nec umquam pro necessitudine necessitatem aut ipse aut quisquam veterum.

Vici dicuntur humiles domus. nam qua incedimus 20 non vici sed viae sunt vicorum. unde vicinia dicitur loci demonstratio, vicinitas vero vicinorum coniunctio.

Observans participium est, cum habet accusativum casum, ut fugitans, observans illum, fugitans illum, nec 100 umquam conparatur. nam | si genetivus sequatur, erit 25 nomen, ut observans magistri, fugitans litium, iactans sui, et tunc recipit conparationem, ut *(A. 6, 815)*
'iactantior Ancus'.

Longitudo mensurae est, longinquitas regionis vel temporis.

30 Lŏra correpta prima syllaba et feminino genere dicenda est, ⌊cum vinum aqua corruptum significat⌋, pro-

---

11—14 *Serv. A. 4, 344* 15—18 *Non. 353*

N II 2v, 1] 8 inuitam C in uitam N *corr. K.* 12 casu *corr.* n[1] usu N 17 nec — 18 ueterum *in scripto suo non esse adnotat* C 21 uicinorum coniunctio p uicinorum conductio N 28 lonquinquitas N longitas C 31 *add.* p correptum p

ducta autem neutraliter e corio vincula, ut et Lucilius in VIIII *(v. 326 M.)*

'ipsa si se corio omnia lōra'.

Arabs et Arabus varie dicimus et varie declinamus. nam ab eo quod est Arabs huius Arabis et huic Arabi 5 facimus, pluraliter hi Arabes Arabum Arabibus; Arabus vero huius Arabi facit et huic Arabo, pluraliter hi Arabi Araborum Arabis. unde et Vergilius *(A. 7, 605)*

'Hircanisve Arabisque parant'.

Amphora, si declines, amphorarum facit; at ex hoc 10 iunctim X milia amphorum dicimus. item modium sestertium nummum.

Cliens communis ⌊generis⌋ est; invenimus tamen et clientam apud Afranium in Pompa *(v. 238 R.³)* 'interim tua clienta', et apud Horatium *(carm. 2, 18, 7)* 15

'nec Laconicas mihi
trahunt honestae purpuras clientae'.

similiter et hospes cum sit communis generis, hospita quoque dicitur, ut Vergilius *(A. 3, 539)*

'bellum, o terra hospita, portas'. 20

et antistes habet antistitam, ut Varro divinarum IIII *(p. 216 Bip.)* et Cicero in Verrem IIII *(45, 99)* et Polio *(p. 337 B.)* 'Veneris antistita Cupra'; sed et Cornelius Severus *(fr. 4 B.)*

'stabat apud sacras antistita numinis aras'. 25

Intiba neutro genere Vergilius dixit *(g. 1, 120)*

'et amaris intiba fibris',

et sic multi eruditorum. sed et masculino genere fre-

4—9 *Char. 123, 8 Prisc. II 216, 13 Serv. A. 7, 605* 10—12 *Char. 56, 4* 13—25 *Prisc. II 157, 2 Cap. 108, 16* 26—p. 128, 6 *Non. 208 schol. in Verg. g. 1, 120 (vol. III 2 226, 4 H.)*

N II 2ʳ, 1] 2 VIII°. C 3 si se] suo e *Marx* 6 facit Np *corr. K.* 9 Hircanisve N organis C 10 Anphoram si declines N Amfora si diclines p 13 *add.* p 14 Pompa N Pomm^in^alii C 16 lacunias N 21 antestes C antistit^ta^um N antestitam C 23 cupras (*vel* cuprus) et cornelius N 25 antestita C

quenter a veteribus dictum est. nam Lucilius in V *(v. 193 M.)* deridens rusticam cenam enumeratis multis herbis

‘intibus praeterea pedibus proserpit equinis’,

5 et Aemilius Macer *(fr. 12 B.)*

‘quales aget intubus herbas’. |

101 Large et largiter. Iulius Modestus utrumque recte dici ait, sed large esse qualitatis, largiter quantitatis. unde nascitur largitas vel largitio. nam largitudo nus-10 quam invenitur nisi apud Nepotem *(fr. 59 H.)*

Clunes feminino genere dixit Melissus *(fr. 4 F.)* et habet auctorem Laberium, qui in Ariete sic ait *(v. 7 R.^{3})*,

‘vix sustineo clunes *’

et Horatius *(serm. 1, 2, 89)* ⟨‘pulchrae clunes’⟩, et Scae-15 vola *(fr. 2 B.)* ‘lassas clunes’. sed Verrius Flaccus *(fr. 15 F.)* masculino genere dici probat, quoniam nis syllaba terminata anima carentia nominativo singulari masculina sunt, ut panis cinis crinis et similia. ⌊quid⌋ quod feminino genere dixit cinerem et Calvus in carminibus

20 ‘cum iam fulva cinis fuero’ *(fr. 15 B.)*,

item *(fr. 16 B.)*

‘forsitan hoc etiam gaudeat ipsa cinis’.

hinc muliebre ministerium cinerarius dicitur. nam Cato in Originibus *(fr. 114 P.^{2})* ‘mulieres’ inquit ‘nostrae 25 capillum cinere unguitabant, ut rutilus esset crinis’.

7—8 quantitatis *Be. 277, 20 Char. 204, 22* 11—25 *Be. 266, 6 de dub. nom. 575, 24 Non. 196 198 Cap. 108, 15 Serv. A. 2, 554 Prisc. II 160, 11 exc. de nom. 209, 31 B 555, 25 Prob. 124, 16*

N II 2^v, 1] 2 deridens *corr.* n^1 derident N 4 proserpit C perserpit *Dousa p. 37* perserpsit N 6 Quales reges C quale seges (aget *K.*) N Macer mas. protulit o quales reget intubus herbas p 11 Clunes melissus femī dixit oratius et lassos culunes et melius mas̄ dicitur p 13 uix sustineo clunes sceuola et horatius et lassas clunes sed uerrius N *corr. Haupt* 16 nis syllaba *Serv. exc. de nom. B Prob.* in is syllabam N 18 *suppl. ex* C *Pu.*; *in* N Q: (u *in lit.* Q *inclusa*) *fuisse videtur* Q n 19 et Caluus C ut caluus N Caluus *Pu.* 20 fuero N C *Pu.* fuerit n 23 cinerarium C incinarium *Pu.* 25 iungitabant f. inungitabant C inungitabant *Pu.* et rutilius esse cinis N *corr.* n^1 et^{or} utilius esset crinis C

Insomnia plurali numero significare volunt grammatici somnia, addita scilicet praepositione, ut Graeci dicunt ἐνύπνια; nam et Vergilius *(A. 6, 896)*

'sed falsa ad caelum mittunt insomnia ⟨manes:⟩'

singulari vero numero vigiliam significare, ut Pacuvius 5 in Antiopa dixit *(v. 9 R.*[3]*)*

'perdita inluvie atque insomnia',

id est vigilia. sed idem Vergilius insomnia etiam pluraliter pro vigiliis posuit *(A. 4, 9)*,

'quae me suspensam insomnia terrent?' 10

quamvis et hic somnia intellegi possint, quibus ⸤Dido⸥ terreri potuerit. |

Cilones dicuntur quorum capita oblonga et conpressa 102 sunt, chilones autem cum adspiratione ex Graeco a labris inprobioribus, quae illi vocant χείλη; unde et 15 pisces chilones inprobius labrati. |

Lactis nominativum alii volunt lac, alii lact, alii lacte ĕ postrema. omnino enim nullum nomen muta littera finitur alia nisi s. itaque eruditiores adiunxerunt t [et] propter genetivum, quia lactis facit. nam tria prae- 20 terea inveniuntur quae littera eadem finiuntur, caput

---

1—12 *Serv. A. 4, 9 Non. 209* 13—16 *Paul. Fest. 43, 10 Vel. Long. 74, 13 Cap. 97, 17 Cassiod. 155, 12 CGL V 14, 14 55, 5* 17—p. 130, 7 *Sac. 471, 24 = [Prob.] 7, 4 anecd. Helv. 120, 3 (cf. p. LXXXVI) Prisc. II 212, 4 Cled. 48, 22 CGL V 462, 25 Pomp. 199, 9 Cap. 95, 13*

N II 2ᵛ, 2 *a v. 17*] 1 significari N 4 ad cęlum. m̄s. N *add. Fab.* 5 u^{i}ęrgim^{lia} N 7 illuuie *corr.* n[1] in illiue N 8 idē ui^{r}gilia s. idem $\overline{\text{uerg}}$ N idem *ab* n *omissum in* N *non iam satis apparet, add.* C *Pu.* 9 uigiliis *ω* uirgiliis N 10 quae me suspensam insomnia p qua me suspensus^{m} insomnia N 11 quibus terreri dido potuerit p quibus terreri potuerint (potuerit C *Pu.*) N 13 compressa *corr.* n[1] conprehensa N conpresse p 16 pisces C per ces N unde et pisces inprobius labrati chilones dicuntur p 17 Lactis nominatiuum alii lac alii lach alii lact propter genitiuum lactis p lact *ω* lahc N 18 lacte alii lactis etenim postrema C 19 nisi t C *Pu.* 20 propterea C quia lactis *K.* qualitatis N lactis C *Pu.*

git nepet. sed his occurrit quod nullum omnino nomen duabus mutis litteris finiatur. ergo lacte sine vitio dicemus. nam et Cato sic dixit *(fr. 134 P.^{2})* 'et in Italia atras capras lacte album habere'. sed et Valgius *(fr.* 5 *6 F.)* et Verrius *(fr. 18 F.)* et Trogus *(fr. 52 Bi.)* de animalibus [heres] lacte dicunt. at consuetudo tamen aliud sequitur.

Latera lardi vitiose quis dicit. satis ⌊est⌋ enim lardum dicere. nihil enim aliud intellegi potest. nam latera 10 non sunt nisi capita lardi.

Nihil si dicas, quantitatem notas; si vero nihili adiuncta i, hominis mores. cuius nominis origo haec est: hillum Varro *(fr. 123 F.)* rerum humanarum intestinum dicit tenuissimum, quod alii hillam appellaverunt, ut 15 intellegeretur intestinum propter similitudinem generis. unde antiqui creberrime dempta littera hilum quoque dixerunt; unde intellegimus nihil sine adspiratione vitiose dici.

Heres parens homo, etsi in communi sexu intelle- 20 gantur, tamen masculino genere semper dicuntur. nemo enim aut secundam heredem dicit aut bonam parentem aut malam hominem, sed masculine, tametsi de femina sermo habeatur. nam Marcus ait 'heredes ipsus secundus'; et Pacuvius in Medo, cum ostenderet a Medo 25 matrem quaeri, ait *(v. 219 R.^{3})*

> 'te, Sol, invoco ut mihi potestatem duis inquirendi mei parentis'.

sed Gracchus 'suos parentes amat' cum dicit in signi-

---

19 homo *de dub. nom. 580, 4 Prisc. II 206, 14*

N II 2^v, 2] 1 nepet p nept N 2 dicemus p dicimus N 6 heres N haereus C *del. K.* dicuntur N 8 quis N uulgus *con. K.* *add.* p 10 non sunt p nec sunt N nisi N nec C *Pu.* lardi Cp lardi N 13 hilum N Hilum C *Pu.* 14 hillam *scripsi (cf. Non. 122)* hilum N 16 hilum N 23 Marcus — secundus] *loci corrupti emendatio adhuc non contigit*

ficatione matris | * et in alia epistula 'tuus parens sum' 103
ait, cum de se loqueretur. et apud Vergilium sic legimus *(A. 3, 341)*,

'ecqua tamen puero est amissae cura parentis'?

Labra et labia indistincte dicuntur, et deminutio labella, non labiae, ut quidam volunt. nam ⌊et⌋ Vergilius ait *(ecl. 2, 34)*

'calamo trivisse labellum'.

Verrius autem Flaccus *(fr. 26 F.)* sic distinxit, modica esse labra, labia ⌊autem⌋ inmodica, et inde labiones dici. nam et Terentius *(Eun. 336)*

'labris demissis gemens',

et Plautus *(Mil. 93)*

'labris dum ductant eum'.

'Capparim' feminino genere dixit Varro de forma philosophiae II *(p. 327 Bip.)*. erit ergo haec capparis nominativo. nam et Graece feminine dicitur ἡ κάππαρις.

Cassidem dicimus nos ab eo quod est haec cassis; sed multi cassidam dicunt, ut et Propertius *(3, 11, 15)*

'aurea cui postquam nudavit cassida frontem',

et Vergilius *(A. 11, 774)*

'aurea vati
cassida'.

Harena dicitur quod haereat, et arena quod areat; gratius tamen cum adspiratione sonat. et cum pluralem non habeat, Vergilius ⌊tamen⌋ ait *(g. 2, 106)*

'quam multae Zephyro turbantur harenae'.

Leaena dicitur, non lea; sed Ovidius *(a. a. 2, 375)* ⌊ait⌋

'nec lea, cum catulis lactentibus ubera praebet'.

15—23 *Be. 266, 22* 18—23 *de dub. nom. 576, 22 Prisc. II 218, 15 251, 3* 28—29 *Prisc. II 209, 7*

N II 2v, 2] 1 *post* matris *certe quaedam excidisse neque tamen reliqua quo pertineant aut quemadmodum corrigenda sint constare recte monet K.* sum] tuum C 4 amissi C 6 non labios N non labias C *Pu. corr. K. add. Pu.* 10 *add. Pu.* 14 ductantem N *corr. Fab.* 26 tamen Cp autem *Pu.* 28 Leena p Lęna N *add. Pu.* 29 lactantibus p

Capo dicitur nunc; sed Varro de sermone Latino *(fr. 105 G.-Sch.)* 'iterum' ait 'ex gallo gallinaceo castrato fit capus'.

Gulam, ut Iulius Modestus ait, per u scribemus, non 5 per y, quae Graecis vocabulis necessaria est et saepe in u transit, ut in sue mure * ait *(Atta v. 11[1] R.[3])* in nuro 'inter se degularunt omnia'. |

104 Leontion et Chrysion et Phanion ex neutris Graecis feminina [neutra] fecere et Plautus *(Truc. 323)* quod 10 dixit 'haec Phronesium', et Caecilius *(v. 286 R.[3])* 'Leontium'. Varroni *(fr. 39 G.-Sch.)* autem placet talia nomina dativo tantum casu et ablativo declinari, de ceteris vero sic efferri ut nominativo.

Lingula cum n a linguendo dicta est in argento; in 15 calceis vero ligula a ligando. sed usus ligulam sine n frequentat.

Porros masculine dicimus **in pluralitate,** ceterum singulariter hoc porrum.

Gausapa Ovidius neutraliter dixit *(a. a. 2, 300)*,

20 'gausapa si sumpsit, gausapa sumpta',

et Cassius Severus ad Maecenatem 'gausapo purpureo salutatus'. sed Augustus in testamento 'gausapes, lodices purpureas et colorias meas'. Varro *(fr. 15 G.-Sch.)* autem ait vocabula ex Graeco sumpta, si suum genus 25 non retineant, ex masculino in femininum Latine transire et a littera terminari, velut κοχλίας cochlea, Ἑρμῆς

1—3 *Bc. 266, 28* 4—7 *Cap. 105, 17 = Be. 273, 33* 8—10 Leontium *Prisc. II 215, 18* 17—18 *Char. 37, 4 de dub. nom. 588, 1 Sac. 473, 16 = [Prob.] 8, 18 22, 14, et saepius apud grammaticos* 19 — p. 133, 6 *Prisc. II 333, 9*

N II 2[v], 2] 5 uocabulis *Pu.* uocalibus N 6 ut insuemur ait in nuro N ut sue mus (*postea suprascr.* suecius) ait in mido C ut Suecius ait in Mido *Pu.* ut in sue mure * ait in Nuru *Hertz* 7 inter se *om.* C 8 Leontion et thrusion et paunion ex neutris graecis (graeci N) feminina metra facta sunt p Chrysion et Phanion *Spengel* thyrusion et faunion N 9 *del. Goetz-Schoell* 14 n C non N 15 ligula a liguando (n *suprascr.*) N lingua a ligando p 22 salutatur p augustu (*vel* augusta) N *corr.* n[1] 26 hermas herma N *corr. K.*

herma, χάρτης charta, ergo γαυσάπης gausapa. cui generi elegantiores addiderunt necessitatem, ut dicerent tunicam gausapam, quod quo modo diceretur merito non constitit, quia usus eius apud veteres non fuit. et M. Messala de Antonii statuis 'Armenii regis spolia gausapae' *(ORF² p. 511).* 5

Capillum priores singulariter dicebant, sicut barbam. nam Varro *(fr. 229 F.)* epistularum III negabat pluraliter dici debere; sed Vergilius ait *(A. 10, 832)*

'comptos de more capillos', 10

et Horatius *(carm. 1, 12, 41)*

'hunc et incomptis Curium capillis',

item *(carm. 1, 29, 7)*

'puer quis ex aula capillis
ad cyathum statuetur unctis'. 15

Bovile vetat dici Varro ad Ciceronem VIII *(54)* et ipse semper 'bubile' dicit; sed ⌊et⌋ Cato de abrogandis legibus *(ORF² p. 144)* 'bovile' dixit. |

Bonae frugi sine s veteres dixerunt. sed nunc quidam bonae frugis cum s pronuntiant, cum antiqui ad frugalitatem, non ad frugem hanc elationem referre sint soliti. | 105 20

Oscinis nominativum Cicero de auguriis *(fr. 4 M.)* 'oscen' dixit et ita utitur.

Scriptulum, quod nunc vulgo sine t dicunt, Varro *(p. 199 R.)* in Plutotoryne dixit. idem III annali *(fr. 1 P.)* 25

7—10 *de dub. nom. 574, 2* 19—22 *Mar. Vict. 9, 13* 23—24 *Char. 139, 11* 25 — dicunt *Cap. 106, 13*

N II 3r, 1 *a v. 23*] 1 ὁ γαυσάπης haec gausapa *Prisc. l. s.* gausapes gausapa N 3 tunicam C *Pu.* unicam N 5 spullia N 8 nam̄ uār N epistulicarum *corr. Ritschl* libro tertio *Pu.* 15 adscathū N 16 et ipse N at ipse C 17 bubile *Müller* buuile N 19 frugi sine s C *Pu.* fruges in es N 20 frugis cum s C *Pu.* frugi. cum s N 23 auguriis N allegoriis C 25 Seritorum uarro dicit quod nunc uuigus scripulus appellat p uulgo C *Pu.* uulgus N 26 piautorino N Platorino C *corr. Ritschl* III *scripsi* in N: idem 3. Annali *Pu.*

'nummum argenteum flatum primum a Servio Tullio dicunt. is IIII scripulis maior fuit quam nunc ⌊est'⌋.

Paniculae πρωτότυπον panus est: Lucilius in VIII *(v. 298 M.)* 'subteminis panus'.

5 *Φυλακτήριον* quod Graeci appellant amuletum Latine dicimus. nam et Varro divinarum XIII *(fr. 129 F.)* ita dixit, sive a molendo, id est infringendo vim mali, sive ab aemulatione.

Scida charta sine adspiratione a scindendo dicta est: 10 sed alii eam cum adspiratione schidam ex Graeco ἀπὸ τοῦ σχίζειν dictam putant.

'Palpetras' per t Varro ad Ciceronem XIII *(fr. 24 G.-Sch.)* dixit. sed Fabianus de animalibus primo 'palpebras' per b. alii dicunt palpetras genas, palpebras au- 15 tem ipsos pilos.

Sagum neutro genere dicitur. sed Afranius in Deditione *(v. 44 R.[3])* masculine dixit 'quia quadrati sunt sagi', et Ennius *(a. 509 V.[2])* 'sagus caerulus'. * therva 'purpureis gemmavit pampinus uvis' *(p. 353 B.)*; 20 cuius moveremur, inquit [quam eo carmine] Plinius

---

3—4 *Be. 285, 20 Prisc. II 115, 15 de dub. nom. 586, 19 Non. 149 CGL V 509, 22 574, 45* 14 alii—15 *Cap. 110, 19* 16—18 *de dub. nom. 591, 9 Non. 223* 19 *de dub. nom. 588, 2 Cled. 40, 15 Diom. 327, 12 Serv. ecl. 7, 58 Prisc. II 169, 15 CGL V 128, 38 230, 21*

N II 3r, 1] 1 argenteum p argentum N flatum NC factum p a seruilio tullio p 2 scripolis p scriptilis C scriptulis *Pu. add.* p C *Pu.* 3 Panicule a panno deducuntur p 4 subteminis C subtiminis N 5 amolitum N amulchtrum p 6 XIII N 14. *Pu.* 7 amolliendo N a molendo id est inferendo p 9 scita C 10 scitham C ἀπὸ τοῦ *del.* C 16 Sagum p Sagu (*vel* Saga) N In Seditione C 17 quia C *de dub. nom. l. s.* quod N 18 sagus cerulus therua pueris gemmauit pampinius uuis N sagus Ceruli ther va p^v^ore his geminauit pampinus uuis C Pampinus generis feminini, ut Cornelius 'purpureis geminata pampinus uuis' *de dub. nom. l. s. pro* therua *G. Hermann* heluola *vel* heluaque *scribere vult et* t *in* therua *ex antecedente aliquo* dixit *vel* ait *residuum esse suspicatur* 20 moueremur auctoritate C *del. K.*

(p. 73, 18 B.), auctoritate, si quicquam eo carmine puerilius dixisset.

Albani dicuntur ab Alba, Albenses autem ab Alba **106** Fucente. cuius rei causam Varro *(de l. l. 8, 35)* ait esse, quod analogia in naturalibus nominibus tantum ser- 5 vatur, in voluntariis vero neglegitur. nam ut a Roma Romanus dicitur, a Nola Nolanus, ab Atella Atellanus, sic Albanus ab Alba dici debet. in illa autem Fucente Alba hoc non conservatur, quod alterius nomine cognominetur. quod magis apparet, cum dicimus Hispa- 10 nos et Hispanienses, item Sardos et Sardinienses. nam cum dicimus Hispanos, nomen nationis ostendimus; cum autem Hispanienses, cognomen eorum qui provinciam Hispanam incolunt, etsi non ⌊sunt⌋ Hispani.

Parobsides feminino genere dicuntur, a pulmentario 15 videlicet, quod Graeci ὄψον appellant.

Sal masculini generis est nec habet pluralem. nam et Sallustius *(Iug. 89)* ita usus est, 'neque salem neque alia inritamenta gulae quaerebant'. sed Fabianus causarum naturalium II neutraliter dixit, 'cur sal aliud per- 20 lucidius, aliud inquinatius aut nigrius? quia sal ex arido congelatum est'. idem etiam pluraliter dixit 'haerescunt infusi sales', cum pluraliter facetias tantum

3 Albani *Pomp. 144, 17 Quint. 1, 6, 15* 15—16 *Be. 285, 21 de dub. nom. 586, 5* 17—p. 136, 3 *Be. 291, 11 expl. in Don. 542, 12 exc. de nom. 209, 6 de dub. nom. 591, 1 Prisc. II 147, 2 171, 8 Cap. 102, 1 anecd. Helv. 111, 28 Serv. A. 1, 35 Non. 223*

N II 3r, 1] 3 dicuntur ab albano N *corr. K.* 4 *et* 8 fugente N *corr. Fab.* 7 ab ateli atelianus N *corr.* n[1] *post* Atellanus *add. Pu.* ab Mella Mellanus 8 albanus ab albano N *corr.* n[1] 9 cognominatur *con. K.* 10 hispanos et item sardos hispanienses et sardienses N *transposui* Hispanos quoque et hispanienses dicimus et sardos et sardenses p 14 *add.* p 16 uidelicet quod Graeci (grece p) p C *Pu. Be.* quod gręci uidelicet N 20 aliud perlucidius aliud inquinatius aut nigrius C *Pu. cf. exc. de nom. l. s. expl. in Don. l. s.* aliud perlucidum aliud inquinatūs ā nigrūs N 23 intus si sales C

significari grammatici tradiderunt. et Varro de poematis II *(fr. 64 F.)* 'nunc vides in conviviis ita poni sal et mel'. quod genus etiam Verrio *(fr. 16 F.)* placuit.

Nomenclator sine u dicitur, ut Verrius *(fr. 9 F.)* ait, 5 velut nominis calator.

Saturitas in cibo tantum dicitur, in ceteris vero satietas; sed Vergilius *(A. 7, 298)*

'odiis aut exsaturata quievi'

dixit.

10 Palumbes Vergilius feminino genere dixit *(ecl. 3, 69)*

'aeriae quo congessere palumbes',

item *(ecl. 1, 57)*

'raucae, tua cura, palumbes';

sed Lucilius XIV *(v. 453 M.)* masculine

15 'macrosque palumbos'.

Varro autem in Scauro *(fr. 81 F.)* 'palumbi' dicit, quod consuetudo quoque usurpavit.

Alvaria neutro ⟨genere pluraliter tantum⟩ dicuntur: 19 Vergilius *(g. 4, 34)* |

107 'seu lento fuerint alvaria vimine texta':

quamvis Cicero in Oeconomico *(fr. 14 M.)* singulariter dixerit 'apes in alvarium concesserant'.

Naris singulariter, haec naris, dicimus, ut Aemilius Macer *(fr. 16 B.)*

25 'saucia naris'.

Mugil nominativo casu dici debet, ut vigil et pugil, et facit ⟦genetivo plurali⟧ mugilum. si enim esset hic mugilis, etiam mugilium in plurali genetivo faceret, ut sterilis et fertilis faciunt sterilium et fertilium.

4—5 *Paul. Fest. 38, 13 Cap. 110, 16 CGL V 375, 10 314, 23* 6—9 *Be. 291, 12* 10—17 *Be. 285, 23 Char. 140, 14 de dub. nom. 586, 20 Cassiod. 191, 11 Non. 219 CGL V 128, 36 230, 20* 18 *Cap. 107, 12* 26—29 *Char. 136, 22*

N II 3r, 1] 1 tradiderunt N C *Pu.* -int *corr. K.* 2 poni et sal C 5 calator *con.* C *et Ursinus* clarator NC 8 aut p haut N quieuit N 11 concessere C 14 XIV N XVI C 18 *add. K.* 22 congesserant *P. Victorius conl. Xenoph. Oecon. 7 33 vel 17, 14* 27 *add.* p

Pater familias et mater familias antiqui magis usurpaverunt, propterea quod nominativo singulari s litteram adiciebant, ut facerent genetivum, haec familia huius familias, haec Maia huius Maias. quam declinationem et Sallustius in III *(58 M.)* secutus ait 'castella 5 custodias thensaurorum in deditionem acciperentur'. sed emendatius custodiae Maiae et familiae dicimus. quod ne celebraretur Sisenna effecit. ait enim eum qui diceret pater familiae etiam pluraliter dicere debere patres familiarum et matres familiarum. quod quoniam 10 erat durum et longe iucundius patrum familias sonabat, etiam pater familias ut diceretur consuetudo conprobavit. et tamen ratio Sisennae non est valida. nec enim necesse est pluralem numerum rei adiunctae adhibere. nam familia est ut plebs, et posset pater familiae dici 15 ut tribunus plebis. praeterea praefecti alae et alarum dicuntur, urbis et urbium, nec tamen magistri ludorum et praefecti aerariorum, sed tantum modo singulariter magistri ludi et praefecti aerari. et ideo etiam 'matres familiae' Varro dixit de scaenicis originibus primo 20 *(fr. 71 F.)* et tertio *(fr. 74 F.)*, et Gracchus *(ORF² p. 248)* 'patres familiae', non familiarum.

Serta neutro genere dicuntur, ut Vergilius *(ecl. 6, 16)*

'serta procul tantum capiti delapsa iacebant'.

sed Propertius feminine extulit sic *(2, 33, 37)* 25

'tua praependent demissae in pocula sertae',

et Cornelius Severus *(fr. 3 B.)*

'huc ades Aonia crinem circumdata serta'.

Sinapi per omnes casus similiter effertur; genetivo tantum s littera adicitur, huius sinapis. 30

Pecunia per c, non per q scribenda est, ⌊quoniam a

1 Pater familias *Char. 120, 8 exc. de nom. 211, 27 Pomp. 179, 23 Serv. A. 11, 801 Varro de l. l. 8, 73* 23—28 *de dub. nom. 590, 23 Serv. A. 1, 417* 29—30 *Char. 63, 5 143, 30*

N II 3ʳ, 1] 5 ait N sit C 6 thesaurūm *Carrio p. 460* 14 adiunctae C *Pu.* adunite p unitāte N 15 ut plebs C et plebs N 19 aerari p aerario N 22 patres famī N 26 dimissae N 31 *add.* p *Pu.*

108 pecore dicta est⌋, | et quoniam q litteram nusquam volunt poni alias nisi ut duae vocales sequantur quarum prior sit u.

Falanx militum dicitur, falanga fustis cui quid de-
5 ligatur.

Margarita feminini generis est, quia Graeca nomina ης terminata in a transeunt et fiunt ⌊aut⌋ feminina, ut ὁ χάρτης haec charta, μαργαρίτης margarita, aut communia, ut ἀθλητής athleta. | ergo neutraliter hoc mar-
10 garitum dicere vitiosum est; et tamen multi dixerunt, ut Valgius in epigrammate *(fr. 1 B.)*

'situ rugosa, rutunda
margarita'

et Varro epistularum VIII *(p. 198 Bip.)* 'margaritum
15 unum, margarita plura'. sed idem Varro saepe et alii plures margarita feminine dixerunt; in genetivo tamen plurali non nisi feminino genere margaritarum.

Similis sum illius et similis sum illi et genetivo et dativo casu auctores dixerunt; ⟨genetivo⟩ Terentius
20 *(Eun. 313)*

'haut similis virgo est virginum nostrarum',

dativo Vergilius *(A. 4, 558)*

'omnia Mercurio similis';

sicut Graeci dicunt ὅμοιος ἐκείνῳ. veri simile tamen et
25 sui simile genetivo casu, nec aliter dicitur. nam ⌊vero⌋ simile Latinum non est.

Simiam auctores dixerunt etiam in masculino, ut Afranius in Temerario *(v. 330 R.[3])*

'quis hic est simia,
30 qui me hodie ludificatus est?'

Laberius tamen in Cretens⌊i⌋ ait *(v. 40 R.[3])*

4—5 *Be. 273, 3 CGL V 500, 9* 6 Margarita *Cap. 110, 12 Non. 213* 27 — p. 139, 4 *Be. 291, 14 de dub. nom. 591, 7 expl. in Don. 494, 27*

N II 3r, 2 *a v. 9*] 14 epistulicarum *corr. K. cum Ritschelio* 19 *add. Fab.* 25 uero simile C *Pu.* si simile p similat N 28 Tenerario C 31 ceteris (*superscripto* Cretensi) ait Pharmacopoles simiam te (*superscripto* tunc) amare C

'farmacopoles simium
deamare coepit';
et Cicero ad Marcellum *(ad fam. 7, 2, 3)* 'simiolum' deminutive dixit.

Suovetaurilia quidam putant dicenda a victimis sue ove tauro. sed Valgius de rebus per epistulam quaesitis solitaurilia dicta ait esse a solis maribus; ⌊tauri autem nomen pro omnibus maribus⌋ sumptum esse. | 5

Quo loco per o et quo loci per i Varro [posse] posse dici [et] in epistulicarum VI *(fr. 226 F.)* scribit, sed ita ut, si de pluribus locis quaeras, velut in Italia quid puta sit an in Graecia, quo loco dicas; respondetur hoc loco: si ⌊autem de unius loci parte quaeras, tunc quo loci⌋ per i; sicut 'quis is est homo?' in multitudine dicitur. cum autem 'quid hoc est hominis?' quaeritur, inquit, de alicuius quaero hominis qualitate. 109 10 15

* qui necesse sit. hic masculine dicendus est, ut Verrius ait *(fr. 17 F.)*, quoniam neutra in i et us non exeunt.

Spongia sine h dicenda est. nam et Graece ψιλῶς dicitur σπόγγος. 20

Plure aut minore emptum antiqui dicebant. Cicero *(p. 411 M.)* 'plure venit', et Lucilius *(v. 1253 M.)*
'plure foras vendunt'.
sed consuetudo pluris et minoris dicit. 25

Strigem hanc in significatione avis dicas; striga au-

---

5 *CGL IV 289, 56 V 393, 33* 22—25 *Char. 211, 27* 26 — p. 140, 3 *Be. 291, 15 Cap. 111, 12 CGL V 516, 11 624, 8*

N II 3r, 2] 2 teamare N deamare occipit *Pu.* 3 Marium *Fab. conl. Cic.* 5 sue oue et tauro C suoue tauro N 7. 8 *add.* C *Pu. Bo. p. 15* pro omnibus *om. Bo. p. 15* 10 epistolicar̄ (u supra o) N epistolarum III. C Epistolicarum libro 4. *Pu.* 11 locis p C *Pu.* loci N 13. 14 *add.* p C *Pu.* sin C 14 quo *om.* p quis est homo *Pu.* quis is esset homo C q (o supra) sis. s. homo N 17 *lacunam indicavit K.* 24 plure foras uendunt *Char. l. s. Pu.* plura foras uenti N C 26 Strigem — striga p *Be. l. s.* strińgem — stringa N

tem castrense vocabulum est intervallum turmarum significans, in quo equi stringuntur. unde [etiam] et strigosi dicuntur corpore macilento.

Stirps in significatione sobolis feminino genere dici-
5 tur, ut ait Vergilius *(A. 7, 293)*

'heu stirpem invisam';

sed cum materiam significat, masculino *(A. 12, 208)*

'imo de stirpe recisum'.

item *(A. 12, 770)*

10 'sed stirpem Teucri nullo discrimine sacrum sustulerunt'.

dixerunt tamen etiam ⟨in⟩ significatione sobolis masculino genere, ut Pacuvius *(v. 421 R.[3])*

'qui stirpem occidit meum'.

15 Stips non dicitur in significatione trunci, sed stipes, et facit stipitis. ceterum in aeris significatione correpte stips dicitur et facit huius stipis.

Pometa dicuntur ubi poma nascuntur, ut oliveta;
19 pomaria autem ubi servantur, ut panaria. |

110 Quies facit quietem, requies accusativo non facit requietem, sed requiem, quamvis Cicero *(p. 304 M.)* dixerit 'requietem' ad Hostilium.

Sibyllam Epicadus *(fr. 1 F.)* de cognominibus ait appellatum qui ex [his] Sibullinis libris primo sacrum
25 fecit, deinde Syllam; qui quod flavo et compto capillo

4—14 *Be. 291, 18 exc. de nom. 210, 23 Cled. 40, 4 Cons. 345, 28 Non. 226* 15—17 *Cap. 111, 13* 18—19 *Be. 285, 27 Char. 140, 15* 20—22 *Char. 142, 3 69, 1 de dub. nom. 588, 18* 23 Sibyllam *Macrob. Sat. 1, 17, 27*

N II 3r, 2] 2 unde etiam et stringosi N unde et stringosi C unde et stringulos p 7 significat *Be.* C *Pu.* significas N significamus p 8 modo stirpem recisum NC modo stirpe reciso *Pu.* 12 *add. K. ex Be.* 15 Stips *Fab.* Stirps N stirpes et facit stirpitis N *corr. Fab.* 19 panaria C *ut videtur ex* penaria *correctum* penaria p penuria N 22 ad Hostilium] *cf. Cic. ad fam. 5, 14, 1* 23 Epicadius *Pu.* 24 *del. Fab.* 25 fecit *corr.* n[1] facit N Syllam *corr.* n[1] syllabam (bi *supra*) (*vel* -a?) sibullae C qui *om.* C

fuerit, similes Syllae sunt appellati. inde effeminati hodieque in ludo syllae dicuntur, quos vulgo inprudenter psyllos appellant. ceterum Psylli sunt in Africa serpentibus medentes, sicut in Italia Marsi.

Dies communis generis est. qui masculino genere 5 dicendum putaverunt has causas reddiderunt, quod dies festos auctores dixerunt, non festas; et quartum et quintum Kalendas, non quartam nec quintam; et cum hodie dicimus, nihil aliud quam hoc die intellegitur. qui vero feminino, catholico utuntur, quod 10 ablativo casu e non nisi producta finiatur, et quod deminutio eius diecula sit, non dieculus, ut ait Terentius *(Andr. 710)*

'quod tibi addo dieculam'.

Varro *(fr. 12 G.-Sch.)* autem distinxit, ut masculino ge- 15 nere unius diei cursum significaret, feminino autem temporis spatium; quod nemo servavit. nam et secundum distinctionem dixit Vergilius *(A. 2, 324)*

'venit summa dies',

id est tempus, et *(A. 4, 169)* 20

'ille dies primus leti',

pro uno die. tamen ⌊et feminino⌋ genere diei spatium significat, cum ait *(A. 5, 104)*

'exspectata dies aderat'.

De pronomine. is homo idem compositum facit, nisi 25

5—24 *exc. de nom. 210, 6 de dub. nom. 577, 23 Prisc. II 158, 12 365, 13 anecd. Helv. 133, 12 Serv. A. 2, 324 Non. 522* 25—facit *anecd. Helv. 140, 24*

N II 3r, 2] 1 fuerint N *corr. Fab.* similes n. sibullae C 3 psyllos (*sic corr. iam* n[1]) appellant *F. Leo* populus appellat N 7 et p ut N 8 nec N et p 9 intellegitur p intellegatur N 12 eius *Fab.* enim C cum *ω quid fuisset in* N, *mihi non satis apparuit* 15 ut—significaret *Pu.* et—significare N 16 cursus significaret p 17 secundum hanc definitionem p 21 legi N 22 tamen et fem gen̄ dici spatium temporis ut exspectata p 23 significatum alt N *corr. K.* significatum est ut C 25 De ꝓ noe N, *om.* p *del. K.* *post* facit *K. cum Ritschelio* tam singulariter quam pluraliter *addere vult*

111 quia Caesar *(fr. 10 F.)* | libro II singulariter idem, pluraliter isdem dicendum confirmat. sed consuetudo hoc non servat.

Se et sese pronomina ita distinguit, ut se dicamus, 5 cum aliquem quid in alium fecisse ostendimus, ut puta 'ille dicit se hoc illi fecisse'; cum autem in se ipsum, tunc dicamus sese, velut 'dixit sese hoc sibi fecisse'.

Nullus nullius facit genetivo casu; sed Terentius ait *(Andr. 608)*

10 'iners iam nulli consili sum'.

Mi et mihi pronomina sunt; sed mihi dativus casus est, ut *(ecl. 3, 1)*

'dic mihi, Damoeta, cuium pecus'?

mi vocativus, ut o mi puer vel o mi senex. nam venit 15 a nominativo meus, nec aliud significat in masculino o mi quam in feminino o mea. denique in omnibus fere comoediis mi ad masculinum dicitur, ad femininum numquam. quod si interiectio esset, etiam diverso sexui communis esset. dixerunt tamen mi pro mihi.

20 Intro est in locum; intus in loco dicimus, ut etiam apud Graecos [ἔσω] εἴσω καὶ ἔνδον. ideoque Lucilius ait *(v. 1215 M.)*

'nam veluti intro aliud longe esse atque intus videmus,

25 sic ⌊et⌋ 'apud te' longe alid est, neque idem valet 'ad te'.

'intro nos vocas', at 'sese tenet int⌊us apud se⌋''.

8—10 *Prisc. II 227, 13 III 7, 12* 11—19 *anecd. Helv. 278, 16* 20—22 *Quint. 1, 5, 50 Cap. 92, 5 110, 7 Sac. 450, 16 Prob. 155, 19 Char. 266, 29 expl. in Don. 510, 16 Cled. 21, 19*

N II 3[r], 2] 2 confirmat p *Pu. in* N *utrum* confirmat *an* confirmare *esset non adparuit* 4 cesar ita distinguit p 10 inersi ā nulli N consilii N 15 mius C 19 dixeris C 21 *delevi* ἔσω uel εἴσω *K.* 23 uelut intro (i) N 25 *ita Dousa p. 46 123 Pu.*: sic apud se longe aliud esse neque eadem ualet N 26 ad te NC *Dousa* ad id *Pu.* ad se *Lachmann* 27 uocas NC uocat *Dousa* uocant *Pu.* at N ad C *Pu. Dousa* *suppl. ex* C *Pu. Dousa*

'Peregre venit' sine praepositione dicendum. vim enim adverbii habet, cui praepositio non adicitur, ut 'rure venit', non a rure nec a peregre.

Quando particulam pro cum ponere Formianos et Fundanos ait [ut] Varro *(fr. 101 G.-Sch.)* ⌞aliique multi⌟ faciunt, nec sine exemplo. nam Plautus in Menae⌞ch-mis⌟ *(547)* ita ait, 5

'non habeo. At tu quando habebis, tum dato'.
vitium tamen esse non dubium est.

Quando acuta prima syllaba interrogationem temporis significat; sed | si posterior a⌞cuatur⌟, si⌞quidem⌟, ut Vergilius *(A, 11, 384)* 10 112

'quando tot stragis acervos'.
si vero producatur, ut puta 'quandoque illud ⌞faciet', futur⌟um tempus ⌞ostendit⌟. 15

Sed particula d littera terminanda est. sedum enim antiqui pro sed ponebant, demptaque novissima parte litteram tamen inmutare non pat⌞itur, ac sicut⌟ sat pro satis, ita ⌞⌞sed pro⌟⌟ sedum cum suis litteris servavit.

Haud similiter d littera terminatur. *οὐ* enim Graeca vox d littera terminar⌞i apud antiquos⌟ coepit, quibus mos erat d lit⌞teram omnibus⌟ paene vocibus vocali littera finitis adiungere, ut *(Plaut. Curc. 1)* 20

'quo ted hoc noct⌞is dicam pro⌟ficisci foras'?
sed et per t scribi sonus vocis admittit. 25

16—19 *Vel. Long. 70, 8 Ter. Scaur. 12, 8 Mar. Vict. 10, 13 Cassiod. 148, 19* 20—25 *Mar. Vict. 15, 21 Cap. 96, 4*

N II 3r, 2] 4 formianus et fundanius (Fundanus C) ait ut uarro N *corr.* C *et K.* 5 *suppl. ex Pu.* 8 atu N (t *suprascr.*) dabis (to *suprascr.*) (bis *del.*) N 11 s. si posterior a . . . . . . si . . . . . ut N sed si posterior acuatur quoniam ut C sed posterior acuatur ut p 14. 15 *suppl. ex* C *Pu.* ut quandoque id faciet futurum tempus ostendit p 18 *suppl. ex* C litterata inmuta mutari non patitur. similiter sat pro satis p 19 *add. Pu. Ambr.* 20 *οὐ* C au̅ N 21 *suppl. ex* C *Pu.* 22 littera ∗ pene n *suppl. ex* C *Pu.* 24 quo te de.h. noct . . N Quodde hac nocte f. Quo tẹd' hoc noctis C Quo ted hoc noctis *Pu.*

⟨XVI⟩ DE GRADIBUS COMPARATIONIS SIVE CONLATIONIS |

Comparationum sunt ordines duo, secundus et tertius. dividuntur autem singuli in tres gradus, et est
5 primus gradus absolutus, quem et primitivum dixerunt, secundus comparativus, tertius superlativus, et declinantur hoc modo. secundi ordinis masculine doctus doctior doctissimus, pluraliter docti doctiores doctissimi; feminine docta doctior doctissima, pluraliter doctae
10 doctiores doctissimae; neutraliter doctum doctius doctis-
113 si|mum, pluraliter docta doctiora doctissima: adverbialiter docte, comparative doctius, superlative doctissime: appellatio haec doctrina. tertii ordinis hoc modo. masculine felix felicior felicissimus, pluraliter felices feliciores
15 felicissimi; feminine felix felicior felicissima, pluraliter felices feliciores felicissimae; neutraliter felix felicius felicissimum, pluraliter felicia feliciora felicissima: adverbialiter feliciter, conparative felicius, superlative felicissime: appellatio haec felicitas.

20 Sunt quaedam quae primum et secundum gradum recipiunt tantum modo, ut iuvenis iuvenior ⟨aut⟩ iunior, senex senior; quaedam ⟨quae⟩ secundum et tertium, ut ulterior ultimus interior intimus; quaedam quae primum et tertium, ut pius piissimus, fidus fidissimus,
25 cuius secunda elatio est magis pius, magis fidus. quaedam autem nulla declinatione in conlationem veniunt, quibus accidit magis ⟨et maxime⟩, item minus et minime, velut rudis proprius sobrius. dicimus enim magis rudis magis proprius magis sobrius, item maxime rudis
30 maxime proprius maxime sobrius. sic ⟨et⟩ e contrario minus rudis minus proprius minus sobrius; ⟨item⟩ mi-

---

1 — p. 146, 28 *B 555, 30 Be. passim*

N II 3ᵛ, 1 *a v. 3*] 6 declinantur B declinatur N 21 *add. K. ex Char. 156, 31* 22 *add. K.* 27 *add. Be.* B 30 *add. Be.* B 31 *add.* B

nime rudis dicitur et minime proprius et minime sobrius. illa autem, quamvis diversa sint, gradus tamen inter se fecerunt, ut bonus melior optimus, malus peior pessimus, magnus maior maximus. observabimus tamen, quod ipsum iam adnotavimus *(p. 59, 19)*, nomina 5 tantum in comparationibus versari, non etiam participia.

In his comparationibus secundi ordinis in adverbiis primi gradus, quae in e proferuntur, sunt quattuor haec excepta, quae contra regulam proferuntur per r, ut naviter humaniter largiter duriter: quae quamvis antiqui- 10 tati adsignent grammatici, tamen dicunt etiam secundum suam rectam analogiam proferri posse, ut nave et ignave humane large dure. sed ex his quae ante us e aut i habent comparationes fieri non possunt. neque enim ab idoneo idoneor fieri potest neque a necessario 15 necessarior et similibus. non enim sunt quattuor tantum sed et alia conplura, et ex secundo ordine ad tertium derivantur et ex tertio non derivantur. Velius Longus de hac regula dixit in V ea parte *(A. 5, 380)*

'ergo alacris cunctosque putans excedere palma'. | 20

Romanus libro de analogia ita inquit, 'Alacris, licet 114 consuetudo, ut ait Plinius libro VI dubii sermonis *(54, 31 B.)*, alacer dicat, ut equester ordo. nam et haec alacria ut equestria possunt neutro dici. quia tamen superlationem non capit, ut acerrimus, dici non debet 25 alacer. sed et Terentius in Eunucho *(304)*

'quidve est alacris?''

sed et omnia nomina quae per er terminantur in superlationibus sic proferuntur, velut pulcher pulcherrimus, non pulcherissimus; item acer acerrimus, non acerissi- 30 mus, et cetera. item et quae per is terminantur, haec

---

7—13 dure *Diom. 406, 33 exc. de nom. 211, 1* 13 sed — 16 similibus *Char. 187, 10* 21—27 *Serv. A. 6, 685*

N II 3v, 1] 13 sed — 16 similibus *del. K., sed cf.* B 18 Velius Longus B uergilius N 19 ea parte B ex parte N 20 excedere B excendere N

dumtaxat quae subiecimus in superlationibus similiter
proferuntur, velut similis simillimus, facilis facillimus,
humilis humillimus, agilis agillimus, gracilis gracillimus.
reliqua nomina per issimus faciunt. aeque adverbia
5 horum omnium quae adnotavimus similia sunt, ut pul-
cherrime ⟨acerrime⟩ simillime facillime humillime ⟨agil-
lime⟩ et gracillime. invenimus tamen apud auctores
etiam maturrime adverbialiter, cum debeat maturissime.

Observabimus in declinatione comparationum ad-
10 verbium hoc quod venit ex eo quod est facilis et diffi-
cilis. dicimus enim non faciliter nec difficiliter, tametsi
veteres dixerunt, sed facile facilius facillime et difficile
difficilius difficillime. sic etiam ex eo quod est repens
repenter debuit dici, ⟨ut⟩ recens recenter; ⟨sed⟩ dici-
15 mus repente repentius repentissime. ⟨sed⟩ ex eo quod
⟨est⟩ recens quia malum est dicere recente vel recen-
ter, utimur sic, 'recens fecit', quod est pro adverbio
nomen, ut 'libens dixit'.

Omnia quae per or terminantur in comparationem
20 non veniunt. memoriter ex eo fit quod est memor:
memoriose non dicimus nec memoriosius. non habet
enim comparationem. Cicero in Laelio *(1, 1)* 'Quintus
Mucius augur multa narrare de Gaio Laelio socero suo
memoriter et iucunde solebat' et Afranius in Vopisco
25 *(v. 365 R.[3])* 'memini memoriter', ut Romanus refert
(Char. 205, 23) in libro de adverbiis sub eodem titulo.
videtur comparationem facere etiam dictio ista, satis
satius. |

Aliis ita placuit definire. partiones orationis
30 quae appellantur qualitates hoc modo observandum.
nam qualitas est et speciei, ut est niger taeter, et quan-

N II 3^v, 2 *a v. 29*] 1 quae subiecimus B subiecimus quae N 6 *add. Be.* B 10 hoc quod uenit B hoc quoque uenire N 14—16 *add.* B 17 fecit B feci *Be.* uenit N 18 ut libens B uti libens N 19 per or terminantur B per tor nominantur N 21 memoriose B memorior N 27 uidetur comparationem B q̄ uidet qs . . comparationem N (q̄ uidet qs . . *vix dispiciuntur*): q̄ uidet quare comparationem n

titatis, ut magnus ingens. hae partiones trifariam declinantur, id est absolutive conparative superlative, ex secundo et tertio ordine; | velut ex secundo hic pulcher 115 pulchrior pulcherrimus, ex tertio fortis fortior fortissimus.

Harum appellationum comparatio ablativum casum 5 accipit, velut doctior illo, superlatio genetivum, velut doctissimus omnium. quamvis autem comparantes utamur et singulari et plurali numero, quoniam uno quis potest melior esse, ceteris peior, tamen, cum superlativum ponimus, non utimur singulari numero, sed aut 10 dicimus omnium aut per se ponimus nihil adicientes. ipsa enim superlatio per se praelationem omnium significat et confirmat neminem prae illo esse doctiorem, ubi doctissimus appellatur. nec ut solemus dicere magis doctus et valde doctus, ita etiam dicimus magis et valde 15 doctior vel doctissimus. illud enim in absolutione solet adici de his qui aliis sunt doctiores et habent alios prae se doctiores. ubi autem superlatione utimur, non potest adici neque magis neque valde, quoniam ipsa superlatio omnia significat, quamquam ait Cicero *(pro Rosc. Am. 2, 6)* 20 'vel potentissimus', quod est valde potentissimus.

In primis ergo hoc observare debemus comparantes quod comparatio absolutionis perissosyllabum necesse est ut habeat, velut doctus doctior, facilis facilior. sed si inciderit appellatio quae non potest habere perisso- 25 syllabum in comparatione, nec comparari potest; quod possumus ex hac comparatione evidentius videre. velut pius debebat in comparatione pior dici; sed quoniam non habet perissosyllabum, nec comparari potest, sicut nec idoneor dici potest. quae regula de omnibus ap- 30 pellationibus quae non habent in comparatione perissosyllabum observanda est, ut non comparentur. non minus autem excipimus ex comparationibus quaecumque nomina us pure proferuntur, velut strenuus necessarius et similia. comparativa enim non possunt habere, 35 superlativa vero habent ex omnibus quibus veniunt,

N II 3v, 2]

velut hic piissimus strenuissimus. ex tertia declinatione
talia nomina non excipiuntur. his autem quae non reci-
piunt comparativa adicimus magis quam ille et profe-
rimus per nominativum, velut 'hic necessarius magis
5 quam ille', 'hic pius magis quam ille'.

Sunt comparativa adverbia ex prototypis. velut est
prope adverbium; ex hoc fit comparativum propius
proxime: item intus interius intime, et siqua alia.

Omnis vero comparatio in tertii ordinis declinationem
10 redigitur, velut hic doctior huius doctioris, superlatio
in secundi, velut hic doctissimus huius doctissimi; sed
feminina secundum primam declinationem declinan-
tur, ut haec doctissima huius doctissimae.

Adverbia vero quae ex appellationibus veniunt hoc
15 modo sunt observanda. quando appellationis genetivus
116 casus in is syllaba terminatur, et | adverbium in er uti-
que facit, velut hic utilis huius utilis utiliter facit ad-
verbium, gravis graviter et omnia cetera similiter sin
autem appellationis genetivus casus in i littera termi-
20 natur, et adverbium utique in e litteram productam
facit; velut hic purus huius puri pure facit adverbium,
apertus aperti aperte et cetera his similia, exceptis his
quae extra hanc regulam observantur. ex hoc enim
quod est novus novi noviter facit, et sic veteres dixe-
25 runt, et hic facilis huius facilis faciliter et facile, et vilis
viliter et vile facit, quamquam nove et faciliter ⟨et vi-
liter⟩ debebat esse. sed apud veteres dictum est nove.
facile autem appellatio neutralis videtur esse *τὸ εὐχερές*
et adverbium *εὐχερῶς*. dixerunt veteres naviter [et]
30 duriter humaniter, quae nos nave dure humane. sed
humaniter quidem significat *φιλανθρώπως*, humane
autem *ἀνθρωπίνως*.

6—8 *Diom. 408, 4 Dos. 412, 29*

N II 3v, 2] 6 ΠΡΩΤΟΤΥΠΙC N 7 propior N 26 quam-
quam *Lin.* tamquam N faciliter et uiliter *Lin.* facile N
29 *del. K.*

Similiter haec adverbia sunt nobis observanda, quae quamvis ex appellationibus secundae declinationis veniant, tamen regulam quam proposuimus non sequuntur. debentes enim dicere false et prime et tertie secundum appellationes, quae sunt falsus primus tertius, non 5 dicimus, sed falso *πλαστῶς*, primo *πρῶτον*, secundo *δεύτερον*, tertio *τρίτον*. sed et haec debentes secundum regulam dicere, bene et male per e productam (bonus enim est et malus appellationes), non dicimus, sed malĕ et benĕ per e correptam. temere proprium 10 adverbium est. neque enim ex appellatione neque ex verbo venit. |

Praecipue et hoc observandum est in primis quod numquam adverbium praepositionem recipiat, praeter hoc, adprime *ἐν τοῖς πρώτοις* et quae dixerunt veteres 15 ⟨a⟩ mane et 'abhinc annos decem natus est', quod est 'ante annos decem natus est'.

Haec sola corrumpunt regulam comparationis quam supra diximus, magnus maior maximus, primus prior primarius, malus peior pessimus, bonus melior optimus. 20

⟨XVII⟩ DE ANALOGIA, UT AIT ROMANUS

Analogia est, ut Graecis placet, *συμπλοκὴ λόγων ἀκολούθων*, eaque generalis est. specialis vero est quae spectatur nunc in rebus nunc in rationibus occupata; cui Graeci modum istius modi condiderunt, *ἀναλογία* | 25 *ἐστὶν συμπλοκὴ ⌊λόγων⌋ ἀκολούθων ἐν λέξει*. huic Ari- 117 stophanes *(p. 269 N.)* quinque rationes dedit vel, ut alii putant, sex; primo ut eiusdem sint generis de quibus quaeritur, dein casus, tum exitus, quarto numeri syllabarum, item soni. sextum Aristarchus, discipulus eius, 30

13—17 *Diom. 405, 35* 22—p. 150, 1 *Donat. 275, 13*

N II 4r, 1 *a v. 13*] 16 *add. Diom.* 22—p. 150, 2 *pleniorem praebet Charisii contextum Donat. l. s.; cf. Remm. Pal. 199* 25 analogia est in symplokH . . . . . acoloythωn en lexei N *corr. Lersch* 30 sextum *K.* VI N

illud addidit, ⌊n⌋e umquam simplicia compositis aptemus. cuius rei rectam ⟨rationem⟩ interim differamus, contenti paucis, quae exempli gratia Gaius Iulius Romanus sub eodem titulo exposuit, ut interdum tacente
5 ratione quantum sibi dederit auctoritas colligamus, scilicet tramitibus nominum per litteras stratis.

* ut arbos Athos non potest accusativo rem capere exceptis monosyllabis flos glos ⌊ros⌋.

⌊Acer⌋ ⟨Maro,⟩ *(A. 5, 254)*

10 ‘acer anhelanti similis’;

‘acrum’ tamen pro acrem Cn. Matius Iliados XV *(fr. 5 B.)*, ⟨ut⟩ Vindex a litterae libro I notat; acris Accius in Epinausimache *(v. 320 R.^{3})*,

‘incursio ita erat acris’.

15 Arcuis Cicero de deorum natura libro III *(20, 51)*, ‘cur autem arcuis species non in deorum numero ponatur’?

Animale Lucretius *(1, 227)*,

‘unde animale genus’;

20 quod cum ratione dictum inde dispicito, quia nullum nomen est quod nominativo plurali praeter quam nominativus est singularis duabus syllabis crescat. quam rationem si prorsus volueris obtinere, consuetudinis elegantiam relegabis.

25 Allecto, hanc Allecto Maro,

‘luctificam Allecto’ *(A. 7, 324)*.

nam

‘et nomine Dido
saepe vocaturum’ *(A. 4, 383)*

30 eiusdem schematis esse grammatici tradiderunt, non
118 per vocativum, o Dido. | Fl. tamen Caper Allecto monoptoton esse Valerium Probum putare ait [hanc Allecto].

15—17 *Prisc. II 259, 3* 18—24 *Char. 62, 9* 25—29 *Char. 63, 26*

N II 4^r, 1] 2 rectum N *corr. K.* 7 *lacunam statuit K.* 9 acer *K.* ater n *add. K.* 11 iliado N *corr.* n^1 12 *add. K.* 13 epinausimachę N 32 *del. K.*

Antiphonem Terentius, quod quidem rectae rationis est,
'apud Antiphonem uterque mater et pater' *(Eun. 840)*, ut leonis draconis, leonem draconem. nec enim nominativus Graecis par est. 5

Alcon Alconis adaeque facit. nam et Maro sic declinavit *(ecl. 5, 11)*.

Argo, hanc Argo Varro Menippeus in Age modo, 'Argo citiremem' *(fr. 15 B.[5])*.

Apollo et Carthago genetivi singularis regulam non 10 tenent. Cicero enim et quaecumque o finita nomina propria sunt Ciceronis Catonis Zenonis Iunonis faciunt; appellativa vero dupliciter, ut praeconis cautionis ordinis marginis.

Adam ὁ πρωτόπλαστος monoptoton est, proin Latine 15 ut et Graece.

Abraham adaeque monoptoton esse censeto.

'Amicities' Plinius Secundus sermonis dubii libro VI *(p. 55, 32 B.)* 'ut planities' inquit 'luxuries mollities et similia, veteri dignitate. ceterum rationis via debet 20 amicitia dici. omnia enim nomina quae nominativo plurali ae syllaba finiuntur e deposita reddunt nominativo singulari speciem sui iuris ac formae. quod si manus veterum licentiae porrigemus, potest et copies et observanties et benevolenties dici'. 25

Amazon. 'quamvis nullum nomen Latinum on litteris finiatur et ideo Rhodum et Delum accusativo dicamus, tamen quaedam sunt' inquit Plinius Secundus *(p. 52, 6 B.)* 'quae ad nos usque proprios gentis suae vultus formamque custodiant, ut Pluton Xenophon'. 30

Autumnal Varro, 'aequinoctium autumnal' *(cf. rer. rust. 3, 5, 7)*, quod idem Plinius eodem libro VI *(p. 52, 11 B.)* notat. videndum tamen est an reprehensione

---

1—5 *Char. 64, 31* 10—14 *Char. 63, 31*

N II 4r, 1] 16 et *K.* est N 25 dici *K.* dicier N 28 q̃dam inquit s̄t plinius N

sit dignum prius illa nobis spectata ratione. nomina quaedam sunt principalia, quae Plinius Secundus eodem libro facientia appellat, ex quibus possessiva nascuntur, quae patiendi vocat, ut aquale. nam Lucilius libro I
5 saturarum *(v. 17 M.)* 'arutaenaeque' inquit 'aquales'; non ut autumnal. huius autem principale nomen est aqua. quod vero patitur ac tenet aquam aquale, ut equile sedile monile, ait idem Plinius [aquale].

Aqualium an potius aquarium dici debeat quaerit
10 Plinius Secundus *(p. 52, 21 B.)* et putat, ut laterale laterarium, scutale scutarium, et manuale saxum, manuarium vas, proin aqualis aquarium dici. |

119 Arbor ut memor genetivo singulari declinabitur et ut neutralia numero quattuor, aequor ⟨robor⟩ ador
15 marmor, nec ut soror sapor.

Animal animale faciet, ut autumnal autumnale, capital capitale, tribunal tribunale: quae patiendi non sunt, ut supra diximus. Plinius Secundus *(p. 52, 25 B.)* animal, non animale ait dici debere. G. Caesar *(fr. 22 F.)*,
20 quasi indiscretum hoc sit, ait l littera nominativo singulari neutra finita nomina eandem definitionem capere quam capiunt e littera terminata, huic animali et ab hoc animali, huic puteali et ab hoc puteali.

Ambos Terentius in Adelphis *(962)*,
25 'usque a pueris curavi ambos sedulo';
Sallustius quoque historiarum libro IIII *(fr. 69, 15 M.)* 'inter me atque Lucullum prope inopia rursus ambos incessit'. idque Helenius Acron sic oportere dici in eadem Terentii fabula disputavit Verriumque *(fr. 20 F.)*
30 dicit errare, qui putat hos ambo dici debere. indifferenter autem locutos veteres, uberiora dabuntur exempla: Afranius in Panteleo *(v. 232 R.[3])*

13—15 *Char. 43, 27*

N II 4[r], 1] 4 nam] tamen *corr. Marx* 5 arutę neq. N 8 *del. K.* 13 Arbor *K. cf. p. 155, 4* Ador N 14 ⟨robor⟩ ador *Fab. cf. p. 108, 18* arbor N 30 hos ambos N *corr.* n[1]

'contemnes'? inquit 'liber natus est; ita mater eius dixit,
in Gallia ambos cum emerem',
item idem in eadem *(v. 235 R.³)*
'sed eccos ambos'.
qui autem cum Helenio faciunt hanc afferunt causam, 5
quia omnis accusativus numeri pluralis exceptis neutralibus et monoptotis s littera finiri debet. ⟨praeterea⟩
quoniam et has ambas ut doctas pictas, hos item ambos
ut doctos pictos par erit dicere. ambo Afranius in Panteleo *(v. 234 R.³)* 10
'revocas nos ambo ad periculum',
Terentius in Andria *(345)*
'hem, Charine: ambo oportune: vos volo',
Maro georgicon IIII *(88)*
'verum ubi ductores acie revocaveris ambo', | 15
idem in bucolicis *(6, 18)* |
'nam saepe senex spe carminis ambo 120
luserat'.
quod genus Graeca declinatione profertur. illi enim
ἄμφω dicunt. 20

Aestifer an aestiferus? Plinius in eodem libro VI *(p. 50, 3 B.)* 'ut fatifer et aurifer et armiger lucifer furcifer
dici debet, quia conposita sunt, nec ut quaedam quasi
conposita, velut Euander Teucer, dici debent et interdum e littera carere'. 25

Augustas. cur pridie Kal. Augustas et non Augustarum dicimus? ubi Plinius Secundus eodem libro VI *(p. 3, 19 B.)* 'a finita nomina singulari nominativo veteres
casu genetivo as syllaba declinabant, ut Maia Maias.
nam et Sisenna *(fr. 3 F.)* inquit eum qui diceret pater 30
familiae, patrum familiarum oportere dicere. itaque,
patrum familiarum ⟨cum⟩ consuetudinis taedium respuerit, et ⟨pater familias⟩ dicere perseveratum est'.

5—11 *Char. 65, 16* 26—33 *Char. 107, 9*

N II 4ʳ, 2 *a v. 16*] 2 cum ambos N 5 afferunt *corr.* n¹ sufferunt N 7 *add. K. ex Char. l. s.* 25 e littera *K.* r littera N 32 familiarum ⟨cum⟩ consuetudinis *K.* familias consuetudine N 33 *add. K.*

Ancipes veteres cum ratione dixerunt, ne genetivus ancipitis duabus videretur syllabis crescere. Plautus in Rudente *(1158)*

'post alterinsecus est securicula ancipes'.

5 Aedile, ab hoc aedile, non aedili, P. Rutilius de vita sua V *(fr. 12 P.*[2]*)* * et Varro de originibus scaenicis II 'a Claudio Pulchro aedile' *(fr. 73 F.)*. quod cum ratione dictum esse monstrabis, ut ait Secundus sermonis dubii libro VI *(p. 8, 5 B.)*, quod nomina quaecumque 10 genetivo singulari is syllaba finiuntur, exceptis his quae similiter faciunt nominativo, oportet ablativo singulari e littera terminari, a prudente, ab homine. quod si adicias aliquid, idem in eodem Plinius, per i debet dici, a prudenti consilio.

15 Avi, ⟨ut⟩ puppi, quoniam genetivus similis est nominativo; et idcirco non potest ad supra dictam regulam pertinere.

Agile, ab ⟨hoc⟩ agile. si de persona dicatur, ita debet: quod si rem significat, ab hoc agili dici debet, 20 ut idem Plinius eodem libro *(p. 8, 17 B.)*.

Annalei Varro epistolicarum quaestionum libro VI, 'eclogas ex annalei descriptas' *(p. 197 Bip.)*.

'Agreste' Sallustius historiarum I *(fr. 151 M.)*; quod idem Plinius eodem libro *(p. 8, 22 B.)* 'in animali' in- 25 quit 'significatione'.

Aenea, hic 'Aenea' sine s Varro dixit in Age modo *(fr. 16 B.*[5]*)*.

Aeribus Lucretius II *(637)*,

29 'pulsabant aeribus aera', |

121 cum in his nominibus hoc quoque nomen esse videatur, quae singulari quidem numero per omnes casus eunt, plurali non nisi per nominativum et accusativum et

---

1—2 *Char. 47, 29* 26 *Char. 66, 17* 28—p. 155, 3 *Char. 93, 18 Prisc. II 318, 20*

N II 4[r], 2] 6 *lacunam statuit K.* 13 ⟨ut⟩ idem *K.* 15 *add. K.* 18 *add. K.* 19 significat *K.* signifi N 23 hist. ·I· N

vocativum tantum, ut iura maria rura aera: Cat⌊o, ut⌋ plura aera equestria fiant 'aeribus equestribus de duobus milibus a cc' *(ORF² p. 86)*.

Arbor arboris, non ut uxoris et sororis. cum sit feminini generis, subartatur, quasi sit unum ex quattuor 5 n⌊ominibus⌋ supra *(p. 152, 13)* scriptis.

As finita nomina casu nominativo singulari genetivum varie pronuntiant, ut Asprenatis Thoan⌊tis⌋ Atlantis. vocativus singularis similis erit nominativo. contra est Aeneas ⟨huius Aeneae⟩ et o Aenea, ⟨item⟩ ⌊Mar⌋syas 10 Amyntas. nec interest Graeca sint necne.

Aerem veteres dixerunt, non item aetherem, sed aethera, ⟨item et aera dicimus⟩ quia utraque Graeca sunt.

Aux⌊iliare per e⌋, ab hoc auxiliare homine, ut idem Plin⌊ius *(p. 8, 24 B.)*, unde⌋ ⟨exempla⟩ ablativi casus 15 per omne specimen, et quidem quando i, quando e terminari debeant, coll⌊ecta exce⌋pimus.

Astyanacte per e. quamquam enim genetivus singularis is syllaba finiatur, quod ⌊tamen cum⌋ alio commune non est, e nec i ablativo cludetur. 20

Aiax. ad eandem rationem id quoque pertinet nomen: Aiace ablativo; hunc tuebitur nec i admittet.

Alacer. er finita numer⌊o singulari⌋ casu nominativo ablativum per | varias vias ducunt, ut acre accipitre * 122 ex quibus siqua solent in nomen hominis transire, non 25 sunt dubia.

Alexander, si ratio placet quam sub Euandri nomine disputavimus *(p. 162, 19)*.

7—11 *Char. 66, 11* 12—13 *Char. 85, 11*

N II 4ʳ, 2] 2 fiat N *corr.* ω 3 milibus ac ducentis *Lin.* 10 *add. K.* 13 *addidi, cf. Char. 85,11* 14 Auxili * ab hoc n *suppl. K.* 15 Plinius. Ablatiuus n *suppl. Merkel* 16 *add. Merkel* 17 debeat N colligimus * primus n *suppl. Merkel* 19 *suppl. K.* 23 numero * casu n *suppl. Lin.* 24 ducit N *lacunam qua exempla ablativi i littera terminati hausta esse videntur indicavit K.: cf. Char. p. 124* celebre

Ager quoque usu, non ratione dicitur. quae mihi ratio vix videtur adhibenda.

Aurelii genetivus non tantum crescit cum nominativo, sed ut par sit dativo casui, ut Plinius eodem libro 5 *(p. 4, 18 B.)* scribit.

Amans amantium. ns finita nomina singulari nominativo genetivo plurali ium recipiant necesse est. itaque Terentius *(Andr. 555)*

'amantium. irae amoris integratio est'.

10 amantum Caecilius, ut etiam Plinius *(p. 23, 2 B.)* notat,

'quantum amantum in Attica est' *(v. 253 R.³)*.

Aplustre. omnium nominum quae sunt neutri generis et in e terminantur ait Plinius *(p. 9, 12 B.)* Caesarem *(fr. 23 F.)* scisse eosdem esse ablativos quales sunt 15 dativi singulares.

Ar litteris nomina neutralia terminata item non minus ait Caesar *(fr. 24 F.)*, quia dativo et ablativo pari iure funguntur, ut idem Plinius scribit *(p. 9, 15 B.)*.

Architectonis Titinius in Setina *(v. 129 R.³)*

20 'incensus architectonis'.

Algu Plautus in Rudente *(582)*

'tu vel suda vel peri algu'.

Avi Cicero de auguriis, 'omnibus avi incerta' *(fr. 3 M.)*

Amni Maro *(g. 3, 447)*

25 'secundo defluit amni'.

ubi Plinius eodem libro *(p. 9, 19 B.)* 'ab antiquis' inquit, 'quos Varro *(fr. 19 G.-Sch.)* reprehendit, observatio omnis illa damnata est, non quidem in totum. dicimus enim, inquit, ab hoc canali siti tussi febri. maiore ta- 30 men ex parte forma mutata est. ab hoc enim cane orbe carbone turre falce igne veste fine monte fonte ponte strigile tegete ave asse axe nave classe dicimus. ac ne illa quidem ratio recepta est quam G. Caesar *(fr.*

21—22 *Prisc. II 235, 4*

N II 4ʳ, 2] 11 in Attica *Ribbeck* in natica N 16 item *Nipperdey* idem N 19 Setina *Fab.* sentina N 23 omnibus n omb: N 32 strigle N

21 F.) pon⌊it⌋ in femininis, ut puppi | resti pelvi. hoc enim 123
modo et ab hoc cani dicemus et ab hoc iuv⌊eni⌋'.

Aenigmatis Varro de utilitate sermonis IIII *(fr. 53 G.-Sch.)*. ait enim Plinius *(p. 20, 12 B.)* 'quamquam ab hoc poemate his poematibus facere debeat, tamen con- 5
suetudini et suavitati aurium censet summam esse tribuendam, ut in Aceste et in Anchise Maroni diximus *(p. 85, 11)* placitum; et quia Graeca nomina non debent Latinis ⌊nomini⌋bus alligari'. |

Arabis Maro *(A. 7, 605)*, 10

'Hircanisque Arabisque parant';

ubi Plinius *(p. 20, 7 B.)* 'es numero plurali finita nomina dativo bus recipiunt, idque commentatores iubent'. quid ergo, si sic declinavit, ut Plautus in Bacchidibus * et in Poenulo 'Arabus murrinus odor' *(1179)* [Arabus]. Luci- 15
lius XXV *(v. 586 M.)*, 'Arabus artemo'. denique et G. Cassius in epistula quam ad Dolabellam scripsit 'Arabi mirifico animo erga nos fuerunt' inquit. Araps Maro *(A. 8, 706)*,

'omnis Araps, omnes vertebant terga Sabaei'; 20

Florus ad divum Hadrianum 'quasi de Arabe aut Sarmata manubias'.

Bos bovis, non ut gloris roris floris, quod haec r consonantem unius temporis habet, ut caput non magis placet, licet apud Graecos pthongos plures habeat haec 25
littera, ut vocalis, bovis vero tametsi brevem tantum vocalem gerat.

10—22 *Char. 100, 9*

N II 4^{v}, 1 *a v. 10*] 1 puppl resti pelui *Nipperdey* puppim restim puluim N puppim restim peluim *post* peluim *lacuna statuta K.* 2 *suppl. K.; post* iuueni *add. K.* pani. *sed ego neque dispicere potui litteras* ren *quas K. post* iuu . . . *legi posse putabat neque omnino quidquam mihi deesse videbatur* 7 Maroni n marone N 9 *supplevi* 14 *lacunam statuit K.* 15 *del. K.* 17 ad Dolabellam *K.* de dolabella N 21 Hadrianum n hadr. N 23sqq. *cum K. codicis corruptam et inperfectam scripturam reliqui* 24 habet ut caput *K.* hēt ut cap̄ N

124 Biber *τὸ πιεῖν* G. Fannius annalium VIII *(fr. 2 P.²)*, 'domina eius, ubi ad villam venerat, iubebat biber dari'; Cato quoque Originum *(fr. 121 P.²)* * sed et Titinius in Prilia *(v. 78 R.³)*

5 'date illi biber, iracunda haec est'.

Belidis Cinna in Propemptico Pollionis *(fr. 3 B.)*,

'nec tam donorum ingenteis mirabere acervos
innumerabilibus congestos undique saeclis,
iam inde a Belidis natalique urbis ab anno
10 Cecropis atque alta Tyriorum ab origine Cadmi'.

patronymice dixit Belidis, ut urbis. at vero Maro *(A. 2, 82)* 'Belidae Palamedis' ait.

Cretum Cicero Tusculanarum libro II *(14, 34)*, 'Cretum legis'; 'Cretenses' Ennius *(a. 604 V.²)*, ut Varro 15 libro I de sermone Latino scribit *(fr. 54 G.-Sch.)*.

Contubernale Pomponius in Macco milite *(v. 73 R.³)*,

'cum contubernale', inquit, 'pugnavi, quia meam cenam'.

Ceriale ablativo e terminabitur, si homo sit, cereali, 20 si res sit, ut fructus.

Consulari. numquam per e dari ablativus poterit, quod proprium nomen hominis non sit sed aptum homini et negotio.

Coniuge, quod alii rei non possit esse commune, id- 25 circo per e sonabit.

Cicatrice sub eadem ratione censebitur.

Celere, si proprium sit nomen viri. quod si femininum sive id fuerit neutrum communis generis, celeri, id est, ab hoc et ab hac celeri: Plautus in Sticho *(337)*

30 'ita celeri', inquit, 'curriculo fui'.

Celebre simile dubiis est, ut sub a littera diximus *(p. 155, 24)*, quaeque plurali nominativo in res exeunt, ut salubre palustre pedestre terrestre.

N II 4ᵛ, 1] 1 B̈iber *in marg. adscriptum* ΤΟΠΙΕΙΝ N 3 *lacunam statuit K.* 7 nec tn̄ (= tamen) N *corr.* n[1] acerbos N (o *supra* b) 8 congestis N 10 tyriū (*vel* -ā) N *corr. K.* 17 q (*h. e.* quia) N qui *con. K.* 20 ut ω et N 32 quaeque *scripsi* qq. N quamquam *edd.* 33 palustre *K.* pultare N

Cervicium. ubi Plinius eodem libro *(p. 23, 6 B.)* ‘exceptis monosyllabis cetera x finita nomina seu vocabula absque communibus genetivo plurali quamquam ante um i non recipiunt, ut fruticum paelicum, radix tamen, ut cervix, radicium facit’. 5

Cicatricum, non cicatricium. Hortensius pro G. Rabirio *(ORF² p. 371)* ‘cicatricum mearum’, quod emendate dictum sit. 125

C⌊ompluria⌋ Terentius in Phormione *(611)*, ‘nova compluria’; ubi Plinius *(p. 23, 14 B)* ‘Iulius Modestus’ inquit ‘ita definiit, quae nomina comparandi fuerint, ea accusativis pluralibus in is exient, id est fortioris, ⌊genetivus plu⌋ralis fortiorum facere debet, non fortiorium; id est ante um syllabam i recipere non debent. ⌊ita⌋ complura et complurum esse dicendum. consuetudo tamen et hos plures dicit et haec pluria’. 10 15

⌊Con⌋stante. cum cognomen erit, hoc velut eius modi a praesente innocente sapiente nitente prudente ⌊clem⌋ente dicemus, ait Plinius *(p. 10, 20 B.)*, nec interest ens an ans nominativo singulari claudantur. sed enim P. ⌊Rutiliu⌋s de vita sua II ‘animo’ inquit ‘constante’ *(fr. 8 P.²)*. 20

⌊Cont⌋inenti Varro de gente ⟨populi Romani⟩ libro I, ‘in terra continenti’ *(fr. 1 P.)*.

Candenti Varro rerum rusticarum III *(9, 3)*, ‘candenti ferro’. 25

Civitatium Annaeus Cornutus ad Italicum de Vergilio libro X, ‘iamque exemplo tuo etiam principes civitatium, o poeta, incipient similia fingere’.

Canes Lucilius I *(v. 2 M.)*, 30

‘inritata canes quam homo quam planius dicit’,

9—16 *Char. 73, 12* 30—31 *Char. 145, 19*

N II 4ᵛ, 1] 3 communibus *K.* (*cf. Char. 129 v.* fellcium) cognominlbus N 4 fruticum (c *supra*) N 11 ea *Lin.* et N 12 genetiuus *suppl. K., sed ante* fortiorum *dispicitur* r̄ *ita ut fuerit* numerus plur̄ 18 *suppl. K.* 23 *add. K.*: P. R. n¹ 24 in terra *corr.* n¹ intea (*with macron over* t) N

pro canis. nec enim potest dici ut nubes sedes, sed ut funis turris. canicula enim facit, ut turricula funicula.

Cetariis Pomponius Secundus ad Thraseam, 'cum 126 ratio cetaribus' | inquit Plinius *(p. 19, 28 B.)* 'poscat, ut 5 moenia moenibus, ilia ilibus, Parilia Parilibus. ea enim nomina quae i ante a habent, ut cetaria, in bus necesse est desinant'.

Clavim Tibullus *(2, 4, 31)*,

'hinc clavim ianua sensit'.

10 'strigilim' quoque Lucilius *(v. 1283 M.)*. Varro de poematis II 'lentim' *(fr. 63 F.)*, quod eorum nominum ablativus singularis in i exit. avem autem et navem: quoniam ab hac ave et nave faciunt, accusativus per i dari non potest.

15 Diligente. 'Verrius Flaccus' *(fr. 21 F.)* inquit Plinius *(p. 11, 5 B.)*, 'eorum nominum quae ns finiuntur casu nominativo ablativus in e dirigendus est'. itaque Caesar epistularum ad Ciceronem 'neque' inquit 'pro cauto ac diligente se castris continuit' *(p. 207 K.)*.

20 Duo, hos duo Accius in Epinausimache *(v. 321 R.³)*

'Martes armis duo congressos crederes',

Terentius in Adelphis *(809)*

'tu illos duo olim pro re tollebas tua';

ubi Helenius Acron: 'pro duos'. duorum Pomponius in 25 Macco Milite *(v. 71 R.³)*,

'nam cibaria
vicem duorum solum me comesse condecet'.

Dracontem Accius in Philocteta *(v. 568 R.³)*, quod utique venit a nominativo hic dracon.

30 Domi suae Varro de sermone Latino libro V *(fr. 62 G.-Sch.)*. nec enim potest adverbium dici cui suae pronomen adest. Cato de multa contra L. Furium 'domi meae saepe fuit' *(ORF² p. 67)*, et est genetivus.

22—24 *Char. 119, 9*

N II 4ᵛ, 1] 3 Pomponius Secundus *Fab.* pompon̄ ·II· N 10 de poematis *corr.* n¹ de poematon N 13 quoniam *corr.* n¹ q̄ıā (*h. e.* quodiam) N faciunt *K.* faciat N

Digitum pro digitorum Varro ad Atticum de vita P. R. libro I *(p. 236 Bip.)*, 'neque ille Callicles, quaternum digitum tabellis nobilis cum esset factus, tamen in pingendo ascendere potuit ad Euphranoris altitudinem'.

Damnas, ut cuias nostras et cuiatis nostratis, an quid esse dicemus? nam et interpretatio eius damnatus participium facit. 5

Dii pro die seu diei Lucan⟨us⟩. Paulus enim *(g. 1, 208)*

'libra die somnique pares ubi fecerit ⟨horas⟩ | 9

hoc est .... ente † iis arguit diique ut sis p̄ legendum esse definit, idque in Coeli historiarum libro I .... ere deprehendes *(fr. 24 A P.[2])*. 127

Duum Fronto ⌊ad⌋ Marcum Antoninum de feriis Alsiensibus *(p. 226 N.)*, 'duum item vestrum doctum principem et navum modulorum et tibicinum studio fuisse devinctum scimus', | Naevius in Tarentilla *(v. 86 R.[3])* 15

'salvi et fortunati sitis duo, duum nostrum patres'.

Dapsile, ab hoc dapsile, si de homine dicas, e littera ablativus est terminandus; dapsili, si rem significabis, ab hoc dapsili. 20

Decemvirali. ablativus semper hic erit nec in e litteram transiet, ut ab hoc consulari, quod honorum nomina propria hominum esse non possunt.

Duumvirali. id quoque ex supra dicta ratione consistit.

Duplici Bibaculus, 'duplici' inquit 'toga involutus' *(fr. 7 B.)*, non duplice. unde quidam errant qui x littera 25

8—12 *Gellius 9, 14*

N II 4[v], 2 *a v. 16*] 1 uar̄ ad a^t^icum N 4 pingendo *corr.* n[1] pinguendo N Eufranoris *corr.* n[1] eufranonis N 8 *sqq. codicis corruptam atque inperfectam scripturam Löwe (cf. Phil. Woch. 1883, 1449) ita correxit atque supplevit:* Lucanus. Paulus enim l. d. s. p. u. fecerit horas hoc est diei dicentem arguit diique uel dies pro die legendum esse definit, idque in Coeli Historiarum libro I notare deprehendes lucan N 9 fecer · h.̄e *(sic)* N fecerit horas est * ente n 11 hist. N cumq *quod K. post* libro I *legi posse visum est mihi non apparuit* 13 Alsiensibus *K.* colliensib. N 16 deuinctum *Fronto* diuino tum N 17 furtunati N

nominativo singulari finita nomina ablativo e tantum modo putant claudi, cum ⟨a⟩ mendaci animo et ⟨ab⟩ artifici ingenio et ⟨a⟩ salaci * et a minaci proposito et ab atroci facto ⟨et⟩ a truci vultu, ait Plinius *(p. 11, 18 B.)*,
5 recte dicamus.

Didun. Ateius Philologus librum suum sic edidit ⟨in⟩-scriptum, 'An amaverit Didun Aeneas', ut refert Plinius *(p 7, 18 B.)*, consuetudinem dicens facere hanc Callisto, hanc Calypso, hanc Io, ⟨hanc⟩ Allecto. itaque et L.
10 Annaeus Cornutus in Maronis commentariis Aeneidos X Didus ait, 'hospitio Didus exceptum esse Aenean'.

Elephans. ns litteris nominativo singulari finita nomina genetivo singulari in s litteram necesse est exeant, ut saltantis, ablativus singularis ab hoc saltante, quod
15 in elephanto non cadit. itaque elephantus est vocandus. facit enim huius elephanti et ab hoc elephanto.

Egente, ab hoc egente homine; egenti, ab hac egenti re. |

128 Euandrus Maro, quod, ut ait [inquit] Aurelius Opilius
20 *(fr. 25ᵃ F.)*, Graeca nomina ος syllaba finita Latine us ⟨debent⟩ terminari; usus tamen Euander. sunt sane quaedam quorum natura consuetudini copulatur, ut Codrus et Hesperus.

Ego pronomen ita declinandum dedit, ego mei mihi
25 vel mi me o ego ab hoc me.

Er syllaba finita nomina masculina genetivum duplicis formae dant, ut Euander Euandri, ager agri, niger nigri. at cum per ris, ut aggeris pauperis anseris sequestris equestris, quoniam quaedam eorum sint com-

---

12—16 *Cap. 109, 10* 19—23 *Char. 83, 30* 26—p. 163, 2 *Char. 84, 12*

N II 4ᵛ, 2] 2 putant ω putent N *add. K.* 3 *add. K. lacunam qua nomen cum* salaci *iunctum excidit indicavit K.* 4 et a truci uultu *Lin.* atroci uultu N 6 *add. Fab.* 9 *add. Fab.* 10 commentariis n comm. N 19 *del. K.* 21 *add. K.* 25 mi me *Fab.* mei me N 28 aggeris *hoc loco omissum et post* p. 163, 2 sileris *conlocatum in* N *huc revocavit K.: cf. p. 107, 6*

munis promiscuive generis, feminini etiam, sed et neutri, ut mulieris papaveris sileris.

Es producta finita nomina genetivo diei aciei luxuriei faciei facient, excepto quies: quamquam enim et hoc ante es i litteram habeat, tamen quietis facit, requies 5 vero requiei adeo, ut Maro IIII *(A. 4, 433)*

'requiem', inquit, 'spatiumque furori',

non requietem: exceptis etiam rei spei fidei.

Exerciti Gn. Naevius belli Punici libro I *(fr. 35 B.)*,

'Marcus Valerius consul 10
partem exerciti in expeditionem ducit'.

Ficos vitium esse corporis proinque declinari debere quasi pomum, Martialis in Laetilianum iocantis nobis occurret exemplum. nam ita loquitur *(1, 65)*

'cum dixi ficus, rides quasi barbara verba, 15
et dici ficos, Laetiliane, putas.
dicemus ficus quas scimus in arbore nasci;
dicamus ficos, Laetiliane, tuos'

ut sit ἀσύνδετον dictum, quamvis quidam ficus vitium esse velint, ut doloris quasi sonitus audiatur, ficos ut 20 fagos moros ulmos. fagus Varronem dicere sub f littera *(p. 165, 17)* dedimus exemplum: ficus Cicero de oratore libro II *(69, 278)* 'de ficu suspendit se'; Varro quoque de scaenicis originibus libro I 'sub Ruminali ficu' *(fr. 72 F.)*. itaque Plinius Secundus *(p. 17, 11 B.)* 25 recte arborem ita dici ait, pomum vero per o litteram dici. fici Ennius *(a. 264 V.²)*,

'fici dulciferae lactantes ubere toto'; |

Lucilius *(v. 1173 M.)* 129

'fici', inquit, 'comeduntur et uvae'. 30

Felicium. trium generum nomina genetivo plurali

3—8 *Char.* 68, 34 142, 3 12—30 *Char.* 95, 22 *[Prob.]* 20, 29

N II 4ᵛ, 2] 2 papaueris *K.* pauperis N, *cf. p.* 83, 26 7 inquiat *con. Lin.* 9 Gn. *K.* ·gn̄· N 10 Marcus *K.* m. N 20 quasi *corr.* n¹ q̊sue N 21 moros fagos mimos uarronem N: fagos *corr. et transp. K.* ulmos *Fab.*

ante um i debent recipere, ut pernicium audacium ferocium. alia illa regula est quam sub c littera diximus *(p. 159, 1)*.

Fretus, huius fretus Porcius Licinus, ut Plinius eodem
5 sermonis dubii libro VI *(p. 17, 18 B.)* refert, 'salsi fretus' *(fr. 6 B.)*, Messala contra Antonii litteras 'angustiae fretus' *(ORF² p. 510)*. fretu Cicero, 'a Gaditano' inquit 'fretu' *(inc. fr. 3 M.)*, Augustus ad Antonium 'fretu cessi'.

10 Fabrum pro fabrorum; ubi Plinius eodem libro VI *(p. 21, 17 B.)* 'hoc recte' inquit 'usus, et sestertium' inquit 'tot milia: M. Scaurus contra Brutum de pecuniis repetundis 'praefecti fabrum'' *(ORF² p. 258)*.

Filiabus in testamentis ob discrimen sexus ait Plinius
15 *(p. 27, 30 B.)* dici consuesse, cum his tantum nominibus ⟨bus⟩ adici soleat quae numero plurali es litteris terminantur, ut cupiditates dignitates, vel quae us, ut anus manus senatus fluctus.

Febrim ut tussim sitim, ait Plinius *(p. 7, 24 B.)*. ex-
20 ceptis his tribus cetera accusativo in em exeunt.

Fonteis. 'quorum nominum genetivi pluralis ante um syllabam i litteram merebuntur, accusativus' inquit Plinius *(p. 26, 14 B.)* 'per eis loquetur, montium monteis; licet Varro' *(fr. 21 G.-Sch.)* inquit 'exemplis hanc
25 regulam confutare temptarit istius modi, falcium falces, non falceis facit, nec has merceis, nec hos axeis lintreis ventreis stirpeis urbeis corbeis vecteis inerteis. et tamen manus dat praemissae regulae ridicule, ut exceptis his nominibus valeat regula'.

30 Funes, licet grammatici velint, genetivis tam singu-

14—18 *Char. 54, 10*

N II 4ᵛ, 2] 4 Licinus *K.* lucinni (i *supra* u): N 5 salsi *codicis scriptura non prorsus certa K. mihi satis certa esse videbatur* 6 Antonii *corr.* n¹ antonini N 13 praefecti *Fab.* p̄f. N 16 *add. K.*
21 Fonteis *corr.* n Fontis N genetiui *K.* genē N 23 per.is (e *supra*) loq.t'. N 27 inerteis *K. coll. Prisc. II 360, 8* inepteis N* 30 Funes *corr.* n¹ Fures N

lari quam plurali si i littera intererit, accusativum pluralem in eis exire, ut huius funis horum funium hos funeis. quam regulam negat Plinius *(p. 26, 22 B.)* vires habere potuisse. errant enim qui putant ea nomina quae nominativo singulari et genetivo per is terminabuntur (5) et genetivos ⟨plurales⟩ per ium loquentur accusativos funeis posse dicere, quod negat Plinius. |

Ferocior tam quam peior melior ait Stilo *(fr. 49 F.)* in eis accusativo posse proferri, ferocioreis. | (9)

Ferientium ferienteis idem Stilo *(fr. 49ª F.)* putat facere (130) debere, ut docenteis saltanteis, quoniam quaecumque secum verbi iura traxissent, ea accusativis pluralibus, adiuvante [re] dumtaxat genetivo plurali, in eis sonarent.

'Facilioreis' Caecilius *(v. 288 R.³)*, inquit Plinius *(p.* (15) *27, 5 B.)*. idem et 'sanctioreis' ait.

Fagus Varro de gente P. R. I, 'fagus quas Graece φηγούς vocant' *(fr. 2 P.)*; fagos G. Caesar de analogia II, 'fagos populos ulmos' *(fr. 5 F.)*.

Falaridis Cicero in Pisonem *(18, 42)*, 'sed dicunt isti (20) ipsi qui mala dolore, bona voluptate definiunt sapientem dicturum, etiamsi in Falaridis tauro succensis ignibus torreatur'.

Fructi Terentius in Adelphis *(869)*,

'nunc exacta aetate hoc fructi pro labore fero'; (25)

ubi Helenius Acron: 'et huius fructuis ut senatuis veteres extulerunt'.

Facile, ab hoc Facile, si homo vocetur; facili, si de re loquaris.

Familiare, ab hoc Familiare, si de homine; familiari, (30) si de re. familiari pro familiare Brutus ad Caesarem, 'a Scaptio familiari meo'; Cicero quoque de divinatione libro I *(37, 80)* 'in Aesopo familiari tuo': fami-

---

N II 5ʳ, 1 *a v. 8*] 6 *add. K.* accusatiuos in eis *con. K.* 13 *del. K.* genetiuo — sonarent *K.* genē plū In eis sonare N 21 mala *Fab.* malo N 25 exacta aetate *corr.* n[1] exacta te N 31 familiari pro — p. 166, 3 ueniebam *post* p. 166, 5 dicitur *conlocata in* N *huc transposuit K.* 33 libro II N

liare pro familiari Varro ad Neronem, 'a Lare familiare' *(p. 199 Bip.)*: Familiare recte P. Rutilius de vita sua libro III, 'pro Lucio Familiare veniebam' *(fr. 9 P.²)*.

Forte, ab hoc Forte Tullio oratore; forti, ab hoc forti
5 viro. generaliter enim dicitur.

Pro fragili fragile verti vel dici ablativo dumtaxat casu omnino non potest, quod in [e] proprium hominis nomen omnino non vertitur. ab hoc enim fragili dicimus et homine et negotio.

10 Felice, a Felice defensus, felici die. Feroce, a Feroce adiutus, a feroci et agresti homine prostratum. nec enim sunt communia, cum aliud sit proprium hominis, aliud generale feritatis.

Face, ab hac face, quia nullo vel tenui vestigio potest
15 esse commune.

Frus, haec frus, quia sic ab Ennio est declinatum annalium libro VII *(v. 261 V.²)*, 'russescunt frundes', non frondes. 'fros sine n littera, ne faciat' inquit Plinius *(p. 55, 10 B.)* 'frontis', quasi non dicatur nisi frons τὸ
20 μέτωπον, quodque se probare dicit, quoniam antea cum u non recipiebat n, sed nec cum ⟨u⟩ vertet in o: Varro rerum rusticarum libro I *(24, 3)* 'ulmos et populos, unde est fros', idem antiquitatum Romanarum libro XV 'fros faenum messis' *(fr. 1 Mi.)*.

25 Femini Tibullus *(cf. 1, 8, 26)*,

131 'inplicuit ⟨que⟩ femur femini',

non femori, quasi sit hoc femur huius feminis. femen enim nominativo ut semen necdum legimus a veteribus adsertum.

30 Fragmine Maro VIIII *(A. 9, 569)*,

'atque ingenti fragmine montis'.

16 Frus *Cap. 110, 2 (exc. Montep.)* 25—29 *Char. 87, 2*

N II 5ʳ, 1] 7 *del. K.* 14 nullo *Fab.* nulli N 17 rarescunt *Scaliger* (-ant *Pu.*) 20 quodque ω quotq. N quoniam — in c. *K.* qm̄ anticum (*vel* unticum) .v. n̄ recipiebat .n. s. nec cum ū tet in ·o· N 26 *add. Fab. ex Char. l. s.*

Gracile, ab hoc Gracile, si sit hominis nomen; gracili, si de re dicas.

Git. Varro ad Ciceronem XI *(fr. 23 G.-Sch.)* per omnes casus id nomen ire debere commeminit; vulgo autem hoc gitti dicunt. itaque ut Plinius sermonis dubii libro 5 VI *(p. 28, 25 B.)* *

'Glossemata ut toreumata enthymemata noemata schemata poemata et his similia omnia Varronis *(fr. 52 G.-Sch.)* regula' inquit Plinius *(p. 19, 20 B.)* 'dativo et ablativo plurali in bus derigit, quia singularis ablativus 10 e littera finiatur'. melior tamen ratio est quam sub a littera dedi *(p. 157, 2)*; et ideo haec et eius modi ex alia formula genetivum pluralem et ex alia dativum sumunt, horum glossematum his glossematis.

Glis Varro in Admirandis *(fr. VIII R.)*, 'in silva mea 15 est glis nullus'. sed et Cato in Originibus *(fr. 120 P.[2])* ita est locutus. quidam enim hic ⟨glir huius⟩ gliris putant dici.

Gluten Maro *(g. 4, 160)*,

'et lentum de cortice gluten', 20

et *(g. 4, 40)*

'collectumque haec ipsa ad munera gluten'.

est autem quasi semen stamen. glutine Varro de bibliothecis *(fr. 54 F.)*, 'glutine' inquit 'et citro refecit', quasi semine stamine. glutinum Varro in Scauro *(fr. III R.)*, 25 'glutinum' inquit 'ferunt Daedalum invenisse', quasi gaudium praemium. itaque Sallustius istius potius declinationis usum secutus 'glutino' inquit 'adolescebant' *(hist. 3, 103 M.)*, ut gaudio praemio.

Hector et Mentor genetivo singulari sonare debent 30

---

3 git *cf. G.-Sch. ad Varr. fr. 23* 7—11 finiatur *Char. 53, 6* 15—18 *Char. 90, 3* 19—29 *Char. 87, 22*

N II 5[r], 1] 5 dubi N 6 *lacunam statuit K.* 7 ENΘYMHMATA NOHMATA CKHMATA N *corr. K.* 13 et ex alia *Lin.* et .x. alia N 14 glossematis *K.* glossematibus N 15 mea] *cf. ad Char. l. s.* 17 *add. K. ex Char. l. s.* 24 et citro *Char. l. s.* ecitro N 30 debet N

ut Nestor et his similia Graeca dumtaxat, nec ut rector rectoris, sed ut rhetor rhetŏris.

Habilis ut agilis. is enim syllaba finita nominativo singulari eundem debent habere genetivum, ut navis
5 auris amnis; exceptis lapis cinis pulvis cucumis cuspis.

Hippocoon, quia istud Graecum merum nomen est, Graeca lege debet genetivi casus servare rationem. nam et Maro noster *(A. 5, 492)* 'exit' inquit 'locus Hippocoontis'. nam et quia *Μέμνονος* et *Σίνωνος* dicunt, nos
10 quoque eandem n in nominativo litteram reservamus.|

132 Hebes hebetis, ut militis segetis comitis teretis; et omnia quae es correpta terminantur, genetivo tis syllaba finientur, exceptis residis obsidis desidis nominibus, quia ex verbo generantur.

15 Hebem Caecilius in 'Ὑποβολιμαίῳ *(v. 81 R.[3])*,
'subito res reddent hebem'.

Ennius XVI *(v. 426 V.[2])*, ubi Fl. Caper: 'non ut adiunctivo sed appellativo est locutus'.

Homo hominis et caro carnis et Anio Anienis, quia
20 praeter formam nec ut tiro leno Piso declinantur, debilia nuncupantur.

Heres heredis facit e littera subinflexa, ut Pericletis et Stratocletis. quid igitur est quod grammatici definiunt es finita nomina nominativo singulari, si sint
25 Latina, in genetivo flecti non posse? videre non possum, nisi forte ea tantum putent quae es correpta cluduntur, ut eques pedes obses satelles teres. teres autem teretis debet facere.

Humile de homine aliquo, ut Pomponius Secundus
30 in Aenea *(v. 43 R.[3])* 'ex humile rege'; humili ablativo, si res est.

'Herculi pro Herculis et Vlixi pro huius Vlixis dici coeptum est' inquit Plinius eodem libro VI *(p. 5, 20 B.)*,

---

6—10 *Char. 64, 20 Prisc. II 220, 10* 11—14 *Char. 29, 1 70, 9* 19—21 *Char. 63, 16*

N II 5[r], 1] 4 debet N 27 satelles *K.* sales N 30 regem *con. Bergk* 33 inquit *in* N *post* Ulixis *collocatum transposuit K.*

'quando regula' inquit 'illa, si genetivo singulari *ους* litteris nomina finientur Graeca, velut *τοῦ Εὐμένους τοῦ Διογένους*, | nostros quoque huius Eumenis huius Diogenis oportet proferre'; at si *τοῦ Εὐριπίδου τοῦ Χρύσου*, tunc demum nostros s subtrahere debere. ita- 5
que huius Euripidi Chrysi debere censeri, ut 'fortis Achati' *(A. 1, 120)* et 'acris Oronti' *(A. 1, 220)*. sed nostra, inquit, aetas in totum istam declinationem abolevit. Achillis enim potius et Herculis et his paria per s dicimus.

⌊Hepar⌋. *ἧπαρ ἦμαρ ἔαρ ὕδωρ κρέας δέπας κέρας τέρας* 10
ne apud ipsos quidem Graecos rationem declinationis certam tenere potuerunt.

Irim pro Iridem Maro Aeneidos VIIII *(2)*,

'Irim de caelo misit Saturnia Iuno',

cum constet omnia Graecae figurae nominativo singu- 15
lari is syllaba terminata genetivo singulari syllaba crescere, licet Varro *(fr. 1 P.)* et Tullius *(inc. fr. 27 M.)* et Cincius, ut de consortio casuum diximus, huius Sarapis et huius Isis. | 19

Im pro eum. nam ita Scaurus in arte grammatica 133
(fr. 19 K.) disputavit, antiquos im ques † hunc eundem significare consuesse et declinari ita, is eius ei eum vel im, numero plurali ⟨is⟩, ut est locutus Pacuvius in Medo *(v. 221 R.³)*,

'ques sunt is? Ignoti nescio ques'. 25

Iuvenale ablativo e littera finietur, si homo sic vocetur; iuvenali, si ⟨res sit⟩, ut ait Maro *(A. 5, 475)*

'iuvenali in corpore vires'.

res etenim, non persona censetur.

13—19 *Char. 89, 24* 20—25 *Char. 91, 16 Prisc. III 9, 13*

N II 5ʳ, 2 *a v. 3*] 1 quando n qnō N quoniam *K.* 5 s *Lin.* ·Y· N *ου* C 6 censeri *K.* censere N ut C et N 10 *δέμας* C 13 iride N *corr.* n¹ 19 dixerint *post* Isis *add. K.* 20 IM. pro N (N *supra*) 21 im ques *ex* in quies N *correxisse K. videbatur: mihi nihil apparuit nisi* in. quies; *ceterum totum locum apparet truncatum atque turbatum esse* 23 *add. K.* 25 q. s. suntis N 27 si ⟨res sit⟩ ut *K.* sicut N

Incolume Cicero de gloria II *(fr. 10 M.)*, 'quo stante et incolume'; Pomponius quoque in Synephebis 'incolume illo' *(v. 167^1 R.^{3})*.

Ibes, hae ibes Aemilius Macer, [tum sacrae veniunt
5 cultoribus id est]

'altis ex urbibus ibes' *(fr. 5 B.)*,

item

'auxilium sacrae veniunt cultoribus ibes' *(fr. 6 B.)*.

ubi Plinius libro VI sermonis dubii *(p. 19, 10 B.)* 'anti-
10 quorum' inquit 'regula, quoniam quae is nominativo singulari sunt terminata in es plurali nominativo clauduntur'.

Iubare. Plinius *(p. 12, 32 B.)* ait inter cetera etiam istud G. Caesarem *(fr. 24^a F.)* dedisse praeceptum, quod
15 neutra nomina ar nominativo clausa per i dativum ablativumque singulares ostendant; iubar tamen ab hac regula dissidere. nam ut huic iubari dicimus, ab hoc iubare dicendum est, ut huic farri et ab hoc farre.

Innocente Varro de rebus urbanis III, 'Spartaco in-
20 nocente coniecto ⌊ad gladiatorium⌋' *(fr. 1 P.)*.

Inpotente Catullus *(35, 12)*,

134 'deperi⌊t inpo⌋tente amore',

quod ita quoque dictum notat Plinius *(p. 13, 6 B.)*.

Insequenti Asinius Pollio ad Caesarem I, 'insequenti
25 die' *(ORF^3 p. 500)*.

Iugeris Ate⌊ius⌋ Philologus *(fr. 1 F.)* πινάκων ⌊III⌋, sed et Cato *(fr. 135 P.^{2})* his 'iugeris', ut notat Plinius eodem libro VI *(p. 20, 18 B.)*. 'iugeribus quidam gramm⌊atici⌋' inquit Plinius 'ita dicendum putant, quasi
30 sit hoc iuger tam quam hoc tuber, et ab hoc iuge⌊re tam quam⌋ ab hoc tubere, et ita ut tuberibus iugeribus, et tantum iugerum'. Varro rerum rus⌊ticarum⌋ III *(12, 1)*

N II 5^r, 2] 4. 5 *del. K.* 13 Iubare *K.* Iubar N 14 quod *Fab.* $\overset{\text{o}}{\text{q}}\bar{\text{r}}$ (*h. e.* quorum) N 20 ad gl * um n *suppl. Niebuhr* 23 ita quoque N antique *Fab.* 26 Ateius Philologus πινάκων III sed n: *neque in* N *praeterea quidquam fuisse propter K. moneo* 28 quidam inquit grammatici plinius N *transposuit K.*

'iugerum agelli' et 'iugero uno' cum dixerit, idem 'in iugeribus multis'; sed et I re⌊rum rusticarum⌋ 'iugeribus' saepe dixit, quod utique descendit ⟨a nominativo⟩ iuger, ut tuber.

Iteris Iulius Hyginus in Cinnae propemptico *(fr. 1 F.)*, 'ab Actio navigantes stad⌊ia circiter⌋ LX veniunt ad Is⌊thmum⌋ Leucadiensium. ibi solent iteris minuendi causa remulco, quem Graece πά⌊κτωνα⌋ dicunt, navem traducere'. Pacuvius quoque 'iteris' *(fr. LVII R.*[3]*)* dixit, quia genetivus plus una syllaba ⟨non⟩ debet ⌊crescere⌋ quam est nominativus singularis. itiner idem in eodem *(fr. 2 F.)*, 'quaerunt' inquit 'etiam non nulli quam ob r⌊em a Cor⌋cura iubeat Action navigare, quod est e regione traductionis Leucadiensis, ⌊et⌋ rursus ab Actio circa insulam moneat ire, quam a Corcura rectum iti|ner ad Leucatam'. quidam tamen sic istud notant, quasi sit unum ac novum duabus syllabis crescens.

Imber ut september october november december pater mater frater equester, quoniam quae nec conlationem recipiunt nec in neutri generis cadunt formam, ut Plinius eodem libro VI *(p. 51, 1 B.)* loquitur, non in is casu nominativo numero singulari sed in r debent vocis exitum ducere.

Iurum Cato Originum VII *(fr. 116 P.*[2]*)*, 'iurum legumque ⟨cultores', licet ius⟩ numero plurali tantum modo per nominativum et accusativum et vocativum declinetur, ut maria rura aera iura.

Lepus leporis, lupus lupi, quia us finita nomina masculina et feminina per i vel per us [aut per is] faciunt genetivum, neutra per is. excipiuntur in masculinis Ligus ⟨lepus⟩ vetus.

---

9 Pacuvius — 17 *Char. 83, 2* 24—27 *Char. 93, 18* 28—31 *Char. 74, 9*

N II 5r, 2] 3 *add. K.* 6 stadia * LX n *suppl. K.* ad is * (isthmum *suppl.* n[1]) Leuc. n 8 *suppl. Fab.* 10 plus ⟨quam⟩ *K.* plū N *add. K. suppl. Fab.* 11 eadem N *corr. Fab.* 12 quamobrem eius cura n quam ob rem a Corcura *K.* 25 *add. K. ex Char. l. s.* 29 *del. K.* 31 *add. K. ex Char. l. s.*

Laterale an laterare? ubi Plinius eodem libro VI *(p. 51, 15 B.)* 'si r littera praecesserit in quacumque syllaba, sequi debet l, ut augurale. contra si l praecesserit, sequi debet r, ut molare'. quod περὶ ὀρθογραφίας congruit quaestionibus copulare.

Later an lateris? et huic nominativum singularem ablativus restituet singularis, si e litteram ⟨de⟩ponat: Varro de sermone Latino V 'later lutum iugmenta' *(fr. 61 G.-Sch.)*.

Lacer an laceris? ut tener puer. ultimam enim vocalem si ablativus ami⌊serit⌋, dabit scire qualis esse debeat nominativus. Ovidius *(met. 3, 522)*

'mille lacer spargere locis',

quod ita dici ⌊solere et⌋ Caesar de analogia libro II *(fr. 6 F.)* nec non et Valgius de rebus per epistulam quaes⌊itis *(fr. 3 F.)* disp⌋utant.

Laurus Maro *(ecl. 8, 13)*

'inter victrices hederas tibi serpere laurus',

⌊idem *(A. 3, 91)*

'li⌋minaque laurusque dei'.

⌊sed et⌋ lauri Maro *(ecl. 2, 54)*,

'et vos o lauri carpam',

idem *(ecl. 10, 13)*

'illum etiam lauri etiam flevere myricae',

idem *(ecl. 3, 63)*

'munera sunt lauri'.

lauro Maro *(g. 2, 131)*,

'faciemque simillima lauro',

idem *(A. 3, 81)*

'et sacra redimitus tempora lauro'. |

sed ablativum singularem dativo non habet similem. ait enim Plinius *(p. 16, 31 B.)* huic lauro et tamen ab hac lauru et lauruum facere.

N II 5v, 1 *a v. 31*] 4 molare *corr.* n^1 bolare N 7 deponat *K.* ponam N 14 dici solet Caesar n 16 quaesitis * Laurus n *suppl. K.* 19 idem numinaque n *corr. K.* 21 *suppl. K.* 29 idem — 30 lauro *in* N *post* dei *(v. 20) positum huc transposuit K.*

Lar, si familiaris erit, genetivo Laris faciet, si Tolumni Porsennae, Lartis.

Meus mei meo meum mi a meo. 'femininum mea ut Helena declinabitur' inquit Scaurus artis grammaticae libris *(fr. 18 K.)*, additque quia vocativus singularis 5 generis masculini multos dissidentes etiam nunc generat, o mi an o meus facere debeat.

Memoris, non ut sororis praetoris doctoris. est enim neutrali potestate, cum sit commune generum trium, ut sub a littera plenius diximus *(p. 152, 13)*. 10

Mugil an mugilis? Plinius eodem libro VI *(p. 13, 12 B.)* 'hic mugil' inquit 'ut pugil et vigil. ablativo enim singulari detracta postrema vocali qualem oporteat nominativum singularem esse dinosces, ut ab hoc consule. mugilum an mugilium? ut vigilum et pugilum, mugi- 15 lum quoque dici putato'. propterea itaque ablativum singularem non i sed e litteri terminari.

Molli numquam per e ablativo singulari evadat, quia proprium id nomen hominis esse non potest.

Mars. 'Mars horum Martum' inquit Plinius *(p. 24,* 20 *18 B.)* 'facit, licet sors sortium | 137 et nox noctium faciat, quoniam quae in duas semivocales aut in duplicem ⟨consonantem⟩ monosyllaba nominativo exeunt, haec genetivo plurali ante um i litteram habere debent'.

Murum Cicero de deorum natura libro II *(63, 157)*, 25 'nec enim homines murum aut formicarum causa frumentum condunt'. ubi Plinius eodem libro VI *(p. 24, 23 B.)* 'pro murium' inquit, 'quoniam non ut fures furum et augurum et celerum dicimus, ita quoque murum censere debemus'. quaecumque enim r littera no- 30 minativo singulari sunt terminata, [oportet] ea genetivo plurali um non ium recipere debere. itaque Trogum

---

11—16 putato *Char. 107, 6*

N II 5ᵛ, 1] 1 Tolumnii vel Porsennae *Fab.* 9 neutrali potestate *Lin.* neutr̄ potē N neutralis potestatis *K.* 13 $\overset{o}{\text{p}}$sema uocall N 23 *add. K.* 29 ita quoque *Lin.* itaq, N 31 *del. K.*

de animalibus libro X 'parium numerorum et imparium' non recte dixisse, sed parum et imparum.

Mare Varro de gente populi Romani III *(fr. 16 P.)*, 'a mare operta oppida', pro a mari, ut refert Plinius
5 *(p. 13, 21 B.)*. idem, inquit, antiquitatium humanarum libro XII *(fr. II Mi.)* 'ab Erythro mare orti', et in Fundanio *(fr. IV R.)* 'in mare aquam frigidam oriri'; Atacinus quoque *(fr. 18 B.)*

'cingitur oceano, Libyco mare, flumine Nilo'.

10 consuetudo vero per i locuta est contra finitionem quam sub titulo ruris dixit *(p. 142, 28 K.)*. Plautus in Cistellaria *(14)*

'secundo vento vectus est
tranquillo mare'.

15 Mysis, o 'Mysis' Terentius *(Andr. 267)*, ut o crinis funis cinis. Graeci demunt s litteram, nostri parem nominativo ⟨vocativum⟩ custodiunt.

Monteis. licet Pomponius Secundus poeta *(v. 12 R.[3])*, ut refert Plinius *(p. 27, 7 B.)*, propter homonymum no-
20 minativi accusativo casu omnes non putet dici sed omneis, tamen idem Plinius in eodem permanet dicens omnes tunc demum posse dici accusativo, ut canes, quando genetivus pluralis horum canum ante um i non habet.

25 'Maioreis' Cicero *(inc. fr. 23 M.)*, ut Plinius eodem libro *(p. 27, 13 B.)* notat. maiore, ab hoc ⟨maiore⟩, si hominis sit proprium nomen; maiori ⌊de r⌋e vel negotio. atqui ferunt quaecumque comparativi gradus sunt ablativo i finiri non posse.

30 Mantus Maro, 'fatidicae Mantus' *(A. 10, 199)*, ut Didus. |

3—14 *Char. 61, 5 Prisc. II 331, 12* 30 *Char. 64, 14 Prisc. II 209, 14*

N II 5ᵛ, 1] 6 libro XII *edd.* lib̄ XIIII N 11 paułus N 17 *add. K.* 20 putet *Lin.* putent N 23 quando *K.* quod N 26 maiore — 27 uel *K.* maiores si ab h. homineis proprio nōē minorẹi . . . e (minorei re n) ū N

⌊N⌋atale, ab hoc Natale per e, si homo sit; natali, si dies natalis sit.

Nobile, si homo vocetur, ablativo per e; nobili si res aliqua praedicetur.

⌊Na⌋vali per i ablativo, non etiam per e proferri debet. itaque Varro epistolicarum quaestionum libro I *(p. 194 Bip.)* 'corona' inquit 'navali', quia et homini et negotio aptari potest nec tamen in proprium hominis nomen cadit.

Neminis Plautus in Captivis *(764)*,

'neminis misereri certum est'.

⌊Ns litteris⌋ nominativus singularis si terminetur, genetivus pluralis ante um i recipiat necesse est. itaque Cicero rationis memor 'parentium' saepe dicit. ⌊sed et F⌋ronto *(ORF^2 p. 615)* pro Ptolemaeensibus 'parentum tuorum', ut ait Plinius *(p. 24, 32 B.)*; alias poetarum vicem, qui regulam satis idoneam sopierunt.

⌊Nobile⌋ Cicero de iure civili *(fr. 3 M.)*, 'aliquo excellente ac nobile viro' ⌊. . . . . .⌋ id etiam Plinio *(p. 14, 5 B.)* conserente.

Nobiliore. comparativa Plinius *(p. 14, 7 B.)* e putat ablativo finiri; ⌊antiquo⌋s tamen ait per i locutos, quippe fastos omnes et libros 'a Fulvio Nobiliori' scriptum rettulisse.

⌊Osse⌋. monosyllaba extra analogiam esse Plinius eodem libro VI *(p. 14, 11 B.)* scribit et addit eo magis consuetudinem in eo esse retinendam: Titinius *(v. 160 R.^{3})*

'velim ego osse arare campum cereum';

Varro *(p. 339 Bip.)* quoque 'osse' inquit 'scribebant', non osso. ossum dici non potest, quoniam neutrale

10—11 *Prisc. II 207, 7* 12—13 est *Char. 122, 8* 29—p. 176, 5 *Char. 55, 3 Prisc. II 318, 3*

N II 5^v, 1] 11 misereri certum *corr.* n^1 meseritum *corr.* miseritum N 12 *suppl. K.* nominatiuus singularis *K.* nominatiuo singū N 14 dicit. Fronto n *suppl. K.* 15 ptolemęnsibus N 20 asserente *Fab.* 22 *suppl. K. cf. p. 176, 26* 23 scriptum *K.* scripta N 25 *suppl. K.* os n

nomen quodcumque nominativo singulari m littera |
139 terminatur in bus syllabam dativo et ablativo plurali dari non potest, ut aptum bonum cavum datum. Gellius tamen libro XXXIII 'calvariaeque eius' inquit 'ipsum
5 ossum expurgarunt inauraveruntque' *(fr. 26 P.²)*.

'Ossu quidam ut veru genu putarunt' inquit Plinius eodem libro VI *(p. 18, 5 B.)* 'posse censeri'. nam ut veribus genibus, ossibus quoque dici posse manifestum est.

10 Os oris. omne enim s littera terminatum nomen neutri generis non potest in declinationem veniens non per r litteram strepere, ut idem Plinius eodem libro *(p. 41, 27 B.)* scribit, et addidit 'licet os corporis correptius diceretur, os vero faciei productius duceretur'.

15 Oscen augurum consuetudo dicit; 'Cicero *(fr. 4 M.)* tamen' inquit Plinius *(p. 51, 33 B.)* 'de auguriis et hic 'oscinis' dixit''.

Om⌞ni⌟, ab omni, non etiam ab omne dicemus, quia nec hoc in nomen hominis cadit.

20 'Oxo Varro ad Ciceronem XIII *(fr. 25 G.-Sch.)*, 'olivo et oxo putat fieri'', inquit Plinius sermonis dubii libro VI *(p. 42, 4 B.)* .

Orbi pro orbe Ciceronem de re publica libro V *(10)*, 'orbi ⌞ter⌟rarum conprehensos', sed et Puplium Rutilium
25 de vita sua V *(fr. 11 P.²)*, 'ex orbi terrarum', et frequenter an⌞tiquos⌟ ita locutos Plinius eodem libro VI *(p. 14, 23 B.)* notat: 'quia consuetudo melior' inquit

---

15—17 *Char. 105, 4*

N II 5ᵛ, 1] 4 caluariaeque *Char. l. c.* caluęq. N 11 ueniens *K.* eens N 13 et *Fab.* nec N 14 faciei *Fab.* facies N 17 oscen *nominativo dixisse Ciceronem tradit Char. l. c. quam discrepantiam si quis tollat, verendum ne ipsum grammaticum corrigat* 18 omnis ab n *corr. K.* 20 *utrum* Oxū *an* Oxa *scriptum esset non adparuit.* Oxo n oliuo ω odi N 21 putat inquit fieri N *transposuit K.* 24 Puplium Rutilium *K.* puplius rutiliū N 26 antra ita n *suppl. Hertz.* 27 quia N quamquam *K.*

'quae faciat ex orbe, non sine ra⌊tione⌋, quam in nomine 'rure' diximus' *(p. 180, 12).*

Omnes Sallustius in Catilina *(51, 1)*, 'omnes P. C. qui de rebus dubiis consultant ab odio amicitia i. a. m. u. d.', cum idem in eodem *(1, 1)* | 'omneis homines qui sese student praestare ceteris ani⌊m⌋alibus'; quod ratione potius esse subnixum sub f et sub m littera poterit ostendi *(p. 164, 21; 174, 18).* sed Asper *(fr. 13 W.)*, si ⌊gene⌋tivus, inquit, omnium i litteram natura retinet, et in accusativo esse servandam.

⌊Poe⌋matis, quamvis ratio poematibus faciat. nam sic inscribit Varro libro suo 'de poematis' *(p. 213 F.)*; ⌊et⌋ Annius Florus ad divum Hadrianum 'poematis delector'.

P⌊ecus⌋ si neutri sit generis, pecoris dicitur; pecudis, si feminini. pecudem Plautus in ⟨Truculento⟩ *(144)*,

'ob meam scripturam pecudem cepit'.

P⌊enu Pomponius⌋, '..... e careo tam pulchra penu' *(v. 183 R.³).* penus peni, si femininum; penoris ut pecoris, si ⌊generis⌋ neutri sit, ut quidam putant.

'Palumbes' Maro *(ecl. 3, 69)* ait. palumbes a quo nominativo veniat quaeri solet.

Pometa ubi poma gignuntur ut oliveta; pomaria autem quo ponuntur; pomaria in quibus continentur.

Patris matris, non ⌊ut apri c⌋apri, quia pater et mater Gr⌊aeca⌋ declinatione adtinentur. |

Pubes. si verendorum pars vel lanuginis significa-

11—14 *Char. 53, 12* 18—20 *Cled. 40, 8* 21—22 *Char. 106, 24* 23—24 *Char. 109, 28* 25—26 *Char. 83, 8* 27—p. 178, 10 *Char. 70, 19*

N II 5ᵛ, 2 *a v. 27*] 1 quam *K.* quū *in* N *dispici posse K. putabat: mihi nihil fere apparuit* ratione * in (ī N) n 2 ruri N ruris *K.* 9 *suppl. Fab.* 13 *suppl. K.* annius *in* N *vix dispici potest* Anneus n 16 pecudem *corr.* n¹ pecudū N *add. Fab.* 18 *suppl. K.; cf. Cled. 40, 11* 20 *suppl. K.* 21 ait *in* N *vix dispicitur* 25. 26 *suppl. K.* 26 *utrum* declinatione *an* declinationes *in* N *scriptum fuerit vix dispicitur*

bitur, genetivus pubis facit; si iuventas aut aetas, puberis. cuius utriusque nominis Maro meminit *(A. 1, 399)*,

'haud aliter puppesque tuae pubesque tuorum';

4 et cum in tertio *(426)* |

141 'virgo

pube tenus postrema immani corpore pistrix'.

conpositio tamen inpubis facit, non inpuberis, ut ait Maro V *(A. 5, 546)*

'comitemque inpubis Iuli

10 Epytiden vocat'.

Patavi Maro *(A. 1, 247)*, 'ille urbem Patavi', pro Patavii. par enim genetivus esse ⟨debet⟩ nominativo, nec minor, ut huius imperii et ingenii.

Pecu Plautus in Bacchidibus *(1122)*,

15 'pastor harum

dormit, cum haec eunt a pecu halitantes',

idem in Rudente *(942)*

'non vides referre me uvidum rete sine squamoso pecu?'

20 Patruele, ab hoc patruele Cornelius Nepos inlustrium virorum libro XVI *(fr. 3 P.)*, 'a fratre patruele' inquit. numquid hic recte potest dictum videri, quia non tantum rem necessitudinis, sed etiam personam ostendat?

Pacium an pacum et lucium an lucum addubitari 25 etiam nunc ait Plinius *(p. 25, 4 B.)*, 'quoniam nec finitionem ullam in monosyllabis' inquit 'grammatici temptaverunt. nam ut fax faex nux crux rex lex sine i genetivo plurali sunt dictitanda, ita contra nox falx calx arx lanx cum i pronuntianda sunt'.

30 'Panium' Caesar de analogia libro II *(fr. 8 F.)* dici debere ait. sed Verrius *(fr. 19 F.)* contra. nam i de-

---

11—13 *Char. 71, 3* 14—19 *Prisc. II 270, 8* 30—p. 179, 4 *Char. 90, 7 de dub. nom. 586, 18*

N II 5v, 2] 12 *add. Lin.* 14 platus N 22 numquid—tantum *quae sunt in* N *om. edd.* dictum *mihi non satis apparuit* 23 ostendit (a *supra* i) *legit K.: mihi non satis apparuit:* ostendat n 29 calx *Lin.* salx N

tracta ʽpanum' ait dici debere. neutrum autem puto posse dici, quia de his est nominibus quae, cum pondere numero mensuraque constent, semper sunt singularia.

Partum. Caesar in analogicis *(fr. 25 F.)* harum ʽpartum', Cornelius Nepos inlustrium XV *(fr. 2 P.)* * et Ennius *(a. 593 V.²)* 5

ʽiamque fere quattuor partum',

quoniam ab hac parte facit et has partes. ʽsed consuetudo' inquit Plinius *(p. 25, 15 B.)* ʽut praegnatium optimatium'. 10

Poematorum et in II et in III idem Varro *(fr. 65 F.)* adsidue dicit et his poematis, tam quam nominativo hoc poematum sit et non hoc poema. nam et ad Ciceronem XI *(fr. 22 G.-Sch.)*, horum ʽpoematorum' et his ʽpoematis' oportere dici. itaque Cicero pro Gallio *(fr. 6 Sch.)* ʽpoematorum' et in Oratore *(21, 70)* ʽpoematis' dixit. sed et Q. Laelius *(p. 51 F.)* ex principibus grammaticis librum suum ita inscripsit: ʽDe vitiis virtutibusque poematorum'. Accius quoque didascalicorum VIIII *(fr. 8 F.)* | ʽnam quam varia sint genera poematorum, Baebi, quamque longe distincta alia ab aliis nosce'. 15 20 142

Quies quietis facit, cum es ⟨producta⟩ finita nomina genetivum ei soleant terminare, ut dies acies luxuries; quod tamen nomen iuncta praepositione in regulam redit, ut Maro *(A. 4, 433)* 25

ʽrequiem spatiumque furori',

quamvis Cicero ʽrequietem' dixisse memoretur.

Rudi. nec hic ablativus in e mutabit, quoniam non capit esse nomen proprium hominis, et quia rei est, ut a rudi animo. 30

23—28 *Char. 68,34 110,1 128,12 Prisc. II 242,7* 29—p. 180, 3 *Char. 143,1*

N II 5ᵛ, 2] 3 constent C constant N sint C 6 *lacunam statuit K.* 8 IIII N 10 pregnatium *corr.* n¹ regnatium N 16 dici ait *Fab.* 22 bęb; q̧ q̄ (*h. e.* baebus quam quae) N 23 *add. K. coll. p. 163, 3* 29 mutauit N

Rude, ab hac rude. 'si de ⟨ea⟩ qua ludimus' ait Plinius *(p. 15, 6 B.)*, 'merito e littera claudi debet. itaque et ab hac' inquit 'summa rude dici debet'.

Retium, non retum, quoniam, ut ait Plinius sermonis 5 dubii libro VI *(p. 25, 20 B.)*, genetivus numquam pauciores syllabas habet quam nominativus.

'Radicium' Varro rerum rusticarum I *(45, 3)* et III *(?)*; et Fabianus de animalibus 'radicum genera' inquit. Hyginus quoque de agri cultura II 'ab extremis radi- 10 cum partibus'; quod magis cum ratione dici leges sub c littera *(p. 159, 1)*.

Rure Terentius in Eunucho *(971)*,

'ex meo propinquo rure hoc capio commodi'.

itaque et Varro ad Ciceronem XXII *(fr. 27 G.-Sch.)* 'rure 15 veni'. quem *(fr. 20 G.-Sch.)* Plinius *(p. 15, 9 B.)* ad eundem XI 'rure ordinatum arbustum' dixisse laudat; sed et Terentium in Adelphis *(542)*

'filium negat esse rure',

sed et Titinium in Hortensio *(v. 60 R.*[3]*)*

20 'in foro aut in curia
posita potius quam rure apud te in clausa;'

cum nemo dubitet. et tametsi nulla possit esse nominis regula certior, [et] in signis tamen adverbialibus non potest nominibus esse commune. ⟨quam⟩quam enim 25 finitio istius sit eius modi, quaecumque nomina genetivo singulari in is venerint, ablativo singulari in e venire, tamen contra

'ruri agere vitam, perparce ac duriter
sese habere'

30 Micionem Terentius in Adelphis *(45)* loquentem de fratre conmeminit, non rure. |

143 Rudis, sive species ⟨virgae⟩ quam lanista liberandis gladiatoribus gerit sive inperitus, eundem nominativum

---

4—6 *Cap. 111, 7* 32—p. 181, 4 *Char. 142, 8*

N II 5[v], 2] 1 *add. K.* 16 arbustum *corr.* n ambustum N 23 *del. Lin.* 24 *add. K.* 32 *add. Fab. in notis mss.*

habent, licet diversos ablativos, summa ⟨rude et ab hoc⟩ rudi. item Plinius eodem libro VI *(p. 15, 23 B.)*, 'ablativus, ab hac rude summa, ⟨a⟩ rudi homine, a rudi animo, a rudi consilio'.

Salutare, ab hoc Salutare, si homo sic vocetur; salutari, si res sit, ut est medicamentum.

Sodale, si homo sit Sodalis; sodali, si res sit.

Saeculare, si homo sic vocetur; saeculari, si temporis ⟨sit⟩.

'Saguntinorum' Coelius *(fr. 10 P.[2])*, 'Saguntium' Sallustius *(hist. 2, 65 M.)*, ut Paulus in Coeli historiarum libro I notat.

Suave, a Suave invitatus sum; suavi, a suavi victu.

Senatuis ut fluctuis. 'ita genetivum' inquit Plinius *(p 17, 23 B.)* 'declinabant, ut G. Fannius Cos. contra G. Gracchum 'senatuis consulta' *(ORF[2] p. 201)*. senati Sallustius *(Cat. 53, 1)*, 'senati decretum fit' ut lauri; Cicero quoque [de] divinatione in Verrem *(5, 19)* et pro Oppio II 'senati' *(fr. 12 Sch.)*.

Supellectilis. genetivus una syllaba crescere debet excepto hoc nomine, et quia dativo minor esse non debet et quia nominativus in x littera, quae duplex est, terminatur.

Saturnalium. a littera finita nominativo plurali ⟨genetivo⟩ alia um, alia rum terminabuntur. inspiciendus itaque nobis est dativus et ablativus pluralis, in is syllabam an in bus exeant. itaque fulmina fulminum, lupanaria lupanarium, Saturnalia Saturnalium. bus enim syllaba dativus et ablativus clauduntur. balneorum vero et ferreorum ideo dicimus, quod eorum dativi et ablativi non bus sed is terminantur. secunda ratio, qua Plinius *(p. 21, 26 B.)* ait Valgium niti, talis est: nomina semper pluralia, si ante novissimam a litteram i habebunt, deposita a et adsumpta um facere genetivos plurales,

24 — p. 182, 4 *Char. 52, 14*

N II 5[v], 2] 1. 2 *add. K.* 3 summa rude homine N *corr.* n[1] 9 *add. K.* 11 hist. lib' I N 18 *del. K.* 24. 25 *add. K.*

velut Liberalia Floralia, Liberalium Floralium; si autem ante a i non habebunt, in rum faciant necesse est genetivum. itaque exta castra extorum castrorumque faci<un>t.

5 Senapi huius senapis tantum posse dici aiunt quibus grammatica curae est, ceteros vero casus esse similes singulari nominativo, ut cummi cummis.

Siremps tantum per nominativum et ablativum de-9 clinatur, siremps, ut tabes et pluris, ab hac sirempse 144 plure tabe; Caesar ergo *(fr. 29 F.)* 'siremps lex | esto quasi sacram violaverit' dixisse pronuntiandus est, nisi forte quidam adverbialiter legere maluerint, similiter lex esto.

Senex senecis facere deberet. ex enim syllaba finita 15 nomina genetivo aut gis aut cis recipiunt, [ut] ut vertex verticis simplicis supplicis duplicis. est ergo de exceptis senex. senis namque facit.

Supellex. et hoc inter excepta esse praeter regulam supra scriptam notandum grammatici putaverunt. nam 20 supellectilis facit. gis autem finiuntur ut gregis regis remigis.

Strix avis dicitur et declinatur strix strigis strigi strigem strix a strige.

Sinapis Plautus in Pseudulo *(817)*,

25 'teritur sinapis scelera, quod illi qui terit,
prius quam contrivit, oculi ut exstillent facit'.

Supellex. quosdam nominativo haec supellectilis

5—7 *Char. 63, 5 107, 31* 8—13 *Char. 93, 24 145, 31* 14—17 *Char. 88, 6 exc. de nom. 212, 34* 18—21 *Char. 88, 24* 24—26 *Char. 63, 5* 27 — p. 183, 4 *Char. 88, 10*

N II 5^{v}, 2] 4 *add. Char.* 8 ablatiuum *Char. l. c.* uocatiuum N 10 caesare ergo Siremps N Caesar de analogia siremps — dixit pro nominatiuo esse, nisi *Ritschl* 11 *utrum* sacram *an* sacrum *in* N *scriptum fuerit, certe dispici non* potest 12 aduerbialiter intellegere *Ritschl et Huschke* 15 *del.* *ω* 16 *ante* duplicis *add.* C duplex 20 superlectilis N 25 quo$\overset{t}{d}$ N

posse dici temptasse rettulerunt, ne genetivus duabus syllabis cresceret. sed necdum nobis idoneum proin loquentis occurrit exemplum, velut ancipes et praecipes, quod vetustas cum ratione rancidum protulit. |

Schema, quasi monoptoton sit, proinde declinasse 5 Caecilius in 'Ἁρπαζομένῳ denotatur, 'utinam' inquit 'te scioli schema sine cruribus videam' *(v. 57 R.*[3]*)*, pro schemate; Plautus in Amphitryone *(117)*

'huc ego processi cum servili schema'.

Spinu, ab hac spinu Varro in Aetiis *(p. 254 Bip.)*, 10 'fax ex spinu alba praefertur, quod purgationis causa adhibetur'. spino, ab hac spino Maro *(g. 4, 145)*

'eduramque pirum et spinos'.

Tristi, ab hoc tristi, nec potest ⟨i⟩ in e moveri, quod id quoque in hominis proprium nomen non potest cadere. 15

Tus aut lus nominativo singulari producto finita nomina non recipiunt i ante um genetivo plurali, ut virtus salus palus, quoniam nec accusativus is sed es recipit.

Turbo Turbonis, si proprium sit hominis nomen; turbinis, si procellam voluerimus exprimere, aut in eo, 20 inquit Plinius *(p. 4, 26 B.)*, qui est in lusu pue|rorum. 145 sed Caesar de analogia II *(fr. 7 F.)* turbonem, non turbinem etiam in tempestate dici debere ait, ut Cato Catonis, non ut homo hominis.

''Tanaidis' Varro antiquitatum humanarum XIII *(fr.* 25 *XVIII Mi.)*, non huius Tanais ut Tiberis' inquit Plinius *(p. 5, 5 B.)*.

Titanas. ubi Plinius *(p. 27, 25 B.)* 'nec paeanas accusativo' inquit 'recte dicimus. nullum enim nomen accusativo plurali in as venit nisi quod nominativo 30 plurali in ae sonabit'.

5—9 *Char. 53, 15* 19—24 *Char. 64, 26 Be. 293, 14 exc. de nom. 210, 30 Serv. A. 1, 83 Prisc. II 207, 18*

N II 6r, 1 *a v. 5*] 10 in Aetiis fax ex *Popma* in asia fylaxe ex N in asia fax ex *Pu.* 14 *addidi* 23 Cato Catonis *Fab. (cf. exc. de nom. l. s.)* caro caronis N

Turben Tibullus *(1, 5, 3)*,

'namque agor ut per plana citus sola verbere turben';

quem Maro VII turbonem vocat *(A. 7, 378)*,

5 'tortus sub verbere turbo'.

et ita putant dici debere, non turben, quia et homo et tempestas et buxum eodem possint nominativo perhiberi.

Tu. quidam hunc nominativum non per eandem aliis viam rationemve duxerunt sed ita, tu tis tibi te tu a 10 te; hi vos vestri vobis vos o vos a vobis.

Te ablativo, 'clam te est'. atquin Plautus in Menaechmis *(152)* 'clam uxorem est'; nisi forte clam et accusativo et ablativo possit aptari.

Torques, hic et haec torques nominativo, ut hic et 15 haec 'canes' a Lucilio libro I *(v. 2 M.)* dictum legimus; itaque dixisse veteres Caper his exemplis docet: Ninnius Cypriae Iliadis libro I *(fr. 1 B.)*

'collum marmoreum torques gemmata coronat'.

Testu ut genu Fl. Caper veteres ait uti solitos: Mum-20 mius in Atellania *(v. 1 R.*[3]*)* † riunius

'ad spectacula est videre in testu quantum sit caput',

Afranius *(v. 420 R.*[3]*)* 'indignum vero dici solet testu'. at Maro *(g. 1, 391)* 'testam' dixit.

25 'Torcular' Afer pro Taurinis *(ORF*[2] *p. 569)*. sed torculare dici debet, quia genetivo a littera producitur, non ut iubaris lucaris, sed torcularis.

Tores Servilius *(ORF*[2] *p. 322)*, ut etiam Fl. Pomponianus notat, 'aurem tores', pro torques.

30 Tabes. huius 'tabis' Cinna *(fr. 10 B.)* in Smyrna dixit,

1—7 *Char. 64, 26* 14—15 legimus *Char. 125, 19* 19—24 *Char. 35, 32 65, 29* 30—p. 185, 4 *Char. 93, 24 143, 32*

N II 6r, 1] 15 can$\overset{\text{i}}{\text{e}}$s N dictum *Lin.* dictas N 16 Ninnius *Scriverius* nęuius N 20 atellaniar iunius N 23 uero N uelut *Pu.* 28 pomponitanus p 29 aureụm N 30 Tab$\overset{\text{e}}{\text{i}}$s C Tabis N

nullo ante se usus auctore, quando per nominativum et ablativum tantum modo delinari posse gram|matici 146 pronuntiant, proin ab hac tabe ut plure sirempse; cum sit eorum nominativus tabes plures siremps.

Tergum dorsum. hoc tergum tergi tergo, pluraliter 5 haec terga tergorum. at vero tergus huius tergoris facit et haec tergora horum tergorum correpte. Vergilius tamen contra 'terga bovum' *(A. 5, 405)* dicit, et in VIIII *(A. 9, 763)*

'hinc raptas fugientibus ingerit hastas 10
in tergus'.

quibus exemplis inpunitas etiam illis datur qui putant tergum hominis, tergus vero pecoris nominari.

Vera rectius dicimus et testa quam ut genua cornua. nam et tonitrua an tonitra dici debeat dissidetur. 15

Vs litteris finita neutri generis genetivo adaeque singulari ris finiuntur, ut operis oneris; exceptis vulgo et pelago, quod interdum vulgus masculini sit generis, pelagus commune cum Graecis.

Vitale, ab hoc Vitale, si hominis proprium nomen 20 sit, recte dicemus; vitali, si res aliqua dicatur.

Vtile, ab hoc Vtile nomini proprio debetur; utili, si rem aliquam velimus ostendere.

Vestale Nepos exemplorum II *(fr. 1 P.)*, 'a virgine Vestale' inquit pro Vestali, quia non personam sed 25 rem significat.

Venali. 'per i, non etiam per e ablativus est finiendus, quoniam et de homine' inquit Plinius *(p. 16, 18 B.)* 'dicimus et de negotio'.

Veloce, a Veloce honoratus, a veloci vero equo 30 superatus.

Vas, huius vasis, ut huius vadis. itaque genetivo plurali horum vasum.

5—13 *Char. 71, 20* 16—19 *Char. 74, 18*

N II 6r, 1] 3 pronunciant *Fab.* pronuntient N proinde C *Pu.* 14 Uera *corr.* n[1] Uara N 15 tonitra p tonetrua N debeat p debeant N 30 ā ueloci honoratus. A ueloci equo uix ero C 33 uasum C uasuum N

Vasi. genetivo singulari i finita nomina genetivo plurali rum syllabam capiunt, vasorum, et nominativus erit hoc vasum. pluralis utrisque communis est, haec vasa.

5 'Volucrium' Cicero de finibus bonorum et malorum *(2, 33, 110)*, nec non et Fabianus causarum libro II et III; 'volucrum' Maecenas in dialogo II *(fr. 14 L.)* et consuetudo, ut idem ait Plinius *(p. 25, 32 B.)*.

'Vectigaliorum' Cicero ad Atticum *(p. 167 S.)*; at 10 enim in ratione consiliorum suorum *(fr. 4 M.)*, sed et de lege agraria 'vectigalium'. at vero Varro de bibliothecis II *(fr. 53 F.)* 'vectigaliorum', et Asinius Pollio *(ORF² p. 511)* 'vectigaliorum rei publicae curam esse habendam'. vectigalium Messala, 'de vectigalium Asiae 15 constitutione' *(fr. 9 P.)*; P. quoque Rutilius de vita sua libro IIII *(fr. 10 P.²)*, Scaurus libro III *(fr. 2 P.²)* 'vectigalium se minus fructos'. |

147 Volgus, huius volgus Varro antiquitatium divinarum XV, 'volgus rumorem' *(p. 197 Ag.)*.

20 Vulgu, ⌊ab⌋ hoc vulgu Oppius de vita Cassii *(fr. 4 P.)*, idem de vita prioris Africani *(fr. 1 P.)* 'opinante ⌊vulgu'⌋, Varro hebdomadon VIIII *(p. 259 Bip.)* 'a vulgu condemnaretur'.

Vetere, 'vetere vino' Varro de actionibus scaenicis III 25 *(fr. 84 F.)*, non veteri.

Ungui Licinius Calvus in poemate *(fr. 4 B.)*,

'vaga candido nympha quod secet ungui'.

Volucris, non volucer [sed] ut equester, ait Plinius *(p. 54, 29 B.)* dici debere.

30 Vulturius M. Aemilius Scaurus contra Quintum Caepionem actione II *(ORF² p. 259)*, 'nefarius vulturius,

---

30—p. 187, 6 *Char. 98, 3*

N II 6ʳ, 1] 1 Uasi N Uasum facit uasi C 10 sed N se C 18 uulgus C *(bis)* 20 de uita sua. Cassius Item C *Bo. p. 233* 21 *add. Bo.* 22 a uulgu *corr.* n¹ a uulgo N contemneretur C 27 uago candida C 28 *del. K.* ut N et C 31 uolturius N (u *supra* o)

patriae parricida', Cicero in Pisonem *(16, 38)* 'vulturius illius provinciae'; idem in eadem Scaurus 'vulturius rei publicae'.

Vultur Maro Aeneidos VI *(597)*, 'inmanis vultur obunco rostro', ut turtur; volturus Ennius *(a. 138 V.[2])*, 5
'vulturus in spineto supinum mandebat hominem'.

⟨XVIII⟩ DE ABLATIVO CASU

Ablativus casus singularis, ut ait Cominianus grammaticus, quinque vocalibus terminatur, a e i o u, semivocalibus duabus, m et s, exceptis pronominibus, 10
ut ab eodem et ab hoc, et nominibus appellativis monoptotis, ut nequam nugas.

Quaecumque nomina a vel o productam habuerint, ea genetivo plurali rum syllabam adsumunt, dativo et ablativo is, ut ab hoc Catilina horum Catilinarum his 15
et ab his Catilinis, | item ab hoc docto horum doctorum his et ab his doctis.

Quae e finientur, ea producentur aut corripientur. quae producentur, ea genetivo plurali rum syllabam adsumunt, dativo et ablativo bus, ut ab hac re harum 20
rerum his et ab his rebus. quae corripientur, ea amissa |
e ultima genetivo plurali um syllabam adsumunt, da- 148
tivo et ablativo bus, ut ab hoc pariete horum parietum his et ab his parietibus. sunt autem quae commutant declinationem praedictam et genetivum pluralem in 25
ium faciunt, ut ab hoc fonte horum fontium his et ab his fontibus.

8—12 *Diom. 303, 32* 8—p. 188, 10 *B 554, 34 expl. in Don. 543, 22 Max. Vict. 190, 18 = Aud. 342, 18 Sac. 427, 4 Prob. 75, 1*

N II 6[r], 2 *a v. 16*] 2 idem — 3 reipublicae *ante* 1 Cicero — prouinciae *posuit Lin. e coniectura Niebuhrii* 6 mandebat N mancipat C hominem :· Explicitus lib̄ de analogla :· Incip̄ de abła casu. Ablatiuus N 7 *add. K.* 21 corripientur *Fab.* corripiuntur N

Quae i finientur, ea genetivo plurali um adsumunt, dativo et ablativo bus, ut ab hoc agili horum agilium his et ab his agilibus. accusativus quoque in is syllabam exibit, qui detracta s littera et adposita a neu-
5 trum genus ex se faciet, ut haec agilia.

Quae u finientur, ea ad integram formam genetivo plurali um syllabam adsumunt, dativo et ablativo bus, ut ab hoc versu horum versuum his et ab his versibus.

Quae m et s habuerint, ea et in plurali numero
10 monoptota erunt, ut nequam nugas.

Aliis de ablativo casu et catholicis eius observationibus ita placuit definire. ablativus casus numeri singularis observata novissima syllaba litterave facile monstrabit quo modo declinare pluralem nume-
15 rum debeamus.

Nomina quae ablativo casu numero singulari a littera finiuntur adiecta e littera faciunt nominativum et vocativum pluralem, ut ab hac Musa hae Musae et o Musae. remota autem e littera et adposita s faciunt
20 accusativum pluralem, ut ab hac Musa has Musas. si removeas s litteram et adponas rum syllabam, fiet genetivus pluralis, ut ab hac Musa harum Musarum. sublata autem de ablativo singulari a novissima littera et adposita is syllaba fiet dativus et ablativus pluralis,
25 ut ab hac Musa his et ab his Musis. nam deabus et filiabus et quidquid huius modi est discernendi sexus gratia contra rationem receptum est.

Nomina quae ablativo casu numero singulari e littera producta finiuntur, adiecta s littera faciunt similiter
30 producta novissima syllaba nominativum et accusativum et vocativum pluralem, ut ab hoc vel ab hac die hi vel hae dies hos vel has dies et o dies. remota s

12—15 *Diom. 303, 31* 12—p. 191, 14 *Don. 378, 3 Cons. 353, 34* 16—p. 189, 5 *Diom. 303, 36 304, 16*

N II 6r, 2] 1—5 *post* 6—8 *posita signis /· et //· adscriptis in suum locum revocata sunt in* N 4 qui *K.* q N 24 faciet datiuos et ablatiuos pluralis C

littera appositaque rum syllaba fiet genetivus pluralis, ut ab hoc vel ab hac die horum vel harum dierum. si removeas rum et apponas bus syllabam, dativum et ablativum pluralem facies, ut ab hoc vel ab hac die his et ab his diebus. 5

Nomina quae ablativo casu numero singulari e littera correpta finiuntur tam genere masculino quam feminino adiecta s littera nominativum et accusativum et vocativum pluralem faciunt, interdum producta ultima syllaba, ut ab hoc et ab hac divite hi et hae di- 10 vites hos et has divites et o divites. interdum correpta ultima syllaba nominativum et vocativum pluralem faciunt, ut ab hoc Daphnide et ab hac Bacchide hi Daphnides et | hae Bacchides o Daphnides et o Bacchi- 149 des. nam accusativus hos Daphnidas et has Bacchidas 15 facit. sed hoc in Graecis tantum nominibus observ⌊ari necess⌋e est. in neutrali vero genere ablativi singularis ultimam e litteram in a litteram verte et fiet nominativus accusativus vocativus pluralis, ut ab hoc ore haec ora et o ora. g⌊enetivum autem⌋ pluralem in omni ge- 20 nere ablativus singularis correpta e littera finitus pari modo fac⌊iet, si aut remo⌋ta e littera aut in i conversa adieceris um syllabam, ut ab hoc et ab hac paupere ⌊horum et⌋ harum pauperum, ab hoc et ab hac dite horum et harum ditium. ex hac ead⌊em specie⌋ ablativi 25 singularis, si e litteram in i vertas et adicias bus syllabam, pari modo in omni genere fie⌊t⌋ dativus et ablativus pluralis, ut ab hoc hospite et ab hac matre et ab hoc ore, his et ab his hospitibus matribus oribus.

Nomina quae ablativo casu numero singulari i lit- 30 tera finiuntur genere masculino et feminino sublata i ultima èt adposita es syllaba producta faciunt nomina-

6—p. 190, 14 *Diom. 305, 9*

N II 6[r], 2] 17 ablatiuus C 18 uertit C 20 genetiuum pluralem n *suppl. ex* C 22 faciet mutata n *suppl. et corr. ex* C 24 diuite C 25 diuitum C

tivum et vocativum pluralem, ut ab hoc et ab hac agili hi et hae agiles et o agiles. nam accusativus iuxta regulam manente i littera debet enuntiari, hos et has agilis, ut est 'omnis homines' *(Sall. Catil. 1, 1)*; sed
5 eum ad nominativi et vocativi formam consuetudo transduxit. in neutrali autem genere ad singularem ablativum adiecta a littera fiet nominativus, accusativus et vocativus pluralis, ut ab hoc agili haec agilia et o agilia. genetivum vero pluralem in omni genere pari
10 modo facies, si adicias um syllabam ablativo singulari, ut ab hoc et ab hac agili horum et harum agilium. item in omni genere dativum et ablativum pluralem facies, si singulari ablativo adicias bus syllabam, ut ab hoc et ab hac agili his et ab his agilibus.

15 Nomina quae numero singulari casu ablativo o littera finiuntur genere masculino sublata o et adposita i nominativum et vocativum pluralem facient, ut ab hoc Scauro hi Scauri et o Scauri. accusativum autem pluralem facies, si ablativo singulari adieceris s litte-
20 ram, ut ab hoc Scauro hos Scauros. in neutrali vero
150 genere, si ablativo singulari sublata o no|vissima a litteram ponas, fiet nominativus accusativus vocativus pluralis, ut ab hoc templo haec templa o templa. pari autem modo et masculino et neutrali genere fiet gene-
25 tivus pluralis, si ablativo singulari adicias rum syllabam, ut ab hoc Scauro horum Scaurorum, ab hoc templo horum templorum. dativus quoque et ablativus pluralis et masculino et neutro genere pari modo fiet, si ablativo singulari sublata o littera is syllabam ponas, ut
30 ab hoc Scauro et ab hoc templo, his et ab his Scauris et his et ab his templis.

Nomina quae ablativo casu numero singulari u littera finiuntur masculino et feminino genere adiecta s littera faciunt nominativum et accusativum et vocati-

---

15—27 templorum *Diom. 307, 7* 32 — p. 191, 14 *Diom. 307, 24*

N II 6r, 2] 4 sed eum N *Diom.* sed hunc C

vum pluralem, ut ab hoc versu et ab hac manu, hi versus hos versus o versus, et hae manus has manus o manus. in neutrali autem genere adiecta a littera faciunt nominativum et accusativum et vocativum pluralem, ut ab hoc cornu haec cornua et haec cornua et o cornua. genetivum vero pluralem in omni genere pari modo facies, si adicias ablativo singulari um syllabam, ut ab hoc versu et ab hac manu et ab hoc cornu, horum versuum harum manuum horum cornuum. dativus quoque et ablativus pluralis in omni genere pari modo fiet, si ablativo singulari u litteram in i commutes et adicias bus syllabam, ut ab hoc versu et ab hac manu ⟨et⟩ ab hoc cornu, his et ab his versibus manibus cornibus. |

⟨XVIIII⟩ DE FORMIS CASUALIBUS

Formae casuales sunt sex, senaria quinaria quaternaria ternaria bipertita simplex vel unita. senaria forma est quae in omnibus sex casibus varia forma in declinationibus effertur, ut est unus et solus et nullus. nam declinamus hic unus unius uni unum o une ab hoc uno. quinaria forma est, cum dativus et ablativus sociantur in declinationibus, ut est doctus et probus [et reliqua]. ⌊dicimus enim hic doctus docti docto doctum docte ab hoc docto, qui et dativus⌋. quaternaria forma est, cum invenitur nominativus idem qui et vocativus et genetivus idem qui et dativus, ut res spes [et reliqua huius ordinis]. ⌊dicimus enim haec res et o res et huius rei et huic rei hanc rem et ab hac re⌋. ternaria forma est quae in neutralibus nominibus invenitur, in quibus nominativus accusativus vocativus sociantur, ut scamnum scrinium, dativus et ablativus, huic scamno ab hoc scamno et cetera. non minus haec forma etiam

15 — p. 192, 10 *expl. in Don. 544, 15 exc. de nom. 214, 7 Diom. 308, 6*

N II 6ᵛ, 1 *a v. 15*] 13 *add. K.* 14 cornibus :· explicit de ablatiuo casu :· De N 15 *add. K.* 18 q̄ (= *quae*) N quae *expl. in Don.* cum *K.* 22. 23 *et* 25. 26 *om.* C

in communibus nominibus invenitur is litteris finitis, in quibus nominativus genetivus et vocativus sociantur, ut facilis agilis, dativus et ablativus huic facili ab hoc facili. bipertita forma est quae in neutralibus nomini-
5 bus u littera finitis est, ⟨in⟩ quibus nominativus et accusativus et vocativus sociantur, ut genu veru, genetivum dativum ablativum segregat ab his productio.
151 dicimus enim huius genu huic genu | et ab hoc genu. unita vel simplex forma est quae in monoptotis nomi-
10 nibus invenitur, ut nequam. dicimus enim in omnibus casibus similiter hic nequam huius nequam huic nequam hunc nequam o nequam ab hoc nequam. pluralis vero numerus ⌊aut quaternariam formam habet aut ternariam⌋. quaternariam habet, cum invenitur nominati-
15 vus idem qui et vocativus et dativus idem qui et ablativus, ut sunt docti et probi. ternaria forma est in quibus nominativus accusativus vocativus [pluralis] sociantur, et dativus et ablativus, ut sunt scrinia et parietes. |

152

LIBER SECUNDUS

20

⟨I⟩ DE DEFINITIONE

Definitio est oratio quae id de quo quaeritur aperte describit et determinat.

⟨II⟩ DE GENERE

Genus est dictio qua plures continentur species, ut
25 animale et inanimale.

⟨III⟩ DE SPECIE

Species est dictio originem trahens a genere, pau-

20—22 *Diom. 420, 24 Max. Vict. 188, 24 Aud. 324, 1* 23— p. 193, 2 *Diom. 326, 30*

N II 6ᵛ, 1] 1 is *Pu.* his N 5 *add. K.* 6 genetiuus N 7 productio *K.* producet N 8 huius C hoc N 11 hic] hi N 17 *del.* C 19 finit lib̄ ·I· inc̄ lib̄ ·II· De definitione N 20 *numerum tituli hic et in sequentibus addidit K.*

cioribus confusa significationibus quam genus, ut homo arbor.

⟨IIII⟩ DE ORATIONE

Oratio est ore missa et per dictiones ordinata pronuntiatio, velut oris ratio. 5

⟨V⟩ DE PARTIBUS ORATIONIS

Orationis partes sunt octo, nomen pronomen verbum adverbium participium coniunctio praepositio interiectio.

⟨VI⟩ DE NOMINE

Nomen est pars orationis cum casu sine tempore 10 significans rem corporalem aut incorporalem proprie communiterve, proprie, ut Roma Tiberis, communiter, ut urbs civitas flumen.

Nomina aut propria sunt aut appellativa. propria hominum tantum modo, quae in species quattuor divi- 15 duntur, praenomen nomen cognomen agnomen, ut Puplius Cornelius Scipio Africanus. nam agnomina cognominibus ex aliqua ratione aut virtute adduntur, velut Africanus Creticus Asiaticus Numantinus et his similia. praenomen ergo est quod nomini praeponitur, 20 ut Publius, nomen quod familiae originem declarat, ut Cornelius, cognomen quod nomini subiungitur, ut Scipio, agnomen quod extrin|secus adici solet, ut Africanus. 153 appellativa autem quae generaliter communiterque dicuntur quaeque in duas species dividuntur, quarum 25 altera significat res corporales, quae videri tangique possunt, ut est homo terra mare, altera incorporales,

3—5 *Diom. 300, 19 B 533, 1 Dos. 389, 7 Max. Vict. 192, 2 Aud. 324, 9 expl. in Don. 487, 23* 6—8 *Quint. 1, 4, 20 Diom. 300, 25 B 533, 3 Dos. 389, 9 Prob. 51, 17 Don. 372, 24 Cons. 338, 4 [Asp.] 549, 18 expl. in Don. 487, 23* 9 De nomine *B 533, 6 Dos. 389, 12 Diom. 320, 10 Prob. 51, 20 119, 18 Don. 373, 1 Cons. 338, 10 [Asp.] 549, 21 expl. in Don. 535, 22 Dionys. Thr. 24. — cf. Remm. Pal. p. 3 sqq.*

N II 6ᵛ, 1] 4 emissa C ordinatio aut pronuntiatio uel C 12 communiterue C *Diom. B Dos.* communiterque N 25 quae aeque C

ut est pietas iustitia digni⌊tas, quae intellectu⌋ tantum
modo percipiuntur, verum neque videri nec tangi
possunt.

N⌊omini accidunt⌋ qualitas genus figura numerus casus.
5 Qualitas est qua intellegitur proprium sit an appellativum.

Genera nominum ⌊sunt tria⌋ vel, ut quibusdam placet,
quinque, masculinum femininum neutrum commune
promiscuum. ⌊masculinum est cui numero⌋ singulari
10 casu nominativo pronomen praeponitur hic, ut hic praeceptor. femininum est cui numero singulari casu nominativo pronomen ⌊praeponitur haec⌋, ut haec schola.
neutrum est cui numero singulari casu nominativo pronomen praeponitur hoc, ut hoc scrinium. commune ⌊ex
15 his fit⌋ duobus modis. sunt communia aut ex genere
masculino et feminino, ut hic et haec canis, aut ex genere masculino feminino et neutro, ⌊ut hic et haec⌋ et
hoc felix. sunt etiam promiscua nomina, quae Graeci
ἐπίκοινα appellant, velut passer aquila mustela. haec
20 enim sub uno genere duorum habent intellectum. nam
passerem feminam accipimus et aquilam et mustelam
[quae] masculino quoque genere intellegimus, quamvis
feminino genere tantum dicantur.

Figura [in] nominibus aut simplex est, ut felix, aut
25 composita, ut infelix. conponuntur autem nomina modis
quattuor, ex duobus integris, ut suburbanum; ex duobus
corruptis, ut opifex artifex; ex integro et corrupto, ut
ineptus; ex corrupto et integro, ut omnipotens; aliquando ex compluribus, ut inexpugnabilis.

7—23 *Diom.* 301,3 *Char.* 17,9 24—29 *Diom.* 301,23 *Char.* 16,30

N II 6^{v}, 1] 1 tasq: . . . . tu *legit K. in* N *hodie non apparet* 4 accidunt *legit K. in* N *hodie non apparet* 7 *suppl. ex Char. l. s. Diom.* sunt quattuor n 9 cui nū *legit K. in* N *hodie non apparet* 14 ex his fit C enim fit n 18 sunt etiam promiscua nomina C, *cf. B Dos.* promiscua etiam sunt nomina N 22 *del.* C 23 dicantur C dicatur N 24 *om.* CB

Numeri sunt duo, singularis, ut hic praeceptor, pluralis, ut hi praeceptores. dualis enim apud Romanos non est. sunt quaedam nomina semper sin|gularia, ut aurum oleum; quaedam semper pluralia, ut sordes moenia; quaedam singularem pluralemque numerum communiter significantia, ut dies nubes; quaedam positione singularia intellectu pluralia, ut populus contio; quaedam positione pluralia intellectu singularia, ut Mycenae Cymae Thebae Athenae. 154 5

Casus sunt, ut quidam volunt, sex; ratione tamen sunt quinque, genetivus dativus accusativus vocativus ablativus. nominativum enim optime casum esse noluerunt, quoniam quidem sit positio ⟨nominis⟩ vel recta nominatio vel declinationis regula. quem nominativum Graeci non πτῶσιν sed ὀρθήν vel εὐθεῖαν vocant. κ⌊ατα⌋χρηστικῶς tamen nominativum casum dicimus. adicitur a diligentio⌊ri⌋bus etiam septimus casus. ubi enim a re aut loco dicimus, ablativo utimur; ubi autem ⟨in re aut loco dicimus⟩, septimo magis casu utimur, ut est illud 'et ignem fomite capit' 'spe posse configere' et *(A. 2, 632)* 'ducente deo'. et ut generaliter dicam, ⌊propemod⌋um per passivum modum ablativo utimur, septimo casu activo modo. sed ⌊quaedam nomina⌋ per omnes figuras variantur: quaedam nomina inveniuntur quae flecti non possunt, ut frugi nequam nihili: quaedam duobus aut tribus casibus tantum 10 15 20 25

1—3 est *Char. 18, 2* *Diom. 301, 20* 10—16 dicimus *Diom. 301, 35* 17 adicitur — 23 modo *Diom. 317, 25* 23—p. 196, 3 *Diom. 309, 12*

N II 6ᵛ, 1] 13 positio ū recta nominis ū declinationis N positio nominis uel rectas nominibus uel declinationis *codd. Diom. corr. K.* 16 χρηστικῶς n *suppl.* n[1] 17 adicitur — 23 modo *in* N *post* 26 nihili *posita duce B huc revocavit K.: misere corrupta truncata esse docui Remm. Pal. p. 15* 18 in re N in rem C *corr. K. ex B* 19 *add. K. ex* B 20 et — configere] igni fomite capite capite *(sic)* et spe posse conficere C 22 *suppl. ex* C dicam ✶ per n interdum *dubitanter in* N *legit K. ego praeter* ū *ante* per *nihil dispicere potui* 26 duobus C IIII N

flectuntur, ut Iuppiter nominativo et vocativo casu et opes; nam in singulari genetivum et accusativum et ablativum invenimus.

Sunt ⌊nomina⌋ quae gentem significant, ut Afer Dacus
5 Hispanus; alia numerum, ut unus duo; alia ordinem, ut primus secundus; alia qualitatem, ut bonus malus [nigrus] albus niger; alia quantitatem, ut proculus altus magnus sublimis humilis: alia ab accidentibus vel consequentibus tra⌊cta⌋, ut beatus dives pauper.

10 Sunt quaedam etiam nomina quae sicut nata sunt efferuntur, ut mons schola: sunt quaedam derivativa
155 quae ab aliqua persona propter coniunc|tionem generis declinantur, ut Pelides Aeacides, quae Graeci *πατρονυμικά* appellant: quaedam possessiva, ut Peleius
15 Aeacius; ex hac specie *(Verg. A. 10, 156)*

'Aeneia puppis
prima tenet' et *(A. 8, 654)*
'Romuleo⌊que⌋ recens horrebat regia culmo'
et *(A. 3, 212)*
20 'Phineia postquam
clausa domus'.

haec Graeci *κτητικά* appellant. sunt ⌊quaedam⌋ deminutiva quae in absolutis nominibus adiecta in novissima parte aut littera aut syllaba capiunt deminutionem
25 sine ulla comparatione, ut mons monticulus, scholasticus scholasticulus, parvus parvulus, adulescens adulescentulus. | illud vero meminerimus quod semper deminutiones generibus suis unde oriuntur consonant,

---

27 illud—p. 197, 10 *Char. 37, 8*

N II 6ᵛ, 2 *a v. 27*] 4 *suppl. ex* C 7 *del. K.* 9 tra ∗ ut n tracta C B *Dos.* trahuntur *K.* 10—11 schola *in* N *post* 199, 10 nouissimus *posita duce B huc revocavit K.* 13 declinantur N deriuantur C *πατρονυμικά* C patronomyca N 14 pelius N C 15 Aeaclus] Aeneius n *hodie in* N *non iam dispicitur* Acius C Aeaceus *Dos., unde* Aeacius *scripsi* 18 *add.* C *B Dos. Diom.* 25 mons monticulus C *cf. Don. 373, 14 = Cons. 340, 21 CGL V 482, 58* montanus montaniculus N

pauca dissonant, ut rana raniculus, unguis ungula,
glandium glandula, bèta betaceus, malva malvaceus,
pistrinum pistrilla, ut Terentius in Adelphis *(584)*, ensis
ensicula et ensiculus: Plautus [ensicula] in Rudente
(1156). monoptota vero nomina et haec quae natura 5
singularia sunt, id est elementa, ⌊ut terra caelum⌋. item
fluminum et montium nomina et urbium, item deorum
et hominum nomina propria, item dies festi, item lit-
terarum elementa, item numeri deminutionem, quam
Graeci hypocorismon appellant, non recipiunt. 10

Sunt etiam quae ab his ῥηματικά dicuntur, nos non
absurde verbalia dixerimus, ut a verbo lego lectio et
dico dictio et oro oratio et raptor et percussor ex eo
quod est rapio et percutio. quaedam generalia sunt
quibus multa continentur dissimilia, ut animal arbor. 15
ex his nascuntur specialia, quae tamen insunt origini-
bus suis generalibus, velut homo equus taurus laurus
pinus fraxinus. quaedam ficta sunt a sonis vel ⟨a⟩
vocibus, ut stridor clangor hinnitus ⟨tinnitus⟩ ululatus
fremitus mugitus. quaedam descendunt ab adverbiis, 20
ut hesternus hodiernus crastinus serus nimius citus.
alia a participiis, ut ludibundus et laudabundus. sunt
etiam quae a Graecis ἐπίθετα dicuntur, quae quibus-
que personis adiciuntur laudandi gratia vel vituperandi;
laudandi, velut *(A. 7, 651)* 25

'Lausus equum domitor debellatorque ferarum'; | 156
vituperandi, ⌊ut⌋ *(A. 2, 264)*

'et ipse doli fabricator Epios'.

sed haec omnia, quamquam species sunt nominum,

---

22 alia—laudabundus *Char. 49, 3*

N II 6^{v}, 2] 4 *del. Fab.* in prudente N 7 montium et urbium nomina C 12 uerbialia N dixerimus *Diom. Dos.* diximus N 17 suis generibus C 18 a sono uel uocibus N *correxi et* 19 tinnitus *addidi Diom.* B *Dos. secutus* 20 fremitus N sibilus C 23 epitheta *Diom.* ΕΠΙΚΤΗΤΙΚΑ N ЄΠΙΤΗΤΙΚΑ B 25 ut C 27 ut ipse C et ipse N 29 omnia C B *Dos.* nomina N

absolute tamen nomina dicuntur et singulis rebus personisve posita sunt. sunt quaedam nomina quae per se sine alterius partis orationis adminiculo intellegi non possunt, quae Graeci dicunt τῶν πρός τι, id est ad aliquid, quae non possunt intellegi sola, ut pater mater. iungunt enim sibi et illa per quae intelleguntur. sunt his similia quae Graeci dicunt τῶν πρός τί πως ἔχοντα, id est ad aliquid quodam modo adtendentia, ut dexterior sinisterior. sunt quoque quaedam homonyma, quae una loquella plura significant, ut nepos acies. significat enim nepos et certum cognationis gradum et rei avitae consumptorem. similiter acies ⟨et⟩ oculorum dicitur et ferri et exercitus. quaedam synonyma, quae pluribus loquellis idem tamen significant, tam quam terra humus, ensis mucro gladius. quaedam mediae potestatis, quae significationem a coniunctis sumunt, ut magnus fortis. haec enim per se nullum habent intellectum et ideo a quibusdam adiectiones vocantur, ut magnus vir, fortis exercitus. his et comparatio accidit, quoniam aut in qualitate sunt aut quantitate, ut magnus maior maximus, fortis fortior fortissimus.

Non omnia nomina ⌊autem⌋ gradus comparationis recipiunt, sed sola quae in qualitate sunt aut in quantitate; cetera autem non habent conlationem, velut quae corpus significant, ut homo arbor; vel quae gentes, ut Graecus Hispanus; vel quae numerum, ut unus duo; vel quae ordinem, ut secundus tertius; vel quae ad aliquid referuntur, ut pater frater. quaedam nomina quamvis qualitatem significent, gradus tamen collationis non recipiunt, ut mediocris sobrius rudis grandis. non enim fit mediocrior sobrior rudior grandior. sed cum sint comparationis gradus tres, positivus, ut fortis,

---

N II 6^{v}, 2] 2 posita C *Diom.* B apposita N 6 per quae *Diom.* B *Dos.* propter quae N 8 adtendentia *Diom.* B *Dos.* habentia N 12 *add. Diom.* B *Dos.* 13 pluribus *Diom.* B *Dos.* plurimis N 22 autem B *Dos.* enim C 25 significent C gentis B gentem *K.*

comparativus, ut fortior, superlativus, ut fortissimus, de quibus iam suo loco exposuimus *(c. I 16)*, invenimus non in omnibus nominibus tres gradus perseverare. aliquando enim primus tantum gradus invenitur, ut mediocris; aliquando primus et secundus, ut senex 5 senior, iuvenis iuvenior aut iunior; aliquando primus et tertius, ut pius piissimus (nam pro secundo gradu magis adverbium ponimus, ut magis pius); aliquando secundus et tertius, ut ulterior ultimus; aliquando tertius tantum, ut novissimus. sunt item nomina superlativa 10 quae absolutum non habent, sed ab adverbio ⟨veniunt⟩, ut citerior citimus a citra, inferior infimus ab infra; superior supremus a | supra, prior etiam et primus ab 157 adverbio prius et peior pessimus ab adverbio peius. quaedam sunt quae diversis figuris in conlationem ve- 15 niunt, ut malus peior pessimus, bonus melior optimus. his enim per omnes tres gradus comparatio processit, nec tamen unam formam nominis tenuit. sunt alia absoluta quae nullo quidem gradu comparationis figurantur, recipiunt tamen conlationem, si illis magis ad- 20 verbium iungatur, sicut superius dictum est, ut magis rudis, magis pius, maxime similiter. sic et e contrario minus et minime adduntur. utimur autem gradu comparativorum in uno et altero prope aequalibus ac similibus (nam dissimilium comparatio nulla est), ut 'hi 25 duo viri fortes, sed hic altero fortior'. item comparativus et his qui sui generis sunt et his qui alterius sunt comparatur, ut equus velocior equo dicitur, qui eiusdem generis est, item velocior cane, qui alterius generis est. superlativus vero gradus omnibus his tantum 30 qui sui generis sunt praeponitur; nam velocissimus equus non dicitur nisi equis conparatus. itaque superlativus gradus aut omnibus sui generis praeponitur, ut *(A. 1, 96)*

N II 6ᵛ, 2] 2 iam N etiam C 10 *post* nouissimus *in* N *leguntur* sunt quaedam — schola *cf. ad p. 196, 10* 11 *add.* B *Dos.* 12 citimus B *Dos.* citissimus N 13 supremus C *Dos.* superrimus N

'o Danaum fortissime gentis
Tydide',

aut nullis. scito autem comparativum gradum ablativum casum trahere numeri tam singularis quam plu-5 ralis, ut doctior illo, doctior illis, superlativum vero genetivum trahere casum et tantum plurali numero iungi, ut iustissimus omnium.

⟨VII⟩ DE PRONOMINE |

Pronomen est pars orationis quae posita pro nomine 10 minus quidem plene, idem tamen significat. pronomini accidunt qualitas genus figura numerus casus persona. qualitas pronominum finita est aut infinita. finita est quae notat certam personam, ut ego tu ille. infinita est quae cuilibet personae potest aptari, ut quis quantus 15 qualis. genera pronominum sunt quattuor, masculinum ut hic, femininum ut haec, neutrum ut hoc, commune ut ego. figura in pronominibus aut simplex est ut quis, aut conposita ut quisquis. numeri sunt duo, singularis ut qualis, pluralis ut quales. communis quoque nume-20 rus invenitur, ut qui; dicimus enim qui vir et qui viri. casus pronominum totidem sunt quot et nominum. personae pronominum sunt tres, prima ut ego, secunda ut tu, tertia ut ille. |

158 Sunt pronomina ad aliquid, ut meus tuus. nam et 25 haec sine aliquo non possunt sola intellegi.

Pronominum declinationes finitae sive absolutae, [hic huius huic et cetera.] ⟨ego et cetera⟩. sed voca-

---

8 De pronomine *Diom. 329, 1 B 557, 3 Dos. 401, 8 expl. in Don. 545, 19 Prob. 131, 1 Don. 379, 22 Aud. 343, 8 [Asp.] 550, 24 (cf. Remm. Pal. 23sq.) Bon. 492* 9—10 significat *anecd. Helv. 133, 31*

N II 7r, 1 *a v. 9*] 10 plene C *cod. Bern. 123 (anecd. Helv. 133, 31)* plene (ł pęne) N 19 numerus B *Dos.* numē N 26 *declinationes pronominum a librariis, vix ab ipso Charisio decurtatas pleniores servarunt* B *Dos.* 27 *delevi; cf. v. 13 et* B *Dos. addidi*

tivum habere non potest, quia nemo dicit o ego, nisi ⟨o⟩ exclamatio sit, ut apud Horatium *(epod. 12, 25)*

'o ego infelix, quem tu fugis'.

nec pluralis habet vocativum, nisi si aeque exclamatio sit, ut cum dicimus o nos felices. pronomen hoc, id 5 est nos, trium generum est commune. non est tamen repudianda illorum sententia qui dixerunt in quibusdam pronominibus vocativum non posse cadere, cum etiam paene in omnibus pronominibus non debeat esse vocativus. sed nos non dum refragamur rationi voca- 10 tivum adiecimus, sed quoniam contextum declinationis habere voluimus, instruendi gratia fecimus mentionem, quamquam vocativum non solum non invenimus verum etiam in quibusdam casus deficere videmus [ea]. tu et cetera. hoc quoque pronomen omnium generum est 15 commune [velut dicimus]. hic huius, haec huius, hoc huius. ⟨is eius ea eius id eius⟩. iste istius, ista istius, istud istius istuc. ⟨ipse ipsa⟩ ipsum. quare non ipsud ut illud et istud? quoniam veteres nominativum ⟨masculinum⟩ non ipse dicebant sed ipsus, quod etiam in co- 20 moediis veteribus invenimus. ille illius, illa et illaec illius, illud et illuc illius.

Infinitiva. quis et qui cuius, quae cuius, quod cuius. sed veteres nominativum pluralem quis dixerunt regulam secuti: unde etiam dativus mansit in consuetudine. 25 nam dicimus quibus pro quis; ⟨et pro quibus quis⟩ non numquam dicimus. quisque cuiusque, quaeque

---

10 sed — 12 voluimus *cod. Carolir.; cf. Herm. 1334* 18 ipsum *Be. 275, 18*

N II 7^{r}, 1] 2 *add. Diom.* B *Dos.* 4 si ista aeque C 11 adiecimus *Diom.* B *Dos.* adicientes N 12 uoluimus C *Diom.* B *Dos.* uolumus N 14 casus deficere uidemus *Diom.* B *Dos.* casibus deficere uidemus ea N 16 *delevi* 17 *addidi; cf.* B *Dos.* 18 *addidi* 19. 20 *add. Be.* B *Dos.* 21 illa illae (illaec B) et (uel C) illius illud et illuc illius N *correxi* 24 quis B *Dos.* $\overset{i}{q}$ N 26 *add. Dos.* (B)

cuiusque, quodque cuiusque. ⟨quiscumque cuiuscum-
que, quaecumque cuiuscumque, quodcumque cuius-
cumque⟩: cumque in omnibus casibus indeclinabile
manet postremum. alius alius, alia alius, aliud alius;
5 sed veteres alia aliae aliae. alter alterius, altera alterius,
alterum alterius. neuter neutrius, neutra neutrius, neu-
trum neutrius; sed veteres neutra neutrae neutrae. uter
utrius *πότερος*, utra utrius, utrum utrius; sed veteres
utra utrae utrae. uterque utriusque, utraque utriusque,
10 utrumque utriusque; sed veteres utraque utraeque utrae-
que: que per omnem declinationem postremum aeque
159 manet. alteruter alter|utrius, alterutra alterutrius, alter-
utrum alterutrius; sed veteres alterutra alterutrae alter-
utrae. unus unius, una unius, unum unius; sed veteres
15 una unae unae. unusquisque uniuscuiusque, unaquae-
que uniuscuiusque, unumquodque uniuscuiusque; sed
veteres unaquaeque unaecuiusque unaecuique. quidam
cuiusdam, quaedam cuiusdam, quoddam cuiusdam:
postrema syllaba manet in omnibus casibus indeclina-
20 bilis. aliquis alicuius, aliqua alicuius, aliquid alicuius;
antiqui aliques dicebant, unde mansit aliquibus: sed
veteres aliqua aliquae aliquae. ullus ullius, ulla ullius,
ullum ullius; sed veteres ulla ullae ullae. nullus nul-
lius, nulla nullius, nullum nullius; sed veteres nulla
25 nullae nullae. totus totius, tota totius, totum totius; sed
veteres similiter superioribus. hic qualis qualis, haec
qualis qualis, hoc quale qualis. hoc pronomen quod
est qualis, item quod sequitur talis, communia sunt
masculino et feminino generi: ⟨qualis⟩ ⌊*ποταπός, οἷος,*
30 *ποῖος, ὁποῖος.*⌋ hic talis talis, haec talis talis, ⟨hoc⟩ tale
talis. item quantus quanti, quanta quantae, quantum
quanti. tantus tanti, tanta tantae, tantum tanti. quotus
quoti, quota quotae, quotum quoti.

Possessiva. meus mei, mea meae, meum mei. sed

N II 7^r, 1] 1—3 *addidi; cf.* B *Dos.* 3 tumque C 4 manet
N est et C 17 unaecuique] unecuiusque N 29 qualis *add.*
Diom. 30 *add. K.*

veteres mius dicebant, ut merito et vocativus secundum regulam manserit, ut [sic] sit ⌊o mi⌋. omnia ⌊enim⌋ quae nominativo ante us novissimam syllabam i habent vocativo i terminantur, velut hic Sallustius o Sallusti, hic Horatius o Horati, hic Lucilius o Lucili: sic et mius 5
o mi; et iam ordine suo hanc quoque regulam adnotavimus *(p. 21)*. tuus tui, tua tuae, tuum tui.

Ex his pronominibus aliquot sunt quae adverbialiter quodam modo intelleguntur. sed et siqua alia pronomina incident, adnotare non pigebit. idem eiusdem, 10
eadem eiusdem, idem eiusdem. quispiam cuiuspiam, quaepiam cuiuspiam, quodpiam cuiuspiam. nostras vestras. nemo pronomen non habet genetivum, ut ⟨dicamus⟩ neminis, ut quibusdam videtur; sicut et alius pronomen ⟨aeque⟩ genetivum non habet, ut di- 15
camus alius, tametsi antiqui genetivum alius producta ⟨i⟩ [us] dixerunt, quorum auctoritatem secuti et nos adiecimus. cuius nominativum veteres non tantum alius dixerunt sed etiam alis, sicut et Sallustius *(Catil. 61)*
'alis alibi stantes ceciderunt, omnes tamen adversis 20
vulneribus conciderunt'. convincitur vero haec opinio auctoritate Plauti, qui ita dixit in Captivis *(764)*

'neminis misereri certum est, quia mei miseret
neminem'.| 24

Aliis ita placuit de pronominibus disserere. 160
pronomina sunt quae et ipsum et cuius quod est singulariter indicant. sunt quae e contrario utrumque pluraliter et ipsos et quod eorum est significant, quae exemplis manifestiora erunt. utrumque igitur singulariter, et quod est et cuius quod est, in his intellegitur, meus 30

---

1 mius *Prisc. III 11, 14*

---

pro meus

N II 7r, 1] 1 mius dicebant N 2 *om.* C 9 intelleguntur CB *Dos.* intellegentur N 14 *om.* N *Bon.: add. Diom.* B 15 *add. Diom.* B 16 producta dixerunt *Diom.* B 18 adiecimus C *Diom.* adiecerimus NB 24 nemine N nemo C 29 singulariter *K.* singulare N

tuus, mea tua, meum tuum; utrumque pluraliter, nostros vestros, nostras vestras. nam velut [ut] in istis ipsis cuius quod est unum significatur; ea autem quae subiecta sunt pluraliter, meos tuos, meorum tuorum. horum
5 animadversio a Graecis notata est. neque enim cum his solis communis est nobis loquella sed etiam cum plurimis nationibus. pronomina quaedam, sicut nomina et participia, referuntur ad aliquid, ut meus tuus noster illius illorum. nam et in his ut in illis bina intellegimus.
10 Pronominum alia sunt simplicia, alia composita, ut haec, etquis quemnam meapte suapte quispiam quippiam | quoipiam haecine [et], etiam eorundem quorundam, dispar praecedentibus natura est, ut tute temet semet nosmet. nam his non pars orationis sed adiecta-
15 mentum quoddam accedit. qua ex causa numquam hae voces his pronominibus separari possunt, aut si separantur, nusquam utiles esse possunt, sicut praepositiones et coniunctiones ceteraeque lexis; ideoque nova vocabula quidem propria habent omnes partes oratio-
20 nis; nec ipsae ullis quam pronominibus accedunt. nec enim significatio earum legitima magis quam symbolica est. in his illud quoque observandum est quod ista omnia quae quasi adiectamenta diximus tam singulari numero quam plurali accedunt. unum autem
25 adest quam semper singulare. non enim ut quisquam quemquam, sic utique quiquam quosquam dicimus.

---

14 nam — 25 *nonnulla excerpta cod. Regin. 1442 ex 'Cominiano'*

N II 7[r], 2 *a v. 12*] 2 *delevi* 10—14 nosmet *breviata in* N *atque turbata esse videntur* 10 ut quis et quispiam cuipiam quemnam haec me mea ipse etiam sua ipsa eorundem quispiam quorundam quippiam nequiquam Pronominum quorundam dispar a praecedentibus C Pronominum quorundam dispar (dispars *cod.*) a praecedentibus b *'ex Cominiano'; cf. anecd. Helv. CLVII.* 11 etquis NC 12 *delevi* 13 tute temet N tutemet C 14 adiectamentum N additamentum b *cod. Regin. 1442* 15 qua] ꝗ N 18 lexes C 20 ipse N 23 adiectamenta C obiectamenta N 25 adest quam semper *K.* abest quam per N 26 quiquam quosquam *Fab.* quidquam quippiam N quidnam quicpiam C

Pronomina a nominibus et participiis ita discernimus, si omni percunctationi responsionem suam exhibebimus. nam hoc quasi proprium | pronominum est, ut 161
cum dictum sit quis, subiungas hic vel ille, aut cum
quas has, aut qualis talis, deinde quantus tantus, mox 5
quot tot.

Quaedam pronomina ad aliquid pronuntiantur et
utraque significatione singularia sunt, ut meus tuus; aut
utraque pluralia, ut nostri vestri; aut intrinsecus pluralia extrinsecus singularia, ut noster vester; aut intrin- 10
secus singularia extrinsecus pluralia, ut mei tui.

Per casus pronomina ita ut nomina declinantur, carentia scilicet vocativo casu. nam alia sunt quae ad
vocativum casum referuntur neque sunt ex declinatione,
ut tu vos; alia accusativo vocativoque, ut te; alia 15
per singulares casus declinantur neque sunt casualia,
ut ego. ⟨masculina singulariter ego⟩ tu hic, [ille mei
tui illius] mei tui huius, mi tibi huic, me te hunc; et
pluraliter nos vos hi, nostrum vestrum horum, nobis
vobis his. item feminina singulariter ego tu haec, mei 20
tui huius, mi tibi huic, me te hanc; pluraliter nos vos
hae, nostrum vestrum harum, nobis vobis his, ⸤nos vos
has⸥, neutralia singulariter ego tu hoc, mei tui huius,
mi tibi huic, me te hoc; pluraliter nos vos haec, nostrum
vestrum horum, nobis vobis his, nos vos haec, nobis 25
vobis his.

Aliis ita placuit declinare, persona prima singulariter ego mei mihi me o a me, pluraliter nos nostrum
nobis nos o a nobis: secunda persona singulariter tu tui

N II 7^{r}, 2] 4 is uel ille aut cum quid? id uel quas? eas uel qualis C 7 et N aut C 9 extrinsecus pluralia intrinsecus singularia ut noster N *corr. K.: cf. Diom. 329, 29* 11 mei tui C meus tuus N; *cf. Diom. 329, 28* 14 ex declinato NC *corr. K.* 15 accusatiuo uocatiuoque NC uocatiuoque. ut sui se recipiunt uocatiuum suum in forma accusatiui, ut se, o se Alia C 17 *add. K.* 17. 18 *del.* C 18 mihi C 19 nostrum uestrum C nostrorum uestrorum N 20 mei tui C meae tuae N 21 mihi C 24 mihi C

vel tis tibi te tu a te, pluraliter vos vestrum vobis vos o a
vobis: tertia persona ⟨masculina⟩ singulariter ille illius
illi illum ille ab illo, pluraliter illi illorum illis illos illi
ab illis; feminina singulariter illa illius illi illam illa ab
5 illa, pluraliter illae illarum illis illas illae ab illis; neu-
tralia singulariter illud illius illi illud illud ab illo, plu-
raliter illa illorum illis illa illa ab illis.

Et alia pronomina simili modo. masculina singula-
riter iste istius isti istum iste isto, pluraliter isti istorum
10 istis istos isti istis; feminina singulariter ista istius vel
istae isti vel istae istam ista ab ista, pluraliter istae ista-
rum istis istas istae ab istis; neutra singulariter istud
istius isti istud istud ab isto, pluraliter ista istorum istis
ista ista ab istis.

15 Minus quam finita masculina singulariter ipse vel
ipsus ipsius vel ipsi ipsi vel ipso ipsum o ipse ab ipso,
pluraliter ipsi ipsorum ipsis ipsos ipsi ab ipsis; femi-
nina singulariter ipsa ipsius vel ipsae ipsi vel ipsae
ipsam ipsa ab ipsa, pluraliter ipsae ipsarum ipsis ipsas
20 ipsae ab ipsis; neutra singulariter ipsum ipsius ipsi
ipsum ipsum ab ipso, pluraliter ipsa ipsorum ipsis ipsa
ipsa ab ipsis. |

162 Infinita masculina singulariter quis cuius cui quem
qui a quo, pluraliter ques cuium quis ⸤vel quibus⸥ ques
25 ques a quis.

Minus quam finita masculina singulariter qui cuius
cui quem qui a qui, pluraliter qui quorum quibus quos
⟨qui⟩ a quibus; feminina singulariter quae cuius cui
quam quae a qua, pluraliter quae quarum quis quas
30 quae a quis: neutra singulariter quod vel quid cuius
cui quod vel ⸤quid o quod vel quid⸥ a quo vel a qui,
et pluraliter quae quorum vel cuium quis vel quibus
quae quae a quis vel a quibus.

Minus quam finita masculina singulariter is eius ei

N II 7^{r}, 2] 2 *add. K.* 24 quium C 28 *add. K.* 31 *suppl. ex* n, *ubi tamen est* aut id o od aut id

eum is ab eo, pluraliter ii eorum iis eos ii ab iis; ⌊feminina singulariter ea eius vel eae⌋ ei vel ⌊eae eam⌋ ea ab ea, pluraliter eae earum iis eas eae ab iis; neutra singulariter id eius ei id id ab eo, pluraliter ea eorum iis e⌊a ea ab iis⌋. 5

Possessiva ad aliquid masculina singulariter meus mei meo meum meus ⌊⌊vel mi⌋⌋ a meo, pluraliter nostri nostrorum nostris nostros nostri a nostris; feminina ⌊singulariter⌋ mea meae meae meam mea a mea, pluraliter [meae mearum meis meas meae a meis] nostrae 10 nostrarum nostris nostras nostrae a nostris; neutra singulariter meum mei meo meum meum a meo, pluraliter nostra nostrorum nostris nostra nostra a nostris: masculina singulariter tuus tui tuo tuum tuus a tuo, pluraliter vestri vestrorum vestris vestros vestri a vestris; 15 feminina singulariter tua tuae tuam tua a tua, pluraliter vestrae vestrarum vestris vestras vestrae a vestris; neutra singulariter tuum tui tuo tuum tuum a tuo, pluraliter vestra vestrorum vestris vestra vestra a vestris. intrinsecus singularia [et] extrinsecus pluralia, mascu- 20 lina mei meorum meis meos mei a meis, feminina meae mearum meis meas meae a meis, neutra mea meorum meis mea mea a meis; masculina tui tuorum tuis tuos tui a tuis, feminina tuae tuarum tuis tuas tuae a tuis, neutra tua tuorum tuis tua tua a tuis. intrinsecus plu- 25 ralia extrinsecus singularia, masculina noster nostri nostro nostrum noster a nostro, feminina nostra nostrae nostrae nostram nostra a nostra, neutra nostrum nostri nostro nostrum nostrum a nostro; masculina vester vestri vestro vestrum vester a vestro, feminina vestra vestrae 30 vestrae vestram vestra a vestra, neutra vestrum vestri vestro vestrum vestrum a vestro. | intrinsecus singulare 163 et extrinsecus singulare in tertia persona, masculina singulariter suus sui suo suum suus a suo, pluraliter sui suo-

---

N II 7r, 2] 1 f̄ sing̅ ea *adhuc K. legit:* Foeminina singularia. Ea eius ei eam n *suppl. K.* 9 *suppl. K.* 10 *del.* C 20 *del. K.*

rum suis suos sui a suis; feminina singulariter sua suae
suae suam sua a sua, pluraliter suae suarum suis suas
suae a suis; neutra ⟨singulariter⟩ suum sui suo suum
suum a suo, pluraliter sua suorum suis [suos] sua sua
5 a suis. item masculina singulariter uter utrius utri utrum
uter ab utro, pluraliter utri utrorum utris utros utri ab
utris; feminina singulariter utra utrius vel utrae utri vel
utrae utram utra ab utra, pluraliter utrae utrarum utris
utras utrae ab utris; neutra singulariter utrum utrius
10 utri utrum utrum ab utro, pluraliter utra utrorum utris
utra utra ab utris. item masculina singulariter alter
alterius alteri alterum alter ab altero, pluraliter alteri
alterorum alteris alteros alteri ab alteris; feminina sin-
gulariter altera alterius ⌊alterae alteri alterae⌋ alteram
15 altera ab altera, pluraliter alterae alterarum alteris
alteras alterae ab alteris; neutra singulariter alterum
alterius alteri alterum ⟨alterum⟩ ab al⌊tero, pluraliter⌋
altera alterorum alteris altera altera ab alteris. item
masculina singulariter alius alii alius alio alii alium
20 alius ab ⌊alio, pluraliter⌋ alii aliorum aliis alios alii ab
aliis; feminina singulariter alia aliae alius aliae alii
aliam alia ab alia, pluraliter aliae ⌊aliarum aliis alias⌋
aliae ab aliis; neutra singulariter aliud alii alius alio
alii aliud aliud ab alio, pluraliter alia aliorum aliis ⌊alia
25 alia ab aliis⌋.

Praepositiva masculina singulariter quantus quanti
quanto quantum quantus a quanto, feminina singula-
riter quanta quantae ⌊quantae quantam quanta a quanta⌋,
neutra singulariter quantum quanti quanto quantum
30 quantum a quanto; pluraliter masculina quanti quanto-
rum quantis quantos quanti a quantis, pluraliter ⌊femi-
nina quantae⌋ quantarum quantis quantas quantae a
quantis, pluraliter neutra quanta quantorum quantis
quanta quanta a quantis.

---

19 alius *Be. 263, 18*

N II 7r, 2] 3 *add. K.* 9 utrius utri C utri utro N
14 us rae ram n *supplevi* 17 alterius alteri C alter altero N

Subiunctiva masculina singulariter tantus tanti tanto
tantum tantus a | tanto, feminina singulariter tanta 164
t⌊antae tantae tantam tanta a tanta, singulariter⌋ neutra
tantum tanti t⌊anto tantum tantum a tanto⌋; pluraliter
masculini generis tanti tantorum tantis tantos tanti a 5
tantis, pluraliter feminina tantae tantarum tantis tantas
tantae a tantis, ⌊pluraliter neutra tanta tantorum⌋ tantis
tanta tanta a tantis.

Communia subiunctiva masculina et feminina singulariter talis talis tali talem talis a tali, pluraliter ⌊tales 10
talium talibus tales tales a talibus; neutra singulariter⌋
tale talis tali tale tale ⟨a⟩ tali, pluraliter talia talium
talibus talia talia ⌊a talibus⌋.

⌊⌊Communia praepositiva masculina et feminina singulariter pluraliter. qualis qualis quali qualem qualis 15
a quali. quales qualium qualibus quales quales a
qualibus. Neutra singulariter ⟨pluraliter⟩ quale qualia
qualis qualium quali qualibus quale qualia quale qualia
⟨a⟩ quali qualibus⌋⌋.

Sunt et alia pronomina quae simili modo declinantur, quisque quicumque quiscumque ⌊qualiscumque solus singularis⌋. | 20

⟨VIII⟩ DE VERBO

Verbum est pars orationis administrationem rei significans cum tempore et persona numerisque carens casu. 25
verbo accidunt qualitas genus figura numerus modus
tempus persona coniugatio.

Qualitas verborum finita est aut infinita. qualitas
verborum finita est quae notat certum numerum, certum modum, certum tempus, certam personam, ut lego 30
scribo. infinita est quae nihil certum habet, ut legere
scribere. haec enim in omnibus numeris temporibus

---

23 — p. 210, 8 *Dionys. Thr. 46, 3* *B 561, 23* *Max. Vict. 197, 23* *Cons. 374, 1*

N II 7ᵛ, 1 *a. v. 23*] 3 singulariter *om.* n 12 *add.* ω 17. 19 *addidi* 21. 22 *suppl. ex* C

personis infinita sunt. ceterum legisse scripsisse dicuntur quidem finita, sed tempore solo finita sunt.

Verborum genera sunt quinque, activum, ut lego scribo, passivum, ut legor scribor, neutrum, ut sedeo curro, commune, ut adulor criminor, deponens, ut luctor convivor. praeterea sunt et inpersonalia, ut sedetur itur videtur. non minus et illa inpersonalia dicuntur, ut taedet pudet paenitet.

Q u i b u s d a m p l a c u i t verborum genera esse quattuor, agens patiens commune neutrum. agens verbum intellegitur quod o littera terminatur et adsumpta r littera ⟨facit⟩ patiens, ut moneo scribo: participia habet duo, instantis temporis et futuri, ut monens scribens, moniturus scripturus. | adsumpta r littera facit passivum, ut moneor scribor: participia habet duo, praeteriti temporis et futuri, ut monitus monendus, scriptus scribendus. ergo neque activum sine passivo est neque passivum sine activo. nam ubi est qui facit, necesse est ut sit qui patitur. commune verbum intellegitur quod r littera terminatur et eandem numquam amittit et in duas cadit potestates, agentis et patientis, ut consolor criminor. dicimus enim consolor illum et ab illo. non enim facit consolo et crimino. participia habet quattuor, secundum formam quidem activam praesentis temporis et futuri, ut consolans consolaturus, criminans criminaturus; secundum formam autem passivam praeteriti temporis et futuri, ut consolatus consolandus, criminatus criminandus et similia, ut osculor ludificor depopulor blandior. neutrum verbum intellegitur quod habitum significat o littera terminatum et non accipit r litteram, ut faciat patiens, ut sedeo ambulo. non enim facit sedeor ambulor. participia habet duo, instantis temporis et futuri, ut ambulans ambulaturus,

19 commune — 29 blandior *B 562, 10*

N II 7ᵛ 1] 1 infinita C finita N 12 *add. K.* 15 scribor (quod *supra*) participia N

sedens sessurus. ideo autem neutralia dicuntur, quod neque adficiunt neque patiuntur, ut sto iaceo algeo sitio esurio curro venio.

Etiam quintum genus verborum alii dixerunt, simplex vel deponens, de quo dicendum est. simplex vel deponens verbum intellegitur quod r littera terminatur et eandem ⟨numquam amittit et⟩ [habet] ⌞in unam cadit⌟ potestatem agentis, ut luctor irascor. non enim facit lucto irasco. participia habet tria, praesentis praeteriti futuri, ut luctans luctatus luctaturus et similia, ⟨ut⟩ sequor conor. luctandus non dicimus; luctandum tamen dicimus figura illa qua in omnibus verbis utimur, velut luctandum mihi est, eundum ⌞mihi⌟ est, gaudendum mihi est, standum mihi est, veniendum ⌞mihi⌟ est. item e contrario quod forma agendi significat patientiam, ut veneo vapulo ardeo flagro, quae verba in neutrorum specie quidam posuerunt, alii supina dixerunt. participia habet duo, praesentis et futuri, praesentis, ut vapulans, futuri, ut vapulaturus. erraverunt qui in neutrorum specie ista verba posuerunt. nam in neutris verbis vel aliquot partibus r littera admittitur vel significationem quodam modo passivam exprimunt, velut in inpersonalibus sedetur ambulatur. etiam ambulatum est, in infinitivis quoque ambulari dicimus.

Aliis placuit omnium omnino verborum genera esse tria, activum passivum habitivum, et ita distingunt. activum est quod facere quid significabit, ut lego, ⟨vel⟩ corporis motum significans, ⌞ut salio, vel⌟ animi, ⟨ut⟩ | provideo. passivum est activo contrarium, quod pati quid significat, ut uror. haec quoque, ⌞ut su⌟perius dictum est, habent ⟨corporis vel⟩ animi motum significantia. animi significat [namque] cogitatur, cor⌞poris⌟

4—9 irasco *B 562, 5* 15 item — 17 dixerunt *B 562, 8*

N II 7v, 1] 7 eandem habet N in unam cadit C *cf. B 562, 6* 11 *add. K.* 15 patientia C 16 quae uerba B utraque uerba N 28 *add. K.* significans (ut uro *add.* ω) * animi n *suppl. K.* 29. 31 *add. K.* 32 animi significat *scripsi* nam et facit N *delevi* cogitatur *scripsi* cogitur N cogitat C *suppl. ex* C

salior. habitiva quae per se quid fieri aut esse significant, ut nascitur crescit oritur. haec ⌊quidem⌋ quasi indifferentia ⌊a⌋ passivis repugnant [et passiva] et activa tantum modo sunt.

5 ⌊Activo⌋rum autem species sunt duae, quarum una passivum non habet, ut ambulat currit, altera habet, ut iubet docet. passivorum quoque species sunt totidem, quarum una est quae natura pati quid significat, ut moritur senescit, quibus etiam illa adnumerantur
10 quae per se quid venire significant, ut cadit labitur tremit. altera exstat, cum illi qui patitur accidere quid significatur, ut verberatur uritur.

Est aliud genus quod commune vocatur, ut vador ulciscor. communiter enim tam agit quam patitur.
15 quaedam et tempus et personam et numerum significant, velut lego scribo. est enim et instantis temporis et personae primae et numeri singularis significatio. quaedam vero sine persona solam rem per tempora ostendunt, ut curritur currebatur curretur. ⌊haec enim
20 neque⌋ [et] pluralia fieri neque ad personam referri possunt. at eadem conposita habent in eadem forma (nam significant quasi percurritur inambulatur) et in passivam personam referuntur et numerum. dicimus enim percurritur campus, perambulatur forum, circuitur
25 civitas, aditur magistratus.

⌊Si⌋militer haec sive simplicia sive composita sine numero personaque cum tempore tamen ostenduntur, ut decet decuit decebit oportet licet ⌊t⌋aedet pudet piget. his enim cum adicitur nomen aut pronomen, per-
30 sonam designant, quasi decet illum ⌊p⌋udet Gaium.
167 eadem ad praeteritum tempus | relata tribus modis intelleguntur. nam par⌊tim⌋ duplicantur addito aliquo

---

N II 7^r, 1] 2 *suppl. ex* C 3 *del. K.* 7 iubet N iudit C 10 quidē uenire N *corr. K.* 11 alterum NC *corr. K.* 19 currebatur curretur curritur (curritur curretur C) N *transp. K.* haec etiam neque C item et n 30 *suppl. K.* taedet n

verbo, ut taedet, ⌊per⌋taesum est, partim sine adiectione, ⌊ut dec⌋et decuit. nec enim aut taeditum aut taesum est nec rursus taeduit ut decuit dici potest. ⌊tertia⌋ species est eorum quae in utramque formam cadunt, ut licuit licitum est, puduit puditum est. ⌊sunt verba⌋ activa passivorum figura enuntiata, ut testificatur exsecratur. me⌊lius enim⌋ erat dicere testificat, quasi testem facit, ut amplificat, quasi amplum facit, ⌊item exs⌋ecrat, ut obsecrat, quam testificatur exsecratur, quasi ipse ab alio. ⌊sunt etiam e con⌋trario passiva quae speciem activorum optinent, ut veneo per praeconem, ⌊ardeo amor⌋e, fio magistratus, vapulo pendens. ⌊sunt verba quae dicuntur inceptiva⌋, ut tepescit frigescit calescit, ex quibus habitiva fiunt, cum inceptionem transierint, ⌊ut tepet friget calet⌋ pallet. |

Cum omnia verba aut actione activa aut passione passiva aut habitu habitiva dicantur, non inmerito habitiva cum activis adnumerantur quae habent *ἐνέργειαν*, ut cernit videt aspicit. at contraria eorum *καταχρηστικῶς* nominantur passiva. nullum enim *πάθος* habet qui cernitur ab aliis sive videtur, amatur, diligitur, [et] suspicitur, auditur, excusatur, defenditur, quoniam non minus haec in praesentis quam in absentis cadunt, qui illa etiam ignorare possunt.

Sunt verba quaedam sine dubio activa, ut scio volo, quibus cum accesserint adverbia, fiunt habitiva, ut nolo nescio. talis est huius adverbii natura ut additum verbo contrariam significationem faciat.

N II 7v, 2 *a v. 16*] 2 taedium C taed^{t}ium N 3 *suppl. ex* C potest * (*suppl.* Quaedam n[1]) species n 5 *suppl. ex* C est * ctiva (Quaedam sunt activa *suppl.* n[1]) n 7 me * erat n melius autem (enim C) *suppl.* n[1] 8 *suppl. K.* facit * crat n 10 *suppl. ex* C alio * contraria n 11. 12 preconem * e fio n *suppl.* n[1] 12. 13 *suppl. ex* C *ante* ut *legit K.* tra, *quod hodie dispici non potest* 21 qui C q̄ N diligitur *K.* igitur N *delevi*

22 suspicitur ω suspicatur N 23 qui C q^{o} N 27 est huius C et haec N addito N *corr. K.*

Figura verborum aut simplex est, ut scribo, aut con-
168 posita, ut in|scribo. numeri sunt duo, singularis, ut scribo, pluralis, ut scribimus. modi sunt septem, indicativus imperativus promissivus optativus coniunctivus
5 perpetuus impersonalis. tempora sunt tria, praesens, ut lego, praeteritum, ut legi, futurum, ut legam.

Aliis ita disserere placuit. tempus est diuturnitatis spatium aut ipsius spatii intervallum aut rei administrativae mora. tempora sunt tria, instans praete-
10 ritum futurum; instans, cum in praesenti quid fieri ostendit, ut limo scribo; praeteritum, cum transactum quid significat, ut limavi scribsi; futurum, cum facturum aliquem demonstrat, ut limabo scribam. praeteriti tamen differentiae sunt quattuor, incohativae sive im-
15 perfectae, ut legebam limabam, praeteritae, ut limavi legi, oblitteratae, ut limaveram legeram, recordativae, ut limaverim legerim. persona est substantia nominis ad propriam significationem dicendi relata. personarum notitia est triplex, primae secundae tertiae. prima
20 est quae loquitur, id est a qua dicitur, ut lego legimus; secunda est ad quam dicitur [et ad quam personam dicitur], ut dicis dicitis; tertia de qua dicitur et ad quam personam dicitur, ut dixit dixerunt. quaedam verba semel quid factum significant, ut lego, quaedam saepe,
25 ut lecto, quaedam saepius, ut lectito.

Breviter autem et apertius ab aliis significatio verborum definita est, qui in species quinque eam diviserunt hoc modo: activa est, ut lego, passiva, ut legor, neutra, ut sto, deponens, ut nascor,

---

1—6 *Dionys. Thr. 50, 3 Sac. 432, 3 B 562, 20 Max. Vict. 198, 18 199, 17 Aud. 346, 6 344, 13* 9 tempora — 17 legerim *Dionys. Thr. 53, 1 Don. 384, 10 Cons. 377, 17* 18—23 dixerunt *Dionys. Thr. 51, 4 B 563, 2 Prisc. II 448, 11* 23 quaedam — 25 *B 563, 4* 26 — p. 215, 17 *Diom. 336, 18 Don. 383, 1 Cons. 367, 14 Max. Vict. 198, 4 Aud. 346, 6 [Asp.] 551, 15 Dos. 406, 8*

N II 7ᵛ, 2] 4 coniunctiuus infinitiuus perpetuus C 14 incohatiuae *Lin.* incubatiuę N 16 recordatiuae — 17 legerim *om.* C 21 ad quam d. C *cf. Dionys. Thr. 51, 5* a qua d. N quam *ante* p. *del.* C 21. 22 *delevi* 22 quam *om.* C

communis, ut populor. ergo hae significationes sic facillime intellegi poterunt. activum erit verbum quod pronuntiativo modo praesenti tempore persona prima o littera finitum accipere poterit r litteram et facere verbum passivum, ut scribo scribor, lego legor. passi- 5 vum erit quod r littera finitum amittere eam poterit et facere verbum activum, ut ducor trahor. sublata enim r fiet activum, duco traho. neutrum erit quod o littera finitum r litteram non recipit, et cum sit activa specie, passivam non habebit, ut curro. non enim di- 10 cimus curror. deponens per antiphrasin dicitur, id est e contrario, quia verbum r littera finitum deponere eam non potest, et cum sit passiva specie, activam non habebit, ut nascor. non enim dicimus nasco. commune est verbum quod specie passivae declinationis et passi- 15 vam et activam continet significationem, ut populor te, populor a te.

⟨VIIII⟩ DE ORDINIBUS VERBORUM

Ordines verborum sunt quattuor, qui verba dispertiunt. primi ordinis est verbum cuius secunda persona 20 as litteris terminatur, velut amo amas [amas]. secundi ordinis est verbum cuius secunda persona es terminatur, velut | teneo tenes: tertii ordinis est verbum cuius 169 secunda persona per is correptam terminatur, ut ago agis: quarti ordinis est verbum cuius secunda persona 25 productis is litteris terminatur, velut munio munis. itaque omnia verba quae eiusdem ordinis erunt similem etiam declinationem habent, et ideo satis est ex quoque ordine cuiusque verbi tam activi quam passivi declinationem per omnia tempora et modos 30 exempli gratia perscribere. nam modi verborum sive

19—26 munis *B 563, 6*

N II 7[v], 2] 2 actiuum uerbum erit C 8 duco et traho C 16 te et populor C 21 *del. Fab.* amas amas (t superscr.) N 27 eiusmodi o. N huiusmodi o. C *corr. K.* 29 cuiuscumque *K.*

qualitates sunt quinque, pronuntiativus seu finitivus, imperativus, optativus, subiunctivus seu coniunctivus, infinitivus. declinantur autem hoc modo.

⟨X⟩

DECLINATIO VERBI ORDINIS PRIMI

Verbum finitivum ordinis primi activum [et passivum] temporis instantis numeri singularis amo amas amat et pluraliter amamus amatis amant, praeteriti inperfecti amabam amabas amabat, perfecti amavi, plusquamperfecti amaveram, futuri amabo. imperativa instantis ama amet, futuri amato tu amato ille. optativa ⟨instantis et⟩ praeteriti inperfecti ut amarem, perfecti ut amaverim, plusquamperfecti ut amavissem, futuri ut amem. subiunctiva instantis cum amem, praeteriti ⟨inperfecti⟩ cum amarem, praeteriti perfecti cum amaverim, plusquamperfecti cum amavissem, futuri cum amavero. infinita instantis temporis amare, praeteriti amasse, futuri amatum ire, ⟨amaturum esse⟩. participia instantis amans, futuri amaturus. supina vel adverbia amandi amando amandum. passiva instantis temporis amor amaris amatur pluraliter amamur amamini amantur, passiva inperfecti amabar amabaris amabatur, passiva perfecti amatus sum ⟨fui⟩, passiva plusquamperfecti amatus eram ⟨fueram⟩, passiva futuri amabor. passiva imperativa instantis amare ametur, futuri amator [ametur]. optativa instantis et inperfecti ut amarer, perfecti ut amatus sim [et] fuerim, plusquamperfecti ut amatus essem fuissem, futuri ut amer. subiunctiva instantis passiva cum amer, praeteriti inperfecti cum amarer, perfecti cum amatus sim fuerim, plusquamperfecti cum

4 c. X XI *Bon. 496*

N II 7^{v}, 2] 6 *del. K.* 7 *post* singularis *add.* C activi instantis et passiui 11. 12 *add. K.* 14 *add. K.* 16 infinita — 20 amandum *suo loco omissa in marg. add.* N 18 *add. K.* 19 aduerbialiter N *corr. Fab.* 23 *add. K.* 24 *add. K.* 25. 27 *del. K.*

amatus essem fuissem, futuri cum amatus ero fuero. passiva infinita instantis amari, praeteriti amatum esse, futuri amatum iri. participia praeteriti passivi amatus, futuri amandus. passiva inpersonalia amatum amatu. appellatio amatio; nomen amator; adverbium amabi- 5 liter.

Ergo in primo ordine, ita ut praedictum est, secundam personam per as observabis finitam, ut amo amas, quae a littera per totam declinationem media invenitur, futuri primam personam per bo, ut amabo, opta- 10 tiva em, coniunctiva ro. imperativus modus a litteram habet subtracta s, ut ama; cui inpones re litteras et facies infinitivum, ut amare. |

DECLINATIO VERBI ORDINIS SECUNDI 170

Verbum ⟨finitivum⟩ ordinis secundi activum tempo- 15 ris instantis numeri singularis exerceo exerces exercet et pluraliter exercemus exercetis exercent; praeteriti inperfecti exercebam, perfecti exercui, plusquamperfecti exercueram, futuri exercebo. imperativa instantis exerce, futuri exerceto. optativa instantis et inperfecti ut exer- 20 cerem, perfecti utinam exercuerim, plusquamperfecti ut exercuissem, futuri utinam exerceam. subiunctiva instantis temporis cum exerceam, praeteriti ⟨inperfecti⟩ cum exercerem, perfecti cum exercuerim, plusquamperfecti cum exercuissem, futuri cum exercuero. infinita 25 instantis activa exercere, praeteriti exercuisse, futuri exercitum ire exerciturum esse. participia instantis exercens, futuri exerciturus. supina vel adverbia exercendi exercendo exercendum exercitum exercitu. passiva instantis temporis indicativo modo exerceor exerceris 30 exercetur pluraliter exercemur exercemini exercentur, passiva inperfecti exercebar, perfecti exercitus sum fui,

---

7—13 *Diom. 353, 5*

N II 8^{r}, 1 *a v. 14*] 13 amare. explicit declinatio uerbi primi ordinis N 15 *add. K.* 23 *add. K.* 27 exercitum ire exercitum esse N 32 fui *om. edd.*

plusquamperfecti exercitus eram fueram, futuri exercebor. imperativa passiva temporis instantis exercere exerceatur, futuri exercetor tu exercetor ille. optativa passiva instantis et inperfecti ut exercerer, perfecti ut
5 exercitus sim fuerim, plusquamperfecti ut exercitus essem fuissem, futuri ut exercear. subiunctiva passiva temporis instantis cum exercear, praeteriti inperfecti cum exercerer, perfecti cum exercitus sim fuerim, plusquamperfecti cum exercitus essem fuissem, futuri cum
10 exercitus ero fuero. infinita instantis passiva exerceri, praeteriti exercitum esse, futuri exercitum iri. participia praeteriti passivi exercitus, futuri exercendus. appellatio exercitatio; nomen exercitator.

In secundo ordine observandum est quod secunda
15 persona instantis per es facit, ut exerceo exerces, quae e littera per totam declinationem media invenitur, futuri prima persona aeque ut in primo ordine per bo, ut exercebo, optativa eam, subiunctiva ro. imperativus modus e litteram habet sublata s, ut exerce; cui in-
20 pones re litteras et facies infinitivum, ut exercere.

DECLINATIO VERBI ORDINIS TERTII

Verbum finitivum ordinis tertii activum temporis instantis numeri singularis premo premis premit et pluraliter premimus premitis premunt, inperfecti preme-
25 bam, perfecti pressi, plusquamperfecti presseram, futuri premam. imperativa instantis preme premat, futuri premito. optativa instantis et praeteriti inperfecti ut premerem, perfecti ut presserim, plusquamperfecti ⟨ut⟩ pressissem, futuri ⟨ut⟩ premam. subiunctiva instantis cum premam, praeteriti inperfecti cum premerem, perfecti cum presserim, plusquamperfecti cum pressissem,
171 futuri cum pressero. infinita instantis tem|poris premere, praeteriti pressisse, futuri pressum ire ⟨pressurum esse⟩. participia instantis premens, futuri pressurus. supina

N II 8r, 1] 15 facit N exit C 22 actiuum et passiuum *deleto v.* passiuum N 28. 29 *add. K.* 33 *addidi*

premendi premendo premendum [participia] pressum
pressu. passiva instantis temporis indicativi modi pre-
mor premeris premitur et pluraliter premimur premi-
mini premuntur, passiva praeteriti inperfecti premebar,
perfecti pressus sum fui, plusquamperfecti pressus eram 5
fueram, futuri premar. imperativa instantis premere
prematur, futuri premitor. optativa temporis instantis
et praeteriti inperfecti ut premerer, perfecti ut pressus
sim fuerim, plusquamperfecti ⟨ut⟩ pressus essem fuis-
sem, futuri ⟨ut⟩ premar. subiunctiva instantis cum pre- 10
mar, praeteriti inperfecti cum premerer, perfecti cum
pressus sim fuerim, plusquamperfecti cum pressus essem
fuissem, futuri cum pressus ero fuero. infinita instan-
tis premi, praeteriti pressum esse, futuri pressum iri
[aut pressurum esse]. participia praeteriti pressus, fu- 15
turi premendus. appellatio pressio; nomen pressor.

Ergo tertius ordo est qui per is correptam exit, ut
premo premis, dico dicis, ago agis. huius futurum tem-
pus finitivi in am exit, ut premam. imperativus in e
litteram [et] facit, ut preme; cui adpones re litteras et 20
facies infinitivum, ut premere. rursus in tertii ordinis
verbo futurum finitivi hoc differt, quod in primo et se-
cundo ordine ⟨per⟩ bo facit, in tertio vero per am, item
optativa per am, subiunctiva vero per ro; velut finitiva
premam agam dicam, optativa ut premam agam dicam, 25
subiunctiva cum pressero egero dixero. meminisse au-
tem debemus eorum verborum quae sunt tertii ordinis
duo genera esse, unum eorum quorum secunda per-
sona finitivi per is litteras correptas terminatur, velut
ago agis; alterum eorum quorum per is litteras pro- 30
ductas terminatur, ut servio servis. sed excepto tempore
et productione litterarum per totam declinationem isdem
litteris terminantur. quare in uno ordine ea copulare
non dubitabimus. praeterea ⸢etiam⸣ animadvertendum
est praeteritum inperfectum eorum verborum quae sunt 35

N II 8r, 1] 1 *del. K.* 2 p̄mo. ris. mitur N 9. 10 *add. Fab.* 12 pressū sim N 15 *del. Lin.* 20 *del.* ω 23 *add. K.*

tertii ordinis ex prima persona finitivi quae per io litteras terminantur semper per ie litteras medias terminari, velut facio faciebam et similia; et ideo summo errore labuntur qui servibam et servibo dicunt, quod
5 observatur in his verbis quae quarti ordinis esse definimus. sed eos fallit secunda persona finitivi simili tempore et productione isdem is litteris terminata, videlicet non perspicientes primam personam quarti ordinis ubique per io terminatam ordinis distinctionem decli-
10 nationisque differentiam facere.

DECLINATIO VERBI ORDINIS QUARTI

Verbum ordinis quarti activum et passivum finitum temporis instantis numeri singularis et pluralis. activa instantis audio audis audit ⟨et⟩ pluraliter audimus au-
15 ditis audiunt, praeteriti inperfecti audiebam, perfecti
172 au|divi, plusquamperfecti audiveram, | futuri audiam; et passiva audior audiris auditur audimur audimini audiuntur, passiva inperfecti audiebar, passiva perfecti auditus sum fui, plusquamperfecti auditus eram fueram,
20 futuri audiar. imperativa instantis activi audi, futuri audito tu ille. optativa instantis et praeteriti inperfecti ut audirem, perfecti ut audierim, plusquamperfecti ut audissem, futuri ut audiam. subiunctiva instantis cum audiam, praeteriti inperfecti cum audirem, perfecti cum
25 audierim, plusquamperfecti cum audissem, futuri cum audiero. imperativa passiva instantis audire, futuri auditor tu ille. optativa instantis et praeteriti inperfecti ut audirer, perfecti ut auditus sim fuerim, plusquamperfecti ⟨ut⟩ auditus essem fuissem, futuri ut audiar.
30 subiunctiva instantis temporis cum audiar, praeteriti inperfecti cum audirer, perfecti cum auditus sim fuerim, plusquamperfecti cum auditus essem fuissem, futuri cum auditus ero fuero. infinita instantis activa audire,

---

N II 8r, 2 *a v. 16* futuri] 1 finitiui] eorum C *erat fortasse* finitiuorum 4 labuntur C aguntur N 14 *add. ω* 28 utī audirer N 29 *add. K.* utī audiar N

praeteriti audisse, futuri auditum ire [aut] auditurum esse. infinita passiva temporis instantis audiri, praeteriti auditum esse, futuri auditum iri. participia passiva praeteriti auditus, futuri audiendus. appellatio auditio; nomen auditor. participia activa instantis audiens, futuri auditurus. supina [activa] vel adverbia audiendi audiendo audiendum auditum auditu. 5

Quartus ergo est ordo ubi secunda persona finitivi per is syllabam terminatur, ut audio audis, haurio hauris. cuius futurum tempus bo et am terminatur. sed ista differentia est, si prima persona finitivi eo terminatum verbum invenies huius ordinis, futurum tempus per bo efferes, ut transeo transis transibo, redeo redis redibo; cetera am finies, ut haurio hauris hauriam, munio munis muniam. imperativa facies sublata s littera de secunda persona finitivi, ut audis audi; cui adpones re et facies infinitivum, ut audire. alii dixerunt in quarti ordinis verbo futura finitivi ⟨et optativi et subiunctivi⟩ tantundem inter se differre quantum in verbo secundi ordinis. nam dicimus adibo et utinam adeam et cum adiero. sed in hoc amplius observatur praeteritum inperfectum media e littera tantum modo detracta i litteram recipere, velut adibam praeteribam. nam ut detrahatur e littera tempore inperfecto et futuro finitivo b addatur prima persona eius praebet observationem, quae per eo terminatur, quamvis secunda persona is litteris similiter productis terminetur. cuius autem ordinis sit verbum facile intellegi poterit ex infinitivorum observatione. primi enim ordinis verbum ante novissimam syllabam a accipit, velut amare, secundi e productam, velut habere, tertii e correptam, velut scribere, quarti i, velut munire. potest et alias. si enim secundae personae abicias novissimam | litte- 10 15 20 25 30 173

N II 8ʳ, 2} 1 *del. K.* 6 supina uel *superscr.* actiua *del. K.* 7 *ante* auditum *in marg. adscriptum est* passivo *in* N 11 finitiuor̄ N 18 finitiuor̄ N 18. 19 *add. K.* 23 praeteribam N peribam C 33 abicias *K.* accipias N

ram et adicias re, facis infinitiva, velut amo amas amare,
habeo habes habere.

Eo verbum quarti ordinis est et quae ex eo conposita sunt, velut exeo transeo praetereo adeo abeo veneo
5 ineo prodeo. haec quamvis sint quarti ordinis, tamen inperfecto tempore e non admittunt, ut ibam ibamus, exibam exibamus et cetera. item eadem futuro finitivi per bo declinantur, ut ibo ibis ibit et cetera similiter. item participium exiens, et genetivus exeuntis. in ⟨ver-
10 bis⟩ quarti ordinis futurum in am est; sed tum in bo effertur, quotiens est ex eo quod est eo *πορεύομαι* et quae ex ipso derivantur, veneo *πιπράσκομαι*, transeo *παρέρχομαι*, circumeo *περιέρχομαι*, exeo *ἐξέρχομαι*, praetereo *διαβαίνω*, adeo *προσέρχομαι*, abeo *ἀπέρχομαι*,
15 ineo *εἰσέρχομαι*, prodeo *προέρχομαι*.

Igitur ex quattuor ordinibus verborum declinationem bifariam activorum et passivorum plenam per species digessimus et discrimina eius ⸤⸤instituimus⸥⸥. in ceteris omnibus verb⸤is eadem regula est⸥, ne sit opus pluri-
20 bus instrui quod satis ex ista ⸤declinatione⸥ cognoscetur. sed tamen quaedam de differentia observati⸤one collegimus⸥. respeximus simul cu⸤iusque⸥ ordinis verba, quibus ⟨modis quibus⟩que temporibus [et] quales brevitates recipiant iuxta veteres auctores [et est].

25 ⸤⸤PRIMI ORDINIS⸥⸥

Primi ordinis activum tempore finitivo perfecto hoc recipit et peragit, quod frequenter in usu dicitur pro

---

3—15 *Char. 261, 6*

N II 8[r], 2] 7 futū finitī̄r per N 9 *add. K.* 10 tum *K.* cum N 15 ΠΡΟΕΡΧΟΜΑΙ finit declinatio uerbi ·IIII· ordinis N 18 et discrimina C ex discrimine N 19 uerbis ∗ ne n *suppl. K.* 20 ex ist ∗ (istis *suppl.* n[1]) cog. n *suppl. K.* ex ipso opere cognoscitur C 21 quaedam differentia obseruatione C obseruatio ∗ respeximus n *suppl. K. secutus Fab.* 22 uerba *Bon.* uerbum N 23 *add. Fab.* *delevi* 24 iuxta n iuta N *del.* C *Fab.* 25 *add. Fab.* de primi ordinis obseruatione C 26 finito C

paravisti parasti, item parare pro paravere, pararunt pro
paraverunt; item plusquamperfecto pararam pararas pa-
rarat pararamus pararatis pararant pro paraveram para-
veras paraverat paraveramus paraveratis paraverant;
item optativo perfecti utinam pararim pro paraverim et 5
cetera; item subiunctivo futuri pararo pro paravero.
praeterea in passivo eiusdem ordinis finitivo inperfecto
parabare pro parabaris, item futuro parabere pro para-
beris, item optativo praesentis et in|perfecti utinam pa- 174
rarere pro parareris, et ⟨coniunctivo⟩ inperfecti ⟨cum 10
pararere pro parareris; item⟩ in optativo futuri et in
coniunctivo praesentis, velut amere pro ameris, parere
pro pareris.

ORDINIS SECUNDI

In secundi or⌞dinis verbo⌟ haec reperiuntur: ⌞finitivo 15
quidem perfecto⌟ habuere pro habuerun⌞t⌟,|in passivo
autem eiusdem inperfecto finitivo habebare pro habe-
baris, futuro habebere pro habeberis, optativo praesen-
tis et inperfecti utinam haberere pro habereris, sub-
iunctivo inperfecti cum haberere pro habereris, futuro 20
optativo et subiunctivo instantis habeare pro habearis.

ORDINIS TERTII

Rursus in tertio ordine in finitivo perfecto scripsere
pro scripserunt, item consuestis pro consuevistis, con-
suerunt pro consueverunt, petii petisti pro petivi peti- 25
visti; at in passivo eiusdem inperfecto finitivo scribe-
bare pro scribebaris, et in futuro scribere pro scriberis,
et in optativo praesenti et inperfecto et in coniunctivo
inperfecto scriberere *ἀντὶ τοῦ* scribereris, item optativo
futuri et coniunctivo praesentis revertare pro revertaris. 30

N II 8v, 1 *a v. 16*] 10 Et imperā in N *add. corr. K.* et in C, *ubi post* pareris *v. 13 adiectum est* et imperfecti amarere pro amareris 12 praesenti, amarere pro amareris pararere pro parareris C p̂fti uū amare pro amaris parare pro pararis N 14 de ordinis secundi obseruatione C 15 ordinis * haec n *suppl. ex* C 15. 16 *suppl. ex* C *Bon.* 16 habuerunt. Item consuestis consuerunt. pro consueuistis consueuerunt C 22 de ordinis tertii obseruatione C 23 ordinis N 25 petii C *Bon.* peti N

ORDINIS QUARTI

Amplius in quarto ordine finitivo perfecto veni venisti venit ἀντὶ τοῦ venivi venivisti venivit, item adiere pro adierunt; in passivo autem eiusdem inperfecto adi-
5 bare pro adibaris, futuro adibere ἀντὶ τοῦ adiberis, optativo praesenti et inperfecto et coniunctivo inperfecto adirere pro adireris, item optativo futuro et coniunctivo praesenti adeare ἀντὶ τοῦ adearis.

Praeterea apud auctores historicos, velut Sallustium
10 Livium, parare arcere facere adire pro parabant arcebant faciebant adibant, ut ex ipsis lectionibus cognosci
175 poterit. item quasi infinitum in verbis reperitur, ado-| ratum eo, pransum eo, perditum aliquem ⟨eo⟩, lotum eo, auditum eo, venum eo. item confitendum est, agen-
15 dum est, adeundum est. ut autem omissa ordinum observatione generaliter absolvam, admonendi sumus infinitiva passiva verba ita solitos veteres terminare, ut agitarier docerier legier audirier, posteriores i littera, ut agitari doceri legi audiri. in secunda persona passi-
20 vorum numero singulari finitivo modo veteres ita declinabant, amare pro amaris, velut amor amare amatur, docere pro doceris, ut doceor docere docetur, ⟨legere pro legeris⟩, munire pro muniris, et similiter per tempora instantis et praeteriti inperfecti et futuri in opta-
25 tivis et subiunctivis efferebant: tantum absunt haec perfecto et plusquamperfecto. in tertia persona activorum numeri pluralis finitivi modi temporis perfecti dumtaxat figura haec observatur, ut iam adnotavimus,

9—12 poterit *et* 15 ut—19 audiri b *ex* '*Cominiano*'; *cf. anecd. Helv. CLVI*

N II 8ᵛ, 1] 1 de ordinis quarti obseruatione C 5 antitoi adiberis N 7 adiberere pro adibereris N *corr.* ω 8 adeare ἀντὶ τοῦ adearis C adeare pro adearis *Bon.* audiare pro audiaris praeterea *in marg. add.* N 9 preterea dicebatur infinito apud ueteres auctores praesertim historicos uelut b 13 aliquem locum N *add. et corr. K.* 15 omissam ord. obseruationem C 22. 23 *add. Bon.*

amavere pro amaverunt, docuere pro docuerunt, dixere pro dixerunt, muniere pro munierunt; quam figuram alii duplicem existimant, de qua etiam Velius Longus in II Aeneidos *(v. 1)* satis commentatus est,
'conticuere omnes intentique ora tenebant'. 5
Quidam grammatici dicunt in passivorum imperativis non esse coniungenda tempora praesentis et futuri, sed ita distingunt ut id quod pro utroque notavimus esset praesentis tantum, futuri autem in hunc modum declinari, amator ametur pluraliter amemur 10 amemini amentur, movetor moveatur pluraliter moveamur moveamini moveantur, vincitor vincatur pluraliter vincamur vincamini vincantur, munitor muniatur pluraliter muniamur muniamini muniantur et similia. sed tota ista declinatio adeo absurda videtur ut etiam apud 15 auctores rarissima sit.
Verba supina sunt haec, docendi docendo docendum doctum doctu. quae quidam declinant post finitiva adiungentes, nonnulli post participia velut participiis similia; quidam putant verba infinitiva; alii inter ad- 20 verbia qualitatis posuerunt.

⟨XI⟩

De coniugationibus, quas nos ordines praediximus, Cominianus disertissimus grammaticus ita disseruit. coniugationes, quas Graeci *συζυγίας* appellant, 25 sunt apud nos tres, prima secunda tertia. hae dinoscuntur in verbis activis et neutralibus sic. primae coniugationis verba indicativo modo tempore praesenti persona secunda as litteris productis terminantur, ut amo amas, canto cantas. secundae coniugationis verba 30 indicativo modo tempore praesenti persona secunda es litteris productis terminantur, ut video vides, moneo

22 c. XI *Mart. Cap. 88, 3 B 563, 26 Don. 382, 10 Cons. 380, 29 Max. Vict. 198, 27 Aud. 345, 11 Diom. 346, 30*

N II 8ʳ, 1] 18 finitiua] infinita C 19 nulli — participiis *om. edd.* 23 quae nos ordine diximus C

mones, sedeo sedes. tertiae coniugationis verba indicativo modo tempore praesenti persona secunda is lit-
176 teris interdum cor|repte interdum producte ⌊terminantur⌋; correpte, ut lego legis, producte, ut audio audis,
5 nutrio nutris.

⌊De prima coniugatione⌋. ⌊Primae con⌋iugationis verba indicativo modo tempore praesenti persona prima aut o littera nulla alia praecedente vocali terminantur, ⌊ut amo⌋ amas, canto cantas, aut e et o, ut com-
10 meo commeas, calceo calceas, aut i et o, ut la⌊nio lanias⌋, satio satias, aut u<et>o, ut adiuvo adiuvas, sublevo sublevas. primae coniugationis verba imperativo modo tempore praesenti ad secundam personam a littera terminantur, ut amo ama, canto canta. primae
15 coniugationis verba promissivo modo adiecta ad imperativum modum bo syllaba terminantur, ut ama amabo, canta cantabo. primae coniugationis verba infinito modo adiecta ad imperativum modum re syllaba terminantur, ut ama amare, canta cantare. primae
20 coniugationis verba indicativo modo tempore praeterito specie perfecta adiecta ad imperativum modum vi syllaba terminantur, ut ama amavi, canta cantavi. sed consuetudo saepe brevitatem appetens a litteram subtrahit et i ab u disiungit, ut tona tonui, intona intonui,
25 ut apud Vergilium *(A. 2, 693)*

'intonuit laevum.'

primae coniugationis verba indicativo modo tempore praeterito specie incohativa adiecta ad imperativum modum bam syllaba terminantur, ut ama amabam,
30 canta cantabam. primae coniugationis verba indicativo modo tempore praeterito specie recordativa adiectis ad imperativum modum veram syllabis terminantur, ut ama amaveram, canta cantaveram.

⌊De secunda coniugatione⌋. Secundae coniugationis
35 verba indicativo modo tempore praesenti prima per-

N II 8v, 1] 3. 4 correptis *et* productis C 11 *add. Diom. Bon.*

sona eo litteris terminantur, video vides, moneo mones. secundae coniugationis verba imperativo modo tempore praesenti ad secundam personam per e litteram exeunt, ut video vide, moneo mone. secundae coniugationis verba promissivo modo adiecta ad imperativum modum bo syllaba terminantur, ut vide videbo. secundae coniugationis verba infinito modo adiecta ad imperativum modum re syllaba manente productione terminantur, ut vide videre, mone monere. secundae coniugationis verba indicativo modo tempore praeterito specie absoluta et exacta formam regulae non servant, | sed potius consuetudine declinantur. interdum enim resolvuntur et in formam passivorum et deponentium sic. fit enim ut ab eo quod est audeo ausus sum es est et in exacta specie ausus eram eras erat, ⟨ita gaudeo⟩ gavisus sum es est et in exacta specie gavisus eram eras erat. interdum retinentia formam generis sui euphoniae potius quam rationi succumbunt, ut video vidi, moneo monui, augeo auxi. secundae coniugationis verba indicativo modo tempore praeterito specie incohativa adiecta ad imperativum modum bam syllaba terminantur, ut vide videbam, mone monebam.

⌊⌊De tertia coniugatione correpta⌋⌋. Tertiae coniugationis correptae verba indicativo modo tempore praesenti persona prima aut o littera nulla alia praecedente vocali terminantur, ut lego legis, peto petis, aut io, ut rapio rapis, facio facis, aut uo, ut induo induis, inruo inruis. ⌊tertiae coniugationis⌋ correptae verba quae indicativo modo tempore praesenti [de] prima persona aut o littera nulla alia praecedente vocali terminantur ⌊aut io, ead⌋em imperativo modo e correpta praecedente consonante terminantur, ut lego lege, peto pete, ⌊rapio rape, facio face.⌋ quae vero u, eadem im-

N II 8^{v}, 1] 7 infinitiuo C 11 formam regulae non seruant *Diom. Cons.* forma regulae non seruiunt N 16 *add. K.* 29 *om.* C *Diom.* 31 *suppl. ex Diom.* C eadem *Diom.* ea et C 33 *suppl. ex Diom.* facio face (*del. et superscr.* iacio iace) C

perativo modo ⟨suam formam⟩ retinebunt, ut induo indue, inruo inrue. ⌞tertiae coniugationis correptae⌟ verba promissivo modo am syllaba terminantur praecedente aut consonante primae positionis ⌞aut vocali,
5 ut lego legam⌟, peto petam, rapio rapiam, facio faciam, induo induam, inruo inruam. | tertiae coniugationis correptae verba infinito modo adiecta ad imperativum modum re syllaba manente correptione [re] terminantur, ut lege legere, pete petere, rape rapere, face facere,
10 indue induere, inrue inruere. tertiae coniugationis correptae verba indicativo ⟨modo⟩ tempore praeterito specie absoluta ⟨et⟩ exacta formam regulae non servant, sed potius consuetudine declinantur. fit enim ab eo quod est lego legi legeram, rego rexi rexeram, pungo
15 pupugi pupugeram, expungo expunxi expunxeram, induo indui indueram, inruo inrui inrueram. tertiae
178 coniugationis correptae verba indicativo modo | tempore praeterito specie incohativa adiecta ad imperativum modum bam syllaba terminantur praecedente aut
20 consonante primae positionis aut vocali, ut lege legebam, pete petebam, rape rapiebam, face faciebam, indue induebam, inrue inruebam.

De tertia coniugatione producta. tertiae coniugationis productae verba indicativo modo tempore prae-
25 senti [de] prima persona aut eo litteris terminantur, ut adeo adis, prodeo prodis, aut io, ut audio audis, nutrio nutris. tertiae coniugationis productae verba imperativo modo tempore praesenti ad secundam personam i producta terminantur, ut audio audi, prodeo
30 prodi, adeo adi, exeo exi. tertiae coniugationis productae verba indicativo modo tempore praesenti [de] prima persona si e habuerint an⌞te o⌟, eadem promis-

---

N II 8ᵛ, 2 *a v. 6*] 1 *add. Diom.* 4. 5 *suppl. ex* C *Diom.* 8 e syllaba manente correpta (correptione C) re N 11 *add. Diom.* 12 et exacta formam regulae non seruant *Diom.* exacta forma regulae non seruiunt N 15 pupungi pupugeram (n *sup. alt.* u *scr.*) N 25 *om.* C *Diom. Bon.* 31 *om.* C *Diom.* 32 e *Diom.* eo N ante eadem n *suppl. ex Diom.*

sivo modo adiecta ad imperativum modum bo syllaba
terminantur, ut adeo adi adibo, prodeo prodi prodibo:
quae vero io, eadem promissivo modo am syllaba ter-
minantur, ut audio ⟨audi⟩ audiam, nutrio ⟨nutri⟩ nu-
triam. tertiae coniugationis productae verba infinito 5
modo adiecta ad imperativum modum re syllaba ma-
nente productione terminantur, ut audi audire, nutri
nutrire. tertiae coniugationis productae verba indica-
tivo modo tempore praeterito specie absoluta adiecta
ad imperativum modum vi syllaba terminantur, ut audi 10
audivi, nutri nutrivi. sed tamen in omnibus consuetudo
brevitatem appetens u litteram subtrahit et i litteram
geminat, ut audii prodii nutrii. tertiae coniugationis
productae verba quae indicativo modo tempore prae-
senti [de] prima persona eo litteris terminantur, eadem 15
indicativo modo tempore praeterito specie inchoativa
adiecta ad imperativum modum bam syllaba terminan-
tur, ut adeo adi adibam, prodeo prodi prodibam: quae
vero io, eadem iniciunt e prope ultimam syllabam, ut
audio audi audiebam, nutrio nutri nutriebam. sed haec 20
veteres sine e littera pronuntiabant audibam et nutri-
bam dicentes, ut apud Vergilium *(A. 7, 485)*

'nutribat Turrusque pater',

pro nutriebat. tertiae coniugationis productae verba
indicativo modo tempore praeterito specie exacta adiec- 25
tis ad imperativum modum veram syllabis terminantur,
ut adeo adi adiveram, nutrio nutri nutriveram. sed ta-
men in omnibus consuetudo brevitatem appetens u
litteram subtrahit et i litteram corripit, ut audieram
prodieram nutrieram. 30

Sunt et aliae verborum seu coniugationum observa-
tiones diversae, quas completis ordine partibus octo
orationis deinceps adiungemus.

N II 8^{v}, 2] 4 *add. Diom.* 9 praeterito] p̄sti N 10 audio audiui nutrio nutriui N *corr. K.* 15 *om.* C *Diom.* 19 e penultima syllaba C 21 litterę N 25 adiecta N

⟨XII⟩ DE PARTICIPIO

Participium est pars orationis cum tempore et casu sine persona active vel passive aliquid significans, ut limans legens. in participiis eadem plerumque omnia
5 observabimus quae in appellationibus verbisque.
179 Participiorum alia ad praeteritum tempus referuntur, ut limatus scriptus, alia ad instans, ut limans scribens, alia ad futurum, ut limaturus scripturus. praeteriti temporis quaedam sunt activa tantum modo, quaedam
10 passiva, ⟨quaedam neutra⟩: activa luctatus secutus, passiva fugatus ablatus, neutra natus ortus. neque enim ut ducit fugat facit ductus fugatus, eandem etiam in natus et ortus formam verborum possumus exprimere. sunt alia tam activa quam passiva, vadatus criminatus:
15 tam enim egisse quid quam passum esse significant. itaque instanti futuroque fiunt activa, ut vadans criminans, vadaturus criminaturus. participia quae ⌊in⌋ um exeunt fiunt etiam verba infinitiva, ut scriptum lectum. sunt participia quorum declinatio in praeteritum non
20 venit. partim enim activa partim neutra sunt, et quidem activa ea quibus contraria non exstant, ut ambulans currens, neutra, ut videns dormiens. participia quaedam activa vel passiva sunt, ut amans amatus, docens doctus. participia praeteriti et futuri temporis
25 genera distingunt, ⟨praeteriti⟩ ut doctus docta doctum, futuri ⟨ut⟩ docturus doctura docturum, praesentis confundunt, ut docens. his tamen pauca discrepant, quae non ratione sed consuetudine pronuntiantur, ut pudibundus ludibundus, quorum et feminina habent suam

---

24 partipicia — p. 232, 8 *Bon. 535*

N II 8^v, 2] 3 actiue aut passiue C actiua ū passiua N 10 *add. K.* luctatus secutus *K.* limatus scriptus N 13 exprimere tam actiua quam passiua Sunt alia uadatus N *rectus ordo* C 16 actiua C aequa N 20 et quidem N sunt quidem C 21 contraria ω contra N 24 docens doctus *coni. K.* dolens dicens N 25 *add. K.* 26 *add. K.* 28 ratione *coni.* C latine N *Bon.*

formam cum neutralibus. nam et pudibunda ludibunda et pudibundum ludibundum dicimus. participia semper generaliter, non specialiter feruntur. numquam enim certam personam notant, ut pulsus pulsurus. participia sicut verba interdum semel, interdum saepius agere quid significant, et quidem praeteriti temporis lectitatus, praesentis lectitans, futuri lectitaturus. nec tamen omnia in eandem formam cadunt, sicut criminans rubens cadens. quaedam participia sunt ⌊et⌋ inceptiva, ut calescens tepescens, a quibus neutra nascuntur feminina ⟨non⟩ habentia, ut rubens calens, nec tamen in praeteritum exeunt tempus, sicut secans sectus. omnia participia praeteriti temporis perfectae rei habent significationem, ut emptus captus, praesentis interdum inperfectae rei, ut lucens tepens. videndum erit ne appellationes quae in formam participiorum incidunt participia putentur, ut recens frequens decrepitus hastatus togatus palliatus barbatus. haec enim et similia speciem habent participiorum, sunt tamen appellationes, quia nullius in se verbi vim continent. at in femininis quaedam speciem participiorum habent, quaedam etiam ipsam vim, ut pictura litura scriptura. sunt enim appellationes et participia futuri temporis ⌊ut⌋ in masculinis liturus scripturus picturus. at cum dico 'in verbo litura est' et 'bona scriptura' ⌊et⌋ 'pictura mirabilis', fiunt appellationes binasque habent significationes. nam ⟨et⟩ ars ipsa pictura | appellatur et opus quod pictum est. item cum dicimus 'nullus animatus' 'bene animatus est', utrumque in appellationem cadit. etenim homo est tantum animatus et [est tamen] bene animatus. fiunt tamen participia. | item doctus et sapiens. nam doctum ita ut peritum declinamus et sa⌊pientem illum

---

N III 1r, 1 *a v. 31*] 2 participia — p. 232, 8 *exc. Paris. fol. 121v* 6 lectitatus C *Bon.* lectitans N 10 feminina habentia N finita non h. *K.* 27 *add. K.* 30 est tn̄ animatus et ē tn̄ ani bene animatus *deletis litteris* ani N *corr. del. K.* 32 *suppl. ex* C

ut prudentem⌋. utrumque tamen appellationis vim optinet, et nihilo minus in participi⌊um cadit. et oritur⌋ a verbo quod est sapit. sunt quaedam participia praesentis temporis quae nec in praeteritum nec in futurum
5 tempus cadunt, ut potens pollens. quaedam praeterito carent, ut volens ⌊ambula⌋ns. quaedam praeteritum habent solum, ut fretus. neque enim praesens aut futurum admittit.

Cominianus grammaticus ita de participio
10 breviter refert. participium est pars orationis cum tempore et casu. participium autem dictum videtur, quod partem capiat nominis partemque verbi. trahit enim casum a nomine, tempus a verbo. participia autem trahuntur a verbo activo duo, praesentis temporis
15 et futuri, ut scribens scripturus, a passivo duo, praeteriti temporis et futuri, ut scriptus scribendus, a neutrali duo, praesentis temporis et futuri, ut sedens sessurus, a communi quattuor, praesens et praeteritum et duo futura, ut vadans vadaturus vadatus vadandus, a depo-
20 nenti tria, praesens, praeteritum et futurum, ut luctans luctatus luctaturus. sunt multa nomina quae speciem participiorum habeant, ut tunicatus galeatus. quae cum partem verbi non habeant, non recte participia dicuntur. neque enim dici potest tunico aut galeo. quaedam
25 participia similia sunt appellationibus, ut passus visus cultus, sed in declinationibus deprehenduntur. nam quae participia sunt genetivo casu in i exeunt, ut huius passi visi culti; quae vero appellationes, in us, ut huius passus visus cultus. participiis accidunt genus figura
30 numerus casus tempus qualitas.

9—30 *Diom. 401, 26 402, 23 Sac. 443, 16 Don. 387, 17 Dos. 408, 1 Max. Vict. 200, 26 [Asp.] 552, 26 Prob. 138, 26 August. 520, 1*

N III 1r, 1] 1. 2 *suppl. ex* C 6 *suppl. K.* 26 de- rephenduntur N 29 accidunt genus (a nomine) figura (ab utroque) num̄ (ab utroque) cas: (a nomine) temp: (a uerbo) qualitas (a uerbo) N accedunt genus figura numerus tempus casus C

⟨XIII⟩ DE ADVERBIO

Adverbium est pars orationis quae adiecta verbo significationem eius implet atque explanat. adverbia aut suae sunt positionis aut ab aliis | transeunt. a se 181 nascuntur, ut heri nuper; ab aliis transeunt, ut doctus 5 docte, sapiens sapienter. adverbiis accidunt significatio figura conparatio. significationes adverbiorum sunt plurimae. significant enim tempus, ut heri nuper; locum, ut hic; numerum, ut semel; negationem, ut non; adfirmationem, ut etiam; demonstrationem, ut ecce; 10 hortationem, ut heia; optationem, ut utinam; ordinationem, ut deinde; interrogationem, ut cur; similitudinem, ut quasi; dubitationem, ut fortasse; invocationem, ut heus; responsionem, ut heu; prohibitionem, ut ne; communicationem, ut pariter simul; separationem, ut 15 seorsum; comparationem, ut magis potius; eventum, ut forte; qualitatem, ut bene; quantitatem, ut nimium. figura in adverbiis sicut in omnibus partibus orationis aut simplex est, ut iuste, aut conposita, ut iniuste. comparationem recipiunt adverbia, quotiens appellationes 20 unde transeunt comparantur, ut docte doctius doctissime, quia ⟨est⟩ doctus doctior doctissimus. adverbiis omnibus praepositio separatim adici non debet. et haec quidem breviter Cominianus grammaticus disseruit. alii autem per eadem aut eo amplius 25 processerunt sic.

Adverbium est pars orationis quae praeposita verbo

---

1 De aduerbio *Bon. 527* 2—23 *Diom. 404, 3 Char. 181, 17 expl. in Don. 558, 1 Sac. 442, 14 Don. 385, 10 Dos. 408, 21 411, 12 Max. Vict. 201, 13 Aud. 347, 22 August. 517, 34 [Asp.] 551, 35 Prob. 150, 28*

N III 1r, 1] 1 De aduerbio] *excerpta Paris. f. 119 sqq. praeterea praeposito nomine Cominiani complura hinc excerpta sunt in* b *(cf. anecd. Helv. CLVI), quibuscum faciunt cod. Leid. Voss. 33. 4 et Sanctamandinus M. 7. 3; quorum librorum discrepantia, si quid interesse videbatur, adscripta est* 22 *om.* N b *add. Diom. 405, 21* 23 non potest *corr.* non debet N

significationem eius implet atque explanat. adverbio accidunt significatio conparatio figura. ⟨significatio adverbiorum in hoc esse comprobatur,⟩ quod sunt loci, ut hic illic ibi; temporis, hodie cras heri nuper; nu-
5 meri, semel bis centies; negandi, haud non; monstrandi, ecce eccum eccere; hortandi, heia age agite, quamvis age et agite vim obtineant verbi activi imperativi modi; optandi, utinam velim; ordinis, deinceps deinde; percontandi, cur, quid ita, quapropter, quare, quamvis
10 quapropter et quare inpleant aliquando et confirmandi vicem; similitudinis, ut ceu quasi velut; dubitandi, forsitan fortasse fortassis fors; personative, mecum tecum; vocative, heus, quid est, ioe, heia; respondendi, heu; adfirmandi, etiam; prohibendi, ne; communicative, pa-
15 riter simul; separandi, seorsum; conparandi, magis potius; eventus, forte; qualitatis, bene; quantitatis, nimium.

Adverbia non omnia ex praepositis partibus orationis proficiscuntur, ut sunt quae aut tempus significant,
20 ut heri cras postea, aut locum, ut hic illic ibi; et quae trahuntur ex nominibus tamen ex omni genere vocabulorum ⟦non⟧ figurantur. statim enim a littera terminata nomina Latina nulla ex se adverbia faciunt Latina. nam neque a Catilina Sisennaque Catiliniter
25 aut Sisenniter recte dicimus. hoc idcirco introduximus ut sciant, siqui inveniunt, non nisi Graeca se inventuros, quae scilicet in usum veniunt Latinitatis. nam et
182 a poeta et pirata, quae sunt Graeca, poetice | et piratice dicimus. e littera terminata nomina καθολικῶς nulla
30 ex se adverbia faciunt, quae non sunt nisi Graeca, ut Agave Helle Tyche: sed neque ex his Agavice aut Hellice aut Tychice recte pronuntiabitur. fuerunt autem qui ex his quae o terminantur putarent adverbia trahi

---

N III 1r, 1] 2. 3 *add. Bon.* 527 3 quod *Bon.* quae N 11 forsitam N 20 aut quae C 21 nominibus *Fab.* omnibus N 26 inueniant C 28 graeca sunt C 31 Helle Tyche C telete N 32 Hellice aut Tychice C teletice N

posse, ut est ordo mucro, diversis tamen figuris. ab ordine enim ordinate et a mucrone mucronatim dicimus. sed mihi non videtur hoc quod est ordinate ab ordine tractum sed ab ordinato, nec minus a mucrone mucronatim sed a mucronato. ac ne singula persequa- 5 mur unde non proficiscantur adverbia, ad ea veniamus quae canonis ratione subnixa videntur.

R littera terminata nomina, hanc litteram quotiens e antecedit, quattuor modis fiunt adverbia. aut enim e finiuntur et totidem syllabas servant, ut piger aeger 10 pigre aegre faciunt; | aut in eandem litteram ⌊desin⌋unt et syllaba crescunt. nam et liber miserque libere misere faciunt. ter⌊tia⌋ species ⟨est⟩ eorum quae ⌊⌊in⌋⌋ ter s⌊yllabam⌋ faciunt, celer acer celeriter acriter. sed circa hoc nomen ⌊utique con⌋sistit quaestio, quia quidam non 15 putant ab eo quod est acer acriter recte factum sed ab acris, quod refellitur. nam huius adverbii superlationes cuius is litteris nomina terminantur, ut agilis docilis, et superlativo litteram s geminant efficiuntque agilissimus docilissimus, ⌊⌊quorum adverbia⌋⌋ agilissime doci- 20 lissime dicuntur. at cum non aliter dicamus acerrime quam celerrime, manifestum est acriter factum ab eo quod est acer, ut celer. quarta species est eorum quae per im litteras terminantur, ut passer anser, passeratim anseratim. tenere an teneriter dici debeat quaesitum 25 est. nam quidam teneriter efferunt ut celeriter, alii vero tenere ut libere. sed inspiciendum est unde potissimum adverbia figurari debeant. nam cum sit et tener et celer et liber eiusdem terminationis, necessario ambigitur in adverbii figuratione. nominativus casus nullum dis- 30

N III 1r, 2 *a v. 11*] 4 ordinationec N *(expuncta poster.* i *littera)* ordinatu nec C 5*a mucronatu C 9 fiunt N *Bon.* p faciunt *K.* 12 et una syllaba crescunt p 13 *suppl. ex* n *Bon. addidi; cf. v. 23* in ter syllabam faciunt p er syllabam faciunt *Bon.* er s . . . . (syllaba n *K.*) faciunt N 15 utique sistit n utique consistit C 21 dicamus *Fab.* dm̄s N 24 litteris N 26 efferunt *corr.* n[1] egerunt N

crimen ostendit. sequitur itaque ut ⌊ab⌋ obliquis casibus formam adverbiorum mutuemur. ea itaque quae genetivo casu i littera terminantur i in e mutant et faciunt adverbia, ut ex eo quod est pigri pigre et nigri
5 nigre. nec minus etiam quae crescunt obliquis casibus, ut liberi libere, miseri misere. ergo cum per omnes casus tener non aliter declinetur quam liber, sequitur ut tenere proportione dicatur ut libere. nam ea quae ter syllaba finiuntur in adverbiis utique in nomine ge-
10 netivum habent is litteris terminatum, ut celeris celeriter, acris acriter, alacris alacriter. |

183 Or litteris terminata nomina, ut quidam putant, duabus sed diversis ex se figuris adverbia faciunt, ut orator oratorie, memor memoriter. sed animadvertendum
15 est num oratorie non ab oratore sed ab oratorio trahatur. nam ut est alicuius vis oratoria et oratorius modus, sic forsitan figurari possit oratorium, unde proficiscatur hoc adverbium quod oratorie dicitur.

Vr litteris terminata nomina faciunt ex se adverbia
20 duobus modis figurata, ut satur sature, fur furtim. notabimus autem satur nomen inter ea esse quae ad analogiam non pertinent, cum cetera ur litteris terminata in genetivo casu is finiantur, ut turtur turturis, murmur murmuris.

25 Es terminata nomina videntur ex se duobus modis adverbia figurare, ut quadripes quadripedatim, miles militariter. sed, ut in superioribus dictum est, militariter ab eo venit quod est militaris.

Is terminata in adverbiis ter finiuntur, ut docilis do-
30 ciliter, agilis agiliter. atque * quidam consentiunt. aiunt

---

N III 1^r, 2] 2 mutuemur C intuemur N 15 sed ab oratorio C sed ab oratione N: licet oratorie, ut quibusdam placet, ab eo quod est oratorius figuretur p 17 forsitam N

26 quadripes quadripedatim p C *Bon.* quadrupes quadrupedatim N (i *supra* u) 30 *inter* atque *et* quidam *in* N *nihil fuisse videtur* C *add.* quia legi (*corr. ex* qui a lege): is terminata faciunt aduerbia in ter, ut docilis dociliter utilis utiliter, licet legam utile

etiam ⌊⌊ut⌋⌋ viliter dici oportere et faciliter, quoniam quidem ea antiqui usurpaverint. non nulli etiam faculter aiunt oportere dici, cuius conpositum hodieque in usu est, quoniam quidam dicunt difficulter. sed ridiculu⌊m est⌋ legem adversus consuetudinem ferre, quae sola in 5 nostro sermone dominatur. ⌊de quo⌋ usu pronuntiativo magis ⟨vile⟩ et facile me legisse audaciter dixerim, ut vil⌊e⌋ emisse. nec verebor ne quis me putet vocabulum pro adverbio posuisse, si quidem multa sunt alia quae vocabulorum speciem in adverbiis teneant. nam et 10 Romae sum et ruri fui quid aliud est, quam adverbium loci? nec dubitari tamen potest [non] in his apparere et casus et vocabuli speciem.

Vs terminata nomina quinque modis adverbia faciunt, aut e correpta, ut malus male, aut e producta, ut doc- 15 tus docte, aut o producta, ut falsus falso, aut o correpta, ut citus cito, aut im, ut strictus strictim. nec tamen his omnibus legibus cessit consuetudo. nam ut a superioribus | recedamus, qui ab eo quod est huma- 184 nus humaniter dixerunt et multa similia, usque ad nos 20 certe consuetudo permansit ut ab eo quod est divinus divinitus dicatur et ab eo quod est antiquus antiquitus, cum interim in his maneant etiam prioris legis adverbia. nam non minus per hanc significationem divine et antique dicimus. item ab eo quod est largus reman- 25 sit in consuetudine ut largiter diceremus, si quidem in differentiam veniat large ab eo quod est largiter, quod large quid⌊em⌋ significat effuse et abundanter, ut dicimus 'large et liberaliter patrimonio usus est', et largiter multum, ⌊⌊ut⌋⌋ 'largiter pecuniae habuit'. 30

et faciie p *post* agiiiter *add. Bon.* excipiuntur facile et difficiie, *unde lacunam statui*

N III 1r, 2] 1 uiiiter *K.* utiiiter N quoniam quidem ea antiqui *Fab.* qm̄ quidam ea antiquius N 4 quidam *K.* quidem N 6 de * usu n *suppl. ex* C 7 *add. K.* legisse *K.* egisse N audacter C 8 uiie *scripsi* uir . . . N uiriiiter n uirile C 12 *om.* C 18 cessit C recessit N accessit *Fab. Bon.* 22 diuinit̄ (*h. e.* -ter) N 26 diceretur C 27 uenit *K.* 28 quidem *om.* n, *e cod. Lin.*

Ns litteris terminata uno modo ex se faciunt adverbia ter termin⌊ata⌋, ut decens decenter. non nulli etiam ex participiis putave⌊runt⌋ talia figurari, ut Verrius Flaccus *(fr. 22 F.)*, qui ab eo quod est audens au⌊denter 5 dicit⌋: aut certe superiores dixerunt, quatenus in recenti con⌊suetudine non per⌋inde usitatum est. ⌊se⌋d t⌊amen⌋ audens t⌊am vocabulum est quam⌋ participium; ! et cum ex se adverbium facit, vocabuli vicem obtinet, tam he⌊rcule⌋ quam cum recipit comparationem. nam sicut 10 comparationem non recipi⌊unt⌋ participia, ita ne ⟨in⟩ adverbia quidem transeunt. alioquin si ab eo quod est audens sig⌊nifi⌋catione participii audenter diceretur, procul dubio et ex eo quod est faciens et scribens similiter quiddam exprimeremus. at si dicemus audenter 15 tam quam sapienter, fateor, si quidem sapiens non qua participium sed qua vocabulum est, quo quis etiam sapientior dicitur, in adverbium transit: sapienter, ut cum sapientia, audenter, qua⟨si cum⟩ audentia. et ne nos fallat figura quorumdam vocabulorum, quae eadem 20 est participiorum, hanc legem advertimus non aliubi 185 inventuros nos adverbia | ab his partibus orationis terminata quam in quibus conparatio potest inveniri, ut est elegans elegantior eleganter, decens decentior decenter, pudens pudentior pudenter: sic ergo audens 25 audentior audenter qua vocabulum, non qua participium, in adverbium transfiguratur.

Rs terminata duplici modo ex se adverbia faciunt in ter decurrentia. quorum unus est qui i litteram servat ante novissimam syllabam, ut vecors vecorditer, 30 alter qui sine i littera effertur, ut sollers sollerter. ne-

---

N III 1[v], 1 *a v. 7*] 2 *in hoc et in tribus versibus qui proxime secuntur propter vitium quoddam membranarum lacuna a librario sub finem versus relicta erat* 4 audens * aut (audenter *suppl.* n[1]) *suppl. K.* 5 recenti * inde n *suppl. ex* C 6 *suppl. K.* ..dt. (*h. e.* sed tn̄) N 7 *suppl. ex* C te..abulis.. (C *et* abulis *incerta*) legit *K.* 9 *suppl. ex* C *add. K.* 14 at *Lin.* aut N 17 transit *Lin.* tamen non N 18 cum sapiam audenter quam audentia C add. *K.* 28 in ter *K.* in er N *Bon.*

que omnia tamen quae rs litteris terminantur in adverbia transeunt, sicut concors. iners quoque habuit dubitationem an omnino in adverbium transire possit, quamvis in vulgari consuetudine sit inerter. non statim tamen adnuere debemus, nisi auctoritas eruditi 5 alicuius accesserit. nam inertissime quin recte dicatur dubitare non possumus, cum ab eo quod est inertissimus veniat. fors quoque variarum figurarum adverbia facit. dicimus enim ⸤forsan⸥ forsitan fortasse fortassis; et consuetudine quidem obtinuit ut fortasse libentius 10 diceretur quam fortassis, quoniam fortassis auribus nostris absurdius videtur. at forsan et forsitan poetis relinquemus, quae Latina esse nemo dubitabit, cum et Vergilius dicat *(A. 1, 203)*

'forsan et haec olim meminisse iuvabit', 15
'forsitan et Priami fuerint quae fata requires'
(A. 2, 506)

nec minus fors pro adverbio ponitur, ut *(A. 5, 232)*
'fors aequatis cepissent praemia rostris'.

X littera terminata duobus modis in adverbia trans- 20 eunt. aut enim im litteris terminantur, ut grex gregatim; aut per r, ut audax audaciter, loquax loquaciter. sed meminerimus ⸤audacter⸥ eruditorum consuetudine sine i littera elatum, non ut procaciter aut loquaciter.

A femininis quoque nominibus a littera terminatis 25 nascuntur adverbia im litteris finita, ut fascia fasciatim, centuria centuriatim, decuria decuriatim. non nulli autem decuriatim et centuriatim non a decuria et centuria sed a decurione et centurione tracta putant, sic uti ab ordine ordinatim [vel ab ordinato], non intellegentes 30 similia nomina non esse ordinem et centurionem. nam

---

N III 1v, 1] 9 *add.* p *Bon.* 10 libentius C libenter N 12 at N ut C forsam et N poetis relinquemus *Fab.* potius reliquemus N 19 cepissent N meruissent C 22 aut per r n *Bon.* ut per ·r· N 23 consuetudinem per ·i· litteram N *corr. et post* mem. *inseruit* audacter n[1]: audax audaciter, licet audacter legamus p 26 fascea fasceatim C 28 a decuria *Fab.* a curia N 30 *del. K.*

ut ordo et centurio ea figura qua utrumque o terminatur similia sunt, ita qualitate et significatione disparia. fasciatim quoque non a fascia putant tractum sed a fasce, si quidem fasciatim [tractum] non per fascias sed
5 per fasces, ut centuriatim non per centuriones sed per centurias. a neutris quoque nominibus trahuntur adverbia im litteris terminata, ut membrum membratim, uber ubertim.

Non nullis grammaticis placet ut a nominibus sic
10 etiam a participiis et pronominibus et verbis adverbia
186 figurari, ut ab eo quod est iustus iuste | fiat, ab eo quod est sapiens sapienter dicatur, nec minus a pronomine me meatim, te tuatim, denique ab eo quod est curro cursim, pungo punctim. mihi videntur errare, quod ad-
15 verbium sapienter putent a participio descendere, cum sapiens tam nomen sit quam participium. verum participium indiget tempore, comparatione nomen ⌊et⌋ hac ipsa figura ex se adverbia faciat, si quidem legens vocans nequaquam transeant in adverbia. at an evidenter
20 dicamus ⌊ut⌋ sapienter ⌊et⌋ audenter quis dubitat? sed non ea lege qua participia sunt sed qua etiam comparationem recipiunt, quod est nominum proprium. nam si ab eo quod est constans adverbium diceretur constanter, quis dubitabit et ab eo quod est aedifico aedificans
25 aedificanter dici? et si ab eo quod est sapiens sapienter, ⌊item capi⌋o capiens capienter? quod cum omnino regula Latini sermonis non admittat, | ⌊procul du⌋bio remota participia sunt ab hac figurandorum ex se adverbiorum facultate. et siqua videntur a pronominibus
30 trahi adverbia, tantum in grammaticorum commentariis animadvertimus, in consuetudine non videmus; quae

---

N III 1v, 2 *a v. 27*] 4 *del. K.* 6 nominibus appellatiuis sic *Bon.* 10 et uerbis C *K.* ut uerbis N 13 te *corr.* n[1] et N 15 putant *K.* descendere *ω* defendere N 17 comparatione C comparatio N et hac ipsa figura C hac ipsa figurandi N 22 recipiunt C recipiant N 24 quis C qui N 26 item capio capiens capienter C . . . . o (item sapio n) sapiens sapienter N

ut fuerint, tamen consensu publici usus antiquata sunt. et si non nullis placet a verbis fieri adverbia, ut ab eo quod est curro cursim, pungo punctim, ego tamen quaero quid ita non potius adverbia a vocabulis tracta sint, ab eo quod est punctum punctim et ab eo quod 5 est cursus cursim. sic enim in superioribus diximus, nomina us terminata non numquam ex se adverbia facere in im exeuntia. animadvertimus enim omnia verba quae non possunt etiam ad nomina transire nulla ex se adverbia facere. 10

Adverbia localia significant aut in loco, ut Romae, aut in locum, ut Romam, aut per locum, ut hac illac. adverbia quae a nominibus trahuntur aut integram figuram nominum servant, ut Romae Puteolis, aut inminuunt vel inmutant, ut domi noctu. sicut in nominibus 15 diximus quaedam aut conparationem non recipere aut superlationem aut utrumque aut prima positione carere * ita enim etiam in adverbiis hanc m finiuntur sententiae, ab eisdem initium et saepe faciunt sequentes.

Aliis de adverbiis longius disserere ita pla- 20 cuit. adverbium est pars orationis quae adiecta verbo significationem eius explanat atque implet. ita | nam 187 cum dico, Palaemon docet, nondum significo satis vim planam verbi, nisi adiecero bene aut male. sed quoniam multae species sunt adverbiorum, singulas adieci- 25 mus. qualitatis et quantitatis sunt quae ex secundo ordine derivantur in e, velut doctus docte, item lepidus lepide. excipiuntur autem ex secundo ordine duo quae in e brevem veniunt, velut bene male. sunt quae a tertio ordine derivantur in ter, velut fortis fortiter, felix feli- 30

21 adverbium — 24 male *Diom. 403, 17* 24 sed — p. 242, 3 *Dos. 411, 17*

N III 1v, 2] 14 inminuent uel inmutent (a *supra* e) N *corr.* C *Fab.* 18 *lacunam statuit K.; satis magna fuisse videtur, ut quae eam secuntur procul dubio corrupta vix sanari possint* m finiuntur — et N merentur sententiam sui iisdem initum et C 24 plenam *ω* 25 adiiciemus C 27 sumuntur ln e C

citer. excipiuntur ex tertio ordine, ut facilis facile, vilis vile; sed in conpositione facilis, quod est difficilis, difficulter facit.

Ex omnibus ⟨nominibus⟩ quae ⸤is aut⸥ us terminantur veniunt comparationes et superlationes, praeterquam ex bene et male, quae corrupta sunt. sed ex his quae e ante us habent et i ante us comparationes fieri non possunt. neque enim ab idoneo idoneor fieri potest neque a necessario necessarior et similibus.

Sed qualitatis adverbia etiam aliis litteris terminantur, in us, velut funditus radicitus divinitus humanitus antiquitus caelitus publicitus; item in im, velut caesim viritim alternatim vicatim partim cursim gradatim separatim paulatim minutatim sensim furtim deditim carptim vicissim; item in o, velut consulto tuto falso supervacuo cito secreto bipertito tripertito quadripertito fortuito continuo opinato clandestino matutino; item in am, velut clam nequiquam palam obviam bifariam trifariam quadrifariam. Plinius Secundus *(p. 41, 7 B)* inter adverbia qualitatis posuit dicendo legendo dicendi legendi, quae quidam amplius verba putant infinitiva vel usurpativa, de quibus et supra *(p. 225, 17)* notavimus.

Numeri adverbia sunt, velut totiens quotiens aliquotiens saepe saepius saepissime semel bis ter quater deinceps primum iterum tertium quartum.

Temporis adverbia sunt infinita, velut olim aliquando

10—15 vicissim *expl. in Don. 560, 9 558, 11* 10—19 quadrifariam *Dos. 412, 4* 23—p. 244, 26 *Dos. 408, 25*

N III 1^v, 2] 1 *ante* uilis *add.* C utilis utile 4 Com. ex omnibus nominibus quae is aut (is aut *etiam in* C) us terminantur ueniunt conparationes et superlationes praeterquam ea, bene et male, quae corrupta sunt b 6 corr$\overset{e}{u}$pta N 22 uel usurpatiua *om.* C 26 temporis aduerbia sunt infinita, ueluti olim aliquando quondam nuper tandem. sed et numerus est etiamnum, id est adhuc tandem iam tandem tum p: temporis infinita ueluti ollim aliquando quondam nuper tantidem etiamnum id est adhuc tandem iam tum inde iamdudum umquam nonnumquam b infinita C *(Dos.)* infinitiua N *Bon.*

quondam nuper [tantidem sed est numeri] etiamnum,
id est adhuc, tandem iam tum inde iamdudum umquam
numquam mox interim cottidie interea interdum subinde
cummaxime nunc confestim actutum evestigio ilico sta-
tim continuo subito repente et repentino extemplo recens 5
frequenter semper tantisper paulisper parumper postea
ante antea postquam dum donec donicum simul simu-
latque vix vixdum. item temporis finita adverbia, ho-
die cras perendie diequarto heri nudiustertius nudius-
quartus nudiusquintus mane vesperi noctu interdiu 10
pridie postridie postmeridiem antemeridiem. |

Loci adverbia sunt sic, primum in loco, ubi ibi hic 188
illic ibidem istic intus foris comminus; in locum, velut
quo hoc illo utro utroque neutro huc illuc istuc isto
eodem intro foras introrsum dextrorsum sinistrorsum 15
retrorsum: eadem et per s litteram extremam efferun-
tur, velut dextrorsus sinistrorsus et cetera: e loco, ve-
lut unde hinc illinc utrimque inde indidem istinc in-
trinsecus. sunt etiam quae et in locum et in loco ⸢et e
loco⸣ significant infinita, velut susum deorsum supra 20
infra ultra citra extra intra super subter ante post. | per
locum, velut hac illac istac recta qua.

Sunt etiam adverbia quaedam in loco, quaedam e
loco, quaedam in locum; et primum in loco, velut ubi
eras? Romae; e loco, unde venis? Roma; in locum, ubi 25
is? Romam. est ergo in loco per genetivum, cum ex
primo et secundo ordine veniunt, ut Romae sum, Beryti
sum, domi sum, secundum veteres, qui ita declinave-
runt haec domus huius domi. cum vero tertii ordinis

N III 2[r], 1 *a v. 21*] 1 *del. K.* 2 idest] nondum C 8 finita b C *Bon. (Dos.)* finitiua N 9 perendie *corr.* n[1] *Bon.* repente N b 11 $\overset{o}{p}$pridie N postpridie b posteradie *Bon.* 15 dextrorsum C *Dos.* extrorsum N 17 dextrorsus C extrorsus N 18 inde indidem b inde indiem N 19 *om.* N *Bon.*: Sunt aduerbia quae in locum et de loco et in loco significant p 20 susum N *Dos.* sursum p b *Bon.* 22 iliac istac p b illac ista N *cod. Leid. Bon.* 24 et primum p *Bon.* ut primum N 25 ubi is N C *Bon.* ubi uadis p

sunt, ablativo casu utimur, velut Carthagine Sidone ⌊sunt⌋; quamquam recentiores Carthagini et Sidoni sunt per dativum voluerunt: etenim dicimus ruri sum. at cum e loco dicimus, ablativo ex omni nomine civitatis
5 utimur, velut Roma venio, Carthagine venio, et utique sine praepositione. quamquam cum de praepositionibus dicere coeperimus, etiam de hoc plenius adnotari necesse est.

Negandi adverbia sunt, velut non nequaquam haud-
10 quaquam parum; adfirmandi adverbia sunt, velut scilicet etiam quidni nimirum ilicet profecto plane; percontandi, velut cur, quare, quid ita, ecquid, num, nonne, utrum, utrumne, an, annon; demonstrandi adverbia sunt, velut en ecce; optandi, velut utinam velim; ordinis,
15 deinde deinceps tunc ante post; similitudinis, ita, perinde ac si, prout, item, adeo: videntur et haec ⟨quae⟩ inter comparativas coniunctiones alii posuerunt, tam quam, ut tam quam bonus amicus, tam ille quam hic: dubitandi, fors forsitan forsan fortassis fortasse fortas-
20 san; congregandi, velut una simul pariter; personalia, ut mecum tecum secum nobiscum vobiscum mea tua ⟨sua⟩ nostra vestra; hortandi, heia age agedum; con-
189 pellandi, ut heus; respondendi, ut heu; prohi|bendi, ut ne, ⟨ne⟩ feceris, negandi modo, ne id facias, adfir-
25 mandi modo *(Cic. pro Rosc. Am. 18, 50)*, 'ne tu, Eruci, accusator ridiculus esses'.

23 prohibendi—26 *Diom. 404, 17*

N III 2r, 1] 2 *add.* p (sidones sunt) *Bon.* 7 adnotari N disputari C 10 adfirmandi, ut etiam quidem quippe quin immo scilicet licet nimirum dumtaxat sane profecto proculdubio plane utique certe nimpe prorsus licet uidelet. demonstrandi, en ecce eccum eccere. percunctandi, ueluti cur quare quid ita quidnam nonne utrum utrumne numne (numni b *et Sanctam.*) numquid (quippeni *add. cod. Sanctam.*) anne b 12 ecquidnum *vel* etquidnam N 16 *add. K.* 17 alii] *cf. Char. 225, 31*
19 fortassan *cod. Leid.* C fortansan N fortansan b *Bon.* fortassis fortansisan *cod. Sanctam.* 22 *add.* b age agendum N: ortandi age eia agedum agite b 23 heus prohibendi C 24 *add. K.*: prohibendi necne b

In adverbio numquam quaestio oritur negationis sit an temporis. utrumque videtur in se habere, et negationem et tempus. neque enim aliud est numquam quam non.

Inter adverbia numeri haec quoque alii adiecerunt, 5 quot tot quotqot aliquot; quae ita posita inter adverbia non est nostrae aestimationis reprobare. certe inter aptota nomina pluralia posuimus *(p. 41, 1)*, secuti praecepta magistri nostri. alii inter pronomina posuerunt.

Item ex praepositionibus quae mutato accentu in 10 adverbia recidunt haec: infra, infra stat; supra, supra stat; extra, extra stat; intra, intra sedebat; ultra, ultra non faciam; citra, citra discurrit; circa, circa equitat; iuxta, iuxta fecit, id est similiter; contra, contra tendit; subtus, subtus erat; coram, coram stetit, id est palam; 15 ante, ante venit; post, post sedit; prope, prope cecidit, hoc est paene; usque, usque illum mulcavit, hoc est valde, item illo usque cum venisset; subter, super. et quam diu sine casibus enuntiantur, adverbia erunt; receptis casibus praepositiones sunt. 20

Inter adverbia quidam haec posuerunt, quae etiam apud veteres observata sunt, velut translatui dimissui receptui ostentui, et siqua eius modi sunt alia quae casui dativo dantur, in quibus observabimus ita dicere, translatui est et translatui facit, mittit translatui non 25

10—20 *Char. 231, 24 Diom. 407, 19* 21—p. 246, 2 *Diom. 407, 27*

N III 2[r], 1] 1 numquam Cp nonnumquam N 11 recidunt (*vel* recedunt) *codd. Diom.* recidunt N (e supra) recedunt *Bon.* accedunt *Char. l. s.* 13 equitat *Fab.* equitatum N 14 fecit *Diom. Char. l. s.* facit N tendit C condit N 16 uenit *Diom. Char. l. s.* ueni N sedit *Diom. Char. l. s.* sedet N 17 multauit N 18 subter super N (p supra) 19 enuntiantur *Diom.* enumerantur N 22 translatui dimissui receptui ostentui aduerbia sunt, cum ita loquimur translatui fac et receptui canit ostentui habet. decori quoque et usui, cum dicimus, decori mihi est, usui tradidit, sine dubio aduerbia sunt p 25 mittit (mitti *postea corr.* mittit C) translatui C *Pu.* mittit translatum N *Diom.*

dicimus, et cetera similiter. quidam tamen dicunt similia his esse decori usui et cetera.

Collativa sunt adverbia. Varro *(fr. 48 G.-Sch.)* sic ait in III περὶ χαρακτήρων, propius proxime. in his extra
5 consuetudinem communem frequenter perfectis uti solet Plautus, ut in Aulularia *(668)*

'ea sublevit os mihi penissime',

et in Mostellaria *(656)* ⟨'ita mea consilia perturbat
9 paenissume'. et in Cistellaria⟩ *(63)* |
190 'quid faciam? in latebras condas pectori penitissimo',

et in Curculione *(121)*

'salve oculissime homo'.

sed num oculissime βραχέως legendum?
15 Inter adverbia a pronominibus deducta aliquid ex eo quod est aliquis, quippiam ex eo quod est quispiam, quicque ex eo quod est quisque, quid, numquid.

G. Iulius Romanus ita refert de adverbio sub titulo ἀφορμῶν. adverbium est pars orationis quae
20 adiecta verbo significationem eius explanat atque implet. est enim verbum scribo, cui si adiciatur bene sive male, quod est adverbium, faciet bene scribo, male scribo. eadem est et in Graecis adverbiis cum partibus constitutio, ἐπίρρημά ἐστιν μέρος λόγου ἄκλιτον ἐπὶ τὸ
25 ῥῆμα τὴν ἀναφορὰν ἔχον. qua ratione igitur σχετλιασμοῦ δηλωτικὰ ἐπιρρήματα dixerunt parum specto. quam partem orationis nostri, non ut numerum octo partium

4 propius proxime *Diom. 408, 4 Dos. 412, 29* 19—23 scribo *Char. 186, 30*

N III 2[r], 1] 3 *sqq. in* N *omissa sunt quae saniora habes partim ap. Diom. 408, 4—7 partim ap. Dos. 412, 28—413, 4; cf. Remm. Pal. 120 sq.* 3 collatiua C collatia N ait *K.* esse N 4 proprius N in his N iis C 7 plenissime N 8 mostellaria N (v *supra* o)
8. 9 *add. Goetz-Schoell* 10 latbras N 16 aliquis. quiprime (*in marg.* al. quippe) ex eo quod est quippiam. quicque C
18 G. N C. C 23 cum partibus *Pu.* cum artibus N eadem est in Graecis artibus aduerbii constitutio *con. Lin.* 25 σχητλιασμοὺς ΔΗΜΑΤΙΚΑ C 26 dxn̄t N dixerint *K.* exspecto C

articulo, id est τῷ ἄρθρῳ, deficiente supplerent, sed quia videbant adverbium esse non posse, segregaverunt. non quia nesciam quaedam aliis partibus orationis adverbia esse communia et velut nominis iuncta consortiis, ut gratis falso vero subito, 'domi est' 'domo venit'; nec minus verbo, ut subito; item coniunctionum nexibus strictiora, ut cum dicimus, inquit Vmbrius Primus, ubi si ut ergo; aut praepositionibus similia, ut pro sub prae propter. et Vmbrius tamen interiectionibus locum non dedit, cum vel⌊ut⌋ extrema linea duci postremo vel ab his posset qui eam orationis partem adverbii totam esse voluerunt. quorum siquis defensionis ineat tutamen, quod idcirco πανδέκτης a Stoicis ea pars orationis habeatur, eodem illo summoveri se posse respiciet unde confidit. | nam cum πανδέκτης iure dicatur, cur non alligavit⌊ad⌋ consortium sui eandem quoque interiectionis partem vocavitque secretius, nisi quia rideri metuit et inlu⌊di⌋: tamen ne nostra quidem ratio temere se deliberationi suae sententiisque permisit, quin sep⌊arando viam⌋ propriae virtutis cum orationem istam | vinclis alienae servitutis eximeret non etiam timere⌊t⌋ al⌋tio⌊ris⌋ exitus Graeciae, qui tamen nulli sunt. itaque nomen ei parti tam acriter reddiderunt. interiectionem v⌊ero⌋ . . . cachinnum gemitumve dici media pergentes aestimaverunt, ut inter adverbia quoque pergere si iuberet adfectus vel, ut id multis solet,

N III 2[r], 2 *a v. 15*] 1 deficienti N *corr.* ω 6 subito N consulto *K.* 9 interiectionibus *Fab.* interiectib. N 10 uelut extremae (e *in* ae *deleto*) lineae C 12 quorum — quod] quoniam siquis ineat tutamen (tamen N) C 14 illos C summouere C 15 respiciet N respicietur *superscr.* ł repitietur unde — 16 dicatur *om.* C 16 alligauit *scripsi* alligit N aliquid C eandem C eam N 17 interiectionis C intiectionis N uocauitque *scripsi* uocaüe N uocauere C 18 metuit et inlu . . tñ etsi *satis clare* N *suppl. ex* C ne nostra C nec nā N 20 *suppl ex* C 21 uinclis N uinculis C 22 *suppl. ex* C (alterioris C) 23 ei partitum N experti tamen al. et partitum tamen C 24 uero ∗ cachinnum n uae. ah. he. nū C 25 aestimauerunt N existimauerunt C 26 ut in multis *Fab.*

casus adferret, esset inpunitas. et quid ego de meris interiectionis viribus pertimesco, cum etiam quae omnium confessione putantur adverbia ratio subtilior eius partis esse noluerit sed interiectionis sensibus reserva-
5 rit? quis enim vocandi respondendive heus vel ohe non potius nominibus adiunxit? nec verbis potuit, licet mallet. omnes etenim adverbiorum cernimus semitas ire cum verbis sive per verba, nec potest ulla qualitas nisi verbo subsequente sonare. loci namque si fuerit
10 adverbium, velut illic istic hoc huc illoc illuc istoc istuc, per se nihil faciet nec ullam poterit significationis expedire caliginem, nisi coniunctum verbo velut quaedam in tenebris lux clarior et facies antevertat. itaque 'illic sto' 'illic ero' 'illic abeo' 'illicve luctabor', verborum
15 accessu fit adverbium multi luminis ac potestatis. temporis non minus fiet adverbium, 'nunc veni' 'modo fecit' 'cras abibo'. sed et numeri par causa rationis est. 'semel' etenim 'feci' dicimus 'bis dixi' 'ter ante praeceperam'. negandi quoque similis inceptio est,
20 'minime dixeram' 'non putavi'; adfirmandi, ut 'quidni putaveram' 'quippe respondit' 'utique certavit' 'nempe dicebam' 'prorsus extinxit'; demonstrandi 'en abit', 'ecce venit currit adsistit'; hortandi, 'age propera' 'macte nitier',

25 'heia age, rumpe moras' *(Verg. A. 4, 569)*;

optandi 'utinam veniat' 'velim currat'. quam voluntatem dubio proximam esse cum dicimus, ut *(A. 1, 626)*

'seque ortum antiqua Teucrorum a stirpe volebat',

votis esse comparem credimus. itaque nec fidei com-
30 missorum voluntas sequius accessit, ut haec in ea prae-

N III 2^r, 2] 1 adferret N afferre C 5 uocandi respondendiue heus uel ohe non potius *K.* uocandi. hēs. ū. ohe. N uocandi ueloce C 11 significationis expedire caliginem nisi conlunctum uerbo *K.* significantis (*sic etiam* C) adhlbere caliginem nisi causa cum uerbo N 14 illic reluctabor *Fab.* 20 ut *om.* C 27 dubio *Lachmann* gaudio N 30 h̄ (*h. e.* haec) N non *edd.*

ter iudicium, quamvis tacitum nec adscriptum, votorum solis nisibus et beneficiis crederemus. ordinis item produntur adverbia, ut 'dein dixit' 'denique subsecuta ratio est'. non mi|nus expedit qualitatis, 'strenue ver- 192 satus' 'fortiter restitit' 'segniter subremansit'; interro- 5 gandi, 'cur reliquisti?' *(Verg. A. 5, 13)*

'quianam tanti cinxerunt aethera nimbi?'

comparandi quoque ita est: ⌊ut⌋ dicimus et *(Verg. A. 10, 875)*

'sic pater ille deum faciat, sic sanctus Apollo', 10

et *(Ter. Ad. 739)*

'quasi cum ludas tesseris',

'tam quam currat'; praeferendi, 'magis potest' 'potius est credere'; dubitandi, num fortasse an, 'aut fecit aut facturus erit'; adnuendi, scilicet plane vero, 'vero dicit' 15 'licet facias'; causalis, 'ideoque feci' 'idcirco dixi'; personalis etiam: vis enim adverbiorum per eandem viam tenoremque rationis incedit, 'mecum it' 'tecum est' 'secum duxit' 'vobiscum putavit' 'nobiscum fuit': vocandi respondendive, qui videri potest similis incessus 20 vel ordo sermonis, 'heus curro' 'heu veniebant'. absurdum utique nec socium isti πανδέκτῃ dignumque quod interiectionis propria vis et potestas adgnoscat. sed collatio quam conparationem Vmbrius Primus [ita] nomin⌊nat de⌋fensionis aliquid possit adferre, quanti- 25 tatis vix posse fatearis, quando propem⌊odum⌋ solis qualitatis adverbiis nec aliis obsecundet. iustus etenim facit iuste, dein iustius; superlativo iustissime factum esse profitebitur. item docte doctius doctissime * ut tam ea quae qualitatis aut quantitatis habentur ad- 30 verbia collatione priventur. quorum ratio cum in e

---

N III 2r, 2] 2 beneficiis N indiciis *Lachmann* 5 insigniter remansit C 10 sanctus N magnus p 12. 13 laudas testaris tanquam curratus? C 15 uerum dicit p 21 obsorum f. absonum C 24 quam C quamq. N *del.* C 28 superlatiuo *Fab.* superlatio N 29 *lacunam indicavit K., qua exempla adverbiorum qualitatis quae in comparationem non cadunt excidisse videntur* 30 ā N quam quae *K.* 31 ratio N si actio C

litteram dirigatur, ut rare rarius rarissime et manifeste
manifestius manifestissime, Cicero tamen ad Atticum
libro VIII *(1, 2)* ‘ubi tutissimo’ inquit ‘essent’. ferendum
etenim est illud ad eundem Atticum *(16, 3, 1)* ‘rhetoris
5 tu convivis tuis arcano legis’; immo vero cum ratione
prolatum. etenim hoc non capit collationis officia, ut
arcane arcanius arcanissimeque dicamus aut false fal-
sius falsissime, sed ut sedulo, [nec] consulto vel tuto.
haec enim duo possunt ordines ducere et per augmenta
10 venire sublimius. itaque clanculo, non item dicere raro
sed rare dumtaxat cum ratione poterimus. viderit ete-
nim Helenius Acron commentariis, quos Adelphis Te-
renti non indiligentes attulit, quid altioris causae reive
perspexerit. nam ita disserit: ‘ut falso’ inquit ‘et con-
15 sulto, ita sedulo dictitatum’, nisi forte sine dolo putat
esse sedulo nec cum industria, [vel ideo cum industria,]
cum sit utique diversum. nec enim convenit ei cui
193 puero|rum ineunte vita salus credita est retexenti cu-
ram sollicitudinemve quam ceperat *(Ter. Ad. 962)*
20 ‘ego vos usque a pueris curavi ambos sedulo’,
quasi ei de satisfactione criminis dolique certandum
⌞esset⌟ ac non prae se ferendum de ostentatione meri-
torum. sed quidam non ea contenti ratio⌞ne⌟ consortii
iure putant e et o inter se litteras expedire, quod ego
25 vix adducor ut credam, non quia negem Voturios pro
Veturios et vorsus et olli et contra dictum esse reperiri.
in mediis haec est verborum partibus lepidi pictura
sermonis. u⌞bi vero finis⌟ e littera terminatur aiunt, quia
succedens ei o vel [ei] contra e littera m⌞odo vincit⌟
30 modo vincitur modo alternat modo par est. vincit, cum

N lil 2r, 2] 3 libro VIII *K.* lib. VII N 8 *del.* C Seduio eo consuito tuto similiter quaiitatis sunt p 11 enim C 12 in commentariis C in Adeiphis C 13 quid altioris *ω* qui aitioris N quia iaboris (ai. iiboris) C 16 *del.* C 18 ineuntis uitae C 22 ostentione N 27 in Medis C partibus *K.* actiuus N actibus C 28 *suppl. ex* C 29 *del.* C iittera . ō (*fuit* mō *h. e.* modo) . . . . . . mō N *suppl. ex* C, *ubi est* modo uincit modo uincitur (uincit N); *cf. Char. 199, 26*

dicimus liquido vel raro, non ⌊liquide⌋ ⟨vel rare⟩, et vero, non vere; et cum cotidiano, n⌊ec⌋ cotidiane disserimus; vincitur, cum rarissime dicimus, non rarissimo, ⌊⌊alternat⌋⌋, cum possumus dicere digno te et indigno te fecisti, et cum digne et ind⌊ign⌋e; par est, ut in multis generibus istius modi dictionis, commod⌊o⌋ commodeque, | ut Plautus in Frivolaria *(v. 78 G.)* 'commodo dictitemus'. non quia negem ultra Sassinum interque Vestinos sed et Teatinis et Marucinis esse moris e litteram relegare, o videlicet pro eadem littera claudentibus dictionem. itaque veteres nec haec seu facultas sive ratio seu quidquid est elegantiarum potuit evadere. denique Q. Caepio in M. Aemilium Scaurum lege Varia *(ORF^2 p. 322)* 'cum ab isto viderem' inquit 'cotidie hostis adiuuari'. quae quidem ego reprehendenda non iudico, siqua ratio fortasse non firma nec in legibus suis durans interdumve succumbit alienis elegantiarum remediis adquiescens fidemque proclamat, auctoritatis videlicet nec adeo sanctionis, alienis viribus manus tradens. nam ⌊⌊et⌋⌋ cum dialecticae statum non eadem via nec substan†ia terminarint [et cetera quae Graece sequuntur] ⌊⌊aliqui, ut ὁ Ἀκύλας περὶ κατηγοριῶν δέκα Ἀριστοτέλους· διαλεκτική ἐστι μέθοδος καὶ ἐπιστήμη τῶν σημαι-

---

N III 2^r, 1 *a v. 6*] 1 uel raro *K.* iurare NC *suppl. ex* C *addidi* 2 et cum — disserimus *in* N *post* 4 te fecisti *positum huc revocavi* nec C non n deserimus C 4. 5 et cum digne (et condigne N) et indigne *post* 3 rarissimo *collocatum in* N *huc transposui* 6 commodo. Quae ut Plautus in fibrolaria Commode fecit. Ennius non quod C 8 Sassinum *vel* Sassinam *Ritschl* safinum N *ita con. K.* inter quęstion. osteatinis (ostiatinis C) ut N 9 marrucinis C 11 siue ratio *K.* siue natio N seu uenatio al. seu penatio C 15 adiuuari *K. coll. Char. 196, 8* adlurari N adiutari C 19 alienae C 20 dialecticae ω dialecce N 21 *del.* C *et posuit pro deletis* aliquid (*con.* aliqui ut) *et quae sequuntur Graeca* 22 *post Aquilae fragmentum in schedula interposita adscriptum in margine eius schedulae leguntur etiam haec* ΜΑϹ ЄΙΝ ΤΥ ΤΑ ΥΠΟ ΤΩΝ ΝЄΩΝ *(Corr.* ΝЄΡΙΩΝ) ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΙΑΝΑΟΥΜЄΝΑ, *h. e. ut K. vidit,* τὰ ὑπὸ τῶν νεύρων τοῦ λόγου διανοούμενα

νουσῶν καὶ σημαινομένων φωνῶν. οἱ δέ τινες, ἡ κατὰ φύσιν ὁδὸς ἐπὶ τὴν φύσιν φέρουσα πρότερον, multo |
194 magis ego cui danda quidem est, sed tamen cautior inpunitas disserendi, differentia morabor ingenia lo-
5 quellarum, quod adeo iudico moderatius exsequendum, ut exemplis idem istud bonorum sit nobis ratio subrogata. denique Sisenna Milesiarum libro XIII, velut sciens regulae, quia solis qualitatibus et quantitatibus o littera clauderetur, ita protulit *(fr. 1 P.²)* 'nisi com-
10 minus excidisset, quanti dantur? tanti, inquit Olumpias; simul hoc dicens suavium dedit'; ut scilicet subsonaret quanti preti. tametsi mox idem: *(fr. 2 P.²)* 'proin dato aliquid quod domi habebis' inquit 'quod tibi non magno stabit'. et tamen passim magni te facit
15 dicimus et multi, et quia saepenumero contendere a nobis non desinitis, licet Statilius Maximus de singularibus apud Ciceronem quoque positis saepenumero notet, ut in ceteris an ratio teneat examen, per easdem vias pedetemptim subire conabimur, quidve sit cum
20 officiis rectae constitutaeque rationis quidve licentius proditum requiramus. et prius illud praeverbium an adverbium dici debeat disputemus. Suetonius etenim Tranquillus *(fr. 206 R.)* praeverbium putat dici debere, quod ante, vel adverbium, quod post verbum, appella-
25 tionem etiam nomenque ponatur. sed ut facilitas legentibus adsit non requisita, placeat non per sapores specimenque partis istius et enumerata membra regulis alligata sed ire per litteras maxime, cum adverbium Stoici, ut alias diximus *(p. 247, 13)*, pandecten vocent.
30 nam omnia in se capit quasi collata per saturam concessa sibi rerum varia potestate.

N III 2ᵛ, 1] 3 cautior C cautio N 4 disserendi N deserendi C differendi *edd.* morabor N ornabo C 5 adeo iudicio N habet iudicium C 8 et quantitatibus *om.* C 9 nisi comminus excipis. sed quanti *con. K.* 14 magno statuit. Attamen C 19 cum officio C 26 requisita N accersita *Pu.* per saporis speciem, cumque partis *Pu.* 30 *ad* omnia in se capit N *habet in marg. adscriptum* pandectes est collata N colta *Pu.* 31 uaria rerum C

Aliter pro alias Sallustius historia I *(fr. 116 M.)*, 'sanctus alias et ingenio validus', item in eadem *(fr. 60 M.)* 'insanum aliter sua sententia atque aliarum mulierum' ✶

Actutum ⟨pro⟩ cito Maro VIIII *(A. 9, 254)*, 5

'tum cetera reddent
actutum pius Aeneas atque integer aevi
Ascanius'.

Alias pro aliter Terentius in Andria *(529)*,

'quid alias malim quam hodie istas fieri nuptias?' 10

ubi Fl. Caper de Latinitate 'non ausim adfirmare ⌊alias⌋ pro aliter dici. nam neque pronomen est neque adverbium temporis'. sed proximum vero est ut pro aliter dictum esse fateamur.| 14

Abhinc Pacuvius in Armorum iudicio *(v. 21 R.[3])*, 'seque ad ludos iam inde abhinc exerceant', Plautus in Mustellaria *(494)* 195

'qui abhinc sexaginta annis occisus foret';

ubi Caper 'utroque casu recte dicimus, quamvis ut sordidum et vulgare' inquit 'quidam improbent'. 20

Amplius Lucilius saturarum ⌊libro⌋ I *(v. 5 M.)*,

'quo pacto populum atque urbem servare potis sit
amplius Romanam'.

quod adeo prolixum temporis spatium significat, ut iudices, quotienscumque significabant adhuc se audire 25 velle, 'amplius' dicebant itaque negotium differebant; unde hodieque ampliari iudicium differri dicitur.

---

5 Actutum *Prisc. III 76, 5* 9 Alias *CGL IV 13, 55 205, 43 481, 53*

N III 2ʳ, 1] 1 Com. alia aduerbia ab eisdem litteris incipientia glomerauit, sicuti sunt aliter pro alias, alias pro aliter, actutum pro cito, abhinc b, *quae fidem faciunt iustum verborum ordinem interposito adverbio* actutum *cum suo exemplo turbatum esse in* N salluš. histor. ·I· N 4 *lacunam statuit K., fortasse, ut idem monuit, transpositione titulorum ortam* 5 *add. K. ex* b 6 etera N *corr.* n[1] 11 Fl. Caper *corr.* n[1] pl. caper N *add.* C *Pu.* 21 saturā ·I· N 22 pactum N 24 quod N nam quod C namque *Pu.* spatium C *Pu.* spatius N 25 signifi. adh. (*i. e.* adhoc) N

Ampliter Plautus in ⸤Bacchidibus⸥ *(677)* pro ample. omnia enim nomina quae in qualitate sunt aut in quantitate, si dativo casu in o exeant, adverbia per e litteram faciunt, ut doctus docte, amplus ample. sed veteres
5 non observaverunt.

Artificiose P. Rutilius Rufus de vita sua libro I *(fr. 7 P.²)*, 'Pompeius elaboravit uti populum Romanum nosset eumque artificiose salutaret'; Asellio quoque rerum Romanarum XL *(fr. 13 P.²)* 'tam pulchrum opus
10 tamque artificiose factum passus est dirui'; ubi Fl. Caper 'quamvis artificiosus dici non possit, ut malitiosus'.

Acriter Crispus III *(dub. fr. 4 M.)*, 'non tu scis, siquas aedes ignis cepit acriter, haud faciles sunt defensu
15 quin conburantur proxumae'.

□ * 'aegre faciam filiis'. idem in eadem * subaudiri debet verbum, ut sit aegre. aliter Plautus in Bacchidibus *(691)* 'aegre impetravi'. item Caesellius Vindex libro L aegre ut docte ait posse dici.

20 Brevi pro breviter M. Tullius de oratore ad Quintum fratrem *(1, 8, 34)*, 'ac ne plura' inquit, 'quae sunt innumerabilia, consecter, conprehendam brevi'.

Confidenter pro audacter Terentius in Eunucho *(839)*,
24 'quae eius confidentia est?' |

196 Confestim velut conpetenti festinatione Sisenna Milesiarum XIII *(fr. 3 P.²)*, 'confestim secuta est'. confestim

---

1—5 *Char. 79, 10* 25 Confestim *CGL IV 37, 53 221, 45*

N III 2ᵛ, 1] 1 *add.* C Bacchis *Pu.* 4 faciunt *Char. l. c.* flciunt (n *suprascr.*) N 9 XL N, *vix recte* 13 si q (a *suprascr.*) ędes N 14 acriter *om. Pu.* facile N *corr. G. Wagner* 15 qui ne N quin ne C 16 *lacunas indicavit K. quibus et nomen et versus poetae cuius verba priore loco relicta sunt exciderunt* 18 Caesellius *Fab.* cascellus *corr.* cassellius N 21 inquit *K.* quidem N 24 *post* est *add.* C confidenter, *quod haud scio an frustulum sit plenioris adnotationis, quam Fleckeisen sic restituit:* Confidenter p. a. Terentius in ⟨Heautontimorumeno (v. 1009) 'in qua re nunc tam confidenter restas', idem in⟩ Eunucho

pro continuo et sine intervallo sed iugi festinationis studio pergentis Sallustius libro *(inc. fr. 29 M.)* * 'fessit ut nuntiis confestim lugubribus'; ubi Statilius Maximus 'ordine' inquit 'et sine intermissione': [Sisenna Milesiarum XIII 'confestim secuta est':] Naevius in Tarentilla *(fr. XIII R.[3])* et in Corollaria *(fr. X R.[3])*. 5

Cotidio ut falso pro cotidie Q. Caepio in M. Aemilium Scaurum lege Varia *(ORF[2] p. 322)*, 'cum ab isto viderem cotidio consiliis hosteis adiuvari'. similiter et commodo dixerunt, ut Plautus in Frivolaria *(v. 78 G.)*. 10 commode Titinius in Iurisperita *(v. 63 R.[3])*,

'nunc adeo visam: rem magnam aibat velle se[se] mecum loqui:
et commode eccum exit';

id est in tempore: Sisenna Milesiarum XIII *(fr. 4 P.[2])*, 15 'eamus ad ipsum. atque ipse commode de parte superiore descendebat'.

Concorditer Ennius Annalium libro I *(106 V.[2])*,

'aeternum seritote diem concorditer ambo'. |

Ceterum Sallustius historiarum ⌊libro⌋ IIII *(fr. 69, 16 M.)*, 20 'scio equidem tibi magnas opes virorum armorum et auri esse, et ea re ab nobis ad societatem, ab illis ad praedam peteris. ceterum consilium est Tigranis regno integro meis militibus belli prudentibus procul a domo per nostra corpora bellum conficere'. ubi Asper *(fr.* 25 *11 W.)* 'ceterum quo modo positum est? pro alioquin? ⟨alioquin⟩ consilium est; an pro relicum, ut sit nomen? relicum consilium est'.

Communiter G. Gracchus ut lex Papiria accipiatur

7—10 Friuolaria *Char. 193*

N III 2[v], 2 *a v. 20*] 2 *lacuna numerum libri et ipsa Sallustii verba hausta esse verisimile est; cf. Maurenbrecher ad l.* 4. 5 *del. K.* 9 osteis N adiutari C 12 uelle *ante* rem *Pu.*, *ante* sese NC aiebat N *corr. Ribbeck* *del. Ribbeck* 18 annā lib̄ ·I· N 20 saꝉꝉ hist. ·IIII· N *add. Pu. Merula p. 237* 23 peteris C *Pu. Merula* petieris N 24 domu C 27 *add. Lachmann* ut sit nomen reliquorum (*om.* consilium est) C *Merula*

(ORF² p. 228), 'qui sapientem cum faciet, qui et vobis et rei puplicae et sibi communiter prospiciat, non qui pro sylla humanum trucidet'.

Cotidiano Afranius in Vopisco *(v. 369 R.³)*,

5 'etenim cottidiano in rebus maximis |

197 qui propositis nunc potest, qui meo sit nixus nomine';

Fronto quoque ad Marcum invicem ⌊libro⌋ IIII *(fr. II N.)* 'satis abundeque honorum est, quos mihi cottidiano

10 tribuis'.

Conpacto Afranius in Emancipato *(v. 90 R.³)*,

'te facere conpacto omnia'.

verbum enim quaero an possit esse impersonale, quamvis primae positionis ei status desit. nemo enim etiam

15 nunc dixit conpaciscor.

Dedita opera declinari quidem ut nomen potest, sed tamen vim adverbii retinet: Naevius in Agitatoria *(v. 9 R.³)*,

'quasi dedita opera quae ego volo, ea tu non vis,

20 quae ego nolo, ea cupis'.

De conpecto Plautus in Captivis *(484)*,

'rem de conpecto gero'.

Donicum pro donec. ita Livius, inquit, usurpat *(fr. 20 B.)*,

25 'ibi manens sedeto, donicum videbis

me carpento vehentem domum venisse';

Plautus quoque *(inc. v. 41 G.)*,

'inimicus esto, donicum ego revenero';

sed et Cato *(ORF² p. 110)*, 'tu otiosus ambulas, qui

---

23 Donicum *Prisc. III 74, 11*

N III 2ᵛ, 2] 2 reipup̄. N prospiciat o non qui prosullam humanam C 6 praepostis C 10 tribuis n¹ trib: (*h. e.* tribus) N 11 Conpacto b Conpecto N 12 conpecto *corr.* conpacto N 13 quaero etiam an uerbum possit C 19 quae ego uolo ω quod ego nolo NC ea *om.* C 22 rem *Fab.* spem N 23 Liuius in quinto usurpat *con. Ritschl* usurpat *om.* C 26 uehentem *Fab.* uehementem N 28 ṙeuenero N reus non ero C 29 quia *Pu.*

apud regem fuisti, donicum ille tibi interdixit rem capitalem'.

Duriter Terentius in Adelphis *(45)*,

'ruri agere vitam, semper parce ac duriter
[se]se habere'; 5

ubi Acron 'secundum antiquorum' inquit 'consuetudinem'. nam et Ennius in Phoenice *(scen. 306 V.[2])*

'quam tibi ex ore orationem duriter dictis dedit'.

Doctus lautus docte laute facit. cur bonus et malus non item producunt in adverbio e litteram? aiunt 10 quidam, quoniam et in comparatione dissimiles sunt. doctus enim et lautus doctior lautior facit, malus ac bonus non item. |

Defricate Naevius in Tarentilla *(v. 80 R.[3])*, 'facete et 198 defricate'. 15

Decolorem pro sine colore Cicero Tusculanarum II *(8, 20)*, cum Herculem daret ingemescentem,

'iam decolorem sanguinem omnem exorbuit'.

Dapsiliter Naevius in Corollaria *(v. 39 R.[3])*,

'ultro meretur, quam ob rem ametur: 20
ita dapsiliter suos amicos alit'.

Dis pro valde Plautus in Bacchidibus *(481)*,

'nam illa memorare, quę illum facere vidi,
dispudet',

Terentius in Phormione *(1011)* 25

'cum hoc ipso distaedet loqui'.

Efflictim Naevius in Corollaria *(v. 36 R.[3])*,

'nolo ego
hanc adeo efflictim amare: diu vivat volo,
ut mihi prodesse possit'; 30

ubi Probus 'usque donicum effligatur'.

---

3 Duriter *Non. 512 Serv. 439, 1* 9—13 *Char. 203, 23*

N III 2[v], 2] 5 *del. K.* 18 *ante* sanguinem *add.* C pro sine 25. 26 terentius posuit hoc ipsum dis stetit loqui p 26 cum h. po (hoc ipso C) disis tędet loqui N 29 hunc C diuiuat (v *supra* u) N

Edio fidio, per Iovem vel fidem filiumque Iovis Herculem. quae iuratio propria virorum est, ut feminarum edepol ecastor eiuno. denique Titinius in Setina, molliculum adulescentulum effeminate loquentem cum re-
5 prehendere magis<ter> vellet *(v. 111 R.[3])*,

'an', inquit, 'quia 'pol edepol' fabulare? edimedi' [emini].

edi Titinius in baratto *(v. 12 R.[3])*, 'id necessest'? respondetur 'edi'; pro edius fidius.

10 Examussim Plautus in Amphitryone *(843)*,

'examussim est optima';

ubi Sisenna 'pro examinato' inquit. amussis autem est tabula rubricata, quae dimittitur examinandi operis gratia an rectum opus surgat.

15 Eruditius Cicero de senectute *(1, 3)*, 'qui si eruditius videbitur disputare quam consuevit ipse in suis libris'.

Effrenate Cicero de senectute *(12, 39)*, 'avidae libidines temere et effrenate ad potiendum incitarentur'. |

199 Emendate Cicero de optimo genere oratorum *(2, 4)*,
20 'nam quoniam eloquentia constat ex verbis et ex sententiis, perficiundum est ut pure et emendate loquentes, quod est Latine, verborum praeterea et propriorum et tralatorum elegantiam persequamur'.

Elate Cicero de optimo genere oratorum *(4, 10)*, 'ita
25 fit ut Demosthenes certe possit summisse dicere et

---

10 Examussim *Non. 9 CGL V 560, 46*

N III 2^v, 2] 1 Ediofido C Medio fidio N: Edio fidio per iouem filiumque iouis herculem quae iuratio proprię uirorum est p edio fidio per Iouem et rel. *et paulo post* Com. edio fidio per Iouem uel fidem filiumque Iouis Herculem, quae iuratio propria uirorum est, ut feminarum edepol ecastor eiuno et rel. b filiumque C filiumue N 3 Ecastor Eiuno C ecastore eiuno N 4 adolescentem C effeminate *corr.* n^1 femina N feminamque C 5 *add. Ribbeck* 6 edepol *om.* C edime diemini N edi edi emini C 8 Titinnius in Barato C id necesses — edi N id ne cesses edi C 9 pre eluis fidius C 11 examusim N 17 auidae libidines temere *ω* auide alibi nestemere N 18 ad potiendum *K.* ab rotiendum N

elate Lusias fortasse non possit', idem in Bruto *(8, 35)* 'nihil ornatum vel verborum gravitate vel sententiarum, quo quicquam esset elatius', ut etiam Fl. Caper refert.

Ferme, ut apud Terentium lectum ferunt *(Andr. 104)*
'ferme in diebus paucis, quibus haec acta sunt, 5
Chrusis vicina haec moritur'.

at qui detracta m littera legerunt fere, producere solent. quae diversitas vix distingui potest. siquis tamen illam non inutilem tueri velit regulam, facile defendet adverbiorum quaedam suae positionis esse, ut heri nu- 10 per, | alia ex aliis, ut doctus docte, bonus bene.

Furax furaciter facere debet, fur furtim, furtivus furtive, furans furanter, facilis facile; sed contra similis similiter, docilis dociliter, agilis agiliter, fortis fortiter.

Falso Naevius in Acontizomeno *(v. 2 R.*[3]*)*, 15
'huius autem gnatus dicitur geminum alterum
falso occidisse'.

si subauditur iudicio, nomen est. Sallustius tamen adverbialiter dixit *(Iug. 1)* 'falso queritur de natura sua genus humanum'. sed et Cicero ad Atticum *(16, 3, 1)* 20 'tu convivis tuis arcano legis'. o littera cum est in novissima parte vocis, ut supra diximus *(p. 250)*, modo vincit, modo vincitur, modo alternat, modo par est. M. Cato dierum dictarum de consulatu suo *(ORF*[2] *p. 36)* 'ei rei dant operam ut mihi falso maledicatur'. false 25 Sisenna libro I *(fr. 143 P.*[2]*)*, 'iudicium false factum'.

Fabre Plautus in Caeco vel in Praedonibus *(v. 31 G.)*,
'nihil quicquam factum nisi fabre, nec quicquam
positum sine loco:
auro ebore argento purpura picturis spoliis tum 30
statuis'. |

---

28 fabre factum *CGL IV 72, 14 517, 20*

N III 3[r], 1 *a v. 11*] 2 oratum N 3 quo *om.* C quiquam *corr.* quicquam N 9 inutilem C utilem N 12 furtiuus Fab. furtiuū N 25 dant C *Pu.* dam̦ N 26 libro I[0] C lib. q. N 29 luco N, *corr K. om.* C 30 spoliis tum N spolistum politum C

200 Firme ab eo quod est firmus, ut docte laute; firmiter ab eo quod est firmis, ut agiliter dociliter.
Festivissime *(trag. inc. inc. fr. CXXIV R.[3])* *
'diem hunc decorare festum festivissime'.
5 nam et nomina interdum accidunt quae nec absolutum nec comparativum, sed tantum superlativum ferunt.
Gratiis Plautus in Bacchidibus *(v. 26 G.)*,
'sin lenocinium forte collibitum est tibi,
videas mercedis quid tibi est aecum dari,
10 ne istac aetate me sectere gratiis.'
Heri Terentius in Phormione *(36)* * Cicero quoque Tusculanarum libro II *(5, 15)* 'et heri feci'. quidam here putant dici debere. here quandiu, heri quando. Afranius tamen in Emancipato *(v. 71 R.[3])*
15 'quod heri valetudo', inquit, 'obstitit'.
Hilariter ab eo quod est hilaris, hilare autem ab hilarus, ut Helenius Acron in Terenti Adelphis, ubi Terentius *(287)*
'hilare hunc sumamus', inquit, 'diem';
20 sed et Afranius in Sororibus *(v. 316 R.[3])*
'nunc ut obsequentem atque hilarem dixi praebeas'.
Hesterno Sisenna Milesiarum XIII *(fr. 5 P.[2])*, 'te istic hesterno quoque haesisse oportuerat Aristaee'?
Hispane Ennius Annalium libro *(v. 503 V.[2])*,
25 'Hispane, non Romane memoretis loqui me'.
Isto vilius. rex qui vocabat ad caenam, si sibi ea res exhibenda indiceretur quam exhibere non posset, respondit, ut Tranquillus refert *(fr. 112 R.)*, 'isto vilius hominis erit caena'.

N III 3[r], 1] 3 Festissime uenit ab eo quod est festum et est tantum superlatiui gradus p festissime C *lacunam qua nomen poetae haustum est indicavit K.* 4 festissime C 9 quid tibi n $\overset{i}{q}$ t^{i} N 10 sectare C 11 *excidit Terentii v. Phorm. 36* 19 hilare C hilarem N 21 ut C se N 22 istuc N *corr. K.* 23 hesterno quoque haesisse *Pu.* hesternoq. hesisse N Aristaee *Pu.* aristę N Ariste C 24 *post* libro *lacunam significavit K., sed cf. Char. 240, 6*

Ilicet Maro XI *(468)* *; ubi Celsus 'nunc pro ilico, id est statim; antiqui pro eas licet'. ilicet pro nunc Afranius in Materteris, cum quis balbum | supra modum disserere conantem laudaret *(v. 215 R.³)*, 'an tu eloquens ilicet?' id est subito vel extemplo. 201 5

Interea loci Terentius in Eunucho *(126)*, 'interea loci'; ubi Acron 'quaeritur' inquit 'quo accentu dici debeat interea loci'.

Intus Plautus in Menaechmis *(218)*,

'evocate intus mihi cocum Cilyndrum actutum foras'. 10

praepositiones etenim adverbiis denegantur. idem in Bacchidibus *(95)*

'ego tibi argentum iubebo iam intus ecferri foras'; 15

in Amphitryone *(770)* non minus.

In mundo pro palam et in expedito ac cito: Plautus in ⟨Pseudulo⟩ *(500)*

'quia sciebam', inquit, [in] 'pistrinum in mundo fore'. 20

Caecilius quoque, ut [t] Annaeus Cornutus libro tabularum castarum patris sui,

'profecto qui nobis in mundo futurum
lectum' *(v. 276 R.³)*;

item idem *(v. 278 R.³)* 'namque malum in mundo is ire'; 25
Ennius *(a. 467 V.²)* 'tibi vita seu mors in mundo est'.

Ilico pro in loco Plautus in Bacchidibus *(v. 1 G.)*,

'Vlixem audivi fuisse aerumnosissimum,

---

17 In mundo *CGL V 29, 5 77, 30*

N III 3ʳ, 1] 1 *lacunam significavit K., qua exhaustus est Vergilii v. A. 11, 468* 3 quis *Bothe* is N 9 in menechimis N 14 iam intus ecferri foras *Fab.* tam intus et ceteri foras N iam intus et ceteris foras C 17 In mundo pro palam Plautus sciebam in pristino in mundo fore p 18 *add. K.* 19 *del. Fab.* 21 ut tannęus cornutus lib̄ tab̄ castar̄ N ut T. Annaeus Cornutus liber tabula castarum C *cf. Cichorius, Roem. Stud. 267* 26 Ennius seu ibi uita *Pu.*

quia annos viginti errans a patria afuit:
verum hic adulescens multo Vlixem anteit,
qui ilico errat intra muros civicos'.

idem 'insta ilico' *(cf. Bacch. 303).*

5 Ibidem Plautus in Bacchidibus *(134),*
'ibidem ego meam operam perdidi, ubi tu tuam'.

Immane pro immaniter Maro VII *(A. 7, 510),* 'spirant immane' et *(g. 3, 239)* 'immane sonat per saxa'. |

202 * 'ilicet obruimur numero'; *(Verg. A. 2, 424)*
10 ubi Marcius Salutaris interiectionem ait esse graviter ingemescentis. nam et Terentius in Eunucho *(53)*
'infecta pace', inquit 'ultro ad eam venies, indicans
te amare, ferre non posse: actum est, ilicet
15 peristi'.

nam et hic non est in loco vel statim ⸤vel⸥ continuo, sed pro eo quod est hem, ut sit hem peristi.

Iniuriose G. Gracchus uti lex Papiria accipiatur *(ORF² p. 229),* 'nequaquam iniuriose nobis contumeliam im-
20 poni sinatis'.

Imperabiliter Cato senex; ubi Maximus 'pro nimis imperiose dure'.

Inimiciter Tubero historiarum IIII *(fr. 5 P.²),* 'inimiciter irascendum non est'.

25 Inridenter Laberius in Tusca *(v. 93 R.³),* 'inridenter petit'.

Inaurate pro non aurate Titinius in barrato *(v. 1 R.³),*
'inauratae atque inlautae mulieris'.

Inopinans rectius dicitur quam necopinans.

N III 3ʳ, 1] 1 ɋanñ (annos C) XX· N *cf. Lindsay, Berl. phil. Woch. 28 (1908) 895* 9 *lacunam significavit K.* 10 iniectionem N *corr.* n¹ 12 uenies C ueniens N 19 ne quam C 21 imperiabiliter inimiciter inridenter inaurate antiqui aduerbiis usi sunt p: imperiabiliter C *Pu.* b imperabiliter *cod. Leid.* imp̄cabiliter *cod. Sanctam.* 23 hist ·IIII· N 25 Tuscia C 27 inaurate (*corr.* -te) pro non aurate (*corr.* -te) N inaurate pro non aurate b inauratae pro non auratae *Pu.* Titinnius in Varrato C 28 mulieres C

Integriter vitiose putant dici, sed integre ut impigre.
Industriosissime M. Cato Originum II *(fr. 34 P.²)*, 'pleraque Gallia duas res industriosissime persequitur, rem militarem et argute loqui'.
Industrie M. Cato dierum dictarum de consulatu suo 5 *(ORF² p. 32)*, 'egoque iam pridem cognovi atque intellexi atque arbitror rem publicam curare industrie summum periculum esse'. |
Impariter Horatius epistolarum *(ad Pis. 75)*,
'versibus impariter iunctis'; 10
ubi Q. Terentius Sc⌞aurus in com⌟mentariis in artem poeticam libro X *(fr. 6 K.)* 'adverbium' inquit 'figuravit'.
Invito ut falso Plautus in Caeco vel in Praedonibus *(v. 35 G.)*,
'neque eam invito a me umquam abduces'; 15
quod idcirco putavi tractandum, quia numero plurali adverbialiter invitis video dictum, et apud eos forsitan qui continua voce laetentur.
Inlecebrosius Plautus in Bacchidibus *(87)*, | 19
'istoc inlecebrosius 203
fieri nihil potest'.
Inpendio Afranius in Vopisco *(v. 350 R.³)*,
'q⌞uo⌟ casu cecidit spes reducendi domum,
quam cupio, cuius ego in dies impendio
ex desiderio magis magisque maceror'. 25
Ignave M. Tullius Tusculanarum II *(23, 55)*, 'providendum est ne quid abiecte, ne quid timide, ne quid ignave, ne quid serviliter muliebriterve faciamus'.
Indecorabiliter Accius in Bacchis *(v. 258 R.³)*,
'indecorabiliter alienos alunt'. 30
Localibus adverbiis praepositiones hae serviunt, a ad ex in, ut a foro ad forum ex arce in arcem: dupli-

---

N III 3ʳ, 2 *a v. 9*] 2 origī II N 6 egoque C *Pu.* ego q̄ (*h. e.* quae) N 9 Horat. *corr.* n¹ persius N 11 ubiq. terentius N 12 lib̄ X· N 18 qui C cum N 21 nihil C n̊ N 23 *suppl. ex* C *Pu.* 24 impendio n¹ impedio N 30 allinit C

cis casus sub super et subter, ut tamen super et subter adverbiales sint.

Localibus adverbiis gratia dictionis inest multa, siquis eam cautius diligens producat in medium.

5 Longe pro praecipue maxime, ut *(Verg. A. 1, 13)*

'Tiberinaque longe
ostia'.

longe pro longitudine Lucilius saturarum III *(v. 114 M.)*,

'longe tria milia passum',

10 Coelius historiarum ⌊libro⌋ I *(fr. 15 P.[2])* 'duodeciens C milia passuum longe'.

Lautus laute, pius pie. cur et malus et bonus non producuntur velut male bene? quia in comparatione dissimiles sunt. facit enim lautus lautior lautissimus, 15 laute ⟨lautius⟩ lautissime, malus autem nequior, bonus melior.

Luci Plautus in Amphitryone *(165)*, 'hoc luci'; ubi Sisenna 'quaecumque nomina e littera ablativo singulari terminantur i littera finita adverbia fiunt, ut mani'.

20 Libere Cicero pro Sexto Roscio *(1, 3)*, 'ego omnia quae dicenda sunt libere dixero'.

Lilybaeo Coelius historiarum I *(fr. 12 P.[2])*, 'Sempronius Lilybaeo celocem in Africam mittit, visere locum ubi exercitum exponat'. praepositiones etenim civita-25 tibus denegantur, gentibus serviunt.

Lente Afranius in Consobrinis *(v. 38 R.[3])*, |

204 'non sum apud me'. respondetur 'em lentus
lente quae rogabo',

idem in Emancipato *(v. 87 R.[3])*

30 'quam lente tractat me atque inludit'.

12—16 *Char. 197, 28*

N III 3ʳ, 2] 4 cautus diligensque C 8 lucił satū ·III· longe III mil. passuum N 10 hist ·I· duodeciens ·C· (centena C) mil. N 15 *add. K.* 20 ego omā N 22 hist ·I· N 26 consubrinis N 27 non sum lente apud me Sex. Aemilius lenteque rogabo C lentus lenteque ^{te} rogabo N

Longum clamet Horatius epistularum *(ad Pis. 459)*,
'licet succurrite longum
clamet';
ut Maro quoque *(ecl. 3, 79)*
'et longum formose vale vale, inquit, Iolla'. 5
Longe optimum esse Cicero Tusculanarum ⌊libro⌋ II *(20, 46)*, 'volo autem dicere illud homini longe optimum esse, quod ipsum sit optandum per se a virtute profectum vel in ipsa virtute situm sua sponte laudabile'.
Longiter Lucretius III *(676)*, 10
'non, ut opinor, id a leto iam longiter errat'.
Lasciviter Laevius *Ἐρωτοπαιγνίων* VI *(fr. 6 B.)*,
'lasciviterque ludunt'.
Lepide Plautus in Bacchidibus *(35)*,
'quid, si hoc potis est ut tu taceas, ego loquar? 15
Lepide, ⌊licet'⌋;
pro recte.
Large: Iulius Modestus ait qualitatis hoc esse; largiter i⌊dem Modestus⌋ ait quantitatis. denique Laberius in Augure *(v. 8/9 R.[3])* 'largiter' inquit 'lucri feci'. 20
Mature duo significat, et cito et tarde: Plautus in Curculione *(380)*
'qui homo mature quaesivit pecuniam,
nisi eam mature par⌊sit, matur⌋e esurit'.
est enim sensus, qui homo vix et aegre quaesiit pecuniam. 25
Munde Titinius in Setina *(v. 130 R.[3])*,
'verrite aedis, spargite, munde facite in suo quique loco ut sita sint'.
Mox Maro georgicon I *(24)*, 30

18—20 *Char. 101, 1*

N III 3ʳ, 2] 9 profectumue C 15 potius C ut tu taceas C *Pu.* ut tuta cras N 16 *add. Pu.* b 20 lucri *corr.* n[1] luti N 25 uix et aegre *Fab.* uixit ęgre N 27 Munde pro munditer tinnius posuit munde facit p Saentina C 28 mude N quique *Ribbeck* qsq, N (i sup.) 30 georḡ ·I· N

'tuque adeo, quem mox quae sint habitura deorum
concilia incertum est'; |

205 ubi Gnifo pro cito significare ait. alii paulo post, ut Terentius *(Eun. 219)*

5 'nam aut mox revertere'.

aliud est *(Verg. A. 5, 117)*

'mox Italus Mnestheus'.

Meditate Plautus in Bacchidibus *(545)*,

'edepol ne tu illorum mores perquam meditate
10 tenes'.

* in quibusdam non ferunt.

Mordicus Afranius in Consobrinis *(v. 39 R.[3])*,

'vaha retinet nunc linguam mordicus',

Naevius in Corollaria *(v. 43 R.[3])*

15 'utinam nasum abstulisset mordicus'.

Maturissime M. Cato dierum dictarum de consulatu suo *(ORF[2] p. 35)*, 'item ubi ab Thermopulis atque ex Asia maximos tumultus maturissime disieci atque consedavi'.

20 Mutuo, ut Varro de sermone Latino libro V *(fr. 63 G.-Sch.)* loquitur, in consuetudine est; mutue vero ut docte dici putant, nec non et illi qui de differentiis scribunt.

Maturrime M. Cato dierum dictarum de consulatu 25 suo *(ORF[2] p. 33)*, 'laudant me maximis laudibus, tantum navium, tantum exercitum, tantum ⟨com⟩meatum non opinatum esse quemquam hominem comparare potuisse; id me tam maturrime comparavisse'. Sallustius historiarum I *(fr. 66 M.)* 'uti Lepidus et Catulus 30 decretis exercitibus maturrime proficiscerentur'.

---

24 Maturrime *CGL V 31, 21 83, 18 115, 41 Char. 114, 14*

N III 3r, 2] 5 reuertare C 11 *lac. statuit Lin.* fuerunt C 12 consubrinis N 17 item uti (b) athermopolieis (b) N ita moti ad Thermopylas C 21 in cognoē ē mutuę N in cognomine est mutuo C *corr. K.* 22 dici *Ae. Baehrens* sic N 24 Maturo me N maturime b matturrime *cod. Leid.* matū me *cod. Sanctam.* 26 *add.* n[1] 28 id me C idem N maturrime *corr.* n[1] maturo me N sall. hist ·I· N 30 maturime N

Memoriter Afranius in Vopisco *(v. 365 R.[3])*,
'memini [me] memoriter',
Cicero in Laelio vel de amic⌊itia⌋ *(1, 1)* 'Q. Mucius augur multa narrare de C. Laelio socero suo memoriter et iucunde solebat'. | 5

Male pro valde Fronto ad Antoninum invicem libro 206 II *(p. 112 N.)*, 'male me, Marce, praeteritae vitae meae paenitet'. ceterum ⌊inep⌋tum est 'male paenitet'.

Multo Cicero pro Sexto Roscio *(1, 2)*, 'multo plura dixisse putaretur'. 10

Mis⌊ere pro male⌋ vel ut sit miseratione dignum Terentius in Eunucho *(68)*,
'quam oculos terendo misere'.

Mauricatim Laberius in Caeculis *(v. 15/16 R.[3])*, 'non int⌊ellexi⌋ te Mauricatim scire'. 15

Malitiose Cato senex *(ORF[2] p. 150)*, 'malitiose istorum † iurato⌊rque eo⌋ verto ut ⌊Maximus⌋

Modice Tullius de senectute *(1, 2)*, 'etsi te quidem id modice ac sapienter, sic⌊⌊ut⌋⌋ omnia, et ferre et laturum esse certo scio', Plautus in B⌊acchidibus *(v. 7 G.)* 20
'quibus⌋ ingenium in animo utibile et modicum est',
idem in Persa *(346)*
'modice et mo⌊deste melius⌋ vitam vi⌊vere'⌋.

Muliebriter Cicero Tusculanarum ⌊⌊libro⌋⌋ II *(21, 48)*, 25 'si se lamentis muliebriter lacrimisque dedecoret'. |

⌊Minime pro non Cicero T⌋usculanarum ⌊⌊libro⌋⌋ ⌊II

1—5 *Char. 114, 25* 3—5 *Char. 234, 24* 18 Modice *Non. 342* 27 Minime *CGL V 537, 12*

N III 3[v], 1 *a v. 27*] 8 *suppl. ex* C *Pu.* 11 *suppl. ex* b Misere male C *Pu.* 15 *suppl. ex* C *Pu.* 17 *suppl. ex* C *ubi exhibentur* istorum iuratorque eo uerto ut maximus: *apud Bo. p. 234* istorum iura. iuratorque eo uerbo ut maximus, *unde con. Vulcanius* utiturque eo uerbo et Maximus. K. *certe erravit, si in* N *ita sibi legisse visus est:* iuratorum ...... uerto ut ... quod ...... 21 *suppl. ex* C utile *corr.* utibile N utile et modice C 24 *suppl. ex* C 27 primo n *corr. K.*

(19, 44), 'v⌋enit Epicurus, homo minime malus vel potius vir optimus; tantum monet, quantum intellegit'. |

207 Naviter Terentius in Eunucho *(51)*,

'neque pertendes naviter';

5 Lucretius quoque de re⌊rum⌋ natura libro III *(1, 525)*, et Sisenna Milesiarum XIII *(fr. 6 P.[2])* 'quid nunc ostium scalpis, quid tergiversaris, nec bene naviter is?' pro recta via.

Nauci pro nihili te duco. est autem fabae granum, 10 cum se aperit.

Nullus et adverbium est et nomen, nemo autem nomen. adverbium hoc exemplo dabis: Terentius *(Hecyr. 79)* 'nullus' inquit 'dixeris' pro non.

Nimie melius dici⟨tur⟩ quam nimis. venit enim ab 15 eo quod est nimius, ut doctus pictus. nimium Afranius in Emancipato *(v. 78 R.[3])*,

'cur nimium adpetimus?' respondetur 'nemini nimium bene est'.

'nimium quantum' Terentius in Phormione *(643)*; ubi 20 Celsus 'pro nimium, ut immane quantum, incredibile quantum, licet quidam sic legant' inquit 'ut nimium servus dicat, quantum vero senex; sed sequentia ⌊non⌋ intellegunt'.

Noctu diuque Sallustius historiarum II *(fr. 89 M.)*, 25 'noctu diuque stationes et vigilias temptare'. at vero Titinius in barrato *(v. 13 R.[3])* 'noctu diusque' ait. Naevius in Acontizomeno *(v. 4 R.[3])* 'sulpicii noctu interfecit'.

---

11 Nullus *CGL V 537, 34 Serv. g. 1, 125* 24 Noctu diuque *CGL IV 126, 26 Serv. g. 1, 287*

N III 3ᵛ, 1] 2 quantum N tantum C 4 pertentes C *Pu.* portendes N 5 Lucretius quoque de rerum natura libro III. C luc. qq̄ de re.. naturalib: III. N 9 Nauci pro nihili *corr.* n[1] Nausci pro n̄ N: Nauci pro nil, ut nihili te duco p 14 *add.* *K.* 15 pictus] rectus *K.* 22 *add.* C *Pu.* 23 intellegunt C *Pu.* intelleguntur N 24 sall. hist ·II· N 26 in Barato C 27 acotizomenos N

Nudius tertius Caecilius in Hymnide *(v. 74[1] R.[3])*; Cicero vero Philippicarum *(5, 1, 3)* 'nudius tertius decimus'; Afranius in Emancipato *(v. 69 R.[3])*

'nudius tertius
tute advenisti'. 5

significat autem 'nunc est dies tertius'. item nudius quartus, ⌊id est 'nunc est dies quartus', dicitur⌋.

Nocte M. Cato dierum dictarum de consulatu suo *(ORF[2] p. 33)*, 'deinde postquam Massiliam praeterimus, inde omnem classem ventus auster lenis fert; mare 10 velis florere videres. ultra angulum Gallicum ad Illiberim adque Ruscinonem deferimur: inde nocte aura profecti sumus'.

Novissime Tiro *(fr. 12 F.)* in Pandecte non recte ait dici adicitque quod sua coeperit aetate id adverbium. 15 ubi Fl. Caper de Latinitate 'miror' inquit 'id | dixisse 208 Tironem', cum Valerius Antias libro II *(fr. 14 P.[2])* 'mater cum novissime aegrotasset', inquit 'vovisse fertur', idem XXII *(fr. 58 P.[2])* 'quod novissime nobiscum foedus fecissent'. 20

Nocte vagatrix, non noctu, Sisenna Milesiarum XIII *(fr. 7 P.[2])* ⌊'nocte venimus'⌋.

Nimio pro nimis Naevius in Agitatoria *(v. 13 R.[3])*,

'nimio arte colligor. cur re inquaesita colligor'? □

Plautus in Bacchidibus *(164)* 'nimio dociliter'. nimis 25 Naevius in Tarentilla *(v. 90 R.[3])*,

'numquam quisquam amico amanti amica nimis
fiet fidelis,
nec nimis erit moriger⟨a⟩ et nota quisquam',

N III 3[v], 1] 2 decimus *corr.* n[1] deci: N 7 *add.* C *Pu.* id est *Pu. et* est *ante* dies *om.* C 10 omnem n om N 11 ad Illiberim atque Ruscinonem *con. Lin.* at illi menim adque rusci nonen N ad illum enim atque rusci nomen (nomen *Pu.*) C *Pu.* 12 Indie C 17 ual antias lib ·II· (tertio C) N 18 ęgrotasse N *corr.* ω inquit aegr. C 19 foedis N *corr.* n[1] 21 XV. C 22 *add.* C *Pu.* 24 colligobcurre inq̄sita N *corr. Bothe* 25 in bacch̄ N 29 *add.* n[1]

idem in Corollaria *(v. 45 R.*[3]*)*

'nimis homo formidulosus est',

idem in Figulo *(v. 50 R.*[3]*)* 'nimis avarus'.

Neutiquam Cicero de senectute *(12, 42)*, 'mihi vero
5 neutiquam probari potuit tam flagitiosa et tam perdita
libido', idem ⟨in⟩ commentario de virtutibus *(fr. 22 Kn.)*
'illud neutiquam probantes'.

Nequaquam ⌊idem⌋ de senectute *(3, 8)*, 'est istud quidem, Laeli, aliquid, sed nequaquam tibi concedendum
10 fuit'.

Necess⌊ario M. Cato⌋ in L. Furium de multa *(ORF*[2] *p. 67)*, 'necessario ⌊fa⌋ciendum fuit', G. Gracchus in rogatione Cn. Marci Censorini *(ORF*[2] *p. 245)* 'si vobis
probati essent homines adulescentes, tamen necessario
15 vobis tribuni militares veteres faciundi essent'.

Necessum M. Cato dierum dictarum de consulatu
suo *(ORF*[2] *p. 33)*, 'eas res non posse sustineri, nisi eo
praesidia magna frumentumque * nam ita dicunt palam necesse esse obcuratum' * positio sermonis. ne-
20 cessum Afranius in Vopisco *(v. 395 R.*[3]*)*,

'praefestinamus quae sit causa sciscere,
quod sit necessum scire, praesertim in brevi'.

* *(Verg. A. 9, 98)* nem portusque tenebunt
24 Ausonios olim'. |

209 Occulto ut falso Afranius in Repudiato *(v. 294 R.*[3]*)*,

'age curre cursim ad Numisium
occulto'.

Ostiatim vicatim Cicero *(in Verr. act. sec. 4, 22, 48; 24, 53; pro Sest. 15, 34)*, quod Statilius Maximus notat
30 nesciens, quia ut continuo statim est, continuatim frequentativum.

N III 3[v], 1] 1 in corollā N 6 *add.* n 8 idem *olim in* N *fuit teste Lin.* 14 esse N *corr.* n[1] 15 tr. mil. (trans tr̄ C) ueteres N 18 frumentumque ⟨mitterentur⟩ *con. H. Meyer* 19 obscuratum C *lac. indicavit ω qua, ut K. monet, quaedam exhausta esse videntur, quibus* necessum *a positione* necessus *duci dictum fuit:* necessario necessus necessum occulto b 22 in breuinem p. N inbremem p. al. in breui rē nem C 30 statim] ostiatim *Pu.*

Obviam pro obvius Sallustius historiarum II *(fr. 112 M.)*; ubi Asper *(fr. 9 W.)* ait 'vetuste 'obviam fuere', adverbio maluit uti quam nomine': Sisenna Milesiarum XIII *(fr. 8 P.*[2]*)* 'obviam venit', M. Cato dierum dictarum de consulatu suo *(ORF*[2] *p. 35)* 'mihi atque classi obviam fiunt', Plautus in Bacchidibus *(667)* 'oho oportune mihi est obviam'. 5

Οὐδὲν ἧττον nihilo setius, nihilo deterius, nihilo minus.

Obiter divus Hadrianus sermonum ⌊⌊libro⌋⌋ I quaerit an Latinum sit: 'quamquam' inquit 'apud Laberium *(v. 158 R.*[3]*)* haec vox esse dicatur', et cum Scaurus *(fr. 10 K.)* Latinum esse neget, addit quia veteres eadem soliti sint dicere, non addentes via, ut sit *κατὰ ἔλλειψιν*, ut Plautus *(Bacch. 49)*, inquit, 'eadem biberis, eadem dedero tibi ⌊⌊ubi biberis⌋⌋ savium'. quamquam divus Augustus reprehendens Ti. Claudium ita loquitur, 'scribis enim perviam *ἀντὶ τοῦ* obiter'. sed divus Hadrianus 'tametsi' inquit 'Augustus non pereruditus homo fuerit, ut id adverbium ex usu potius quam lectione protulerit'. ⌊⌊Si quis autem eius rei vellet⌋⌋ rationem penitus invisere, de consortio praepositionum, quem adaeque sub titulo *ἀφορμῶν* dedimus, legere non gravetur. 10 15 20

⌊Odiose⌋ Plautus in Bacchidibus *(1062)*, 'odiose facis, cape vero'. 25

Opulenter Plautus in Caeco vel in Praedonibus *(v. 36 G.)*,

'spectavi ludos magnifice atque opulenter'.

⌊O⌋ppido pro vero vel statim Plautus in Bacchidibus *(681)*, 'reddidi aurum omne oppido'. | 30

N III 3[v], 1] 1 salł hist ·II· N 6 ohe C 7 m̄ ē obuia N *corr.* ω 8 nihil ostetius N 10 hadria. N 12 dicatur, tamen — negat *con. Niebuhr* 13 eandem C 15 eadem biberis (bibes N), eadem dedero tibi (tibi d. N) ubi biberis sauium C 16 diuus aug̅ N 17 t. claudium N 18 antitoy N 19 aug̅ N 20 ex C *Pu.* non N lectione NC ratione *Pu.* 20. 21 *add.* C *Pu.* 21 uellet C uelit *Pu.* inuisere N inuestigare C *Pu.* 25 cape C care N 26 uel Pr. *Pu.*

210 ⌊Offi⌋ciose Afranius in Repudiato *(v. 287 R.³)*,

'te istuc face⟨re⟩ officiose scio',

M. Scaurus ⌊de pe⌋cuniis repetundis ⌊⌊in⌋⌋ M. Brutum *(ORF² p. 258)* 'ita officiose atque observanter ⌊imperi⌋
5 milites triumphavere'.

⌊Primu⌋m Lucretius *(3, 94)*,

'primum animum dico, mentem quam saepe vocamus;'

ubi Velius Longus 'primum' inquit 'adverbialiter au-
10 diendum est'. |

Primiter Pomponius in Maccis Geminis prioribus *(v. 70 R.³)*, 'bono animo es, eripis primiter'.

Prima pro primo Terentius in Adelphis *(9)*, 'in prima fabula'; ubi Helenius Acron 'pro in primo': et Maro
15 *(A. 9, 244)*

'vidimus obscuris primam sub vallibus urbem'.

Prius pro melius, utilius, antiquius Terentius in Eunucho *(50)*,

'nil prius neque fortius';

20 nisi Helenium Acronem errasse dicendum est, qui prius [non] sic intellexit, non fortius, id est gloriosius, quamquam iuxta sit summum et egregium excellentemque esse laude virtutis. itaque Plautus in Bacchidibus *(221)*

'fortasse iam opus est. Immo etiam prius'.

25 Primus pro in primis, ut Maro *(A. 1, 1)*

'Troiae qui primus ab oris';

ubi Q. Terentius Scaurus commentariis in artem poeticam libro X *(fr. 8 K.)* 'non qui ante omnes' inquit 'sed ante quem nemo est', et addit 'quo genere plures primi
30 accipi possunt'.

---

11 Primiter *Non. 154*

N III 3ᵛ, 2 *a v. 11*] 2 *add. ω* scio. Afranius aeque obseruare officiose ipsi milites triumphaturi. M. Scaurus de pec. rep. etc. *Bo. p. 19* 3 in Brutum. Item Affranius Aeque obseruare officiose imperi milites triumphantur C 4 *suppl. ex* C 12 erepis C 19 nil prius neque fortius p: nihil prius neq: fortnsi N 21 *del. K.* 22 summum et C *Pu.* summ et N

Pluris Naevius in Agitatoria *(v. 9 R.³)*,
'ego semper pluris feci
potioremque habui libertatem multo quam pecuniam'. | 4

Perinde pro proinde Plautus in Sticho *(520)*, 211
'ut proinde homini res parata est, perinde amicis utitur'.

Paenitus pro valde Maro VIIII *(141)*,
'penitus modo non genus omne perosus
femineum'. 10

Prime Plautus *(cf. Truc. 454)*, ⟨item Naevius⟩ in Acontizomeno *(v. 1 R.³)*,
'Acontizomenus fabula est prime proba.'

Protinus trium temporum significationem capit, instantis, ut Maro III Aeneidos *(291)* 15
'protinus aerias Phaeacum abscondimus arces';
praeteriti, ut idem eodem libro *(3, 416)*
'cum protinus utraque tellus
una foret';
futuri, ut Terentius in Phormione *(190)* 20
'aliquid convasassem atque hinc me conicerem protinam in pedes'.

Per pro perquam, valde, ut perduellio perquam duellio, et ⟨perduellis⟩ plusquam hostis, ut Rabirius, qui perduellionem fecisse dicebatur, id est contra rem publi- 25 cam sensisse. quod iudicii genus Sacer in eandem orationem M. Tullii ab Horatio sumptum ait dictumque quod per tempus belli sit factum, cum is in sororem suam gladio usus esset.

Prorsus Sallustius in Catilina *(15, 5)*, 'prorsus in facie 30

---

23 Per *CGL V 538, 21*

N III 3ᵛ, 2] 5 proinde N deinde C 11 *add. F. Schoell* 22 protinaṁ *vel* protinuṁ N 23 *inter* Per *et* aliquid (21) *in margine* ℞, *quod respondendi signum in* N *esse solet, adscriptum habet* N ut perduellio *Fab.* ut perduellionem N 24 *add. K.* plusquam] perquam *con. K.* 25 dicebatur n ducebatur N

vultuque vecordia inerat', ⌊idem de Sempronia *(Cat. 25, 5)*, 'prorsus multae facetiae multusque lepos inerat'⌋, Cicero Tusculanarum ⌊libro⌋ II *(5, 14)* 'non ultro adpetendus, sed subeundus et excipiendus dolor est. ita
5 prorsus existimo'.

Plure Plautus in Caeco vel in Praedonibus *(v. 37 G.)*,

'plure altero tanto quanto eius fundus est velim';

Cicero quoque *(p. 411 M.)* 'plure venit', Lucilius *(v. 1253 M.)*

10 'plure foras vendunt quod pro minore emptum',

antique.

Prorsum Plautus in Caeco vel in Praedonibus *(v. 39 G.)*,

'ita sunt praedones, prorsum parcunt nemini, |

212 M. Cato in L. Furium de multa *(ORF² p. 67)* 'prorsum
15 quodcumque iubebat fecisse neque quemquam observavisse'.

Plurimum Terentius in Phormione *(194)*, 'ibi plurimum est'; ubi Celsus 'nunc adverbium est pro ibi saepe, ibi frequenter est': Cicero pro Sexto Roscio *(1, 4)* 'a
20 me id contenderunt qui apud me et amicitia et beneficiis et dignitate plurimum possunt'.

Parcissime Probus de inaequalitate consuetudinis quaerit an quis[bus] extulerit, quod et ipsum credo non parcissime factum.

25 Praefiscini Titinius in Setina *(v. 109/10 R.³)*,

'Paula mea, amabo. Pol tu ad laudem addito praefiscini',

ne puella fascinetur.

Praefiscine Afranius in Consobrinis *(v. 36 R.³)*,

30 'scis habitum ita ut nunc obtinet. Praefiscine',

per e non per i.

6—11 *Char. 109, 10*

N III 3ᵛ, 2] 1 uercordia N 1. 2 *add. Pu.* 4 et e. NC e. -que *Pu.* expiendus N *corr.* n[1] 11 antique *post* prorsum *posuit* C 12 prorsum b prossum *cod. Leid.* prosum N 15 iubebat NC 18 ibis sepe ibi frequentem rest N 23 q̄r an quisbus N *delevi* an quisbus *om.* C 25 sentina N 29 afrā in consubrinis N 30 habet amita ut C p̄ficiscine N

Placate Cicero *(ad fam. 6, 1, 4)*, ut Maximus quoque notat, 'placate et moderate feramus'.

Peregre cum abit quis dicimus in locum, ut Titinius in Tibicina *(v. 133 R.*[3]*)*

'ut hic legatus abiit peregre publice';

Plautus quoque in Praedonibus vel in Caeco *(v. 40 G.)* 'in peregre est', idem in Bacchidibus *(185)* 'caenam * peregre advenienti'. peregri autem, cum in loco est: Plautus in Persa *(29)* 'qui erus peregri est', Naevius in Tarentilla *(v. 92 R.*[3]*)*

'primum ad virtutem ut redeatis, abeatis ab ignavia,
domos patres patriam ut colatis potius quam peregri probra'.

peregre pro peregri Naevius in Tarentilla *(v. 83 R.*[3]*)*, |

'ubi isti duo adulescentes habent,
qui hic ante parta patria peregre prodigunt?'

Porro M. Cato dierum dictarum de consulatu suo *(ORF*[2] *p. 35)*, 'inde pergo porro ire in Turtam', idem supra *(ORF*[2] *p. 35)* 'itaque porro in Turtam proficiscor servatum illos'; pro longius: Afranius in Vopisco *(v. 359 R.*[2]*)*

'sinunt di et porro passuros scio.'

Porro pro in futurum M. Cato in eodem *(ORF*[2] *p. 35)*, 'me sollicitum atque exercitum habitum esse atque porro fore', Afranius in Emancipato *(v. 72 R.*[3]*)*

N III 3v, 2] 3 Peregre — 8 aduenienti *post* 8 peregri — 14 probra *collocata et novi tituli indicio ab illis disiuncta sunt in* N: *rectus ordo est in* b: placate peregre (perigre *codd.*) peregri (perigri *cod. Sanctam. et Leid.*) porro peregre dicimus cum abit quis in locum *Pu.* 5 abit N *corr. Bothe* 7 in *ante* per. *om. Pu.* is *con.* C bacch̄ N *lacunam significavit K.* 11 redeatis C reductis N 13 domus C 14 probro N *corr. Ribbeck* 19 Turtam n turtum NC 21 pro N porro C *Afranii versum in finem sequentis tituli transponendum et quae ibi ex Emancipato citata sunt huc revocanda con. Neukirch* 23 sinunt di et *om.* ω fiunt dii et *Pu.* 25 exercitum C excitum N

'post narravero:
nunc est distentus animus ut negotiis,
porro autem propero'.

Pudenter Cicero, ut etiam Maximus notat[um]. Afra-
5 nius in Emancipato *(v. 80 R.*[3]*)*
'malo pudenter metientem'.

Perdite pro valde *(Ter. Phorm. 82)*,
'eam amare coepit perdite'.
nam ita Arruntius Celsus et addit 'antiqui enim dice-
10 bant ardere pro amare'.

Propere produci debet, ut abunde honeste. quod an possit esse rationis vix specto, quoniam nec abunde, ut nec propere, putant quidam dici debere; quamvis Maro VI *(A. 6, 236)* 'propere' dixerit pro properanter
15 et 'abunde' pro abundanter. abundans enim abundanter facit, ut properans properanter, elegans eleganter, prudens prudenter; honestus autem honeste, ut doctus docte, pius pie, castus caste. |

Perplexim Plautus in Sticho *(76)*,
20 'utrum ego perplexim lacessam orationem'. |
214 Publicitus Titinius in Setina *(v. 122 R.*[3]*)*, 'statui statuam publicitus'; Terentius quoque in Phormione *(978)*
'nonne hoc publicitus';
ubi Celsus ⟨'antiqui et publicitus⟩ et claritus' inquit
25 'dicunt, nos publice clareque dicimus'. sed et Plautus in Bacchidibus *(312)* 'in aede Dianae publicitus aurum servant', idem in Amphitryone *(161)*
'ita peregre adveniens hospitio publicitus'.
idem in eadem *(1027)* *

---

19 Perplexim *Non. 515*

N III 4[r], 1 *a v. 19*] 4 Prudenter C *delevi* 6 prudenter C mentientem C 20 placessam C 21 Publicitus idem in eadem nonne hoc publicitus ubl celsus et claritus inquit dicunt nos publice clareque dicimus titinius in setlna statul statuam publicitus terentius quoque in formione sed et plautus in bacch̄ N *transposuit Ritschl* 24 *add. K.* 28 *post* ita *add.* C perii aduenies N *corr.* n[1] ·//· publicitus ·/· hospitio N hospitio publicitus C

Pedetemptim Lucilius *(v. 1247 M.)*,
'pedetemptim hunc ⟨fer⟩re salutem',
Tullius Tusculanarum II *(21, 48)* 'pedetemptim ac sedato nisu', Cato dierum dictarum de consulatu suo *(ORF² p. 35)* 'eam ego vim pedetemptim temptabam'. 5

Piger pigre, pulcher pulchre. ⌊a⌋ celer nescio an celere produci possit, nisi forte illud dicat Terentius *(Phorm. 179)*, 'celere consilium' * ut non sit adverbium sed nomen.

Pauxillo prius Afranius in Repudiato *(v. 296 R.³)*, 10 'pauxillo prius me convenit'.

Pariter pro pariliter Cicero, ut Maximus notat. similiter et Maro XI *(673; 592)*; ubi Celsus 'pro aequaliter': idem georgicon *(1, 189)*
'pariter frumenta sequentur', 15
et *(A. 1, 714)*
'pariter puero donisque movetur'.

Posterius Terentius in Adelphis *(140)*,
'posterius nolo in illum gravius dicere',
item idem *(Ad. 162)* 20
'tu quod te posterius purges, hanc iniuriam mihi nolle
factam esse'.

Pone versus M. Cato dierum dictarum de consulatu suo *(ORF² p. 34)*, 'nostros pone versus hosteis esse 25 ab dextra parte', item idem 'postquam auspicavi atque exercitum adduxi pone ⌊versum⌋ castra hostium'. * 'villa est patrui, hic ager est ubi stas; pone versum illac mare est'. |

N III 4ʳ, 1] 2 *add. Marx* 8 *lacunam indicavit K., qua quaedam exciderunt, quibus* celere *neutraliter intellegi posse adnotatum erat* 14 georgicon C geor̄ N 24 ∸ pone uersus N 27 *add.* C: uersus *Pu.* 28 uilla — 29 mare est *hoc loco omissa post* p. 278, 16 accedere *posita sunt in* N, *signis quae suo loco exhibita sunt in margine adscriptis, quibus perturbatus verborum ordo corrigeretur: huc transposita sunt in* n¹ *indicata lacuna, qua nomen scriptoris haustum est*

215 Perditim Afranius in Vopisco *(v. 353 R.³)*,
'quia scit me illam amare perditim'.
Paulo prius Afranius in Emancipato *(v. 75 R.³)*, 'paulo prius hinc abiit'. nos paulo ante dicimus.
5 Procul Sallustius historiarum II *(fr. 13 M.)*, 'nam procul et diversis ex regionibus'; ubi Asper *(r. 8 W.)* 'ergo procul e loco est'.
Prope ⌊pro⌋ iuxta Plautus in Persa *(99)*,
'prope me hic nescio qui loquitur'.
10 Proxime Cicero de senectute *(7, 22)*, 'Sophocles ad summam senectutem tragoedias fecit, quem cum iudices a re familiari ut desipientem removissent filiis eius arguentibus, tum senex ⟨dicitur⟩ *Οἰδίπουν ἐπὶ Κολωνῷ*, quam proxime scripserat, recitasse ⟨e⟩t liberatus est',
15 idem in eadem *(15, 51)* 'et mihi ad sapientis vitam proxime videntur accedere'.
Perendie, quasi per eam diem, quod notaverunt grammatici, quia cum de futuro dicimus, diem novissimo loco damus, non ut die quarto.
20 Principio Tullius Tuscul⌊anarum ⌊libro⌋ II⌋ *(22, 53)*, 'G. Marius, rusticanus vir, cum secaretur, principio vetuit se alligari', et Maro *(g. 2, 9)*
'principio arboribus varia est natura creandis'.
Primo pedato Cato senex *(fr. 136 P.²)*, 'in his duobus
25 bellis alteras stipendio agrique parte multati, alteras oppidum vi captum, alteras primo pedato et secundo',

---

8 Prope *CGL IV, 381, 34*

N III 4ʳ, 1] 5 sałł hist ·II· N 8 *add. Pu.* 9 me *om.* C 10 Proximo b *Pu.* 11 quem comoediare (iud. *supra*) N quem cum Io de re C 13 tum NC cum *K.* *addidi* ΟΕΔΙΠΤΥΝΕΠΙΚΟΛΟΝ(ω)ωΝ N 14 proximo *Pu.* *addidi* 15 eodem *K.* 16 proximo *Pu.* accedere uilla est patrui hic ager ÷ est ubi stas pone ūsum illac mare ē Perendie N *cf. ad p. 277, 24, 28* 17 per eam diem *Bon. 534* perea die N per adie p perendie id est per ante diem *Isid. V 30, 22* 19 damus p demus N 24 pedato C *Pu.* *Nonius 64* pedatu N senex in historiarum II *Pu.* in his *ω* in is N 26 pedato C *Pu.* pedatu N

ut Maximus notat; hodieque nostri per Campaniam sic locuntur.

Pedibus adverbialiter Cicero de senectute *(10, 34)*, 'ingressus iter pedibus', et Sallustius *(Cat. 50)* 'pedibus in sententiam'. 5

Quippiam Naevius in Corollaria *(v. 44 R.³)*, 'num ⸢non vis te moneam unum, si videtur⸣, quippiam'.

Quaquam Sallustius *(Cat. 3)*, 'tametsi haut quaquam par gloria sequitur scriptorem et auctorem rerum'; Pomponius quoque in *(v. 185 R.³)* * 'negas nuptam quaquam'. | 10

Quo procul *(Verg. ecl. 9, 1)*, 216

'quo te, Moeri, pedes? an quo via ducit?'

vel cui rei, ut ⟨si⟩ dicas 'quo prodest?' ut eadem gratia Titinius in Setina locutus esse videatur *(v. 126 R.³)*,

'de aedi summa, quo avolavit gallus gallinaceus'; 15

non ex qua, neque quo sedit.

Quod poteris Terentius in Eunucho *(214)*,

'munus nostrum ornato verbis quod poteris';

ubi Helenius Acron 'pro in quantum poteris'.

Quanti, cum interrogamus nec emimus; quanto, cum 20 emptam rem quaerimus. atqui Cato in L. [in] Furium de multa de caro emptis *(ORF² p. 67)* o quanti ille agros' inquit 'emit, qua aquam duceret'; Naevius in Tarentilla *(v. 72 R.³)*

'quae ego in theatro hic meis probavi plausibus, 25
ea non audere quemquam regem rumpere:
quanto libertatem hanc hic superat servitus!'

absolute quanto Cato de consulatu suo *(ORF² p. 37)*, 'videtote quanto secus ego fecerim'.

N [iI 4ʳ, 1] 4 et ad sałł pedib: insent. (instent C) N 7 *add.* C *Pu.* 8 Quaquam *corr.* n¹ Quamq̷ N haud quaquam ω ā q̷q̷ N 10 quamquā N 11 *post* procul *lacunam indicavit K., qua exemplum coniunctorum inter se* quo *et* procul *adverbiorum haustum esse videri dicit* 13 *add. K.* quo prope est ut N *corr. K.* 14 sȩtina N Sentina C 15 de aede summa quo euoiauit C *Pu.* 16 neque quo sedet *Pu.* nëce quo sedit N 20 Quanti interrogamus. neque minus quanto C 21 in L. C in I in N 27 hanc superat? hic seruitus Seruitur. Quanto C 28 dȩ cons suo N

Quam maxime Cicero Tusculanarum ⸤libro⸥ II *(23, 56)*, 'in stadio cursores exclamant quam maxime possunt; faciunt idem cum exercentur athletae'.

Quam diluculo Afranius in Emancipato *(v. 69 R.³)*,

5 'nudius tertius
tute advenisti? Quam diluculo.'

Rumore primo Sallustius historiarum ⸤I⸥ *(inc. fr. 17 M.)*; ubi Asper *(fr. 12 W.)* 'non est' inquit 'nomen sed adverbium, ut illud *(Verg. A. 1, 613)*

10 'obstipuit primo aspectu Sidonia Dido'.

Recens. Asper *(fr. 5 W.)* commentario Sallustii historiarum I nunc adverbium nunc nomen id esse dicit, ⟨ut⟩ 'recens scripsi' *(fr. 2 M.)*. potest enim esse temporis.

14 Rursus negant dici debere sed rursum, ut iterum.
217 Maro tamen *(A. 2, 655)* 'rur|sus ⸤in arma feror'. et tamen in bonis ⟨libris⟩ Naevii ru[r]sus⸥ inveni. nam is in Tarentilla *(v. 88 R.³)* 'qua pro confidentia ⟨r⟩usus verbum cum eo fuerim facere'.

Repentino pro repente Cicero *(pro Quin. 4, 14)*, ut
20 Statilius Maximus notat; Afranius in Emancipato *(v. 82 R.³)*
'ut sint repentino apparandae nuptiae',
idem in Vopisco *(v. 397 R.³)*
'ubique repentino huius consimile accidit'.

Rare Cicero pro raro, ubi idem Maximus notat Cato-
25 nem quoque ita locutum. sed et Plautus in Rudente *(995)*
'verum rare capitur'.

---

14 Rursus *CGL IV 388, 6 V 145, 18*

N III 4ʳ, 1] 7 sałł. hist. N *add.* C *Pu.* 11 Recens aduerbium temporis est ut recens scribi potest p Asper in C comm̄ sałł. hist. I N 12 I] XI C 13 *add. K.* scripsi C scrip. N enim N etiam C *Pu.* 15 maro tamen rursus inueni nam is N Maro tamen, Scandunt rursus equum. Naeuius *Fab.* Maro tamen, Rursus in arma feror: Scandunt rursus equum. et tamen in locis Naeuii rursus inuenimus. Nam is *Pu.* Maro Rursus in arma feror. Et tamen in bonis Naeuii rursus inueni, nam is C 17 usus (*suprascr.* f. ausus) fuerim rursus uerbum cum eo facere C *eadem Pu. qui tamen* ausus *praebet pro* usus: rusus *con K.* 24 Rare Cicero pro raro *Pu.* Raro cicero pro rare N Rare idem pro raro p ubi *Pu.* ut N 26 uersus C

Rarissime ut manifestissime, quoniam quotienscumque comparativo gradu sunt adverbia, in e litteram exeunt. Cicero tamen ad Atticum ⌊libro⌋ VIII *(1, 2)* 'ubi tutissimo' inquit 'essent'.

'Rarenter' Cato *(de ag. 103)*, ut idem Maximus notat, pro raro. 5

Rite Afranius in Emancipato *(v. 88 R.[3])*,

> 'idem es qui semper, idque ut rite intellegas
> te facere'. |

Saepe per tempus recte dicimus, aliquotiens autem 10 per personam. itaque *(Verg. A. 2, 108)*

> 'saepe fugam Danai Troia voluere relicta
> moliri'

pro aliquotiens accipere debemus. saepius Maro georgicon I *(379)*, 15

> 'saepius et tectis penetralibus extulit ova
> angustum formica terens iter'.

Satis diverse accipitur: ⌊nunc⌋ pro pari, Lucilius saturarum *(v. 1147 M.)*,

> 'cui, si coniuret, populus vix totus satis sit', 20

Terentius in Adelphis *(313)*

> 'satis mihi habeam supplici, dum illos ulciscar
> modo'.

item satis pro aequo est, Coelius historiarum ⌊libro⌋ I *(fr. 24 P.[2])* 'commodum est, satis videtur'. 'nec enim pro suf- 25 ficienti' inquit Paulus 'accipi debet sed | pro pari et aequo'. 218 item satis pro intente Cato dierum dictarum de consulatu

---

N III 4[r], 2 *a v. 10*] 5 Cato C cat̄ N Rarenter cato pro rariter p 18 *ante* pro *quod vix dispicitur in* N *spatium est duarum fere litterarum, scilicet* nc *h. e.* nunc: accipitur nunc pro pari (par N) C accipitur * par (*suppl.* ἀντὶ τοῦ n[1]) n: satis diuerse accipitur. nunc pro pari. item satis pro aequo (equo *cod. Leid. et Sanctam.* eoquo b) pro intente b 19 *post Lucilii versum a Pu. locum Plauti omissum esse adnotat Bo. p. 237 ex MS hunc in modum restituendum:* 'Sic Plautus, Quibus sat esse non queam' *(Pers. 27)* 24 aequo C *Pu. Bon. p. 534* aecus N coeli: hist ·I· N Caelius hist. libro II. C 25 suffienti N *corr.* n

suo *(ORF² p. 34)*, 'iam apud vallum nostri satis agebant', Terentius in Heautontimorumeno *(225)*

'etsi suarum rerum sat agitat, tamen
habet bene et pudice eductam'.

5 Stomachose Cicero *(cf. Att. 10, 5, 3)*, ut Statilius Maximus de singularibus apud eum quoque positis notat.

Sane pro valde Cicero in Verrem actione II *(2, 17, 42)*, 'interea sane perturbatus et ipse et eius amici et consiliarii moleste ferre coeperunt'.

10 Sincere Terentius in Eunucho *(176)*,

'si istud crederem
sincere dici, quidvis possem perpeti'.

quidam tamen nomen putant esse neutri generis.

Sempiterno Cato dierum dictarum de consulatu suo 15 *(ORF² p. 35)*, 'ego mihi haec monimenta sempiterno posui quae cepi'.

Surde Afranius in Vopisco *(v. 348 R.³)*,

'amantes, quibus animi non sunt integri, surde
audiunt'.

20 Sic pro ita Terentius in Eunucho *(408)*,

'immo sic homo est
perpaucorum hominum',

id est *πάνυ παύρων ἀνθρώπων*.

Semitatim Titinius in Caeco *(v. 14 R.³)*,

25 'ita semitatim fugi atque effugi patrem'.

Summatim Afranius in Emancipato *(v. 79 R.³)*,

'ne tu summatim rationem putes'.

Salutariter Cicero *(Brut. 2, 8)*, ut idem ⟨Maximus⟩ notat, quasi salubriter.

30 ⌊Salutarius Cicero, ut idem notat, quasi salubrius⌋.

---

7 Sane *Prisc. III 71, 12 CGL V 539, 26* 10—13 *Char. 81, 8*

N III 4ʳ, 2] 7 actionum libro II C 15 mi h̄ monimenta N mihi monumenta haec *Pu.* 18 amệntes N amantes C 23 *παυρῶν ἀνθρώπων* n¹ ΑΡΕΩΝΘΡΩΠΩΝ N 27 rationem potes C ratio putes N 28 Salutariter atque saluatorius conparatiue cicero posuit p salutariter salutarius b *add.* n¹ 29 quasi salubriter *om.* C 30 *add.* C *Pu.*

Siqua pro siquo, aliquo modo, ut *(Verg. A. 1, 18)*
'siqua fata sinant'.
quod ita quidam etiam in illo legerunt *(A. 1, 181)*,
'Anthea siqua
iactatum vento videat Phrygiasque biremis'.| 5
aliud autem est in illo *(A. 6, 882)*, 219
'siqua fata aspera rumpas,
tu Marcellus eris;'
quamquam et hic siquo modo sit audiendum.
Sedulo Helenius Acron in Adelphis Terenti 'ut falso' 10
inquit 'et consulto, nisi forte hic nomen est sine dolo *(962)*
'usque a pueris curavi ambos sedulo'.
quamquam sit et sine dolo, per se tamen sedulo sic
utique est ut falso'.
Sedulum Plautus in Caeco vel in Praedonibus *(v. 41 G.)*, 15
'velim te arbitrari factum'. respondetur 'sedulum
est:
summoventur hostes, removentur lapides'.
Setius tarditatem facientis indicat, serius temporis:
Maro V *(A. 5, 862)* 20
'cur⌊rit i⌋ter tutum non setius aequore classis',
et in georgicon III *(367)*
'interea tot⌊o non satius ae⌋re ninguit'.
Strenue Plautus in Caeco vel in Praedonibus *(v. 43 G.)*, 'si non strenue fatetur ubi sit aurum membra 25
exsecemus serra', idem in Bacchidibus *(v. 10 G.)* 'converrite scopis agite stren⌊ue⌋'.
Seorsum Cato senex *(ORF² p. 150)*, 'suapte natio
sua separata seorsum'.

---

1 Siqua *CGL IV 171, 33 464, 12* 10—14 *Char. 192, 30 CGL IV 172, 34 expl. in Don. 559, 12 Non. 37*

N III 4ʳ, 2] 1 Siqua pro si aliquo modo uergilius posuit p si qua pro si aliquo modo *Bon. p. 534* siqua pro siquo b *cf. p. 285, 17* 2 siqa N 11 nomen (n̄ N) *om.* C *Pu.* 13 et *om. Pu.* 21 serius C 23 tot * ninguit (toto non secius *suppl.* n¹ aere *add.* ω) n 26. 27 in Bacchidibus strēnue cōn-pas uerrite scorpias aeque C 28 suapte N qua arte *C Pu.*

Seorsus Afranius in Emancipato *(v. 84 R.[3])*,
'principium hoc oro in animo ut sic tuo sta⌊tua⌋s,
officiis cogi ut abs te seorsus sentiam
de uxoria re'.

5 Singularie pro singulariter, quasi unice Cicero *(inc. fr. 12 M.)*, ut Maximus notat.

Stirpitus Cicero *(Tuscul. disp. 4, 38, 83)*, quod apud eum idem Maximus semel positum notat, 'ut' inquit
9 'funditus radicitus' |

220 Sponte nomen quidem est aptoton, ideoque C. Cotta ⌊pro⌋ Cn. Veturio libro I *(ORF[2] p. 342)* 'tu solus hic cum optimis, tu de tua sponte hic cum religione'.

Setius pro minus Afranius in Repudiato *(v. 291 R.[3])*,
'perdit ingens inbecillitas tua me quo setius
15 me colligam'.

Sequius idem in eodem *(v. 293 R.[3])*,
'sin, id quod non spero, ratio talis sequius ceciderit'.

Statim Accius in didascalicon VIIII *(fr. 16 B.)*,
'vectigalia egerant vestra, et struantur statim',
20 pro statute et ordinate.

Subinde Nepos de inlustribus viris ⌊libro⌋ II *(fr. 1 P.)*. sed et Brutus *(fr. 2 P.)* et Coelius *(fr. 60 P.[2])* frequenter eo usi sunt.

Secus pro post Sempronius Asellio historiarum XIIII
25 *(fr. 12 P.[2])*, 'ne possent vel sationes facere hoc secus', id est non multo post.

Secunde Cato senex, ut Maximus notat.

Sedate Cicero Tusculanarum II *(20, 46)*, 'exclamabis ut mulier nec constanter et sedate feres'.

---

21 Subinde *CGL IV 177, 17 569, 62 V 153, 9*

N III 4[r], 2] 2 principio C sic tuo *corr.* n[1] sistuo N 5 singulari pro singulariter b 10 ideoque *K.* et eo q N et eo utitur *Pu.* 11 *add. Pu.* Veturio *H. Meyer* ueterio N Tu solus hic cum tua religione C 14 tua me quo secius C *Pu.* tuā equo setius N 18 Acelius C 19 legerant uestra et seruantur N *corr. Lachmann* 25 nepos sente ū sationes (*vel* rationes) N 28 Sed et Cicero C II N I C 29 secunde feres C

Secus pro aliter Naevius in Agitatoria *(v. 14 R.*[3]*)*,
'secus si umquam quicquam feci, carnificem cedo',
et Plautus in Caeco *(v. 45 G.)*
'nihil feci secus quam me decet',
Cato de consulatu suo *(ORF*[2] *p. 37)* 'secus aetatem 5
agerem quam illi egissent'.

Serio pro vere Naevius in Tarentilla *(v. 85 R.*[3]*)*, 'vereor serio', Plautus in Bacchidibus *(75)*
'iocon adsimulem an serio?'

Sarcte pro integre. sarcire enim est ⌊integ⌋rum facere. 10
hinc 'sarta tecta uti sint' opera publica [pubuce] locantur, et ut Porphyrio ex Verrio et Festo *(cf. p. 322 et 323 M.)* 'in auguralibus' inquit 'libris ita est, 'sane sarcteque ⌊audire videre⌋'. | 14

Secreto Afranius in Emancipato *(v. 81 R.*[3]*)*, 221
'idcirco haec agere tecum secreto institi'.

Secreta pro sola; an secreto, ut siqua pro siquo modo: Maro Aeneidos IIII *(494)*
'tu ⌊secreta⌋ pyram tecto interiore'.

Tuatim Plautus in Amphitryone *(554)*; ubi Sisenna 20
'ut nostratim'. significat autem tuo more.

Taetre Cato senex *(ORF*[2] *p. 150)*, 'taetre ae⌊tatem exigit'⌋, ⌊⌊ut Maximus⌋⌋.

Tractim Plautus in Amphitryone *(313)*; ubi Sisenna 'pro lente' inquit 'non ut Maro ⌊georgicon IIII⌋ *(260)* 25
'tractimque susurrant' inquit'.

Temere pro facile Plautus in Bacchidibus *(85)*,
'rapidus fluvius est hic, ⌊non hac temere⌋ tr⌊ansiri⌋ potest',

---

20 Tuatim *Non. 179 CGL V 648, 11* 24 Tractim *Non. 178 CGL IV 186, 15 V 250, 7 647, 76* 27 Temere *Serv. A. 9, 327 CGL IV 183, 34*

N III 4[r], 2] 5 de consuo secus N 9 adsimulem *quod vix apparet in* N *om.* ω assimulet *Pu.* 10 Sarte C 11 *del. K.* 12 et ut *quae vix apparent in* N *om.* n *lacuna indicata, add* C *Pu.* 14 *suppl. ex* C .... tiis *dubitanter legit K. in* N 19 tu (tū N) secreta pyram p t *quod K. ante* pyram *in* N *esse indicat mihi non apparuit* 21 nostratim ω nostram *vel* nostrum N 22 aetatem exigit *in* N *esse adnotat Lindemann* aetatem exigit, ut Maximus C *Pu.* 25 *suppl. ex* C 28 hic * temere tran *

Cato de consulatu suo *(ORF*[3] *p. 36)* 'si cuperent hostes fieri, temere fieri nunc possent'.

Testatim Iuventius *(v. 7 R.*[3]*)*,
'caput ei testatim diffregero'.

5 Tempestive Cicero de senectute *(14, 46)*, 'tempestive quoque conviviis delector propter sermonis delectationem'. |

222 Tertio Maro *(A. 3, 37)*,
tertio sed postquam maiore hastilia nisu
10 adgredior'.

Tuto Maro XI *(A. 11, 381)*,
'quae tuto tibi magna volant';
ubi Arruntius Celsus 'non est' inquit 'ut falso et raro. haec enim Latina sunt'.

15 Toleranter Cicero Tusculanarum II *(27, 65)*, 'idem morbos toleranter atque humane ferunt', item alio loco eodem libro *(9, 22)* 'possumusne nos contemnere dolorem, cum ipsum Herculem tam intoleranter dolere videamus?'

20 Temere pro neglegenter Maro VIIII *(375)*,
'haud temere est visum, conclamat ab agmine Volcens'.

Tertium M. Cato de consulatu suo *(ORF*[2] *p. 37)*, 'id ego primo minus animadverti; veniunt iterum atque
25 tertium tumultuosius'.

Timidius idem in eadem Cato *(ORF*[2] *p. 37)*, 'censores qui posthac fiunt, formidulosius atque segnius atque timidius pro re publica nitentur'.

Tumultuose Afranius in Vopisco *(v. 375 R.*[3]*)*,
30 'tumultuose et cunctis copiis'.

(transiri ω) n *quae K. inter* hic *et* tr *dubitanter se legisse indicat* adu. terere *mihi non apparuerunt: suppl. ex* C N III 4[v], 1 *a v. 8*] 2 non possent *Pu.* non possint C 3—7 *om.* n *add. C Pu.* 3 Iuuentius caput C *Pu. in* N *non satis apparent* 4 diffregero N defregero C *Pu.* 5 Tempestiue C *Pu.* b Tempestius N tempestiue quoque C *Pu.* tempestius qq N 17 possumusne nos contlnere C *Pu.* possumus neno contempnere N

Valdissime divus Hadrianus orationum XII ⸤libro⸥ *(ORF² p. 607)*, 'a vobis P. C. peto et inpetratum valdissime cupio, ut proxime imaginem Augusti argenteum potius clupeum sicut Augusto ponatis'.

Vna locum, simul spatium designat. recte itaque dicimus 'simul consules fuerunt', 'una ambulabant'. 5

'Vniter contra grammaticorum' inquit * 'observationem, qui negant oportere nomina us syllaba terminata in er adverbialiter flecti'.

Vt pro utinam Terentius in Phormione *(687)*, 10

'ut te quidem omnes di deaeque';

ubi Arruntius Celsus 'pro utinam'.

Vsquequaque, quasi diceret longe lateque, M. Cato dierum dictarum de consulatu suo *(ORF² p. 34)*, 'omnia tumultus plena, simul hostium copiae magnae contra 15 me sedebant; usquequaque lacessebamur'. quod manifestius idem ita disserit *(ORF² p. 34)*, 'interea ⸤et⸥ ad socios nostros se|dulo dispertieram, alio frumentum, 223 alio legatos, alio litteras, alio praesidium usquequaque'.

Vnice Plautus in Bacchidibus *(207)*, 20

'imo unice unum plurimique pendit'.

Vsquequaque Plautus in Bacchidibus *(735)*,

'Chrysalus mihi usquequaque loquitur nec recte, pater',

G. Gracchus uti lex Papiria accipiatur *(ORF² p. 229)* 25 'usquequaque curavit', Fronto ad Marcum invicem ⸤libro I⸥ *(fr. 3 N.)* 'adest etiam usquequaque tibi natura situs lepos et venustas'.

Viciniae, 'hic viciniae' Terentius in Hecura *(immo*

N III 4ᵛ, 1] 1 ualidissime b 7 inquit Plinius *Fab.* 9. 10 flecti ut pro utinam C flecti. Libro utinam N 10 ut pro utinam b Terentius in Phormione *quae post* 12 utinam *leguntur in* N *huc revocavit K.* 15 tumultu C *Pu.* 17 deserit *con.* disserit C disserit *Pu. add. Pu.* 20 Unice plautus pro singulariter posuit p 26 ad Marium inuicem NC ad Marcum imperatorem *Pu.* 28 sinus *corr.* situs N que situs *suprascr.* idest *et coniectura addita* non quaesitus C 29 huc uiciniae *(Ter. Andr. 70) Pu.*

Phorm. 95); ubi Celsus 'adverbialiter' inquit 'ut domi militiaeque': Plautus in Bacchidibus *(205)* 'proxime viciniae'.

Vtero pro in uterum Sisenna Milesiarum XIII *(fr.*
5 *9 P.²)*, 'ut eum paenitus utero suo recepit'.

Vnciatim Terentius in Phormione *(43)*,

'quod ille unciatim vix de dimenso suo,
suum defraudans genium, conpersit miser'.

Vesperi Plautus in P⌊oenulo⌋ *(114)*,

10 'in portum navi venit vesperi'.

Vt pote Lucilius III *(v. 147 M.)*. Plautus vero in Poenulo *(286)* et pro verbo posuit,

'non enim ⌊po⌋te quaestus fieri, nisi sumptus sequitur scio';

15 Afranius in Vopisco *(v. 349 R.³)*

'quasi verbum fecerim de isto ut pote'.

Vespera Sallustius historiarum II *(fr. 60 M.)*, et Aurelius Caesar ad Frontonem ⟦libro⟧ II *(fr. 4 N.)*, 'vespera fatigatus, luce dormitans'; Fronto vero ad Antoninum
20 ⟦libro⟧ V 'at enim vesperi in triduum mittam'.

Vtrubi Naevius in Tarentilla *(v. 81 R.³)*,

'utrubi caenaturi estis, hicine an in triclinio?'

Vt quam maxime significem Tullius Tusculanarum
224 ⟦libro⟧ II *(20, 46)*, 'nihil enim | habet natura praestan-
25 tius, nihil quod magis expetat, quam honestatem, quam decus. his ergo pluribus nominibus unam rem declarari volo, sed utar, ut quam maxime significem, pluribus'.

Vicissim Cato de consulatu suo *(ORF² p. 37)*, 'qui
30 maximis vicibus' inquit 'ac vicissim', et Cicero de senectute *(16, 57)* 'vicissim umbris aquisve refrigerari'.

N III 4ᵛ, 1] 4 XIIII· C 5 eum *corr.* n¹ cum N utero suscepit p C 10 In portum nauis C inportuna uis N 13 enim * questus n *suppl.* n¹ sequitur C seqr N 16 utpute N 17 hist ·II· et aur. (Aurelius C *Pu.*) N 19 antonium N *corr. Fab.* 20 ad eum uespera C *Pu.* mittant *Pu.* 30 maxim: (*h. e.* maximus) N *corr. Fab.* uocibus C *Pu.*

Vitiosius Cicero de senectute *(8, 25)*, 'Caecilius vitiosius illud ait de senectute'.
Viritim Cicero de senectute *(4, 11)*, 'Sp. Carvilio * C. Flaminio tr. pl. quoad potuit Fabius Maximus restitit agrum Picentem et Gallicum viritim contra senatus 5 auctoritatem dividenti'.
Vniverse Cicero pro Scauro *(fr. 52 Sch.)*.
Vtrinde Cato pro Hispanis de frumento *(ORF² p. 98)*, 'utrubi bona, utrubi mala gratia capiatur, utrinde iram, utrinde factiones tibi pares'. 10
Vnde pro e quo loco Plautus in Rudente *(273)*,
'unde nos hostias agere voluisti?'
Vehementissime pro fortissime et vere Calvus in Vatinium *(ORF² p. 478)*, 'vehementissime probare'.
Vehementer Caepio in M. Aemilium Scaurum lege 15 Varia *(ORF² p. 322)*, 'Q. Albius vir bonus est et vehementer idoneus'.

⟨XIIII⟩

De coniunctione, ut ait Cominianus. coniunctio est pars orationis nectens ordinansque sententiam. con- 20 iunctioni accidunt figura ordo potestas. figura est qua appellatur aut simplex, ut quidem, aut conposita, ut equidem. ordo est quo apparet quae praeponi tantum possit, ut at, quae subiungi tantum possit, ut que, quae

19 De coniunctione *Bon. 536* b *(cf. anecd. Helv. CLVII sq.)* 19—p. 290, 1 etiam *Dos. 417, 22* 19—p. 290, 8 praeterea *Diom. 415, 23* 19—p. 290, 11 *Max. Vict. 202, 20 Don. 388, 27 Sac. 444, 21 Prob. 143, 23 = Aud. 349, 10*

N III 4ᵛ, 1] 3 carbilio N *lacunam indicavit K.* 4 quod potuit Fab. Maximus C fl. maximus N 6 diuidentque C 9 utrinque iram utrinde faction. N *corr.* ω 10 factionem C 11 Inprudente N 19 De coniunctio N *corr.* ω coniunctio *usque ad finem libri III adscripta est discrepantia scripturae cod. Parisini 7560* (P) 21 accedunt tres figura P 23 apparetq; proponi tantum possit ut atq; subiungi tantum possit ut quēq; p̄poni et subiungi ut etiam potestas P apparet q *(vix dispicitur)* p̄poni tantum possit ut et . . . . ū subponi (ū s. *om.* C) ut que Potestas N *lacuna a librario relicta* apparet quae C 24 quae subiungi C

praeponi et subiungi, ut etiam. potestas coniunctionum in quinque species dividitur. sunt enim copulativae disiunctivae expletivae causales rationales; copulativae et que at ast ac atque, disiunctivae aut ve vel ne nec
5 neque, expletivae quidem equidem quoque autem tamen porro, causales αιτιολογικοι si etsi tametsi siqui-
225 dem | quando quandoquidem quin quinetiam sin seu sive nam namque ne ni nisi nisisi [nenisi] praeterea, | rationales quamobrem praesertim item itemque enim
10 etenim enimvero quia quapropter quippe quoniam quoniamquidem ergo ideo scilicet propterea.

Palaemon autem ita definit. coniunctionum quaedam sunt principales, aliae subsequentes, aliae mediae, quibus utralibet parte positis sine vitio coniungitur oratio.
15 principalis igitur est coniunctio sed, velut

'sed te qui vivum casus age fare vicissim',

ut ait Vergilius *(A. 6, 531)*. ille enim ordo ubi postponitur poeticus est per ἀναστροφήν factus *(A. 1, 353)*,

'ipsa sed in somnis inhumati venit imago
20 coniugis',

sed ipsa. subsequens est que, media est etiam. habent etiam figuras coniunctiones, quia sunt aut simplices aut conpositae; simplices, ut nam, conpositae, ut namque. cum est igitur de figura et ordine dictum, inspi-
25 ciamus nunc quae sint potestates. et sunt hae ⟨copulativae⟩, que et porro quidem quoque atque etiam ac item autem vero; causales hae, nam enim quia quoniam eo ideo quod idcirco propter causa gratia ergo.

12—21 etiam *Diom. 415, 16* 25—p. 291, 12 neve *Dos. 418, 1* 27 quia—p. 291, 9 lux *Diom. 416, 4*

N III 4ᵛ, 2 *a v. 9*] 6 αἰτιατικοί C 8 nisisi N *(cf. Don. 389, 5)* si P *om.* P 12 definiuit P 14 utralibet parte *Diom.* in utramlibet partem C ultralibet partem N ultra licet partē P coniungitur *Diom.* coniungatur NP 16 uiuum *Diom.* uirum N uerum P 21 que *Diom.* q (*h. e.* quae) N 22 quia] quae NP 25 potestatis NP *Bon.* *om.* NP *Bon.* *add. Fab.* 26 quoque—27 uero *post* causales hae *collocata in* NP *Bon.* *huc transp. K.* atque *K.* itaque NP *Bon.*

hae enim ubi causa redditur rerum coniungere orationem solent, velut ita, 'non dedit, quoniam non habuit'. ratiocinativae hae συλλογιστικοί, quare, quapropter, igitur, ergo, itaque, quando gravi accentu, quatenus, quoniam, ideoque, quoniamquidem, quandoquidem, siquidem. 5 dictae autem sunt ratiocinativae, quod quamque rem propositam ratione confirmant in hunc modum, 'lucet, igitur dies est'. nam hic coniunxit rationem, lucem ideo esse, quod sit dies, seu diem ideo esse, quod sit lux. dubitandi sunt hae διστακτικοί, si siquidem sive seu 10 nisi; disiungendi sunt hae διαζευκτικοί ve vel an ne aut neque neu nec neve; admonendi atque petendi, sed verum, quas quidam inter causales posuerunt hoc modo, 'peccavit, sed rogat', 'laesit, verum et profuit'; relativae ad aliquid, ut Plinius ait *(p. 41, 16 B.)*, sive 15 conparativae hae, magis potius immo, in hunc modum, 'hic eat, immo ille vel potius ille'. idem ait Plinius potestatem habere comparandi tam quam; sed haec adverbia videntur magis similitudinis, ut 'tam quam bonus amicus' et 'tam ille quam hic'. sane et habet compa- 20 randi potestatem | quam, ubi dicitur ⌊ante⌋ quam et 226 melius quam. subiciendi, quas Palaemon expletivas ait, hae, equidem enimvero; repletivae ἀναπληρωματικοί, saltem tamen tandem ne adeo; inlativae, quamquam quamvis etsi tametsi; finitivae, dum quamquam post- 25

15 relativae — 20 hic *Diom. 416, 27* 23 repletivae — 24 adeo *Dos. 418, 10* 24 inlativae — p. 292, 8 *Diom. 416, 17* 25 finitivae — p. 292, 8 *Dos. 418, 13*

N III 4v, 2] 1 orationem *Diom.* rationem NP *Bon.* 7 propositam *Bon.* proposita *Diom.* praepositam N 10 dubitandi] *cf. Maii class. auct. V 150* dubitandi — p. 296, 13 *excerpta sunt in cod. Ambros. L 22 sup.* 11 ue uel *om. Ambr. Bon.* 12 admonendi seu petendi p, *in quo pauca de coniunctionibus hinc excepta exstant f. 122* 17 uel P *Ambr. Bon.* aut N 20 sane eo habent NPp *Ambr.* 21 ubi dicitur .... quam (ante quam n) et melius N ubi dicitur antequam in melius Pp *Ambr.* 25 finitiuae *Diom. (cf. Dos.)* infinitiuae NP *Ambr. Bon.* quamquam quamuis postquam P

quam antequam quatenus ut cum, ὅταν ὡς σημαίνει.
alii dicunt cum, ut sit quo tempore: per hoc et adver-
bium esse potest temporis. optativae, utinam ut ne ve-
lim; subiunctivae, cum, si et quae ab eo conpositae
5 sunt, tametsi, antequam, donec, quamvis, dummodo,
licet, postquam, priusquam, dum cum pro donec acci-
pitur aut pro dummodo. nec te moveat, si quaedam
esse adverbia et coniunctiones recognoveris.

Superest ut dicamus quae coniunctio cui qualitati
10 iungatur.

Cum iungitur modo finitivis modo subiunctivis, velut
cum dico, cum dicebam; item ceteris finitivis tempori-
bus: subiunctivis quoque sic, cum dicam, cum dicerem;
item ceteris subiuntivis temporibus. sed interest utrum
15 finitivis an subiunctivis iungatur. finitivis enim iungi-
tur, quotiens ad id tempus quo agebam refertur, ⟨velut⟩
'cum declamo venit', id est ipso tempore quo declamo,
cum declamabam, ⟨id est ipso tempore quo declama-
bam⟩, ut apud Vergilium *(A. 1, 697)*

20 'cum venit, aulaeis iam se regina superbis
aurea conposuit sponda',

id est tempore ipso quo venit; et apud Ciceronem *(in
Catil. 1, 10, 27)* 'tantum profeci, cum te a consulatu
reppuli', ⟨id est ipso tempore quo reppuli⟩ profeci. sic
25 quoque et futuro iungitur finitivorum, ut apud Vergi-
lium *(A. 1, 687)*

'cum dabit amplexus atque oscula dulcia figet',

quod est ipso tempore quo dabit amplexus et figet
oscula; sic et Cicero *(in Catil. 1, 11, 29)* 'an cum bello
30 vastabitur Italia, vexabuntur urbes, tecta ardebunt, tum
te non existimas?' significat enim ipso tempore se in-

---

9 — p. 296, 13 *Diom. 392, 1 Dos. 418, 23*

N III 4ᵛ, 2] 16 *add. Diom. Bon.* ut *Ambr.* 18 *add. K. ex Diom. om.* NPb 22 uenit *Diom. Dos.* ueniebat N 24 *add. K. ex Diom. Dos. om.* NP *Bon.* profeci sic quoque *Diom. Dos.* proficiscitur quoque NP 30 tum *Diom. Dos.* tunc N 31 ipso *Diom. Dos.* illo N se N esse *K.*

vidia conflagraturum quo vastabitur Italia, tecta ardebunt. hoc pacto iungitur finitivis; subiunctivis vero, cum post factum aliquid significat, ut 'cum venisset, declamavi'. significat enim prius venisse et sic se coepisse declamare, ut apud Ciceronem *(in Catil. 2, 6, 13)* 'cum ille homo audacissimus conscientia convictus reticuisset, patefeci'. nam primum Catilina tacuit et tunc Cicero patefecit. 5

Si modo finitivis modo subiunctivis iungitur: ⟨finitivis sic⟩, [velut] si venio, si venie|bam; item ceteris finitivis temporibus: ⟨subiunctivis vero sic, si veniam, si venirem; item ceteris subiunctivis temporibus⟩. sed finitivis iungitur hoc modo, quotiens res factas significat, ut apud Ciceronem *(in Catil. 1, 3, 6)* 'si inlustrantur, si erumpunt omnia'. ⟨nec enim dubitat an inlustrentur, sed quia inlustrantur, suadet ut⟩ mutet Catilina mentem. sic quoque et perfecto iungitur, ut apud Vergilium *(A. 6, 119)* 9 227 15

'si potuit manes arcessere coniugis Orpheus;'

adfirmat enim potuisse: item apud Ciceronem *(pro Mil. 13, 35)* 'quid? si haec non dico maiora fuerunt in Clodio quam in Milone'. subiunctivis vero iungitur, quotiens condicionalis et incertus est sermo, velut si facias, si faceres. qui enim sic loquitur nihil factum interim declarat. 20

Dum iungitur finitivis, velut dum venio. quotiens vero pro eo quod est dummodo ponitur, subiunctiva recipit, ut apud Vergilium *(A. 1, 5)* 25

'dum conderet urbem,'

id est dummodo conderet. dum etiam, si alius praeponitur sermo declinationis, ad illum reformatur, velut 30

N III 4v, 2] 6 *add.* PC *Ambr. Diom. Dos.* 9 *addidi ex Diom. Dos.* 10 *delevi ducibus Diom. Dos.* 11. 12 *add. K. ex Diom. om.* NP *Bon.* 15. 16 *add. K. ex Diom. Dos. om.* NP *Bon.* 19 arcessere *Bon. Diom. Dos.* accessere P accersere N coiugis P 20 item *Diom. Dos.* et N 21 quid N quod C *Bon.* 23 est sermo *Diom. Dos.* sermo est N *Bon. Ambr.* 24 faceres *Diom.* faceret NP *Ambr.* nihil NPC *Bon.* non *Diom. K.* factum ostendit C *Bon.*

'petebas ut dum venires facerem'. sic quoque recipit subiunctiva.

Donec iungitur subiunctivis, velut donec veniam.

Num, si praepositum fuerit illi aliud verbum finiti-
5 vum, recipit subiunctiva, velut ⟨Cicero⟩ *(in Catil. 2, 6, 13)* 'interrogavi num dubitaret eo proficisci', ut sit species relativa. fere enim [semper] praeposito finitivo verbo parti orationis | subiunctivae subiungitur species subiunctiva, velut nescio quid dixerit, nescio quid fecerit,
10 nescio quare venerit, nescio cur dixerit, et cetera similiter. aliter vero finitiva, ut apud Terentium *(Phorm. 151)* 'num aliud me tibi opus est?' item quare venisti? cur dixisti? cur ⟨id⟩ fecisti? et similia, quia non praeponitur verbum. item quamvis subiunctiva, velut quamvis
15 veneris, item dummodo subiunctiva, velut dummodo venias. item licet subiunctiva, ⸤velut⸥ licet venias. ⟨item⟩ quamquam finitiva, ut apud Vergilium *(A. 2, 12)*

'quamquam animus meminisse horret'.

item ut recipit finitiva ⸤acuto⸥ accentu elatum. effertur
20 autem, quotiens pro eo accipitur quod est quo modo, ut apud Ciceronem *(pro Mil. 24, 64)* 'ut sustinuit, immo |
228 vero ut contempsit?' id est quomodo. quotiens vero pro eo quod est apud Graecos *ἵνα*, recipit optativa, velut ut faciam. non numquam tamen ⟨et⟩ accentu
25 acuto elatum recipit subiunctiva, praeposito sane finitivo verbo, more quo supra formari relativa diximus, ut apud Vergilium *(A. 2, 3)*

N III 5ʳ, 1 *a v. 8*] 1 petebas *Diom. Dos.* petebam NP *Bon.* recipit *Diom.* recipiunt NP 4 fuerit illi *Diom. Dos.* illi fuerit N *Bon.* 5 *addidi ex Diom. Dos.* 7 *om. Diom. Dos.* proposito C 8 subiunctiuae P *codd. Diom.* coniunctiuae N 13 *addidi ex Diom. Dos.* quia *Diom. Dos.* quoniam N 16 *om.* N ut P *add. Bon. Diom.* 17 finitiua N subiunctiua P subiunctiuum *Bon.*: quamquam iungitur subiunctiuis p 19 *add.* PC *Ambr.* b accentu acuto C relatum NP *Ambr.* b elata *codd. Diom.* 23 ἵνα apud Graecos N *transposui Diom. Dos. secutus* 24 *add. Diom. Dos.* accentu acuto *Diom. Dos.* acuto accentu N 25 elatum PC latum N praeposito sane finitiuo C *Diom.* p̄positus ANE INfinito N praepositio infinitiuo P praeposito infinitiuo *Bon.* praeposito indicatiuo p

'infandum, regina, iubes renovare dolorem,
Troianas ut opes et lamentabile regnum
eruerint Danai.'

item utinam recipit optativa, velut utinam veniat. item ne acuto accentu imperativa, velut ne fac. quotiens 5 vero gravi accentu pro eo quod est apud Graecos ἵνα μή accipitur, optativa recipit, ut apud Horatium *(serm. 1, 1, 94)*

'ne facias quod
Vmidius ⸢quidam⸣. 10

non numquam vero, etiamsi acuto accentu efferatur, optativa quoque recipit, velut ne venias, ne scribas. sed interest inter hoc et illud quod diximus ne fac, quod hoc imperamus, superius suademus. recipit quoque id ipsum acuto accentu elatum finitiva, quotiens 15 εἰρωνικῶς accipimus pro eo quod est apud Graecos ναί, rei factae adfirmatio, quod est apud Ciceronem *(in Catil. 2, 3, 6)* 'ne illi vehementer errant'. ⟨adfirmat enim illos vehementer errare⟩. quotiens vero rei dubiae et quasi condicionali aptatur, recipit et subiunctiva 20 eodem accentu elatum, ut apud Ciceronem *(pro Rosc. Amer. 18, 50)* 'ne tu Eruci accusator esses ridiculus, si illis temporibus natus esses'; hoc est si esses natus, esses ridiculus. item postquam modo finitiva, modo subiunctiva: finitiva, quotiens iunctum accipitur, ut est 25 apud Vergilium *(A. 3, 1)*

'postquam res Asiae Priamique evertere gentem
⸢immeritam visum superis'⸣,

ut sit postquam visum ⟨est⟩; subiunctiva vero, quo-

N III 5ʳ, 1] 4 ueniat *Diom. Dos.* uenias Nb 10 Ỹmidius N humidius P *add.* P 11 uero *Diom. Dos.* autem N 12 uenias *Diom. Dos.* facias N 13 diximus *Diom. Dos.* dicimus NP 16 ironicos NP graecos ne rei factae admiratione *codd. Diom.* gręcos istius adfirmatio NP 18. 19 *add. Diom. Dos.* 20 recipiet et P recipiet *Bon.* 22 eruci N cruci Leg. Eruci C 24 modo finitiuo modo subiunctiuo finitiuo PC *Bon.* mō finitiuo mō subiuc̄ finitū N *corr. ex Diom.* 28 *add.* C uisum superis *Bon.* 29 *add. Diom. Dos.* subiunctiuo N

tiens secernitur, ⟨velut⟩ post quam venisset factum est
et similia. item antequam modo finitivis, modo sub-
iunctivis iungitur, contra ac superius: iunctum sub-
iunctivis, velut antequam venisset; disiunctum finitivis,
5 ut apud Vergilium *(A. 4, 27)*

'ante, pudor, quam te violo'.

item ni et nisi subiunctiva, ⟨velut⟩ ni fecisset et nisi
fecisset: quamquam apud Ciceronem non numquam
finitivis iungitur, tunc maxime cum parum dubius sit
10 sensus, ut apud eundem Ciceronem *(in Catil. 4, 10, 21)*
'nisi forte maius est patefacere vobis provincias quo
229 exire possimus, quam cu|rare ut etiam illi qui absint
habeant quo victores revertantur'.

Item etsi, ut ait C. Iulius Romanus, ἀνακόλουθον
15 est, quotienscumque τῷ etsi non reddimus tamen, ut
Terenti illud ex Hecyra est *(247)*,

'etsi ego meis me omnibus scio esse adprime
obsequentem,
sed non adeo, ut facilitas mea corrumpat ⟦eorum⟧
20 animum'.

Ad pro autem Licinius Calvus in P. Vatinium ambi-
tus ⟦reum⟧ *(ORF² p. 481)*, 'ad ita mihi Iovem deosque
inmortales velim bene fecisse, iudices, ut ego pro certo
habeo, si parvuli ⟦pueri de ambitu iudicarent', cum
25 certum sit⟧ at coniunctionem esse, ad vero praepositio-

N III 5ʳ, 1] 1. 7 *add. Diom. Dos.* 9 tunc *Diom. Dos.* tum N 11 maius *Diom. Dos.* melius N *Ambr.* 12 possimus *Diom. Dos.* positis N abslnt *Diom. Dos.* absunt N 13 *praeter Cominianum Palaemonem Romanum Charisius quartum quendam librum, ut videtur post Palaemonem et ante Romanum, exscripserat: cuius vestigia in* N *intercepta remanserunt in cod. Ambros. L 22 sup. apud Diom. 408, 10—24 Be. 293, 23—26 Diom. 417, 1—418, 32 Dos. 422, 7—424, 4; cf. Remm. Pal. 30sq.* 14 etsi ut P et sicut N 17 omnibus N uiribus P 19 adeo N habeo P *add.* PC 21 Ad p W licinnius caluus in fuscinium ambitus ad N Ad p hoc liclnius caluus in fi uatinium amuicius ad P 22 *add.* C *Pu.* 23 iudices et ego P 24. 25 *add.* PC *Pu.* pueri *om.* C *Pu.*, cum certum sit *om. Pu.* 25 at co iunctionem P ad coniunctionem N esse ad uero praepositionem *om.* P

nem; *εὐφωνότερον* tamen est ut hic per d scribatur, ne subsequens t littera duriorem suique similem sonum litterae amplexa dictum faciat immitius.

An pro cum Maro bucolicon *(3, 21)*,

'an mihi cantando victus non redderet ille   5
quem mea carminibus meruisset fistula caprum?'

nisi, ut de distinctionibus diximus, *ὑπακουόμενον* sit 'an aecum videatur?' sed Marcius Salutaris, vir perfectissimus, pro ergo rectius sensit. [*ἀσύνδετον* quoque fit cum pluralis numerus singulari coniungitur.]   10

Atque pro et Terentius in Adelphis *(40)*,

'atque ex me hic natus non est, sed ex fratre';

ubi Acron 'argute' inquit: 'nam per hanc coniunctionem transitum fecit ad narrationem': Cn. Naevius in Agitatoria *(v. 14[1] R.[3])*, sed et in Tarentilla (*fr. XIV R.[3]*);   15
Plautus in Bacchidibus *(v. 21 G.)*

'quae sodalem atque me exercitos habet',

Cato dierum dictarum de consulatu suo *(ORF[2] p. 36)* 'atque quamquam multa nova miracula fecere inimici mei, tamen nequeo desinere mirari eorum audaciam   20
atque confidentiam'.

Ast apud antiquos variam vim contulit vocibus, pro atque, pro ac, pro ergo, pro sed, pro tamen, pro tum, pro cum, ut in glossis antiquitatum legimus scriptum.

Sunt et aliae plurimae coniunctiones pro aliis apud   25
veteres auctores | interpositae, de quibus plenius G. Iu-   230
lius Romanus libro *ἀφορμῶν* sub titulo de coniunctione disseruit.

4—9 sensit *schol. Bern. in Verg. ecl. 3, 21*

N III 5[r], 1]   1 *εὐφωνότερον* C ΕΥΦΑΝΟΤΕΡΟΝ P eufonoteron N   per .d. .... subsequens P *lacuna a librario relicta*   scribatur n scribi N   2 littera P litteram N   4 pro num *Fab.*   7 sitä anaecum N sita ne cum P   8 marcus salutaris uir prequissimū P   9. 10 *del. K.*   14 gn̄. neuius in agitoria P   17 exercitos *Non. 6* exercitis NP   19 facere P

⟨XV⟩

De praepositione, ut ait Cominianus. praepositio
est pars orationis quae praeposita alii parti orationis
significationem eius inmutat aut simplicem servat, ut
5 scribo subscribo rescribo. praepositiones aut casibus
serviunt aut loquellis. quae casibus serviunt, apud penes,
ut apud vos, penes te; loquellis, [ut] con di re se,
ut congredior diduco refero secedo. ceterae praepositiones
⸤et⸥ verbis sic cohaerent ut casibus, ut ⟨per⟩,
10 perfer ⟨per⟩ hunc, ⟨ad⟩, admove ad urbem. quae casibus
serviunt aut accusativum habent aut ablativum
aut utrumque. et sunt accusativi casus ad, ad domum,
ad fines; apud, apud Maronem; | ante, ante ostium,
ante tribunal; adversum, adversum hostem; am, am
15 segetes; contra, contra Capitolium, contra hostem; circum,
circum montem; circiter, circiter ducentos; citra,
citra gratiam, citra montem; circa, circa forum; cis, cis
Padum, cis Alpes; extra, extra urbem; erga, erga parentes;
in, in Pisonem; inter, inter querellas, inter te;
20 infra, infra collem; intra, intra Kalendas, intra moenia;
iuxta, iuxta aedem; ob, ob merita, ob causam; obter *;
per, per vias, per medium; praeter, praeter malos;
propter, propter illum; post, post annum; prope, prope
urbem; pone, pone litus, pone me; penes, penes hospitem;
25 subter, subter mare; supra, supra illum, supra fortunam;
subtus, subtus lectum; secundum, secundum
mare; trans, trans Tiberim; ultra, ultra terminum, ultra

---

2 De praepositione *Bon. 542* 2—p. 299, 13 *Diom. 409, 24 Max. Vict. 203, 15 Dos. 413, 5 expl. in Don. 561, 20 [Asp.] 553, 30 Sac. 428, 28 Char. 236, 23 Don. 389, 18 Prob. 147, 3 = Aud. 351, 24*

N III 5^r, 2 *a v. 13*] 2 De praepositione] *exc. Paris. f.* 122^v *sq. praeterea quaedam ascripta sunt ex* b *(cf. anecd. Helv. CLVIII), quibuscum consentiunt excerpta cod. Leidensis Voss. 33. 4*
7 *om.* P *add.* N *Bon.* 8 ceterae N certe P 9 et uerbis *Bon.* uerbis C et ad uerbis P aduerbiis N 9. 10 *om.* NP *add. K*
10 hunc P huc N 17 citra montem eia ΤΟΥΡΟΥ. dius mongus circa P 21 *lacunam statuit K.* 26 subtus subtus lectum P suptus suptus lectum N

fines; usque, usque Romam. item ablativi casus a, a propinquis; ab, ab homine; abs, abs te; ⟨absque⟩, absque nobis; cum, cum sociis, [et] cum patre; coram, coram amicis, coram multis; clam, clam patre; de, de civitate; e, e foro; ex, ex provincia; pro, pro patre, pro re publica; prae, prae metu, prae dolore; palam, palam omnibus; sine, sine domino; tenus, tenus pube. item utriusque casus in, in ius eo, in iure sto; sub, sub montem veni, sub monte moror; super, super arma, super armis, ut Maro *(A. 1, 700)*

'stratoque super discumbitur ostro';

subter, subter mare, subter mari; super, super Hectore, super Priamo, hoc est de Priamo. |

De praepositionibus Palaemon ita definit. praepositiones sunt dictae ex eo quod praeponantur tam casibus quam verbis; casibus incusativo tantum et ablativo. sunt quaedam communes utriusque casus. non nullae tam casui quam verbo praeponuntur, aliae tantum verbo, quaedam tantum casui. aliae mutato accentu in adverbia accedunt. et quidem quae sint accusativi casus, item quae ablativi, sed et utriusque, ⟦in⟧ superioribus explanatur; nunc quae sint verborum propriae exponamus. et sunt verborum propriae hae,

---

9 super — 11 *Char. 237, 15* 12—13 *Char. 233, 12 Don. 391, 9* 17 sunt — 20 accedunt *Diom. 409, 19* 23 et — p. 300, 4 aspellere *Dos. 414, 11*

N III 5r 2] 2 abs absque nobis abs te cum N abs abs nobis abs te cum P *corr. K. cf. Diom.* 3 *om.* P 7 sine domino N sine dolo C pube C bupe P rupe N 12 super — 13 *del. K. sed cf. Remm. Pal. 244* 14 palameon ita definiuit P 16 accusatiuo P 17 nonnullae etiam casu quam uerbo N non nullae etiam casui tam uerborum P 20 cadunt. Equidem C sunt P 21 itemq, ablatiui NP 22 explanatur P explanantur N sunt P 23 proprię C proprie P propria N: Com̄. Nunc quae sunt uerborum propriae exponamus. et sunt verborum propriae hae di diducere dis dispergere co coemere con conuertere re reuertere (reuertere *etiam ap. Bon.*) re reuocare se seponere suc succedere am amplector ac accingo as aspellere b, *cf. anecd. Helv. CLVIII*

di diducere ⸤διασπάζεσθαι⸥, dis dispergere ⸤διασκορπί-
ζεσθαι⸥, co coemere ⸤συναγοράζεσθαι⸥, con convertere
⸤συντρέπεσθαι⸥, re revocare ⸤ἀνακαλεῖσθαι⸥, se seponere
⸤ἀποτίθεσθαι⸥, as aspellere ⸤ἀποστυφελίζεσθαι⸥. sunt
5 etiam ex universis quae et casui et verbo praeponun-
tur, velut a, ⸤a⸥ caelo, amoveo; ab, ⸤ab⸥ arce, abhorreo;
abs, abs te, abstraho; ad, ad illum, adgredior; am, am
fines, am segetes, ambio, amplector; ante, ante tribu-
nal, antecedo; contra, contra illum, contradico; circum,
10 circum oppidum, circumeo; de, de illo, decipio; e, e
caelo, educo; ex, ex alto, excipio; ⸤in⸥, in Pisonem, in-
vado; inter, inter illum, interdico; ob, ob illum, obeo,
obicio; prae, prae viribus, praedico; pro, pro illo, pro-
mitto; praeter, praeter filium, praetereo; per, per flu-
15 men, perago; sub, sub illum, subeo; super, super lec-
tum, supergredior; trans, trans flumen, transeo. eaedem
praepositiones et adverbio et participio et pronomini
praeponuntur: adverbio quidem ita, adprime inpuden-
ter; participio vero ita, inscriptus descriptus; pronomini
20 etiam ita, ad illum, pro me, de hoc. similiter ex uni-
versis tantum casibus iunguntur hae, propter apud
opter sine circiter subtus infra coram intra cis extra
post supra prope ultra usque citra secundum erga
pone circa penes iuxta. quaedam similiter ex univer-
25 sis mutato accentu in adverbia accedunt, quae etiam
in adverbiis notavimus, et sunt infra, infra stat; supra,

---

24 quaedam — p. 301, 10 *Char. 189,10 Diom. 407,19 Dos. 414,13*

N III 5r, 2] 1 dispergere C *Bon.* dispgere P dispargere N
6 *add.* PC 7 am am fines am segetes ambio amplector (am-
plector *om.* C) NC am amfines ambio an ansegetes amplector
P am amfines ambio amgetes amplector b 11 *add.* P
12 obeo *om.* Pb *Bon.* 13 obiecio b prae illo C pro uiri-
bus C 14 praeter illum Pb *Bon.* 16 supergradior Pb *Bon.*
21 iunguntur b iungitur NP 26 *ante* infra stat *add.* Cb
(cf. anecd. Helv. CLVIII) supra extra intra ultra citra circa iuxta
contra subtus coram ante post prope usque supra supra stat P
supra stat Nb, *item reliquas praepositiones semel ponit* N, *bis* P

⸤supra⸥ stat; extra, ⸤extra⸥ stat; intra, ⸤intra⸥ sedebat; ultra, ⸤ultra⸥ non faciam; citra, ⸤citra⸥ discurrit; circa, ⸤circa⸥ equitat; iuxta, ⸤iuxta⸥ fecit, ⟨id est⟩ similiter; contra, ⟨contra⟩ tendebat; subtus, ⸤subtus⸥ erat; coram, ⸤coram⸥ stetit, ⟨id est palam⟩; ante, ⸤ante⸥ venit; post, ⸤post⸥ sedit; prope, ⸤prope⸥ cecidit, id est paene; usque, ⸤usque⸥ illum mulcavit, id est valde, item usque illo cum venisset. et quam diu sine | casibus enuntiantur, adverbia [aliter] erunt; receptis casibus in praepositiones ⸤transeunt⸥.

Nomina civitatium sine praepositione sunt ⟨cum verbis⟩ eundi manendi redeundi. sed et rus sine praepositione, rus eo, ruri sum, rure venio; et domus sine praepositione, velut domum eo, domi sum, domo venio, sed et de domo. dumtaxat in tertia persona invenimus saepius in domum it. generaliter autem et canonice, ut Romanus, disertissimus artis scriptor, refert, praepositiones gentibus seu nationibus adduntur, civitatibus adimuntur et detrahuntur, licet contra non nullos veteres dixisse reperiamus, ut apud eundem Romanum invenies.

Apud Palaemonem etiam aliae observationes penitus digestae sunt, ut puta, praepositio per praeponitur tantum modo absolutis nominibus, peccant autem qui dicunt peroptimus. circum circa circiter hoc differunt, quod circum loci est, circum theatrum, circa temporis, circa Kalendas, circiter numeri, circiter horas decem: et si aliter inveniatur, licentia dictum videtur. contra et adversus hoc differunt, quod contra loci ⟨est⟩,

N III 5[r], 2] 2 discurrit N scripsit P 3 equitatum NP *Bon. corr. Fab. add. Char. Diom. ll. ss.* facit P *Bon.* 4 ƆƆ condebat N (ƆƆ, *h. e.* contra, condebat *voluit librarius*) con condebat P *add. Char. Diom. ll. ss. Bon.* 8 quandiu P 9 aduerbia erunt C aduerbia sunt *Bon.* aduerbia aliter erunt N aduerbialiter erunt P 10 *add.* C *om.* NP 11 ciuitatum P praepositionibus C *add. Fab., om.* NP 15 et domo P et domum C 18 seu N et P *Bon.* 19 nonnulla P 20 nos ueteres PC 29 aduersus — p. 302, 1 uelut *om.* P *add. Bon., om.* NP

velut contra basilicam, adversus ad animi motum ⟨refertur⟩, velut adversus illum facio; interdum autem promiscue accipiuntur.

Item ante post penes inter nunc praeponuntur casi-
5 bus, nunc mutato accentu subiunguntur, ut ante illum, illum ante.

Item ab duplex est, nam et pro *ἀπό* et pro *ἐπί* apud nos accipitur, velut ab bibliotheca ⌊ἀπο τῆς βιβλιοθή-
κης καὶ ἐπὶ τῆς βιβλιοθήκης⌋, ab epistulis ⌊ἀπὸ τῶν ἐπι-
10 στολῶν⌋. item a et ab hoc differunt: a praeponitur nomini quod a consonante incipit aut vocali quae pro consonante accipitur, ab his praeponitur quae a vocali incipiunt, quamvis etiam h praecedat, quae pro adspiratione accipitur; superius, velut a magno, a maxi-
15 mo; sequens ab Indis, ab Herode, ab humo, et ab Hyla et ab Hyacintho, quia et y littera fere apud nos vocalis existimatur. has praepositiones non nullis visum est non debere propriis civitatium nominibus praeponi, ut ab Antiochia a Roma, sed sic, Antiochia veni, Roma
20 veni | • et Cicero *(in Catil. 1, 3, 7)* 'tum cum multi principes civitatis Romae non tam sui conservandi' et cetera.

Item cum tertiae personae praeponitur tantum, velut
233 cum illo. nam | primam et secundam subsequitur, mecum tecum; item nobiscum vobiscum, cum illis.

25 Item tenus subsequitur, pube tenus, facie tenus, capulo tenus.

Item in praepositio, quotiens significationem habet in loco, recipit casum ablativum, velut in civitate quod

---

N III 5[v], 1 *a v. 20*] 1 *add. K.* 8—10 *add.* CP 15 herote *corr.* herode P erote NC 16 fere PC per (*vel* fer) ·ë· N 18 ciuitatum P *Bon.* 20 *lacunam indicavit K., qua ea quae de nominibus civitatium in loco sine praepositionibus positis disputata erant hausta esse videntur* 23 ut mecum b *Bon.* 24 tecum secum nobiscum b 25 item tenus *ω* item hactenus N hactenus P at tenus b ut pube tenus b 26 capulo *scripsi* paulo N 28 quod est — p. 303, 1 *πόλει in* NP *post* loco *collocatum huc transp. K.* ciuitatē P

est apud Graecos ἐν ⌊τῇ πόλει⌋. eadem in praepositio derog⌊ativa⌋ est, στερητική, ut probus inprobus, doctus indoctus; non numquam etiam adiec⌊tiva⌋, προσθετική, ut potens inpotens, id est valde potens; quamquam in hac appellatione etiam derogativa intellegatur, ut sit 5 inpotens ⟨non potens⟩.

Item super, quotiens supra significat, accusativum recipit casum, id est super subsellium; quotiens vero de significat, recipit ablativum, id est super Hectore, ⌊hoc est de Hectore, ut ait poeta *(Verg. A. 1, 750)* 10
'multa super Priamo rogitans, super Hectore⌋ multa'.

Item per diversas habet significationes. non enim tantum pro eo quod est apud Graecos διά, ὡσεὶ δι' ἐμοῦ ἢ δι' ἐκείνου, id est per me aut per illum, intellegitur, nec pro eo tantum quod ⌊est⌋ επι apud Graecos 15 sumitur, ἐπὶ ἐμοῦ ⌊ἢ⌋ ἐπὶ σοῦ γέγονεν, quasi per me aut per te factum est, sed etiam non numquam pro eo accipitur quod apud Graecos ⌊iuris⌋ iurandi exactione usurpatur, id est τοὺς θεούς σοι, τὴν πίστιν σοι, τὰ ἄστρα σοι, ita ut ait poeta *(Verg. A. 3, 599)* 20
'per sidera testor,
per superos atque hoc caeli spirabile numen'.
item accipitur pro eo * cum nostra voluntate iure iurando adfirmamus aut negamus, μὰ τοὺς θ ούς, νὴ τοὺς θεούς, ut Graeci dicunt, quale est apud Vergilium 25 *(A. 4, 314)*
'per ego has lacrimas dextramque tuam te,
per conubia nostra, per inceptos hymenaeos',|

N III 5ᵛ, 1] 1 *suppl. ex* nP 2 *suppl. ex* nP est CTEPHTIKH P et ЄPHTIKH N 3 adiectiua ΠΡOCΘЄTIKH P adic* προσθετικη (adiectiua *corr. et suppl.* n¹) n 6 *addidi* 9 ablatiuum id est super hectora multa hoc est — multa P ablatiuum id est super hectore multa N 13 ὡσεί] σοῦ C 14 idest per te per me C 15 *add.* P ἐπί *K.* aeque NP 16 ЄΠIMOY. HЄΠICOI P quasi super me aut super te P 18 *add.* CP *Bon.* 21 per sidera testor *post 22* numen *collocata in* NP *Bon. transp. Fab.* 23 pro eo cum NC *Bon. lacunam statuit K.* 24 NЄ (H supra) N H (\ supra) C

234 ut sit per lacrimas per dextram per te, quod Graeci *μά* dicunt, per conubia, per hymenaeos, ut sit *νὴ τὸν γάμον, νὴ τὸν ὑμεναῖον.* item intellegitur, quotiens solemus incusantes aut excusantes ponere, quod Graeci 5 dicunt *παρ' αὐτοῦ γέγονεν, παρ' ἐμοῦ οὐδὲν γέγονεν,* per illum factum est ut fieret, per me non est factum ut fieret. item accipitur etiam pro eo quod est valde, velut cum dicimus perdoctus, id est valde doctus, quod est doctissimus. praeponitur autem absolutivis. [ergo 10 ut scipio peroptumus dicimus] ergo, ut scio sequi veteres, peroptumus non dicimus.

Item ad et apud hoc differunt: ad enim ad locum refertur, quasi ad illum eo, apud in loco, quasi apud illum sum.

15 Item in et erga hoc differunt: fere enim erga ad adfectum refertur, quasi erga illum sum benignus, in ad simultatem, quasi in illum sum saevus.

Item secundum duplicem intellectum habet; modo ad proximitatem, quasi secundum illum sedeo, id est 20 prope; modo ad aemulationem, quasi secundum Epicurum vivo, id est similiter illi.

Item ante illum, post illum, inter illum, penes illum: hae praepositiones non numquam promiscue accipiuntur. ⌞nam⌟ et postponi solent ⌞et⌟ accentum utique mu- 25 tant, aliquando et casum, quale est paucis ante diebus, item paucos post annos, item *(Verg. A. 7, 453)* 'arma inter iuvenum', item illum penes, ut sit penes illum, ante paucos dies, inter arma iuvenum.

Item ex et de praepositiones non numquam mediae 30 inveniuntur, cum dicimus fac tua ex re, qua de re agi-

---

N III 5ᵛ, 1] 5 ΠΑΡΑΥΤΟΝ N ΠΑΡΑΤΟΝ P 9 absolutiuis PC absolutius N *an* absolutis? *cf. p. 301, 24* 9. 10 *del. K. K. duce legendum videtur:* ergo ultiose secundum ueteres peroptumus dicimus, *cf. p. 301, 23* 13 refertur P *Bon.* refertum N 22 ante illum et inter illum penes illum uarie ponuntur. nam et postponi solent et accentum mutant p 23 promisce P 24 nam *om.* NP *add.* p. et *add.* PCp 26 paucis post annis *Fab.* 27. 28 inter paucos NP *corr. K.*

tur. quidam ex referunt ad locum, unde eximus, quasi ex fundo venio, ex agro venio, at vero de ad id quod Graeci περί dicunt, quasi de Marcello, ut Cicero de amicitia *(1, 1)* 'Q. Mucius augur multa narrare de C. Laelio socero suo memoriter et iucunde solebat'. item e 5 praepositio non tantum ex loco significat, quasi e caelo, sed et pro eo quod est pro accipitur, cum dicimus e re publica est, id est pro re publica; item e re est.

⟨Item⟩ abs. haec fere praepositio hoc modo profertur ut dicamus abs te; abs me abs illo non dicitur. 10

Item pro multas significationes admittit. accipitur enim pro eo quod est ante, id est pro templis est, 'pro turribus adstant' *(A. 11, 677)*. significat | et porro, 235 cum quasi apertum sit in medio et dicatur provocavit illum, produxit illum, id est porro illum vocavit aut 15 duxit. significat et longe, quasi proiectus. item quod apud Graecos ὑπέρ dicitur, quasi pro Rabirio, pro Milone. item quod apud Graecos ἀντί dicitur, quasi οὗτος ἀντ' ἐκείνου. significat etiam aliquando derogationem, id est στέρησιν, cum dicimus profanus lucus, id est non 20 sacer, quasi porro a fano positus, quod Graeci βέβηλον dicunt. significat etiam σχετλιασμόν, cum animus movetur, 'pro deum atque hominum fidem' aut 'pro di ☐ inmortales, qui hic inluxit dies!' item quod apud Grae-

---

N III 5v, 1] 7 e re p. e. N e re puplica est P 8 item e re est abs N item abs P 9 *add. K.* abs hoc modo profertur ut dicamus absme abs te abs iilo non dicitur p 10 abs me et abs C

11 Item pro muitas significationes habet. accipitur pro ante, ut (ut *etiam in* C) pro tempiis est, et accipitur pro ionge, ut proiectas id est ionge, et accipitur pro porro, ut produxit id est porro duxit. significat derogationem ut cum dicimus profanus iucus idest non sacer et rł. significat etiam motum animi ut pro dii et reł. b 12 tempiis et pro P 13 porro *Bon.* parro P eis NC ponitur et pro porro uocauit porro iiium adduxit et pro eo quod apud grecos anti dicitur ut pro imperatore pugnauit p 15 uocauit et adduxit P 18 ἀντί n anti NP 19 significat etiam aiiam derogationem NC significat et derogationem *Bon.* significationem et aliam derogationem P 23 d i inmortales P dii mortales N 24 inluxit NPC intercipit ω diesq; P

cos *κατά* dicitur, quasi pro meis viribus *κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν.*

Item prae praepositio diversas habet significationes. accipitur enim pro valde, ut cum dicimus praedurum
5 vulnus, praenimium opulentae divitiae, id est valde, ut apud Vergilium *(A. 10, 748)*

'praedurum viribus hostem',

quod est valde ⟨durum, id est⟩ fortissimum. significat et propter, prae illius virtute. item pro eo non num-
10 quam quod est sine accipitur, praefascine, id est sine fascino, quod Graeci *ἀβασκάντως* dicunt. significat et ante, cum dicimus prae te ille felix est, quod Graeci *παρὰ σέ* dicunt. ergo differt utrum proscribo an praescribo dicamus. est enim proscribo palam et aperte
15 scriptum pono, ut cum bona alicuius proscribo; praescribo autem *παραγράφομαι* significat, quales sunt praescriptiones apud iurisconsultos. eadem ratione differt utrumne praepono ⸤an propono⸥ dicatur, ut cum qui declamat controversiam | aut disputat solet dicere
20 'quaestionem propono', praepono vero, cum alterum alteri praefero.

Sub praepositio, quotiens localem significationem habet, accipit accusativum, si in locum significat, quale est *(Verg. A. 4, 660)*

25 'volat ire sub umbras',

item *(A. 4, 654)*

'et non magna mei sub terras iret imago'; |

236 ablativum vero, quotiens in loco significat, quale est
30 *(A. 1, 95)*

'Troiae sub moenibus altis',

N III 5ᵛ, 2 *a v. 19*] 8 *lacunam K. duce explevi* 9 prae (pro p) illius uirtute PpC *Bon.* prae illius uirtutem N 10 praefascine Npb profastino P prae fascino *Bon.* 10. 11 sine fascino PCb *Bon.* sine fascine Np *ἀβασκάνως* C *Pu.* abascanta N *om.* P *cf. CGL II 215, 7* 13 differt N refert C 17 differt n refert NPC 18 *add.* PC cum qui N cumq; P 21 alteri C *Bon.* altero N 25 uolet C 27 mei PC meis N iret NPC 28 loco P *Bon.* locum N

item *(A. 2, 227)*
'clipeique sub orbe teguntur'.
cum vero nulla loci significatio est, indistincte praeponitur, quale est *(A. 8, 515)*
'sub te tolerare magistro 5
militiam';
item accusativum sub eundem sensum *(A. 6, 255)*
'ecce autem primi sub lumina solis et ortus'.

Omne verbum quodcumque praepositionem recipit eiusdem ordinis declinationem facit, velut scando scan- 10 dis, ascendo ascendis, mordeo mordes, remordeo remordes: exceptis his, sapio sapere (adiecta enim praepositione facit resipio resipire et fit quarti ordinis, sed desipio desipere facit, non desipire); cieo ciere, accio accire, concio concire, excio excire; do dare, addo ad- 15 dere, et alia siqua inveniuntur.

Gaius Iulius Romanus de praepositionibus libro ἀφορμῶν ita refert. Suetonius Tranquillus de rebus variis *(fr. 205 R.)* 'praepositiones' inquit 'omnes omnino sunt Graece duodeviginti', qui numerus inter omnes 20 criticos [grammaticos] profecto convenit, nostras vero esse has, ab ad praeter pro prae ⌊prope⌋ in ex sub super subter. praepositiones, quia praeponuntur, me-

9—16 *Diom. 378, 16 Mals. 15, 18* 20 duodeviginti *Dionys. Thr. 71, 1*

N III 5ᵛ, 2] 8 priàmi N priami PC lumine NPC 9 requirit P *cod. Leid.* 13 resipere et fit tertii ordinis sed desipio desip(i)ere facit non desipere N resipire et erit IIII ordinis sed dissipio dissipire facit non disepere P resipire et erit quarti ordinis et dissipio dissipire *Bon.* resipio uero resipis producta i quartae coniugationis *Mals.* resipire et erit tertii ordinis sed dissipio dissipere facit non dissipere *cod. Leid.* 15 excio excire *Diom.* exeo exire NP 16 *praeter Cominianum Palaemonem Romanum Charisius quartum quendam librum, ut videtur post Palaemonem et ante Romanum, exscripserat: cuius vestigia in* N *intercepta servavit Diom. 411, 13—415, 11 Dos. 414, 16—417, 20 Be. 263, 3—12 275, 26—31 283, 3—10 288, 8—25*; *cf. Remm. Pal. 30 sq.* 21 *om.* C 22 *add.* P in ex N in E. A. C mea P 23 quia praenotantur C

rito censentur. nam et illud Sallustii historiarum libro I *(fr. 152 M.)* 'quos inter maxime' praepositio est, quia per anastropham dicimus posse converti. praepositiones aut casibus serviunt aut loquellis aut et casibus et
5 loquellis. casibus serviunt, ut apud penes, apud te, penes te; loquellis am con de di dis re se au, ut amplector consedi desinit. ceterae et verbis cohaerent et casibus. praepositiones sunt hae, a ab ⸤abs⸥ ac ad adversus am ante ⸤ap⸥ apud as ⟨au⟩ cum coram cis citra
10 circum contra ⟨circiter⟩ circa con co de di dis e ex erga extra in inter intra iuxta infra ob of oc penes per post propter praeter pro prae palam prope pone prode re suc se sine sub super subter ⟨supra⟩ secundum
237 trans tenus ⟨usque⟩ ultra uls; velut a rationibus, | ab

N III 5ᵛ, 2] 2 quia NPC quam n 3 anastrofan P 8 abs ap au circiter supra usque *in* NP *omissas addidit K. ex exemplis infra positis:* ap abs *post* ab *add.* C 14 *exempla praepositionum in* NP *turbata, cum rationem archetypi, in quo pagina bifariam divisa ea perscripta erant, non satis intellexissent librarii, in suum ordinem revocavit K. sunt autem in* N *ita scripta:* uelut a rationibus ante forum ab auctoribus appellare abs te apud iudicem accepit astulit ut ueter. (ueteres C) adtraxit aufugit addictus:// cum legionibus / aduersus edictum cis padum citra gratiam circum amicos contra inimicos circiter ka-
cognit:
lend. circa urbem concepit per te post rem propter nos praeter iocos pro reo prae risu palam populo prope rus detulit pone sępem dimouit prodest distulit remouit e iure sub domo domum (ad domum C) ex arce super caput erga diligentiam subterfugit
in
extra limitem supra fortunam iecit sine dolo in forum subter mare inter ciues subter mari intra caulas transtulit iuxta litus trans ripam infra gradus tenus fine ob iram usque ad portum penes me ultra modum; *in* P *autem ita:* ueluti orationibus ante forum ab auctoribus ab appellare. abs abste apud iudicem accipit. astulit. ut ueter adtraxit. aufugit. addictus. Cum legionibus aduersus cum legionibus. edictum ciy padum. per te. citra. gratiam post rem circum amicos propter nos contra inimicos praeter locos (praeter locos Al. propter locus C) circiter kalendas. pro reo circa urbem. prae risu. concepit palam populo cognitus prope rus ditulit (distulit C) pone sepem. dimouit. prode. distulit. remouit. E iure sub domo domum ex arce super

auctoribus, abs te, accepit, adtraxit, addictus, adversus edictum, * ante forum, appellare, apud iudicem, astulit ut veteres, aufugit, cum legionibus, * cis Padum, citra gratiam, circum amicos, contra inimicos, circiter Kalendas, circa urbem, concepit, cognitus, detulit, dimovit, 5 distulit, e iure, ex arce, erga diligentiam, extra limitem, iniecit, ⸤in foro⸥, in forum, inter cives, intra caulas, iuxta litus, infra gradus, ob iram, * penes me, per te, post rem, propter nos, praeter locos, pro reo, prae risu, palam populo, prope rus, pone saepem, prodest, removit, 10 * sine dolo, sub domo domum, super caput, subterfugit, subter mare, subter mari, supra fortunam, ⸤secundum hos⸥, transtulit, trans ripam, tenus fine, usque ad portam, ultra modum, *. ablativo casui servientes hae, a ab cum coram de e ex pro prae palam sine tenus: 15 accusativo serviunt hae, ad apud ante adversus cis citra circum contra circa erga extra inter intra iuxta infra ob penes per post propter praeter prope pone trans ultra: accusativo et ablativo serviunt hae, in [su] sub super subter; super, ut Maro *(A. 1, 700)* 20

'stratoque super discumbitur ostro'.

verbis serviunt vel participiis vel adverbiis hae, ac con di dis re se; verbis ita, accingo conduco diduco discedo incurro reduco secerno ⸤seduco⸥ succurro sub-

---

caput erga diiigentiam subterfugit extra limitem supra fortunam iecit sine soio info secundum hos. in forum subter mare. inter ciues. subter mare. intra caulas transiit tulit iuxta iitus trans ripam infra gradus. tenus fine. ob iram usque ad portam. penes me ultra modum

N IiI 5ᵛ, 2] 2. 3. 8 *lacunam statuit K., qua praepositiones* am coram of *et* oc *cum exemplis haustae sunt* 11. 14 *lacunam statui, qua* suc se *et* uis *cum exemplis haustae sunt* 11. 12 sine doio subter mare subter mari *transposui* 19 insis sub P 22 uerbis ita. diduco incurro discedo succurro reduco
is
subuenio secerno superuenio participium subterfugiens incurrens et accingens alia similiter conduco. Aduerbiis N uerbis ita diduco discedo succurro reduco subuenio secerra superuenio subterfugio accingo seduco participium incurrens et alia similia. Aduerbis P *transp. corr. K.* 24 *add.* P

venio supervenio subterfugio; participiis, accingens et alia similiter; adverbiis, constricte restricte districte indecenter incunctanter inprobe deformiter. hae vero ut superiores coire non possunt, velut cum apud penes
5 propter, et ideo ablativum tantum aut accusativum praecedunt nec aliis quam casualibus praeponuntur, id est nomini pronomini participio, cum Cicerone, cum illo, cum electo, quaeque in partitione versus separari
9 debent a cohaerentibus partibus orationis. |

238 Praepositiones interdum ultimas litteras inmutant et iunctorum sibi verborum primas adsumunt, velut a pro ab, ut avehit et ⌊'a⌋ aquilone procella' *(A. 1, 102)*, pro ab aquilone, per synalipham, nec mirum cum infra etiam subaudiatur soluturus pro absoluturus. * a pro
15 ad, Titinius in barato *(v. 2 R.³)*

'prius quam auro privatae purpuramque aptae simus'.

nam et apes quasi aptae sunt, quod invicem colliguntur. Maro georgicon ⌊libro⌋ III *(168)*

'aptos
20 iunge pares et coge gradum conferre iuvencos'.

a pro con, ut Maro *(ecl. 8, 66)*

'coniugis ut magicis sanos avertere sacris
experiar sensus:'

quamquam ante sit avertere, dein convertere, votum
25 tamen utrumque videmus.

Sunt et aliae plurimae praepositiones pro aliis apud veteres auctores interpositae, de quibus plenius idem

---

12 aquilone *cf. Serv. ad h. l.*

N III 5ᵛ, 2] 5 aut N et P 11 a pro ab ut N approbat C 14 *lacunam statui, ubi expositum erat praepositiones alias poni interdum pro aliis: cf. infra v. 26* a pro abs C 15 titinnius in barnato P 16 aptae simus *Ribb.* abtęsimus N subtesimus P 17 aptae sunt P abtę sunt N colliguntur PC colligentur N 18 geor̄ III N georgicon libro III P 22 coniungis N coiugis P 22 sacris ēs. quamquam N sacris ses quamquam P 24 uotum tamen utrumque uideamus P uoc͏ᵗum tamen utrimque uideamus N

Iulius Romanus libro ἀφορμῶν sub titulo de praepositione disseruit.

⟨XVI⟩

De interiectione, ut ait Cominianus. interiectio est pars orationis significans adfectum animi. vario 5 autem adfectu movetur. nam aut laetitiam animi significamus, ut aaha, aut dolorem, ut heu, aut admirationem, ut babae. ex his colligi deinceps alii motus animorum possunt.

Palaemon ita definit. interiectiones sunt quae 10 nihil docibile habent, significant tamen adfectum animi, velut heu eheu hem ehem eho ohe pop papae at attatae. |

G. Iulius Romanus ita refert. | interiectio est pars 239 orationis motum animi significans, laetantis, ut aaha, 15 dolentis, ut heu, admirantis, ⟨ut⟩ babae papae. quae quamvis πάθους στάσιν ⟨habeant⟩ nec ἤθους, inveni-

4—9 *Dos. 424. 6 Max. Vict. 204, 20 expl. in Don. 562, 18 Prob. 146, 2 = Aud. 356, 2*

N III 6ʳ, 1 *a v. 14* interiectio] 1 de interiectione P 4 De interiectione] *exc. Paris. f. 123. praeterea in codice Leidensi Voss. 33, 4, quocum fere consentit Sanctamandinus M. 7, 3, haec de Charisio excepta sunt:* Cominianus plurimas interiectiones ostendit, ut sunt hae, echo annuentis, trit stupentis, but sonantis cornu (cornu *om. Leid.*), ei timentis (atai timentis *add. Leid., om. Sanctam.*), mu increpantis, euax laetantis, o mirantis, cucurru increpantis, em minantis (mirantis *Leid.*), en ostendentis, attat atate timentis, mutmut conripientis, sputro respuentis, euchoe uocantis, au iurantis, hem cohercentis, ate (ath *Sanctam.*) tendentis, buta buta dispicientis, pop stupentis, pape admirantis, pro dolentis uel mirantis, uaha risus Romanorum, fufe respuentis, pathe patientis, tux pax gratulantis, heu dolentis, ua optantis, eu admirantis, phi respuentis, eni increpantis, o laudantis, atate et rel. (atateht *Sanctam.*) fugientis 7 uelut ua.ha P 8 papae C pape P 12 hem *K.* item NP ohe C hoe N pop papę aut attate et aiię ut habe fufe tux pax echo trit but ei atai mu euax mu pro mutireo cucuru em atat mutmut euchoe au em buta bata. EXPLICIT Conpletis *(reliquis usque ad finem libri omissis)* P pop] pro *Richter* attatae N atat C 16 admirant babae N 17 *add. K.*

mus tamen etiam apud eos qui videntur ethici mediocriter pathos solere concire.

Fufae, ut cum putoris aliquid perhorrescimus, quae vox numquid Aegyptium pathos ducat? nam, ut Her-
5 mes *ἐν τῷ κρυφίῳ λόγῳ* scribit, *ὑὸς ἐλέχθη σαπρὰ σπορά. τὸ γὰρ ὕσπορός ἐστιν, το δὲ ὕον οὐσία, καθότι τὸ γένος ἀνθρώπων ἐκ πυρὸς καὶ θανάτου στολῆς ἐγένετο.* numquid ergo posterior aetas f litteram addidit et pro y u loquens fu loqui coepit, cum antea sola y littera vitu-
10 peratio videretur?

Tux pax Naevius in Agitatoria *(v. 5 R.³)*,

'age, ne tibi
me advorsari dicas, hunc unum diem
de meo equos sinam ego illos esse. tux pax. postea
15 currenteis ego illos vendam, nisi tu viceris'.

Eho idem in eadem *(v. 11 R.³)*,

'eho an vicimus?
Vicistis. Volop ⟨est⟩. quomodo? Dicam tibi'.

Trit Naevius in Corollaria *(v. 48 R.³)*. significat
20 autem, ut ait Plautus in quadam *(Curcul. 295)*, ⌊'excutiam⌋ crepitum polentarium', id est peditum [in Curculione].

But sonus ex ore cornicinis lituum eximentis, ut Caesellius Vindex libro B litterae scribit.

25 Ei ei Naevius in Tarentilla *(v. 87 R.³)*,

'ei ei: etiam se audent mecum una apparere'.

Atattatae idem in eadem *(v. 82 R.³)*,

'attattatae, cave cadas amabo'. |

N III 6ʳ, 1] 3 Sufe C fu fu *J. Lipsius; sed cf. CGL IV 240, 2* 6 *τὸ γὰρ ὗ σαπρόν ἐστιν, τὸ δὲ ὗον οὐσία A. Fabricius* 8 addit N *corr. K.* 10 uidetur N *corr. Lin.* 11. 14 Tux pax C Tax pax N 13 me N *Bo. p. 238* 14 equos C *Bo. p. 238* sequor N ego illos *del. Buecheler* 16 in eodem N *corr. K.* 18 *add. Bothe* 19 sign. aute. mutauit plautus N 20 *add. Bo. p. 240 ex vetusto codice* 21 *del. K.* 23 But (*vel* Bat) N But C *Bo. p. 243* cornicis N *Bo. p. 243 corr.* ω lutum *Bo. p. 243* 24 scrib. N 26 ei ei etia am se audent In e cum una apparere (In eum una appellare C) N 28 amabo *corr.* n¹ ambo N

'Vita deum immortalium' Cato senex *(ORF² p. 150)*; 240
ubi Statilius Maximus 'ἐκφώνησις' inquit 'ἀρχαϊκή, ὡς ὢ πόποι'.

Mu Plautus in Caeco vel in Praedonibus *(v. 46 G.)*,

'quis tu es, qui ducis me? mu perii, hercle, Afer est'. 5

Euax Plautus in Bacchidibus *(247)*, 'euax aspersisti aquam fili nuntio'. Ennius quoque annalium libro *(v. 168 V.²)*

'⸤euax⸥ aquast aspersa Latinis'.

Mu pro muttire Lucilius saturarum libro ⸤II⸥ *(v. 426 M.)*, 10

'non laudare hominem quemquam neque ⸤mu⸥ facere, inquam'.

O dolentis est, ut *(Verg. A. 1, 94)*

'o terque quaterque beati',

Afranius in Emancipato *(v. 102 R.³)* 'o! Quid clamas?' 15

Cuccuru Afranius in Cinerario *(v. 22 R.³)*, 'id me celabat. Cuccuru'. an nomen est, ut veru genu?

Em G. Gracchus ut lex Papiria accipiatur *(ORF² p. 228)*, 'pessimi Tiberium fratrem meum optimum interfecerunt. em! videte quam par pari sim'. at quidam 20
em pro en volunt esse. sed decet commemorationi fraternae mortis ingemescere. itaque mora distinctionis par est ostendere adfectus. Plautus in Poenulo *(726)*

'em, istaec volo ego vos meminisse omnia'.

Attattatat attatae Naevius in Corollaria *(v. 41 R.³)*, 25

'quid salve? attattattat attatae.
rivalis, salve. quid istud vero te advertisti tam cito?'

N III 6ʳ, 1] 5 perii *Bothe* pụeri N 7. 9 annalium liber (Euax *suprascr.*) aquas istas pe(r)nsa lituus C annalium liber aquas istas per litum *Merula p. 424* 10 mu pro muttire lucius neque enim mu facere in quemquam p 11 *add.* pω 12 ụ(in)mquam N inquam *Dousa p. 50* (unquam ω) 15 clamas | cu(c)curru N *et haec et quae eodem modo postea adscripsi ita in codice scripta sunt ut paucae litterae in extremis versibus deesse possint: quamquam in extrita scriptura non satis certum indicium adparuit* 18 accipiatur | pessimi N 20 pari si n̄ | at N pari si non ut C *corr. K.* 27 istud te auertisti C

St Naevius in Corollaria *(v. 46 R.[3])*,

'st, tace,
cave verbum faxis'.

'Mutmut non facere audet', ut apud Apuleium Pla-
5 tonicum de proverbiis scriptum est libro II *(fr. 6 B.)*. |
241 'Spattaro' Afranius in Aequalibus *(v. 4[1] R.[3])*. quam vocem frequenter apud eum positam ait Paulus ἐξουθενισμοῦ vim sensumque suferre.

Euhoe Maro VII *(A. 7, 389)*,

10 'euhoe Bacche fremens, solum te virgine dignum
vociferans',

Ennius in Athamante *(scen. 123 V.[2])*

'his erat in ore Bromius, his Bacchus pater,
illis Lyaeus vitis inventor sacrae:
15 tum pariter euhan ⟨euhoe euhoe⟩ euhium
ignotus iuvenum coetus alterna vice
inibat alacris Bacchico insultans modo.'

Au Afranius in Emancipato *(v. 103 R.[3])*,

'au, mi homo! immo edepol vos supremum meum
20 concelebretis diem',

idem in eadem *(v. 97 R.[3])*

'au quid me censes? Obsecro,
non audisti?'

Hem Afranius in Emancipato *(v. 95 R.[3])*,

25 'hem quid ais? Mane, Servi, quaeso, nisi molestum
est; pauca sunt
tecum quae volo'.

Pro Iuppiter [pro] gaudentis *(Plaut. Pseud. 574)*,

'pro Iuppiter, ut mihi, quidquid ago, lepide omnia
30 prospereque eveniunt';

N III 6[r], 1] 1 St *Fab.* It N 2 setale N *corr. Haupt*

6 Sputuro (a *supra* u) C 13 is erat N *corr. Fab.* 14 illis * (Lyaeus *suppl.* n[1] llsȩus N) uitis n 15 *add. Fab.*: pariter euchoe neucheum Ignotus iuuenem C 17 insultas N *corr.* ω

19 m (i *supra*) omo N *corr.* n[1] 21 item in N 28 *del. K.*

pro Iuppiter irati Terentius in ⟨Adelphis⟩ *(111)*,
'pro Iuppiter, tu homo adigis me ad insaniam'.
Ἦθη, ut ait Varro de Latino sermone libro V *(fr. 60 G.-Sch.)*, nullis aliis servare convenit, inquit, quam Titinio Terentio Attae; *πάθη* vero Trabea, inquit, Atilius 5
Caecilius facile moverunt.
'egone illam? quae illum? quae me? quae non? sine modo,
mori me malim: sentiet qui vir siem' *(Ter. Eun. 65)*.
praecise, inquit Varro, generat animi passionem. quod 10
novi generis cum non sit interiectio sed ademptio, tamen interiecti animi causa vocitamus. |
'tu me homo adigis ad insaniam' *(Ter. Ad. 111)*; 242
irascentis et haec oratio est, licet nulla sit interiecta
particula: 15
'tun consulis quicquam?' *(Ter. Ad. 127)*
et haec irascentis oratio est *(Ter. Eun. 84)*:
'tremo horreoque, postquam aspexi hanc';
adfectus ob amorem: 'heus heus pater, heus Hector'
(Trag. inc. inc. v. 22 R.³); a dolore mentis adfectae: 20
'mane mane, porro ut audias' *(Trag. inc. inc. v. 79 R.³)*;
cupiditatis adfectus est.
Butubatta. hoc Plautus *(inc. v. 83 G.)* pro nihilo et
pro nugis posuit, ut in glossis veterum. buttutti, fluctus 25
quidam ⟨vel⟩ sonus vocis effeminatior, ut esse in sacris Anagninorum vocum veterum interpretes scribunt.

---

24 *Paul. Fest. 36*

N III 6ʳ, 1] 1 *add. Fab.* 4 nullus ali N *corr. Ritschl*
5 atte pathe uero N At *τὰ πάθη* C 7 illam quae] illamq: N
10 p̄clsę N 20 a dolore *corr.* n¹ adolere N 24 butufluctus
C 26 *add. K.* 27 interpretes scrib (conscripsi C): Explicit
liber ·II· Conpletis N

⟨LIBER TERTIUS⟩

Conpletis octo partibus orationis, ita ut promisimus *(p. 229)*, ad alias quoque verborum observationes ordine veniamus.

5 ## ⟨I⟩ DE PERFECTIS ORDINUM QUATTUOR

In primo ordine verborum perfectum tempus formae | mutationem capit modis quattuor. primo, cum maior pars ita cadet nulla ⌊littera⌋ duce consonante, ⌊velut⌋ aro aras aravi, probo probas probavi, noto notas notavi. 10 in his vero decidit a littera, velut sono sonas sonui, non sonavi; tono tonas tonui, Maro libro ⟨II⟩ *(693)* 'intonuit laevum'; frico fricas fricui τρίβω, veto vetas vetui, seco secas secui, plico plicas plicui, domo domas domui, mico micas micui, neco necas necui; et adiectis 15 similiter praepositionibus, velut explico conplico perplico. item aliam formam faciunt qua syllaba deperit et prima producitur, velut lavo lavas lavi, iuvo iuvas iuvi; et similiter adiectis praepositionibus adiuvo adiuvas adiuvi. item alia forma est qua a littera eximitur 20 et iteratio syllabae fit, velut do das dedi, sto stas steti; et similiter adiectis praepositionibus, velut praestiti institi restiti prostiti.

In secundo ordine formae sunt quinque. prima quae

---

5 c. I] *Ps. Cyr. passim* 6—22 *Mals. 24, 4* 6—p. 322, 10 muniam *Bon. 513 Diom. 364, 15 B 564, 4 Phoc. 431, 11* 14 necui *Prisc. II 470, 13* 23—p. 318, 5 *Mals. 31. 7*

N III 6[r], 2 *a v. 7*] 8 cadet *Diom.* cadit *Bon.* cedat NP add. P *Bon.* uelut *K.* ut P *Bon.* 11 Maro—12 laeuum *om.* P, *post 13* uetui *habet* N, *transp. K.* add. *K.* 12 frico cas. cui N (TPIBω superscr.) frigo frigas frigui P 16 deperit NPC *super scriptis in* N *litteris quibusdam, quae non satis adparebant,* OΠHTI *legi posse cum K. adnotavi* 17 ut labo (v superscr.) N lauo P 18 adiuuo—21 praepositionibus *om.* P *Bon.* 20 iteratio *Diom.* iteriatio N 21 p̄steti insteti resteti prosteti (i superscr.) N praesteti insteti resteti persteti P *Bon.*

in i litteram cadit perfecto nulla littera consonante duce, velut splendeo splendes splendui, niteo nites nitui, [vigo et] vigeo viges vigui, floreo flores florui, teneo tenes tenui, palleo palles pallui ⸤ὠχριῶ⸥, horreo horres hor- 4
rui, stupeo stu|pes stupui ⸤θαμβοῦμαι⸥, terreo terres 244
terrui ⸤πτοέω⸥, tepeo tepes tepui ⸤χλιαίνομαι⸥, caleo cales calui ⸤θερμαίνομαι⸥, torpeo torpes torpui ⸤ναρκέω⸥, calleo calles callui, timeo times timui, doceo doces docui, valeo vales valui, arceo arces arcui, habeo habes habui, praebeo praebes praebui, debeo debes 10
debui, sorbeo sorbes sorbui et sorbsi, egeo eges egui, studeo studes studui, rubeo rubes rubui, censeo censes censui; et adiectis similiter praepositionibus, velut adhibeo adhibui, prohibeo prohibui, inhibeo inhibui, cohibeo cohibui. secunda forma est qua prima syllaba 15
ex correpta producitur perfecto, velut ⟨moveo moves movi⟩, sedeo sedes sedi, faveo faves favi, foveo foves fovi, voveo voves vovi, paveo paves pavi, caveo caves cavi, video vides vidi, neo nes nevi, fleo fles flevi, prandeo prandes prandi, cieo cies cii et civi. tertia 20
forma est qua perfectum tempus in si syllabam terminatur, velut ardeo ardes arsi, haereo haeres haesi, mulceo mulces mulsi, suadeo suades suasi, indulgeo indulges indulsi, fulgeo fulges fulsi, urgeo urges ursi, torqueo torques torsi, rideo rides risi, tergeo terges 25
tersi, maneo manes mansi. quarta forma est qua perfectum tempus extrema syllaba in xi litteras cadit, velut frigeo friges frixi ⸤ῥιγέω⸥, mulgeo mulges mulxi ⸤ἀμέλγω⸥, lugeo luges luxi, porceo porces porxi βιάζο-

26 tersi *Prisc. II 485, 19*

N III 6ʳ, 2] 2.3 *om.* PC 4 palleo palles pallui ωXPIω *(om.* C*)* ...... ЄAMBOYMAI horreo horres horrui stupeo stupes stupui terreo *lacuna quam indicavi a librario relicta* P 5 stupeo pes pui θαμβοῦμαι C 16 *addidi ex Bon. et* B 26 qua PC quae N 29 porceo ces. porxi (*om.* C) älliceo (pellicio C) allices BIAZOMAI

μαι, alliceo allices allexi, luceo luces luxi, augeo auges auxi, pelliceo pellices pellexi δελεάζω. quinta forma est qua perfecto iteratur syllaba prima, velut pendeo pendes pependi, mordeo mordes momordi, spondeo
5 spondes spopondi, tondeo tondes totondi.

In tertio ordine formae sunt novem. et est prima qua in i cadit perfectum tempus nulla duce consonante, velut colo colis colui, alo alis alui, rapio rapis rapui, statuo statuis statui, vomo vomis vomui, tremo tremis
10 tremui, fremo fremis fremui, arguo arguis argui, molo molis molui ⌊ἀλήθω⌋, diruo diruis dirui ⌊κατερείπω⌋, pecto pectis pexui ⌊κτενίζω⌋, meto metis messui ⌊θερίζω⌋, pono ponis posui, et posivi veteres dixerunt; minuo minuis minui, exuo exuis exui, acuo acuis acui,
15 incumbo incumbis incubui et incumbui, consulo consulis consului, necto nectis nexui, texo texis texui, consuo consuis consui ⌊συρράπτω⌋, sterto stertis stertui ῥέγχω, metuo metuis metui. secunda forma est qua
245 perfecto prima | syllaba iteratur, velut curro curris cu-
20 curri, disco discis didici, cano canis cecini, tango tangis tetigi, tendo tendis tetendi, pendo pendis pependi ἀποτιννύω ⌊ἐναπαιωροῦμαι⌋, pello pellis pepuli, tundo tundis tutundi κόπτω, pungo pungis pupugi ⌊vel pupungi κεντῶ⌋, parco parcis peperci, pedo pedis pe-
25 pedi πέρδομαι, fallo fallis fefelli, cado cadis cecidi,

---

3 pendeo *Be. 284, 1*   6—18 metuo *ex 'Cominiano' cod. Regin. 1442; cf. Mai class. auct. V 150*   6—p. 320, 23 *Mals. 37, 5*   12 pecto *cf. p. 319, 18*   22 pello *Be. 284, 5*

---

allexi luceo. ges xi uageo (augeo C) ges uaxi pelliceo ces xi. ΔΕΛΕΑΖΩ N augeo auges auxl pelliceo pellices pellexl *(rell. om.)* P   N III 6ʳ, 2]   4 mordeo P mordes N   6 IN ·III· PC De tertlo N   13 et posiui uet. dix. N *om.* P   ueteres dlxerunt] *δίχα* C   14 acuo — 16 nexul *om.* P   17 sterto tis tui ΡΕΝΧΩ N *om.* P   21 *pro ἀποτιννύω exhibet* C *ἐναπαιωροῦμαι*   22 tundo tundis tutundl N tundo tutundi B tondo tondis totondl P tundo tundis tutudi *Char. 248, 2*   23 purgo purgls pupugi P pungo pupungi B *Mals.* tondo pungo *exc. Regin.*   24 pepidi P

caedo caedis cecidi ἀναιρῶ, tollo tollis tetuli. tertia
forma est qua perfecto iteratio syllabae secundae est,
velut addo addis addidi, reddo reddis reddidi, condo
condis condidi, trado tradis tradidi, credo credis cre-
didi, abdo abdis abdidi, prodo prodis prodidi, ⟨perdo 5
perdis perdidi, indo indis indidi⟩. quarta forma est qua
perfectum in xi litteras cadit, velut dico dicis dixi, rego
regis rexi, pingo pingis pinxi, pungo pungis punxi,
lingo lingis linxi, fingo fingis finxi, frigo frigis frixi,
meio meis mixi, stringo stringis strinxi, iungo iungis 10
iunxi, adfligo adfligis adflixi ⌊⌊προσαράσσω⌋⌋, pollingo
pollingis pollinxi σιροπλοκῶ, pergo pergis perrexi, cingo
cingis cinxi, diligo diligis dilexi, fluo fluis fluxi, struo
struis struxi ⌊⌊οἰκοδομῶ⌋⌋, sugo sugis suxi ⌊⌊θηλάζω⌋⌋,
figo figis fixi, vivo vivis vixi, ungo ungis unxi, tingo 15
tingis tinxi, vergo vergis verxi ⌊⌊συντείνω ῥέπω⌋⌋, surgo
surgis surrexi, ango angis anxi ⌊⌊ἄγχω⌋⌋, aspicio aspicis
aspexi, coquo coquis coxi, pecto pectis pexi. quinta
forma est qua perfectum in si litteras cadit, velut sumo
sumis sumpsi, ⌊mitto⌋ mittis misi, lae⌊do laedis laesi⌋, 20
scribo scribis scripsi, allido allidis allisi, carpo carpis
carpsi, mergo mergis mersi, parco ⌊parcis parsi⌋, spargo
spargis sparsi, trudo trudis trusi, rado radis rasi, sarpo
sarpis sarpsi ⌊⌊ἄμπελον σκαλεύω⌋⌋, ev⌊ado evadis evasi⌋,
ludo ludis lusi, plaudo plaudis plausi, cedo cedis cessi, 25
cludo cludis clusi, premo premis ⌊pressi⌋, | promo pro- 246

---

15 unxi *Prisc. II 503, 17* 18 pexi *Prisc. II 536, 6 III 489, 37*

N III 6r, 2] 1 cędo dis cęcidi ΑΝΕΡΩ N *om.* P tollo posco tulio tetulli *exc. Regin.* 5 abdo prodo perdo tondo (*leg.* condo?) indo *exc. Regin.: inde sumpsi additamenta, cf. B. 565, 6* 8 pungo pungis punxi NP *om.* n 10 meio is mixi P meio meis mi(n)xi N 11 polingo pollinxi (*om.* σιροπλοκῶ) P, *cf. CGL II 153, 5* 12 σιροπλοκῶ] CIPOKOΠA C 16 uergo. (·uergi) uerxi P 19 cadit ut ledo ledis lesi scribo scripsi mergo mersi parco parsi spargo sparsi ..... trudo tru .. si rado rasi sarpo sarpsi euado euasi ludo lussi P 20 sumpsi. mitto tis si. scribo n 23 sarpo pis si. ludo n serpo is serpsi C *(pr. m.) Pu.* 26 p̄mo p̄si promo promsi P

mis prompsi, uro uris ussi, gero geris gessi, demo demis
dempsi, ⟨quatio quatis quassi: sed in usu non est⟩,
co⌊ncutio concutis⌋ concussi, nubo nubis nupsi, facesso
facessis facessi, viso visis visi, capesso ca⌊pessis ca-
5 pessi⌋. sexta forma est qua perfecto prima syllaba ex
correpta producitur, velut ⌊fugio fugis fugi⌋, rumpo
rumpis rupi, fundo fundis fudi, cudo cudis cudi ⌊⌊σφύρᾳ
κόπτω⌋⌋, vinco vincis vici, ⌊capio capis cepi⌋, lego legis
legi, facio facis feci, iacio iacis ieci, sperno spernis
10 sprevi, ⌊lino linis levi⌋, emo emis emi, cerno cernis
crevi, sero seris sevi et serui, ⌊scindo⌋ scindis ⌊scidi⌋,
incipio incipis incepi, frango frangis fregi, satago sata-
gis ⌊sategi, verro verris⌋ verri σαρῶ, sino sinis sivi. |
septima forma est qua perfectum in i litteram cadit
15 duce vocali quae loco consonantis est, velut cupio
cupis cupivi, sapio sapis sapivi et sapui, peto petis
petivi ⟨et petii⟩, quaero quaeris quaesivi, tero teris
trivi, pono ponis ⟨posivi et⟩ posui. octava forma est
qua perfectum cadit in similitudinem verborum primi
20 ordinis, velut pasco pascis pavi, sterno sternis stravi.
nona forma est quae perfectum facit secundae personae
dempta s littera, velut mando mandis mandi ⌊⌊μασ-
σάομαι⌋⌋, pando pandis pandi ⌊⌊ἁπλόω⌋⌋.

---

3 facesso—capessi *Prisc. II 535, 13* 7 cudo *Prisc. II 515, 16* 13 verro *Prisc. II 532, 23 Mals. 16, 10* 16 sapio *Prisc. II 499, 18* peto *Be. 284, 5*

N III 6ᵛ, 1 *a v. 14*] 1 demo dempsi concutio concussi P 2 *addidi secutus Prisc. II 502, 7* 3 *suppl. ex* nP faceso facessi uiso uisi capeso capesi Sexta P 6 *suppl. ex* nP producitur ut fugio.is. fugi rumpo rūpi fundo di cudo cudi uinco uici capio caepi lego P 8 *om.* n 9 iacio iaceci sperno sperni lino leni emo P 10 *suppl. ex* C 11 scindo is scidi C *(cf. Bon. 514 Diom. 370, 15)* scindo et scindo (*corr.* -di) P 12 incipio incipi P frango gis fregi uerro is uerri n satago sat^a egi (sategi C) uerro uerri P 16 sapio pis ^sa piui et sipui N sapio sapiui et sapui P 17 *addidi ex Be.* 18 pono ponis posui N pono posui P *add. Char. 244, 26 et Mals.* 23 pandi:· De III ordine:· In N

In quarto ordine formae sunt quinque. prima est qua perfectum cadit in i duce v littera, in usu tamen dempta, velut munio munis munivi et munii, servio servis servivi et servii. item in ceteris lenio lenis lenii, garrio garris garrii, gestio gestis gestii, salio salis salii, 5 saevio saevis saevii, esurio esuris esurii, ligurrio ligurris ligurii [hoc est degusto], parturio | parturis parturii, 247 praesagio praesagis praesagii, vestio vestis vestii, hinnio hinnis hinnii, mugio mugis mugii, insanio insanis insanii, hirrio hirris hirrii, mollio mollis mollii, polio 10 polis polii ⌊λειαίνω⌋, sepelio sepelis sepelii, reperio reperis reperii, grunnio grunnis grunnii ⌊γρύζω⌋, audio audis audii et audivi. secunda forma est qua in i perfectum desinit nulla vocali nec consonante duce, velut volo vis volui, ⟨nolo nolis nolui⟩, malo malis malui, 15 operio operis operui, aperio aperis aperui. tertia forma est qua perfectum cadit in si litteras, velut farcio farcis farsi, sarcio sarcis sarsi, fulcio fulcis fulsi, saepio saepis saepsi ⌊φράσσω⌋, sentio sentis sensi, cambio cambis campsi ⌊ἀμείβω⌋ [hoc est muto], haurio hauris hausi. 20 in his perfectis littera geminata non cadit. quarta forma est qua perfectum cadit in xi litteras, velut sancio sancis sanxi, vincio vincis vinxi. neque in his perfectis ⌊littera⌋ geminata cadit; nec alia sunt excepta quam haec duo verba, item septem superiora. quinta forma est 25 qua praesens prima persona in similitudinem cadit

---

1 — p. 322, 10 *Mals. 43, 25* 3 munio *Be. 279, 14* 19 cambio *Prisc. II 541, 13*

N III 6ᵛ, 1] 3 dempta *corr. K.* capta N *om.* P *Bon.* 5 garrio garriui *Bon.* 6 ligurio ligurii parturio P *Bon.* 7 *om.* C *Mals.* B 11 reppesio reppii P 15 nolo nolui *add. Mals. Bon.* malo malis malui P maḷlo maḷlis maḷlui N: nolo nolis nolit *indicativo modo posuit grammaticus de verbo p. 181 ed. Vindob.* 17 farcio farsi sarclo sarsi sargio sarsi fulcio P 20 campsi P *Prisc.* cambsi N *addidi ex Prisc.* ἀμοιβῶ C *om.* C *Mals. Prisc.* hausi ·I· In N 21 In his littera geminata perfectis non cadit N In is littera perfecta gemina non cadit perfectis P *transp. K.* 23 *add.* P 26 praesens *corr. K.* perfectum NP

verborum secundi ordinis, secunda mutatur in quartum; perfectum cadit in i duce v littera, ut eo is ivi, et siqua eorum praepositionibus adiectis fiunt, velut transeo transis transivi, exeo exis exivi, subeo subis
5 subivi, redeo redis redivi, queo quis quivi, veneo venis venivi. quorum verborum futurum tempus in bo cadit, quia, ut supra diximus, prima persona secundi ordinis similitudinem sequitur; alioquin futurum tempus in quarto ordine in am litteras terminatur, velut sentiam
10 serviam muniam.

Sunt quaedam perfecta similia ab instantibus derivata diversis facta in his synptosi, velut aceo aces acui ⌊ὀξύζω⌋ et acuo acuis acui ⌊ὀξύνω⌋, frigeo friges frixi ⌊ψυχρῶ⌋ et frigo frigis frixi ⌊φρύγω τηγανίζω⌋, lugeo
15 luges luxi et luceo luces luxi ⌊φαίνω⌋, fulcio fulcis fulsi ⌊ὑποστηρίζω et⌋ fulgeo fulges fulsi ⌊ἀστράπτω⌋, cerno cernis crevi ⌊ὁράω⌋ et cresco crescis crevi ⌊αὐξάνω⌋, paveo paves pavi ⌊πτοοῦμαι⌋ et pasco pascis pavi ⌊τρέφω⌋, sisto sistis steti ⌊ἵστημι⌋ et sto stas steti, con-
20 sisto consistis constiti ⌊καθίστημι⌋ ⟨et⟩ consto constas constiti, fero fers tuli ⌊φέρω⌋ et tollo tollis tuli ⌊αἴρω⌋, quod in consuetudine sustuli facit; eius tamen perfecti instans apud veteres sustulo: pendeo pendes pependi ⟨et⟩ pendo pendis pependi ⌊ἀποτιννύω κρέμαμαι⌋, pan-
25 dor panderis passus sum vel pansus ⟨et⟩ patior pateris passus sum, vertor verteris versus sum ⟨et verror verreris versus sum⟩.

6—10 *Mals. 42, 9* 11—27 *Diom. 371, 27 Bon. 515 Dos. 435, 4 Cons. 384, 26 Phoc. 437, 24 Mals. 58, 15* 14 frigo *Be. 273, 27* lugeo *Be. 278, 19* 15 fulcio *Be. 273, 26* 17 cerno *Be. 267, 20* 18 paveo *Be. 283, 30: cf. etiam Be. 279, 18 de* mulceo et mulgeo

---

N III 6ᵛ, 1] 1 in quarta N in IIII P 2 duce u uero litterae P 16 et *add.* P *Mals. Bon.* 20 const[i]eti consto constas const[i]eti N consteti consto constas consteti P 20. 24. 25 et *add. Mals.* 23 pendeo pendes pendi pando pandoris pansus sum pansus patior P 24 *inter* ἀποτ. *et* κρεμ. *in* C *spatium unius fere vocis relictum* 26. 27 *om.* NP uerror uerreris uersus sum *add.* ω uertor et uerror uersus sum *Mals.*

Sunt quaedam verba quae habent perfecta duplicia, velut pango pangis pepigi [et parsi] et panxi ⸤ἁρμόζω⸥, parco parcis peperci et parsi, pungo pungis pupugi | et punxi, vello vellis velli et vulsi ⸤τίλλω⸥, nitor niteris 248 nisus et nixus sum, teneo tenes tenui et tenivi apud 5 veteres, tundo tundis tutudi et tunsi, tollo tollis tetuli et sustuli, alor aleris alitus sum et altus, dirimo dirimis diremi et dirempsi; sed magis diremi: deleo deles delui et delevi, tero teris terui et trivi iuxta Apuleium.

⟨II⟩ DE DEFECTIVIS 10

Sunt quaedam verba quae ex forma agendi in passivum perfecto vertuntur, quae etiam defectiva appellantur, secundi ordinis, velut soleo soles solitus sum, audeo audes ausus sum, gaudeo gaudes gavisus sum; sed soleo verbum futurum omnino non habet, quia vim 15 habet praeteriti nec potest aliquis futuris consuesse: tertii ordinis fido fidis fisus sum, diffido diffidis diffisus sum: quarti ordinis fio fis factus sum, et ex eodem patefio patefis patefactus sum, calfio calfis calfactus sum; similiter tepefio ⟨tepefis tepefactus sum⟩, madefio 20 ⸤madefis madefactus sum⸥, expergefio ⸤expergefis⸥ expergefactus sum et experrectus sum, arefio arefis arefactus sum. ⌞in⌟finitivum huius verbi quod est fio fieri facit, cum omnia verba activa voce elata in e faciant, ⌞velut a⌟mare docere dicere munire. haec verba 25

1—9 *Diom. 372, 11 Bon. 515* 1—4 vulsi *Mals. 59, 5* 2 pango *Prisc. II 523, 23* 10 DE DEFECTIVIS *Bon. 516* 11—25 + p. 325, 15—p. 327, 31 *Diom. 357, 6* 13 secundi—14 gavisus sum *B 564, 36* 14 audeo *Be. 262, 15* 15 soleo *Cons. 377, 35* 17 tertii—diffisus sum *B 565, 24*

N III 6ʳ. 1] 2 *om.* PC *Prisc. Bon. Mals.* 5 tenui et teniui NP tenui et tetini *Diom. 366, 23 372, 17* 6 tondo tondis et tondi et tonsi P 8 doloeo deleui et delei (delii *Bon.*) tero is derui et teriui iuxta apolegium P 12 perfectum uertuntur *Bon.* perfectum uertantur P 20 *add. Bon.* 21 *add.* P 22 et experrectus sum *corr. Lin.* et experfactus sum N 23 *suppl. ex* Pn 25 ut amare Pn uelut *Diom. 358, 19* ueluti *Bon.*

quorum perfectum in passivum dedu⌊citur⌋ participia habent tria, secundum formam quidem activam praesentis temporis ⌊et futuri⌋, velut confidens confisurus, audens ausurus; secundum formam ⌊⌊autem⌋⌋ passivam
5 ⌊praeterit⌋i temporis ⌊⌊tantum⌋⌋, velut confisus ausus.
249 ⌊⌊non enim possunt habere futurum⌋⌋, | ut dicatur audendus gaudendus confidendus. illud tamen observabimus quod, quamvis dicatur confidendum audendum, figura dicitur non participio; quod ipsum etiam ab
10 omnibus verbis figurari potest, de qua figura iam adnotavimus *(p. 211)*. haec verba qualitate deficere dicuntur, quorum declinationes loco suo inseruimus. adnotandum tamen est quod eadem verba quae ex fio veniunt, ut calfio olfio tepefio arefio, etiam activam

---

N III 6ᵛ, 1] 1 *suppl. ex* PC 3 temporis et futuri ut confidens Pn 4 ausurus] *in his quae secuntur perturbatum in utroque codice conpluribus locis verborum ordinem correxit K. sunt autem in* N *ita conlocata,* 4 ausurus secundum formam passiuam praeterltl (*suppl. ex* CP) temporis uelut confisus ausus p. 326, 3 infinita instantis solere — p. 327, 6 ausurus et cetera (*quantum quidem ex laciniis membranarum et incertis litterarum vestigiis perspici potest, nam verbi* gaudeo *declinatio, quam ex parte servavit* P *(et C), item ea quae ex iisdem libris interposita sunt* 6 non enim possunt habere futurum (*sic* C enim post sunt habere futurum P) *omissa erant*) 6 ut dicatur audendus — p. 326, 2 soiltus essem p. 327, 26 Et quae ex fio nascuntur — p. 328, 22 participia sublatus tollendus p. 327, 11 Tertli ordinis — p. 327, 25 factus fiendus p. 328, 24 Item aliud finit̄ inst̄ ferio *sqq. a quibus in paucis recedit* P (*et* C), *in quibus est hic verborum ordo,* 4 ausurus p. 326, 3 futurl cum solltus ero (futuro cum solitus ero C) Infinitiuo instantis solere — p. 327, 10 gaulsus esto. Optatiua 4 secundum formam autem (autem *ante* secundum *habet* C) passiuam praeterlti temporls tantum ut conflsus ausus enlm post sunt habere futurum ut dlcatur confldendus audendus illud — p. 325, 20 perfectl cum solitus sum p. 327, 26 et que ex eo nascuntur — p. 328, 21 Participia instantis ut hic sublatus et cetera futuri ut hic tollendus et cetera p. 327, 11 Tercii ordlnis — p. 327, 17 optā inst̄ et inper̄ fierem perfect̄ factus slm plusq. factus essem fut̄ fiam et cet. p. 328, 24 Item aliud finlt̄ ferio *sqq.*
6 audendum gaudendum confidendum C 9 figurł dlcitur P figura dici C 14 ut calefio caifls calfactus sum tepefio etiam P

declinationem totam habere possint, velut tepefacio calfacio patefacio.

Sunt quaedam verba quae, quoniam non habent sua perfecta tempora, usurpant tamen eiusdem significationis verborum perfecta, velut vescor pastus sum facit; 5 ex eo tamen venit quod est pascor. vescitus enim sum nemo dicit. item arguor convictus sum facit ex eo verbo quod ⸤est⸥ convincor, habet tamen apud antiquos argutus sum. item angor anxius sum; anxius autem nomen est, quod significat sollicitus. item fero tuli, quod est ex 10 verbo tollo. item reminiscor recordatus sum facit. nemo enim dicit rementus sum, nec opperior oppertus sum. haec quoque defectiva dicuntur, quoniam figura inmutantur.

Declinantur autem praedicta verba hoc modo. se- 15 cundi ordinis finitiva instantis soleo soles solet, inperfecti solebam solebas solebat, perfecti so|litus sum, 250 plusquamperfecti solitus eram, futuri solebo. imperativa instantis sole, futuri solitus esto. optativa instantis et inperfecti ⟨ut⟩ solerem, perfecti ut solitus sim, plus- 20 quamperfecti ut solitus essem, futuri ut soleam. sub-

3—12 *Diom. 380, 22 Phoc. 438, 12* 5 vescor — 7 *Mals. 54, 10* 15 — p. 327, 13 *Mals. 51, 22*

N III 6ᵛ, 1] 2 calfacio P calefacio N 7 facit ex eo quod est conuincor *Diom.* facit quod ex eo uerbo conuincor N facit quod est ex eo uerbo conuincior P facit ex uerbo conuincor C 10 sollicitus. Item reminiscor recordatus sum. Item fero tuli quod est ex uerbo tollo. haec quoque defectiua dicuntur facit. nemo enim dicit rementus sum nec opporior opertus sum. Declinantur P 11 item reminiscor — 12 oppertus sum *post* 13 inmutantur *habet* N: *transp. K.* 15 *in declinationibus verborum* N *plerumque terminationes tantum cum nominibus modorum ponit, integras formas additis et modorum et temporum nominibus fere habet* P, *nisi quod in declinationibus verborum* ferio *et* meto *formae verborum cum nominibus verborum ita ut dedi in utroque libro sunt. Itaque in prioribus verbis pleniorem rationem servavi cum K. non adnotata librorum in eo genere discrepantia* 20 *om.* N, *et sic saepius in reliqua h. cap. parte ubi deest aliquid in* N *non adnotatur*

iunctiva instantis cum soleam, inperfecti cum solerem, perfecti cum solitus sim, plusquamperfecti cum solitus essem, ⌊⌊futuri cum solitus ero⌋⌋. infinita instantis solere, perfecti et plusquamperfecti solitum esse et fuisse,
5 ⌊futuri soli⌋tum ire vel soliturum esse. participia instantis ⟨hic⟩ solens ⟨et cetera⟩, perfecti hic solitus ⟨et cetera⟩, futuri ⟨hic⟩ soliturus ⌊et cetera. huius verbi⌋ quamvis futura declinata sint, tamen dici non possunt, quia praeteritis, non futuris, potest aliquis
10 ⌊consuesse, ita ut sup⌋erius memoratum est.

⌊Item aliud. finitiva instantis au⌋deo audes audet, inperfecti audebam audebas audebat, perfecti ⌊ausus sum⌋, plusquamperfecti ausus eram, futuri audebo. imperativa instantis aude, futuri ausus esto. optativa instantis
15 et imperfecti ut auderem, perfecti ut ausus sim, plusquamperfecti ut ausus essem, futuri ut audeam. subiunctiva instantis cum audeam, inperfecti cum auderem,

---

N iiI 6v, 1] 4 solitus (-um C) esse et fuisse fut̄ solitum ire PC 6. 7 *add. K.* 7 soliturus etc̄. huius uerbi quamuis PC 10 *suppl. ex* PC memoratum est. Item aliud (Item aliud *om.* C) finī instans (instantis C) audeo audes audet (audeo audes *om.* C) inper̄ audebam perfec̄ ausus sum (futuro audebo. Imperatiuo instantis aude *add.* C) fut̄ ausus esto. Optatiua instans̄ et inper̄f (ut *add.* C) auderem per̄f ausus sim plusper̄f ut ausus essem (auderem perfecto ut ausus essem C) fut̄ ut audeam. Subiunctiua instan̄ cum audeam inperfec̄ cum auderem perf cum ausus sum (sim C) plusq̄per cum sus essem fut̄ cum ausus ero. Infinī instant̄ audere per̄f. et plusq̄ ausus esse et (ausum esse et fuisse C) fut̄ ausurūs (ausurum C) esse. Part̄ instantis hic audens et cēt (et cēt *om.* C, *item in sequentibus*) per̄f hic ausus et cēt hic ausurus et cēt. Item aliud finī (*om.* C) instans (instantis C) gaudeo gaudens (es C) gaudet. Inper̄f gaudebam. per̄f gaulsus sum plus gauisus eram fut gaudebo imperā instan̄ gaude. fut̄ gauisus esto. Optatiua PC memoratum ē .... deo des det debam bas bat au .. ... debo aude fūt ausus esto derem ausus sim plūs ausus essem .... ausus .... audere ausū ee (fu) ausur̄ ee ... . articipia in ...... f .... (urūire) et cetera N

perfecti cum ausus sim, plusquamperfecti cum ausus essem, futuri cum ausus ero. infinita instantis audere, perfecti et plusquamperfecti ausum esse et fuisse, futuri ausum ire et ausurum esse. participia instantis hic audens et cetera, perfecti hic ausus et cetera, futuri hic 5 ausurus et cetera. |

⌊Item aliud. finitiva instantis gaudeo gaudes gaudet, inperfecti gaudebam, perfecti gavisus sum, plusquamperfecti gavisus eram, futuri gaudebo. imperativa instantis gaude, futuri gavisus esto. optativa *⌋ 10

Tertii ordinis simili modo declinantur finitiva instantis fido, perfecti fisus sum; et quae ex ipso derivantur diffido diffisus sum, confido confisus sum.

Quarti ordinis simili modo declinantur finitiva instantis fio fis fit, inperfecti fiebam fiebas fiebat, perfecti 15 factus sum et fui, plusquamperfecti factus eram et fueram, futuri fiam. imperativa instantis fi fiat. optativa instantis et inperfecti ut fierem, perfecti ut factus sim, plusquamperfecti ut factus essem, futuri ut fiam. subiunctiva instantis cum fiam, inperfecti cum fierem, per- 20 fecti cum factus sim fuerim, plusquamperfecti cum factus essem fuissem, futuri cum factus ero. infinita instantis fieri, perfecti et | plusquamperfecti factum esse et fuisse, 251 futuri fiendum esse et factum iri et futurum esse. participia instantis fiens, perfecti factus, futuri facturus et 25 fiendus. et quae ex eo nascuntur eodem modo declinantur, expergefio expergefacio, calfio calfacio, arefio arefacio, adsuefio adsuefacio, mansuefio mansuefacio, liquefio liquefacio, ⌊tepefio tepefacio, patefio patefacio⌋, stupefio stupefacio, et siqua alia huius modi 30 inveniuntur.

14—31 *Mals. 51,* ⁞ 26 et quae — 31 *Dos. 407, 8*

N III 6ᵛ, 2 *a v. 7*] 17 inper̄ instā fii fiat P 24 fut̄ fiendum esse et fieri et futurum fieri iri partī fiens facturus factus fiendus *deleto v.* fieri *secundo loco* N: *subiunctiva et infinitiva et participia omissa sunt in* P; *cf. Diom. 358, 12 381, 5* 26 ex eo P ex fio N 29 *add.* P

Item aliud. finitiva instantis tollo tollis tollit, inperfecti tollebam, perfecti sustuli, plusquamperfecti sustuleram, futuri tollam. imperativa instantis tolle, quasi futuri tollito tu. optativa instantis et inperfecti ut tol-
5 lerem, perfecti ut sustulerim, plusquamperfecti ut sustulissem, futuri ut tollam. subiunctiva instantis cum tollam, inperfecti cum tollerem, perfecti cum sustulerim, plusquamperfecti cum sustulissem, futuri cum sustulero. infinita instantis tollere, praeteriti sustulisse, futuri sub-
10 latum ire et sublaturum esse. participia instantis hic tollens et cetera, futuri hic sublaturus et cetera. item passivo modo. finitiva instantis tollor, inperfecti tollebar, perfecti sublatus sum, plusquamperfecti sublatus eram, futuri tollar. imperativa instantis tollere, quasi
15 futuri sublatus esto. optativa instantis et inperfecti ut tollerer, perfecti ut sublatus sim, plusquamperfecti ut sublatus essem, futuri ut tollar. subiunctiva instantis cum tollar, inperfecti cum tollerer, perfecti cum sublatus sim, plusquamperfecti cum sublatus essem, futuri cum
20 sublatus ero. infinita instantis tolli, praeteriti sublatum esse, futuri sublatum iri [vel sublaturum esse]. participia perfecti hic sublatus et cetera, futuri hic tollendus et cetera.

Item aliud. finitiva instantis ferio feris ferit, feriebam,
25 ferii, ferieram, feribo. imperativa feri; quasi futuri non habet. optativa ut ferirem, ferierim, ferissem, feriam. subiunctiva cum feriam, ferirem, ferierim, ferissem, feriero. infinita ferire, ferisse, feritum ire. participia hic feriens ⌊et cetera, hic feriturus et cetera⌋. item pas-

1—23 *Diom. 359, 23* 1—p. 329, 16 *Dos. 407, 12*

N III 6ᵛ, 2] 20 infini instans tulli fut̄ sublatum eri. Participia instan̄ ut hic sublatus et cet. fut. ut hic tollendus et cet. P infī tolli sublatum esse sublatum iri ū sublaturum esse (*add. in marg.* participia sublatus tollendus) N 21 *om.* C 25 feril P feri N feriam feribo N 26 ut ferirem feririm feriissem P 27 cum ferirem cum fermem cum ferissem cum ferio P 29 *add.* P: futuro feriturus et caetera C

sivo modo. finitiva instantis ferior feriris feritur, feriebar, ictus sum, ictus eram, feribor. imperativa instantis ferire; quasi futuri non habet. optativa ut ferirer, ictus sim, ictus essem, feriar. subiunctiva cum feriar, ictus sim, ictus essem, ictus ero. infinita feriri, ictum esse, 5 ictum iri. participia hic ictus, hic feriendus.

Item aliud. finitiva instantis meto metis metit metimus metitis metunt, metebam, messem feci, messem feceram, metam. imperativa mete, quasi futuri metito 9 tu. optativa utinam meterem, messem fecerim, mes|sem 252 fecissem, metam. subiunctiva cum metam, meterem, messem fecerim, messem fecissem, messem fecero. infinitiva metere, messem fecisse, messum ire. participia metens, messurus. item passivo ⸤modo⸥. finitiva instantis metor meteris metitur, metebar metebaris me- 15 tebatur, messus sum, messus eram, metar. imperativa metere, futuri messus esto. optativa ut meterer, messus sim, messus essem, metar. subiunctiva cum metar, meterer, messus sim, messus essem, messus ero. infinita meti, messum esse, messum iri. participia messus, me- 20 tendus.

⟨III⟩ DE INCHOATIVIS

Sunt quaedam verba quae inchoativa appellantur, ἀρκτικά, quaeque rem modo inchoatam et futuram significant, velut horresco, id est incipio horrere, tor- 25 pesco, incipio torpere. et regulariter dicendum est inchoativa ea appellari quae sco syllaba terminantur, sive ab his verbis veniant quae o littera terminantur, ut horreo horresco, sive ab his quae r littera terminantur, ut misereor miseresco. nec habent praeteritum 30 perfectum, quia quod inchoatam est non est perfectum.

---

22 DE INCOHATIVIS] *Bon. 518* 23—30 miseresco *Diom. 343, 3* 30—p. 330, 4 + 21—331, 2 *Mals. 41, 8*

N III 6ᵛ, 2] 2 feribor] feriar C 16 mensus sum messus eram P 24 quaeque C q̄ q. N queq; P rem modum habent indicatiuum et fut. signif. ut orreo orresco id est incipio orrere P

unde quidam solent in declinatione inchoativorum, cum ad perfectum venerint, quamvis inchoative declinent, nihilo minus inchoativi verbi perfecto uti, velut horresco horrui [ut] ex eo quod est horreo horrui, et pal-
5 lesco pallui ex eo quod est palleo ⌊pallui⌋. horum inchoativorum verba ⟨primitiva⟩ nunc in usu sunt, ut tepesco, quia dictum ⟨est⟩ tepeo, ⟨horresco⟩ horreo. albesco autem ⟨non habet⟩ albeo, licet primam positionem eius figuravit Vergilius, cum ait *(A. 12, 36)*

10 'campique ingentes ossibus albent'.

item iuvenesco non habet iuveneo. senesco autem nunc in usu est frequens, apud antiquos tamen et seneo dicebatur; unde et Catullus sic rettulit *(4, 25)*

'nunc recondita
15 senet quiete seque dedicat tibi,
⟨gemelle Castor et⟩ gemelle Castoris'.

ex quacumque autem coniugatione ortum fuerit verbum inchoativum, in tertia declinabitur coniugatione. fiunt autem inchoativa aut a verbis aut ⌊a⌋ declinationibus:
20 ⟨a verbis⟩ velut caleo calesco, deliteo delitesco, fron-
253 deo | frondesco, floreo floresco, ⟨consueo et⟩ consuevi consuesco et cetera; a declinationibus vero appellativorum haec, velut ⌊ex⌋ aeger est aegrescit, ex flamma flammescit, ex dumis dumescit, ex herba herbescit.

1—p. 331, 2 *Diom. 343, 32* · 17—18 coniugatione *Mals. 5, 15* 22 consuesco *Prisc. II 508, 5*

N III 6ʳ, 2] 2 declinent P *Mals.* declinant N 4 ut ex— horrui *om.* P 5 *add.* P 6 *add. K.* uerba nunc in usu sunt ut tepesco quia dictum tepeo horreo (*lineola supter* ho *ducta*) albesco N uerba nunc in usus sunt ut tepeo tepesco quia dictum horresco horreo albesco P 7 est *add. K.* 7. 8 *addidi ex Diom.* 8 licet *Diom.* nam N 13 catulus NP 14 recundita senent. qui te seque dedicat tibi C 15 senet *Diom.* st̄ N sunt P qui seneseq: didicat tibi P 16 *om.* NP, *add. Diom.* 19 *add.* P 20 *om.* NP *Bon., add. K. ex Diom.* 21 *addidi ex Prisc.* 22 A declinationibus uero appellatiuis haec C De declinationibus uero app̄. haec N Declinationibus appellatis haec P 23 ager ē agescit P 24 ex domu (ex dumo *Bon.*) domescit P

haec verba inchoativa quae ex appellativis derivantur perfectum non habent omnino.

⟨IIII⟩ ⸤DE INPERSONALIBUS⸥

Sunt quaedam verba impersonalia [velut] primi ordinis, ⸤velut⸥ iuvat me te illum, restat, distat: | secundi ordinis similiter, decet me te illum, libet mihi tibi illi, taedet me te illum, liquet mihi tibi illi ⸤πέπεισμαι⸥, dictum a liquido ⸤παρὰ τοῦ καθαροῦ⸥; item licet ⸤ἔξεστιν⸥ a licito; declinatur autem sic⸤ut⸥ liqueo liques liquet ⸤κατατέτηκεν; ⟨liquefio⟩ autem in eandem venit significationem⸥, unde figuratum est liquefactum: oportet me, poenitet me, pudet me, miseret me, piget me; quamvis Sallustius dixerit in prima historia *(fr. 68 M.)* 'Lepidum poenitentem consili': tertii ordinis, accidit contingit: quarti ordinis, expedit convenit evenit [interest refert]. haec enim primam et secundam personam non habent, tertia vero persona addito pronomine, id est me te ⟨illum⟩, tres personae significantur. ex his quaedam perfectum faciunt etiam in hunc modum, licitum est, puditum est, pertaesum est, libitum est, pigitum est, placitum est, miseritum est.

Est ⸤et⸥ alterum genus impersonalium, quae in rem conferuntur, quibus non qui facit, sed [id] quid fiat significatur, velut apud Vergilium *(A. 7, 553)*

---

3 DE INPERSONALIBVS] *Bon. 519 Phoc. 435, 19* 4—21 *Diom. 398, 3* 22—p. 332, 9 studetur *Diom. 398, 35 Dos. 407, 15* 22—p. 332, 4 *Mals. 9, 4*

N III 7ʳ, 1 *a v. 5*] 3 DE INPERSONALIBVS *add.* PC 4 *delevi* 7 licet P *Bon.* 8 Item liquet declinantur autem sic liqueo. liq.s liquet KAITOKAKEN autem in eandem uenit significationem P 12 pudet piget miseret me quamuis P 13 in prima hist. lepidum poenitentem consili N in prima histo male pidum penitentem consilii P 16 *om. Diom.* 18 *om.* NP, *add. K.* 19 quaedam N quidam P *Bon.* 21 miseritum P misertum N 22 *add.* P 23 conferunt NP non qui N *Diom.* non liquet P quid fiat *Diom.* id quod fiat NP

'pugnatur comminus armis',
(A. 1, 700) 'discumbitur ostro',
(Pers. sat. 4, 43) 'vivitur hoc pacto',
(A. 6, 179) 'itur in antiquam silvam';
5 sedetur inambulatur et similia verba neutralia, velut bene ⌊et⌋ male et cetera. accommodantur autem loco tempori personae; velut ⌊loco⌋, bene illo loco studetur; tempori, bene illa hora studetur; personae, bene
9 apud illum studetur. declinari autem passivo modo non
254 possunt, quantum ad primam | et secundam personam. nam tertia persona tantum exauditur, quod alio loco *(p. 212)* plenius adnotavimus. omnia verba quae funguntur incusativo casu eadem in passivum revertuntur, velut credo te, doceo te, neglego te. faciunt enim credor
15 doceor neglegor. siquando autem alio casu fungantur excepto incusativo, tunc ex sese parere passivum non possunt, sed per tertiam personam passivam significationem exprimunt, velut ex eo quod est noceo tibi nocetur mihi a te facit; do tibi, datur mihi a te; obicio
20 tibi, obicitur mihi a te. nemo enim dicit dor noceor obicior. sed C. Iulius Romanus ea verba idiomata appellavit. quae dativum recipiunt, velut noceo tibi, consulo tibi, parco tibi, provideo tibi, impero tibi, passivum faciunt similiter per dativum. dicimus enim nocetur
25 mihi, consulitur mihi, imperatur mihi, obicitur mihi et similia. haec passivam naturam ⟨non⟩ habent, ceterum, sicut supra notavimus, ⟨hoc modo⟩ tantum declinantur.

---

22 — p. 333, 3 significationem *Diom. 399, 13*

N III 7r, 1] 5 uerba neutralia, quibus nonnumquam adiunguntur aduerbia, uelut *con. Lin.* 6 *add.* P 7 ut loco bene P *Aug.* uelut bene N 13 incusatiuo casu C incusatī casum N in accusatiuum casum P 16 parare P 21 obicior. Sic albanus ea N obicior. Sigaluanus eadem P obicior Sigalbanus eadem C *corr. K.* idiomata] aclimata C 22 recipiunt N capiunt P 23 impero tibi. passiue *corr.* n[1] imperatiui passiuum P imperatiui passī N 26 *om.* NP *add. Diom.* 27 hoc modo tantum declinantur *Diom.* tantum non (n̄ N) declinantur NP

nemo enim dicit noceor parcor imperor: dum illud tamen sciamus etiam ⸤in⸥ infinitivis omnibus cadere utique passivam significationem, praeter ea verba quae in declinatione activa tantum sunt et intellectu passiva, de quibus supra *(p. 211)* notavimus, ut veneo vapulo ardeo. 5

Sunt quaedam verba in quibus tantum imperativo modo declinamus in secunda persona singulariter et pluraliter, item infinito modo praesentis tantum temporis. et sunt haec duo, ⸤ave salve, et declinantur hoc modo⸥: imperativo modo ave avete, futuro aveto tu 10 aveto ille; infinitivo modo praesentis temporis avere te volo et vos et illos. item imperativo modo salve salvete, futuro salveto tu salveto ille; infinito modo praesentis temporis salvere te volo et vos et illos. habet et adverbium hoc verbum, cum dicimus salve, 'satisne 15 salve est domi?'

Ex praedictis autem verbis impersonalibus exempli gratia quaedam declinabimus sic. secundi ordinis finitiva instantis. pudet me te illum, inperfecti pudebat me te illum, perfecti puduit me ⟨te illum⟩, plusquam- 20 perfecti puduerat me ⟨te illum⟩, futuri pudebit me te illum. imperativa instantis pudeat me. optativa instantis et inperfecti utinam puderet me, | perfecti puduerit me, 255 plusquamperfecti puduisset me, futuri pudeat me. subiunctiva instantis cum pudeat me, puderet me, puduerit 25

6—16 *Diom. 348, 30 Phoc. 436, 13* 17—p. 334, 4 *expl. in Don. 554, 19 Dos. 407, 13*

N III 7^r, f] 2 *add.* PC utique C *Diom.* ut quę NP 3 quę in declinatione tantum actiua non declinantur. Nemo enim dicit noceor parcor. Sunt et intellectu P 9 *add.* P 10 haue hauete: *item reliquas formas h littera scriptas habent* NP *Bon.* 15 dicimus saluisse saluost domi N dicimus saluisse salui (*vel* saluo) et ē (saluo et et ÷ *Aug.*) domi P *corr. K. cf. Diom.; de* salue *adverbii loco posito vide Don. in Ter. Eun. 978* 18 quaedam PC quae N 20. 21 *add.* ω 21 puduerat me fut pudebit N puduerat pudebit P 23 puderet me puderit pudisset P 25 cum puderet cum puderit cum pudisset cum puderit me te illum infinit̄ pudere pudisse P

me, puduisset me, puduerit me. infinita instantis pudere me, praeteriti puduisse me. simili modo declinantur et cetera, piget me, libet me, paenitet me, et fere activa impersonalia ⟨quae⟩ secundi ordinis sunt.

5 Item verbum passivum impersonale ⟨quarti⟩ ordinis declinatur sic. itur a me, itur a te, itur ab illo; iri a me, iri a te, iri ab illo; perfecto et plusquamperfecto itum esse a me, a te, ab illo, et cetera tempora quae possunt admitti.

10 Item verbum passivum ordinis secundi, quod an inpersonale sit quaerendum est. finitiva instantis misereor misereris miseretur, inperfecti miserebar miserebaris miserebatur, perfecti miseritus sum et fui, plusquamperfecti miseritus eram et fueram, futuri miserebor. 15 imperativa instantis miserere, futuri miseritus esto. optativa instantis et imperfecti utinam misererer, miseritus sim, miseritus essem, miserear. subiunctiva instantis ⸤cum⸥ miserear, misererer, miseritus sim, miseritus essem, miseritus ero. infinita instantis misereri, prae- 20 teriti miseritum esse et fuisse, futuri miseritum ire. participia instantis hic miserens, perfecti miseritus, futuri hic miseriturus.

Impersonalia neque activum neque passivum participium habent. nam pudens ⸤ὁ αἰσχυντος⸥ non est par-

---

5—9 *Diom. 361, 6* 23 — p. 335, 2 *Dos. 407, 13 408, 19*

N III 7r, 1] 3 paenitet, licet, oportet, decet, taedet, liquet, et fere *Bon.* actiuām. Inpersonalia P 4 *add. Bon.* 5 impersonalis ordinis declinatur N inpersonale (*sic et* C) declinatur P *add. K.* 8 et cet̄. Item quae possunt. Item admittit uerbum P 10 ordinis secundi C ordinis ·II· P ordinis quar̄ N 13 miseritus sum — fueram] mis(e)rtus (misertus C) sum miseretus eram P 15 meseritus esto N misertus esto PC 16. 17 misertus sim misertus essem P 18 miserear—miseritum iri (*sic*) N cum miseiear cum miserer cum misertus sim cum mis̄ essem cum misertus ero Infinit̄ misereri mitum ēē et fuisse et fut̄ miseritum ire P 21 miserens misertus miserituris P

ticipium sed nomen, unde ⌊et⌋ inpudens ⌊ὁ *ἀναίσχυν-τος*⌋ conponitur. |

⟨V⟩ DE FREQUENTATIVIS

Sunt quaedam verba quae frequentativa sive iterativa appellantur, quibus significatur id quod saepius futurum 5 est, velut dico dictito, id est saepius dico, mitto missito, facio factito et similia figura saepius dicendi; ita tamen ut sic intellegamus, omnia iterativa, ex quacumque coniugatione figurata fuerint, primae declinationis coniugationem habere. sed invenimus et scriptitare ex eo quod 10 est scribo, scriptito; item datare ⌊ex eo quod⌋ est ⌊do⌋ dato [datas datare]. |

⟨VI⟩ DE PARAGOGIS 256

Sunt quaedam verba quae paragoga appellantur quaeque ex primitivi verbi ⌊declinatione⌋ et mutationem et 15 adiectionem litterarum capiunt et nihilo minus idem significant, interdum variant, velut lacesso ex eo quod est lacero. sed hoc variat. lacessere enim concitare est. facesso aeque hic fit: facessere discedere intellegitur. ⟨item acerso, item⟩ arcesso: errant qui putant ⟨idem 20

3 DE FREQVENTATIVIS] *Bon. 520* 7 ita — 10 habere *Diom. 345, 17* 13 DE PARAGOGIS] *Bon. 520* 14—p. 336, 2 vocare *Diom. 379, 5* 14—19 intellegitur *Mals. 68. 14*

N III 7ʳ, 2 *a v. 3*] 1 unde inpudens conponitur N unde et unde et inpudens P 4 uerba q̄ frequentatiua N uerba frequentatiua P 6 misito N mittito P 7 factito PC facito N 8 coiugatione P 10 sed — 12 *aliunde intrusa esse videntur, aliis interceptis; cf. Remm. Pal. 127* 11 ex eo quod est do dato C id est dato datas datare N 14 q̄q. N quaeque PC quae *Diom.* quia *Bon.* 15 *om.* NP, *add.* C*Bon. Diom.* 18 concitare est P*Diom.* est concitare N*Bon.* 19 hic fit PC hic sit (n) N facessere aeque hic fit facessere discedere intellegitur. arcessere est accusare accessere autem uocare p, *in quo excerpta de verbo exstant f. 106ʳ* 20 *addidi ex Diom.* idem esse quod acceıso *Bon.; cf. Ter. Scaur. 26, 5: pro quibus in* NP ex eo quod est arcessio sed accerṣsio sicut arcesso (sed arcesio sicut arcerso P) *correxi et transposui post* accersi *p. 336, 5*

esse quod accerso.⟩ sed interest, quod arcessere est
accusare, accersere autem vocare. haec duo verba sunt
tertii ordinis et [arcessere et accersere] infinitivo faciunt
arcessere, non arcessire, accersere, non accersire, et
5 imperativo arcesse et accerse, non arcessi et accersi
ex eo quod est arcessio ⟨et accersio⟩, sed accerso sicut arcesso. capesso capio figura saepius capiendi.

Sunt quaedam verba quae instanti modo similiter
efferuntur et in declinatione diversas significationes
10 mutatione litterae habent, velut pando pandis et pandas ἐξαπλόω διαστρέφω, infinitivo pandere pandare;
mando mandas mandis, mandare mandere ⌞ἐντέλλομαι
μασσάομαι⌟; fundo fundis fundas, fundere fundare ⌞χέω
θεμελιῶ⌟; conpello conpellis conpellas, conpellere con-
15 pellare ⌞ὠθῶ ἀσπάζω⌟; volo vis volas, velle volare
⌞θέλω πέταμαι⌟; dico dicis dicas, dicere dicare ⌞λέγω
καθοσιῶ⌟, et siqua alia inveniuntur.

Omnia imperativa tertiae declinationis secunda persona instantis temporis per e litteram terminantur. cor-
20 rumpuntur autem haec tria, velut facio fac, dico dic,
duco duc, et quae ab his sunt, dico addico addic, praedico praedic, indico indic; ⟨duco⟩ abduco abduc, adduco adduc, perduco perduc, seduco seduc. sed facio,
quod subnotavimus, si praepositionem acceperit, redit
25 ad regulam, velut inficio infice, adficio adfice, conficio
confice. sed apud veteres salva est regula. nam dixerunt face dice duce.

---

2 haec — 5 accersi *expl. in Don. 560, 1* 8—17 *Diom. 372, 22 Dos. 435, 8 expl. in Don. 557, 11 Cons. 384, 22 Phoc. 437, 20 Mals. 19, 16* 18—27 *Diom. 349, 23 B 563, 20* 23 sed—27 *Mals. 19, 6*

N III 7r, 2] 1 arcesire est accusare acersere autem P 3 *del. K.* accessere et arcesere infinit̄ (infinitiuum N) faciunt arcessere non arcessire et impē (impm̄ N) arcesse non arcessi. et accersi. caperso P 11 *sic* C ἐξαπλοις διαστριφις N 21 addico addic C *Diom.* abdico abdic NP *Bon.* 22 *om.* NP *add. Diom.* adduco adduc *om.* P 23 seduco seduc P *Diom.* reduco reduc N 27 dice duce P *Mals.* duce dice N *Bon.*

Omnia verba quorum perfecto prima syllaba iteratur adiecta praepositione desinunt iterare, velut tendo tetendi, cado cecidi, ⟨pello pepuli⟩. adiecta praepositione intendo intendi facit, incidi et repuli et expuli et cetera 4
prae|ter haec, disco didici, et adiecta praepositione addisco addidici, et curro cucurri, excurro excucurri. sic enim apud auctores non numquam invenimus; alioquin recurri dicimus et excurri. quare autem perfectum tempus aut syllabis crescat aut minuatur aut par sit non est inventa ratio, nec cur a correptis producatur, velut 10
traho traxi, aut ⸤a⸥ productis ⟨corripiatur, ut sto steti, do dedi, aut utroque producatur, ut flo flavi, aut utroque⟩ corripiatur, ut iaceo iacui.

⟨VII⟩ DE CONFUSIS

Sunt quaedam verba confusa temporibus, velut odi 15
novi pepigi memini. in his enim instans et perfectum tempus idem est, item inperfectum et plusquamperfectum, nec participia fere habent. temporibus haec deficere dicuntur. declinantur autem hoc modo. verbum finitivum temporis instantis odi ⸤μισῶ⸥ odisti 20

1—8 *Diom. 368, 11 Phoc. 434, 20* 5 praeter—8 *Mals. 32, 11* 8 quare—13 *Diom. 370, 19* 14 DE CONFVSIS *Bon. 521* 15—p. 345, 17 *Diom. 358, 20* 15—18 habent *Phoc. 437, 28* 15—p. 340, 11 *Mals. 50, 5* 19 verbum—p. 338, 1 perfecti odi *Be. 282, 27*

N III 7r, 2] 3 *add. Diom., om.* NP: tetendi cedi pepuii et cetera quae perfecto prima syilaba iterantur acceptam praepositionem iterare desinunt ueiuti intendi incendi expuii p 4 incidi et pepuii et expuii NP incidi et repuii expuii C 5 haec P hac N 11 a *add.* P 11—12 *addidi ex Diom.* 14 De confusis uerbis C 15 confusa C confussa P et inpf. confusis. N 18 participia C partī N 20 tem̄ inst. odi (instantis et perfecti odi C) odisti odit in perf. et piusqu. oderam passī modo osus eram et fueram fut odero imp̄ inst oderis oderit N *secutus sum cum K. codicem* P, *nisi quod is* hodi *sqq. cum h constanter habet et in perfecto* hodii (odii *Bon.*), *in futuro passivo* hosuero, *in imperativo* hoderis. sit

odit; inperfecti oderam; perfecti odi, ⟦eiusdem temporis passivo modo osus sum et fui⟧; plusquamperfecti oderam, ⟦eiusdem temporis⟧ passivo modo osus eram et fueram; futuri odero, ⟦eiusdem temporis passivo modo
5 osus ero⟧. imperativa instantis oderis oderit. optativa instantis et inperfecti ⟨ut⟩ odirem; ⟨perfecti⟩ oderim, eiusdem temporis passivo modo osus sim; plusquamperfecti odissem, eiusdem temporis passivo modo osus essem; futuri oderim. subiunctiva instantis cum oderim;
10 ⟨inperfecti cum⟩ odirem; perfecti cum⟩ oderim, eiusdem temporis passivo modo cum osus sim; plusquamperfecti ⟨cum⟩ odissem, eiusdem temporis passivo modo ⟦cum⟧ osus essem; futuri cum odero. infinitiva instantis odire; perfecti et plusquamperfecti odisse, passivo
15 modo perosum esse; futuri osurum esse. participium instantis non habet; futuri hic osurus et cetera. huic verbo similia sunt memini novi. sed haec etiam quasi futurum habent imperativi, memini quidem memento tu memento ille mementote; novi autem novito tu no-
20 vito ille novitote noverint. haec verba passiva non habent, sed cum observatis suis perfectis per suas angustias declinantur, ⟨inter⟩dum tamen perfectum per passivam formam exprimunt. videntur enim in similitudinem mixtorum verborum declinari. nam perfectum
25 odi quidem, passivo modo exosus sim et fuerim; plusquamperfectum exosus essem et fuissem: memini, optativa utinam memor sim et fuerim et memor essem
258 et fuissem: | novi, utinam notum habuerim ⌊et no⌋tum habuissem. declinantur autem et ista hoc modo. finitiva
30 instantis novi n⌊ovisti vel nosti⌋ novit, inperfecti no-

30 novi *Be. 281, 16*

N III 7r, 2] 1—5 *add.* P 6. 10. 12 *add. K.* 9 subiunc̄ ins̄ cum hoderim eiusdem temp̄ pas̄ cum hosus sim p̄f. cum hoderam eiusdem temp̄ pass̄ cum hosus essem fut cum odero infinī ins̄ hodisse p̄ pas̄ per hosum esse fut orsurum esse P 21 obseruatis] obseruant(ii)es C 22 dum (sed C) tamen per̄fe passiuam formam exprimet P dum—exprimant N *corr. K.* 28 habuerim utinam notum P 30 *suppl. ex Bon.:* nouisti aut nosti nouit P nouisti nouit n

veram, perfecti novi, plusquamperfecti noveram, futuri novero. ⟨imperativa novito novitote noverint.⟩ ⌞optativa instantis et inper⌟fecti utinam novissem; perfecti ⟨utinam noverim, eiusdem temporis passivo modo utinam notum habuerim⟩; plusquamperfecti utinam novissem et nossem, eiusdem temporis passivo modo utinam notum habuissem; futuri utinam noverim. subiunctiva instantis cum noverim; inperfecti cum novissem; perfecti cum noverim, eiusdem temporis passivo modo cum notum habuerim; plusquamperfecti cum novissem, eiusdem temporis passivo modo cum notum habuissem; futuri cum novero. infinitiva instantis nosse, praeteriti perfecti et plusquamperfecti novisse vel notum habuisse, futuri notum habiturum ⟨esse et notum⟩ ire. participium notum habituru⌞s⌟. item aliud. finitiva instantis memini meministi meminit; inperfecti memineram; perfecti memini, eiusdem temporis passivo modo memor sum et fui; plusquamperfecti memineram, eiusdem temporis passivo modo memor eram et fueram; futuri meminero. imperativa instantis memineris, futuri memento mementote. optativa instantis et inperfecti

5 10 15 20

16 memini *Be. 279, 15*

N III 7r, 2] 2 *addidi ex Bon.* nouero . . . . f ut nouerim pf et pł pf ut nouissem et nossem eiusdem tem. passī mō ut notū habuissem fut ut nouerim N nouero. optat ins inpf utinam (nouero. optatiuo instanti et imperfecto utinam n) nouissem plusq utinam nouissem eiusdem temp passiuo notum habuissem fut nouerim P *corr. K.* 7 sub inst. cum nouerim inpf et perf. et pł pf cum nouissem eiusd. tem pas mō cū notū habuerim płu pf cum notus eem fut cum nouero N Subiunc cum nouerim inperf. nouissem perf cum nouerim eiusdem temp pass cum notum habuerim plus. cum nouissem cum nouero P *corr. K.*

14 habiturum ire (i *suprascr.*) N habiturum P *Bon.*: *add. K* 15 habiturus n habiturum P 16 *in declinatione verbi* memini *pleniorem quam* N *(cuius lectiones proponere supersedi) rationem codicis* P, *qui singula quaeque ita ut exhibui praebet, cum K. secutus sum*

utinam meminerem; perfecti utinam meminerim, eius-
dem temporis passivo modo utinam memor sim; plus-
quamperfecti utinam meminissem, eiusdem temporis
4 passivo modo utinam memor essem; futuri utinam
259 meminerim. | subiunctiva instantis cum | meminerim;
inperfecti cum meminerem, perfecti cum meminerim,
eiusdem temporis passivo modo cum memor sim; plus-
quamperfecti cum meminissem, eiusdem temporis pas-
sivo modo cum memor essem; futuri cum meminero.
10 infinita praeteriti tantum perfecti et plusquamperfecti me-
minisse ⟨vel⟩ memorem esse, futuri memorem futurum.

Haec tria verba, novi odi memini [pepigi], iuxta
quosdam ne imperativa quidem habent omnino, cum
etiam in eo quod est memini futurum tantum sit, et
15 hoc in secunda dumtaxat persona. in his verbis quibus
notavimus imperativa deesse, quae sunt memini odi
novi [pepigi], grammatici inducunt imperativa hoc modo.
dicunt enim omnia imperativa tribus modis intendi
posse, velut dic dicas dixeris, et ita distingunt: dic ex
20 eo quod est solitae regulae quam in declinatione ob-
servamus; dicas autem et dixeris per defectionem im-
perativi, ut sit fac dicas et fac dixeris. quorum alterum,
hoc est dicas, optativorum futurum est, item subiunc-
tivorum instans; alterum, quod est dixeris, subiuncti-
25 vorum futurum sive perfectum est. hinc ergo impera-
tiva verbis quae praeposuimus adsignant, quae non
habere notavimus, ut memineris, quod figuratur ita, fac
memineris. quod ipsum etiam in omnibus observari

N III 7v, 1 *a v. 5* subiunctiua] 10 infinit praet. tantum (tn̄ N) meminisse perf. et pl. memorem esse fut. memorem futurum P
pepigi
correxi 12 *om.* C: noui odi memini iuxta N noui hodi pepigi iuxta P 17 *om.* C inducunt] autem dicunt P 20 obseruabimus P 21 pro defectione C imperatiui ω imperari N imperaris P imperantis C *Bon.* 25 hinc ergo imperatiua *Diom.* hunc (*sic et* C) ergo mō imperatiuis N hunc ergo modum imperāt P 26 proposuimus C *Diom.* 27 quod figuratur ita fac memineris *om.* P

verbis potest, quamvis habeant sua imperativa, velut ames, ut sit fac ames, et amaveris, ⟨fac amaveris⟩; similiter et cetera, doceas, fac doceas, ⟨et docueris⟩, fac docueris; vincas, fac vincas, ⟨et viceris⟩, fac viceris; item munias, fac munias, ⟨et munieris, fac munieris⟩. praeponuntur autem imperativis alia multa, velut rogo volo oro moneo quaeso hortor, id est volo facias, rogo dicas et cetera. imperativa iterum praecedente ne syllaba quadrifariam exprimuntur, velut ne nega, ne neges, ne negaveris, noli negare; item ⟨ne time⟩, ne timeas, ne timueris, noli timere et cetera similiter.

Item eorum verborum [quorum] declinationes inseruimus quae videntur et ipsa defectiva seu corrupta esse ideoque inter confusa relata et ambigue declinari, et sunt haec. velut finitiva instantis volo vis vult, inperfecti volebam, perfecti volui, plusquamperfecti volueram, futuri volam voles volet. imperativa instantis velis velit; futuri non habet. optativa instantis et inperfecti utinam vellem, perfecti voluerim, plusquamperfecti voluissem, futuri velim. subiunctiva instantis cum velim, inperfecti vellem, perfecti voluerim, plusquamperfecti voluissem, futuri voluero. infinitiva instantis velle, praeteriti voluisse; futuri non habet. participium instantis tantum hic vo|lens ⟨et cetera⟩. similiter nolo non vis non vult, malo mavis mavult. quamquam etiam circa haec verba similiter imperativa observare debemus secundum adnotationem praecedentem. sed sunt qui ita dicunt, malis nolis, et optativa tantum instantis et praeteriti utinam malim malis

---

12—p. 342, 1 *Mals. 49. 10* 15 volo *Dos. 407, 7 Phoc. 436, 20*

N III 7ᵛ, 1] 1 habent P 2—5 *om.* NP *add. Diom.*, fac munieris *v. 5 est etiam in* C 7 ut est C 10 *om.* NP, *add. Fab.* 12 *om.* P 14 ideoque PC ideo quod N 15 *temporum nomina in declinatione verbi* uolo *aliquotiens omissa in* N *restituit K. ex* P 20 fut. uellim Subiunc. cum uellim P 24 *add. K.* (*ex* P?) 28 dicunt N dicant PC

malit et nolim nolis nolit. videndum est ne in similitudinem cadant volo et volvo, quod est κυλίω. ubi enim o duas vocales et semel * declinari volvo volvebam volvi. volvo autem est tertiae declinationis *(A. 1, 9)*:

5 'tot volvere casus'.

nam volo volas primae est *(A. 1, 300)*:

'volat ille per aera magnum'.

et quae ex volo verba fiunt, nolo et malo, futurum neque infinitivo neque participio habent.

10 Item aliud verbum ita declinatur. finitiva instantis sum es est, inperfecti eram, perfecti fui, plusquamperfecti fueram, futuri ero. imperativa instantis es, aliis sis, sit simus este sint; futuri aut quasi futuri esto tu esto ille [essemus] estote sint et sunto. optativa in-15 stantis et inperfecti ⸢utinam⸣ essem, perfecti fuerim, plusquamperfecti fuissem, futuri sim. subiunctiva instantis cum sim, inperfecti essem, perfecti fuerim, plusquamperfecti fuissem, futuri ero et fuero. infinita instantis esse, praeteriti fuisse, futuri futurum esse et 20 futurum ire: nec appellationem nec nomen nec participium praebet; sed nec passivum facit. participia tamen recipit haec tantum, singulariter ut hic futurus et pluraliter hi futuri et cetera. similiter declinantur etiam quae ex eo conposita sunt, velut prosum adsum prae-

---

1 videndum — 9 *Dos. 407, 7* 8—9 *Diom. 386, 12* 10—18 fuero *Dos. 406, 13* 10 — p. 343, 18 *Diom. 385, 1 Mals. 46, 27*

N III 7v, 1] 3 et semel declinari P et semel declinari (*corr.* simul declinaueris) fit C ad semel declinar. rit N: *lacunam signavit K., qua excidisse videntur, quae de duorum verborum* uolo uis *et* uolo uolas *ab eo quod est* uoluo *differentia dicta erant* 8 futr̄. neque infinitiuo neque particiū N neque futurum neque participium C *Bon.* fūt neque participium P: *cf. Diom. 386, 12* 10 *temporum nomina in declinatione verbi* sum *omissa in* P, *superscripta sunt plerumque in* N 12 es, aliis sis *Bon.* es (*sic etiam* C) alius sis P modo sis uel es *Mals.* esto aliis sis N 13 esto tu esto ille P *Bon.* esto tu et ille N 14 *om.* P *Bon.* 15 *add.* P 21—23 tamen haec recipit tantum singū et piū. fūt. hic futurus et cet. P 24 ut p̄sum adsum obsum intersum insum et si qua P

sum desum obsum intersum insum, et siqua alia ex his derivantur. sed ex his duo ista habent participia etiam instantis, praesum et absum. nam et praesens et absens dicimus. inter haec quae ⟨cum⟩ sum verbo pronuntiantur unum possum non potest videri (facit 5 enim perfectum potui), cuius declinationem inseruimus. velut finitiva instantis possum potes potest, poteram, potui, potueram, potero. imperativa instantis potes possit ⟨possimus poteste possint⟩, ⌞futuri⌟ ⟨potesto possit⟩ possimus potestote possint et possunto. optativa in- 10 stantis et inperfecti utinam possem, potuerim, potuis-| sem, possim. subiunctiva instantis cum possim, pos- 261 sem, potuerim, potuissem, potuero. infinita instantis et praeteriti tantum posse potuisse; futuri non habet. participium instantis tantum hic potens. sed quidam 15 dicunt participium ne instantis temporis quidem habere. nam potens nomen est sive appellatio, non participium.

Item aliud verbum. finitiva instantis eo is it, ⟨inperfecti⟩ ibam, ⟨perfecti⟩ ii, ⟨plusquamperfecti⟩ ieram, 20 ⟨futuri⟩ ibo. imperativa ⟨instantis⟩ i eat eamus ite eant, quasi futuri ito eat eamus itote eant. optativa instantis et inperfecti utinam irem, ⟨perfecti⟩ ierim, ⟨plusquamperfecti⟩ issem, ⟨futuri⟩ eam. subiunctiva

---

2 sed — 4 dicimus *Phoc. 436, 27* 19 — p. 344, 15 *Char. 173, 3 Mals. 51, 21*

N III 7v, 1] 2 deriuantur N *Bon.* declinantur P ista *Diom. 360, 15* ita NP *om.* C *Bon.* 4 quae sum uerbo pronuntiantur uū (ut P *Bon.*) possum NP *Bon.* quae cum uerbo praeponuntur hoc solum possum *codd. Diom. 360, 16* 9 *om.* N: inper̄. (imperatiuum instans *Bon.*) potes possit fūt possimus (possim *Bon.*) potestote possint et possunt (possunto *Bon.*) P *Bon.*: *add. Diom. 360, 20 cf. gramm. de verbo 178 ed. Vindob.*: possis possit possimus possitis possint futuro potesto uel possis possis uel potesto possimus potestote *et rel. Mals.* 16 participia ne instantis quidem temporis habere *Diom.* particī inst temp̄s. nequidem h̄ habere N par̄ ne quidem habere P 19 *nomina temporum hic et in sequentibus (praeter* perfecti *v. 23 p. 344, 20 p. 345, 9) addidi ex Bon.*

⟨instantis⟩ cum eam, ⟨inperfecti⟩ irem, ⟨perfecti⟩ ie-
rim, ⟨plusquamperfecti⟩ issem, ⟨futuri⟩ iero. infinita
instantis ire, ⟨praeteriti⟩ isse [itum esse], futuri itum
ire ⸤vel⸥ iturum esse. participia instantis hic iens, fu-
5 turi hic iturus et cetera. similiter quae ab eo conpo-
sita sunt, velut abeo ⸤ἀπέρχομαι⸥, ineo ⸤εἰσέρχομαι⸥,
subeo ⸤ὑπέρχομαι⸥, adeo ⸤προσέρχομαι⸥, prodeo ⸤προ-
έρχομαι⸥, circumeo ⸤περιέρχομαι⸥, intereo ⸤ἀπόλλυμαι⸥,
pereo ⸤ἀπόλλυμαι⸥, praetereo ⸤παρέρχομαι⸥, exeo ⸤ἐξέρ-
10 χομαι⸥, praeeo ⸤προηγοῦμαι⸥, coeo ⸤συνέρχομαι συν-
ουσιάζω⸥, veneo ⸤πωλοῦμαι⸥, queo ⸤δύναμαι⸥, nequeo
⸤οὐ δύναμαι⸥, redeo ⸤ἐπανέρχομαι⸥, transeo ⸤παρέρχο-
μαι⸥, anteeo ⸤προλαμβάνω⸥. prodeuntem abeuntem sub-
euntem dicemus et cetera, non prodientem; alioquin
15 peccabimus: item abientem subientem.

Item aliud verbum. finitiva instantis fero fers fert,
⟨inperfecti⟩ ferebam, ⟨perfecti⟩ tuli, ⟨plusquamperfecti⟩
tuleram, ⟨futuri⟩ feram feres feret. imperativa instantis
fer ferat, futuri ferto tu et ille. optativa instantis et
20 inperfecti utinam ferrem. ⟨perfecti⟩ tulerim, ⟨plusquam-
perfecti⟩ tulissem, ⟨futuri⟩ feram. subiunctiva ⸤in-
stantis⸥ cum feram, ⟨inperfecti⟩ ferrem, ⟨perfecti⟩ tu-
lerim, ⟨plusquamperfecti⟩ tulissem, ⟨futuri⟩ tulero. in-
finita ⟨instantis⟩ ferre, ⟨praeteriti⟩ tulisse, ⸤futuri⸥ latum
25 ire et laturum esse, passivo ⸤modo⸥ latum iri. parti-
cipia ⟨instantis⟩ ferens, ⟨futuri⟩ laturus et cetera. si-
militer quae ab eo conposita sunt tam activo quam
etiam passivo modo declinantur, velut defero ⸤κατα-
φέρω διαβάλλω⸥, adfero ⸤ἐπιφέρω⸥, profero ⸤προφέρω⸥,
30 praefero ⸤προκρίνω⸥, effero ⸤ἐκφέρω⸥, differo ⸤ὑπερτί-
θημι⸥, confero ⸤ἀντιβάλλω συγκρίνω⸥, refero ⸤ἀναφέρω⸥,

4 participia — 15 *Cons. 384, 11* 6—13 *Ps. Cyr. passim* 16 — p. 345, 2 *Mals. 47, 29* 28 — p. 345, 2 *Ps. Cyr. passim.*

N III 7^{v}, 1] 3 *del. K.: om. Mals.* 4 *add.* P *Mals.* 9 ἀπολλυμαι *Ps. Cyr. 238, 38* ἀπόλλυμι C 13 proeuntem P 24 fut̄ latum ire laturum esse P 25 *add.* P 30 effero] offero P *Bon.*

antefero ⸤προκρίνω⸥, aufero ⸤ἀφαιροῦμαι⸥, suffero ⸤ὑπερφέρω⸥, circumfero ⸤περιφέρω⸥, transfero ⸤παραφέρω⸥.

Item aliud verbum. finitiva instantis edo es est edimus editis edunt, sed veteres edo edis edit; inperfecti edebam; perfecti edi; plusquamperfecti ederam; futuri 5 edam. imperativa instantis ede edat edamus edite vel este edant, futuri edito edat edamus editote, quasi futuri esto edat edamus estote edant. optativa instantis et inperfecti utinam ederem; ⟨perfecti⟩ ⸤ederim⸥, ⟨plusquamperfecti⟩ edissem essem, ⟨futuri⟩ edam. sub- 10 iunctiva ⟨instantis⟩ cum edam, ⟨inperfecti⟩ ederem, ⟨perfecti⟩ ederim, ⟨plusquamperfecti⟩ edissem essem, ⟨futuri⟩ edero. infinitiva ⟨instantis⟩ edere, ⟨perfecti⟩ edisse esse, ⟨futuri⟩ esum ire, esurum esse. participia ⟨instantis⟩ hic edens, ⟨futuri⟩ hic esurus et cetera. 15 similiter quae ex eo veniunt, velut comedo ambedo circumedo. passivo modo edor et cetera.

Verba quae perfectum mutant, sicut in superioribus varie conprehensum est, haec sunt, spondeo spopondi, 19 pasco pavi, ferio ferii percussi, | meio mixi, verro verri, 262 necto nexui, vincio vinxi, pec⸤to pexi, in⸥cedo incessi, fero tuli, sero sevi, urgeo ursi, texo texui, torqueo torsi, scindo scidi, prandeo prandi, s⸤ino siv⸥i; tollo sustuli, confero contuli, ludo lusi, denseo densi, incipio incepi coepi, prosto prostiti, mergo mersi, eruo erui, frango 25 fregi, desino desii, cambio campsi, haereo haesi, hau-

3—17 *Dos. 407, 6 Mals. 48, 20 54, 7* 5 ederam] *cf. Mai. class. auct. V 150*

N III 7v, 1] 9 ederem edissem (*superscr.* ·essem·) N ederem ederim edissem P 11 cum ederem cum ederim cum edissem essem P 14 *sic Bon. Diom.:* essum ire essurum esse N 15 esurus *Bon. Diom.* essurus N 16 ut cūmedo P ambedo *Bon. Mals.* abedo NP ambedo abedo *Diom.* 17 *post* cetera *add.* C Virgilius. Ambesasque dapes, P uirḡ (*A. 3, 257*) ambesas 18 Uerbum quę P 20 ferio ferio (*corr.* ferii) P ferio feri N mixi P mixi *corr.* minxi N 21 uinco uinxi P uinco ulci C *suppl. ex* P pecto pessui incedo n: pecto pexuit *posuit Char. 244,* pecto pexi *245* 22 urgeo urgi P 23 si . . . . . it tollo N sino siui tollo P 25 frango frangi desino desiui P

rio hausi, farcio farsi, satago sategi, ago egi, dico dixi, volo volui volavi, contero contrivi, promo prompsi, adsuesco adsuevi, calfio calfactus sum, madefio madefactus sum, ⌊tepefio tepefactus sum, expergefio expergefactus sum,⌋ sum fui, tero trivi, disco didici, sterno stravi, concoquo concoxi, allido allisi, obsto obstiti, cresco crevi, cano cecini, pergo perrexi, tueor tuitus sum, vescor pastus sum, audeo ausus sum.

Admonendi tamen sumus participia in activis praeteriti temporis non esse, ut Graece dicimus *φιλήσας ποιήσας*. recipiuntur autem in positione passiva ea quae non habent passivam declinationem, sicut apud veteres inveniuntur, ut iuratus. non enim dicimus iuror. similiter et pransus cenatus potus iniuratus. haec enim, quoniam sunt activa et non patiuntur, recipiuntur passivo modo. ⌊sed⌋ haec in ceteris verbis et participiis dici non possunt. quidam autem dicunt et occasus sol, *δύνας ὁ ἥλιος*. |

Item in passivis participia praesentis temporis non sunt; abutuntur autem veteres activo pro passivo, ut apud Vergilium *(A. 3, 607)*

'genibusque volutans
haerebat';

deest se, ut sit volutans se ⌊*κυλιόμενος*⌋: 'praecipitans traxit omnia' *(A. 6, 351)*; deest se, ut sit praecipitans se, ⌊*κατακρημνιζόμενος*.⌋

9—26 *Diom. 402, 3* 19—26 *Ambr.*

N III 7ᵛ, 2 *a v. 19*] 3 madefio maiefactus sum terefio terefactus sum expergefio expergefactus sum fui P madefio madefactus sum sum fui N 8 audeo ausus sum N audio audiui P 9 participia PC participiaiia N 10 ΦΙΛΗCΑΠΟΙΝCΑC accipiuntur P 11 passiua ea quae P passiuę (a *superscr.*) quae N 15 recipiuntur *om.* P 16 *add.* P 17 et casus sol N et cassus P 24 uolutans se *κυλιόμενος* C *Diom.* uolutans . . . . . . *se.* ΚΥΛΙCΜΕΝΟC P uolutans se N 25 traxit (taxit P) omnia NP traxi mecum *Diom.* deest enim p̄cipitans se P 26 *add.* PC *Diom.*

⟨VIII⟩ DE QUALITATIBUS LATINI SERMONIS ET TEMPORIBUS

Qualitates sermonis Latini certissimas, quibus tempora copulata sermone conectuntur, istas accepimus, finitivam optativam subiunctivam, quas | notas omnibus certo scio. ideoque de his, quid quaeque significet, simul, quod non alienum ab re est, tempora quoque omnia principalia et quae ex his derivantur explanabimus. sunt enim tempora instans, quod et praesens, praeteritum inperfectum; perfectum, plusquamperfectum, futurum; de quibus, ut breviter dicam, universa nobis administrabitur oratio. igitur ista tempora, quoniam modo finitiva, non numquam optativa, saepenumero subiunctiva sunt, pro ut ratio suadet, iungentur.

Sermo, dum finitivus est, absolutive effertur, aut dum optamus, aut dum, ut repleatur sensus, necessario subiungimus, unde subiunctiva quoque appellata est verbi qualitas. itaque coniunguntur inter se tempora hoc modo. instans finitivorum iungitur instanti subiunctivorum, velut dico quamvis intellegas: item idem tempus instans finitivorum iungitur perfecto subiunctivorum, velut dico quamvis intellexeris: idem tempus iungitur et futuro optativorum, velut dico ut intellegas, ut

---

1 DE QVALITATIBVS *Diom. 388, 10*

N III 7[v] 2] 4 accipimus P *Diom.* 6 ideoq. de his quid q̄q. N ideoque de his quibus q. q:· P 8 principalia [et q:·] ex his deriuantur explanauimus N principalia et quę ex his designantur explana[bi]mus (explanabimus C) PC 11 de quibus breuiter (ut breuiter C) dicamus et ita nobis administrabit oratio PC: *ante* quibus *K. lacunam statuit, cf. Diom.* 12 igitur ista N omnia ista P 14 prout ratio suadeat et ita conponitur sermo dum finitiuus est ae effertur. aue dum optamus repleatur P 15 est] e N 17 quoque tres uerbi qualitas P 18 hoc modo praeteritis finitiuorum iungitur praesens subiunctiuorum ut dicas. intellegas. item idem. uitū iungitur perfecto subiunctiuorum P

apud Vergilium *(A. 2, 12)*, non enim refugimus quaedam exemplis probare,

'quamquam animus meminisse horret luctuque refugit,
incipiam';

5 ⟦quamquam horret, incipiam⟧. inperfectum finitivorum iungitur inperfecto subiunctivorum, velut dicebam quamvis intellegeres: item idem tempus iungitur et plusquamperfecto subiunctivorum, velut dicebam quamvis intellexisses. perfectum finitivorum et plusquamperfec-
10 tum iungitur inperfecto subiunctivorum et plusquamperfecto, velut dixi quamvis intellegeres, dixi quamvis intellexisses, dixeram quamvis intellegeres, dixeram quamvis intellexisses. item futurum finitivorum iungitur instanti subiunctivorum et perfecto et futuro et
15 optativorum futuro ita, dicam quamvis intellegas, dicam quamvis intellexeris, dicam si intellexeris, dicam ut intellegas. non numquam iungitur perfectum finitivorum futuro optativorum ita, dixi ut facias. ceterum quod superius et inperfecto subiunctivorum iungi diximus,
20 hanc adfert differentiam, ut intersit utrum dixi ut faceres an dixi ut facias ⟨enuntiemus⟩, quoniam in superiore, dixi ut faceres, et tempus quo dixi et tempus
264 quo ut fiat dixi prae|terisse significat; in eo vero quod est dixi ut facias dicti tempus praeteritum significat,
25 facti in futuro suspendit, cum adhuc, quoniam fieri possit quod iussit, incertum sit fiat necne. reperimus apud veteres instans finitivorum iungi etiam inperfecto subiunctivorum, quod raro fit. eius exempli prodendi

---

N III 7ᵛ, 2] 1 *exemplum Verg. male hic interpositum ex fonte, ut videtur, qualis est apud Diom. 388, 25—390, 12* 3 luctumque P 5 *add.* P 7 idem PC id N 12 dixeram quamuis intellegeret dixeram quamuis intellexisset P 16 dicam ut P dicat ut N 21 facias quoniam superius N facias am superior P: *corr. et add. ex Diom.* 22 faceres et dempus quo N facies quod P 24 significat futuro suspendat cum iam fieri possit quod iussit sit ut faciat hec ne P 28 prodendi *Diom.* probandi NP

gratia vel sola Ciceronis sufficiat auctoritas pro Sexto Roscio *(8, 21)*, velut 'cum nulla etiam proscriptionis memoratio fieret, cum etiam qui antea proscripti erant sederent, nomen refertur in tabulas Sexti Roscii'. item subiunctiva vicissim inter se iunguntur hoc pacto, in- 5 perfectum inperfecto sic, dicerem si scirem, plusquamperfectum plusquamperfecto sic, dixissem si scissem; ⟨item inperfectum plusquamperfecto sic, scriberem tibi si scissem⟩, item plusquamperfectum inperfecto sic, scripsissem tibi si scirem. et priore quidem sermone, 10 scriberem tibi si scissem, significat scripturum fuisse vel ⟨semel⟩, si saepius cognovisset; sequenti vero, scripsissem tibi si scirem, significat saepe scripturum fuisse, si vel semel sciret. siquid difficultatis inesse videtur, rei tenuitati, non nobis imputandum est. | 15

⟨LIBER QUARTUS⟩ 265

⟨I⟩

De barbarismo, ut ait Cominianus. barbarismus est dictio vitiosa. haec autem definitio ⟨et⟩ generalis est et specialis. sed quoniam ⟨dictio et⟩ contexta ora- 20 tio ⟨et⟩ una pars eius intellegitur, consuetudo hunc tantum barbarismum appellat qui fit in una parte orationis. aptius tamen hac utemur definitione, barbaris-

18 De barbarismo *Diom. 451, 21 Aud. 361, 13 Don. 392, 4 Cons. 386, 3 391, 25 Sac. 451, 3 Quintil. 1, 5, 5 sqq.*

N III 7ᵛ, *2*] 1 auctoritas pro sexto etiam scriptique. Item subiunctiua P 8. 9 *add. Fab. ex Diom.* 11 significat scripturum — 12 cognouisset *in* N(P) *post* 13 scirem, *et* 13 significat saepe — 14 sciret *in* N(P) *post* 11 scissem *collocata Diom. secutus transposui* 12 *add. Diom.* sequenti uero scripsissem significat scripturum fuisse finit' Si quid difficultatis rei in hoc inueniatur non nobis inputandum est P 18 Finit lib̄. III:· incip̄ De barbarismo ut ait Cominianus N 19 definitio generalis est ā specialis N *correxi ex Aud. Diom.* 20 quoniam in contextu orationis una N *corr. K.: cf. Diom. Aud.* 22 fit *Diom. Aud.* sit N

mus est una pars orationis corrupta. sed hoc vitium in soluta oratione nomen suum retinet, ceterum apud poetas metaplasmus vocatur, soloecismus autem schema. barbarismus est barbaros lexis, id est barbara dictio.
5 sed hoc vitium inter se differt, quod barbarismus fit in nostra loquella, barbaros lexis in peregrina. barbarismus fit modis quattuor, adiectione detractione transmutatione inmutatione: adiectione temporis, ut *(A. 1, 2)* 'Italiam fato profugus', cum Italia corripi debeat; litte-
10 rae, ut *(A. 1, 30)* 'relliquias Danaum', cum reliquiae dicantur; syllabae, ut *(A. 2, 25)* 'nos abiisse rati' pro abisse: detractione temporis, ut *(A 8, 677)* 'fervĕre Leucaten' pro fervēre producta e littera; litterae, ut siquis dicat Plionem pro Polione; syllabae, ut imperiti dicunt
15 salmentum pro salsamento: transmutatione litterae, ut siquis dicat reilcum pro eo quod est relicum: inmutatione litterae, ut siquis dicat olli pro illi. fit inmutatio et per sonos, cum aut acutus pro gravi aut gravis pro acuto vel alio quolibet ponitur. sonus in pronuntiatione
20 invenitur. similiter adspiratio ad sonum pertinet, tametsi nos h quasi litteram ponimus. sed hoc vitium in scripto invenitur, cum aut choronam pro corona aut umum pro humo legimus.

Aliis uberius ita placuit definire de barba-
25 rismo. barbarismus est dictio vel pronuntiatione vel
266 scriptura aliqua sui parte vitiosa. barbarismus fit | modis quattuor, adiectione detractione inmutatione transmutatione: adiectione, cum una pluresve litterae iniciuntur non necessariae, ut *(Hor. carm. 1, 1, 33)*

30 'nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton':

detractione, cum littera litteraeve inconvenienter detrahuntur, ut *(Hor. carm. 1, 36, 8)*

N III 7ᵛ, 2] 11 nos abisse rati pro isse N *corr. K.: cf. Don. Cons. [Prob] de ult. syll. 242, 5 Serv. in Verg. A. 2, 25* 20 *post* similiter *delevit* enim N 21 h *corr. K* non N 30 ne polyhumnia N

'actae non alio rege puertiae';
proprie enim pueritiae dicimus; et cum nantes ἀντὶ τοῦ natantes ponimus: inmutatione *(A. 2, 1)* 'conticuere omnes' pro conticuerunt: transmutatione *(g. 2, 396)*,

'pinguiaque in veribus torrebimus exta colurnis', 5

cum sit corulus arbor. praeterea enuntiatione, cum aut producimus aut corripimus aut adspiramus aut adspirationem subtrahimus non postulante ratione. inter barbarismum et soloecismum hoc interest, quod barbarismus in singulis verbis fit in quocumque ordine contra 10 morem Latinitatis, soloecismus autem, quando discrepantes inter se dictiones habet.

De soloecismo, ut ait Cominianus. soloecismus est oratio inconsequens. fit autem per partes orationis aut per accidentia partibus orationis. per partes ora- 15 tionis, ut *(g. 3, 189)*

'invalidus etiamque tremens, etiam inscius aevi';

etiam pro etiamnunc, coniunctio posita pro adverbio. per accidentia partibus orationis fit soloecismus in plures species divisus, per qualitates genera numeros | 20 casus personas modos tempora comparationes: per qualitates nominum, ut *(A. 4, 661)*

'hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
Dardanus'

pro Dardanius, posuit proprium nomen pro appellativo; 25 per qualitates verborum, ut *(A. 12, 216)*

'at vero Rutulis inpar ea pugna videri
iam dudum'

pro videbatur, posuit infinitivum verbum pro finitivo; per qualitates adverbiorum, ut intus eo pro intro eo, 30

---

13 De soloecismo *expl. in Don. 563, 1 Don. 393, 5 Diom. 453, 20 Sac. 449, 15 Quintil. 1, 5, 34 sqq.*

N III 8r, 1 *a v. 21*] 2 dicimus] dnr N anti tu N 12 *post* habet *add. K* oratio: *sed cf. expl. in Don.* 14 *post* autem *add. K.* aut: *sed cf. expl. in Don.* 18 iam pro etiamnunc N *corr. K.: cf. Serv. auct. ad Verg. g. 3, 189* 21 casus personas *post* comparationes *habet* N: *transp. Fab.* per qualitate N

aut intro sum pro intus sum; per qualitates praepositionum, ut *(A. 1, 64)*

'ad quem tum Iuno supplex his vocibus usa est'

pro apud quem: per genera nominum, ⟨ut⟩ *(A. 2, 554)*

5 'haec finis Priami' |

267 pro hic finis; per genera verborum, ut balneum lavatur pro lavat: per numeros, ut *(A. 1, 212)*

'pars in frusta secant'

pro secat, posuit pluralem numerum pro singulari: per

10 casus, ut *(Hor. epist. 1, 7, 22)*

'vir bonus et sapiens dictis ait esse paratus'

pro paratum se esse: per personas, ut *(Enn. a. 620 V.²)*

'vosque, lares, tectum nostrum qui funditus curant'

pro curatis: per modos, ut *(A. 11, 112)*

15 'nec veni, nisi fata locum sedemque dedissent'

pro nec venissem; posuit indicativum modum pro coniunctivo: per tempora, ut *(A. 3, 2)*

'ceciditque superbum
Ilium, et omnis humo fumat Neptunia Troia'

20 pro fumavit: per conparativum, ut siquis dicat magis doctior, cum aut per se doctior dici debeat aut magis doctus [ut apud Vergilium *(A. 4, 576)*

'sequimur te, sancte deorum,
quisquis es',

25 pro sanctissime]. fit soloecismus et per ordinem coniunctionum, ut siquis dicat autem fieri non debet, cum sit dicendum fieri autem non debet. dicunt quidam soloecismum et in uno verbo fieri, ut siquis feminam ostendat et dicat hic; sed intellegendum est huic dic-

30 tioni accidere demonstrationem et sic effici duas partes orationis.

Aliis ita placuit definire de soloecismo. soloecismus est non conveniens rationi sermonis verborum iunctura. soloecismus quoque fit modis quattuor, ad-

---

N III 8ʳ, 1] 4 *add. K.* 13 nostrum] n̄m N 16 pro ɔiunc̄. N pro subiunctiuo *edd.* 22—25 *delevi* 33 orationi sermonis uerborumque iunctura N *corr. K ex Diom.*

iectione detractione inmutatione transmutatione: adiectione, cum supervacuo quid sententiae adicitur, ut *(A. 1, 718)*

'reginam petit. haec oculis, haec pectore toto
haeret et interdum gremio fovet inscia Dido'; 5

hic enim Dido abundat: detractione, cum minus quam debet sententia verborum habet, ut *(A. 1, 215)*

'⌊im⌋plentur veteris Bacchi pinguisque ferinae';

deest enim carnis: inmutatione, cum aliae partes orationis pro aliis collocantur aut accidentia eis immutantur 10 *(A. 2, 540)*

['at non ille, satum quo te mentiris, Achilles
talis in hoste fuit Priamo'; | 268

debuit enim me dixisse; et e contrario *(A. 2, 549)*

'degeneremque Neoptolemum narrare memento', 15

immo me: transmutatione cum]: nomen pro verbo ponitur, ut *(A. 1, 548)*

'non metus omnino, nec te certasse priorem
paeniteat'

pro non metuendum est; nomen pro participio, ut 20 *(A. 1, 21)*

'hinc populum late regem'

pro late regnantem; participium pro nomine, ut *(A. 6, 728)*

'vitaeque volantum'

pro volucrum; participium pro verbo, ⟨ut⟩ *(A. 2, 2)* 25

'inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto'

pro sic orsus est; ⟨pro⟩ adverbio coniunctio, ut *(ecl. 3, 12)*

'⟨aut⟩ hic ad veteres fagos'

pro sicut hic. et cum accidentia partibus orationis in- 30 mutantur, qualitates genera numeri ⟨casus⟩ figurae personae ordines tempora significationes: qualitates,

---

N III 8ʳ, 1] 10 immutentur N *corr. Fab.* 12—16 *delevi* 20 est] esse N 25 pro aduerbio N *corr. ω* *add. K.* 27 *add. ω* 29 *add. Fab.* 31 qualitatem num fig̅ genera person̅ ordin̅ tem̅ signifī N *corr. K.*; genera *transposui*

ut in nominibus, absolutum pro relativo, ut *(Hor. epist. 1, 16, 20)*

'neve putes alium sapiente bonoque beatum'

pro beatiorem, absolutum pro superlativo, ut *(A. 4, 576)*

5 'sequimur te, sancte deorum'

pro sanctissime, absolutum pro derivativo, ut *(A. 5, 251)*

'purpura Maeandro duplici Meliboea cucurrit'

pro Meliboeensis; ⌊ite⌋m cum finitiva pronomina pro qualitatis significatione ponuntur, ut *(A. 9, 481)*

10 'hunc ego te, Euryale, aspicio'

pro talem; verbis, cum pronuntiativum pro subiunctivo ponitur, ut *(A. 5, 542)*

'quamvis solus avem ⌊ca⌋elo deiecit ab alto'

pro deiecisset; adverbiis, cum relativum pro absoluto 15 ⟨ponitur⟩, ut *(A. 2, 456)*

'saepius Andromache ferre incomitata solebat'

pro saepe; praepositionibus, ut *(g. 1, 178)*

'area cum primis ⌊in⌋genti aequanda cylindro'

pro [cum] in primis; coniunctionibus, ⟨ut⟩ *(g. 3, 69)*

20 'semper erunt quarum mutari corpora malis.
semper enim refice' |

269 pro semper itaque: per genera nominibus, ut *(ecl. 8, 28)*

'timidi venient ⌊ad poc⌋ula dammae'

pro timidae; pronominibus, ut *(Pacuv. v. 239 R.³)*

25 'quis tu es mulier ?

pro quae; participiis, ut *(g. 1, 183)*

'oculis capti fodere cubilia talpae'

pro ⟨captae⟩, captos habentes oculos: per numeros nominibus, ut *(A. 1, 334)*

30 'multa tibi ante ⌊ar⌋as nostra cadet hostia dextra'

pro multae; pronominibus, ⟨ut⟩ *(A. 2, 89)*

'et nos aliquod nomenque decusque
gessimus'

N III 8ʳ, 1] 9 ponunt N 11 pro adiunctiuo N *corr. K.* 15 *add. K.* 19 pro cum inprimis N *corr. K.: cf. Serv. auct. ad. Verg. g. 1, 178* *add. K.* 27 foedere N 28 *add. K.: cf. Quintil. 9, 3, 6 Prisc. II 144, 12* 31 *add. K.*

⸤ἀν⸥τὶ τοῦ et ego gessi: ⟨per casus⟩ * participiis, ⟨ut⟩ *(A. 2, 377)*

'sensit medios dilapsus in hostis'

pro sensit se dilapsum; ⸤praeposition⸥ibus, ut *(Hor. carm. 3, 1, 17)* 5

'destrictus ensis cui super impia
cervice dependet'

pro super impiam: ⟨per⟩ figuras ⟨nominibus⟩, ut *(A. 6, 897)*

'falsa ⸤ad c⸥aelum mittunt [ut] insomnia' 10

⟨pro somnia⟩, et *(g. 2, 311)*

'incanaque menta'

pro cana menta; pronominibus, ut *(A. 5, 650)*

'ipsa ⸤egom⸥et dudum Beroen'

pro ipsa ego, conposuit ipsa egomet, quod non debuit; 15
verbis, ut *(A. 1, 213)*

'lito⸤re aen⸥a locant alii'

pro conlocant, et *(A. 12, 35)*

'recalent nostro Tiberina fluenta'

pro calent; participiis, ⟨ut⟩ *(A. 4, 527)* 20

'somno positae sub nocte silenti'

⟨pro compositae⟩: personae immutantur, pronominibus, ut *(A. 2, 595)*

'quid furis? aut quonam nostri tibi cura recessit?'

pro tuorum; verbis, ⟨ut⟩ *(A. 4, 401)* | 25

'migrantis cernas totaque ex urbe ruentes' 270

pro cernat quis: ordo immutatur, pronominibus, cum praepositiva pro coniunctivis ponuntur, ut *(A. 1, 742)*

'hic canit errantem'

pro is; coniunctionibus, ⟨ut⟩ 30

'horum quod mavis stultusne malus⸤n⸥e videri?'

N III 8r, 1] 1 . . TITY N *add. K. et lacunam statuit, qua exemplum immutationis casuum in nominibus factae excldisse coniecit* 6 tui N 8 impiam figuris ut N *corr. Fab.* 10 mittunt ut insomnia et N *corr. K.* 20 *add. Fab.* 22 *add. K.* 24 quid fueris N 25 aduerbiis migrantis N *corr. Fab.* 27 cernas quos N *corr. Fab.: cf. Serv. in Verg. A. 4, 401* 30 *add. K.*

pro stultusne an malus: temporibus verborum aut participiorum, ut *(A. 1, 19)*

'progeniem sed enim Troiano ⌊a san⌋guine duci audierat'

5 ⟨pro ductum iri⟩, et *(A. 2, 114)*

'suspensi Euryplum scitatum oracula Phoebi mit⌊ti⌋mus'

pro sciscitatum: significationibus verborum participiorumque, ut *(A. 2, 8)*

10 'et iam ⌊nox⌋ humida caelo praecipitat'

⟨pro praecipitatur⟩, activum pro passivo; adverbiorum significationibus, ⌊ut *(A. 1, 728)*

'hi⌋c regina gravem gemmis'

15 pro tunc, locale positum pro temporali: aut quantitatis, *(A. 1, 3)*

⌊mul⌋tum ille et terris'

pro diu. transmutatione, ut *(A. 5, 370)*

'solus qui Paridem solitus contendere contra'.

20 DE VITIIS CETERIS

De acyrologia. Acyrologia est dictio inpropria, ut *(A. 4, 419)*

'hunc ego si potui tantum sperare dolorem'.

sperare enim dixit pro timere. |

25 De cacenphato. Cacenphaton est conpositio verborum obscenae significationis aut unius verbi obscena pronuntiatio. conpositione fit, ut 'cum Numerio fui'; sed emendabitur hoc vitium interposita aliqua parte orationis, ut 'cum quodam Numerio fui'. fit et in uno 30 verbo, ut apud Sallustium *(Catil. 17)* 'ductabat exercitum' et *(39)* 'arrexit animos militum'. |

271 De pleonasmo. Pleonasmus est sententia verbo plus

---

20 DE VITIIS CETERIS *Diom. 449, 5 Don. 394, 25 Sac. 453, 11*

N III 8ʳ, 2 *a v. 25*] 5 *add. K.: cf. Serv. in Verg. A. 1, 19* 6 *cf. Serv. ad h. l.* 12 *add. Fab.* 14 reginā N 25 De cacemfoto. Cacenfaton N

quam necesse est abundans, ut *(A. 1, 614)* ʻsic ore locuta est', cum sufficeret dici sic locuta est.

De ellipsi. Ellipsis est sententia verborum minus ⟨habens⟩ quam necesse est, salva tamen conpositione verborum, ut per est, 5

ʻin medio victoria ponto';

et ʻiam Danai nisi referunt' pro ne si quidem referunt.

De perissologia. Perissologia est multorum verborum adiectio supervacua, ut

ʻibant qua poterant, qua non poterant non ibant'. 10

hic enim excepto ibant omnia supervacua sunt.

De macrologia. Macrologia est oratio longa sine cultu, ut apud Livium *(fr. 64 W.)* ʻlegati non impetrata pace retro, unde venerant, domum reversi sunt'. nullum enim pondus adiecit sententiae longitudo, sed magis 15 decorem abstulit.

De tautologia. Tautologia est eiusdem vel idem significantis verbi iteratio, ut egomet ipse.

De tapinosi. Tapinosis est rei magnae humilis expositio, ut apud Horatium Flaccum *(carm. 1, 6, 6)* 20

'Pelidae stomachum cedere nescii'.

humiliter enim stomachum dixit pro ira.

De cacosyntheto. Cacosyntheton est indecens structura verborum talis, ut *(A. 9, 609)*

ʻversaque iuvencum 25
terga fatigamus hasta'.

De amphibolia. Amphibolia est dictio sententiave dubiae significationis: dictio, ut vadatur Cato; sententia, ut *(Enn. a. 179 V.²)*

ʻaio te, Aeacida, Romanos vincere posse'. 30

N III 8ʳ, 2] 3 uerbo minus quam N *correxi ex Sac.* 7 pro nexi si N 13 legati *Diom. alii* legio N: *Sallustio tribuitur in codice Lavantino 24 exemplum, in quo cum priore exemplo ita coniunctum est,* in historis ibant qua poterant. numquid qua non poterant ire ualebant. salustius unde uenerant reversi sunt. quo reuersi erant nisi unde uenerant imperata N 18 egomet ipse: *cf. Verg. A. 5, 650 et Char. 269, 22* 21 nescit N

ambigua enim sors fuit ante eventum utrum Pyrrus a Romanis an Romani a Pyrro vinci possent. fit aliquando et in uno verbo, ut siquis se dicat hominem occidisse, cum appareat eum qui loquitur occisum non
5 esse. |

272 ## <II> DE TROPIS

Tropus est dictio translata a propria significatione ad non propriam similitudinem decoris aut necessitatis aut cultus gratia. tropi sunt numero duodecim, meta-
10 phora catachresis metalepsis metonymia antonomasia synecdoche onomatopoeia periphrasis hyperbaton hyperbole allegoria homoeosis. horum omnium generalis est metaphora, ceteri <omnes> huius species videntur.

De metaphora. Metaphora est dictio translata a propria
15 significatione ad non propriam similitudinem decoris aut necessitatis aut cultus gratia. haec fit modis quattuor, ab animali ad animale, ab animali ad inanimale, ab inanimali ad animale, ab inanimali ad inanimale: ab animali ad animale, sicut *(Varro At. fr. 2 B.)*
20 'Tiphyn aurigam celeris fecere carinae';
ab agitatore ad gubernatorem transtulit: ab animali ad inanimale, sicut *(A. 5, 35)*
'ad procul excelso miratur vertice montis';
pro cacumine nunc verticem dixit, qui est animalium:
25 ab inanimali ad animale, sicut *(A. 11, 368)*
'si tantum pectore robur
concipis';

---

6 DE TROPIS *Diom. 456, 26 Don. 399, 12 Sac. 460, 20*

N III 8r, 2] 2 fiet N 6 De tropis] *adscripta est discrepantia codicis Leidensis Voss. 37, 8* (L), *in quo et haec de tropis disputatio et quae sequitur de metaplasmo excepta de Charisio exstat* 8 decoris aut *om.* L 9 Tropi sunt XIII metafora catachresis metalempsis metonomia antenomasia Epitheton Sinecdoche Onomatopeia perifrasis yberbole allegoria omoeusis L 13 ceteri eiusdem specie diuiduntur N *correxi ex* L *Diom.* 15 decori N: doris aut cultus L 20 celeres L carinā L 23 aut procul L 26 robor L

a ligno ad hominem transtulit: ab inanimali ad inanimale, sicut *(A. 5, 8)*

'pelagus tenuere rates';

pro navibus nunc rates dixit. metaphorae quaedam sunt communes, quae a Graecis acoluthoe appellantur, ut 5

'Tiphyn aurigam celeris fecere carinae';

quia, quem ad modum in navi auriga dici potest, ita et in curru gubernator, ut *(Enn. a. 486 V²)*

'cumque gubernator magna contorsit equos vi':

quaedam non communes, quae a Graecis anacoluthoe 10 appellantur, ut 'vertice montis'. non enim potest invicem dici cacumen hominis, sicut dixit verticem montis. |

De catachresi. Catachresis est dictio alienae rei ne- 273 cessario inposita. haec a metaphora hoc differt, quod 15 illa vocabul⌊um⌋ habenti largitur, haec, quia non habet proprium, alieno utitur; ut parricida dicitur qui fratrem vel sororem occidit, cum sit ill⌊e⌋ proprie parricida [dicitur qui fratrem vel sororem occidit cum sit ille proprie parricida] qui patrem occi⌊dit⌋. 20

De metalepsi. Metalepsis est dictio per gradus homonymiae ad propriam significationem descendens, ut *(A. 1, 60)*

'speluncis abdidit atris';

ab atris enim nigrae intelleguntur et ex nigris t⌊enebras⌋ 25 habentes ⟨et⟩ ex hoc ⟨in⟩ praeceps profundae.

De metonymia. Metonymia est dictio ab aliis significationibus ad aliam proximitatem translata. est⌊autem

---

N III 8ʳ, 2] 5 acholo͡ythoi N i o luta L 6 celeriˢ N celeres L carinā L 7 dici potest ita et L *Diom.* dicitur et N 9 cumque gubernator ma contorsit equos ut L magna contorsit equos ui gubernator N 10 anacolatia L 12 dici hominum cacumen quemadmodum L dixit uerticem *Diom.* uerticem dixit L uertex N 14 alienę rei necessario posita N alienore necessarius imposita L: *cf. Isid. 1, 37, 6* 16 habentia L 25 nigra intelleguntur N *suppl. ex* nL 26 habentes ex hoc p̄ceps profundum N habentes et ex his profundi L habentes et per hoc in praeceps profundae *Diom.*

meto⌋nymia latior tropus, qui, ut ⌊possit⌋ per omnes species in artem referri, necessariis tradetur exemplis: per id quod continet id quod continetur, ut *(A. 7, 133)*

'nunc pateras libate Iovi';

5 pro eo quod est in pateris et *(A. 8, 64)*

'caelo gratissimus amnis';

id est diis qui in caelo continentur. per id quod continetur id quod continet, ⟨ut⟩ *(A. 7, 147)*

'crateras magnos statuunt et vina coronant';

10 non vina, sed crateras in quibus vina sunt [ut 'litteras tuas accepi', cum significet epistulam]: per inventorem dominantemve inventum subiectumve, ut *(Ter. Eun. 732)*

'sine Cerere ⌊et Libero⌋ friget Venus';

vult enim per Cererem intellegi panem, per Liberum 15 vinum, per Venerem concubitum: per inventum subiectumve inventorem dominantemve, ut siquis Vulcanum significare v⌊elit et⌋ ignem dicat: a faciente id quod fit, ut 'stilo desertus sum' pro 'destitutus sum scriptis': ab eo quod fit id quod facit, ut pigrum dicitur frigus; 20 non enim ipsum frigus pigrum est sed pigros facit.

De antonomasia. Antonomasia est dictio per accidens proprium significans, ut cum do⌊mitor⌋ maris dicitur et intellegitur Neptunus. huius tropi species est epitheton. epitheton est dictio vocabulo adiecta ornandi aut de- 25 struendi aut indicandi causa. ornat epitheton, sicut *(A. 2, 261)* 'dirus Vlixes'; destruit, sicut *(A. 2, 164)* |

274 'scelerumque inventor Vlixes';

indicat, sicut *(A. 2, 197)*

'Larissaeus Achilles'.

N III 8ʳ, 2] 2 sed necessariis L 3 per — 10 sunt *addidi ex* L *(in quo tamen legitur* 7 continent, 9 statuū, 10 non uinas; 8 *addidi): pro quibus in* N *quae* 10—11 *seclusi* 12 dominantemquae *et* subiectumquae L 13 sine cerere et libero subiectum inuentorem (*rell. om.*) L 17 uelit et ignem L uelit ignem n 18 stilo dissertus sum pro dissertus sum scriptis id quod facit L 22 domitor n dominator L: *cf. Verg. A. 5, 799* 25 indicandi N edificandi L 26 dirus L divus N 28 sicut larisseus N si claris saeuus L

sumuntur autem aut ab animo aut a corpore aut extrinsecus: ab animo, ut *(A 8, 7)*

'contemptorque deum Mezentius';

a corpore, ut *(A. 5, 570)* 'pulcher Iulus'. extrinsecus quae sumuntur in plures species dividuntur. descendunt 5 enim a genere, a loco, ab actu, ab eventu: a genere, ut Achilles dicitur *(A. 1, 99)* 'Aeacides' aut *(A. 2, 548)* 'Pelides'; a loco, ut Vlixes dicitur *(A. 2, 104)* Ithacus' aut *(A. 2, 83)* 'Pelasgus'; ab actu, ut *(A. 7, 1)* 'Aeneia nutrix' Caieta: ab eventu, ut *(A. 2, 21)* 'insula dives 10 opum' Tenedos. epitheton ab antonomasia hoc differt, quod antonomasia per se accidens habet, ut cum Tydides dicitur et intellegitur Diomedes; epitheton vero habet accidens, sed cum vocabulo proprio, ut *(A. 3, 380)* 'Saturnia Iuno'. 15

De synecdoche. Synecdoche est dictio plus minusve pronuntians magis quam significans. modo enim toto dicto pars intellegitur, modo parte nominata totum accipitur: a toto pars, ut *(A. 1, 114)*

'ingens a vertice pontus 20
in puppim ferit';

non enim ⟨totum⟩ pelagus fuisse dicitur quod navem percusserit sed pars pelagi, id est fluctus: a parte totum, ut *(A. 1, 399)*

'haud aliter puppesque tuae pubesque tuorum'; 25

a puppibus enim naves significantur et a pube toti homines.

De onomatopoeia. Onomatopoeia est dictio ad imitandum sonum vocis confusae ficta, ut cum dicimus

---

N III 8r, 2] 1 ab animo ut — 4 Iulus *om.* L 6 a genere a loco ab actu ab euentu L a genere loco actu euentu N 11 tenedus L 17 pronuntiant magis quod significans modo enim toto dicto pars intellegitur modo partē nomini totum L pronuntians magis intellegitur modo parte nomine aut totum N 20 pontus N pelagus L 22 *om.* NL, *add. Diom.* fuisse dicitur qui L fuisset radit ad quod N fuisse dicit quod *codd. Diom.* 25 puppesque tuorum L 26 nauis significat et a pube om̄s homines L 29 confusę N confusa L di-

hinnire equos, balare oves, stridere valvas et cetera his similia.

De periphrasi. Periphrasis est oratio longa cum cultu. fit autem, aut ut brevitatem splendide producat, aut 5 ut foeditatem circuitu devitet. brevitatem splendide producit sic *(A. 4, 584)*

'et iam prima novo spargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.' |

275 potuit enim dicere 'iam lucebat' aut 'iam dies ortus 10 erat'. foeditatem circuitu devitat sic *(A. 8, 405)*

'placidumque petivit
coniugis infusus gremio per membra soporem'.

hoc enim circuitu decenter vitavit obscenitatem ostendens concubitum.

15 De hyperbato. Hyperbaton est oratio diducta verbis non suo loco positis. sed hic tropus generalis est. species enim sunt quattuor, anastrophe diacope dialysis synchysis. anastrophe est duorum verborum ordo mutatus nullo interposito, ut *(A. 5, 663)* 'transtra per et re- 20 mos'; dicendum enim fuit 'per transtra et per remos'. diacope est diductio conpositae dictionis interposito extrinsecus verbo, ut *(g. 3, 381)* 'septem subiecta trioni', cum iungi debeat septemtrioni. dialysis est cum ordo orationis interposita sententia diducitur, ut *(A. 11, 12)*

25 'tum socios, namque omnis eum stipata tegebat
turba ducum, sic incipiens hortatur ovantis':

---

cimus ualuas stridere oues balare equos hinnire boues mugire L

N III 8ᵛ, 1 *a v. 9*] 3 De perifrasi perifrasis N perifrasis L 4 breuitatem *om.* N, *add.* L *Diom.* 8 liquens N 9 potuit L potuisset N 11 placitumque L 13 euitat obscenitatem et ostendit L 15 oratio L dictio N deducta uerbis L deducta a uerbis N 17 dialipsis L 18 synchysis *Diom. 460 Sac. 466* sinchesis L syncrisis N ordo mutatus L mutatus ordo N 21 deductio composite dictionis interposito L dictio conposita dictionis interpositę N 23 cum iungi *Diom.* coniungi L cum subiungi N dialipsis L 24 interposita L interpositę N deducitur NL 25 cum socio L 26 sic — p. 363, 2 ducum *om.* L

cum sit ordo hic, tum socios sic incipiens hortatur ovantis, namque omnis eum stipata tegebat turba ducum. synchysis est hyperbaton obscurum, ut *(A. 1, 108)*

'tris notus abreptas in saxa latentia torquet,
saxa vocant Itali mediis quae in fluctibus aras, 5
dorsum inmane maris summi';

cuius recta compositio est talis, tris notus abreptas in saxa torquet, quae saxa mediis fluctibus latentia Itali aras vocant.

De hyperbole. Hyperbole est dictio fidem excedens 10 augendi minuendive gratia: augendi, ut nive candidior, velocior Euro; minuendi, ut

'extractam puteo situlam qui ponit in horto
ulterius standi non habet ipse locum'.

[Aliis ita placuit definire per hyperbolen *(Com. inc. v.* 15 *5 R.*[3]*)*,

'in ventrem didicit sapere nimirum Solon,
qui lege cavit ut vitia transcenderent |
auctoris poenae: nulla poena acerbior 276
excogitari potuit uxoris malis'. 20

quod etiam in schemate dianoeas invenies de hyperbole.]

De allegoria. Allegoria est oratio aliud dicens aliud sigificans per obscuram similitudinem ⟨aut⟩ contrarium, ut apud Vergilium *(g. 2, 542)* 25

'et iam tempus equum fumantia solvere colla'.

significat enim carmen esse finiendum. huius tropi species sunt septem, ironia antiphrasis aenigma charientismos paroemia sarcasmos asteismos. ironia est oratio

---

N III 8[v], 1] 4 tres L 5 mediis q̄: in N mediisq. in L aras dorsum inmane mare summo. hyberbole (*rell. om.*) L 6 *om.* N 13 extractam L extracta N situla qui ponet in [h]ortum L 15—22 *om.* L: *cf. Char. 285, 12* 19 auctores [i] N acerbior N 24 per obscuram similitudinem aut contrarium *Diom.* per obscuram contrario similitudinem N per similitudinem L 26 equum L equm N 29 astaismos N antismos L

pronuntiationis gravitate in contrarium redigens sensum verborum, ut *(A. 10, 92)*

'me duce Dardanius Spartam expugnavit adulter'.

haec enim sententia, nisi graviter pronuntietur, non
5 negantis erit sed confitentis. antiphrasis est dictio ex contrario significans. haec ab ironia hoc differt, quod ironia adfectu mutat significationem, antiphrasis vero diversitatem rei nominat, ut bellum dicitur, quod minime sit bellum, et lucus, quod minime [in eo] luceat.
10 aenigma est dictio aliud palam ostendens aliud significans per obscuram diversitatem, ut

'mater me genuit, eadem mox gignitur ex me';

cum significet ex aqua glaciem concrescere et glaciem in aquam resolvi. charientismos est dictio per ea quae
15 grata sunt aliud dicens aliud significans, ut cum interrogamus num quis nos quaesierit et respondetur 'bona salus', ex quo intellegimus nos neminem quaesisse. parhoemia est vulgaris proverbi usurpatio cum aliqua diversitate, ut 'cocta numerabimus exta', cum significet
20 ex eventu sciemus; et *(Ter. Phorm. 78)* 'contra stimulum calces', id est rei contrariae resistere. sarcasmos est allegoriae figura deridendi causa ficta, ut *(Trag. inc. v. 123 R.³)*

'rite Thesprotum pudet
25 Atrei, quod ipse a Tantalo ducat genus'.

N III 8ᵛ, 1] 1 redigens L *Diom.* deducens N 7 adfectum (v supra u) mutat significationem N adfectū ut asignificatione L 8 bellum dicitur quod *Diom.* bellum dicitur qui L bellum quod N quod minime *Diom.* q (*h. e.* quia) minime L quod in eo minime N 10 dictio L *Diom. Sac.* oratio N 12 *idem exemplum apud Diom. Don. Sac. Pomp. 311, 9* 14 carientismos dictio per ea quae grata sunt aliud significans L 17 ex quo L quo *vel* quod *codd. Diom.* unde N 18 prouerbi *Diom.* uerbi NL per aliqua diuersitatē ut quot adnumerauimus cum significet L 19 numerauimus *corr.* numerabimus N 20 exuentu (e supra u) N ex uentu L et—21 resistere *om.* L 22 allegoria per figuram facta deridendi L 24 pudet *Grotius* pudeat NL 25 rei quod N reiq. L *corr. Buech.* ad tantalo L duci L

per hoc enim vult intellegi ignobilem esse Thesprotum.
asteismos est alle|goria cum urbanitate, ut *(Demosth.* 277
Philipp. 3, p.113) 'Philippus cum vellet Oritas [hostis] in
suam potestatem redigere et in hoc exercitum misisset,
scripsit missos a se milites, quoniam comperisset eos 5
seditione vexari, et bonorum amicorum ⟨esse⟩ in tali
tempore subvenire'.

De homoeosi. Homoeosis est [imago] ignotae rei per
similitudinem eius quae nota est descriptio. huius species
sunt tres, icon parabole paradigma. icon est per- 10
sonarum eorumve quae personis accidunt comparatio,
ut *(A. 1, 589)*

'os humerosque deo similis'.

parabole est rerum ⟨aut⟩ administrationum genere dis-
similium comparatio, ut apud Vergilium *(A. 2, 222)* 15

'clamores simul horrendos ad sidera tollit,
qualis mugitus, fugit cum saucius aram
taurus'.

paradigma est rei praeteritae relatio adhortationem de-
hortationemve significans: adhortationem, ut *(A. 1, 242)* 20

'Antenor potuit, mediis elapsus Achivis,
Illyricos penetrare sinus atque intima tutus
regna Liburnorum et fontem superare ⟨Timavi⟩';

dehortationem, ut *(A. 9, 144)*

'at non viderunt moenia Troiae 25
Neptuni fabricata manu considere in ignis'?

N III 8^{v}, 1] 1 ignobilitate fuisse hesprotum L 2 astaismos N antismos L 3 choritus in potestatem suam redigere et in huius exercitum misisset scripsit L moritas hostis suos in potestatem redigere scripsit N: *cf. Diom.* 5 illos seditione exari bonorum amicorum facit tempore subuenire L 6 seditionibus N seditione *Diom. add. Diom.* 8 *om. Diom. Sac.* 10 personarum eorumue quae *Diom.* personarum earum q̄ N personarumue quae L 14 rerum aut administrationum *Diom.* rerum administratarum N rerum admirationum L 19 adhortationem ac dehortationem significans adhortationem ut L adhortationem dehortationemq,^{ue} ut N 22 atqne — 23 superari (*sic*) *om.* N, *add.* L 23 *add. K.* 25 at *add.* L 26 in igni N ignis L

⟨III⟩ DE METAPLASMO

Metaplasmus est dictio aliter quam debuit figurata metri aut decoris causa. huius species sunt [XIIII] hae, prothesis parenthesis prosparalepsis aphaeresis syncope
5 apocope ectasis systole diaeresis episynaliphe synaliphe ecthlipsis antithesis metathesis.|
278 Prothesis est quidam generalis metaplasmus, qui fit per adiectionem. sed specialiter sic dividitur, prothesis est cum primae parti dictionis aut littera adicitur aut
10 syllaba: littera, ut *(A. 11, 178)*

'Turnum [servet] gnatoque patrique'

pro nato; syllaba, ut *(Trag. inc. v. 25 R³.)*

'concitum tetuli gradum'

pro tuli.

15 Parenthesis est cum inter primam et ultimam syllabam aut littera adicitur aut syllaba: littera, ut *(A. 3, 409)*

'hac casti maneant in relligione nepotes'

pro religione; hunc metaplasmum quidam syncrisin appellant; syllaba, ut *(A. 8, 630)* 'Mavortis in antro' pro
20 Martis, et induperator pro imperator.

Prosparalepsis est cum aliquid ad novissimam partem dictionis accedit, ut *(A. 9, 231)* 'admittier orant' pro admitti.

Aphaeresis est aeque generalis metaplasmus, qui fit
25 per detractionem; sed specialiter sic observatur, prima parte dictionis, ut *(A. 6, 620)* 'temnere divos' pro contemnere.

Syncope est cum mediae parti dictionis aliquid subducitur, ut *(A. 4, 682)*

---

1 DE METAPLASMO *Diom. 440, 27 Don. 395, 27 Cons. 387, 29 Sac. 451, 24 [Prob.] 262, 18*

N III 8ᵛ, 1] 1 DE METAPLASMIS L 2 aliter quod debet figurari L 3 species XIIII hae N species sunt hae L *Diom.* 5 synaliphe *om.* L ecclipsis N ectehensis L 8 diuiditur L fin diuiditur N 9 partis N parte L 11 *om.* L 13 concito te gratu tetuli pro tuli L 18 hunc—appellant *add.* L sinchirin L: *cf. Diom. 442, 18* 25 in prima L 28 medie parte L

'extinxti te meque, soror',
pro extinxisti.

Apocope est cum ex ultima parte loquellae aut littera detrahitur aut syllaba: littera, ut *(A. 10, 481)*

'aspice num mage sit nostrum penetrabile telum' 5

pro magis; syllaba, ut *(Enn. a. 576 V^2.)* 'endo suam do', hoc est domum.

Ectasis est cum correpta syllaba contra rationem producitur, ut *(A. 1, 499)*

'exercet Diana choros', 10

et *(A. 1, 478)*

'versa pulvis inscribitur hasta'. |

Systole est cum producta syllaba contra rationem 279 corripitur, ut *(A. 6, 773)*

'urbemque Fidenam', 15

cum prima syllaba debeat produci.

Diaeresis est cum una syllaba in duas dividitur, ut *(A. 9, 26)* 'pictai vestis' pro pictae.

Episynaliphe est una syllaba ex duabus syllabis facta, ut *(A. 6, 803)* 20

'fixerit aeripedem cervam licet',

cum aeripedem quinque syllabis dicere debeamus.

Synaliphe est duarum vocalium concursu alterius elisio, ut *(A. 9, 1)*

'atque ea diversa penitus dum parte geruntur'. 25

e litteram hinc necesse est excludi.

Ecthlipsis est cum duabus dictionibus dure concur-

N III 8^v, 1] 1 extincteque me soror pro extincxisti L extincti te meque pro extinxisti N 3 loquelae parte L 5 nunc mage sit nostrum L num magi nostrum N: mage *etiam apud Diom. [Prob.]*, magi *apud Cons.* 6 endo suam do pro domum *Diom. Cons.* ẹndo sụam h. ē modum N indo ibam pro in domum ibam L 13 producta N longa L 23 concursu L concursio N 25 penitus qm̄ unam syllabam necesse est excludi L 27 Ectlipsis N ectilipsis L: *cf. Mar. Vict. 66* dure currentibus L *om.* N *corr. K*

rentibus aliqua consonantium vel plures quaelibet eliduntur, ut *(A. 1, 3)*

'multum ille et terris iactatus et alto'

pro multum.

5 Antithesis est litterae pro littera inmutatio, ut *(Ovid. metam. 3, 79)*

'impete nunc vasto ceu concitus imbribus amnis'

pro impetu.

Metathesis est ordo litterarum mutatus, ut *(A. 10, 394)*

10 'nam tibi, Thymbre, caput Euandrius abstulit ensis'.

ratione enim Thymber dicitur. |

⟨IV⟩ DE SCHEMATE LEXEOS

Schemata lexeos sunt ⟨et⟩ dianoeas, id est figurae verborum et sensuum. sed cum ad oratorias virtutes 15 pertineat schema dianoeas, nos de eo loquemur quod schema lexeos dicitur, cuius finitio est ⟨talis⟩, schema lexeos est ordo verborum aliter quam debuit figuratus metri aut decoris causa. huius species sunt multae, sed necessariae traduntur XVIII, prolepsis zeugma hypo- 20 zeuxis synlepsis asyndeton anadiplosis anaphora epanalepsis epizeuxis paronomasia, schesis onomaton, parhomoeon homoeoteleuton homoeoptoton polyptoton hirmos polysyndeton dialyton. |

280 Prolepsis est cum ante numerus verbo redditur quam 25 res personaeve [rei] finiuntur, ut *(A. 12, 161)*

'continuo ⌊re⌋ges, ingenti mole Latinus
quadriiugo vehitur curru,
bigis it Turnus in albis,
tum pater Aeneas, Romanae stirpis origo,

---

12 DE SCHEMATE LEXEOS *Diom. 443, 5 Don. 397, 4 Sac. 455, 3*

N III 8ᵛ, 2 *a v. 12*] 1 aliquem L plures quas habet N plurales quaelibet L 7 ceu centius L 11 ratione timber debuerat dicere. FINIT L 13 *add. K,* 16 cuius finitio talis schema *Diom.* cuius ·de finitio est schema N 25 *del. K.: cf. Sac. Diom.*

et iuxta Ascanius, magna spes altera Romae,
pro⌊ce⌋dunt castris'.

Zeugma est verbum quod in duplici multiplicive sententia aptatur, sed quod omnibus communiter redditur, ut *(A. 3, 359)* 5

'Troiugena interpres divum, qui numina Phoebi,
qui tripodas, Clari laurus, qui ⌊s. s.⌋'

verbum enim sentis singulis quibusque debetur. aliis ita placuit zeugma definire, 'nihil hominum te fortuna⟨e⟩, nihil commiserescit ⌊me⌋ae? finge advenam esse: 10 nihil fraterni nominis sollem⌊ne⌋ auxilium et nomen pietatis movet' *(Com. inc. inc. v. 245 R.*[3]*)*? plures sententiae uno verbo cluduntur.

Hypozeuxis est cum singulae res aut personae verbis suis cluduntur, ut *(A. 10, 149)* 15

'regem adit et r. ⌊m.⌋ n. q. ⌊g. q.⌋
quidve ferat quidve ipse petat, Mezentius arma
quae sibi conciliet, violentaque pecto⌊ra⌋ Turni |
edocet, humanis quae sit fiducia rebus 281
admonet, admiscetque preces. haud fit mor⌊a⌋, 20
Tarchon
iungit opes foedusque ferit'.

Synlepsis est cum singularis dictio plurali verbo concluditur, ut *(ecl. 1, 80)*

'sunt nobis mitia po⌊ma⌋, 25
castaneae molles et pressi copia lactis';

⟨vel⟩ cum pluralis dictio singulari verbo concluditur, ut *(A. 1, 16)*

'hic illius a. h. c. f.'

deb⌊uit⌋ enim dicere hic illius arma fuerunt. 30

Asyndeton est *

Anadiplosis est cum eadem dictio et in clausula

N III 8^{v}, 2] 7 Clari laurus *Diom. Sac. Pomp. 300 301 Char. 22* clā laū N qui sydera sentis uerbum n 10 *add. K.* meae *K.* me n 11 sollem. N solenne n 18 sibi *Diom.* tibi N 19 et docet N 27 *add. K.* cum — 30 fuerunt *in* N *post* 31 Asyndeton est *collocata huc revocavit K. lacuna post* Asyndeton est *statuta* 32 et in clausula *in* N *ante* p. 370, 6 ponitur *collocata huc revocavit K.*

⟨prioris versus et⟩ in principio sequentis ponitur, ut *(A. 10, 180)*

'sequitur pulche⌞rri⌟mus Astor,
A. e. f. et versicoloribus armis'.

5 Anaphora est cum eadem dictio in principio versuum ponitur, ut *(A. 1, 664)*

'nate, meae vires, m. m. p. ⌞s.⌟
nate, patris s. q. t. Ty. t.'

Epanalepsis est cum eadem dictio in principio versus
10 et in clausula ponitur, ut *(Trag. inc. v. 214 R.*[3]*)*

'pater, inquam, me lumine orbavit pater'.

Epizeuxis est repetitio dictionis eiusdem cum impetu pronuntia⌞tionis⌟, ut *(A. 8, 407)*

'me, me, adsum qui feci, in me convertite ferrum,
15 o Ruturi, mea fraus omnis'. |

282 Paronomasia est cum dictio iteratur, mutata tamen aut littera aut syllaba, ut apud Ciceronem *(inc. fr. 1 Sch.)* 'qui fuit lucus religiosi⌞ssimus⌟, nunc erit locus desertissimus' et '⌞custo⌟dire sacrum non honoris sed oneris
20 esse existimabitur'.

Schesis onomaton est cum in textu plures antonomasiae ponuntur, ut *(Enn. a. 276 V.*[2]*)*

'Marsa manus, Peligna cohors, Vestina ⌞vi⌟rum vis'.

Parhomoeon est cum verba omnia s⌞imi⌟liter incipiunt,
25 ut *(Enn. a. 109 V.*[2]*)*

'o Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti'.

Homoeoteleuton est oratio pari verborum exitu finita, ut *(Enn. scen. 390 V.*[2]*)*

'hos reduci quam relinqui, devehi quam deseri
30 malu⌞i⌟'.

N III 8v, 2] 1 *addidi: cf. Diom.* 5 uersus N *corr. K.* 11 *post* orbauit *et ante* pater *in* N *nihil scriptum fuisse contra K. pro certo affirmaverim: etiam Sac. Diom.* n *habent* orbauit pater 18 locus N *corr. Fab. in notis mss., cf. Diom. Rutil. Lup. p. 4 Halm* 23 festina N *corr. J. Dousa* 26 tate tibi tañ tyrañ N 29 seduci N deuehi] deui N 30 maḷiu· N

Homoeoptoton est oratio excur⌊rens⌋ in eosdem casus similes, ut *(Enn. a. 103 V.²)*

'merentes flentes lacrimantes ac miserantes'.

Polyptoton est oratio per plures variata casus, ut *(A. 4, 628)* 5

'litora litoribus contraria, fluctibus undas
imprecor, arma ⌊ar⌋mis, pugnent ipsique nepotes-
qu⌊e⌋'.

Hirmos est oratio unius tenorem casus ad clausulam usque custodiens, ut *(A. 6, 724)* 10

'principio caelum ac terras c. q. l. ⌊l. q.⌋ g. l. T. q. a. s. i. a.' |

Polysyndeton est pluribus coniunctionibus nexa oratio, ut *(A. 2, 262)* 283

'Athamasque Thoasque 15
Pelidesque Neoptolemus prim⌊usque⌋ Machaon
et Menelaus et ipse doli fabricator Epios',

et aliubi *(A. 1, 178)*

'fru⌊gesque⌋ receptas
et torrere parant flammis et frangere saxo'. 20

plures coniunctiones conectunt sententias.

Dialyton est sive dialysis oratio nulla coniunctione interposita, ut *(A. 4, 593)*

'alii navalibus ite,
ferte c⌊iti f. d. t.⌋ i. r.' 25

et aliubi *(Trag. inc. v. 84 R.³)*

'naufragia labes generis ignorat senex'.

sententiae hic plures sine coniunctione fini⌊untur⌋.

⟨V⟩ DE SCHEMATE DIANOEAS

Schema dianoeas a schemate lexeos hoc distat, quod alterum in verbis et verborum orn⌊amentis⌋ consistit, alterum in contemplatione animi sensusque versatur. 30

N III 8ᵛ, 2] 3 merentes flentes lacrimantes commiserantes. uersus hic plauti. omnes partes orationis in accusatiuo casu exeunt *cod. Lauantinus 24* 17 fabricato N 31 ornamento n *corr.* ω

de schemate ergo dianoeas velut viam paucis ostendam, qua, siquis otiosior fuerit, ⌊etiam⌋ reliqua, quae quasi rem⌊otiora⌋ videbuntur, persequi poterit. fit igitur schema dianoeas per has species XV.

5 Per dialogismon, ut apud Terentium est *(Eun. 1)*

'quid igitur faciam? non eam? ne nunc quidem,
cum accersor ultro? an potius ita me conparem,
n⌊on per⌋peti meretricum contumelias?'

hic persona in⌊tro⌋ducta quaerit apud se quaenam potius
10 utilitati suae pars eligenda sit. |

284 Per mycterismon, id est derisum quendam, tam quam *(Trag. inc. v. 61 R.³)*

'vidi te, Vlixes, saxo sternentem He⌊ctora⌋,
vidi tegentem ⌊cli⌋peo classem Doricam:
15 ego tunc pudendam trepidus [pedibus] hortabar fugam'.

haec om⌊nia de⌋risu quodam dicta sunt a fortiori ad non fortem.

Per paralipsim, [in quo] cum volumus negantes ali-
20 quid indicare, tam quam *(Enn. scen. v. 274 V.²)*

'non com⌊memo⌋ro quod draconis saevi sopivi impetum,
non quod domui vim taurorum et segetis armatae manus'.

25 Per ethologiam, ut *(Trag. inc. v. 149 R.³)*

'Si quis me videat, dicat nimirum vir hic
Est ille talis, tantis ⌊opibus⌋ praepotens?
Ubi nunc secundis rebus ad⌊iutrix potens⌋?'

N III 8ᵛ, 2] 2 q·si quis N q̄ q̄si N 11 q̄dam (*h. e.* quoddam) N *corr.* n 14 uidiṭ egentem N 15 *del. Fab.* 17 om̄ . . . risu N: *fuerunt* omā derisu 19 *del. K.* nolumus N *corr. Fab.* 21 quod latroni statui oppressi et dom . . (domus n) ista uirorū et segetis armata manus N: *cf. Char. 286, 7* 26 nimirū hic ē ille talis uir tantis N *truiecit Buech.* 28 *in fine versus post* p. 373, 3 redire *in* N *apparet* p . . . . . (potens n): *quod tamen in* n *perperam post* p. 373, 5 nonne *(item in fine versus collocatum) insertum huc revocavi*

Per prosopopoeiam, cum loquentes finguntur qui nulli sunt, tam quam *(Com. inc. v. 51 R.³)*

'si nunc redire posset ad superos pater,
qui te tutamen fore sperarat familiae | 4
domuique columen, non⌊ne haec⌋ ⟨tibi⟩ sic diceret? 285
'cur te dedecoras? famam cur maculas tuam?
cur rem dilapidas, q⌊uam⌋ miser extruxit labor?''

[philosophi antiqui usum dixerunt tropen, quam catachresin nom⌊inavere⌋, cui opinioni plerique grammatici antiqui consenserunt. omnis enim tropus quid est nisi 10 alienae rei ⌊abusio⌋?]

Per apologismon sive ultro dando, cum aliquid adversario nostro ultro damus quo uti eum s⌊cimus⌋ non posse, tam quam *(Com. inc. v. 56 R.³)*

'tutare amici causam, partis suscipe: 15
obicitur crimen capitis, p⌊urga⌋ fortiter:
in amici causa [potior] est immo certe potior est'.

Per hyperbolen hoc est *(Com. inc. v. 5 R.³)*

'in Venere sapere didicit ni mirum Solon,
qui lege cavit ⌊vitia uti⌋ transcenderent 20
a⌊uctoris⌋ poenae: nulla poena acerbior
excogitari potuit uxoris malis'.

Per confessionem, tam quam suum crimen confitentis, cum oratio increpans alterum prodit *(ecl. 3, 10)*

'⌊tum⌋, credo, cum me ⌊arbus⌋ta videre Miconis 25
atque mala vitis incidere falce novellas'. |

Per commutationem *(Com. inc. v. 59 R.³)* 286

'prorsus aequum est, patere, Dave: me poenae oppone'.

hic non ut coep⌊it⌋ sententiam fi⌊nit⌋. nam aiebat Dave, 30 deinde subiecit me, cum ipse sit Davus.

N III 8ᵛ, 2] 4 sperare N 5 nonne haec sic (haec *om.* n) *in cod. fuisse adnotavit Lin.* *add. K.* 6 dedecores familiam cur macules N 7 dilapides N 8—11 *del. K.* 15 patris N *corr. Buech.* 17 *del. Ribb.* 19 in uentre N *corr. Ribb.* 20 ut uitia n *corr. Ribb.* 21 aceruior N 25 Tunc n 28 patere *Ribb.* pectore N

Negando, cum quid negantes volumus inducere atque improperantes beneficia, quae audiens ⌞cog⌟noscat *(Enn. scen. 274 V.²)*

‘non ⟨com⟩memoro quod ⌞dra⌟conis saevi sopivi
5 impetum,
non quod domui vim taurorum et segetis armatae manus’.

Per transitum sive transmutatione personarum, cum a nostra ad alteram transimus et per illam trans⌞figu⌟-
10 rantes quod volumus retinemus, ut *(Trag. inc. v. 120 R.³)*

‘Thesprote, siquis sanguine exortam tuo
prolem inter aras s⌞acrificas⌟ sacram immolet,
quid meritus hic sit, dubium⟨ne⟩ an cuiquam fuat?’

hic a ⟨sua⟩ persona in aliam personam trans⌞iit, ut⌟
15 argutans per illam ostenderet quid vellet increpare.

Per apoclisin *(Com. inc. v. 60 R.³)*

‘egone illam? pudor est eloqui — quam comperi?
reici non potuit? non perpetiar, non e⌞am⌟ perferam’. |
287 consulto verbum vel verba praetermi⌞ttit et⌟ quiddam
20 suspitionis silentio colligit.

Per aporian

‘Luna, deum quae sola vides periuria vulgi,
seu Cretaea magis seu tu Dictynna vocaris’.

hic certae rei dubitatio est.

25 Per epitropen *(Trag. inc. v. 197 R.³)*

‘sive ista virtus seu latrocinium ⟨fuit⟩,
horrendum miserandum fuisse clamitant

N III 8ᵛ, 2] 4 sopiuit N 6 domauit uiros et N 8 De transitu siue transmutatione N *corr. K.* 12 sacrare n *corr. K.* 13 *add. Ribb.* fiat N fuat *vel* siet *Fab. in notis mss.* 14 *add. K.* transit ut n 18 relinqui N *corr. Buech.* eam *Buech.* etiam n perferam—19 praetermittit et *om.* n 19 *suppl. K.* 20 colligunt N *corr. K.* 23 cretea N uocệris N seu Cretaea mauis seu tu Dictynna vocari *Nicolaus Loensis* **epiphyll. VIII 27 (Grut. lamp. V) p. 627* 24 hic * certae (descende *suppl.* n¹) n: *sed in* N *nihil deesse videtur* 26 siue ita uirtus siue ita patrociniū horrendū miseranda fia (*vel* fin) ēē clamitas .... quod N *corr. K.*

⌞insonti⌟ * quod extulisti saucios
patrio lare'.

de nomine disceptatio est, cum res sit palam. hic adversariis perm⌞ittimus⌟ quo velint pacto nomen imponere, ut de eo potius quam de re ipsa dubitare 5 videamur.

Per antimetabolen 'homo ornat locum, non hominem locus'. verbum ante dictum aut eodem modo aut p⌞ermuta⌟tum aeq⌞ue postea⌟ refertur.

⟨VI⟩ DE LECTIONE | 10

* * * |

DE SATVRNIO 288

Sunt item Saturnii quinum denum et senum denum pedum, in quibus similiter novum genus pedum est et ipsum ametron, de quibus nihil praecipitur, eoque 15 nomine artis quidem ⟨non⟩ est. et solent esse summi pterygiorum senum denum, sequentes quinum denum,

---

N IV 3r, 1 *a v. 12*] 3 sic palam N *corr.* n[1] 9 aeque post n *corr. Fab.* 10 ΔΗ ΛЄΚΤΙΟΝЄ:· ·III· q̄· II· *duabus membranis* (*cf. Remm. Pal. 53*) *de quarto quaternione in* N *amissis perierunt ea quae in Indice capitulorum p.* 3 de lectione et partibus eius *sqq. indicata sunt magnaque ex parte ex Diom. aliis recuperari possunt; cf. Remm. Pal. passim* (*praeterea cf. Ruf. GL VI 555, 16 (555, 5) = Diom. 515, 3; 565, 4; 572, 18 = Diom. 513, 29; 573. 26*). *subieci quae in tertia eius quaternionis membrana ex capite de versibus restant, quae omissa sunt in* n[1]ω. *ex his commentarium de versu Saturnio olim a Niebuhrio inventum (cf. Niebuhr. epistul. II p. 510), postea a C. O. Müllero descriptum primus edidit et explicavit Schneidewin in scriptione academica (de versu Saturnio Gott. 1841); accuratius e codice descriptum una cum iis quae de rhythmo et metro subiecta sunt exhibuit K. Philol. III p. 90 sqq. et analect. gramm. p. 36 sqq.* 12 De saturnio] *cf. Leo, Herm. 49, 183 sq.* 13 qui n̄ denum et senon (s . . . n *K.*) denum N 16 artis n *Leo* artios N *add. Leo* summi ṗ|pterygiorum N

quales sunt in pterygio Phoenicis Lae⌊vi⌋i novissimae odes Erotopaegnion *(fr. 22 B.)*

'⟨o⟩ Venus, amoris altrix,
genetrix cupiditatis,
5 mihi quae diem serenum
hilarula praepandere cresti,
opseculae tuae ac ministrae';

tum

'etsi neutiquam quid foret expavida gravis dura fera
10 asperaque famultas, potui dominio accipere superbo':

vel quales in tragoediis non numquam incidere veteribus solent, ut Ennii Acciique, de quibus aeque nihil sane praecipitur, Accii ex Epigonis *(v. 299 $R.^{3}$)*

15 'quid istuc, gnata unica, est, Demonassa, obsecro,
quod me . . lto expetens timidam e tecto excies'?

vel hic alius *(v. 289 $R.^{3}$)*,

'sed iam Amphilochum huc vadere cerno, et
nobis datur bona pausa loquendi
20 tempusque in castra revorti'.

hos Saturnios non nulli vocitatos existimant, quod eius temporis imperiti adhuc mortales huius modi usi versibus videantur suas sententias clusisse vocibusque pro 24 modo temporum modulatis sollemnibus diebus cecinisse, 289 vel | quod eodem defuncto apotheosis eius hac dictione sit celebrata; cuius exemplum adhuc linteis libr⌊i⌋s reperitur.

N IV 3ʳ, 1] 1 in *in marg.* N le . . us nouissimae N: leuius *scriptum erat* 2 erotopaegnion *in* N *fuisse satis certe dispexi:* erotopaegnion n 3 *add. Leo* 5 mihiq̄, n $\overset{i}{\bar{m}}$ q̄ N 6 hilarula *satis clare in* N illarula n 7 op saeculę N 15 demanassa n demara . . . *vel* demacansq, *in* N *legi posse videbatur K.: mihi nihil apparuit nisi* dema . . . . .: med alto *in* N *fuisse videtur* 18 Sed iam iam . . . . audere terno n: cerno *in* N *satis certe dispexi* 25 ΑΠΟΘΕѠϹΙϹ N 26 in *ante* linteis *add. K.* linteis] ligneis N

DE RYTHMO ET METRO

Sequitur autem per rythmon et melos, non quia non omnia metra rythmoe sint. multis enim generibus dicitur rythmos secundum qualitatem rei subiectae, quam corporalem vocant, ut homines columnae vel porticus dicuntur rythmos ⟨vel⟩ sine rythmo. nam ⌞ut alia recte⌟ per figuram et qualitatem, ⌞id est⌟ per rythm⌞um incedunt, ita alia⌟ ⟨sine⟩ rythmo sunt. nam ut in homine, quamvis qualitate, id est formis, aether sit, nihilo minus qualitas est hominis, ita rythmos, quamvis non sit certa qualitas, tamen rythmos dicitur. et in spatio rythmos, quod est quantitatis, ut cum dicimus eurythmon esse interdum est via haec ipsa. metra, quamvis alia sint positione, ut quibusdam placuit errantibus tamen, ipsa rythmorum partibus sunt enumeranda. nihil est enim inter rythmon et metron nisi quod rythmos est metrum fluens, metron autem sit rythmos clausus. nam ut in numero V numeri sunt finiti, sed et ipse numerus et finitus est, ita et rythmos. melos autem, quod est tertium genus, id est species, ut verius dicam, non est genus sed species et incipit qualitas ⌞fie⌟ri rythmi. nam qualis dispositio est corporis, ut sit ora . . . . et bracchium dicatur ac tali crus caput et re⌞liqua secundum suas⌟ qualitates membra nomina inveniunt, ita et melos nomina invenit, ut dicatur choricon. ita ⌞libe-r⌟ius quoque confitendum est nec distare melos a rythmo, quod quidam putaverunt. nam esse hoc metron *(Trag. inc. v. 249 $R.^{3}$)*,

---

N IV 3^{r}, 1] 2 rythemon N 3 rythemoe N 6. 8 *add. K.* 6—8 *et* 23—26 *suppl. K.* 6 nam ut illa . . . . . *in* N *fuisse videtur* 7 per rythm . . . . unt alia rytmone sunt (unt alia *non satis dispicitur*) N 9 sitę nihilominus N 18 numeri st. s. finiti et N *transp. K.* 21 qualitas . . . ri rythmi *legit K : mihi* ri ryth *non apparuit* 22 ora * brachium n ora *hodie vix dispicitur in* N 23 et cetera qualltatis n 25 lilius *in* N *fuisse videtur*

'quaenam te adigunt, hospes, stagna capacis visere
Averni'?

rythmos autem in . . . . ⌊car⌋men *(Accius*
4 *v. 520 R.*[3]*)* |

290 'inclyte, parva praedite ⌊patria
nomine celebri⌋ claroque potens'

. . et hoc . . . . ut ex his qui forte
versus inclyte p⌊arva⌋ ego com . . . . . dem ver . . fecero,
cuius sunt illa 'quaenam te adigunt hos⌊pes inclyt⌋e',
10 manebit isdem vocibus et est eodem flore et ex metro
removetur ⌊et⌋ mutatur et fit melos profecto. et si melos
extenderis, ut in h⌊anc⌋ veniat quantitatem versus,
'inclyt⌊e hospes pa⌋rva praedite patria', et duo commata
vel hemistichia iunxeris, ut facias sic, 'quaenam te adi-
15 gunt, hospes, stagna capacis visere Averni'

* * * |

N IV 3[r], 1] 1 stagna n: *hodie vix dispicitur in* N 3 in * carmen n: *post* in *in* N spā *fuisse videtur* 6 nomen *dubitanter legit K.: mihi non apparuit* auroque N potenti . . *vel* poten poi *dubitanter legit K.: mihi* potens . . *satis clare apparuit* 7 hoc . . . . uetur . . . . . . ut *legit K.: mihi* uetur *non apparuit* 8 Comici iidem uersus (ueris *in* N *fuisse videtur*) n 9 hospes * manebit n *suppl. K.* 10 et esse eodem floret ex N *corr. K.* 11 *suppl. K.* 12 ut * inueniatur n *suppl. K.* ueniatur N, *corr. K.* 13 inclite parua n *suppl. K.* paruia *fuit in* N 15 *dimidia fere parte schedae in* N *abscissa reliqua pars capitis periit. eam autem sequebatur 'Marii Servii grammatici de centum metris' liber, cuius fragmenta et in laciniis membranarum de tertia scheda relictis et in duabus paginis schedae quartae restant. his omissis subieci librum quintum, qui post Servii libellum in codice positus est.*

LIBER QVINTUS 291

DE IDIOMATIBUS

Idiomata quae sunt nostri sermonis innumera⌞bilia quidem debent⌟ esse. ea ⌞enim sunt omnia quae pro nostro⌟ more efferimus et non secundum Graecos. ⌞sed 5
ut breviter dica⌟mus, aut ex generibus nominum fiunt, quae ⌞contra morem Graeco⌟rum nos habemus (nam cum dicimus hic honor ἡ ⌞τιμή⌟, fit apud nos masculini, apud illos feminini generis), aut ex verborum significationibus contrariis, velut luctor παλαίω. hoc enim 10
verbum apud nos passive effertur, apud Graecos active. sic etiam et per ceteras partes orationis idiomatum dissonantia multiplex reperitur. scire autem et meminisse debemus, primum quia participium per se fieri non potest sed ex verbo, dein quia omne participium 15
eundem casum trahit quem etiam verbum ex quo nascitur; ut cum dicimus per accusativum sequor dominum, sic et participia huius verbi per eundem casum efferuntur, sequens dominum, secuturus dominum, secutus dominum. sed nomina participialia quae fiunt ex 20
participiis instantis temporis genetivum casum recipiunt. saepe enim participia instantis temporis etiam nomina fiunt appellativa, velut amans servans metuens fidens egens sciens horrens neglegens. participia igitur, ut supra diximus, casus recipiunt suorum verborum, velut 25
amo uxorem amans uxorem, servo domum servans domum, metuo patrem metuens patrem. nomina vero participialia, quae nomina fiunt ex participiis instantis temporis, genetivum admittunt, velut amans amicorum, 29
ser|vans aequi, metuens periculi, metuens deorum, fidens 292

N IV 4^v, 1 *a v. 1*] 1 Incip̄ liƀ V de hidiomatib: *praeter duos in hoc capite quos exscriptos vides libros Char. tertium quendam expilaverat, cuius vestigia in* N *intercepta servaverunt nonnulla Diom. Dos.; cf. Remm. Pal. 57 sqq.* 4 pro *om.* C 14. 15 q (*h. e.* quia) N quod *edd.* 25 diximus et casus C

animi, egens pecuniarum, sciens locorum. pauca autem
nimis casum non recipiunt, ut horrens; et alia pro ut
sententia poscit casum recipiunt, ⟨velut⟩ neglegens
sum in hac re. ex praeterito item participiorum nomina
5 fiunt appellativa, quae aut secundae sunt declinationis
aut quartae; secundae, velut praefectus perfectus execra-
tus laetus apertus iussus; quartae vero, velut exercitus
visus. sed haec nomina quae ex praeterito tempore
participiorum fiunt non habent casus nisi secundae
10 declinationis ⟨sint, et sunt⟩ pauca, ex qu⌊ibus⌋ quae-
dam genetivum recipiunt, velut victus animi, expertus
belli. e⌊xpertu⌋s enim bellum per incusativum fit parti-
cipium. verbum enim huius participii incusativum
recipit, velut experior bellum. item praefectus praetorii,
15 praefectus cohortis, praefectus urbis, praefectus fabro-
rum: praefectus autem praetorio per dativum fit parti-
cipium; sic et praefectus cohorti urbi fabris. verbum
enim huius participii dativum recipit, velut praeficio te
praetorio, illum cohorti.

20 Aliis etiam ita de idiomatibus placuit defi-
nire. cum ab omni sermone Graeco Latina lingua
pendere videatur, quaedam inveniuntur vel licentia ab
antiquis vel proprietate linguae Latinae dicta praeter
consuetudinem Graecorum, quae idiomata appellantur.
25 adgnoscuntur autem ex casibus. nam invenimus quae
Graeci per genetivum casum dicunt, haec per dativum
usurpata, ut parco tibi, et quae Graeci per dativum,
haec a Romanis per genetivum prolata, ut pudet me
amoris. item ceteros casus alios pro aliis dictos inveni-
30 mus. sunt praeterea figurae quae consuetudine quidem

---

1 pauca — 14 bellum *Diom. 312, 8* 14 item — p. 386, 28 *Ps. Philoxenus passim* 20 — p. 381, 6 sic *Diom. 311, 3*

N IV 4v, 1] 3 poscit *Diom.* possit N *addidi:* ut *Diom.* 7 iussus *inter nomina quartae declinationis posuit Diom.* 10 *add. K.* declinationis sint pauca *Diomedis cod. Paris.* (A) quibus *Diom.* quinta n 12. 13 incusatiuum *Diom.* accusatiuum N 29 casus alio N alios casus *Diom.*

per alium casum proferuntur, ab antiquis autem diverse, velut utor hac re nos dicimus, apud veteres autem et utor hanc rem dictum est. | haec igitur idiomata multifariam efferuntur, per verba, ⟨per participia⟩, per appellativa, per praepositiones, per adverbia: et qui- 5 dem per verba sic, oro te, parco tibi; item per participia, adiuvans illum fecit; item per apellativa, dignus sum hac re; item per praepositiones, supra te, infra te; item per adverbia, proxime civitatem, digne illo. omnia autem participia figuram verborum suorum sectantur. 10 ut enim dicimus curo te et adiuvo te, sic et curans illum et adiuvans illum dicitur. quae autem pro appellationibus usurpantur, haec genetivum casum admittunt, velut amans filii est, egens pecuniarum est. item omnes 14 appellationes quae in tor terminantur | propagatae e 293 verbis eundem genetivum casum admittunt, ut cupitor sum huius rei. ceterae autem appellationes quae cum figura dicuntur aut genetivum tantum modo aut ablativum recipiunt. quarum pleraeque utrosque casus admittunt, ut ignarus sum huius rei et incertus sum, 20 et siquod tale invenitur; per ablativum autem dignus sum hac re, et siquod aliud simile; item per utrosque casus dives sum huius rei et hac re; venit mihi in mentem huius rei et venit mihi in mentem haec res dicitur, et siqua similia. 25

Idiomata genetivi casus: venit mihi in mentem huius rei, patiens sum laboris, taedet me huius hominis, mi-

9 omnia — 25 *Diom. 311, 31 312, 18* 12 quae — p. 386, 28 *cod. Paris. 7530 = Keilii GL IV 566* 26 *sqq.: nonnulla idiomata occurrunt apud Bedam; item apud Dos. 424, 17 et Diom. 311, 16 312, 25*

N IV 4v, 2 *a v. 3*] 4 *add. K ex Diom.* 9 ciuitatem *corr.* n[1] ciuitate N 15 tor *Diom. Paris.* or N e uerbi N 16 ut — 21 inuenitur] *e Diomede cum Paris. comparato elucet in* N *quaedam intercidisse* 17 cum figura dicuntur aut *Diom.* ɔfigurā dnr W (*h. e.* autem) N 23 diues sum *Diom.* diuersum N uenit — 25 dicitur *del. K.: sed cf. GL IV 566, 21*
:ueuit mihi in mentem huius rei:
26 Hidiomata genteti casus: patiens sum laboris N

seret me tui, misereor tui, doleo vicem tui et vicem
tuam, piget me huius rei, similis sum tui, pudet me
amoris, paenitet me muneris, amans mei est, veri simile,
iniuriae me pertaesum est, discrucior animi, interest
5 ⟨eius et refert⟩ illius: horum prima et secunda sic
efferuntur, interest mea, interest tua, item refert mea,
refert tua, et pluraliter interest ⟨et refert⟩ nostra vestra
illorum: paenitet me huius consilii, piget me profecti-
onis, taedet me mulierum, memini praeceptoris, remi-
10 niscor patris, avidus vini, diligens matris, studiosus
amicorum, curiosus studiorum, metuens deorum, timens
numinis, scius artis, nescius litterarum, capax studio-
rum, expertus rei, sitio vini, esurio panis.

Dativi casus. succedo tibi, insidior tibi, adimo tibi,
15 demo tibi, praesideo huic urbi, vitium tibi duco, obicio
tibi, impropero tibi, exprobro tibi, antepono tibi illum,
maledico tibi, abripio tibi, praepono te illi, antepono
muneri amicitiam, parco peccanti, noceo tibi, incommodo
tibi, officio tibi, obsum tibi, alienus sum tibi, timeo tibi,
20 aufero tibi, persuadeo tibi, ausculto tibi et auscultor,
prosum tibi, detraho tibi, medeor tibi, repraesento tibi,
rependo tibi, convicior tibi, blandior tibi, adulor tibi,
prospicio tibi, provideo tibi, consulo tibi, praesideo tibi,
inprecor meis, praeeo tibi, cordi mihi est amicus, excidit
25 mihi, obstrepo illi, extorqueo nolenti, liquet mihi, curae
mihi es, vacat mihi, moderor tibi, derogo tibi, tempero
illi, praesum provinciae, supplico tibi, studeo huic rei,
obrepo illi, muneri tibi do, bono mihi est haec res,
testimonio est mihi, succurrit mihi, abstineo illi, pignori
30 do, [sic] filiae doti do, evello tibi, lito deis, subtraho

---

N IV 4v, 2] 3 *post* simile *add. K.* est: *sed cf. Dos. 424, 23* 5. 7 *addidi ex Be. 275, 33 Dos. 424, 19* 12 scius N sciens *K.: sed cf. CGL II 180, 15* 15 ultio *Fab.: sed cf. GL IV 567, 15* 24 excidit mihi scalprum *Diom.* 25 extorquet nolenti N extorqueo nolenti *Diom.* extorqueo tibi *GL IV 567, 21* 28 munera tibi do N muneri tibi do librum *Diom.* est] e N 29 pignori tibi do uestem *Diom., cf. GL IV 567, 33* 30 *del. K.*

tibi anulum, crisat illi, ⟨palpo⟩ vel palpor equo, vitio tibi hanc rem do, oneri tibi sum, eripio flammae, commodo hospiti, benefico cognato, patrocinor patriae, eximo mulieri ornatum, praefero patri praeceptorem, cal|cem illi duco, vitium desidioso verto, praesideo Ciliciae, benedico benefico, praeficio militibus, praecurro praetori, supersideo discipulo, antecellor aemulo, commodat mihi haec res, dono tibi do, doti genero do, consilio tibi sum, amans mihi est, nocetur mihi, peculor tibi, obsum amico tuo, eruo tibi oculos, haeres tibi sum, invidiae mihi es, prospicio tibi, testimonium tibi dico, ancillor magistro, adsentio domino, libet mihi, geniculo parenti, genua tibi advolvor, ornatui mihi est, adiumento tibi sum, argumentum nobis fuit, aemula merito mihi fuit, gaudio mihi fuit, damno mihi fuit, fraudi mihi fuit, noli mihi praeire, destino mihi, evito huic rei, indignatur mihi, obtrectat duci, derogo legi, voluptati mihi fuit, procuro illi, aemulor tibi, mentior tibi, praesto omnibus, dolori mihi fuit, honori mihi fuit haec res. |

Accusativi casus. ordior hanc rem, incipio studium, invado hominem, execro illum, interpello iudicem, tango aurum, adiuvo oratorem, commeio lectum et ⟨per⟩meio ⟨commixi permixi⟩, moneo puerum, peto domum, impetro consulatum, increpo peccantem, convenio amicum, consulo praeceptorem, neglego divitias, sequor exercitum, oleo unguentum, contemno pecunias, recordor speciem, comitor illum, impedio legentem, decet me dignitas, derideo stultum, derideo adseculam, offendo iudicem, adloquor filium, cupio honorem, calumnior te, usurpo hanc rem, sentio beneficium, adipiscor laudem, experior periculum, adorior hominem, adgredior petitionem, ingredior hanc rem, adgredior montem,

---

N IV 5[r] *a v. 20*] 1 non palpor equo N, *add. et corr. K.: cf. Bed. 283, 13 Dos. 425, 2* 11 dico *corr.* n[1] duco N 12 geniculor parenti *Dos. 425, 3:* γονυπετω geniculo geniculor genua aduoluo *CGL II 264, 42* 19 dolori *Pu.* dolor N 22 et meio *in marg. add.* N 22. 23 *addidi ex Be. 267, 7 Dos. 425, 14*

audio oratorem, excuso te, memini hanc rem, curo scholam, intueor imaginem, obliviscor hanc rem, adpeto laudem, non amplius unam noctem, consequor lucrum, iuvat me, reminiscor factum, adeo consulem,
5 concedo tibi munus, invideo ei pulchritudinem, admoneo illum hanc rem, iubeo illum, praepono honorem, despicio praetextam, reprehendo te, impetum in te facio, precor deos et a diis, accedo ad te, corripio te, inquieto illum, paenitet me, refero ad patrem, mereor
10 beneficium et mereo, nanciscor occasionem, conor hanc rem, inchoo hanc rem, insimulo simulatorem, animadverto te, animadverto in te, vindico te et [defendo] vindico in te, criminor te, interrogo magistrum, [in gratiam
14 tecum redeo]. |

295 Ablativi casus. dignus sum laude, opus est mihi *, vaco militia, fruor divitiis, satior cibo, cedo tibi gloria, dignor te munere, utor divitiis, abutor servo, libero te dolore, liberor molestia, careo honore, queror tibi de illo, coeo cum muliere, glorior dignitate, plenus sum
20 bonis, dono te hac re, fungor honore, adficior dolore, congredior cum illo, abstineo me cibo, sub illo milito, desisto ab hac re, communico cum illo, potior munere, tempero me vino, adficio te gaudio, fraudo te militia, egeo victu et indigeo, luctor tecum, abdico me prae-
25 tura, longior illo sum, concumbo cum muliere, fraudo pecunia, pro mea mediocritate, impleo te vino, fretus sum oratore, dominor homine, onero te oratione, antepono fide mea, precor a diis et deos, iungor tecum amicitia, gaudeo gloria, avello a te vestem, inpertior
30 te hac re, ardeo flamma, flagro amore, accendo te hor-

N IV 5r] 3 non amplius unam noctem sentio honorem *Diom. 315, 7* 6 prepono n pp̂no N 10 nasciscor occansionem N 11 simulatorem *Dos. 425, 14* salieum *vel* subieium *in* N *fuisse videtur* 12 *del. K., cf.* εκαιкω uindico defendo ulciscor *CGL II 289, 34* 13. 14 *del. K.: cf. p. 385, 9* 15 *lacunam statuit K.: cf. Dos. 425, 23 GL IV 570, 20 Diom. 316, 27* 25 fraudor *K. coll. Diom. 316, 6: sed cf. Dos. 425, 18 = GL IV 569, 18* 29 inpertio *Dos. 425, 16 GL IV 569, 10 Diom. 316, 4*

tatione, incensus amore, labor ratione, labor proposito, deficio hac re, laetor victoria, nitor pudicitia, induo te armis, induor veste, fraudor honore, postulo a iudice, privo te hac re, inbuor hac re, divellor a te, egredior domu, excepto munere, alienus sum crimine, pugno cum homine, loquor cum oratore, convenit mihi tecum, ⟨con⟩venio tecum, dignor amicum hospitio, satio populum tritico, saturo exercitum commeatu, onero servum lignis, in gratiam tecum redeo, abdico filium domo, abstineo pulpamento, desisto tua consuetudine, accendo amicum pulchritudine mea, uro amicum superbia mea, labor spe mea, inbuo malum malis, degredior monte, contentus sum uno nummo, orbo uxorem dote, sermocinor tecum, interdico ignominioso foro, excidi patrimonio, exulto victoria, confligo tecum, caveo mihi a te, glorior te.

Genetivi et dativi casus. similis sum tui moribus et tibi ⟨facie⟩, avello senis et seni canos, avello iuvenis et iuveni barbam, frango servi et servo caput, rumpo periuri et periuro caput, eruo mendacis et mendaci oculos, vicinus sum illius et illi, fidelis sum animi et animo et cetera, siqua sunt similia.

Genetivi et accusativi casus. doleo vicem tui et tuam, discrucior animi et ⟨animo et⟩ animum, memini ⟨et memor sum⟩ honoris et honorem, admoneo illum caedis et caedem, obliviscor amicitiae et amicitiam.

Genetivi et ablativi casus. expers sum causae et causa, ignoro causam; expers sum fundi et fundo, non habeo fundum; plenus ⟨sum⟩ cibi et cibo; impleo

---

N IV 5^{r}] 1 sum *post* incensus *add. K.: sed cf. Diom. 316,22* 7 *add. K. ex Diom. 316, 4* 13 orbo *Dos. 425, 21 GL IV 570, 11* orbeo N 17 similis sum tui et tibi moribus N *correxi ex Be. 288, 26 Dos. 425, 27; cf. Diom. 311, 24* 21 fidelis N fidens *Be. 273, 13 Dos. 425, 31 GL IV 570, 32* 22 et cetera] *nonnulla idiomata omissa esse docui Herm. 59 p. 353sq.* 24 discrucio N *corr. K.: cf. Diom. 311, 17 318, 25 Be. 270, 13 Dos. 424, 21 CGL II 57, 31* 24. 25 *addidi ex Be. 270, 13 Dos. 424, 21 Diom. 318, 25, Be. 278, 33 Dos. 425, 31* 29 *add. K.: cf. Be. 283, 12 Dos. 424, 22*

sacculum argenti et argento; ⟨impleor vini et vino⟩; egeo victus et victu, et indigeo; potior fructus et fructu, ⟨apud antiquos potior hanc rem⟩; maximi nominis sum et maximo nomine, id est nobilissimus sum.

5 Dativi et accusativi casus. adsideo praetori et prae-
296 torem, attendo tibi | et te, adulor praeceptori et praeceptorem, accedo te, et tibi, id est eadem tibi sentio; quid tibi et quid te futurum est? obtrecto mulieri et mulierem, inludo vano et vanum, praesto inopi et ino-
10 pem, medeor amanti et amantem, prospicio tibi et te, provideo tibi et te, decet mihi et me paenula, timeo tibi, id est ne eveniat tibi, et timeo te; studeo Graecas litteras et Graecis, incanto tibi et te, conduco tibi et te, tempero tibi et te; faveo tibi, faveo te.

15 Dativi et ablativi casus. detraho tibi et ⟨de⟩ te; vaco militiae illius ⟨et⟩ militia, id est non milito; loquor tibi et tecum, contendo tibi ⟨et tecum⟩, certo tibi et tecum, opto diis et a diis.

Accusativi et ablativi casus. utor panem et pane,
20 abutor miserum et misero, fungor officium et officio, dominor in civitatem et civitate, communico tecum mensam et mensa, adnitor [id est adiuvo] hanc rem, nitor hac re; olet unguentum et unguento, et redolet; invideo condiscipulo librum et libro, precor Iovem et
25 a Iove, cedo meliori palmam et palma, induo puerum rubricam et rubrica, caveo me et caveo mihi abs te, clanculum facit patrem et patre, ab eo quod est clam; deprecor inimicum et inimico, puteo stercus et stercore.

N IV 5r] 1 *addidi ex Be. 276, 1 Dos. 424, 23 GL IV 571, 6* 3 *addidi ex Be. 283, 14 Dos. 426, 3* 7 accedo tibi et te N: *transposui, cf. Diom. 315, 5 GL IV 571, 13* 11 decet mi N 12 studeo graecis ⟨litteris⟩ et Graecas litteras *corr. K.* 14 faueo tibi et faueo te n: *priore loco utrum* faueo *an* foueo *in* N *esset non satis apparuit* 15 *add. K. ex Diom. 319, 7* 16 *add. K.* 17 *add. Fab.* 19 pane et panem N, *cf. GL IV 572, 1* 21 dominor in ciuitate et ciuitate N, *cf. GL IV 572, 4* 22 adnitor idē adiuuo hanc N: *del. K.* 23 eo redolet N et redoleo n 24 libro et librum N *corr. K.* 25 imbuo *Fab.* 28 stercore item sunt hi-

⟨DE DIFFERENTIIS⟩ | 519

Inter ultionem et vindictam. ultio vindicat factum, vindicatio futura prohibet. ideo Mars ultor, non vindex dicitur.

Praedam ⟨et⟩ rapinam. praeda victos spoliat, rapina 5 subito venit. itaque illa victoria gaudet, haec petulantia.

Cur et quare. cur simpliciter percontatur, quare causam rationemque desiderat.

Delictum et peccatum. qui deliquit, non fecit quod 10 facere debuit; qui peccavit, hoc fecit, sed parum recte.

Remedium et medicamentum. remedium, ne periclitemur, datur; medicamentum ad subita pericula aptatur; atque ita remedium submovet imminentia, medicamentum sanat inlata. 15

Flumen et fluvium. flumen et fluit et manet, fluvius temporibus siccatur.

Corinthium et Corinthiacum. Corinthium civem dicemus, Corinthiacum vas.

Roseum et rosaceum. roseum per se, rosaceum mix- 20 tum.

2—3 *Isid. diff. 580* 5 Praedam *Be. 283, 15* 8 Cur *Diff. 80B.* 10 Delictum *Diff. 51B.* 12 Remedium *Be 288, 1* 16 Flumen *anecd. Helv. 277, 1 Diff. 9H.* 18 Corinthium *Be. 267, 9* 20 Roseum *Be. 288, 3 Alb. 308, 34*

---

diomata nomin⌊atiua⌋ (nomina n) quae per genera efferuntur diuersa id est apud graecos alterius sunt generis et alterius apud latinos quae sunt satis pauca et per alphabeti ordinem digesta quae nos quasi non necessaria nunc praetermisisse lector agnoscat. sed in alio loco eo quo digesta sunt ordine a nobis transcripta repperiet. incip̄ n̄c pi' Secu diffē uerbō et nominū Inter N, *in quibus quae post* agnoscat *leguntur minoribus litteris quam quae antecedunt scripta sunt, ut posteriore tempore (sed eadem manu) addita esse videantur.*

N IV 5ᵛ, 1 *a v. 2*] 1 *om.* N, *cf. rubr. p. 3:* CORNELII FRONTONIS DE NOMINVM VERBORVMQVE DIFFERENTIIS ς 5 *add.* ς 15 sanat inlata *Be.* sanat insana N

Fuscum et nigrum. fusco album opponitur, nigro candidum.

Pugnare oppugnare et inpugnare. qui pugnat, re-
520 sistit; qui oppugnat, | obsessor est; qui inpugnat, per
5 omnia inimicus est. itaque pugnat exercitus, oppugnantur vel castra vel urbes, inpugnantur inimici.

Album et candidum. album natura fit, candidum cura.

Decus et decorem. decus honoris, decor formae.

10 Pompei porticus et Pompeia et Pompeiana. Pompei, si possidet; Pompeia, si publicavit; Pompeiana, si in alterius dominationem venit.

Satietas et saturitas. satietas ventris, saturitas animi.

Obiurgat eum cuius habet potestatem; monet propter
15 benivolentiam; admonet, ut confirmet memoriam; summonet, ut possit ordinate pronuntiare. igitur in obiurgante potestas, in monente benivolentia, in admonente memoria, in summonente officium.

Anticum et vetus. anticum est quod excessit patrum
20 memoriam, vetus annorum multorum sentit utilitatem. vinum hoc melius est, quod fit vestutum.

Sartrix et sarcinatrix. sartrix quae sarcit, sarcinatrix quae sarcinas servat.

Videre et spectare et intueri et aspicere et cernere
25 et animadvertere. videmus natura, spectamus voluntate, intuemur cura, aspicimus ex inproviso, animadvertimus et cernimus animo.

Ostentum et portentum et monstrum et prodigium.

---

7 Album *Isid. diff. 35 Diff. 34 B anecd. Helv. 277, 24 Diff. 14 H. CGL V 438, 27* 9 Decus *Be. 270, 14 Alb. 300, 21 Diff. 50 B. anecd. Helv. 281, 18 Diff. 17 H.* 10 Pompei *Isid. diff. 471* 13 Satietas *Diff. 82 B. Isid. diff 503* 14 Obiurgat *Isid. diff. 364* 19 Anticum *Diff. 37 B. Isid. diff. 569* 22 Sartrix *Be. 288, 29 Alb. 309, 28 CGL V 513, 20 578, 34* 24 Videre *Isid. diff. 581 anecd. Helv. 279, 6 Diff. 10 H.* 28 Ostentum *Suet. 284 R. Diff. 74 B. Isid. diff. 457—459 anecd. Helv. 286, 9 Prob. 200, 6 CGL IV 366, 9 373, 1 V 471, 72 657, 25—27*

N IV 5ᵛ, 1] 9 decorū N 15 memoriam ς memoria N

ostentum quod praeter consuetudinem offertur, ut puta si videatur terra ardere vel caelum vel mare: portentum quod porro et diutius manet futurumque postmodum aliquid significat: monstrum est contra naturam, ut est Minotaurus: prodigium quod mores faciunt, 5 per quod detrimentum exspectatur. itaque qui prodigia faciunt prodigi vocantur, in ostento raritas admirationem facit, in monstro rectus ordo naturae vincitur, in portento differtur eventus, in prodigio detrimenta significantur. 10

Turbam et frequentiam. angustus locus facit turbam, frequentiam multitudo.

Putat et suspicatur. qui putat, omni genere errat; qui suspicatur, aliquid pervidit. | 14

Frater et germanus. frater aut ex alia matre aut ex 521 alio patre potest esse, germanus ex isdem parentibus sit necesse est.

Sermo et loquella. sermo omnium gentium est, loquella cuiusque gentis propria dialectos.

Comes et adsecula et sodalis et cliens. comes iter 20 facit, adsecula sequitur potentiorem, | sodalis adulescentiae nomen est, cliens * ita comes tutus, adsecula officiosus, sodalis amicus, cliens summissus.

Causa et ratio. causa docet facta, ratio solvit obscura.

Nomen et vocabulum. nomen proprium indicat, vocabulum diffundit significationem. 25

Horret et trepidat. horret corpus, trepidat motus animi.

Quaerere et inquirere et desiderare. quaerimus di-

---

11 Turbam *Diff. 58 B.* 13 Putat *Suet. 287 R. Diff. 79 B. anecd. Helv. 286, 3* 15 Frater *Diff. 60 B. anecd. Helv. 288, 21 Isid. diff. 237* 20 Comes *Diff. 81 B.* 29 Quaerere *Diff. 79 B. Isid. diff. 313*

N IV 5ᵛ, 2 *a v. 21*] 5 ut est *ed. Ascensiana* id est N 13 putant et suspicantur qui putant N 21 sodales N *corr.* ς 22 *lacunam statuit K.:* implorat opem et fidem *add.* ς

sciplinam, inquirimus de quo dubitamus, desideramus vel quod diligimus vel quod amisimus.

Temerarius et audax. temerarius sine respectu salutis obicit se periculis, audax sine ratione impetum facit. 5 ergo audax non providet, temerarius non timet.

Longum et longincum. longum praeverbium est, itaque praeverbum illi opponitur: longincum itineris est.

Felix et fortunatus. felix ita natus est, fortunatus cum 10 opibus nomen accipit: ita felix naturae bono fruitur, fortunatus commodo temporis.

Aestas et aestus. aestas est pars anni, aestus calor [temporis]. aestus a nimio calore nomen accipit; aestas nomen non amittet, etiamsi temperata est.

15 Citius et celerius. citius praeverbium qualitatis praelativae simile cognominis † pro matura est etiam significantiam habens, velut iam fessi ante tempus re facta ut loquatur non ostendit qualitatis, sed temporis. at celeritas sui temporis est perfecta.

20 Simul et una. simul locum demonstrat, una congregationem.

Comminus ⟨et eminus. comminus gladiis pugnamus, eminus⟩ iaculis, quia illud a manibus non recedit, hoc 24 e manibus emittitur. |

522 Parsi et peperci. parsi semel, peperci saepius.

Dicere et loqui et narrare. dicimus quod volumus, loquimur invicem, narramus quod ignoratur.

Vultus et os. vultus proprie hominis, os omnium.

Memoriose et memoriter. memoriosus habet ad vetu- 30 statem referendam memoriam, memor beneficii memo-

---

3 Temerarius *Diff. 41 B.* 12 Aestas *Diff. 33 B.* 22 Comminus *Be. 267, 10 Alb. 298, 33 anecd. Helv. 288, 28* 25 Parsi *Diff. 75 B.* 29 Memoriose *Isid. diff. 355*

N IV 5^{v}, 2] 6. 7 lonquincum N *corr.* ς 13 *om. Diff. B. et K.* aestus animi a colore N *corr.* ς 15 p̄latiue (*sic*) N 22 Comminus iaculis (*sic*) N: *add.* (*praeter* et eminus) *Be.* 25 pepersi *utroque loco* N *corr.* ς

riam vel iniuriae refert. ita memoriose qui facit, ostendit in omni re naturae bonum; memoriter gratum vel fortem ex eo ostendit, quod aut retribuit beneficium grate aut iniuriam vindicat fortiter.

Ordinare et disponere. ordinatio simplex est, dispositio vaga. 5

Consideratius et considerantius. consideratius praeverbium ex cognomine, considerantius ex participio.

Dedicatum et consecratum. dedicatur deo, consecratur quasi sanctum constituitur, hoc est dedicatur deo, consecratur quod profanum sit. 10

Quatenus et quatinus. quatenus qua fine, quatinus quoniam.

Voluntatem et voluptatem. voluntas facto gaudet, voluptas fieri cupit. 15

Novissimum et ultimum. novissimum ordinis, ultimum orbis.

Furtim et furaciter ⟨et⟩ furtive. furtim cum incipit, furaciter quasi artificiose a consuetudine involandi, furtive † iam quod ablatum est. ergo furtim furaciter 20 furax furtive locus facit.

Imum et infimum. imum summo respondet, infimum velut infra humum.

Commodare et accommodare. commodat mutuam pecuniam, accommodat aptat. 25

Splendorem et fulgorem. fulget natura. ut ignis sol, splendet ⟨arte⟩, ut aurum argentum.

Mereri et merere. meret pretium, meretur gratiam. itaque illud vectigale, hoc honorarium est. |

Pedale et pedule. pedale mensura est pedis, pedule 30 vero sub pedibus praestat utilitatem.

---

12 Quatenus *Cap. 100, 9 111, 5 Be. 287, 6 Alb. 308, 15* 14 Voluntatem *Isid. diff. 574* 24 Commodare *Diff. 30 B. Cap. 99, 6*

N IV 6r, 1 *a v. 30*] 6 uaga N uaria *con. Buttmann* 10 deo ⟨debitum⟩ *con. K.* 11 profano N *corr.* ς 12 finis N *corr. K.* 20 quod iam ablatum *Fab.* 27 *add. K.:* artificio *Fab.* 29 honorarium *Fab.* honoratum N 31 uero ς a N

Araneum et araneam. araneum quod textum est, aranea quae texit.

Opinionem et rumorem et famam. opinio hominem 523 suspectum facit, | fama vel commendat vel destruit, 5 rumor indicat. opinio ostendit, fama iudicat, rumor tumultuatur.

⟨Querimoniam et querelam⟩. querimonia certae rei est, querela supervacua est. itaque prior gravitatis, posterior levitatis est.

10 Transfugam et perfugam. transfuga suos reliquit et ad alios venit, perfuga supplex est. ergo transfuga * ut adiuvetur.

Hunc et istum et illum et eum. hunc et istum in proximo notat; illum ostendit quidem longe stantem, 15 sed in conspectu; eum absentem refert.

Glorium et gloriosum et gloriatorem. glorius unius est gloriae; gloriator non habet causam gloriandi, sed tamen gloriatur; gloriosus pluribus ex causis esse cogitur.

20 Abrogantem et adrogantem. adrogat aliquid sibi, etiamsi non meruit; abrogat qui alii aufert vel qui legem tollit.

Continue et continuate. continue facimus, continuate sine intermissione.

25 Externum et alienum et extraneum et extrarium. externus est exterae gentis; alienus nullo loco, sed e re differt; extraneus qui extra eandem ianuam est; extrarius qui extra eandem aream est.

Lucidum et luminosum. lucidum est quod aperto 30 caelo lumen accipit, luminosum quod multis foraminibus inluminatur.

---

1 Araneum *Diff. 38B.* 20 Abrogantem *Diff. 28B. Prob. 202, 9* 25 Externum *Diff. 55B.*

N IV 6r, 1] 5 fama indicat N *corr.* ς 7 *add.* ς 11 *lacunam qua definitio nominis* transfuga *excidit indicavit K.:* transfuga uenit ut adiuuet, perfuga *con. Buttmann* 14 notant ς 26 differunt N *corr. Fab.*

Expertum et experrectum. expertus est aliquid aut in bona parte aut in mala, experrectus de somno.

Delubrum et sacellum et templum et lucum et fanum et bidental. delubrum, in quo homines pericula sua deluunt; ponunt enim vel pilum vel scutum vel alia 5 plura suscepta votis: sacellum parvulum aedificium diis consecratum: templum in loco augurato: lucus locus fulmine ictus et arborum spissitate tectus: fanum Fauno consecratum, unde Fauni appellabantur prius et illi qui vagabantur fanatici: bidental locus fulmine tactus et ex- 10 piatus ove; bidentes enim oves appellantur.

Occidere et interficere et perimere et iugulare et necare. interficere et perimere prisca sunt, occidere ob caedem dictum est, iugulare ob iugulum, necare a nece, interficere a facto. | 15

Virtutem et fortitudinem et vigorem et velocitatem 524 et vehementiam. virtus hominum summum bonum est, quae in oratione et in cursu potest videri: fortitudo vis corporis ad sustinendos labores: vigor a vi et actione: velocitas corporalis celeritas, quasi velo cita: vehemen- 20 tia a vi et impetu mentis.

Facultatem et facilitatem. facultas locupletis, facilitas artificis est. itaque dives facultatem habet multa vel emendi vel redimendi, artifex opera perficiendi facilitatem. 25

Silere et tacere. silet cuius loquentis sermo comprimitur ab ipsa significatione litterae s, tacet qui nec loqui quidem coepit.

Ignoscere et concedere. ignoscit qui dissimulat se nosse quod comperit et ita silentio peccata † fecerit, 30 concedit qui omnia peccata condonat.

---

1 Expertum *Isid. diff. 203* 16 Virtutem *Diff. 88 B.* 22 Facultatem *Diff. 56 B.* 26 Silere *Diff. 85 B.*

N IV 6r, 1] 18 quae ⟨et⟩ in *Fab.* 19 a ui et actione N animi habet elationem ς 20 uelocita ς uelocitas N 30 peccata ⟨impunita⟩ ς

Habere et possidere. habere potest etiam † fur nequam; possidet nemo, nisi qui aut relictae aut donatae rei aut emptae dominus est. ita in habente onus, in possidente usus est.

5 Munus et donum. munus quod amicus vel cliens vel libertus officii causa mittunt, vel munus gladiatorium; donum quod dis datur: inde locus ubi dona ponuntur donarium appellatur. possunt et illa nihilo minus dona dici, quae donant pauperibus divites vel potentes. illud 10 quoque donum putandum est, quod militibus donatur in castris, ut vallaris corona.

Noxam et noxiam. noxa poena est, noxia culpa.

Scientem et scitum. sciens qui scit, scitus qui scitur vel festivus.

15 Animantia et animalia. animantia animam faciunt, animalia animam habent.

Abspulsum et repulsum. abspulsus est ab aliquo pulsus, repulsus retro pulsus.

Visum et visitatum. visum semel, visitatum saepius 20 scito esse.

Metum et timorem et formidinem et pavorem. metus motus est animi, timor tumor, formido fert interdum rationem, pavor puerilis est.

Reperire et invenire. reperimus nostra, invenimus 25 aliena.

Videte et videtóte. videte imperat, videtote mandat.

Proprium et privatum. proprium cuiusque proprium, privatum non publicum. |

525 Onus et sarcina⟨m⟩. onus vehiculorum et munus est, 30 sarcina hominum.

---

5 Munus *anecd. Helv. 279, 19 Diff. 11 H. Isid. diff. 170 360* 15 Animantia *Isid. diff. 50* 21 Metum *Diff. 69 B.* 24 Reperire *Diff. 64 B.* 27 Proprium *Diff. 77 B.* 29 Onus *Be. 282, 22*

N IV 6^r, 1] 1 fur nequam ς fo^r^ma quam N 3 aut ⟨testamento⟩ *Pu.* 15 animantia animus facit ς 17 ab aliquo *Fab.* a quo N 20 scito ς scio N 22 timor ⟨quasi⟩ *Fab.* 29 *add.* ς munus N malus *edd.*

Sumere et accipere. sumimus quae posita sunt, accipimus quae porriguntur.

Locupletem et divitem et opulentum et potentem et beatum et fortunatum et pecuniosum. locuples a copia locorum; dives quia dividendi facultatem habet; opulentus ab opibus; potens quia quod vult potest; | fortunatus cui forte aliquid contigit; beatus animo, qui apud Graecos *μακάριος* est; pecuniosus qui habet pecuniam vel pecora.

Grandem et magnum et inmanem. grande<m> incremento, magnum amplitudine, inmanem praecipuae amplitudinis.

Poeticen et poesin et poema et poeticum. poetice est rei, ut historice, poesis operum contextus, poema certis pedibus et legitimis inclusa materia, poeticum in poeta utile est.

Homonymiam et synonymiam. homonymia una voce multa significat, synonymia multis vocibus idem testatur.

Clupeum et clipeum. clipeum armorum, clupeum imaginis.

Parvum et breve et exiguum et pusillum. parvum in tempore, breve in spatio, exiguum in corpore infantis, pusillum in corpore pumilionis.

Involare et subripere. involat qui in die venit, subripit clam, id est furtive.

Speciem et specialitatem et specietatem. species divisio est generis, specialitas ficta est ab Antonino grammatico, specietas qualitas.

---

1 Sumere *anecd. Helv. 279, 4 Diff. 10 H. Isid. diff. 512 Cap. 99, 21 Be. 291, 27 Alb. 310, 15* 3 Locupletem *anec. Helv. 277, 17 Diff. 13 H. Isid. diff. 137 166* 10 Grandem *Diff. 68 B.* 20 Clupeum *Be. 267, 12 Char. 77, 21 Cap. 97, 14 Isid. diff. 121 Diff. 45 B.*

N IV 6^r, 2 *a v. 6*] 5 qui a di facultatem N *corr.* ς 10 *addidi* 11 in amplitudine *edd.* 20 clypeum N (*bis*) *correxi* clipeum; *cf. Char. Be. Cap.* 24 humillionis N *corr.* ς 25 indui *corr.* in die N 28 gener̄ (*h. e.* -um) N *corr.* ς

Praeverbium et adverbium. praeverbium est euphonon: adverbium et vitiosum et fictum est, tamen in usum est receptum.

Compendium et dispendium et damnum et detrimen-
5 tum et iacturam. compendium undique ad pondus pertinet, dispendium deteritur in ponderibus, damnum dat omnibus, detrimentum usu tritum; iactura quae iacitur, ut levetur onere navis.

9 Aegrum et aegrotum. aeger animo, aegrotus corpore. |

526 Altitudinem et alimentum et alimoniam. altitudo incrementum est corporis, alimentum incrementum infantis, alimonia nomen derivativum ab alendi via quasi particula animi.

Aequale et aequabile. aequalis alterius staturae par
15 est, aequabile quod aequari potest.

Inscium et nescium. inscius aliquid nescit, nescius nihil novit: alter in parte errat, alter in toto.

Glaciem et nivem. glacies est quae ex coitu aquae constagnat, nix ventorum ritu cadit.

20 Contrarium et adversarium. homo ⸤adversarius, contrarium⸥ negoti⸤um⸥.

Gallum et Gallicum [⸤Gallum⸥ et Gallicum]. ⸤Gallus nation⸥e, Gallicus ⟨ex⟩ Galli⸤a⸥.

Acuere et exacue⸤re praepositione di⸥stinguuntur.

25 Incertum et dubium. incertu⸤m nec tempu⸥s nec numerum recipit, dubium a duobus incipit.

Ambulare et inambulare. ambulare incipiunt infantes, inambulant homines.

---

9 Aegrum *Be. 262, 18 anecd. Helv. 282, 3 Isid. diff. 69 CGL IV 509, 46* 14 Aequale *Be. 262, 26* 22 Gallum *Diff. 60 B. Isid 272*

N IV 6[r], 2] 1 euphonon *Fab.* eufimion ς: *in* N *hodie nihil certi legi potest* 3 usu n̄ est N usu nunc est ς 6 deteritur *Heindorf* detexitur N, *cf. Varr. de l. l. 5, 183* 12 alendi ul uel quasi *con. K.* 20. 21 *supplevi:* contrarium negotium, aduersarius homo ς *K.* 22 Gallum *supplevi* Gallus natione *integrum legit K.* 23 ex Gallia ς 24. 25. *integros legit K.* distinguntur N

Modulari et moderari. modulari carmen, moderari modum imponere.

Barbaram locutionem et barbarismon. barbara locutio proprie peregrina est, barbarismos fit etiam in latini sermonis locutione. 5

Cadere et decidere. cadit ⟨quis⟩ etiam in plano, decidit ex alto.

Subsidium et praesidium et auxilium. subsidium quod subest deficientibus, praesidium imponitur, auxilium repentinum est. ita subsidium ad secundos casus prae- 10 paratur, praesidium ad custodiam collocatur, auxilium ut prosit ex insperato venit.

Distrahere et diducere et divellere. distrahere a trahendo, diducere a ducendo, divellere a vellendo. | 14

Corruptelam et corruptionem. corruptela ipsa ⟨res⟩ 527 est [corruptionem corruptela ipsa est], corruptio corrumpentis administratio.

Caerulum et caeruleum. caerulus naturae color est, caeruleus [natura] fingitur: ita alterum est, alterum fit.

Properare et festinare. qui properat paret non esse 20 fessus, qui festinat videtur esse defatigatus.

Polire et novare. polimus rudia, novamus vetera. |

Nobilem et generosum. nobilis a nobilitate rerum, generosus qui graece εὐγενής appellatur: ita alter ex re, alter ex cognatione est. 25

Nationem et gentem. natio solum patrium quaerit, gens seriem maiorum explicat.

Praeparare et comparare. praeparare prius, comparare undique parare.

Guttam et stillam. gutta manet, stilla cadit. 30

Convenire et coire. convenit in unum, coit in acta.

---

6 Cadere *Be. 267, 13* 18 Caerulum *Be. 267, 14 Diff. 44 B. Isid. diff. 115* 23 Nobilem *Diff. 60 B. anecd. Helv. 277, 7 Diff. 10 H.* 30 Guttam *Diff. 61 B. anecd. Helv. 288, 16 Isid. diff. 534*

N IV 6ᵛ, 1 *a v. 23*] 4 barbarismos (u *supra* o) N 6 *addidi ex Be.* 15 *add.* ς 16 *del.* ς 19 *om. Be.* 20 apparet *editio Basileensis* 31 inactat N *corr. K.*

Causam et patrocinium et orationem. causa est de qua agitur, patrocinium quod adcommodatur, oratio quae loquitur.

Superbiam et adrogantiam. superbia est ab super-
5 habendo, adrogantia etiam in pauperem cadit.

Scrutari et quaerere. scrutatur in te ille qui a te inquirit aliqua secreta: quaerere duo significat, vel quod abest, vel quod ad patrimonium refertur.

Adnuere et innuere. innuit vel capite vel supercilio,
10 adnuit ad ⟨id⟩ quod dictum vel factum est.

Gnatum et natum. gnatus filius, natus vel pullus.

Insimulare et simulare. qui insimulat vel arguit vel fingit, qui simulat probare vult quod non est.

Proelium et bellum. bellum etiam sine proelio est,
15 cum indicitur; proelium [in] ipsa pugna. |

528 Diligentiam et curam. diligentia a diligendo singula, huic neglegentia opponitur, nec recipit errorem: cura animi est, quae anxium facit hominem et tam honestae quam inhonestae rei est.

20 Regium et regale. regium quod regis, regale quod rege dignum est.

Erraticum et erraticium. erraticus et potest errare et solet, erraticius animus est qui solet errare et desinit: erratio enim animi est repentina commotio.

25 Errorem et errationem. error est rei vitium, ut amor dolor; erratio incertae viae.

Erratrix et erratica. erratrix pers⌊onam respicit⌋, ut venatrix; erratica hedera et vitis.

---

9 Adnuere *Diff. 30 B.* 11 Gnatum *Diff. 71 B.* 14 Proelium *anecd. Helv. 285, 5 Isid. diff. 78* 16 Diligentiam *Diff. 49 B. anecd. Helv. 283, 2* 20 Regium *Be. 287, 27 Alb. 308, 34 Diff. 80 B. Isid. diff. 491* 25—28 *Be. 271, 25*

N IV 6^v, 1] 3 loquimur *con. K.* 6 illi N *corr.* ς a te inquirit *scripsi* at tinterq. N 10 *add. Diff. 30 B.* factum est *Fab.* porcus (*sic*) N 11 uel *om.* ς: etiam *con. K.* 15 *del.* ς 18 quae tam anxium facit hominem quā homineṁ sta rei ē N *corr.* ς 24 commitio N *corr.* ς 25 uitium *Be.* ultimum N 27 pers......ē ut N per se rapta est ut ς: *corr. ex Be.*

⌊No⌋tare et adnotare. notat vel locum quis vel personam vel noxiam, adnotat qui notae quid adicit.

⌊Sa⌋lubre et salutare. salubre ad locum refertur et ad cibum, salutare consilium est. ita salubre non nocet, salutare prodest. 5

Comm⌊ittere et credere⌋. committimus consilia, ⌊credimus pecuniam⌋.

Sub et in. sub non ⌊numquam pro clam ponitur⌋, ut subripuit, ⟨id est⟩ clam rap⌊uit, aut fer⌋e notat aliqua su⌊bdita; in aut⌋ intus significat aut nimis aut valae et 10 interdum pro non ponitur.

Claritatem et claritudinem. claritas tam luminis quam perspicuitatis, claritudo generis. prior itaque splendoris, posterior nobilitatis est.

Viciniam et vicinitatem. Vicinia vicorum coniunctio, 15 vicinitas hominum conversatio est. |

Communionem et communitatem. communitas est 529 communicandi voluntas, communio undique munitio.

Fultionem et fulturam. fultio est, dum fit; fultura, cum facta est. 20

Maritimum et marinum. maritima loca sunt vel prope mare introitus est, marina vel navis vel belua.

Ieiunium et ieiunitatem. ieiunium dies est, ieiunitas cibi abstinentia.

Elinguem et elinguatum. elinguis habet linguam, sed 25 usu eius caret; elinguatus amisit.

Suspicacem et suspiciosum. suspicax arguit, suspiciosus recipit.

---

3 Salubre *Be. 288, 31 Alb. 309, 28* 8 Sub *Be. 288, 24* 12 Claritatem *Be. 267, 16* 21 Maritimum *Be. 278, 34 Diff. 69B. anecd. Helv. 282, 14* 23 Ieiunium *Diff. 63B.* 25 Elinguem *Diff. 54B.*

N IV 6ᵛ, 1] 1. 3. 6. 7. 8 *integros legit K.* 6 consilio N *corr.* ς 9 *add. Be.* 9. 10 *suppl. ex* ς, *ubi tamen est* aliquid subditum: bd *in* subdita *legit etiam K.; item* intus, *sed non satis certe* 10 nimis] minus *editio Basileensis* 14 nobilitatis *corr. ex* generis N 23 ieiunitatem] ieiunantem N

Restiarium et restionem. restiarius qui facit, restio qui vendit.

Austerum et severum. austerus graeca consuetudine, severus a saevo.

5 Eloquentiam et eloquium. eloquentia est perfecta vis orationis, eloquium ars supposita commode eloquendi.

Servitutem et servitium. servitus est sub domino, servi patientia servitium facit.

10 Vituperationem et culpationem. vituperatio vitium parat, culpatio a culpa incipit.

Nominare et appellare. nominatio nominat quem appellat; appellatio appellantis vox est in ministerio, et appellat vel a potentiore propter iniuriam, vel in-15 vocat auxilium magistratus, vel cum pecuniam reposcit.

Tris et tres. tris in accusativo casu, tres nominativo et vocativo.

Necessitatem et necessitudinem. necessitudo vel sanguinis vel meritorum cum praeceptoribus ⟨vel⟩ cum 20 amicis; necessitas inmutabilis res est, ut mori necessitatis est. |

Serum et sero. serum ad negotium pertinet, sero ad tempus.

Decus et gloriam. decus est instrumentum cuiusque, 25 gloria quasi honoris merces.

Honorem et laudem. honor dignitatis consummatio vel privatim vel publice, laus secunda existimatio recte factorum.

Familiarem et familiaricum. familiare ad dominum 30 non refertur, cum amici familiares sint; familiaricum quod servo competit, ut sagum gladium. |

---

10 Vituperatio *Don. in Ter. Andr. 15* 18 Necessitatem *Diff. 71 B. Isid. diff. 383*

N IV 6ᵛ, 2 *a v. 22*] 4 a seuero N *corr.* ς, *cf. Cassiod. 181, 2* 6 ars *K.* pars N 14 uel a potentiore N ad potentiorem *Fab.* 19 *add. K.*

Offectorem et infectorem. infector colorem mutat, 530
offector officio obest.
Certum et verum. certum recipit praepositionem et
fit incertum, et certum vel pondus vel rei pretium;
verum opponitur falso. 5
Figuram et formam. figura artis est opus; forma naturae bonum, unde etiam formosus dicitur.
Ignominiam et infamiam. ignominia imponitur ab
eo qui potest animadversione innotare; infamia ex multorum sermone nascitur. 10
Nullum et neminem. nullus est tam in re quam in
persona; nemo in persona dicitur, id est ne homo.
Iratum et iracundum. iratus ex offensa est, iracundus
natura.
Periculum et perniciem. periculum timetur, pernicies 15
contra necem.
Feroces et feros. feroces animo, feri leones ceterique
similes.
Omnes et cunctos et universos. omnes nullum excipit, ut omnes homines, ita res: cuncti utique in per- 20
sonarum numero nominantur prisco dicti verbo: universi
in unam sententiam conversi dicendi quid sive faciendi.
Auferre et eripere et adimere. aufert quod dedit,
adimit imperio coactus, eripit vi. itaque auferre possumus, adimere iubemur, eripere valemus. 25
Studium et disciplinam. studium animi est, disciplina
artis.
Inchoare et incipere. inchoat qui incertum facit, incipit cuius exitum sperat.

---

1 Offectorem *Isid. diff. 311 405* 6 Figuram *Diff. 57 B. Isid. diff. 239* 11 Nullum *Be. 281, 7 Alb. 305, 25 Diff. 71 B. Suet. 281 R. anecd. Helv. 276, 13 Diff. 8 H. Isid. diff. 387* 13 Iratum *Be. 276, 3 Isid. diff. 301 Diff. 65 B. Suet. 274 R.* 17 Feroces *Diff. 56 B. Isid. diff. 209* 23 Auferre *Diff. 40 B. Isid. diff. 63* 26 Studium *Diff. 84 B.*

N IV 6v, 2] 15 Periculum et perniciem periculum contra necem timetur pernicies N *transp. K.* 24 eripit ui *K.* eripuit N

Bonum et commodum. bonus opponitur malo † quam aliis usu, commodus aliis necessario utique prodest.

Decentem et formosum. decens in gestu est et motu corporis, formosus ab excellenti specie dicitur.

Decorem et speciem. decor communis est omnium, is facit decentiam speciei; species propria fit cuiusque. itaque decor in habitu est, species in membris.

Litem et controversiam. lis nascitur, pertinacia efficit controversiam; | et litigant homines, res in controversiam deducitur. ita controversia partis est, lis summae.

Rixam et pugnam. rixa sine armis est et habet defensionem, pugna legem habet vel naturalem vel moralem. aut enim palaestrans exhibet virtutem aut armis per summa vitae pericula dimicat.

Occulte et clam. occulte latent, clam celant.

Navum et celerem. navus a praecipuo navis cursu dicitur, vel alterius causa navus, qui studet per officium suum alteri prodesse: celer [celere] naturali habitu est et recipit comparationem superlationemque, quia cognomen est. ita navus operam navat alteri, celer ut suam rem ita alterius quoque celeriter perficit.

Agilem et strenuum et fortem. agilem actio facit, strenuum motus, fortem corpus.

Contumeliam et iniuriam. ⟨contumeliam⟩ inferunt, ⟨iniuriam⟩ patiuntur.

Spectacula et spectamenta. spectacula loca sunt unde spectamus, spectamenta quae spectantur.

Pascentia et pabulantia. pascentia sunt quae ex se pascuntur, ut prata, et pascentia mancipia quae pascunt; ideo etiam pastores vocantur: pabulantia vero quae pascuntur, ut iumenta.

---

3 Decentem *Isid. diff. 161* 5 Decorem *Isid. diff. 163* 8 Litem *Diff. 47 B.* 22 Agilem *Diff. 33 B.*

N IV 6^v, 2] 1 quam N qui *Fab.* 6 propria *corr. ex* proprie N 7 immembris N 18 celerem celere N *del. K.* 24 Contumeliam inferunt
et iniuriam patiuntur N 29 pascuntur N pascunt *Buttmann K.* quae pascunt *K.* quia pascuntur (pascunt *Buttmann*) N 30 quae pascuntur *K.* quae ita utuntur N

Volventia et volubilia. volventia quae volvunt, volubilia quae volvuntur.

Animum et animam. animus qualitas viventis, anima causa vitae.

Materiam et materiem. materies animi est, materia arboris; et materies qualitas ingenii, materia fabris apta. 5

Hebescit et hebetescit. hebescit qui natura obstupescit, hebetescit qui amittit aciem.

Da et cedo. <cedo> sibi poscit et est inmobile, dat qui † non finite facit datum. | 10

Fidelem et fidum. fidelis fit, <ut domino servus, fidus 532 natura; ita alter tempore cognoscitur, alter semper invenitur>.

Laudem et laudationem. laus facti instrumentum est, laudatio vero est rerum gestarum relatio. 15

Fere et aliquando et nonnumquam. fere futurum significat, aliquando et nonnumquam quod intermittere non patitur.

Aptum et utile et idoneum. aptum loco venit et tempore, quod habet summetriam; utile <ad aliquid 20 re>fertur, uti <m>prudenti[s] litterae <utiles sunt>; idoneum vel amicum per consilia dicimus vel servum in usu domini sui.

Saxum et lapidem. saxum naturale est, lapis qui ex saxo caesus est. 25

Certationem et certamen. certatio est administrantium, certamen operis.

Victimam et hostiam. victima maior est, hostia minor. |

---

3 Animum *Diff. 37 B.* 5 Materiam *Be. 279, 2* 7 Hebescit *Be. 274, 19* 11 Fidelem *Be. 273, 14 Cap. 97, 9 Be. 273, 13 Alb. 301, 24 anecd. Helv. 288, 17* 14 Laudem *Diff. 66 B.* 19 Aptum *Diff. 37 B. Isid. diff. 1* 24 Saxum *Diff. 82 B.*

N IV 6ᵛ, 2] 7. 8 qui *Be.* quod N obsturpescit N *corr.* ς 9 *add.* ς 11—13 *add. K. ex Be.* 15 uero ς n̄ (*h. e.* non) N 16 feͦre (*bis*) N 20. 21 *correxi ex Diff. 37 B., ubi tamen sunt:* utile ad id refertur ut inprudenti latere utiles sunt 23 domini sui *K.* hominis N 28 minor Explicita sunt Cornelii Frontonis Fragmenta de Differentiis nominum et uerborum ς: *in* N *deest subscriptio*

DE LATINITATE

Ardua res. anima tua quod cupit. antiquae vetustatis instar. abdomini natus. antiquitus traditum. avaritiam prae se fert. aere alieno onustus et aggravatus. 5 anilis gradus. adhibita manus. annua vota. annalis labor. auspicato procedit. actionem adversus eum instituit. ad diem respondit. amat perditim et perdite. amore flagrat. ardet invidia. ampliare iudicium. aere alieno vacillat. anclare paratus sum. acumen eloquen- 10 tiae. angustiis oppressus. aversione emitur. absurdum et absentium videtur. auribus nostris oratus. ambitiose iudicat. ad liquidum perduxit. abstrusum involutumque. a primo lapide. affabilis homo. ampla manu. ab ineunte aetate.

15 Brevi crevit. bello internecivo. bene de me meritus. bono animo est.

Copiam sui non praebet. cetera egregius. cui succurri volet. cultu quam miserabili. citius tempus quam oratio deficiet. consors labor meat. continuatis verbis. 20 candor animi tui. columen curiae. cave ne prave insistas. caelibaris poena. comitialis dies. contine me †praedemit. conloquium cum eo habuit. condicionaliter promisit. crimen capitale. contuli ire ad hostes. conspiraverunt. compos factus voti sui, conclusionis, com- 25 pilationis. circum negotium destrictus. congruenter parentibus. consentaneum est. consequens est. condicamus locum. concretiva corpora, plena. coloravit rem. circumspectus homo. converticula perditorum.

1—p. 408, 24 *Dos. 426, 12*

N 25[r] *a v. 1*] 1 incipit de latinitate. Ardua res N 2 imaginatur q. c. *Dos.* 11 absentium] absonum *Woelfflin coll. Cic. de or. 3, 41* oratus] o *incerta.* gratus *Woelfflin coll. Curt. 5, 26, 3* 18 solet *Dos.* uenerabili *Dos.* 19 meat] ea *incertae.* laborum est(?) *Goetz* continuatis] tinua *incertae.* coronatis *Dos.* 21 comitialis] is *vel* es me *dubiae.* me praede emit *Buecheler* 28 conuenticula *Woelfflin*

condicticia formula. condixit matrimonio. confusus homo. copiam sui non praebet.

Dinumeratis diebus. diluit crimen et refutavit. diem ei dixit. domus omnibus perviam aperta. descripta mea consuetudine. dissupatis bonis. dilapidato patrimonio. de inofficioso testamento. distruxit fructus suos. destinavit hoc facere. disperit eum. detrectavit iudicium. dolore perfusus. demissus adulescens. digneris me litteris tuis. dies perennis petendus est. divino consilio. detestabilis homo. denotabilis persona. dilatat orationem suam. dirimere fructus.

Exsecrabilis annus. enodare et expedire. explosas comoedias. exuberat pecunia. enucleatis sensibus. erum meum. erudala (?) res. e regione tolle. elaboratum opus. efficax homo. emunctae nares. emu⟨n⟩xi eos argento. excepto aere alieno. ex incertis nuptiis. epistulam exerere. ex variis contractibus. excidium domus eius. exitum et eventum rei. exordium negotii. ex vadaticia epistula. exsolevit factum. elatus et eminens. extenuans peccata sua.

Frivola res. furto abluta eris. fastidio mihi est. flocci te non pendo. funditus eversis bonis. funebris pecunia. familiariter eum admonuit. filium sustulit. fundum sibi paravit. favore virtutis. fragilis memoria. fartus auctoritatibus. fidem excessit. fidem implorat. favorabilis condicio. facile tibi est. florida oratio.

Gratiam delicti facias. gulae deditus. gulosus puer. genealis homo.

Habita quaestione de torquendis. hucusque temeritatis accessit.

N 25[r]] 4 peruia *Goetz* 5 disputatis N *corr. Goetz* 7 eum] *minus probabile* eam 9 perennis N *Dos.* perendinus *K.* 12 explosas *Dos.* explorans N 13 exuberat *Dos.* exuli erat N 14 erudala] *an* enucleata? 17 uariis *corr. ex* uanis N 21 ablatae res *Buecheler* 24 memoriae *Dos.* fartus *Dos.* -as N 25 condicio] uindicatio *Dos.* 27 facias] -imus *Dos.* 29 detorqueisis N *corr. Goetz*

Iudicium conflavit. invidiam movit. infatigabili patientia. inpensa pecunia. ius amicitiae violavit. infuscavit pudorem eius. inaccessibili littera. infatigabilis homo. inextricabilis error. inremeabilis via. inlibatus
5 ⟨numerus⟩. ius meum persequar. insulam s . . . . . actus est. in laxo possides. inter se disgladiantur. inbecillo ingenio. in gratiam redit cum illo. inhiat bonis eius. intercessit iurisdictio. in antecessum dedit. in commissum habuit. indulget sibi vino. inm⌞an⌟e
10 quantum distat. in procinctu stant parati. impensis exhaustus. inveteravit opinio. in infinitum extenditur hora. inexorabiles et inplacabiles. intercepta res est. infitias ire. in comparatione eius. iure ordinario expertus. intra perticam civitatis suae.

15 Libello complexus est desiderium. liquido iuravit. liquide iuravit. limato tersoque sermone. lassa est res. legem promulgavit. longo intervallo. liquet mihi de animo tuo. ludit absentiam meam.

Meliora tibi sponde. multam illi dixi. mutua vice.
20 male praesumo de illo. male existimo. mortem sibi adscivit. mea sententia perfecta est. manus auxilium. multum sibi adrogavit. mendaciis ad arbitrium suum compositis. merus sermo. modici patrimonii. medullas rei exquirere. mari⟨a⟩ arare. multiplici sermone. meri-
25 toria domus. menstrua mens. male sentit de illo. malo suo gerit. moratus cum muliere gravidam eam reddidit. moram introducit. malae tractationis. multa peroravit in eum.

Nomen eius detulit. nulla civitas antisti⟨tit⟩. ner-
30 vosus et lacertuosus. nihili te pendo. nequa seditio

N 25r] 3 inaccessibiles -ae *Dos.* inaccessibilia littora *Goetz* 4 inlibatus *corr.* -um N 5 *add. Goetz ex Dos.* s . . . . . actus] *quinque fere litterae evanidae reliquis incertis. an* sibi mercatus est? 9 *suppl. Goetz* 18 abstinentiam *Dos.* 19 spondeo *Dos.* 21 perfecta est] praefectus *Dos.* manus *Dos.* maius N 24 *add. Woelfflin* 25 mens] merces *Buecheler* 29 *addidi:* antistet *Goetz*

intercederet. nutu agunt res. nuncupatus heres. nec
muttire potest. nodosa atque scrupulosa.

Obstinati animo. opem expetit. officiis meis liber-
tatem merui. operam anxiat (?). obnoxius illi est. ob-
versatum mihi nescio quid. omnia in se convertit. 5
opus in cute teneo. omnis spes in vado est. ordinarias
impensas. officio sibi iniuncto usus est.

Pignoribus captis. praescripsit actioni eius. praeiudi-
ciali formula. pigritia implicitus. proclivior et inpensior.
parvi te facio. perspex animus. praesaga mens. profluens 10
oratione. pluribus verbis prosecu⟨tus⟩. percrebruit ru-
mor. pleno gradu. popularis praeses. provincialis homo.
principium rei. praecipitem deturbavit. patratis con-
siliis suis. poenale decretum. personae causae cohae-
rentes. peculiariter eum commendavit. protinus ex- 15
secutus est. praepeti gaudio. perspicua re fuerit.
persecutus est. [praepeti gaudio. protenus exsecutus
est.] perplexe loquitur. puerilis vanitas. praetendit
cupiditatem honoris. portendit prospera. parem vicem
referre beneficiis tuis. penitus veritati insistere. prae- 20
rogativam animi tui habeo. pacem sempiternam pro-
pagavit. pensilis lucerna. pro ratu temporis. pro virili
portione. pro indiviso possides. pro mediocritate in-
genii mei. pervicaci odio. pudore praeditus. propter
infirmitatem sexus. plausibilis petitio. pulsavit pudorem 25
eius. proclive tibi est. par est illi dignitate. pergis
molestus esse. praegestit animus.

Quinquennale certamen. quod sum dicturus in brevi
coram.

Redemit facinus suum. reddunt calculos. respuit 30
preces eius. rabula canis. receptaculum, deversorium

N 25r] 3 obstinato *Dos.* 11 *add. Goetz* 13 decurbauit N *corr. Goetz* 17. 18 *delevi* 22 pensilis *Dos.* prosilit N ratu *vel* -a N 23 possides *Dos.* post dies N 25 infirmitatem *Dos.* infamitatem N plausibilis petitio *Dos.* pulsabilis peritio N 26 par est i. d.] repperit sibi dignitatem *Dos.* 30 redundat calculus *Dos.* 31 pabula N *corr. Goetz*

flagitiorum. rem familia⟨rem⟩ auxit, renovavit. * * * * repulsam tulit. reprobavit factum eius. rei publicae laesae. rigidus iudex. repraesentavit ex parte. respectu litterarum mearum. restibilis ager. remunerare humanitatem tuam.

Solito suo more. si meo iudicio accedes summatim. semel atque iterum inlectus. suffragatus. sepulcri v⟨i⟩olati. sepulcri incorrupti. sollicitati mancipii. suppressi testamenti. sui virtutem secutus est. sumptuosa res. societatem coit cum illo. succurit illi. subegit et vendidit. satis prudens. supersedit iudicem. sulcare aequora. senilis incessus. solidi roboris. strictius agam. sterilis amicitia. specimen scholae. suspensus animus. suppurato animo. saliva latina. supplici voce. salva iustitia praesidis. salva iuris aequitate. sine strepitu fori. solum vertit. secundum meam sententiam. suffragatur mihi.

Taedio suarum rerum. tenerae aetatis. titulos ac natales suos ⟨augere⟩. testimonio suo prosecutus est ⟨me⟩. tumore agit. tirocinia eius et regimenta vel rudimenta. trundicum et uliginosum. tormento mihi est. toto incumbit animo. timeo· infami⌊am levi⌋tatis.

Usitatis ⌊ac⌋tionibus. vulgi o͞ro vi⌊. .⌋ potest. vicarias orationes. venenum ⌊. . . . .⌋. * * * * *. |

GLOSSULAE MULTIFARIAE IDEM SIGNIFICANTES

Ad hoc negotium non accedo. abstineo me hac re. non intervenio huic rei. non adiungo me negotio.

N 25ᵛ *a v.* 25] 1 familia duxit N *corr. Heraeus* *quattuor locutiones expediri non potuerunt* 8 sepulcri i.] s̄ i. N 12 solide N *corr. Goetz* 13 suspensum animum *Dos.* 14 sum parato animo *Dos.* saliua *corr. ex* salina N supplico *Dos.* 18 taedet *Dos.* 19.20 *add. Goetz ex Dos.* 21 ⟨s⟩trundicum *Heraeus. an* frundeum? 22 *suppl. Goetz* 23 actionibus] ac *incertae* potest *quod Loewe expedivit mihi non apparuit* uicarias *vel* -us N 24 orationes *vel* -is N *quinque ultimi versiculi legi non potuerunt* 25 expli latinitates. incipiunt glossulae multifariae idem significantes

Festinemus. celeritatem res exigit. mature facto opus est. morantes non capis. properandum est. festinato opus est. confestim agenda res est. dilationem non patitur. extrahendum non est. celerandum est. opus est ut sine mora fiat. perniciosa res est tarditas. incum- 5
bendum est. quam ocissime agendum est, quam celerrime.

Exhortaris me. animum mihi confirmas. das mihi voluntatem. facis me velle. erigis mihi animum. accendis ut cupiam. fiduciam mihi paris. facis ut 10
fidam. das mihi vires. stimulas mihi animum. vires mihi largiris. voluntatem mihi suppeditas. facis ut mihi libeat. tuo hortatu animus se extollit. tuis praeceptis me confirmo. tuis praeceptis audaciam sumo. audaciam mihi suggeris. 15

Libera me sollicitudine. securitatem mihi praesta. fac ut securus sim. aufer mihi metum. timorem eleva. fac ne formidem. curam mihi minue. fac ut caream metu. fac ne animus mihi pendeat. exue me cura. ne anxius sim fac; ne suspicio me maceret. pro mea cura 20
suscipe sollicitudinem. anxietatem mihi releva. ⌊.......⌋ mei seda.

No⌊........⌋ * * * * * *

amator est mediocritatis. consumptores avertitur. prodigus non est. victum moderatum laudat. laute se agere 25
crimen putat. frugi homo est.

Nodosum negotium est. dissolvi non potest. finis imponi non potest. distrahi non potest. nimis implicitum est. controversiosum est. litigiosum est. semper in nodum redit causa. cum transactum putas tum 30
nectitur nodus. cum finis speratur tum nascitur nodus. exitum non invenit. finem capere non potest. lites parit cotidie. nodosum est. res rudescit. aboleri non potest. cum extinctum credas accenditur.

N 25[v]] 1 res] rex N 23 *sex vel septem versiculi evanuerunt*

Numquam hoc agitavi. in mentem mihi non venit. numquam de hoc consilium habui. non agitavi animo. non inii agitationem. cura haec non me tetigit. in hoc non adigitur animus. hoc non admovi cogitationibus 5 meis. mentem non adposui. id mihi intractatum erat. hanc ego rem ne somniavi quidem. huic parti curam numquam habui. nihil magis quam hoc neglexi.

Nanctus occa[n]sionem. oblata sibi facultate. causa sibi data. via sibi patefacta. aditu dato. arrepta occa-10 sione. ex opportunitate rem adgressus.

Non recedo ab illo. frequenter cum eo sum. adsidue agito. instare non desino. levamentum illi do. numquam remitto rem. continenter hoc ago. incumbo rei. otium non patior. intercedo sine remissione. ⌞. . . . . .⌟ 15 tempus. ⌞. . . . . . .⌟ bere non sino. * * *

Sic illi vicem reddam. ulciscar iniuriam meam. non inulto feret. non iactabit me contempsisse. sentiet cui iniuriam fecerit. poenitebit illum huius iniuriae.

Novi. non ambigo. perspicuum mihi est. satis scio. 20 certus sum.

Opportune agis. tempore adiutus. fortuna iuvante. conatum indulgente casu. facultatem successu non negante. fortunae dexteritate. temporis beneficio.

Miserere infelicium. succurre miseris. succurre cala-25 mitosis. aerumnosos subleva. adiuva eos qui premuntur adversis. succurre oneratis malis. succurre iis qui obruti sunt miseriis. humanitatem move. ante fortunae iniuriam prohibe. defende innocentiam. iacentibus manum porrige. redde summersis humanitatem. revoca 30 ab interitu devictos. erige opertos malis. releva infortuniosos. eripe aerumnis oppressos. protege adversus fortunae crudelitatem.

Hoc commodum est negotio. nihil tam utile est. non aliud magis expedit. haec est summa utilitas. or-35 dinari melius non potest. hac melior ordinatio nulla est.

N 25ᵛ] 15 *tres vel quattuor versiculi evanuerunt.*

sic optime consulitur. rectior via inveniri non potest. nihil est aptius hoc negotio. hoc commoditas rei poscit.

Praesta mihi beneficium. fac me tibi obligatissimum. devinctus ero tibi hac gratia. nihil hoc mihi acceptius facies. omnia hoc beneficia superabit. eximium hoc 5 mihi erit. in mente hanc habebo gratiam unicam. singularis beneficii debitor ero. hoc me beatum facies.

Quoad vixero meminero. hoc mihi numquam excidet. inhaerebit animo meo. memoria semper tenebo. in diem vitae meminero. infixum erit memoriae. numquam po- 10 tero oblivisci. nulla hoc ex animo meo delebit oblivio. nullo labetur tempore. nulla hoc extinguet diuturnitas. semper hoc mihi recens et novum erit. hoc mihi nisi cum anima non excidet. cordi impressum erit. sensibus meis defixum manebit. 15

Reconciliabo eos. deducam in gratiam. revocabo in concordiam. discordes esse non patiar. delebo discordiam. in amorem reducam. tollam suscensiones. consensionem restituam. conspirantes reddam. consentire faciam. offensionem mitigabo. iram deleniam. re- 20 novabo concordiam. caritatem redintegrabo. simultates auferam.

Superbus non sum. superbiam vito. adrogans non sum. insolens non sum. nihil mihi adsumo. insolentiam fugio. sensum communem laudo. amo probitatem. 25 tumidos odi. fastigium meum adgnosco. in mediocritate mea consisto. iactantia mihi displicet. contemptores non probo. severitatem grande vitium duco. inanes homines rideo.

Scio quid sit in re. quid agatur non ignoro. non me 30 praeterit. conpertum habeo. satis exploratum est. perspicuum habeo. non est mihi occultum. non latet me. satis cognitum mihi est. penitus rem novi. consideratum est mihi negotium. celatum a me non est. obscurum mihi non est. oculis meis obiectum est. clam me fieri 35

N 25v]

non potest. nulla detinet latebra. invigilo rei. rem non dissimulo. non est mihi obreptum.

Suade illi. da illi consilium. praecipe illi. consilio illum iuva. demonstra quod utile est. rege illius im-
5 prudentiam. revoca illum ab errore. noli pati ut labetur. prospice illi. rebus illius consule. fac ne praeceps eat. ne per inprudentiam ruat vel cadat. ne decipiatur inprudentia. ne imperitia cadat. ne se perdat. ne pessum eat. ne se implicet malis. ne se in laqueis mittat.
10 ne se ingurgitet. ne se praecipitet. ne se inbuat.

Vicem tibi reddam. beneficium idem repraesentabo. parem gratiam referam. aequabo te meritis. non me vinces beneficiis. rependam tibi meritum. conpensabo gratiam. gratum me esse dices. non experieris ingratum.
15 referam aequale meritum. beneficiis tuis inferior non ero.

SYNONYMA CICERONIS ORDINE LITTERARUM CONPOSITA

Amor. ardor. aestus. alacritas. cupido. desiderium.
20 Amicitia. societas. commercium. hospitium. pax. foedus. ius iurandum. fides. religio. indutiae. leges. condiciones. pactiones. exceptiones. conventiones. transactiones.

Amor. adfectus. affectio. caritas. pietas.
25 Ab exordio. ab initio. a primordio. ab origine. a principio. ab infantia. ab incunabulis. a rudimentis. ab adulescentia. a prima aetate. ab ineunte aetate.

Acutus. astutus. versutus. callidus. vafer. veterator. capitalis. malevolus. insidiosus. malitiosus.

---

17 *plerique huius capitis locutionum ordines paulum vel ampliati vel breviati redeunt in iis 'Ciceronis' synonymorum recensionibus quas secundum editiones Romanas et Parisinam denuo edidit G. L. Mahne Lugd. Batav. 1850* (M) *et 1851* (M')

N 26r *a v. 29*] expliciunt glossulae multif. INcip̄ synonyma cicerō ordine litterarum conposita 29 maleuolus] male *incertae*

Agilis. sagax. sollers. vegetus. citus. velox. celer. doctus. peritus. experiens. expertus. instructus.

Asper. atrox. acer. amarus. ardens. acerbus. vehemens. dirus. gravis. concitatus.

Amens. demens. delirans. insanus. vesanus. 5

Audacia. temeritas. confidentia. constantia. improbitas. nequitia. desperatio.

Adversatur. repugnat. controversat. refragatur. reluctatur. resistit. renititur. impedit. causatur.

Amat. diligit. osculatur. amplectitur. amplexatur. magnificat. carum habet. suaviatur. basiat. 10

Arbiter. iudex. medius. intercessor. gratiae conciliator. auctor concordiae. sanctor amicitiae.

Administrat. tuetur. curat. rem gerit.

Arbitror. existimo. puto. credo. opinor. autumo. sentio. reor. iudico. in animo statuo, pono. coniector. concicio. intellego. constituo. suspicor. animo conspicio. auguror. ut mea fert opinio. 15

Ad rem publicam accessit; ad honores; ad tribunatus petendos; ad magistratus accipiendos; ad consulatus. 20

Amicus. sodalis. aequalis. contubernalis.

Adfinis. propincus. cognatus. parens. proximus. consubrinus. consanguineus. congentilis. coniunctus genere. necessarius. cliens. domesticus. familiaris. adsecula.

Aequum erat. aptum, rectum fuerat. par fuerat. convenerat. decuerat. oportuerat. fas erat. necesse erat. 25

Ambiguum. anceps. dubium. incertum. extremum. novissimum. periculum. discrimen.

Auxilium. praesidium. subsidium. adiumentum. solacium. adminiculum. fomentum. oblectamentum. lenamentum. opitulatio. suffragium. adiutorium. 30

Appellat. nominat. vocat. nuncupat. perhibet. memorat.

Auspicium. omen. augurium.

Ante alia. super alia. praeter cetera. praeter alia. 35

N 26r]

Adprime. unice. singulariter. magne. maxime. praecipue. eximie. decore. magnifice. egregie. summe. sublimiter. excellenter.
Angitur. taedet. maeret.
5 Amarus. acerbus. austerus. severus. gravis. molestus. odiosus. invisus. putidus.
Amplius. maius. uberius. crebrius. copiosius.
Adfatim. abundanter. satis. aucte.
Adstruit. amplificat. exaggerat. adnectit. adsolvit. ad-
10 cumulat. adiungit. propagat. maiorat.
Avidus. cupidus. rapax. avarus. sordidus. alieni appetens. insatiabilis. inexsaturabilis.
Abiit. excessit. evasit. erupit. aufugit. effugit.
Ademit. abstulit. amputavit. eripuit. detraxit. diminuit.
15 extorsit. exegit. excussit. concussit.
Animadvertit. attendit. notat. designat. observat. intuetur. considerat. adhibet animum. curam adhibet.
Acceptum. comprobatum. gratum. suave. iucundum. dulce.
20 Amicitia. necessitudo. adfinitas. proximitas. cognatio. consanguinitas. propinquitas.
Admonet. hortatur. monet. accendit. instigat. stimulat. urguet. invitat. impellit. incitat. lacessit. inmittit.
Ad tempus. ad diem. ad constitutum. ad praestitu-
25 tiones. ad conductiones.
Adrogans. [adrogans]. superbus. insolens. tumidus. inflatus. vanus. inanis. ignavus. futilis.
Adulescens. ineunte aetate. iuvenis. in adulescentia. florens aetate.
30 Aditus. accessus. ingressus. ingressio. introitus. vestibulum. limen.
Aula. antrum. atrium.
Aspernatur. despicit. dedignatur. inridet. inludit.
Adfirmat. contendit. adseverat. perstat. permanet. per-
35 severat.

N 26r] 26 Abrogans (d *super* b *scripta*) abdogans N
34 contedit N

Aptus. idoneus. utilis. conveniens. congruens. habilis. opportunus. consentaneus. conducibilis.

Adflixit. eruit. evertit. prostravit. perculit. mactavit. abiecit. elisit. oppressit. obruit.

Adversis rebus; contrariis; amissis; adflictis; effusis; 5 attritis; perditis; insumptis; depensis; exhaustis; ultimis; novissimis; postremis; extremis; infimis.

Arma. bella. tumultus civilis. motus civilis. seditio. coitio. dissensio. strepitus. rabies. furor. insania.dementia. amentia. discordia. 10

Arma fert. bellum movet. bellum gerit indicit infert pugnat denuntiat. in armis est. proeliatur. ferro decernit. armis decertat. aciem cingit.

Arcet. vetat. cohibet. prohibet. inhibet. abstinet. submovet. 15

Apte. rite. commode. recte. probe. pro re. pro tempore. pro ordine. pro persona. pro capite. consequenter. pro causa. disposite. opportune. pro salute.

Arma. tela. insignia. ornamenta militaria. spolia. manubiae. exuviae. praedae opimae. rapinae. victoriae. 20 tropaea. triumphi.

Amnis. fluvius. flumen. rivus. torrens. undae. fontes. putei. lymphae. nymphae. stagna. paludes. vada. litora. |

Arcessere. accire. accersere. evocare. ciere. admovere.

Adesse. praesto esse. praestolari. 25

Ambit. cingit. circumit. circumvenit. continet. includit. amplectitur.

Ad momenta. ad incepta. ad conatus. ad impetus. ad consilia. ad commenta. ad eventus. ad casus. ad fatalia. ad fortuita. 30

Ambitus honoris. togae candidae. petitio. blandities. gratificatio. comitia. suffragia. favor. adsensus. ambitio. circumventio. popularitas. adfabilitas.

Aculeus et eculeus. stimulus. poena. supplicium. ultio. vindicta. animadversio. 35

N 26[v] *a v. 24*] 31 petitio toga candida M *p. 2* M[1] *p. 9* blanditiae M *p. 1* M[1] *p. 10* 32 fauor popularis M[1] *p. 10*

Aperit. recludit. reserat. pandit. patefacit.
A⌊. . . . . . .⌋ *
Abnegat. infitiatur. infitias it. abnuit. rennuit. contradicit. retractat. detrectat. reclamat. adoperit.
5 Adipisci. consequi. percipere.
Adoperit. vallat. integit. oppandit. obumbrat. vertit. obvolvit.
Accessio. lucrum. augmentum. adiectio. compendium.
Abditum. obscurum. occultum. latens. reconditum.
10 inumbratum. absconsum. abstrusum. caecum. involutum. opertum. obtectum.
Adulatur. blanditur. adsentatur. opitulatur. adservit. ancillatur. famulatur. subservit.
Accidit. evenit. emersit. actum est. conti[n]git. factum
15 est. gestum est.
Aperta. clara. lucida. manifesta. inlustrata. liquentia. plana. evidentia. perspicua. patefacta. apparentia. divulgata.
Ardor. cura. studium. cupiditas. instantia. assiduitas.
20 labor. industria.
Ad manum posita; in vicino; ante oculos; in prospectu; in proximo; in propinquo.
Adire. subire. expedire. efficere. extricare. explicare. perficere. perducere ad finem.
25 Adoriri. adsequi. adgredi. conari. audere. adspirare.
Adcelerat. adpropinquat. maturat. adproperat.
Altercatur. litigat. iurgat. verba facit. turbat. tumultuatur. disceptat. rixatur. insectatur. conpellit.

Bene. optime. recte. benigne. laute. belle. eximio.
30 unice. singulariter. ex optato. ex sententia. ex voluntate. prospere. secunde. feliciter.
Belua. fera. iumentum. asinus. ⟨sus⟩ luteus lutulentus plumbeus. vecors bestia.

N 26v] 2 *post* A⌊. . . . . . .⌋ *unum versiculum duarum fere vocum expedire non potui* 32 iumentum asinus (bestia *add.* M^1) sus luteus lutulentus M *p. 7* M^1 *p. 14* iumentum luteus asicius lutulentus N

Bonis ⟨rebus⟩; laetis; secundis; commodis; rectis; faustis; felicibus; prosperis; bene cedentibus.
Bonus. candidus. dexter. simplex. ingenuus.
Bellum civile; intestinum; domesticum.

Coacti. subacti. devicti. domiti. 5
Consentaneum. conveniens. congruens. coniunctum. conducibile.
Conpositum. conventum. conlatum. contextum. conexum. congregatum. constipatum. coacervatum. subditum. coniunctum. adhaerens. 10
Consumit. conficit. peragit. perficit. transigit.
Corium. tergus. tergum. pellis. tegumen.
Continuatio. pertinacia. perseverantia. labor. fortitudo. firmitas. pectus. obdurus animus; constans; confirmatus.
Curiosus. diligens. circumspectus. intentus. vigilans. 15 siccus. sobrius. sollicitus. attonitus.
Cunctari. dubitare. moras nectere. tergiversari. cavillari. retractare. deflectere. protrahere. causari.
Captat. adfectat. adtemptat. adpetit. aucupatur.
Conari. experiri. temptare. periculum facere. 20
Coercet. sentit. cohibet. continet animo. inhibet. ducit. frenat. ambit. conpescit. supprimit.
Credibile. probabile. verisimile.
Corruptor. famosus. adulter. obscenus. impudicus. incestus. vitiosus. probrosus. perditus. 25
Concupit. adpetit. adiecit oculos. oculos adfecit. advertit animum causae.
Conicio. intellego. inflammo.
Contaminatus. corruptus. inquinatus. pollutus. stupratus. vitiatus. effeminatus. foedosus. foedatus. deho- 30 nestatus.
Caterva. turba. globus. grex. multitudo. manus. latrocinium. numerus. factio. conventus. frequentia. ala. cuneus. falanx.

N 26^{v}] 1 Bonus laetus secundis N bonis rebus secundis M *p. 8* bonis foecundis M^{1} *p. 15* 21 sėntit N

Consors. compar. socius. particeps. collega. similis.
Certus sum. memini. recordor. cognovi. conperi. didici. accepi. persensi.
Comis. facilis. suavis. acceptus. dulcis. remissus. lau-
5 tus: indulgens. communis. humanus. iucundus. gratus. lepidus. affabilis.
Cognovi. perspexi. comperi. exquisivi. exploravi. investigavi.
Consumit. dissipat. dilapidat rem. lacerat rem. pro-
10 fundit. prodigit. perdit. haurit. devorat.
Conponit. contrahit. conlocat. colligit. conglutinat. comparat. consociat. copulat. congerit. congregat. |
Conectit. coacervat. constipat. ⌊. . . . . . .⌋. coaedificat. coniungit. coagulat. construit. constringit. convincit.
15 coagmentat. conquirit. congregat. condensat. constipat. conspissat.
Commonet. praecipit. praedicit. denuntiat.
Cautus. cordatus. sapiens. prudens. ingeniosus.
Confestim. continuo. ilico. ilicet. actutum. mox. quam
20 primum. protinus. in continenti. subito. repente. extemplo. e vestigio. ex inproviso.
Cessit. manus dedit. traditus est. obsessus est. destitit. finem fecit. superatus est. victus est. certamen reliquit. abiecit arma. succubuit. sub iugum missus.
25 Calcatus. spretus. contemptus. abiectus. depressus animo. fastidio habitus. posthabitus.
Confusus. obscurus. indiscretus. inconditus. inconpositus. indigestus.
Contemplatur. aspicit. conspicit. conspicatur. con-
30 siderat. intuetur. cernit. videt. oculis subicit.
Campus. contio. comitia. honores. dignitates. suffragia. tabellae. decreta.
Cognita. inventa. conperta. explorata. exquisita. indagata. investigata.

N 27r *a v. 13*] 13 *unam vocem septem fere litterarum expedire non potui* coaedificat] *incertum*

Conburitur. concrematur. igni infertur. rogo imponitur. effertur. funeratur. humatur. sepelitur. in fossa ponitur. funeratur. exequias it. iusta facit. funus producit.

Cineres. ossa. reliquiae. manes. inferi. animae. umbrae. larvae. simulacra. 5

Culmen. cacumen. vertex. fastigium.

Corruptum. vitiatum. pollutum. attaminatum. violatum. profanatum. inquinatum. foedatum. deturpatum. dehonestatum. 10

Conlaudat. extollit. comprobat. fert laudibus. magnificat.

Caenum. limus. vorago. charybdis. profundum.

Cognoscere. perspicere. speculari. indagare. eruere. in medium protrahere. 15

Commissum. creditum. in manu traditum.

Confessus. convictus. damnatus. iudicatus. reus. detentus. punitus. supplicio adflictus. relegatus. deportatus. devinctus.

Cessare. silere. desinere. quiescere. cavere. declinare. 20 vitare. supterfugere. cunctari. causari. tergiversari. cavillari.

Collatio. conparatio. certatio. certamen. contentio. animositas. coetus. impetus. inruptio.

Cultus. vestitus. habitus. 25

Comes. satelles. intimus. minister. cliens. domesticus. adiutor. famulus. adiunctus. additus. adsumptus. adhibitus. cotidianus conviva. convictor. contubernalis.

Cunctatur. haesitat. dubitat. trepidat. titubat. vacillat. nutat. aestuat. fluctuat. incertus est. suspensus est. pendet. 30

Caligo. nubes. nebula. sublustrum. obscuritas.

Conticere. obire. occumbere. vim vitae suae adferre. vitam finire. de se ipso statuere. supplicium capere. poenas exigere.

N 27[r]] 5 Cineres] *nova series in* N *non designatur* 27 aduinctus] N

Consulit. quaerit. inquirit. percontatur. sciscitatur. interrogat.

Cogitat. communicat. deliberat. confert consilium. requirit sententiam; refert. censet. statuit. suadet. monet. 5 hortatur. consilium dat.

Criminatur. obicit. arguit. incusat. instimulat. incitat. lacessit. expostulat.

Commemorat. testatur. narrat. divulgat. castigat. obiurgat. corripit. emendat. corrigit. monet. docet. prae- 10 dicat. praecanit. silentio indicat. loquitur. vetat. denuntiat.

Contemplatus. percontatus. examinatus. rimatus. scrutatus.

Causa. controversia. lis. quaestio. contentio.

15 Cognitio. iudicium. disceptatio.

Clausulae. muri. claustra. obices. obseriae̅. obscriptiae. oppositio. obstrusio.

Direptum. dispulsum. disiectum. dimotum. diductum. dispersum. disseptum. discretum. disclusum. divisum. 20 divulsum. distructum. disturbatum. separatum. secretum. abstractum.

Dives. locuples. copiosus. opulentus. abundans. affluens.

Dissimile. dispar. differens. diversum. discrepans. dis- 25 sonum. discors. discretum. alienum. varium. abhorrens. disiunctum. inaequale.

Dux. auctor. princeps. suasor. impulsor. hortator. concitator. turbator. instinctor. insimulator. vultuosus. turbulentus. tumultuosus. inquietus. rerum novarum 30 cupidus. conspirans. inimicus otii vel otio. hostis bonorum. quietis vel quieti adversarius.

Doctores. praeceptores. magistri.

Destinat. designat. contendit.

N 27r] 14 controuersia M *p. 13* M[1] *p. 21* controuersio N 16 obseriae̅ obscriptiae] *quid sibi velint nescio* 19 disclusum] disculsum N

Dissimulat. avertitur. aspernatur. indormit. fastidit. neglegit. spernit. despicit. contempnit.
Ductus aquae; iter; cursus.
Dubium. pendens. incertum. anceps. ambiguum. litigiosum. controversiosum. 5
Doctus. litteratus. studiosus. eruditus. peritus.
Desipit. delirat. alienatur. aliena loquitur.
Donat. honorat. munerat. praemio adficit. prosequitur dictis.
Delet. exscindit. solo aequat. prosternit. ad planum 10 deducit. in potestatem redigit.
Dicto audiens. auscultans. obtemperans. obsequens. morem gerens. imperio parens. iussioni satis faciens.
Deforme. informe. foedum. indecens. tetrum. indecorum. turpe. horrens. flagitiosum. incultum. incomp- 15 tum. inhonestum. enorme. inaequale. pudens. erubescens. monstrum. portentum. prodigium. ostentum.
Depugnat. debellat.
Durat. permanet. perseverat. perstat. tolerat. expugnat. excindit. cupit. prosternit. diruit. ad solum deducit. 20
Docimentum. exemplar. exemplum.
Demeretur. promeretur. obligat. benefacit. operam dat. init gratiam. conciliat fidem amico. custodit. delectat. iuvat.
Dissimile. discors. varium. discretum. 25
Dudum. iam dudum. pridem. olim. nuper. aliquando. quondam.
Dissipat. discindit. dispertit. diffidit. dispersit. disrupit. divellit. discingit. discerpit. definit. dividit. determinat. distribuit. modum inponit. partitur. separat. rapit. sedat. 30 dirimit. distinguit. conpescit. disiungit. cohibet. secernit. segregat. seiungit.
Damnum. detrimentum. iactura. deminutio.
Discludit. excludit. disturbat. dissicit. diverberat. diffidit. desperat. despondet. deficit. 35

N 27[r]] 35 despondit N

Difficilis. morosus. fastidiosus. querulus. suspicax. suspitiosus.

Dedunt se. arma tradunt. signis cedunt. succumbunt.

Dignitas. honos. * * magnitudo. fastigium. splendor. 5 nitor. fulgor. claritas. gloria. decus. laus. honestas. columen. fama. opinio. celebritas. nomen.

Domi. in urbe. in patria. in civitate. in moenibus. apud sedes. apud lares.

Dat. donat. tribuit. concedit. largitur. gratificatur. im- 10 pertit. accommodat.

Desinunt. deserunt. desistunt. deficiunt. desciscunt. derelinquunt.

Defendit. diluit. purgat. confirmat.

Dissolvit. infirmat.

15 Durum. rigidum. resistens. renitens. repugnans.

Devertit. declinat. devitat. deflectit. derivat.

Domus. sedes. penates. aedes. sacra. arae. penetralia. foci. lares. di penates. di patrii. tectum. limen. parietes domestici. gens. genus. locus. familia. origo. stirps. cu- 20 nae. cunabula. soboles. proles. progenies. propago.

Dilucida. evidentia. obviam occurrentia. clara. perspicua. in promptu posita. manifesta.

Delet. prosternit. fundit. * *. |

Dolenter. aegre. acerbe. indigne. moleste. graviter. 25 iniquo animo.

Docet. exponit. instruit. demonstrat. probat. indicat. declarat. aperit. ostendit. palam facit. patefacit. colligit. enodat. expedit. explicat. extricat. exsequitur. ad purum redigit; ad limpidum; ad liquidum.

30 Disertus. eloquens. facundus. praestans.

Divinitus. caelitus.

Dixit. promulgavit. provulgavit. exposuit. resolvit. rettulit. narravit. indicavit. prodidit. elocutus est. effatus est. orsus est. disseruit. disputavit. verba fecit. recitavit.

N 27ʳ *a v. 24*] 4 *post* honos *duae fere voces evanuerunt* 19 gens — 20 propago *tamquam nova series scripta sunt in* N 23 *post* fundit *duae vel tres voces evanuerunt*

contionatus est. sermonem habuit. orationem habuit. declamavit. peroravit.

Deversus. pravus. perversus. enormis. protervus.

Defendit. tuetur.

Domuit. contudit. fregit. coercuit. conpressit. conpescuit. cohibuit. subegit. sub iugum misit. sub legem misit. sub dicionem reddidit. sub ius redegit. in potestatem deduxit; in condicionem. leges posuit. condiciones dedit. imperium donavit.

Delicatum. tenerum. lautum. molle. fluxum.

Divine. praeclare. egregie. excellenter. magne. magnifice. honorifice. * * honestissime. ⌊. . . . .⌋o. insigniter. nobiliter. supra laudem. supra admirationem.

Edit. est. comedit. vorat. devorat. mandit. potat. ebibit. abligurrit. depascitur.

Expedit. utile est. conducit. adiuvat. prodest. pro re est. remedio est. in rem facit.

Excusat. extenuat. deprecatur. veniam petit.

Effrenatus. inmodicus. inpotens. insolens. violentus. inmoderatus. petulans. procax. temerarius. inconsultus. praeceps. profligatus. profusus. perditus. prodigus. sumptuosus.

Evertit. spoliavit. nudavit. exuit. privavit. eripuit. abstulit. orbavit. desolavit. viduavit.

Evenit. accidit. contigit. fors tulit. factum est. forte accidit.

Emit. coemit. mercatur. parat. conparat. commercatur. nundinatur. negotiatur. adipiscitur. consequitur. cupit. sectatur. adpetit. adfectat. desiderat. concupiscit.

Egreditur. exit. proficiscitur. pergit. contendit. iter contendit. iter facit. meat. propositum derigit.

Exul. extorrens. exterminatus. relegatus. deportatus.

Edicit. denuntiat. praecipit. praedicit. iubet. imperat.

N 27^{v}] 5 fregit M *p. 16* regit N 9 imperium imposuit M *p. 17* 10 melle N 12 *post* honorifice *duae fere voces evanuerunt* 30 pergit *scripsi* (perrexit M *p. 22)* regit N 32 extorris M *p. 21* M^1 *p. 27*

Excindit. evertit. amovet. excludit. evellit. eximit. extrahit. sollicitat. prosternit. dividit. devertit. eruit. funditus eruit. radicitus eripuit.

Erravit. secus fecit. temere fecit. ignare fecit. perperam fecit. falsus fecit. lapsus fecit. peccavit. deliquit. secus commisit.

Ephemerides. rationes. diurni. tabulae. codices. libri.

Eximia. rara. unica. singularia.

Egens. egestuosus. nudus. inops. pauper. mendicus. nullius patriae. sine substantia.

Exturbat. excutit. expellit. amovet. extrahit. detrahit.

Formosa. eximia. decora. pulchra. optima. egregia. speciosa. honesta. antecellentia. praestantia.

Ferox. asper. durus. torvus. inmitis. acer. acerbus. inmanis. impius. inhumanus. inclemens. ferus. efferatus. saevus. silvester. indomitus. taeter. horrendus. barbarus. trux. truculentus. inplacabilis. inexorabilis.

Flexum. curvum. pandum. pravum. perversum. sinuosum. amputatum. decurtatum. praecisum.

Facies. species. os. figura oris. typus. fucus. liniamenta. aspectus. vultus.

Forte. fortuna. exactio (?). debili casu. fortuitu. eventu. exitu. fatali momento.

Fidens. confisus. elatus. fiducia actus. praesumens. exultans. animis plenus. spe captus. voto adductus.

Frenus. frenum.

Ferae. bestiae. quadrupedes. animalia. mutae. beluae. armenta. greges. ovilia. pecudes. pecora.

Flatus. aura. ventus. spiritus.

Faenus. usura.

Fauces. angustiae. firmamentum. robor. vires. vastitas.

Fel. bilis. virus. venenum. aconita.

Foris. ostium. fores. ostia. ianuae. valvae. fenestrae.

N 27[v]] 17 inplacabilis. inexorabilis *in* N *post* 19 praecisum *posita huc revocavi* 20. 21 *cf. p.* 425, 25

aula. limen. cardines. aditus. antrum. atrium. introitus. vestibulum. caulae. saepes. septa.

Fugitat. occultat se. potestatem sui non facit. delitescit. latebris continetur.

Fingit. simulat. mentitur. testem facit. comminiscitur. 5 dolum struit.

Fontes. putei. lacus. latices. stagna. paludes. scatebrae. cisternae.

Fornix. spumex. lupanar. speleum. spelunca. specus. specula. spetillum [spetillum]. cautex. saxa. charybdis. 10 latebra.

Ferrum. ferramenta. telum. spatha. mucro. ensis. gladius. pugio. sica. lancea. sparus. verutum. verum. hasta. contus. venabulu⟨m⟩.

Fortis. audens. robustus. validus. viriosus. audax. con- 15 stans. temerarius.

Fortitudo. gravitas. magnitudo. firmitas. valetudo. robur. vis animi. virtus. constantia. lacerti. vires. nervi.

Firmum. stabile. fidele. certum. ratum.

Fixum. inmobile. inmutabile. inretractabile. 20

Fors. fortuna. genius. fatum. sors. genesis. eventus.

Ferrum. ferramentum. mucro. acinaces. spatha. hemispatha. ⟨h⟩emisicum. fuscina. tridens. pomplia(?). telum. iaculum. gaesum. pilum.

Forma. facies. effigies. os. fucus. liniamenta. imago. 25 exemplar. status.

Facinus. flagitium. maleficium. scelus. nefas. piaculum.

Fruges. triticum. frumenta. copiae. annona. utensilia. res frumentaria. 30

Fastidit. gravatur. repellit. despicit. aspernatur. contempnit. respuit. reicit. recusat. repudiat. refutat.

Fundus. praedium. rus. ager. suburbanum. villa. vicus. pagus. conciliabulum.

N 27^{v}] 3 flagitat N 10 spetillum spetillum(?) N 12 Ferrum *ante* fornix *v. 9 positum huc transposui, cf. v. 22* 24 caesum N

Frustra. incassum. nequaquam. inane. supervacuo. sine causa.

Frustum carnis. crustum. panificium. pars. portio.

Fert. suffert. patitur. perfert. sustinet. sinit. tolerat. 5 durat. permanet. perseverat.

Fletus. conploratus. lacrimae. lamentatio. maeror. tristitia. gemitus. planctus. singultus. ululatus. heiulatus.

Fallit. inlicit. decipit. frustratur. deludit. ludificat.

Fallacia. mendacia. inlecebrae. fraudes. astutiae. doli. 10 neces. insidiae.

Furiosus. insanus. timens. demens.

Fragores caeli. tonitrua. fulgura. fulmina. coruscatio.

Facultas. copia. potestas. condicio. occasio. tempus. locus. opportunitas.

15 Fervet. flagrat. ardet. uritur. aestuat.

Fallax. pellax. mendax. fictor. simulator. commentator.

Frequenter. saepe. saepius. saepissime. saepenumero. crebro. subinde. identidem. continenter. adsidue. spisse.

20 Gaudium. laetitia. hilaritas. voluptas animi; corporis. lusus. gestus. iocus. risus. lascivia. exultatio. triumphus.

Gracilis. exilis. tenuis. macer. exiguus.

Grande. amplum. magnum. abruptum. immane. vastum. barbarum.

25 Gradu. ordine. officio. fastigio. honore. potestate.

Grassator. accusator. raptor. praedo. * bellum agit. proelium gerit. |

⌊. . . . . .⌋. ⌊. . .⌋tatur. def⌊. . . .⌋. ex⌊. . . .⌋. alget. friget. riget. tremit. stupet.

30 Gignit. generat. ⌊. . . . .⌋. procreat. gliscit. crescit. alit. nutrit. educit. imbuit.

Gens. proles. soboles. propago. progenies.

Gratus. suavis. iucundus.

Gratia. voluptas. delectatio.

N 28^r *a v. 28*] 21 gestus animi M *p. 27* M^1 *p. 34*   26 *ab* bellum a. *incipit nova series cuius initium periit*

Honor. honos. nobilitas. dignitas. nomen. splendor. auctoritas. honestas. amplitudo. claritas. claritudo. magnitudo. maiestas.

Humilis. ignobilis. ignotus. obscurus. sordidus. genere abiectus. contempti nominis. 5

Honores. dignitates.

Humus. terra. tellus. solum. regio. territorium.

Haurit. sorbet. vorat. devorat.

Herba. pabulum. germen. gramen. cespes. faenum. pastio. muscus. 10

Homicida. latro. parricida. percussor. sicarius. gladiator. gladiarius. sanguinarius.

Historiae. annales. libri. commentarii. litterae. scrinia. veterum commentaria. digestorum scripta.

Haruspices. harioli. sortilegi. fanatici. augures. coniectores. chaldaei. mathematici. futurarum rerum praescii. 15

Humile. depressum. iacen⟨s⟩. inglorium.

Horrenda. timenda. verenda. cavenda. metuenda. vitanda. 20

Invictus. insuperabilis. inecsuperabilis.

In discrimine. in periculo. in ancipiti. in dubio. in incerto.

Ingens. inmanis. inmodicus. abruptus. nimius. infinitus. profundus. 25

Innotuit. increbruit. inveteravit. invaluit.

Incendit. inflammavit. inarsit.

In convivio. [exta. hostia. victimae.] inter epulas. inter cibos. in vino. inter pocula. inter cenam.

Ineptus. insulsus. absurdus. abhorrens. 30

Incidit. incurrit. inruit. inpegit. inhaesit. prolapsus est. praecipitavit.

Insidiae. doli. fraudes. inlecebrae. plagae. retia. casses. cassiunculi. captio. decipula. laquei. indago. investigatio. 35

N 28r] 28 *delevi ut aliunde intrusa* 30 insulsus] inlusus N

Invadunt. instant. urguent. premunt. adoriuntur. adnituntur. adgrediuntur. invehuntur. impetum faciunt. inferunt se. inpressionem faciunt. perurguent. incumbunt. inmergunt se in arma.

5 Incontrarius. invalidus. insufficiens. inpotens. inbecillus.

Ignoscit. concedit. condonat. veniam dat. indulget. poenam remittit. liberat metu. gratiam facit.

Inermis. nudus. destitutus. desertus. inops animi. 10 egens auxilii. egens luxu.

Intermissio. intervallum. intercapedo. spatium dierum.

Invehitur. increpat. incusat. queritur. expostulat. exorat. exposcit. flagitat. repetit. reposcit.

Invehi. incursare. increpare. lacessere. maledicere. 15 criminari. contumeliam facere. conviciari. convicia ingerere. opprobrium inducere. vitium adscribere. culpam addere. probra iactare. insultare. existimationi detrahere. de fama secus dicere.

Insectat. exprobrat. convicia dicit. conviciatur. probra 20 obicit. criminatur. crimen obiectat. in vitam dicit. in mores dicit. detrahit famae. obtrectat laudi. maledictis provocat. contumeliis lacessit. iurgiis instigat.

Incertus. dubius. haesitans. suspensus. fluctuans. stupens.

25 In dubium abducens. in discrimen; in periculum; in anceps; in ambiguum; ad infimum; in praeceps; in incertum devocans.

Invisa. infensa. infesta. inplacata. inquieta. suspecta. infida. inpacata. intuta. hostilia. formidulosa. metuenda. 30 inhospita.

Insipiens. vanus. vecors. fatuus. socors.

Incultum. desertum. desolatum. destitutum.

Infame. criminosum. suspectum. famosum. suspitiosum. invidiosum.

35 In conspectu. sub oculis. in ore. coram testibus.

N 28r]

In collem deducti. convocati. congregati in campo.
Iterum. rursus. denuo. demum. de integro. secundo loco. deinceps. dehinc. deinde. protinus. post. postea. postremo.
Inopia. fames. egestas. inedia. penuria. paupertas. 5
Imminet. instat. inpendet. supra caput est.
Iners. ignavus. inimicus. infestus. contrarius. adversarius.
Invidia. livor. obtrectatio. detractatio. malivolentia. aemulatio. 10
Inserit se. interponit. infulcit. inmergit. inmittit. inmiscet. addit. conciliat. adiungit. offert. insinuat. intimat. applicat.
Inventus. repertus. investigatus. indagatus.
Iurgatur. litigatur. altercatur. disceptatur. rixatur. ver- 15 berator. compellator.
Insecutor. persecutor. peremptor. perditor.
Iudicat. decernit. statuit. interloquitur. pronuntiat. fert sententiam.
Internuntius. interpres. medius. sequester. arbiter. 20 intercessor. pacificator. auctor concordiae.
Inruere. incumbere. pergere. tendere.
In primis. in prima acie. inter primos. inter priores. inter prima signa.
In conspectu. in ore. in vultu. sub oculis. 25
Inpulsor. ⟨con⟩citator. hortator. turbator. seditiosus. inquietus. tumultuosus. turbulentus. malus civis. perniciosus. inimicus bonorum. nocens. hostis bonorum. sons. noxius.
Instaurat. innovat. renovat. sufficit. substituit. suppa- 30 rat. iterat. repetit. redintegrat. ex integro facit.
Imitatur. depingit. adsimulat. adumbrat. exprimit. reddit. repraesentat. veritati concertat.
Insitum. innatum. ingenitum. insimulatum. ingenera-

N 28r] 15 uerberator. compellator] *ad sequentem seriem pertinere videntur* 26 *add.* M *p. 35* M[1] *p. 42* 34 insimulatum] *an* insinuatum?

tum. nativum. naturale. infucatum. infixum. coniunctum. haerens. inmobile.

Ingenium. natura. mores. specimen. indoles animi. |

Inmane. atrox. acerbum. indignum. grave. saevum.
5 audax. infelix. miserandum. horribile. nefandum. inane. inevitabile. dolendum. silendum. reticendum. cruentum. luctuosum. calamitosum. flebile. triste. lugubre. maestum. funestum. lacrimosum. periculosum. exitiosum. pestiferum. perniciosum. ominosum.

10 Interest mea. refert mea. ad me attinet. pertinet ad me. mea res agitur.

Inclinat. propendit. procurrit. instat. captat. inhiat. adsectat. inminet. petit. aucupatur. factum ostentat. ventilat. prae se fert. gloriatur.

15 Iracundia. indignatio. cogitatio animi, item accensio.

Insidiae. doli. fraus. astutia. calliditas. captio. tergiversatio.

Inconditi. inconpositi. inornati. incompti. indispositi. inordinati. turbati. permixti. dispersi. indigesti.

20 Infixus. inhaerens. inmobilis.

Infitiatur. abnuit. negat. renuit. resistit. contradicit.

Inductio. infestatio. involstatio (?). petelae (?). artificium. praestigiae. fuci. fallaciae. inlecebrae. civiles orationes.

Inique. iniuste. indigne. iniuriose. inpotenter. vafre.
25 libidinose. inaequaliter.

Inconveniens. instans. incongruum.

Insidiari. dolum praetendere. seducere. decipere. subigere iudicio. in potestatem redigere. inducere. inplicare. incestare. inretire. convenire. fallere. circumscribere. ob-
30 repere. decipere. in fraudem inducere.

In contemptu habet. despicit. spernit. fastidit. contempnit. pro nihilo habet.

Inquirit. cognoscit. speculatur. rimatur. eruit. in medium protrahit.

N 28v *a v. 4*] 2 inhaerens M *p. 34* M¹ *p. 43; cf. v 20* 18. 19 *cf.* p. 431, 30 23 ciuiles] cibi es N 25 libidinose M *p. 34* M¹ *p. 43* ludinose N

Increvit. invaluit. insolevit. inolevit. adolevit. corroboravit.
Infulae. tenuiae. vittae. diademata. taeniae.
Imperium. regnum. honos. potestas. dominatus. dominatio. potentia. 5
In loco oportuno. in tempore. ad certum. ad libram.
Invicem. in ordinem. communiter. vicissim. pariter. pari modo. pari ope. pari iunctu. pari placito. pari consensu.
Inpudicus. incestus. spurcus. infamis. inmundus.
Interficit. interimit. confodit. conficit. perimit. occidit. 10 necat. obtruncat. iugulat. adfligit. exanimat. immolat. litat. mactat. victimat. sacrificat. adolet.
Inpudens. inverecundus. inmodestus. improbus. inreverens. inhonestus.
Industrius. laboriosus. adsiduus. instans. frequens. 15 efficax. experiens. docilis. perseverans.
Impiger. agilis. velox. navus. vegetus. sollers. celer. pernix. citus. festinans. properans.
Inprudens. indoctus. rudis. ignarus. incomptus. incultus. horridus. sordidus. abiectus. despectus. taeter. 20
Ignavus. socors. vecors. tardus. cessator. piger. segnis. lentus. deses. stultus. desidiosus.
Indigens. inops. sterilis. infecundus. infructuosus.
Ius. privilegium. pontificium. prorostuum.
Inconstans. varius. diversus. deliberator. cunctator. 25 mutabilis.
Iurgia. lites. maledicta. probra. convicia. iniuriae. contumeliae. altercationes. simultates. dissensiones. contentiones. disceptiones. amaritudo linguae. acerbitas.
Incompti. inornati. neglecti. 30
Interit. obit. occidit. perit. exspiravit. extinctus est. decessit. occubuit. [extinctus est.] defunctus est. rebus humanis excessit. vita excessit. e vita decessit. privatus ⟨est⟩ luce. animam reddidit.

N 28^{v}] 1 inualuit] inuoluit N 3 tenuiae(?)] tenae *supra* n *additis* ui N 9 incestus] inc̄tus (*h. e.* incertus) N 24 prorostuum] *cf. p. 447, 1* 34 *add.* M *p. 33* M^{1} *p. 41*

In vobis est. in vestris est. in vestra dicione. in vestra est potestate positum. in vestro arbitrio. in vestro iudicio. in vestro nutu. in vestra voluntate.

Incolumis. sanus. integer. intactus. inlibatus. invio-
5 latus. inviolabilis.

Ira resedit. restincta est. refrixit. consenuit. elanguit. exspiravit. desedit. placata est. mitigata est. sopita est. abolita est. deleta est.

Ignarus. inscius. inprudens. expers.

10 In serum. in vesperum. in occasum solis. adveniente nocte. primis tenebris. luce deficiente. vesperi. incedente sole; decedente.

⟨Lepos⟩. hilaritas. urbanitas. facetiae. comitas. festivitas. affabilitas. venustas. elegantia.

15 Loquax. verbosus. garrulus. solutus. odiosus. inmodicus. molestus. iniucundus. ingratus. gravis. onerosus.

Luxuriosus. prodigus. ganeo. profusus. sumptuosus. nepos. erogator. helluo. vorax. gurges. vorago. charybdis. barathrum. laberi⌊. . . .⌋. abliguriens.

20 Lenis. placidus. mansuetus. mitis. quietus. misericors. pacatus. affabilis. demens. tranquillus. maturus. moderatus. tractabilis. gravis. sedatus.

Laxamentum. requies. respiramentum. spatium. intervallum. | intermissio. intercapedo.

25 Largus. liberalis. prolixus. indulgens. donator. benivolus. beneficus. munificus. benignus.

Large. largiter. copiose. cumulate. valde. satis. abunde. super. nimium. adfatim. uberrime. abundanter.

Lumen. ornamentum. columen. culmen. decus. fasti-
30 gium. gloria. laus. claritas. claritudo. praesidium.

Licet. licitum est. lubet. liberum est. tutum est. integrum est. datur. tribuitur. praestatur. conceditur. remittitur. inpune est. sine fraude est.

N 29^r *a v. 24*] 13 *addidi ex* M *p. 36* M^1 *p. 46* 27 ualde abunde (sat *add.* M^1) satis superque M *p. 37* M^1 *p. 45* 29 lumen ornamentum M *p. 37* M^1 *p. 47* limen armamentum N 31 lubet] lucet N

Lucrum. compendium. emolumentum. accessio. incrementum. collabum. usura. faenus. fructus. merces. reditus. vectigal. quaestus.

Liberalium litterarum sive artium honestarum; ingenuarum; nobilium. 5

* patrium. generosum.

Lascivus. procax. hilaris. petulans.

Leges. pactiones. accessiones.

Leve. tenue. subtile. parum. modicum. invalidum. exiguum. inbecillum. infirmum. 10

Labat. titubat. vacillat. haesitat. trepidat. nutat. in ancipiti est. aestuat. dubitat. incertus est. captatur. fluctuatur.

Lacessere. insectari. provocare. inritare. exagitare. labefactare. convellere. concutere. subvertere. eruere. 15 eicere. abigere. removere. loco pellere.

Locat. munit. vallat. circumdat. succumbit.

Librat. vibrat telum. telum crispat. intendit arcum.

Lis. rixa. iurgium. certamen. dimicatio. simultas. insectatio. disceptatio. dissensio. contentio. controversia. 20

Lues. tabes. labes. exitium. calamitas. clades. pestis. pestilentia. pernicies.

Magnus. robustus. vastus. procerus. longus. altus.

Munera. onera. munia. curae. officia. servitia.

Munera. dona. honores. praemia. fructus. faenora. 25 emolumenta. usurae. mercedes. pensitationes. tributa. pecunia. pretia. largitiones.

Molle. delicatum. tenerum. lepidum. amoenum. fluxum. solutum. lautum.

Munitionem. munimenta. oppida. castella. muri. arces. 30 moenia. editi colles.

Morari. cunctari. impedire. decipere. frustrari. calumniari. cavillari. causari. tergiversari. eludere.

N 29[r]] 6 *lacunam statui qua vox exhausta est ab l littera incipiens et idem fere significans quod* patrium *vel* generosum 30 oppida *corr. ex* opera N 31 aditi N 32 impediri N

Morte. obitu. interitu. die supremo; ultimo; novissimo. die fatali. ad filum; ad cardinem; ad finem vitae.

Maturat. praesentat. accelerat.

Minuit. demit. adimit. delibat. mutilat. profanat. de-
5 cutit. decerpit. decurtat. decidit. detrahit. derogat.

Monimenta publica. annales. historiae. libri veteres. scrinia antiqua.

Mutuo. vicibus. invicem. vicissim. alternis.

Mane. primo mane. matutino. lucis ortu. diluculo.
10 albescente die. sub aurora. ante lucem.

Maior natu. senior. grandis natu. magno natu. longaevus. grandaevus. anilis aetatis. annosus. gravis aetate. confectus aetate. exactae aetatis. decursae aetatis. effetae aetatis, senilis.

15 Maiores. senes. patres. genitores. antiqui. prisci. veteres.

Mare. aequor. salum. pontus. pelagus. profundum. litus. vadum. aestus. gurges. unda.

Male accipit. angit. torquet. cruciat. urget. premit. urit. pungit. stimulat. sollicitat. verberat. caedit. fla-
20 gellat.

Maeror. luctus. maestitia animi. gemitus. sollicitudo. aegritudo. tristitia. angor. anxietas. cura. confusio mentis.

Maledicus. insectator. contumeliosus. calumniosus. conviciator. iniuriosus. inreverens. inverecundus. in-
25 pudicus.

Miseriae. aerumnae. clades. calamitates. infelicitates. infortunium. casus adversi. casus contrarii.

Mercede. pretio. auctoramento. praemio. honore. largitione. munere. aere. dono. nummis. pecunia.

30 Mulcet. lenit. placat. mitigat. temperat. exorat.

Maxime. praecipue. egregie. eximie. summe. prime. unice. singulariter. super alia. praeter alia.

Maledicus. existimator. detrectator. lividus. invidus. obtrectator. invisor. inrisor.

35 Mordet. vellit. laniat. rodit. vellicat. carpit. laedit. lacerat. nocet. vexat.

N 29r] 14 effetae *scripsi* effectu N

Mersae. depressae. obrutae. pessum datae. haustae naufragio; adflictae.
Mos. natura. ingenium. institutum. propositum.
Mens. sensus. animus. ratio. consilium. sententia. iudicium. voluntas. placitum. examen. tractatus. per- 5 pensio.
Multat. quassat. caedit. tundit. battit. pulsat. verberat. ferit. percutit.
Malignitas. livor. invidia. aemulatio. obtrectatio. rivalitas. 10
Mediocris. medius. temperatus. mollis. lenis. suavis. iucundus. gratus. acceptus.

Nominatim. proprie. privatim. singillatim. viritim. specialiter. personaliter. unicuique.
Novissimus. ultimus. extremus. postremus. supremus. 15
Nimirum. profecto. scilicet. plane. sane. vere. certe. utique. videlicet. procul dubio.
Nihil pensi habens; nihil sancti. nihil reputans. nihil magni faciens. pro nihilo omnia ducens. deos et numina contemnens. divina humanaque spernens. 20
Nocet. laedit. obest. malo est. detrimento est. obstat. officit.
Nobilis. magnae famae. nominis antiqui. opinionis vetustae. laudis priscae.
Nititur. obnititur. luctatur. laborat. dat operam. in- 25 cumbit. studet. instat. id agit. urguet. artat. cogit. conpellit. gestat. aestuat. satis agit. suadet. sudat.
Nuntiat. fert. ait. narrat. adportat.
Nocens. sons. noxius. impius. maleficus. sceleratus. immanis. facinorosus. flagitiosus. infandus. exsecratus. 30
Nutat. labat. vacillat. titubat. labefacit. labitur. labefactat. in ancipiti est.
Nemo. nullus. <n>ullus quisquam.

Opes. praemia. * * * * aerarium. facultates. bona.

N 29^{r}] 34 *quattuor voces expediri non potuerunt*

fortunae. census. substantiae. patrimonium. res. peculium. calendarium. res privata. res familiaris. res domestica.

Obvius fit. occurit. ad tempus ⟨est⟩; ad diem; ad
5 constitutum.

Opperitur. exspectat. permanet. sustinet.

Obstans. obpositum. officiens. obsistens. inpedimentum. obiectum.

Omnes mortales. omnes homines; gentes; populi;
10 civitates.

Operae. reditus. faenus. quaestus. vectigalia. fructus. usurae. mercedes.

Obnoxius. obstrictus. obligatus. deditus. devotus. dicatus.

15 Omitto. praetereo. reticeo. sileo. silesco. supersedeo. dissimulo.

Obprobrium. dedecus. vitium. turpitudo. macula. labes. nota. foramen.

Obesus. pinguis. crassus. plenus. distentus. refertus.
20 saginatus. corpulentus.

Opacum. amoenum. delicatum. frondosum. nemorosum. contectum. consitum. coopertum.

Obturbat. obloquitur. obstrepit. oblatrat. obmurmurat.

Orbatus. privatus. nudatus. spoliatus. exutus. evolu-
25 tus. eversus. naufragus.

Omni ope. omni vi; virtute; modo; arte; cura; ratione; consilio; vigilantia.

Officia. obsequia. merita. gratiae. beneficia. bona. munera. virtutes. praemia. laudes. tituli. res gestae. facta
30 fortia. gratiae ⌊....⌋. nobiles.

O⌊.......⌋. necati. occisi. * * *. |

N 29^{r}] 4 *addidi ex* M[1] *p. 54* 19 refertus] refectus N; *cf. p. 441, 21* 23 obstrepit M *p. 46* M[1] *p. 54* obserpit N 31 *post* occisi *tres voces legi non potuerunt. in margine inferiore folii 29*^{v} *haec adscripta sunt:* q̄d (i) operis sarcinae oneris molis impedimenti. q̄ sugus absolans (*sic*) obtusus hebes brutus frigidus stupidus stultus stolidus: *quae quo pertineant nescio*

Obtrectator. aemulator. invidus. malignus. putidus. plumbeus. avidus. rubigo. rubiginosus. obluctans. obstinatus. pertinax. difficilis. durus. rigidus. praefractus. inmobilis. inrevocabilis.

Obiurgat. inflat. iniuriat. inputat. suscenset. culpat. 5 adscribit. vitio dat.

Orator. auctor. tutor. defensor. causidicus. advocatus. patronus. vir praestans.

Obsequens. oboediens. auscultans. dicto audiens. morem gerens. morigerus. 10

Ortus. oriundus. editus. progenitus. natus. procreatus. orsus.

Stamen. filum. ora. lineamenta. exemplaria. effigies. imagines. vultus.

Oblitterat. obsoletat. exterminat. debilitat. delet. 15 liturat. mutilat. imminuit.

Operosum. inaccessum. arduum. insuperabile. difficile. excelsum. altum. laboriosum.

Oppositum. officiens. obsistens. obstans. obnitens. obnixum. inimicum. infensum. infestum. inpediens. re- 20 sistens. retinens. reluctans. repugnans. adversum. aemulum. contrarium. rennuens.

Officium. actus. procuratio. administratio.

Orat. obsecrat. rogat. petit. poscit. deprecatur.

Otiose. tarde. sensim. sine festinatione. cautim. pe- 25 detemptim. lente. commode. leviter.

Petulans. protervus. procax. pervicax. insolens. insectator. invidiosus. violentus. maledicus. contumeliosus. conviciator.

Passim. indiscrete. vulgo. promiscue. confuse. 30

Pone. retro. post. a tergo. a dorso.

Petit. poscit. postulat. exigit.

Prima. prisca. vetera. antiqua. olitana. vetusta.

Partim. particulatim. membratim. articulatim. gene-

N 29^v *a v. 1*]

ratim. gradatim. paulatim. minutatim. pedetemtim. per numeros. per partes.

Pronus. facilis. promptus. proclivis. animatus. expeditus. paratus. voluntarius.

5 Prolixus. profluens. praestans. abundans. copiosus. largus. liberalis. opulentus. indulgens.

Politus. comptus. limatus. tersus. mundatus. elegans. lautus. lotus.

Praebet. exhibet. suggerit. sumministrat. suppeditat.

10 Prope. procul. propter. iuxta. circa. circum. comminus. procul. longe. eminus. ex intervallo. e diverso.

Proditum. traditum. provulgatum. factum. usitatum. inveteratum.

Pudor. rubor. verecundia. probitas. modestia. con-
15 tinentia.

Propterea. idcirco. eo. ideo. ex hoc ipso. ob eam rem. quapropter. hac de re.

Prolatat. protrahit. prorogat. procrastinat. differt.

Praeceps. praecupidus. praerapidus. praecox. pernix.
20 praematurus. fervidus. imminens. instantissimus. incumbens.

Poena. supplicium. ultio. vindicta. damnum. animadversio.

Primo. initio. iam pridem. principio. exordio. prim-
25 ordio. ab origine.

Prorsum. omnino. ex tota. neutiquam. numquam. umquam.

Postea. posterius. postremum. novissimum. tum demum. tum denique. tum deinceps.

30 Promitto. polliceor. spondeo. confirmo. fidem do. fidem meam interpono.

Pugna. certamen. dimicatio. proelium. contentio. conplosio. concursio. commisio. collisio.

Profitetur. praedicat. iactat. ostentat. gloriatur. testa-
35 tur. commentat.

N 29v] 14 robur N 25 ab origne N 26 propsum N
30 promitto] *cf. p. 440, 29*

Prae se fert. enarrat. divulgat. diffamat.
Protinus. quatenus.
Possidet. tenet. cupit. utitur. fruitur. potitur. dominatur.
Potiora. maiora. ampliora. necessaria. utiliora. tutiora. 5
fideliora. salubriora. certiora. providentiora.
Pulsi ex regno. fusi. caesi. fugati. eiecti. indagati.
Praetendunt. obtendunt. obducunt. opponunt. obiciunt.
Praevenit. praeit. antecipit. praevertitur. antecedit. 10
praecurrit. exstat.
Praestat. melius est. antecellit. eminet. emicat. elucet. enitet. praefulget. praenitet.
Parta. parata. quaesita. ante collecta.
Postera. secunda. sequens. 15
Pepercit. temperavit. consuluit. abstinuit. conservavit. moderatus est. saluti fuit; incolumitati.
Potentia. potentatus. dominatio. regnum. imperium. amplitudo. maiestas.
Prominet. prospicit. urguet. inclinat. despectat. pro- 20
cumbit. propendet.
Pandit. aperit. ostendit. patefacit. extendit. recludit. diducit. reserat.
Probrum. vitium. flagitium. dedecus. turpitudo. macula. labes. ignominia. nota. dehonestamentum. 25
Protegit. tuetur. defendit. custodit. administrat. curat. optat. exercet. sacrat.
Perlustrat. peragrat. perambulat. percurrit. pervagatur.
Pulsavit. verberavit. percussit. cecidit. manus attulit. 30
pugillavit. insignit virgis.
Pallidus. lividus. exsanguis. adflictus morbo. semianimis. semivivus. seminecatus.
Peregrinus. advena. alienigena. extraneus. inserticius. hospes. ignotus. incognitus. 35

N 29[v]] 10 praeuertit M *p. 48* M[1] *p. 61*

Pristina. vetusta. antiqua. prisca. memoriae tradita.
Prodita. insinuata. provulgata.
Pervicit. exsuperavit. perculit. possedit. obtinuit. effecit. expedivit. explevit. persummavit. consummavit.
5 peremit. extruxit.
Prona. facilia. proclivia. expedita. plana. devexa. [dilaniata. dilacerata.]
Protrahit. divellit. conscindit. dilacerat. dilaniat. distrahit. discerpit. diripit. disrumpit. discernit. dispergit.
10 disiungit. disterminat.
Pudor. rubor. verecundia. modestia. mansuetudo. probitas. pudicitia. sanctitas. sanctimonia.
Propugnaculum. vindicium. defensio. tutelae. praesidium. subsidium. custodia. tutamen. refugium. suf-
15 fugium.
Profanat. reddit exta(?).
Pro tribunali. de summo loco; de superiore.
Pestis. pernicies. populatio. praedatio. interitus. finis. exitus.
20 Pravus. distortus. deformis. infamis. foedus. turpis. enormis. inhonestus. insignis. indecorus. invenustus.
Praedia. agri. rura. possessiones.
Pavor animi. trepidatio linguae. haesitatio mentis. mutatio corporis. inconstantia. horror. timor. metus.
25 formido.
Parcus. frugi. abstinens. parvo contentus. suo contentus. alieni comtemptor.
Peccatum. culpa. crimen. vitia error.
Promitto. polliceor. recipero. spondeo. confirmo.
30 fidem meam interpono.
Percussit. vibravit. iaculatus est. ammentavit. telum contorsit. hastam vibravit. ferrum direxit.
Pollutum. foedatum. deturpatum. inquinatum. commaculatum. dehonestatum.

N 29^{v}] 7 *delevi; cf. v. 8* 26 sui contentus alieni contentus N *correxi ex* M *p. 50* M^1 *p. 57* 28 uitium M *p. 52* M^1 *p. 59*

Propere. praepropere. mature. cito. ocius. celerius. ocissime. velocius. velociter. naviter. raptim. cursim. agiliter. properanter. festinanter. strictim. summatim. breviter. compe⟨n⟩dio. sensim. caute. leviter. subtiliter. circumspecte. consideranter. paulatim. minutatim. particulatim. pedetemtim. statim. mox atque ilico. in continenti. |

Quousque. usquequo. quousque tandem. quamdiu. quem ad finem. quorsus. quam in partem. quantum pertinet.
Quare. cur. quid ita.
Quapropter. quam ob rem. quocirca. itaque.
Quoniam. quo nunc. quia. quatenus. quod. quando.
Quasi vero.

Repente. ex inproviso. de inproviso. subito. inopinato.
Reiecti. confusi. exturbati. dissipati. dispersi. indigesti. permixti. perturbati.
Relatio. conspiratio. consensio. coniuratio. coitio. coortio. conventus. concursus. concilium. coetus. circuitus.
Refertus. pinguis. obesus. crassus. fartus. saginatus.
Resecare. exacerbare. exulcerare.
Reputat. reminiscitur. recogitat. resipiscit. recipit animum. redit ad mentem. revertit ad sanitatem; regreditur.
Reprehendit. inprobat. vituperat. obicit. obtrectat. arguit. vitio dat. criminatur. incusat. insimulat. invehitur.
Repugnat. reclámat. resistit. renititur. reluctatur. refragatur. detinet. deprehendit. manum inicit.
Refellit. refutat. redarguit. revincit.
Redit. remeat. revertit. revertitur. regreditur. recedit. pedem refert.

N 30^r *a v.8*] 11 Quare *nova series in* N *non indicatur; item in serie* Quapropter *v.12,* Quoniam *v.13,* Quasi uero *(cf.* M^1 *p.65) v.14,* Reprehendit *v.26* 24 animo N

Risus. rictus. cachinnus. inrisio.
Restagnat. redundat. refluit. revolvitur. recidit. responsat. reciprocat. refervescit. recrudat(?). repudiat.
Rogare. quaerere. orare. petere. precari. poscere
5 veniam. obsecrare. supplicare. implorare. invocare.
Recusat. respuit. rennuit.
Resonat. resultat. remurmurat. respondet.
Revenit. subsedit. siluit. remansit. resedit. superavit. residuum erat. reliquum fuit; superamentum; super-
10 fluum.
Res civilis. ius. lex. res militaris. res castrensis. res bellica. res hostilis. res tumultuaria. res marina. res nautica. res navalis. navalia. commeatus.
Ratis. navis. classis. carina. navigium pelagium; am-
15 nicum.
Res publica. urbs. patria. civitas. moenia. populus. quirites. plebs. tribus. curia. senatus.
Rupes. petra. saxa. scopuli. scrupuli. cautes.
Rem divinam facit. numina propitiatur. deos placat.
20 consulit exta.
Res divinae. religiones. sacra. sacrificia. exta. caerimoniae. pulvinaria. hostiae. victimae.
Recessus. secessus. cortina. Capitolium. adyta. delubra. templa. aedes. fana. tecta deorum.
25 Rudentes. restes. lineae. funes. tomices. halciae.

Statio. ergasterium. officina. pila. taberna. fornax. fornacula. caminum. fornus. clybanum.
Sustinet. sustentat. agit. regit. agitat. officio fungitur.
□ vice fungitur. munere fungit. patribus fungit. procurat.
30 praesidet. subigit. coercet. cohibet. continet. conpescit. infrenat. inhibet. regit. supprimit. domat.
Summus vir. paratus. doctus. perfectus. eruditus. instructus. splendidus. clarus. notus. generosus. inlustris. insignis. nobilis. elegans. lectus. nitidus. cautus.

N 30^{r}] 2 respontat N 4 Rogare quaerere M *p. 56* (Rogo quaeso M^{1} *p. 68*) quaerere rogare N 28 iungitur N

ornatus. probatus. honestus. honoratus. spectatus. pro-
batus. celeber. memorabilis. pervagatus fama. perva-
gatae opinionis.
Scio. novi. memini. memor sum. gnarus sum. certus
sum. teneo. intellego. retineo. recordo. respicio. per- 5
spicio. video. specto. cerno. tueor. animadverto. non
me fugit. non me fallit. non me praeterit. non sum
inscius. non sum ignarus.
Sedet animo. persuasum est mihi. liquet mihi. palam
est mihi. dubium mihi non est. certum scio. certum 10
habeo. pro certo habeo.
Signa. argumenta. indicia. testes. notae. vestigia.
coniecturae. suspiciones.
Stipes. truncus.
Stips. strena. 15
Segnis. remissus. languidus. aeger. aegrotus. inbecil-
lus. tabidus. pallidus. lividus. securus. neglegens. in-
diligens. incautus. socors. nactor(?). incultus. inconsi-
deratus. inprovidus. incognitus. stultus. stolidus. stu-
pens. fatuus. morosus. insipiens. excors. hebes. obtusus. 20
Subtilis. distinctus. pressus. elegans. comis. adstrictus.
brevis. concinnus. affabilis. venustus. simplex. ingenuus.
apertus. bonus. candidus. albus. lucidus. dexter. gene-
rosus. patricius.
Salvus. sospes. incolomis. integer. inviolatus. intac- 25
tus. incorruptus.
Simile. par. idem. geminum. duplex. instar. exemplar.
Senatus. curia. patres. ordo amplissimus. summum
consilium.
Spem attulit; iniecit; fecit; ostendit; dedit; praebuit. 30
inicit metum. incussit formidinem.
Scaevus. sinister. ferus. ferox. crudelis. inportunus.
carnifex. trux. atrox. asper. acerbus. inmisericors. in-
manis. impius. inmitis. inhumanus. | inplacabilis. inex-
orabilis. barbarus. truculentus. silvester. agrestis. saxeus. 35

N 30v *a v. 34*] 12 uestigia M *p. 58* M1 *p. 71* uestigiae N
15 Stips] *nova series in* N *non indicatur*

Subornat. submittit. subponit. comparat. instruit. impellit. instigat. substituit. sufficit. subdit. subicit. subrogat. subsortitur.

Sternunt. ruunt. cadunt. nutant.

5 Sepultus. humatus. conditus. funeratus. supremo honore adfectus.

Sordes. squalor. inluvies. tabes. pallor. macies.

Solitudo. vastitas.

Sacer. sanctus. inlibatus. inaccessus.

10 Subripuit. subtraxit. conpilavit. furatus est. intercepit. intervertit.

Sui arbitrii. sui iuris. sui domini. suae potestatis.

Salutat. oblectat. inlicit. hortatur. provocat. sollicitat. suadet. persuadet. inducit. implicat. inretitat. inescat. 15 inretit. circumscribit. circumvenit. praemiis corrumpit.

Subito. statim. extemplo. ilico. mox. repente. confestim. continenti. ex continenti. ex inproviso. ex inopinato. ex insperato. praeter exspectationem.

Simultas. inimicitia. offensio. dissensio. lis. ira. iur- 20 gium. mala gratia. discordia.

Siccus. sobrius. stemulis(?). abstemus. abstemius.

Sordet. absordet. obsolescit. abhorret. displicet.

Sterilis. infecundus. aridus. siccus. squalidus. infrugis. sine fruge.

25 Solacium. oblectamentum. requies. inquamentum(?). thalamus. cubiculum. specus. speculum. latebrae. cubile. conclave. antrum. secretum. solitudo. abditus locus.

Selesses. seditio. turbatio. secessus. tumultus.

30 Sparum. tinctor(?). scutum. clipeum. parma. cetra.

Saeculum. aetas. tempus. spatium. lustrum. sempiternum. aeternum. perpetuum. per omne aevum.

Sceptrum. diadema. stemma. vitta.

Societas. amicitia. pax. foedus. concordja. indutiae.

N 30v] 19 inimicitlae M *p. 57* M¹ *p. 71* 21 abstemus *CGL IV 3, 4 saepius* abstemlis N 25 inq(a)mentum N 29 Selesses] *an* secessio?

Sic fertur. sic habetur; dicitur; creditur; videtur; ducitur; putatur; existimatur.

Struxit. munit. fabricavit. molitus est. machinatus est. commentus est. excogitavit. invenit. repperit.

Sudum. purum. lucidum. nudum. clarum. liquidum. limpidum. 5

Somno pressus. somno deditus. somno gravatus. somno altiore conpressus; densiore; graviore.

Sellulani. opifices. artifices. redemptores. institores. scrutarii. grytarii. mangones. copones. dardanarii. 10

Sinus. secessus. locus abditus.

Splendet. micat. fulget. coruscat.

Stupet. alget. tepet. friget. marcet. torpet. sensu caret. obticuit. obduruit. obriguit. obstrepuit. obstipuit. obmutuit. 15

Stuprat. corrumpit. vitiat. violat. devirginat.

Suavis quies. vigiliae. excubiae. stationes. insomnium. inquietudo. pernoctatio.

Sedare. mulcere. mitigare. placare.

Scitus. venustus. urbanus. facetus. dicax. lepidus. 20 decens. festus. bellus. comis. gratus. laetus. elegans.

Subitaneo. repentino. tumultuario.

Statura. proceritas. dignitas corporis. species. amplitudo.

Supplex. summissus. humilis. abiectus. deiectus. pa- 25 vidus. tremulus. informis.

Sordidum. obsoletum. oblitteratum. eluvium.

Spernitur. in contemptu habetur. pro nihilo ducitur.

Separat. selegit. secernit. seponit. segregat. [secernit.] seiungit. 30

Si libet. si videtur. si placet. si vacat. si commodum est. si fert animus. si fert voluntas.

Sublime. elatum. editum. altum. excelsum. eminens.

Sancte. caste. pure. pudice. religiose. verecunde.

Stat sententia. sedet animo. persuasum est. 35

N 30v] 9 sellularii M *p. 63* 13 friget] riget M *p. 60* M[1] *p. 74*

Sauciatus. confossus. contrucidatus. fractus. debilitatus. vulneratus. confectus.

Tamquam. ceu. perinde. proinde. ac si. ac velut.
Transfugiunt. transeunt. deducunt. decedunt. tradunt.
5 Tum. hinc. illinc. interdum. modo. nunc.
Tum demum. tum deinde. tum denique.
Temporis vigore; statu; habitu.
Tranquillum. placidum. quietum. lene. mite. serenum.
Temulentus. vinolentus. ebrius. umore devictus.
10 Templa. delubra. fana. arae. foci. altaria.
Turpis. foedus. inhonestus. flagitiosus. deformatus. informis.
Turba. turbatio. tumultus.
Timidus [tepidus] stupidus. trepidus. pavidus. metu
15 territus. formidulosus.
Tenebo. retinebo. vincam. palmam feram. superabo.
Timorem intulit. iniecit formidinem. incussit metum. inmisit pavorem.
Terga dant. terga vertunt. cedunt. fugantur. fundun-
20 tur. inclinant se. pedem referunt.
Temptare. experisci. experiri. periculum facere.
Tulit praemium. cepit fructum; honorem. adfectus est honore. ornatus; donatus honore. conlaudatus opere. pretium consecutus. |
25 Transit. transcendit. egreditur. transvehitur. transfertur. transportatur.
Tribuit. dat. largitur. concedit. gratificatur. communicat. impertit. dividit.
Timide. caute. timenter. diffidenter. sensim. conside-
30 ranter. circumspecte. subtiliter.
Toga. praetexta. sella curulis. iurisdictio. virgae. secures. fasces. lictores. apparitores. paritores.
Tolerabiliter. studiose. libenter. enixe. eximie. sedulo. obsequenter. impense. cupide. ex animo. summa volun-
35 tate. prona voluntate.

N 31ʳ *a v. 25*] 29 diffidenter M *p. 65* M¹ *p. 77* differenter N

Tribunal. pro rostra. solium. concilium. potestas. imperium. regnum. dictatura. consulatus. proconsulatus. praetura. censura.
Tentoria. tabernae. casae. canivae.
Teter. sordidus. difficilis. dirus. durus. tenax. malignus. 5 inliberalis. angusti animi; humilis; minuti. spurcus. inmundus. pollutus. inquinatus.
Tractabile. pronum. proclive. facile. expeditum.
Tumulus. monumentum. memoria. mausoleum. sarcofagum. 10
Tractatus. rumores. aurae. sermones. famae. opiniones.
Tyrannus. rex. regnator. imperiosus.

Vescitur. pascitur. depascitur. pabulatur. alitur.
Vulgare. populare. plausibile. plebeium.
Vastare. populare. deripere. praedari. 15
Vendibile. adpetibile. vile.
Venti. procellae. tempestas. hiems. vis caelestis. vis marina. vis belli.
Vastitas. strues. strages. congeries. agger. moles. acervus. cumulus. 20
Veretur. timet. metuit. formidat. horret. pavet. extimescit.
Volucer. praeceps. praeveniens. praevertens. praecedens. antevolans.
Volumen. liber. tomus. 25
Ut res est. ut apparet. ut audivi. ut accepi. ut cognovi. ut sensi. ut didici. ut comperi. ut intellexi. ut certior factus sum. ut rescivi.
Veri simile. credibile. possibile.
Vanus. vecors. inanis [sibi]. gloriosus. ventosus. po- 30 pularis. ambitiosus. famigeratus.
Ut apparet. ut ostenditur. ut palam est. ut declaratur. ut satis liquet.
Vociferat. quiritat. procurrit. clamat. clamitat. proclamitat. testificatur. suppetias orat. inplorat auxilium. 35

N 31r] 1 pro rostra] *cf. p. 431, 24* 4 caniuae (= canabae?) 19 acer] N 30 *om.* M *p. 68* M[1] *p. 79*

Valde. oppido. nimio.

Vades. praedes. receptores. fideiussores. sponsores. expromisores. satisdatores. mandatores. pollicitatores praesentiae.

5 Ut res tulit. ut res suasit. ut res exegit. ut res postulavit. ut res poposcit. ut res duxit. ut res desideravit. ut convenit. ut expedivit. ut oportuit. ut aequum fuit. ut par fuit. ut decuit. ut rectum erat.

Viriliter. fortiter. potenter. constanter. audacter. iu-
10 veniliter.

Vehementius. cupidius. acrius. ardentius. instantius. flagrantius. pertinacius. impensius. violentius. inmoderatius. peculiariter.

Vox magna; plena; gravis; solida; clara; candida;
15 pura; liquida; lucida.

Vallat. firmat. munit. praecipit. circumdat. cingit.

Valde dulcis; suavis; modulatus; moderatus.

Vesci. edere. esse. cibari. cibum capere.

Vinulentus. temulentus. ebriosus. potulentus.

20 Vel bibere. potare. savire. epulari. convivari. satiari. satur fieri. saturari. expleri. repleri. pulmento referciri.

Vigilans. siccus. sobrius. abstemius.

Valetudo. vitium. morbus. aegritudo corporis. languor. infirmitas. inbecillitas. offensio. lues. pestis.

25 Veneratur. adorat. precatur. orat. optat. obsecrat. supplicat. invocat. pacem poscit.

Ventilata. audita. scita. renuntiata. relata. comperta. explorata.

Usu digna. videnda. adpetenda. aspicienda. adfec-
30 tanda. sectanda. admiranda.

Vexat. laedit. lacerat. laniat. quassat. caedit. mulcat. verberat. adfligit. conculcat. adflictat. frangit. dissolvit. disturbat. dispergit. divellit. discruciat. dilaniat.

Vallat. locat. condit. constituit. fundamenta iacit.
35 auget. propagat. amplificat. extendit. dilatat.

N 31[r]] 20 Uel] *an* Uelle? 20 sauire] *an* sapire? 21 referciri] referri N 22 abstentus N

Vellit. vellicat. lacessit. corripit. detrahit. vituperat. denotat. laniat. lacerat. uncinat.
Vertices. iuga. culmina. cacumina. fastigia.
Verbera. ungulae. ignes. eculei. fidiculae. tormenta. poenae. quaestiones. 5
Vi. manu. necessitate. imperio. ministerio.
Vellicat. violat. insultat. perturbat.
Velocitas. pernicitas. celeritas. levitas. facilitas. agilitas.
Vis corporis. vires. 10
Validus. nervosus. lacertosus. robustus. vastus. magnificus. grandis. excelsus. editus. altus. procerus. sublimis. eminens.
Vinculum. catena. carcer. nervus. custodia.
Voluntas. mens. sensus. animus. consilium. iudicium. 15 arbitrium. sententia. propositum. dispositio. ordinatio. conprehensio.
Varia. dubia. diversa. incerta. fortuita. casualia. momentaria.
Vicini. accolae. proximi. adfines. consobrini. propin- 20 qui. parentes. finitimi.
Umbrae. animae. manes. ossa. inferiae. sepulchra. cineres.
Ulcisci. persequi. vindicare. poenas exigere. punire. damnare. poena adfligere. multare. 25
Usitatum. solitum. adsuetum. cotidianum. crebrum. adsiduum. vulgare. frequens. familiare.
Vitiavit. adulteravit. attaminavit. violavit. contaminavit. corrupit. stupravit.
Veru. ensis. gladius. spatha. sica. mucro. hasta. lan- 30 cea. vacilla.

N 31r] 7 Vebicat N 8 famililtas N 31 uacilla expliciunt feliciter synonyma ciceronis ordine litterarum conposita item sunt idiomata nominatiua quae per genera efferuntur quae et ipsa ordine exponemus quae apud latinos masculina

IDIOMATA NOMINATIVA QVAE PER GENERA EFFERVNTVR

Quae apud Latinos masculina, apud Graecos feminina sunt

hic adventus ἡ παρουσία
5 accentus ἡ προσῳδία ἄρσις
arcus ψαλίς ἀψίς
arbitratus μεσιτεία
amplexus περιπλοκή
ardor καῦσις
10 actus πρᾶξις
affectus διάθεσις
aditus εἴσοδος ἔντευξις
angulus γωνία
alvus γαστήρ
15 alveus βάθος ποταμοῦ
auditus ἀκοή
arbutus κόμαρος
aspectus πρόσοψις
accessus ἐπίβασις
20 ascensus ἀνάβασις
acus ῥαφίς βελόνη
apex ἡ κεραία
hic clamor ἡ βοή ἡ κραυγή
conplexus περιπλοκή
25 casus πτῶσις
clipeus ἀσπίς
conspectus ἄποψις
coetus σύνοδος
coitus συνουσία

30 calx πτέρνα
carcer φυλακή ἀφετηρία
conatus ἐπιχείρησις
census ἀπογραφή
cibus τροφή
35 canus πολιά
concursus συνδρομή
cantus ᾠδή
concentus συνῳδία
collis ἀκρώρεια
40 cultus τημέλεια
conventus σύνοδος
calix κύλιξ
comitatus συνοδία
calor θέρμη (574)
45 calculus ψῆφος
culmus ἡ καλάμη τοῦ σίτου
consulatus ὑπατεία
carduus κινάρα
capex πυρκαϊά
50 cippus στήλη ἡ ἀπὸ ξύλου
contextus συναφία
colus ἠλακάτη
commeatus συνεκδημία
cinis τέφρα
55 congressus συμβολή

---

1 IDIOMATA NOMINATIVA *Ps. Cyr. passim Be. passim B. 551. 39 CGL II 487 508, 55*

N 31[r]] 1 IDIOMATA NOMINATIVA] *neglexi recensionem cod.* p *usque ad p. 454, 41 pertinentem, cum habeas in CGL II 549 sqq.* 43 comitatu N 48 carduus p cardus N 51 Η CΥΝΑΦΙΑ p CΥΝΦΙΑ N 52 Η ΗΛΑΚΑΤΗ p ΗΛΕΚΑΤΗ N

capillus θρίξ
candor λαμπρότης
contractus συναλλαγή
cos ἀκόνη
5 hic defectus ἀτονία
degressus κατάβασις
depressus συνοχή
digressus διάβασις
descensus κατάβασις
10 hic et haec dies ἡμέρα
ductus χαραγμή
hic eventus ἀπόβασις
error πλάνη
exitus ἔκβασις ἔξοδος
15 hic fons ἡ πηγή
favor σπουδή
focus ἑστία
furor λύσσα μανία
fascis δέσμη
20 forfex ψαλίς
fulgor ἀστραπή
favus ζμηνίον
filus τολύπη μίτος
forus ἀγορά
25 hic grex ἀγέλη
gremius ἀγκάλη
globus τολύπη βῶλος
hic hortatus ἡ προτροπή
horror φρίκη
30 halitus πνοή
humus γῆ χαμαί
honor τιμή
hic ictus πληγή
iactus βολή
impetus ὁρμή 35
introitus εἴσοδος
incessus ἐπίβασις
interitus ἀπώλεια
iussus ἡ κέλευσις
ingressus ἐπίβασις 40
ilex πρῖνος
hic luxus et haec ⟨luxuria⟩
ἡ ἀσωτία
languor ἡ ἀσθενία νωθρό-
της 45
lectus κλίνη
later πλίνθος
luscinius ἀηδών
lacus λίμνη κρήνη
ludi θεωρίαι 50
ligo ἀμμοδίκελλα
laurus δάφνη
livor πελιότης
salix ἰτέα |
lusus παιγνία 55
lituus σάλπιγξ
limes ἀτραπός 575
hic magistratus ἡ ἀρχή
mergus αἴθυια
margo κρηπίς 60
motus κίνησις
mercatus ἀτέλεια ἐμπορία
morbus νόσος
maeror λύπη
malleus σφῦρα σιδηρᾶ 65
marcitus πικρότης
mullus τρῖγλα
munus φιλοδοξία

N 31ᵛ *a v. 55*] 42 *add.* p 62 ΑΤΕΛΙΑ p ΑΤΕΛΙΟϹ N
64 meror p memor N

hic nidus ἡ καλιά
nasus ῥίν
nutus νεῦσις
nitor αἴγλη
5 nuntius ἀγγελία
hic occasus ἡ δύσις
obitus τελευτή
ortus ἀνατολή
odor ὀσμή
10 ordo τάξις βουλή
obiectus προβολή ἀντίθεσις
ornatus ἡ κόσμησις
hic pons ἡ γέφυρα
pumex κίσηρις
15 profectus προκοπή ἀποδημία ἔξοδος ὠφέλεια
poples ἀγκύλη ἰγνύα
pelicatus ζηλοτυπία
pallor ὠχρίασις
20 pavor πτόησις
postis φλιά
prospectus ἄποψις
pugillares πινακίδες
pollis γῦρις
25 pudor ἐρυθρίασις
processus προκοπή
populus λεύκη
palumbus φάσσα
hic quaestus πρόσοδος
30 ⟨questus⟩ μομφή
hic ros ἡ δρόσος
remus κώπη
raster δίκελλα
radius ἀκτίς κερκίς κνημός
35 radiolus κερκίς

rogus πυρκαϊά
reversus ἐπάνοδος
recursus ut supra.
redactus συλλογή
rapter σφῦρα μεγάλη χαλκέως 40
reditus ἐπάνοδος
hic senatus ἡ σύγκλητος
saltus νάπη
sexus γενεὰ διακρίνουσα γένη 45
sentes ἄκανθοι βάτοι
splendor λαμπηδών
sermo ὁμιλία
spiritus ἀναπνοή 50
singultus λύγξ
successus διαδοχή
secessus ἀποχώρησις
septemtrio ἄρκτος
sensus αἴσθησις 55
situs θέσις
status κατάστασις
hic turbo ἡ θύελλα
torus ἡ στρωμνή
turtur τρυγών 60
torpor νάρκα νάρκησις 576
turdus κίχλα
tractus ψηλάφησις
tepor χλιαρότης
tumor οἴδησις 65
tactus θίξις
transitus πάροδος
tapes ψίεθος
trames πλαγιὰ ὁδός
hic victus ἡ τροφή 70

N 31ᵛ] 25 ΕΥΡΤΡΙΑCΙC N 30 *add. K.* 34 ἀκτίς] ΑCΠΙC *corr.* ΑCΤΙC N

vepres ἄκανθαι
vomis ⟨et⟩ vomer ὕνις
vapor ἀτμίς
umor ὑγρασία
5 usus χρῆσις
venter κοιλία
ulmus πτελέα
vertex κορυφή
vermiculus βάλανος κλώ- 35
στρου
ursus ἄρκος
visus ἡ θέα
vortex ἴλιγξ
vicus κώμη ῥύμη 40

Quae apud Latinos feminina, apud Graecos masculina

10 haec ara ὁ βωμός
arra ἀρραβών
alea ὁ κύβος
adrogatio προσχαρισμός
aedis ναός
15 aerugo ἰὸς χαλκοῦ
altercatio διάλογος
aquila ἀετός
arista στάχυς
haec barba ὁ πώγων
20 bacca κόκκος
blattiatio βλατταρισμός
haec cuma ὁ ἀσπάραγος
cera κηρός
cautes pluraliter τράχων
25 corona στέφανος
caedis φόνος
comissatio κῶμος
cavea κλωβός
cuspis σαυρωτήρ
30 cloaca ὀχετός
columna κίων
cicada τέττιξ
catta ἰχνεύμων
cervix αὐχήν
convictio ἔλεγχος
cupido ἔρως 45
ciconia πελαργός
crista λόφος
crux σταυρός
coclea κοχλιός
cirra μαλλός 50
coniunctio σύνδεσμος
charta χάρτης
haec domus ὁ οἶκος
deductio διαγωγισμός
dubitatio δισταγμός 55
deambulatio περίπατος
deprecatio ἀποτροπιασμός
haec forma ὁ τύπος
fruges pluraliter καρπός
faba ἐρεγμός 60
formido φόβος 577
febris πυρετός
formica μύρμηξ
ferula νάρθηξ
fiscella κάρταλλος 65
fistula σωλήν

N 31ᵛ] 2 *add.* **p** 3 uapo N 21 blattiatio N**p** blateratio *K.* 37 Η ΑΡΚΟϹ **p** ΑΡΧΟϹ N 54 ΔΙΑΓΟΓΙϹΜΟϹ N Ο ΔΙΑΓΩΝΙϹΜΟϹ **p** 55 Ο ΔΙϹΤΑΓΜΟϹ **p** ΔΙϹΤΑϹΜΟϹ N

fibra λοβός κροσσός
felis αἴλουρος
fovea φωλεός
ferrugo ἰὸς σιδήρου
5 fornax φοῦρνος κλίβανος
haec glacies ὁ κρύσταλ-
λος
gleba βῶλος
gutta σταλαγμός
10 haec hiems ὁ χειμών
habena ἱμάς
harundo κάλαμος
hedera κισσός
haec inluvies ὁ ῥύπος
15 ἀλουσία
invidia φθόνος
indago διωγμός ἔρευνα
iracundia χόλος
incudis ἄκμων
20 ianua πυλών
haec laus ὁ ἔπαινος
lucerna λύχνος
lex νόμος
labes ὄλισθος
25 lanterna φανός
lanugo χνοῦς
lanna λοβὸς ὠτίου
laudatio ἐπιτάφιος
licitatio ὑπερθεματισμός
30 latebra μυχός
libra ζυγὸς κρεοπώλου
lorica θώραξ
lux φῶς
lustratio καθαρμός

haec merula ὁ κόσσυφος 35
mors θάνατος
medulla μυελός
micatio λαχμός
meta καμπτήρ
mola μύλος 40
misericordia ἔλεος
messis θερισμός
merces μισθός
mamma μασθός
macula σπῖλος 45
haec natis ὁ γλουτός
naris ῥώθων
norma διαβήτης
haec oratio λόγος ῥητορι-
κός 50
haec plebs ὁ δῆμος
palma φοίνιξ
pruina κρύσταλλος πάχνη
paenula ὁ φελόνης
prurigo κνησμός 55
prunae ἄνθρακες
pruna δαλός
prella πιαστήρ
pernicies ὄλεθρος
haec regula ὁ κανών 60
rota τροχός
ratiocinatio διαλογισμός
rana βάτραχος
rubeta φρῦνος
ratio λογισμός 65
redactio εἰσοδιασμός
haec silex ὁ λίθος ὁ πυρώ-
δης

N 31v] 57 ΔΑΥΔΟC *vel* ΔΑΧΛΟC N 64 rana rubeta ΡΟΥΒΗΤΑ ΦΡΥΝΟC N

sors κλῆρος
spuma ἀφρός
sarra vel serra μοχλός
4 serra πρίων
578 statua ἀνδριάς
spica στάχυς
securis πέλεκυς
saliva σίελος
sponsio ἀνθορισμός
10 scintilla σπινθήρ
series εἱρμός
saepes φραγμός
superaria σουβρικός ἐπενδύτης
15 scrobes βόθυνος φυλλάς
statera ζυγὸς χρυσοχόου
strena εὐαρχισμός
sella δίφρος θρόνος

simia πίθηκος
sitla κάδος 35
spongia σφόγγος
stella ἀστήρ
haec turba θόρυβυς ὄχλος
tunica χιτών
tibia αὐλὸς καὶ ἀντικνήμιον 40
talpa ἀσφάλαξ
tela ἱστὸς γυναικῶν
tempestas χειμών
haec vindemia ὁ τρύγητος
usura τόκος 45
verbena θαλλός
varica κρισσός
vermix σκώληξ
vita βίος
verrugo ἀκροχορδών 50
ulna πῆχυς σπιθαμή

Quae apud Latinos masculina, apud Graecos neu-
20 tralia

hic articulus τὸ ἄρθρον
aestus καῦμα
arcus τόξον
artus μέλος ἄρθρον ἅμμα
25 δέμα
as ἀσσάριν
algor ῥῖγος
ales πτερόν ὄρνεον
adipes στέαρ
30 agnus ἀρνίον
acinus γίγαρτον
annus ἔτος
agger χῶμα

anhelitus τὸ ἆσθμα
autumnus μετόπωρον
amictus περιβόλαιον
hic color τὸ χρῶμα 55
cancer καρκίνωμα
caespes χορτόπλινθον
commeatus pluraliter ἐπιμήνια
currus ἅρμα ὄχημα 60
cultus σχῆμα
cultellus τὸ μαχαίριον
campus τὸ πεδίον
cruor τὸ αἷμα τοῦ λύθρου

N 31v] 7 ΠΕΛΚΥϹ N 15 ΦΥΤΙΔϹ N 29 adipes] es *vix dispicitur in* N 35 situla *Be. 268, 13* 40 ἀντικνήμιον *K.* ΔΝΤΙΚΝ N 54 amicus N

calix ποτήριον
consessus τὸ συνέδριον
hic denarius τὸ δηνάριον
hic exercitus τὸ στράτευμα
5 ensis ἄορ ξίφος
hic fluctus τὸ κῦμα
flos ἄνθος
hic et haec finis τὸ τέλος
τὸ μεθόριον
10 fomis τὸ φρύγανον τὸ πελέκημα
fluvius τὸ ῥεῖθρον
follis τὸ θυλάκιον
fustis τὸ ξύλον
15 furfures pluraliter πίτυρα
fundus χωρίον
fimus βόλβιτον
579 frutex φρύγανον
hic gladius τὸ ξίφος
20 gustus τὸ γεῦμα
gressus βάδισμα
hic habitus τὸ σχῆμα
hiatus χάσμα
halitus ἆσθμα
25 hic ignis τὸ πῦρ
infans βρέφος
hic liber τὸ βιβλίον
luctus πένθος
liberi pluraliter τέκνα
30 loculus γλωσσόκομον
hic mons τὸ ὄρος
mos ἔθος
modus μέτρον
modulus μέλος ᾠδῆς
motus κίνημα 35
morsus δῆγμα
murus τεῖχος
hic nutus τὸ νεῦμα
nervus νεῦρον
nodus ἅμμα γόνυ 40
hic ordo τὸ τάγμα
ornatus τὸ κόσμημα
hic pulvinus τὸ προσκεφάλαιον
puteus τὸ φρέαρ 45
punctus κέντημα
principatus πρωτεῖα
passus βῆμα ἀνθρώπου
pecten κτενίον
pampinus ἀμπελόφυλλον 50
pannus ῥάκος
passer στρουθίον
pediculus ἀρπεδόνιον
hi quinquatres Παναθήναια 55
hic risus μειδίαμα
rudis τὸ πρότονον
ritus ἔθος
hic sanguis τὸ αἷμα
spiritus πνεῦμα 60
stimulus κέντρον
status κατάστημα
sumptus ἀνάλωμα
sal ἅλς
seges λήιον 65
sputus πτύσμα
sinus κόλπωμα
saltus πήδημα

38 *Amalarius 105 col. 1274D Migne*

N 31v] 18 flutex N 54 hi *K.* hic N

scrobis πρῖσμα
saccellus βαλλάντιον |
hic tractus τὸ κλίμα
teres στρογγύλον
5 tumor οἴδημα
terminus τὸ τέλος
hic vultus τὸ εἶδος ὁ χα- 35
ρακτήρ
udo ἐμπίλιον
volucer τὸ πτηνόν

Quae apud Latinos neutralia, apud Graecos masculina

hoc aurum ὁ χρυσός
alligamentum ὁ δεσμός
10 argentum ἄσημος
aes χαλκός
armarium πυργίσκος
altum βυθός
argumentum ἔλεγχος
15 aurugo ἴκτερις
hoc bellum ὁ πόλεμος
brachium βραχίων
hoc caelum ὁ οὐρανός
certamen ἀγών
20 culmen ὄροφος
crimen ἔλεγχος ἔγκλημα
cerebrum ἐγκέφαλος
collum τράχηλος
cubiculum κοιτών
25 carmen ὕμνος ἔπος
caementum χάλιξ
hoc dictum ὁ λόγος
dolium πίθος
desiderium πόθος
30 hoc exitium ὄλεθρος
ebur ἐλέφας
exilium ἐξορισμός
hoc fulmen ὁ κεραυνός
fundamentum θεμέλιος
flumen ποταμός 40
fretum πορθμός 580
ferrum σίδηρος
frenum χαλινός
frumentum σῖτος
faenum χόρτος 45
ficetum ὁ συκών
femor μηρός
filum μίτος
fusum ἄτρακτος
flabellum ῥιπιστήρ 50
hoc granarium ὁ σιτοβο-
λών
guttur λάρυγξ
germen βλαστός
gelu παγετός 55
homicidium φόνος
harundinetum καλαμών
hoc inguen ὁ βουβών
ius ζωμός δίκαιον
incendium ἐμπυρισμός 60
insomnium ὄνειρος
iugum ζυγός
iusiurandum ὅρκος
hoc litus ὁ αἰγιαλός

N 32ʳ *a v. 3*] 6 neutralia] neū N 15 aurugo *CGL II 27, 4 III 296, 55* arcanum N 17 ΒΡΑΧΩΝ N 38 uolucer *CGL II 525, 17* uolupes N

limen οὐδός
lorum ὁ ἱμάς
labrum λουτήρ
lutum πηλός
5 licium μίτος
lustrum καθαρμός
hoc mormur ὁ γογγυσμός
matrimonium γάμος
monile ὅρμος δράκων
10 moeniapluraliterπερίβολος
mursetum μυρσινών
hoc nemus ὁ δρυμών
hoc onus ὁ γόμος
olivetum ἐλαιών
15 oraculum χρησμός
omen οἰωνός
hoc pratum ὁ λειμών
patibulum ὁ σταυρός
palatum οὐρανίσκος
20 periculum κίνδυνος
plumbum μόλιβος
puleium γλήχων
pistillum ἀλοτρίβανος
pondus σταθμός
25 pastinacium σταφυλῖνος
papaver μήκων
pomarium παράδεισος

hoc rus ὁ ἀγρός
hoc sertum ὁ στέφανος 35
stagnum κασσίτερος
stamen στήμων
sepulchrum τάφος
saeculum ὁ αἰών
saxum πέτρος 40
subium μύσταξ
semen σπόρος
strigmentum γλοιός
statutum ὅρος
scutum θυρεός 45
hoc tergum ὁ νῶτος
templum ναός
tempus καιρός κρόταφος
tus λιβανωτός
triticum πυρός 50
hoc vinculum ὁ δεσμός
veru ὀβελός
viscum ἰξός
vinetum ἀμπελών
veratrum ἐλλέβορος 55
vadum τόπος βραχώδης
vinum οἶνος
vindemia pluraliter τρύγητος
virus ἰός 60

581 Quae apud Latinos feminina, apud Graecos neutralia

haec aqua τὸ ὕδωρ
30 arbor τὸ δένδρον
auris auricula τὸ οὖς
aestas τὸ θέρος
armilla τὸ ψέλιον κλανίον

amfora τὸ κεράμιον
ales πτηνόν
antemna κέρας πλοίου
avellana Παντικόν
ascia σκέπαρνον 65

N 32r] 9 ΔΡΑΥΚΩΝ N 17 pactum N 23 ΟΛΟΤΡΙΒΑ-ΝΟC N 28 neutrā N 43 stinguentum N

adips στέαρ
avis ὄρνεον
alga τὸ βρύον
haec beta τὸ σεῦτλον
5 haec caro τὸ κρέας
cena τὸ δεῖπνον
cloaca τὸ ἀποχυτήριον
cutis τὸ δέρμα τοῦ ἀνθρώπου
10 cepa κρόμυον
culinae τὰ κοινά
calda τὸ θερμόν
calta τὸ βούφθαλμον
cicuta κώνειον
15 campsa κάμπτριον
combustura κατάκαυμα
calx λάκτισμα
cunae βαβάλιον
cucumis σικύδιον
20 calix ποτήριον
contagio μόλυσμα
contaminatio μίασμα
cratella ξυλοκανθήλιον
confectura τελείωσις
25 copiae pluraliter πλῆθος
cumulatio ἐπισώρευμα
haec dispensatio ἀνάλωμα
dignitas ἀξίωμα
haec erogatio τὸ ἀνάλωμα
30 exuviae λάφυρον
haec frons τὸ μέτωπον |
figura σχῆμα
falx τὸ δρέπανον
ficus σῦκον
35 fera θηρίον

fabula δρᾶμα
facula τὸ λαμπάδιον
frigida τὸ ψυχρόν
falera ἱπποκόσμιον
finis τέλος 40
farina ἄλευρα
fortuna ὑπάρχοντα
haec gens τὸ ἔθνος
gingivae οὖλα
gloriatio καύχημα 45
haec hasta τὸ δόρυ
herba sabina σαβίνα βράθυ
haec inlecebra τὸ δέλεαρ
haec lacrima τὸ δάκρυον
lux τὸ φῶς 50
lima τὸ ῥινίον
lanx λαγκλίον
lutina πήλωμα
littera τὸ γράμμα
ligula μυστρίον 55
lana ἔριον
haec molis τὸ μέγεθος
magnitudo quod supra
merx τὸ φορτίον
moneta τὸ νόμισμα 60
mandela μαππίον
menta ἡδύοσμον
mensura μέτρον
mica ψιχίον
merda τὸ ἀφόδευμα τοῦ ἀνθρώπου 65
manubiae λάφυρον
mappa χειρόμακτρον
haec nux τὸ κάρυον 69
natio ἔθνος 582

N 32ᵛ *a v. 32*] 10 ΚΡΟΜΟΙΟΝ N 14 ΚΩΝΤΟΝ N
28 ΑΞΙΑ N 47 CΑΤΤΙΝΑ N 69 ΤΟΚΑΡΟΙΟΝ N

novacula τὸ ξυράφιον
nubes νέφος
nota σημεῖον
haec ovis τὸ πρόβατον
5 officina ἐργαστήριον ἐργαζόμενον
haec pinna τὸ πτερόν
penus ταμεῖον κελλάριον
palus ἕλος
10 palea ἄχυρον
papula ψυδράκιον
planta τὸ σφυρόν φυτόν
pituita τὸ φλέγμα
pars μέρος
15 pecunia χρήματα
palma βραβεῖον
pellis τὸ δέρμα δορά
palpebra βλέφαρον
possessio κτῆμα
20 plantago ἀρνόγλωσσον
hae quisquiliae σκύβαλα
haec res τὸ πρᾶγμα εἶδος
ruta πήγανον εὔζωμον
reliqua λείψανον
25 rosa ῥόδον
restis σχοινίον
haec sagitta τὸ βέλος
sponda τὸ ἐνήλατον
senectus τὸ γῆρας
superficies ὑπερῷον
35 species εἶδος
seges λήιον
scopae καλλωνάριον σάρος
stragula περίστρωμα
sapa ἕψημα
40 sartago τήγανον
spelunca σπήλαιον
haec taberna τὸ ἐργαστήριον
terebra τρύπανον
45 teres στρογγύλον
tibia ἀντικνήμιον
tenebra σκότος
tardatio βράδος
haec unda τὸ νᾶμα ὕδωρ
50 viriola περιχείριον ψέλιον κλανίον
villa ἐποίκιον
vitta τὸ στέμμα
vacillatio σφάλμα σκάζον
55 vitis κλῆμα
vicus ἄμφοδον
verbena τὸ θαλλίον

Quae apud Latinos neutralia, apud Graecos feminina

hoc acumen ἡ ὀξύτης
30 alumen στυπτηρία
abdumen λαπάρα
arbitrium μεσιτεία προαίρεσις ἐξουσία
60 aedificium οἰκοδομή

N 32ᵛ] 11 pabula N 23 ЄΥΖϢΜΙΟΝ N 28 neutralia *scripsi* neutra N 29 ΗΟΞΥΤΗΟ N 34 ΫΠЄΡϢΝ N 37 *καλλύντριον con. K.*

antrum †rutrum ἄμμη
arbustum ἀναδενδράς
augmentum αὔξησις
aegrimonium νόσος
5 auxilium βοήθεια
augurium οἰωνοσκοπία
arvum ἄρουρα
hoc brachium ὠλένη
bitumen ἄσφαλτος
10 beneficium εὐεργεσία
hoc cicer ἡ ἐρέβινθος
castra pluraliter παρεμβολή
comitia pluraliter ἀρχαιρεσία
15
caput κεφαλή
centipedium σκολόπενδρα
candelabrum λυχνία
583 corium βύρσα
20 crustum πλάξ
cor καρδία
consilium γνώμη σκέψις συμβουλία
carmen ᾠδή
25 constitutum συνταγή
conubium ἐπιγαμία
capulum λαβή
commercium ἡ ἐπιμιξία
crepusculum ἡ ὀψινὴ ὥρα
30 hoc discrimen ἡ διαφορά
delictum ἁμαρτία
defensum ἐκδικία et defensio
depositum παραθήκη
documentum νουθεσία ὑπόδειγμα 35
duramentum μακροθυμία
dolabrum ἀξίνη πελεκητρίς
dedecus αἰσχύνη ἀπρέπεια
deverticulum ἔκνευσις 40
detrimentum ζημία
decus εὐπρέπεια
hoc experimentum ἡ πεῖρα
exilium φυγαδεία
emolumentum ὠφέλεια 45
effugium ἀποφυγή
excidium κατασκαφή
hoc foramen ἡ τρώγλη
fulgura pluraliter ἀστραπή
fel χολή ἡπατίας 50
far ζειά ὄλυρα
fatum μοῖρα
fermentum ζύμη
foedus σπονδή
forum ἀγορά 55
flagellum μάστιξ
furtum κλοπή
hoc gramen ἄγρωστις βοτάνη
gallicinium ἀλεκτοροφωνία 60
gaudium χαρά
gelu ἡ πάχνη
guttur λάρυγξ
hoc hospitium ἡ ξενία
hordeum κριθή 65
hibernum παραχειμασία
hoc imperium κράτησις ἐπιταγή

N 32ᵛ] 29 ΗΟΨΙΝΗΩΡΙΑ N 48 ΗΤΡΩΚΛΗ N 50 ΧΟΛΗΝΗΠΑΤΙΑ N 56 fragellum *corr.* flagellum N

indicium *μήνυσις*
inceptum *ἀρχή ἐπιβολή*
initium *ἀρχή*
internuntium *προσφώνησις*
5 infudibulum *χώνη* |
iugulum *κατακλείς*
ius *ἐξουσία*
ingenium *φύσις εὐφυία ἕξις*
iter *ὁδός*
10 ieiunium *νηστεία*
interdictum *ἡ διαστολή*
ilium *ἡ λαγών*
hoc lustrum *πενταετηρίς*
latrocinium *ληστεία*
15 labrum *λεκάνη λουτήρ*
hoc mortarium *θυία ἴγδις*
malum granatum *ῥόα*
momentum *ῥοπή*
magale *καλύβη*
20 meritum *εὐεργεσία*
maledictum *λοιδορία*
mare *θάλασσα*
menianum *ἐξώστρα*
medianum *μεσόδμη*
25 medicamen *θεραπεία*
ministerium *ὑπηρεσία*
hoc negotium *ἡ πραγματεία*
notum *ἡ μήνυσις* et notio
30 hoc ostium *ἡ θύρα ἐκβολὴ ποταμοῦ*
otium *ἀργία ἡσυχία*
officium *ὑπηρεσία καθῆκον*
peccatum *ἡ ἁμαρτία*
periurium *ἐπιορκία* 35
principium *ἀρχή* 584
patrocinium *πατρωνία*
praesepe *φάτνη*
prunum praec⟨oc⟩um *κοκκύμηλον* 40
proelium *συμβολή μάχη*
praesidium *φρουρά φυλακή*
periculum *πεῖρα*
plaustrum *ἅμαξα*
posticium *παράθυρος* 45
pabulum *νομή πόα*
participium *μετοχή*
parricidium *πατροκτονία*
pervigilium *παννυχίς*
pronomen *ἀντωνυμία* 50
pactum *συνθήκη*
proverbium *παροιμία*
pretium *τιμὴ ἡ ἐπὶ τῆς καταβολῆς*
pomum *ἡ ὀπώρα* 55
promissum *ὑπόσχεσις*
pondus *ὁλκή*
periagium *σκυτάλη*
hoc repudium *ἄφεσις γάμου διαζυγή* 60
responsum *ἀπόκρισις*
regimen *διοίκησις*
remigium *κωπηλασία*
hoc semen *ἡ σπορά*
spectamen *θεωρία* 65
subtemen *κρόκη*
stillicidium *χέλωτρα*
sarmenta *κληματίδες*

N 33r *a v. 6*] 6 ΚΑΤΑΚΑΙϹ N 22 ΘΑΛΑϹΟϹ N 24 ΜΕϹΟΜΝΗ N 25 ΘΕΡΑΠΙΟϹ N 39 *add. K.* 56 praemissum N

solamen παραμυθία
solacium idem quod supra
supercilium ὀφρύς
soleum ἔμβασις
5 solium βασιλικὴ καθέδρα
scutum ἀσπίς
studium φιλοπονία
supplicium κόλασις
silentium σιωπὴ ἡσυχία
10 servitium δουλεία
saxum πέτρα
sacerdotium ἱερωσύνη
sacrilegium ἱεροσυλία
stercus κόπρος
15 suspendium ἀγχόνη
signum σφραγίς
sacrificium θυσία
hoc tramen et subtemen ἡ ῥοδάνη
tonitru βροντή 20
testimonium μαρτυρία
torculare ληνός
tignum δοκός
tergus et tergum βύρσα
tectum στέγη 25
territorium περίχωρος τοπαρχία
testamentum διαθήκη
tegmen δορά σκέπη
hoc vindictum ἐκδικία 30
virgultum παραφυάς
vitium φθορά
votum εὐχή
vadimonium ἐγγύη
ventrale φοῦνδα 35
verber μάστιξ

N 33r] 31 uirgulum N

VERBA ACTIVA QUAE PASSIVA VOCE PRIMI ORDINIS EFFERUNTUR IN QUIBUS ETIAM QUAEDAM COMMUNIA SUNT

A. Adulor adulatus sum. aversor aversatus sum.
5 aemulor aemulatus sum. aesculor *χαλκολογῶ* aesculatus sum. alogior alogiatus sum. altercor *ἀλογεύομαι ἀμφιλογῶ* altercatus sum. alternor *ἀμφιβάλλω* alternatus sum. amplexor amplexatus sum. aquor *ὑδρεύομαι* aquatus sum. arbitror. argumentor. aspernor. argutor *κωτι-*
10 *λεύομαι* argutatus sum. auguror auguratus sum. auspicor idem quod supra. admiror. abominor. aucupor aucupatus sum. apricor *ἡλιάζομαι.* auctionor auctionatus sum. auxilior *συμμαχῶ.* adfor *προσλαλῶ.* aepulor aepulatus sum. adsentior. ancillor. apinor *εἰκαιολογῶ* apinatus sum.
15 B. Bacchor *βακχεύω.*

C. Calumnior. cavillor cavillatus sum. causidicor causidicatus sum. causor causatus sum. circulor *ὀχλαγωγῶ.* cauponor *μεταπωλῶ* cauponatus sum. comisor comisatus sum. comitor *συνοδεύω* comitatus sum. comminis-
20 cor commentatus sum. conor conatus sum. coniector coniectatus sum. contionor *δημηγορῶ* contionatus sum. contemplor. convivor *συμποσιάζω* convivatus sum. convicior *καταβοῶ* conviciatus sum. criminor *διαβάλλω.* conversor. cunctor cunctatus sum. conspicor *θεωρῶ*
25 conspicatus sum. consternor consternatus sum. cogitor cogitatus sum.

D. Dignor. deversor *κατάγομαι ἐκκλίνω.* dominor *δεσποτεύω* dominatus sum. devertor *ἀποστρέφομαι* devertatus sum. depopulor. depeculor idem quod supra.
30 E. Execror. effor. externor *ἀλλοτριοῦμαι* externatus sum. eluctor *ἐκπαλαίω* eluctatus sum.

F. Fabulor. for. fistulor *πανδουρίζω.* frustror. furor. fabellor idem quod fabulor.

1—p. 467, 35 *Ps. Cyr. passim Be. 261 sqq. passim Dos. 430, 1*
1—p. 466, 26 *cf. p. 478, 32* 1—p. 466, 12 *Mals. 27, 15*

N 33[r]] 8 amplector N 18 cauponor] copinor *Dos. codd.* cauconor N 33 *super* fabellor *scriptum est* ad gladu

G. Glorior δοξάζομαι. gratificor χαρίζομαι. gratulor συγχαίρω. grator συνήδομαι. grassor. gestor ἑωροῦμαι gestatus sum.

H. Halucinor χασμῶμαι εἰκαιολογῶ halucinatus sum. hortor. hospitor. hariolor μαντεύομαι ἀποφοιβάζομαι ματαιολογῶ hariolatus sum. 5

I. Iaculor ἀκοντίζω. imitor. imaginor. indignor. iocor. inbecillor inbecillatus sum. infitior ἀρνοῦμαι. insidior. imprecor. interpretor. immoror. initior μυοῦμαι.

L. Lamentor. luctor. laetor. lucror. lenocinor. licitor ὑπερθεματίζω licitatus sum. ludificor. luxurior. lumfor ἐνθεάζομαι lumfatus sum. 10

M. Misereor ἐλεῶ tui miseritus sum. metor μετρῶ metatus sum. medicor. manticulor. machinor μηχανῶμαι. mercor. meditor. meridior μεσημβρίζω meridiatus sum. minor. minitor idem quod supra. miror. misereor te miseritus sum. milinctor μικρολογῶ μειλίσσομαι milinctatus sum. moderor. modulor. mochlor μοχλεύω mochlatus sum. morigeror. moror. mutuor mutuatus sum. 15

N. Negotior. nundinor nundinatus sum. nugor. nepotor ἀσωτεύομαι nepotatus sum. nigrior nigritus sum. 20

O. Odoror. opinor. ominor. opitulor. operor. osculor. obluctor.

P. palor ῥέμβομαι palatus sum. peculor. percontor πυνθάνομαι. peregrinor. periclitor. piscor. populor. praedor. percunctor ἐξετάζω διαπορῶ percunctatus sum. praefor. praesidior. praestrigior. praestolor. praevaricor. precor. proelior. pubor παιδεύομαι pubatus sum. patrocinor. pabulor. 25

R. Rotor. refragor refragatus sum. racemor racematus sum. ratiocinor. recordor. rimor. rixor. rusticor rusticatus sum. 30

N 33[r]] 2 grestor *et* grestatus sum N gestor *Dos. Ps. Cyr. 321, 48* ευροιμαι *corr.* εωροιμαι N 14 *super* manticulor *in* N gaddia *scriptum est* 16 minor miror N 17 milingior *Dos.* 21 *super* nigrior *in* N *scripta est vox quam ego dispicere non potui: Thilo (ad Keilii Dos.) legit* dubius 28 pubor *Dos.:* puror *et* puratus sum N

S. Scrutor. sannor μωκίζω μυκτηριάζω sannatus sum. sciscor ⟨scitor⟩ φιλοπραγμονῶ χρηστήρια scitatus sum. sequor ἀκολουθῶ secutus sum. seditionor. sermocinor ὁμιλῶ. solor, consolor, solatus ⟨sum⟩, consolatus ⟨sum⟩.
5 spatior. speculor. stomachor. stabulor. stipulor. suffragor. subsidior. sciscitor πυνθάνομαι sciscitatus sum.

T. Testor μαρτύρομαι. tumultuor. tergiversor. tolutor παίζω ὑποσκιρτῶ tolutatus sum.

V. Vador ἐγγυῶμαι vadatus sum. vertor στρέφομαι
10 versus sum. veneror. vagor. vaticinor. vanor vanatus sum. venor. verticinor στρέφομαι σκοτοῦμαι. verecundor verecundatus sum. velificor ἀρμενοποιῶ velificatus sum.|

SECUNDI ORDINIS

C. Censeor ἀπογράφομαι census sum. contueor con-
15 tuitus sum.

D. Degeor. diffiteor ἀρνοῦμαι diffisus sum.

F. Fateor fassus sum.

I. Intueor.

L. Liceor licitus sum.

20 M. Medeor θεραπεύω. mereor meritus sum. misereor ἐλεῶ.

P. Profiteor professus sum. polliceor pollicitus sum.

R. Reor ratus sum. revereor id est verecundor reveritus sum.

25 T. Tueor tuitus sum.

V. Vereor veritus sum.

TERTII ORDINIS

A. Amplector amplexus sum. adipiscor adeptus sum.

14—26 *Mals. 33, 23* 28—p. 467, 23 *Mals. 39, 17 (de cod. Nanc. 356 cf. Rev. de Phil. VII p. 17)*

N 33ᵛ *a v.* 13] 2 *addidi; cf. p. 479, 32* 5 *super* stomachor *in* N fercigins *scriptum est* 9 uador uadatus sum ενγυωμαι N *graecam interpretationem hic et in sequentibus saepius transposui* 10 uanor *superscr.* hauriolor N 11 *super* uerticinor σ. σ. *scripta sunt in* N fochueligim ū fomoertor itrulmi σκοτοῦμαι *Ps. Cyr. 434, 6* σκοτομι N 14 ἀπογράφομαι N *Ps. Cyr. 236, 7* ἀναγράφομαι *Dos.*

adgredior adgressus sum. adloquor. arguor ἐλέγχομαι argutus sum. adsequor adsecutus sum. abutor abusus sum.
C. Congredior. comminiscor. conqueror conquestus sum. consequor. conloquor.
E. Expergor experfactus sum. expergiscor διυπνίζομαι expergefactus sum. enitor enisus sum. exsequor. 5
F. Fungor functus, fruor fruitus sum.
G. Gradior gressus sum.
I. Ingredior. irascor. invehor invectus sum. insequor insecutus sum. 10
L. Loquor. liquor στάζω.
M. Morior mortuus sum.
N. Nanciscor nanctus sum. nitor nisus sum. nascor.
O. Orior ortus sum. obsequor. obliviscor oblitus sum.
P. Paciscor pactus sum. patior ἀνέχομαι passus sum. 15 plector plexus, punior punitus sum. pingor pictus sum. persequor persecutus sum.
Q. Queror questus sum.
R. Regredior. reminiscor recordatus sum. revertor reversus sum. 20
S. Sequor.
V. Vescor pastus sum. ulciscor ultus sum. utor usus sum.

QUARTI ORDINIS

A. Adsentior adsentatus sum. adorior adortus sum. 25 amicior amictus sum.
B. Blandior blanditus sum.
D. Demolior demolitus sum.
L. Largior.
M. Molior. mentior mentitus sum. 30
O. Opperior oppertus sum. ordior ἄρχομαι.
P. Potior potitus, patior ἀνέχομαι passus, perpetior perpessus sum.
S. Sortior sortitus sum.

25—34 *Mals. 45, 29 (de cod. Nanc. 356 cf. Rev. de Phil. VII p. 17)*

N 33v]

VERBA QUAE VOCE TANTUM ACTIVA PROFERUNTUR LATINE, APUD GRAECOS AUTEM PASSIVAM SIGNIFICATIONEM HABENT

<A>. Ardeo arsi. aresco. abstineo. abortum facio
5 abortum feci. appareo. audeo ausus. albeo.

C. Careo. claresco. confido confidi et confisus. caleo. consuesco consuevi. cresco crevi.

D. Dimico dimicavi et dimicatus sum. discumbo discubui. diffido diffid<i> et diffisus sum.

10 E. Emereo emerui. extillesco τήκομαι. exolesco. erro. eluc<e>o. eo ivi. flagro καίομαι.

F. Formido. fio. frig<e>o ψύγομαι. furio μαίνομαι.

G. Gaudeo gavisus sum.

H. Hebesco. haereo.

15 I. Iaceo. innotesco. insanio.

L. Laboro. langesco. litigo. liveo.

M. Madeo madidi. metuo metui. mollesco. marceo marcidus sum. mereo merui. macero.

N. Nubo γαμῶ nubsi.

20 O. Obtempero. obrigesco. obnutisco. obduro.

P. Pendeo κρέμαμαι pependi. proficio profeci. pareo parui. pateo patui. paveo pavui. persuadeo. pallesco. pasco pavi. palo πλανῶμαι. pugno. pereo.

R. Rubeo. remaneo remansi. resto. requiesco requievi.

25 S. Stupeo stupui. scabio κνήθομαι. spavesco πτύρομαι spavi. sordeo ἐρρύπωμαι. soleo solitus sum.

T. Timeo. titubo. tabesco. tepefio. trepido.

V. Vapulo vapulavi. vivo vixi. vacillo. veneo πιπράσκομαι.

30 VERBA QUAE DECLINATIONE ACTIVA TAM APUD GRAECOS QUAM APUD LATINOS FERUNTUR, ADFECTUM TAMEN HABENT PASSIVUM

Deficio. desum. languesco. senesco. decrepito. desipio. ineptio. febricito. mano ῥέω. caccaturio χεζητιῶ.

33—p. 469, 7 *Ps. Cyr. passim*

N 33ᵛ] 11 *add. ex Ps. Cyr. 293, 38* 16 *super* langesco *in* N asim *scriptum est* 20 obnutisco] = obmutesco?

micturio οὐρητιῶ. enervesco. horreo. puteo. pecco. spumo. occido δύνω. admitto. tumeo. laboro. hio. torpeo. deliro. caneo. committo. credo. delinquo. tardo. servio. parturio. exulcero. cado. clodico. vermino. palpito. displiceo. horrifico. erubesco. despondeo. animo. 5 vigilo. langueo. halo. anhelo. tussio βήσσω. excido. obsecundo. oboedio πειθαρχῶ.

VERBA QUAE APUD LATINOS ACTIVE PROFERUNTUR, APUD GRAECOS AUTEM PASSIVE DECLINANTUR, LICET VIM HABEANT ACTIVAM 10

Exulto. excuso. tempero. desisto. caveo. mugio. evito. premo. succedo. exaestuo. balo. adsero. lasciveo. flauro ἀπόμνυμαι. dormio. rumigo. liberaliter ago. sedeo. surgo. consuesco. accumbo. venio. devenio. antevenio. salio. desalio. resalio. exsalio. eo. introeo. exeo. pro- 15 deo. cogito. pugno. parco. dimico. adimo. aufero. involo. adpeto. reputo. abnuo. praesagio. simulo. pronuntio. devolo. insolesco. percurro. obliviscor. pedo πέρδομαι. rudio ὀγκῶμαι. plango. litigo. possum. vado. nego. redigo. queo. nequeo. discepto. mereo. erupto. excreo. 20

VERBA QUAE PRAEPOSITIONIBUS ADDITIS ALIAM SIGNIFICATIONEM HABENT

Moveo. commoveo. removeo. admoveo. circummoveo. transmoveo. demoveo. Ago. adigo. indigo. perago. transigo. Fundo. refundo. circumfundo. profundo. de- 25 fundo. infundo. Scribo. adscribo. rescribo. perscribo. transcribo. praescribo. conscribo. proscribo. Lego. adlego. perlego. translego. Rumpo. inrumpo. Solvo λύω. resolvo. persolvo. adsolvo. Cludo. recludo. includo. circumcludo. percludo. Munio. remunio. Mitto. omitto. de- 30 mitto. circummitto. permitto. ammitto. Paro. comparo.

18 pedo *Ps. Cyr. 402, 3* 19 rudio *Ps. Cyr. 379, 3* 21—p. 470, 4 *Dos. 434, 4; cf. infra p. 480, 13* 28 Solvo *Ps. Cyr. 363, 38*

N 33v] 6 tussio *Ps. Cyr. 257, 24* tusso N 13 flauro] *an* deiuro? *(Ps. Cyr. 239, 12)*

separo. disparo. Emo. coemo. proemo. Fio et facio. calefio, calefacio. olfio et olfacio. stupefio, stupefacio. expergefio, expergefacio. obviam fio et facio. circumfio, circumfacio.

5 OMNES ORATIONIS PARTES SUNT HAE

Nomen ὄνομα. pronomen ἀντωνυμία. articulus ἄρθρον. appellatio προσηγορία. vocabulum quod supra. proprium κύριον. appellativum προσηγορία. verbum ῥῆμα. participium μετοχή. praepositio πρόθεσις. adverbium
10 ἐπίρρημα. proverbium παροιμία. coniunctio σύνδεσμος copulatio quod supra. simplex ἁπλοῦν. conplexivum συμπλεκτικόν. causativum αἰτιολογικόν. separativum διαζευκτικόν. absolutivum ἀπολυτικόν. comparativum συγκριτικόν. superlativum ὑπερθετικόν. suppletivum
15 ἀναπληρωματικόν. accentus προσῳδία. acuta ὀξεῖα. gravis βαρεῖα. correpta συνστελλομένη. producta ἐκτεινομένη. circumducta περισπωμένη. longa μακρά. brevis βραχεῖα. collisio συνκοπή. defectio ἀποκοπή. proratio ἀναλογία. coniugatio συνζυγία. interiectio σχετλιασμός.
20 consonans σύμφωνον. vocalis φωνᾶεν. qualitas ποιότης. muta littera ἄφωνον.

VERBA ACTIVA
CONIUGATIONIS PRIMAE

Ausculto. adglutino. aprico ἡλιάζω. adopto. animo.
25 accuso. acerbo. acervo. adfecto. aestuo μογῶ. aequo. aegroto. aggero. alieno. alligo. amo. ambulo. amplio. amando. antiquo. anhelo. angusto. appello. aro. armo. arto. aedifico. adsevero. adultero. aestimo. aequipero. agito. albo. amputo, arieto. aspero. auctoro. asso. adoro.
30 adfirmo. addenso. adsimulo. abundo. adiuvo. amplifico.

6—21 *Ps. Cyr. passim* 22 VERBA A. *Ps. Cyr. passim* 24—p. 475, 10 *Mals. 22, 6* 24—p. 472, 11 *Dos. 435, 11*

N 33ᵛ] 7 uocabulum quod supra *ab eadem manu ut videtur sed postea scripta inter versiculos* appellatio π. *et* proprium κ. *continentes* 9 προσθεσις N 16 συντελλομενη N

adrogo. asperno. arguto. abdico. adnuo(?). adclamo. adesco. abnuo(?). amendo. adcumulo. albico. asto. adgravo. adplico. adaquo. avoco. adsigno. alterno. amarico. auguro. adnormo ἰθύνω. arvo ἀρύω. autumo. accommodo. adlego. adno. administro. adumbro. adspiro. 5 adcelero. advento. altero. asporto. abiuro. ancipito. avolo. advolo. adhalo.

Bello. belligero. beo. baiulo. blatero. basio. balo. bucino.

Caeco. canto. capto. caelo. calco. caligo. castigc. cavo. 10 excavo. calcio ὑποδεσμῶ. cambio. calci⟨tr⟩o λακτίζω. celebro. ceno. certo. cesso. celero. circo. cero. cibo. cimusso σειρῶ. claudico. clavo. clamo. conclamo. co⟨a⟩gmento. cogito. coloro. communico. commodo. commento. como. copulo. corono. concilio. concordo. concinno. con- 15 futo. conflicto. conglobo. conpilo. conperend⟨in⟩o. conquadro. conroboro. considero. consummo. consterno. continuo. creo. contamino. contristo. crucio. cruento. crispo. crepo. cremo. cumulo. culpo. curo. cubo. cuso. conbino. coopto. cognomino. computo. cacco. colloco. 20 comparo. colo. conculco. covoco. conflo. conservo. consulto. criso κελητίζω. circumspecto. correo ῥυσαίνω. congrego. confisco. commemoro. commeo. consto. coaxo (ranizo). caligino. circumvallo. conpenso. consocio. castro. convaso σκευοφορῶ. condempno. condono. con- 25 tracto. condenso. curto. confirmo. cacchinno. condecoro. carmino. cernulo. conturbo. conglobo. coniuro. circumdo. circumsono. caeso τύπτω. collocupleto.

Damno. dealbo. debilito. decoro. decortico. dedecoro. declino. decorio. decurio. declaro. decollo. defaeco. de- 30 folio, deglabro χώραν ψιλῶ. deliro. delibero. | ⌞. . .⌟rio. ⌞. . .⌟to. ⌞. . .⌟o. ⌞. . .⌟mo. ⌞. . .⌟lo. ⌞de⌟plumo. ⌞. . . . .⌟o. de-

N 34r *a v. 31*] 8 bratero N 11 calcit⟨r⟩o λακτίζω *Ps. Cyr. 358,16* 22 correo (= corrugo?) 23 coaxo *superscr.* ranizo N 30 decurio *superscr. duae voces in* N *quas expedire non potui; erant fortasse* δεκατῶ *(Dos. 436, 5 Ps. Cyr. 267, 46) et* δεκατεύω *(Ps. Cyr. 267, 45)* 32 *inter versiculos* ⌞. . .⌟mo *et* ⌞. . .⌟lo *legitur* ανομιζω *quod quo pertineat incertum est* *supplevi*

pravo. derivo. destino. desolo. devirgino. dico. dedico. dictito. dilato. dimico. divino. discepto. dissipo. dissoluto. do. domo. dormito. dono. doto. dolo. documento. ⌞d⌟ubito. ⌞du⌟plico, ⌞d⌟uplo. duro. desidero. despero. declamo. degenero. desannio σαννίζω. dico. defenso. dissimulo. devito. discrepo. demutilo. derogo. delibro. devulgo. demulgo. delibo. deformo. disputo. decludo. depalo. denudo. defoedo. demonstro. delacrimo. demigro. ⌞d⌟edecumo. depopulo. devasto. designo. devoro. dissocio. debello. decutilo(?). dehonesto. decastro. devolo. defirmo. dissono. decludo. dispono(?). delavo.

Educo. edecumo. effero. effemino. elinguo. emendo. emanco. enucleo. enervo. equito. erro. evacuo. eviscero. examino. exalto. excastro. excerebro. existimo. exosso. exheredo. explano. expilo. extirpo. extrico. extenuo. exsulo. exubero. exprobro. extermino. excuso. exsurdo. exulto. excimico. execro. eructo. emano. enico πνίγω. evigilo. excito. excubo. explico. exagito. exaspero. elixo. enudo. emancupo. exspecto. erogo. exto. expalmo. exhilaro. exmedio. excaeco. exanimo. exacervo. explano. efflagito. exanclo. exagi⟨t⟩o. exclamo. exorno. emico ἐκλάμπω. exoro. excalcio. eradico. enumero. evoco. exaequo. exaggero. eduo ἐκδύω. emico ἐξάλλομαι. exudesco(?). exaestuo. examino. exaro. exanimo.

Faenero. fabrico. fascino. fatigo. fecundo. festino. fermento. ferrumino στομῶ. fidicino. firmo. fiducio. flagito. flagro. flammo. flo. foedo. formido. focillo. fluctuo. fraudo. freno. frequento. frico. fugo. fumo. fundo. fulgoro. fuco. funesto. fulmino. funero. fumigo. fustuo. foro. febricito. frustro.

Gesto. gemino. gelo. genero. germino. geniculo. glomero. glutino. gravo. grandino. grego. guberno. gusto. gyro.

Haesito. habito. halo. hiberno. hio. hiemo. honesto. honoro. horripilo ὀρθοτριχῶ. hebeto. humo.

N 34[r]] 4. 9 *supplevi* 5 defendo N 7 decludo(?)] *cf. v. 11* 8 delacino N 30 felricito N *corr. Goetz*

Iacto. ianto *ἀκρατίζω.* impero. immolo. incesto. incapito. incerto. indico. indago. infesto. infumo. infuco. infusco. ingurgito. initio. inlecebro. inretio. inlumino. inquieto. inrito. instigo. insinuo. instauro. integro. intrito(?) *δαπανῶ.* intro. intento. inspic[i]o. impropero. intero. iuro. iudico. iuvo. iugulo. iugo *ζευγνύω σταθμόν.* incoho. inquino. incuso. interpello. insto. increpo. imito. insulto. incrusto *πλακῶ.* iubilo. iacto me. investigo. incacco *ἐγχέζω.* infirmo. invoco. inhio. inflammo. incurvo. inauro. inundo. inmuto. innato. inno. insimulo. incurto. incito.

Lacto. laboro. laqueo. lacero. lanio. laxo. lapido. latro. laudo. labo. lavo.· lacrimo. lasso. lancino. lego. leto *θανατῶ.* levo. lēvo. lito. litigo. libo. libro. limo. ligo. locupleto. loco. lorico. lustro. lugubrio. luxo. lamento. lucto. lurmo(?) *ἀκριβῶ.* lacesso. lussio *ἐπὶ φωνῆς βρέφους.* luto. ludifico. lumino. liquo.

Macto. maculo. malaxo *μαλάσσω.* mando. manduco. mano *ῥέω* maturo. macero. mancipo. memoro. mendico. meo. migro. ministro. miti<g>o *πραΰνω.* mico. milito. monstro. muto. munero. multo *ζημιῶ θανάτῳ.* murmuro. multiplico. musso *ὑπογογγύζω.* masturbo *δέφομαι.* manifesto. mussito. moro. multo *κατακόπτω.* mundo. mutilo.

Navo. intellego(?). narro. nato. no. navigo. nausio. nego. neco. nigro. nexo. nomino. noto. nobilito. novo. nodo. nuntio. nuncupo. numero. nuto. nocturno.

Oro. orbo. obliquo. oblitero. obsero. occulto, occurso. occo. onero. obsecro. obscuro. opaco. ob<c>luso *χελωνιῶ κλείω.* orno. oscito. opto. oro. obsto. ovo. opplico. oppilo. obsono. obtempero. obpugno. occubo. obtrunco. obvio. oberro. obarro *ἀρραβωνίζω.* obstino. oblimo *ῥινῶ.* obtrecto.

Paco. paro. praeparo. pareo(?). parento. pavimento *δορω* (?). palpito. pampino. pastino. pecco. penetro. pectino.

N 34r] 6 iugo] igno N incọhoo N 14 lugubrio (= lucubro?) 15 lucto *Goetz* ludo N 19 *addidi ex Ps. Cyr. 415, 17* 27 obsepo N 32 oblimo *Mals. 23, 4* obliaro N

penso. peragro. perforo. perlus<tr>o. pernocto. pignoro.
pico. ploro. plico. pondero. porto. postulo. poto. puto.
praecipito. praedico. procrastino. profligo καταβέβλημαι.
propago. propero. propinquo. privo. probo. publico.
5 pugno. pulso. purgo. papillo. provoco. palo. praesto.
praesaluto. pavito. palpito, periuro. placo. persevero.
procreo. plago. procelero. pulvero. proco. picturo. prorogo.
peroro. protelo. percuto τύπτω. promano ῥέω. praepon-
dero. praerogo. praecogito. pullulo. palpo. percolo.
10 Quadro. quasso. quadripedo.
Radio. regno. reboo. refrigero. recepto. remigo. | re-
praesento. repudio. resero. rigo. rogo. roro. roto. ru-
mino. rumo ἐμβρωματίζω. ranco περιάδω περιστίλβω.
ructo. runcino. rotundo. ruspino χειρουργῶ. recito. re-
15 sono. repugno. reconcilio. revoco. renuntio. respiro. re-
probo. recreo. refuto. resaluto. remunero. renovo. recuso.
relego. redintegro. replico. reputo. revolcero(?) ἀνανεολ-
κῶ. resto. reffreno. resecto ἀποτέμνω χειρουργῶ. rebello.
remeo. regulo. regenero. remancipo.
20 Saluto. sagino. salto. sano. satio. saucio. sacro. sacco.
salso. sanguino. sarcino. scelero. scintillo. seco. sedo.
servo. secundo. semino. sereno. sicco. signo. similo.
simulo. sisto(?). sibilo. singulto. sinuo. socio. sollicito.
somnio. sono. soporo. spero. specto. spiro. sperno(?).
25 sufflo. spisso. sto. sur[e]resto περιλείπομαι. stimulo.
strangylo. stupro. stagno. stillo. stercoro. sudo. suffuco.
suggillo δυσωπῶ. sulco. suppedito. supplico. supero.
supino. surdo. suscito. sustento. susurro. spolio. subi-
gito. sagitto. spumo. sacrifico. subligo. significo. se-
30 grego. stabulo. separo. stabili<t>o. subluco ἀποκλαδεύω.
sudo ὀργῶ.
Tardo. taxo. tempero. tempto. termino. terebro. tenuo.
tesello. titubo. titillo. tolero. tono. tracto. transigulo(?)
μεταφρονῶ. triumpho. tripudio. trucido. trepido. tribulo.

N 34^v *a v. 11*] 1 *add. Goetz* 3 profligo *Goetz* problico N
7 procelero *Mals. 23, 17* procello N 8 percuto] perculo *Goetz*
30 *add. ex Ps. Cyr. 284, 46 256, 56* subluco *Goetz* sublato N

trunco. turpo. tumulo. tudiculo. turbo. tubicino. tibicino. toluto. tranquillo. transcurrigo *ὑπερβαίνω*. temero.

Vallo. vacillo. vasto. vaco. vaporo. vario. vapulo. bivasio (osculor). udo. ventilo. verso. vestigo. veto. vexo. verbero. vellico. verno. vibro. vigilo. vindico. 5 violo. vitupero. voco. viduo. virido *χλοάζω*. vindemio. visito. usito. vitio. ululo. ulcero. umecto. umbro. undo. voluto. voro. volo. usurpo. vulnero. unguento. ustulo *καίω*. vermino. veneno. viscero. verrutigo(?) *σύρω*. verro *σαίρω*. 10

CONIUGATIONIS SECUNDAE

Aboleo. adoleo. albeo. antecello (?). algeo. ardeo. augeo. arceo. areo. admoneo. abstineo. autino (?) *χωρῶ εἰς μῆκος*. appareo. abhorreo. amoveo. admoveo. adhibeo. alliceo *δελεάζω*. aveo *ἱμείρω ἐπιθυμῶ*. absorbeo. ado- 15 leo. amaneo.

Caneo. caleo. careo. caveo. candeo. censeo. cieo *ἀνακαλοῦμαι*. conhibeo *καμύω*. coerceo. compleo. concaleo. calleo. contineo. cieo *ἐγείρω*. cohibeo *συνέχω*. commoveo. caldeo *ζωπύρομαι*. 20

Debeo. doleo. deleo. doceo. despondeo. displiceo. detineo. devoveo. desideo. dissuadeo. derideo.

Egeo. emineo. exerceo. extorqueo. exhibeo.

Faveo. foveo. faeteo. ferveo. floreo. fleo. flaveo. frigeo. frondeo. fulgeo. 25

Gaudeo. gemeo.

Haveo *χαίρω*. habeo *ἔχω*. haereo. horreo.

Iaceo. indulgeo. indigeo. iubeo. impleo. immineo. inareo. invideo. inhibeo.

Langueo. lateo. luceo. lugeo. libeo. liveo. liqueo *τήκομαι*. 30

Madeo. maereo. maneo. moneo. mereo. misceo. mordeo. mulgeo. mulceo. moveo.

Niteo. noceo. neo. niveo.

12—p. 476, 14 *Mals. 30, 11* 18 conhibeo *Ps. Cyr. 338, 6*

N 34ᵛ] 4 biuasio (basio *Goetz*) *superscr.* osculor N 13 autinuo N 15 alliceo *Goetz (cf. Ps. Cyr. 267, 51)* alugeo N

Oleo. optineo. obsideo.

Pareo. pateo. paveo. palleo. pendeo. pingueo. placeo. polleo ἀκμάζω. possideo. puteo. pubeo. prandeo. polleo ἰσχύω. porceo κωλύω. praebeo. prohibeo. plaudeo. permulceo. perhibeo. pelliceo. pertineo. putreo. permaneo. provideo. porceo βιάζομαι.

Rideo. rigeo. rubeo. redoleo. reticeo. retineo. respondeo. reluceo. redibeo. remaneo.

Scateo. scabeo. sedeo. sileo. soleo. sordeo. sorbeo. splendeo. spondeo. squaleo. stupeo. studeo. suadeo. sugeo ἐκμύζω. sustineo. suscenseo. strideo. suburgueo.

Taceo. tabeo. teneo. terreo. timeo. tepeo. tondeo. torqueo. torpeo. turgeo. tergeo.

Valeo. video. vigeo. vireo. voveo. urgueo.

Licet. liquet. miseret. oportet. paenitet. paret. piget. pudet. taedet. vacitet(?).

CONIUGATIONIS TERTIAE

Abdo. adnuo. abnuo. accerso. accendo. accumbo. addo. adgnosco. adsuesco. ago. abigo. abicio. alo. allido. ambigo. ango. abscondo. arguo. arrigo. aspicio. adhinnio(?). accipio. amitto. adimo. adpeto. ascendo. arripio. abstinguo. adquiro. animadverto. abscido. allegefacio δελεάζω. adscribo. adduco. abduco. accedo. averto. antepono. adfligo. adficio. adstringo. adtendo. adscisco. amicto. accedo. adprendo. adpono. attribuo. adigo. adcurro. adsedo. abigo. adpello. abluo, accerso. arripio. antecedo. addico. adsumo. adsero. adsurgo. appello.

Battuo. bibo.

Cado. colo. cedo. cupio. cano. condo. cupio. congruo. cēdo. coquo. concedo. concurro. cerno. credo. cingo. cludo. cogo. collig⌊o.....⌋. conpesco. ⌊......⌋. concutio. c⌊.....⌋. contendo. con⌊.....⌋. cognosco. ⌊.....⌋. convinco. ⌊.....⌋. concedo. com⌊....⌋. confido. consuesco. conpono. conprendo.

15—16 *Mal. 30, 5* 19—p. 478, 11 *Mals. 35, 22*

N 34ᵛ] 6 proceo N *correxi, cf. p. 317, 29* 31 *supplevi* 34 conpraedo N

Dedo. dego. defendo. deglubo. demo. dispicio. diri-
pio. divido. dico. diligo. disco. duco. dirimo. distinguo.
descendo.
Edo. elicio. emungo ἀπομύσσω. emo. excudo. [ex].
exstruo. exigo. effodio. edico. extollo. excedo. effer- 5
vesco. exprimo. elido. effugio. effringo. expallesco.
everto. expedio(?). ⌊.....⌋. educo. excipio. exspuo. expun-
go. edisco. eximo. elixum facio. edico. erubesco. eruo.
Fallo ἀπατῶ. facio. figo. fingo. fido. findo. fluo. flecto.
fodio. furio. fugio. fundo. fremo. frendo. frigo. frango. 10
Gemo. gero. gigno. glisco.
Hisco.
Ignosco. imbuo. induo. intellego. inpingo. iungo. in-
iungo. iacio. indico. incumbo. insuo. inungo. induco.
invergo. instruo. in⌊...⌋. inruo. instituo. inpello. intercedo. 15
incudo. ingero. insisto. involvo. innuo. inficio. inbuo.
intercipio. interficio. insido. insurgo. inquiro. inruo.
Mando. metuo. meto. minuo. mergo. molo. mitto.
manumitto. madefacio. meio. maledico. |
⌊.....⌋o. ⌊.....⌋ro. ⌊.....⌋. ⌊.....⌋. ⌊....⌋o. ⌊...⌋quo. 20
ludo. luo ἐκτίνω. lavo λούω. labefacio. linguo.
⌊N⌋eglego. ⌊ne⌋cto. ninguo. nubo ⌊n⌋osco. ⌊n⌋uo. ni-
gresco.
Occido. occulo. offendo. ostendo. occido. obruo. ob-
lino. obnuo. obrimo. occurro. obstruo. obsuo. obrepo. 25
officio. obsisto. olfacio. obdo. operio(?).
Pando. parco. pario. pasco. pecto. pellico. pendo.
pello. perdo. perculo. peto. pingo. plango. plaudo. pluo.
polluo. pono. portendo. posco. pollingo νεκρὸν κοσμῶ.
prodo. promo. premo. prendo. pango. psallio. proficio. 30
procurro. porrigo. proicio. proscribo. percello. procudo.
procingo. perfodio. propello. prosilio(?). procudo. pro-
fugio. profluo. percipio. prosterno. perimo. procedo. per-
duco. praeduco. praecipio. praecedo. praeficio. perlino.
Quatio. quaero. quiesco. 35

N 35r *a v. 20*] 4 ex] *nihil in* N *deesse videtur* 9 Follo N
17 insido *Goetz* insilo N 21 luo *Mals. 36, 20* lauo N 22 *supplevi*

Rapio. rado. rabio. reddo. rego. revimino. rodo. ruo. rumpo. rudio. repello. resolvo. raresco. retexo. recorrigo. recedo. reficio. repono. relino.

Sapio. satago. scindo. scribo. sculpo. sero. sino. sisto. 5 solvo. spargo. sperno. spuo. statuo. stringo. strido. sterto. subo ὀργῶ. subdo. surgo. suo. sumo. struo. suspico. sallio(?). succurro. surrigo καταρτίζω.

Tango. tego. tendo. tempno. tero. tergo. texo. tinguo. tollo. traho. trudo. tremo. tribuo. turgo. tundo.

10 Vado. veho. vendo. verto. vello. verro. vergo. vinco. volvo. vomo. uro. vesco. vivo. unguo.

CONIUGATIONIS QUARTAE

Accio. ambio. audio. aperio.

Bullio.

15 Condio. custodio.

Dormio.

Esurio. erudio. expedio. excio. exinanio.

Farcio. fastidio. finio. ferio. fulcio.

Garrio. gestio. guttio ῥανίζω. grunnio.

20 Haurio. hinnio. impedio. insignio. insanio. intrio ἐνθρύπτομαι.

Lenio. ligurrio. lippio ὀφθαλμιῶ.

Micturio οὐρητιῶ. minurio μινυρίζω. meio οὐρῶ. mollio. munio. mugio.

25 Nescio. nutrio.

Oboedio. operio.

Parturio. punio. polio. prurio.

Retio. redimio.

Saepio. sancio. sarcio. saevio. salio. sentio. sepelio. 30 servio. scio. sitio. suffio θυμιῶ. sopio. stabilio. scaturrio.

Tinnio. tussio.

Vestio. vincio. vagio. venio.

13—32 *Mals. 43, 9*

N 35[r]] 23 minunio N *corr. Goetz* 30 suffio] sumio N

VERBA QUAE MEDIA APPELLANTUR

Adloquor. adulor. aversor. adversor. conversor. deversor. amplector. aquor. arbitror. argumentor. argutor. aspernor. adipiscor. auspicor. auguror. adnitor. ancillor. auctionor. advolvor. antecellor. auxilior. adfor. adsentor. (5) acculor. apinor εἰκαι⟨ο⟩λογῶ.

Bacchor. blandior.

Cachinor. calumnior. crucior. communicor. consequor. cavillor. causidicor. caussor. circulor. comisor. comitior. comitor. commentor. conor. coniector. criminor. con- (10) tionor. contemplor. convivor. congredior. conspicor. consternor. contestor.

Dignor. dedignor. indignor. deprecor. dominor.

Egredior. epulor. experior. execror. effor.

Fabulor. fistulor συρίζω. fungor. frustror. furor. fruor. (15)

Glorior. gratificor. gratulor. grassor. gestor.

Halucinor. hortor. hospitor. hariolor.

Iaculor. inprecor. invehor. imitor. imaginor. intueor. inbecillor. insidior. interpretor. iocor.

Lamentor. latrocinor. laetor. lenocinor. licitor. luctor. (20) loquor. ludificor. lucror. luxurior. luminor. labor.

Manticulor. machinor. mercor. meditor. medicor. medior. mereor. metior. meridior. minor. misereor. miror. moderor. modulor. moechor. morigeror. moror.

Negotior. nanciscor. nundinor. nugor. nep⟨ot⟩or (25) ἀσωτεύομαι.

Otior. ordior. opinor. ominor. operor. obliviscor. osculor. obluctor. opitulor.

Palor. palpor. peculor. peregrinor. piscor. potior. populor. praedor. praesidior. praevaricor. pignoror. prae- (30) strig⟨i⟩or. praestolor. praevaricor. precor. proelior. patrocinor. pabulor.

Reluctor. recordor. refragor. ratiocinor. reminiscor. rumpor. regulor. rimor. rixor. rusticor.

2—p. 480, 9 *cf. p. 464 sqq.*

N 35[r]] 6 anculor *Goetz* 12 fisculor N

Sannor *μυκτηρίζω.* scrutor. scitor. sciscitor. sector. sequor. sediti⟨on⟩or. sermocinor. solor. spatior. speculor. stipulor. subsidior. suspicor.

Tergiversor. testor. testificor. tumultuor.

5 Vagor. vaticinor. utor. veneror. velificor. vestig[i]or. vocificor.

CONIUGATIONIS SEDUNDAE

Mereor. medeor. misereor. polliceor. reor. revereor. vereor.

10 Haec verba quattuor coniugationum sine praepositionibus adnotavimus. nam sunt quaedam quae adiectis praepositionibus aliam significationem habent, quae idcirco non adnotavi, ut studentibus labor adiectus iucunditatem aliquam in requirendo habere videatur. 15 ceterum exempli gratia unum et item alterum interponamus.

Duco *ἄγω ἕλκω.* abduco *ἀπάγω.* deduco *καθίστημι.* educo *ἐξάγω ἀνατρέφω.* produco *προάγω ἐκτείνω.* subduco †*ενεακωμεοακω κλέπτω ὑφέλκω.* perduco *κατάγω.* 20 reduco *ἀνάγω ἐπανάγω.* conduco *μισθοῦμαι.* circumduco *περιαιρῶ χαράσσω.* induco *εἰσάγω χαράσσω.* seduco *ἀναπείθω.* traduco *κατευτελίζω.*

Facio *ποιῶ.* deficio *ἀτονῶ.* praeficio *προτάσσω.* proficio *προκόπτω ὠφελοῦμαι.* efficio *ὑπουργῶ.* adficio 25 *διατίθημι.* conficio *συντείνω.* inficio *βάπτω.* reficio *ἀπαρτίζω.* officio *βλάπτω.*

Venio *ἔρχομαι.* devenio *κατέρχομαι.* invenio *εὑρίσκω.* antevenio *προλαμβάνω.* praevenio idem quod supra. advenio *βοηθῶ.* subvenio idem quod supra. convenio 30 *ἐπανέρχομαι.* revenio idem quod supra. circumvenio *περιέρχομαι.* intervenio *συντυγχάνω.*

10—31] *cf. p. 469, 21* 17—31 *Ps. Cyr. passim*

N 35r] 2 *add. ex p. 466, 3* 31 *συντυγχανω* finit. deo gratias amen amen amen. Incip̄ latinitat̄: ardua res anima tua quod cupit antiquae uetustatis instar N

INDEX SCRIPTORUM

INDEX RERUM ET VERBORUM

I. ADDENDA ET CORRIGENDA

AB EDITORE C. BARWICK ADNOTATA

p. 62, 2 W. Kroll (Stud. z. Verständnis d. röm. Literatur, Stuttgart 1924, 88 adn. 5) 'nomine' scribendum esse pro 'homine' putat

p. 252, 18 W. Kroll (l. c. 95 adn. 19) 'examinemus' pro 'examen' scribendum esse putat

p. 254. 16 post 'filiis' addendum est: (Com. Lat., inc. inc. v. 50 R.³, 1898)

p. 281, 18 (app.) post 'n̄c' adde: (cuius lineola suprascripta adhuc in N apparet)

p. 305, 23 post 'aut' addendum est: (Cic. in Pis. fr. 1 Kl.)

II. ADDENDA ET CORRIGENDA

COLLEGIT ET ADIECIT F. KÜHNERT

Praemonendum est Charisium fontes, quibus usus est, ad verbum exscribere solitum esse[1]) ideoque ea, quae viri doctissimi ad Charisii contextum restituendum atque emendandum contulerunt, interdum non ad Charisium ipsum, sed ad Charisii fontes esse referenda.

---

[1]) Cf. K. Barwick, Remmius Palaemon und die Römische ars grammatica, Leipzig 1922

Bernhard = M. Bernhard, Gnomon 4, 1928, 106 sqq.
CLA = Codices Latini antiquiores, ed. E. A. Lowe, Oxford
Funaioli = Boll. Filol. Class. 33, 1926, 33 sqq.
Wessner = P. Wessner, Philol. Wochenschr. 47, 1927, 292 sqq.

p. VI, 3	hic codex (N) nunc descriptus est in CLA III, 1938, Nr. 400
p. XI, 37	hic codex (p) nunc descriptus est in CLA V, 1950, Nr. 569
p. XII, 11	hoc fragmentum (Aug.) nunc descriptum est CLA VIII, 1959, Nr. 1124
p. XIV, 5	hoc fragmentum nunc descriptum est CLA VIII, 1959, Nr. 1227
p. XXI, 24. 27. 34	'p' pro 'P' scripsi
p. 97, 13	verba 'per e' addenda non esse demonstrat Wessner 300
p. 123, 14	pro 'quod usui' legendum esse cum N 'quod⟨ad⟩usus' censet Funaioli 36
p. 124, 7 (app.)	locum esse incorruptum putat Funaioli 36 sq.
p. 134, 18 (app.)	'helva' legendum esse conicit etiam Mazzarino, Maia II, 1949, 285 sq.
p. 161, 8	'Lucan⟨us⟩' falso ortum esse e vetustiore abbreviatione 'luc', quae aut 'Luc⟨ilius⟩' aut 'Luc⟨retius⟩' interpretanda sit, suspicatur Wessner 300
p. 175, 15 sq.	aut verba 'Fronto pro Ptolemaeensibus' hoc loco non esse genuina aut verba 'ut ait Plinius' post 'alias' ponenda esse censet Mazzarino, Maia I, 1948, 65 sq.

p. 269, 24 — pro 'arte colligor.' mavult legere 'arte col[lig]or:' Skutsch, Class. Rev., N.S.I, 1951, 146 sq.

p. 270, 16—19 — et l. 16 pro 'Necessum' scribendum esse cum b 'Necessus' et l. 19 'necesse' corrigendum esse in 'necessus' censet Wessner 299 praeeunte Tolkiehn, Philol. Wochenschr. 46, 1926, 110 et probante Bernhard 111. l. 18 lacunam verbis '<clam mitterentur>' supplet et l. 19 pro 'obcuratum' legit cum C 'obscuratum' Wessner ib.

p. 270, 23 — pro '* nem' scribendum esse '<Olim. * * fi>nem' admonet Wessner 299

p. 383, 23 — '<commixi permixi>' non addendum esse censet Funaioli 37

p. 432, 11 sq. — interpungendum esse 'vesperi incedente; sole decedente.' demonstrat Rehm, Philol. 93, 1938, 483

p. 442, 29 — pro 'munere fungit. patribus fungit.' legendum esse 'munere fungitur. patribus fungitur.' putat Bernhard 113

p. 450, 451, 453 — in apparatu critico 'p' pro 'P' scripsi

p. 521 — inter 'oleum' et 'ὄλισθος' addendum esse '<olim> 270, 23' monet Wessner 299